FRANCE

2 — 1.

FRANCE

ELEMENTA

JURIS CANONICI

AD USUM

GALLIÆ SEMINARIORUM

IMPRIMATUR.

Pictavii, die 4 octobris 1866.

† L E., *Ep. Pictavien.*

Pictavii. — Ex typis et stereotyp. Oudin et Cie.

ELEMENTA
JURIS CANONICI
AD USUM
GALLIÆ SEMINARIORUM

AUCTORE
D. CRAISSON
VICARIO GENERALI ET SUPERIORE MAJORIS SEMINARII DIŒCESIS
VALENTINENSIS IN GALLIA

Compendiose extracta e MANUALI TOTIUS JURIS CANONICI
ejusdem auctoris, Romæ auctoritate superiori examinato, laudato atque expresse ab examinatoribus Romanis commendato

---

EDITIO OCTAVA
NON SYLLABO DUNTAXAT ET CONCILIO VATICANO, SED CONSTITUTIONI
Apostolicæ Sedis ET RECENTIORIBUS S. SEDIS RESPONSIS ADAPTATA
CUM SUPPLEMENTO DE STATU RELIGIOSO

TOMUS I

PARISIIS
APUD JOUBY & ROGER
NUNC A. ROGER ET F. CHERNOVIZ, EDITORES
7, VIA MAJORUM AUGUSTINORUM, 7

1892

MONITUM

IN HANC SEPTIMAM EDITIONEM.

Quàm utilis fuerit libellus iste clericis qui in majoribus seminariis elementis juris ecclesiastici addiscendis incumbunt, ipsemet editionum numerus comprobat. Hæc autem septima editio anterioribus haud parum præstat. Plura, quæ irrepserant, mendosa aut subobscura, in melius immutata sunt. Multa insuper hosce per annos a Sancta Sede vel Romanis Congregationibus prodierunt decreta et responsa, ad quorum mentem revisus et correctus est liber; imò non pauci præcipui textus in appendice additi sunt, ad quam in decursu prælectionum te remitti ægre ne feras, studiose lector. Scias autem curam operis iterum invisendi commissam fuisse Juris canonici professori cuidam peritissimo, qui per plures annos Romæ juri ecclesiastico operam dedit. Utere, lector, et vale.

EDITORES.

PRÆFATIO.

AD JUNIORES JURIS CANONICI TIRONES.

AMANTISSIMI,

Manuale circa omnem juris canonici materiam, ab aliquibus abhinc annis, in lucem edidimus, in quo, sat breviter quidem, et, in quantùm potuimus, dilucidè, quæstiones ita explanavimus ut, ad dirigendos neopresbyteros in sacri ministerii exercitio, opus sufficiens esset, et insimul plus æquo non excederet justos limites intra quos se continere debet liber elementaris ad usum Seminariorum etiam destinatus: ad utrumque enim finem elucubratum fuerat dictum *Manuale*. Ut autem hujusce operis doctrina majori cum fiduciâ susciperetur, curavimus illud S. Sedis examini subjicere, et reverà ab auctoritate superiori obtinuimus quòd à duobus eximiis professoribus seminarii Romani expenderetur, à quibus, per manum secretarii S. C. Indicis, sequentem attestationem accepimus, cum facultate illâ utendi prout meliùs judicaverimus :

« Ex munere nobis demandato, opus cui titulus :
« *Manuale totius canonici juris* à D. Craisson, quon-
« dam Vicario Generali diœceseos Valentinensis in
« Galliâ, lucubratum, attentè et sedulò, quantùm
« per nos fieri potuit, perlegimus. In eo, non solùm
« nihil bonis moribus aut fidei catholicæ principiis
« contrarium deprehendimus, benè verò perspectam
« habuimus sive memorati auctoris doctrinam in
« canonicis argumentis evolvendis, sive ejusdem so-
« lertiam, in controversis opinionibus deligendis, sive
« demùm, quod potissimum est, ipsius studium in
« erroribus ecclesiasticæ auctoritati infensis refel-
« lendis : ita ut ad clericos in pontificiis disciplinis
« ritè instituendos, opus hoc sit maximè accommoda-
« tum. In quorum fidem, Datum Romæ, die 22 ju-
« lii 1862.

« Philippus De Angelis, juris canonici in scholis
« Pontificii Seminarii Romani et in Universitate pro-
« fessor.

« Cæsar Roncetti, in scholis Pontificii Seminarii
« Romani institutionum canonicarum professor. »

Imò cùm unum exemplar 2ª editionis ejusdem *Manualis*, ad Summum Pontificem, velut meæ erga suam Beatudinem devotionis et grati animi mei monimentum, misissem, Vicarius Christi, Illustrissimus Pius IX, mihi, etsi indigno ipsius servulo, his verbis propriâ suâ subscriptione dignatus est rescribere :

« PIUS P. P. IX.

« Dilecte Fili, salutem et Apostolicam Benedictionem.

« Oblatum Nobis *Manuale totius juris canonici* à te
« elucubratum libentissimė excepimus ; et quamquam
« curis nostris distenti nullum hactenus subsecivum
« tempus ejus lectioni impendere valuerimus, nequi-
« vimus tamen tuum operisque propositum non pro-
« bare. Gliscentibus enim erroribus ecclesiasticæ
« auctoritati infensis illud opponere voluisti, et suc-
« crescentis cleri institutioni in primis prospicere,
« atque etiam cæteris consulere per librum omnium
« manu facilė terendum, et unde hauriri possent non
« arida tantùm et generalia principia, sed practica
« quoque rerum notitia in usum transferenda, atque
« illis objicienda commentis, quæ per osorum hujus
« S. Sedis artes, et per leviorem sacrorum canonum
« haustum jamdiù invaluerunt. Cùmque id te assecu-
« tum fuisse testentur ii, quorum recensioni opus
« tuum subjecisti, tibi gratulamur, ac ominamur,
« ut, quod spectasti, laborum tuorum fructum inde
« copiosė percipias. Id in gentis tuæ præsertim utili-
« tatem à Deo poscimus, dum auspicem benedictionis
« ejus et grati animi nostri paternæque benevolentiæ
« pignus Apostolicam tibi Benedictionem peramanter
« impertimus.

« Datum Romæ, apud S. Petrum, die 25 junii 1865
« Pontificatûs Nostri anno XX.

« PIUS P. P. IX. »

Ex quibus animadvertere poteritis, Amantissimi, quanti momenti habeat S. Pontifex ut, *gliscentibus erroribus ecclesiasticæ auctoritati infensis*, per *libros manu facilè terendos*, fiat oppositio, *et prospiciatur, ut succrescens clerus*, *atque etiam alii* exhinc *haurire possint, non arida tantùm et generalia principia, sed practicam quoque rerum notitiam in usum transferendam, quæ objici valeat commentis quæ per osorum S. Sedis artes* et *per leviorem sacrorum canonum haustum jamdiù invaluerunt.* Ubi nota apprimè ultima hæc verba : *per leviorem sacrorum canonum haustum jamdiù invaluerunt.* Judicio ergo S. Pontificis *commenta quæ, jamdiù contra S. Sedem*, invaluerant et hodie præsertim totis viribus ad ipsius ruinam impellunt, ortum habent, non solùm ex *osorum S. Sedis artibus*, sed etiam ex *leviori sacrorum canonum haustu*, et hoc imprimis apud nos in Galliâ; unde Papa, operi meo copiosum fructum ominando, à Deo poscit *ut id in gentis meæ præsertim utilitatem* vergat, et, ob hoc, *Apostolicam Benedictionem peramanter* mihi dignatur *impertiri.*

Res igitur cùm ita sint, non breviare opus præfatum, sed fortè potiùs augere debuissemus, quominùs majori haustu alumni sacrorum canonum notitiam haurire valerent. Sed quia, ob necessitatem inveniendi congruum tempus ad omnes ecclesiasticas disciplinas addiscendas, et non nimiùm onerandi angustam seminaristarum crumenam, sat plures seminariorum moderatores velut impossibile reputent

quòd ab ipsis, pro studio juris canonici, quatuor acquirantur volumina, et sit ergo majori brevitati consulendum, ideò præsentem Epitomen concinnavimus ut tali indigentiæ provideretur. Utinam ut sic finem à S. Pontifice optatum non prætermittamus!

Præsens ergo Epitome est quasi breviarium supra dicti *Manualis*, Romæ approbati ac commendati, cui omninò est conformis quoad doctrinam inprimis romanam [1]. Non potest quidem continere solutionem omnium quæstionum canonicarum quatenùs exigere possent varia sacri ministerii munia: duo enim volumina quæ ordinariæ molis sunt, his sufficere nequeunt; attamen omnia puncta quæ in Seminariis possunt et solent addisci, in eo opere sunt pertractata et ita enucleata ut neosacerdos, his eruditus, sui muneris non erit omninò impar, quippe sat plura noscet et non ignorabit ad quos libros sit recursurus pro cæteris nondum addiscitis.

Eamdem materiarum dispositionem observabimus in præsenti opere ac in nostro *Manuali*, et plerumque ipsamet ipsius verba adhibebimus, ex iis resecando duntaxat minus necessaria; undè, qui in Seminariis dicto *Manuali* volent uti, facilè concordare poterunt cum utentibus Epitome præsenti; et ideò juniores tirones, quibus non esset nimis onerosum quatuor volumina *Manualis* acquirere, utiliter illa statim com-

[1] Quantùm Encyclicæ et syllabo Pii IX concordent nostrum *Manuale* et opus præsens, judicari poterit ex variis propositionibus Syllabi quæ passim in decursu operis referentur.

parabunt, cùm sic in manu habebunt librum in quo magis evoluta est jurisprudentia canonica, et sic insimul à necessitate uberiores juris canonici tractatus acquirendi in posterùm immunes erunt: cùm nostrum *Manuale* sufficienter contineat omnes notiones juris sacri quibus solent communiter indigere sacerdotes.

His itaque ad utilitatem vestram dictis, benè valete, Amantissimi; in prospectu semper habentes Dei gloriam, et vestrum Ecclesiæque matris vestræ profectum ac decus, assiduè studete, et pro me etiam orate.

ELEMENTA

JURIS CANONICI

AD USUM

GALLIÆ SEMINARIORUM.

1. Tota hujusce operis tessera paucis his verbis exponi potest : breviter enodatis in capite procemiali quæstionibus circa nomen, definitionem juris canonici, item circa ipsius fontes et ejusdem historiam, ac etiam circa jus nationale, disseremus, in tribus libris, de præcipuis quæstionibus juris canonici quæ personas, res et judicia ecclesiastica spectant.

CAPUT PROOEMIALE.

ART. I.

DE NOMINE, DEFINITIONE ET DIVISIONE JURIS CANONICI.

2. I. Multiplici sensu vocabulum *jus* accipitur : nempe vel pro eo quod est legi, sive divinæ sive humanæ, consentaneum; vel pro facultate aliquid faciendi aut omittendi, obligandi ad aliquid dandum, faciendum aut omittendum; vel pro sententiâ judicis; vel pro lege seu complexione legum; vel tandem pro scientiâ juris, seu jurisprudentiâ. Ad legum verò complexionem significandam vocabulum *jus* potissimùm accipitur in hoc opere.

Jus est vel naturale vel positivum. *Naturale* est complexio obligationum quæ ita necessariò fluunt ex Dei et creaturarum naturâ, ut non possint non existere. *Positivum* est illud quod liberâ, sive Dei, sive hominis, voluntate fuit constitutum : unde aliud est divinum, et aliud humanum. Iterum *jus humanum* in tres species dividitur : jus ecclesiasticum nempe, jus civile et jus gentium. *Jus gentium* est illud quo utuntur omnes vel ferè omnes gentes ; *ius civile* quod, pro bono temporali reipublicæ, ab auctoritate civili constituitur ; *jus* verò *ecclesiasticum*, idem est ac jus canonicum, de quo est agendum in toto discursu, quod proinde est hic accuratè definiendum.

3. II. Et quidem, quoad nomen, vox *canonicum* à græco κανων venit, *quod* significat regulam quâ artifices utuntur ad lineas dirigendas. Aliis etiam vocabulis jus istud denominatur : dicitur enim *jus ecclesiasticum* et *sacrum*, quia de personis et rebus sacris et ecclesiasticis agit, et latum est ecclesiasticâ seu sacrâ potestate. Dicitur etiam *pontificium*, quia à romanis Pontificibus, saltem magnâ ex parte, est constitutum.

4. Quoad *rem* verò : vel consideratur : 1° in sensu stricto, id est juxtà eas tantùm leges quæ ab auctoritate ecclesiasticâ, supremam et universalem jurisdictionem habente, sancitæ sunt ; et sic intellectum, rectè definiri potest : *Complexio legum auctoritate Papæ firmatarum, quibus fideles ad finem Ecclesiæ proprium diriguntur.*

Dicitur : 1° *auctoritate Papæ firmatarum*, non autem constitutarum, aut approbatarum : quia in jure canonico sunt multæ leges juris divini, tum naturalis, tum etiam positivi, quæ nec fuerunt à Papâ constitutæ, nec propriè approbatæ, sed solùm ab ipso declaratæ et executioni specialiter mandatæ.

Dicitur : 2° *quibus fideles ad finem Ecclesiæ proprium diriguntur :* scilicet ad spirituale bonum æternamque beatitudinem.

5. Vel consideratur 2° in sensu latiore et minus proprio ; et definitur : *Complexio legum à quocumque potestatem legislativam possidente in bonum fidelium firmatarum :* quâ definitione comprehenduntur non solùm leges à S. Pon-

tifice latæ, sed etiam leges legatorum pro circumscriptione ipsorum legationis, decreta conciliorum sive nationalium sive provincialium, statuta diœcesana, et Prælatorum regularium, aut cujuscumque jurisdictionem ecclesiasticam legitimè possidentis.

6. Jus canonicum, prout scientia est, vocatur *jurisprudentia canonica,* et rectè definitur in stricto sensu : *scientia legum ecclesiasticarum auctoritate Papæ firmatarum* ; latiori verò sensu : *scientia legum ecclesiasticarum omnium.*

7. Jurisprudentia canonica differt sive à theologiâ, sive à scientiâ juris naturalis, sive à jurisprudentiâ civili. Etenim 1° quamvis objectum materiale jurisprudentiæ canonicæ idem sit, pro majore suî parte, ac objectum materiale theologiæ, attamen formaliter et in essentiâ differunt inter se theologia et jurisprudentia canonica : theologia enim est *scientia quæ discurrit ex principiis fidei circa Deum et circa ea quæ ad Deum aliquo modo pertinent.* dum jurisprudentia canonica est *scientia legum* ecclesiasticarum, sive omnium, sive earum tantùm quæ auctoritate Papæ firmantur[1]; et sic iterum 2° differt illa jurisprudentia à scientiâ juris naturalis quæ est *cognitio ordinata regularum quæ ipsâ rerum naturâ fundantur*; et 3° differt à jurisprudentiâ civili, cujus objectum sunt leges à potestate civili firmatæ quæ directè pro fine habent solummodo bonum temporale civium, dùm leges ecclesiasticæ pro fine habent bonum spirituale fidelium æternamque eorum beatitudinem.

8. III. Jus canonicum dividitur : 1° in *scriptum* et *non scriptum.* Traditiones et consuetudines vim legis habentes constituunt jus non scriptum.

[1] Quantumvis differant inter se theologia et scientia canonica, mutuo tamen suî invicem auxilio indigent, nec una ab alterâ separari potest sine periculo : « Theologiam à canonibus excludere, ait Gerson (t. IV, « p. 871, v. 2), nihil aliud est quàm suos sibi oculos evellere : similiter « canones velle destruere est corpus proprium ecclesiasticæ politiæ « deformiter habituare. Quærere qualis scientia plus expediat, evan- « gelica vel canonica, est quærere quod in corpore membrum ad directionem suam plus exponitur vel oculus vel aliquod aliorum. »

2° In *publicum* et *privatum*. *Publicum* exhibet constitutionem societatis ecclesiasticæ, ipsius regimen, ordinem personarum ad invicem in Ecclesiâ, jura et officia earum, etc. *Privatum* versatur circa obligationes singulorum prout distinguuntur à gubernatione ecclesiasticâ, v. g. circa sacramenta recipienda.

3° In *commune* et *particulare*. *Commune* dicitur quod pro universâ Ecclesiâ latum est et obligat omnes, *per se*, fideles, nisi exstent in contrarium privilegia vel consuetudines legitimæ. *Particulare* est quod pro certo loco, aut certis personis tantùm statutum est, et subdividi potest in patriarchale, primatiale, provinciale, diœcesanum, monachale, etc., prout uni tantùm vel Patriarchatui, vel, etc., convenit.

9. 4° In *antiquum*, *novum* et *novissimum*. *Antiquum* illud est quod usque ad decretum Gratiani viguit. *Novum* quod statutum fuit à prædicto decreto usque ad conclusionem Collectionis corporis juris. *Novissimum* quod à tempore corporis juris clausi ad nos usque decurrit. Aliis tamen placet *jus antiquum* appellare quod Tridentinam synodum præcessit, *novum* quod sancivit idem Concilium. *Novissimum* verò quod à tempore Tridentini decretum fuit. Sunt etiam, sed auctoritati Sanctæ Sedis infensi, qui malè per *antiquum jus* intelligunt illud quod per *falsas decretales subversum est*; per *novum* quod viguit post dictas decretales usquè ad Concilium Trident.; et per *novissimum* quod à prædicto Concilio sancitum fuit. Sed immeritò asseritur jus antiquum immutatum fuisse per falsas decretales, ut probabitur infra (Nos 125-126). Vide Instit. R. de M., t. 1, p. 7; et Bouix, *de Principiis*, p. 67.

ART. II.

DE ORIGINE SEU DE FONTIBUS JURIS CANONICI.

10. Per originem seu *fontes* juris canonici intelligimus potestatem quæ valet condere leges ecclesiasticas.

§ 1.

Utrum sit in Ecclesiâ fons aliquis juris canonici.

11. Aerius, Waldenses, Wiclef, Joannes Hus, etc., negârunt Ecclesiæ inesse leges condendi potestatem.

Sunt qui ei denegant auctoritatem propriè dictam: dùm nolunt eam posse externâ aliquâ coactione urgere observationem suorum mandatorum.

Imò nonnulli contendunt eam non valere conscientiam ligare per præcepta; nihilque ampliùs ei concedunt præter potestatem *directivam* quæ monitis et suasionibus fideles regat; potestatem verò legislativam, præsertim circa actus externos qualescumque, ita principi sæculari adjudicant, ut ab Ecclesiâ exerceri nequiverit, nisi consentientibus civilibus guberniis. Ita sentiunt plerique protestantes præsertim Anglicani, schismatici hodierni apud Russos, multi curiarum sæcularium in Galliâ advocati et magistratus; imò nonnulli clerici ignari vel depravatæ doctrinæ. Ita pariter Josephitæ in Germaniâ, et alii multi in Hispaniâ et Lusitaniâ. Exhinc prodierunt celebris Constitutio civilis Cleri gallicani, anno 1791, et synodi Pistoriensis acta, anno 1786.

Quidam, systema democraticum in Ecclesiam inducere volentes, docuêre Christum priùs dedisse potestatem legislativam communitati fidelium, ab ipsis deinde transferendam in primos pastores, qui nomine totius Ecclesiæ exercerent. Ità Marsylus Patavinus, Lutherus, Marcus Ant. De Dominis, Richerius, multique Jansenistæ et cum eis synodus Pistoriensis.

Sunt tandem, qui *Regalistæ* à Cardin. Soglia vocantur, eò quòd nimiùm regibus et civili potestati faveant, qui juribus Ecclesiæ ità detrahunt, ut res, si non spirituales, at certè spiritualibus adnexas, et totam disciplinam externam eidem civili potestati subjiciunt. (*Inst. juris publici*, p. 146, etc.)

Contrà hos omnes statuendæ sunt propositiones sequentes:

12. Propositio 1ª.—*Est in Ecclesiâ, non solum directiva sed vera potestas legislativa condendi leges etiam ad actus exteriores obligantes.*

Quòd sit in Ecclesiâ potestas legislativa ad regendam et gubernandam fidelium societatem, assertio est de fide, juxta Suarez (*De Leg.*, lib. 3, cap. 1).

Prob. 1°. — *Ex Scripturâ* : « Tibi dabo claves regni « cœlorum.... Quodcumque ligaveris super terram erit « ligatum et in cœlis » (Matth., c. 16, v. 19). « Pasce oves « meas » (Joan., c. 21, v. 16). Ex his verbis manifestè deducitur datam esse Petro, et proinde ipsius successoribus, potestatem regendi et gubernandi societatem fidelium. « Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus « Sanctus posuit Episcopos *regere Ecclesiam Dei* » (Act. Apost., c. 20, v. 28).

Ad praxim deduxerunt hanc potestatem Apostoli, cùm post concilium Hierosolymitanum dicebant : « Visum est « Spiritui Sancto et Nobis nihil ultrà *imponere* vobis oneris « quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis « simulacrorum et sanguine et suffocato » (Act. Apost., c. 15, v. 28 et 29). Vide adhuc Epist. 1 ad Timoth. c. 15, v. 19, et c. 3, v. 2.

Probat. 2° *Expressis definitionibus.* Præter Concil. Florent., sic habetur in sess. 7, can. 7 Concil. Trident. : « Si « quis dixerit baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ « Ecclesiæ præceptis..., ità ut ea observare non teneantur « *nisi se suâ sponte illis submittere voluerint*, anathema sit. »

Bulla *Auctorem fidei* sic habet n° 4 : « Propositio affir- « mans *abusum fore auctoritatis Ecclesiæ, transferendi* « *illam ultrà limites doctrinæ morum, et eam extendendo* « *ad res exteriores, et per vim exigendo id quod pendet à* « *persuasione et corde; tùm etiam multò minùs ad eam* « *pertinere, exigere per vim exteriorem subjectionem suis* « *decretis* : Quatenùs in determinatis illis verbis, *extendendo* « *ad res exteriores*, notet velut abusum auctoritatis Eccle- « siæ, usum ejus potestatis acceptæ à Deo, quâ usi sunt et « ipsimet Apostoli in disciplinâ exteriore constituendâ et « sanciendâ : — *hæretica.* Quâ parte insinuat Ecclesiam « non habere auctoritatem subjectionis suis decretis exi-

« gendæ aliter quàm per media quæ pendent à persuasione,
« quatenùs intendat Ecclesiam *non habere collatam sibi à*
« *Deo potestatem non solùm dirigendi per consilium et sua-*
« *siones, sed etiam jubendi per leges, ac devios contumaces-*
« *que exteriori judicio ac salubribus pœnis coercendi, atque*
« *cogendi: — inducens in systema aliàs damnatum ut hære-*
« *ticum.* »

Afferri insuper possent in probationem innumera monumenta traditionis ecclesiasticæ.

13. Propositio 2ª. — *Potestas condendi leges, quam Ecclesia habet, non oritur à concessione principum sæcularium, sed à solo Deo venit, et est suprema et independens.*

Probari potest argumentis 1æ propositionis, et insuper Brevi Pii VI ad Cardin. Rupefucaldium 10 mart. 1792, quo reprobata fuit Constitutio civilis Cleri gallicani, ubi dicit Pontifex : « Nemini, qui catholicus est, ignotum esse
« potest Jesum Christum in suæ Ecclesiæ institutione
« dedisse Apostolis eorumque successoribus potestatem
« nulli alii potestati obnoxiam, quam sanctissimi Patres
« universi voce concordi agnoverunt cum Osio et S. Atha-
« nasio monentibus : *Ne te rebus misceas ecclesiasticis; nec*
« *nobis hisce de rebus præcepta mandes; sed à nobis potius*
« *hæc ediscas. Tibi Deus imperium tradidit; nobis quæ*
« *sunt ecclesiastica concredidit*, etc.

« Ut de disciplinâ agamus, quis unquam est inter catho-
« licos qui affirmet ecclesiasticam immutari à laicis posse?..
« Cùm, anno 1560, Facultas Parisiensis ad examen addu-
« xisset ea quæ Franciscus Grimaldet, advocatus regius,
« retulerat ad conventum seu status apud Andegavenses
« collectos; inter multas propositiones ab ipsâ reprobatas,
« sequens etiam reperitur : *Le second point de la religion*
« *est en la police et discipline sacerdotale, sur lequel les*
« *rois et les princes chrétiens ont puissance d'icelle dresser,*
« *mettre en ordre et réformer icelle corrompue.* Hæc propo-
« sitio est *falsa, schismatica, potestatis ecclesiasticæ ener-*
« *vativa et hæretica; et probationes ad illam sunt imper-*
« *tinentes.* »

14. Propositio 3ª. — *Potestas legislativa Ecclesiæ ita*

residet in pastoribus ut neque ad eos per fideles perveniat, neque in suo exercitio pendeat à fidelium consensu.

Probatur ex Bullâ *Auctorem fidei* nº 2 : Propositio quæ « statuit *potestatem à Deo datam Ecclesiæ, ut communica-* « *retur Pastoribus qui sunt ejus ministri pro salute anima-* « *rum*, sic intellecta, ut à communitate fidelium in Pastores « derivetur ecclesiastici ministerii ac regiminis potestas : « — *hæretica.* »

Et nº 3 : « Insuper quæ statuit *Romanum Pontificem esse* « *caput ministeriale*, sic explicata ut Romanus Pontifex, « non à Christo in personâ B. Petri, sed ab Ecclesiâ potes- « tatem accipiat, quâ velut Petri successor, verus Christi « vicarius ac totius Ecclesiæ caput, pollet in Ecclesiâ : — « *hæretica.* »

Probari posset adhuc ex argumentis 1æ propositionis

§ II.

Quotuplex sit fons juris canonici.

15. De jure canonico strictè tantùm sumpto agitur in hoc paragrapho. De jure autem canonico latè sumpto, hoc unum dicemus quòd tot sint fontes quot exstent in Ecclesiâ auctoritates jus condere valentes.

Octo verò fontes juris canonici strictè sumpti enumerari solent ; videlicet : *Scriptura sacra*, *traditio divina*, *jus ab Apostolis sancitum, sententiæ Patrum, decreta SS. Pontificum, Concilia œcumenica*, *Romanæ Congregationes et consuetudo. Quidam addunt jus civile*, et quidem non immeritò, præsertim si sit quæstio de jure civili Justiniano : « Ejus- « modi leges civiles qui nec approbatæ nec improbatæ « sunt, inquit Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 6, c. 14), si rem « spectent merè profanam, nec ulla ex parte sacris cano- « nibus adversentur, tacitè approbatæ videntur in cap. 1, « *De nov. op. nunt.* »

16. Ad unicum nihilhominus fontem ultimatim reduci possunt octo vel novem præfati fontes, nempe ad auctoritatem SS. Pontificum : etenim cæteri fontes legem ecclesiasticam generalem facere nequeunt nisi interveniat S. Sedis seu Ecclesiæ auctoritas

De singulis illis fontibus est nobis nunc dicendum, remittendo tamen ad theologiæ aut Scripturæ sanctæ prolegomena, quæ de Scripturâ sacrâ et Traditione divinâ essent explicanda. Igitur dicemus duntaxat.

I. — De jure ab Apostolis sancito.

17. Certum est plura ab Apostolis fuisse sancita : v. g. 1° symbolum fidei quod ideò vocatur Symbolum Apostolorum. Ità S. Ambros. Epist. 7 ad Siricium, S. Leo Magnus Epist. 13 ad Pulcher., Ephesina Synodus ; 2° abstinentiam ab *immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato* (Act. Apost. c. 15, v. 19); 3° substitutionem diei dominicæ sabbato Judæorum, et auditionem missæ singulis dominicis (ap theologos passim) ; 4° institutionem præcipuorum festorum, ut Paschæ, Pentecostes et probabilissimè Natalis Domini (Dictionn. Bergier) ; 5° jejunium quadragesimale (sat communiter juxtà Bouix , *ibid.*, p. 109) ; juxtà quosdam, fixatio Romæ Cathedræ S. Petri de quo vide nostri *Manualis* dicta, n^is 677, 678 , et forsan alia multa.

18. Traduntur etiam Apostoli quàm plures constituisse canones, quos S. Clemens, discipulus et successor divi Petri, collegisse dicitur, tum in libro qui *Canones Apostolorum* inscribitur, tum in octo libris *Constitutionum apostolicarum.* Verùm de his magna est disceptatio inter eruditos.

De Constitutionibus apostolicis, postquam retulerit quinam steterint pro illarum authenticitate et quinam contrà, sic concludit Biner (*App. juris canonici*, p. 2, c. 4) : « 1° Octo « libri Constitutionum apostolicarum, ut vocant, non sunt « ab Apostolis traditi, neque à S. Clemente conscripti ; « 2° sunt tamen dictæ Constitutiones valdè antiquæ, multaque continent utilia ; 3° quamvis fuerint olim puræ, « nihilque continuerint contrarium doctrinæ catholicæ, « posteà tamen pluribus in locis, ab hæreticis fuerunt « corruptæ. »

19. Quoad librum qui *Canones Apostolorum* inscribitur probabilius est, inquit Bouix (*de Princip.*, p. 120) : illos canones nec ab Apostolis traditos, nec à S. Clemente fuisse

conscriptos : incogniti enim fuerunt antè medium tertii sæculi. Vide id probatum in nostro *Manuali* n° 24. Etiam tempore Dionysii Exigui, erant dubiæ fidei inter catholicos, et Gelasius Papa in Synodo Romanâ anno 494, expressè dicit : « *Liber Canonum Apostolorum est apocryphus*[1]. »

Omnes 84 canones Apostolorum, prout hodie exstant in corpore juris canonici, in Ecclesiâ græcâ sunt recepti, non tamen in latinâ : à Dionysio Exiguo 50 tantùm primi numerantur; itemque à synodo Lateranensi IV, anno 769. Non tamen statim auctoritatem legalem obtinuerunt, sed paulatim tantùm; undè, anno 840, Leo IV ad Episcopos Britanniæ scribebat : *Canones quibus in omnibus judiciis ecclesiasticis utimur, sunt canones qui dicuntur Apostolorum.* In 50 primis benignè interpretari possunt quæ heteredoxa apparent (V. Bouix, *de Principiis*, p. 119; Billuart, t. 11, *Digress. 1 historica*).

Idem fere dicendum de *Didache* seu *Doctrina duodecim apostolorum*, antiquissimo opere recens ex mss. evulgata, ex quo confectus est lib. VII. *Constitutionum apostolicarum*. Ex his operibus, quamvis non authenticis, recte potuerunt quædam in jus canonicum recipi.

II. — De sententiis patrum.

20. Patrum sententiæ ab Ecclesiâ probatæ et in leges universales per concilia aut per Romanos Pontifices transmutatæ, jus canonicum constituunt; illis etiam utendum est, ait Leo IV (can. 1, *De Libellis*, *dist.* 20), in negotiis quæ nec conciliorum canonibus nec Pontificum decretis definita sunt.

Ante sæculum VI, canonum collectionibus dicta Patrum non fuerunt inserta; in Oriente autem primus, sexto sæ-

[1] In his quidam sunt errores : ultimus reponit inter canonicos tre libros Machabæorum, duas epistolas Clementis, et 5 libros Constitutionum apostolicarum. Expungit libros Ecclesiastici, Tobiæ, Judith, Esdræ, et Apocalypsis. Canones 45 et 46 videntur innuere Baptismum ab hæreticis collatum esse invalidum. Insuper de 5 et 65 vide apud Bouix, *de Princip.*, p. 119.

culo, Joannes Scolasticus; in Occidente verò primus Regino, ineunte sæculo decimo, hoc egerunt.

III. — De decretis SS. Pontificum.

21. Varii sunt errores circa SS. Pontificum auctoritatem:

1° Erravit Luther apertè omnem potestatem legislativam denegando S. Pontifici : neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum, inquiebat, *habet jus unius syllabæ* super christianum hominem, nisi id fiat ejusdem consensu; et quidquid aliter fit, tyrannico spiritu fit.

2° Episcopus de Honteim, in suo opere edito sub falso nomine Febronii, qui, eo tantùm casu quo difficile est concilium œcumenicum congregare, Papæ concedit facultatem proponendi Ecclesiæ leges, non antè tamen obligaturas fideles quàm fuerint communi consensu acceptæ.

3° Multi doctrinæ gallicanæ incauti defensores qui contendunt SS. Pontifices non posse suis legibus conscientias fidelium ligare, antequam acceptentur, saltem ab Episcopis.

22. Controvertitur autem 1° an de facto SS. Pontifices velint suis legibus fideles ligare antequam acceptæ fuerint

2° Quænam requiratur et sufficiat promulgatio legum pontificiarum, id est, an promulgatio Romæ sit sufficiens; an verò etiam in provinciis notificatio sit necessaria, ut de facto illæ leges obligent. Circa hæc omnia statuendæ sunt propositiones sequentes:

23. Propositio 1ª. — *S. Pontifex immediatè accepit a ipso Christo, et ex vi institutionis, potestatem legislativam in universalem Ecclesiam* (Sunt ipsamet Suarezii verba).

« Conclusio est omnino certa, ait Suarezius : nam quòd « hanc potestatem habeat, est de fide, ut constat ex traditione « et communi sensu Ecclesiæ... Quòd autem habeat illo modo « (immediatè à Christo), est conclusio adeò certa, ut sine er- « rore negari non possit » (Suarez, *de Lege*, 664, c. 3, n° 10). Ex Conc. Vatic., de fide est B. Petrum sic eam accepisse.

Prob. 1° *Scripturâ Sanctâ* : « Super hanc petram ædi-

« ficabo Ecclesiam meam. — Quodcumque ligaveris super « terram erit ligatum et in cœlis. — Pasce agnos meos... « pasce oves meas. »

His verbis probatur propositio, modò 1° hæc potestatem legislativam exprimant; 2° certum sit illam potestatem ad Petri successores manâsse.

Atqui 1° verba prædicta legislativam potestatem exprimunt : nemo enim statui potest ut fundamentum alicujus societatis quin hoc ipso instruatur potestate necessariâ ad retinendos in uno ædificio sociali unitos; sed hæc potestas est necessariò legislativa, scilicet potestas ligandi membra et dirigendi ad finem societatis communem. Ergò hoc ipso quòd Petrus statuatur Ecclesiæ fundamentum, statuitur simul et Ecclesiæ legislator.

Item potestas ligandi, sine exceptione, supponit evidenter facultatem ligandi per leges.

Denique verus Pastor necessariò possidet jus ducendi gregem, etiam invitum, ad loca quæ judicat opportuniora, et illum abducendi à noxiis. Ergo Petrus, ut verus Pastor Ecclesiæ, hanc habet potestatem, ac proinde legislativam.

2° Certum est dictam potestatem ad Petri successores manâsse. Id constat totâ traditione : quædam tantùm seligimus testimonia :

« Nulli dubium, aiebat Philippus, S. Leonis legatus in « primo concilio Ephesino, imò sæculis omnibus notum « quòd S. Petrus ad hoc usque tempus et semper in suis « successoribus vivit. »

Similia dicunt S. Petrus Chrysologus, S. Leo : hinc Bossuetius (*Def.*, t. 2) ait : « Accipiendi ergo Romani Pontifices « tanquam una persona Petri. »

Et verò nisi ita res se haberet, careret hodie suo fundamento Ecclesia, non haberet Pastorem, ipsi deessent claves regni cœlorum. Porrò si hæc essent, quomodo non prævaluissent adversùs Ecclesiam portæ inferi, et quò tandem devenissent promissiones ipsi à Christo factæ? Ergo certum est potestatem legislativam transiisse ad successores Petri. Ergo ex Scripturâ thesis omninò constat.

Prob. 2° *Ex conciliis* : In probationem adducemus tantùm concilia œcumenica Lugdun. II, Florent. et Vatic.

Primum sic se habet in fidei professione Græcorum : « Sancta Romana Ecclesia summum et plenum primatum « et principatum super universam Ecclesiam obtinet : « quem se ab ipso Domino in B. Petro, Apostolorum prin- « cipe et vertice, *cujus Romanus Pontifex est successor*, « *cum potestatis plenitudine* recepisse veraciter et humi- « liter recognoscit..; ad quam potest gravatus quilibet, « super negotiis ad ecclesiasticum forum pertinentibus, « appellare..., et eidem omnes Ecclesiæ sunt subjectæ, et « ipsarum Prælati obedientiam et reverentiam illi dant. »

Principatus super universam Ecclesiam, cui annexa est plenitudo potestatis, cui omnes Ecclesiæ sunt subjectæ et ipsarum Prælati obedientiam præstant, ad quem potest gravatus quilibet appellare, talis principatus includit evidenter potestatem legislativam in universos fideles. Porrò talis est principatus Romani Pontificis ex Concilio generali Lugdun. II. Ergo, etc.

2° Concilium autem generale Florentinum sic habet :

« Definimus Sanctam Apostolicam Sedem et Romanum « Pontificem in universum orbem tenere primatum, et « ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri, « principis Apostolorum et verum Christi Vicarium, « totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum « patrem et doctorem existere, et ipsi in B. Petro pas- « cendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam, à « D. N. Jesu Christo plenam potestatem traditam esse. » (Labb. t. 13, col. 1167). — Plena potestas regendi aliquam societatem evidenter supponit legislativam. Ergo, etc

Sic fandem Vatic. Conc. : « Si quis dixerit Roman. Pont « non (habere). . plenam et supremam potestatem juris- « dict. in universam Ecclesiam .. in rebus... quæ ad dis- « ciplin. et regimen... Ecclesiæ pertinent .. aut hanc non « esse ordinariam et immediatam anathema sit. »

24. Propositio 2ª. — *Romani Pontifices possunt si velint, legibus suis universos fideles devincire, absque cujuscumque acceptatione.*

Duplex quæstio in hoc puncto est distinguenda : alia nempe facti : utrùm scilicet leges pontificiæ quæ nondum fuerunt acceptæ, obligent; id est utrùm SS. Pontifices intendant ligare conscientias, priusquàm ipsorum leges fuerint acceptæ : de quo licitè controvertitur inter DD., ut jam diximus et probabitur infrà.

Altera juris, utrùm nempè SS. Pontifices possint obligare antequam ipsorum leges fuerint acceptæ : in quo dubio affirmativa est omninò certa, imò de fide est, juxtà Suarezium qui ait : « Mihi videtur tam certa ut, secundùm « fidem negari non possit » (*de Lege*, l. 4, c. 16, n° 2). Et hoc concedunt etiam Gallicani :

« Il serait entièrement contraire aux lois de la sainte « hiérarchie, inquit Lequeux (t. 4, *Hist. du droit canon*, « p. 179), de faire proprement et directement dépendre la « force de ces constitutions (SS. Pontificum) de l'accepta- « tion des peuples et de celle même des Évêques. »

Solus Major videtur contrà sentire, dicendo Ecclesiam esse supra Papam, « et ideò si Ecclesia non acceptat legem « Papæ, non posse per illam obligari » (*ib.*, n° 1): quod damnatum videtur ab Alexandro VII in sequenti propositione : « Populus non peccat, etiamsi absque ullâ causâ « non recipiat legem à principe promulgatam ».

His prænotatis, thesis sic probatur quoad quæstiones juris :

1° Ex præcedenti propositione, Romanus Pontifex potestatem legislativam veram et propriam habet; sed, si non posset ligare nisi acceptantes, veram ac propriè dictam non haberet potestatem leges condendi : lex enim non est quod non ligat, nec præceptum cui subditi non tenentur obtemperare, nisi velint. In factâ hypothesi Romanus Pontifex non majorem haberet auctoritatem quam fidelis quilibet, imò et muliercula, à quibus omnes ligari possent, si vellent. Porrò quis auderet talia sustinere ?

Objici quidem potest quòd, juxtà multos, de facto, ut infra dicemus, leges pontificiæ ordinariè non obligent nisi acceptentur. Ergo de essentiâ legis non est quòd vim habeat ligandi ante acceptationem. — Sed respondetur leges

pontificias in hoc sensu non esse obligatorias ante acceptationem, quòd Papa tunc permittat Episcopis non urgere illarum obligationem, si justæ rationes locales, judicio S. Sedis tunc exponendæ, id postulent. Non verò permittunt illas rejicere, etiam sine causâ, et pro cujusque appretiatione. In tali enim hypothesi, leges pontificiæ meritò ut veræ leges non essent habendæ, cùm nullam obligationem inducerent, et sit de essentiâ legis quòd liget.

2° Ex textibus Scripturæ supra relatis : « *Super hanc* « *petram*, etc. — *Pasce oves meas.* — *Quodcumque ligaveris*, etc. » Romanus Pontifex, utpote successor Petri, est fundamentum societatis fidelium, supremus illorum Pastor, et sine ullâ exceptione potest illos ligare. Hæc autem vera esse haud possunt, si Papa leges nequeat condere verè obligatorias ante subditorum acceptationem : ille enim non est fundamentum ædificii socialis qui membra nequit colligare in unum sociale ædificium ; non est Pastor qui gregem non potest ducere, vel abducere prout meliùs expedire judicat; nec denique valet *quocumque modo* ligare qui nonnisi volentes et consentientes jus habet ligandi. Ergo leges pontificiæ vim ligandi habere debent etiam ante acceptationem.

3° Ex conciliis in propositione præcedenti relatis, S. Pontifex habet plenam et summam potestatem gubernandi universalem Ecclesiam. Sed quo titulo vocari posset *plena* et *summa* potestas quæ amplior non foret eâ quam singuli fideles, etiam mulierculæ, possent sibi tribuere, et de facto exercere, si cæteri consentirent. Ergo, etc.

4° Ex decisione Facultatis Parisiensis (anno 1521) : ab ipsâ enim damnata fuit hæc Lutheri propositio : « Neque « Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet « jus unius syllabæ super Christianum hominem, nisi id « fiat ejusdem consensu; et quidquid aliter fit tyrannico « spiritu fit », damnata est autem tanquam *in fide* et *moribus erronea*.

5° Confirmatur Concordato cum Galliâ inito, anno 1801 : S. Pontifex, in Constitutione quam edidit occasione circumscriptionis Ecclesiarum Galliæ, monet hanc circumscriptionem valituram esse, etiamsi titulares harum Eccle-

siarum consensum denegaverint, quem de facto reverà denegaverunt primùm 36, sed tandem 4 tantùm Episcopi; quorum oppositione non obstante, reipsa tamen vim habuit circumscriptio à S. Sede decreta, ità ut qui noluerunt ei acquiescere habiti fuerint schismatici, et sub nomine *Parvulæ Ecclesiæ* reprobati. Ergo, etc.

25. Corollarium I. — *Ergo potest, si velit, Romanus Pontifex legibus suis universos ligare abque Episcoporum acceptatione.* Est contra Febronium, Quesnellium et quosdem gallicanos.

Probatur iisdem monumentis ac superiores propositiones. Etenim quandò Christus dedit Petro ligandi potestatem, non eam dedit sub conditione quòd consentirent cæteri Apostoli.

Probari potest speciatim ex Concilio VIII œcumenico, in quo est professio fidei per quam reprobandi declarabantur *Sedi Apostolicæ non consentientes* : sed Episcopi qui non acceptarent leges pontificias, casu quo urgeret S. Pontifex, non essent consentientes Sedi Apostolicæ. Ergò, etc.

Præterea eadem Synodus agnovit Papæ exclusivè competere jus dispensandi circa canones : sed si Episcopis esset licitum leges ecclesiasticas integrè rejicere, à fortiori illis competeret jus illas nonnisi ex parte accipiendi, cum facultate ab illis relaxandi per dispensationem. Ergò, etc.

Quomodo tandem explicaretur plenitudo jurisdictionis S. Pontificis in universalem Ecclesiam, si per suas leges non posset obligare nisi post acceptationem earum ab Episcopis?

Objicies : Saltem sub finem sæculi decimi quarti introductus est mos, apud aliquas gentes, ut Romanorum Pontificum constitutiones non antè vim obligandi haberent quàm de illis Episcopi cognoscerent.

Resp. Ille mos introduci cœpit tempore majoris schismatis, facto ipsiusmet Urbani VI, qui sic voluit impedire in quibusdam locis suæ obedientiæ, executionem litterarum suorum competitorum : hæc concessio postea fuit revocata à Bonifacio IX; quam revocationem confirmavit Martinus V. Attamen Alexander VI concessit Ferdinando V et Isabellæ

reginæ Hispaniarum ut nulla haberetur largitio indulgentiarum apostolicarum quæ non anteà, à locorum Ordinariis, apostolico Nuntio, ac Majore Regis Capellano visa esset et ab omni suspicione immunis comprobaretur : sed èxindè minimè concludi debet necessitatem approbationis Episcoporum pro validitate legum pontificiarum. Imò Leo X, anno 1518, damnavit constitutiones quibus Archiepiscopus Toletanus statuerat non esse acceptandas litteras apostolicas nondùm ab ipso vel successoribus probatas.

26. Corollarium II. — *Ergo, à fortiori, ut constitutiones pontificiæ vim obligandi habeant, non requiritur ut à clero secundi ordinis acceptentur.*

Præter rationes suprà allatas probatur insuper ex Bullâ *Auctorem fidei*, n° 11 : « Sententia enuntians veteri majo-« rum instituto ab apostolicis usque temporibus ducto, per « meliora Ecclesiæ sæcula servato, receptum fuisse, ut « decreta, aut definitiones, aut sententiæ, etiam majorum « sedium, non acceptarentur, nisi recognitæ fuissent et « approbatæ à synodo diœcesanâ. — *Falsa, temeraria, dero-« gans pro suâ generalitate obedientiæ debitæ constitutio-« nibus apostolicis, tum et sententiis ab hierarchicâ supe-« riore legitimâ potestate manantibus, schisma fovens et « hæresim.* »

27. Corollarium III. — *Ergò leges pontificiæ obligant absque principis sæcularis acceptatione, aut placito, nisi liberè concesserit Papa.*

Est contra Stokmans, à Febronio magnis laudibus elatum, qui dixit *placitum regium ab omni memoriâ* in usu fuisse. Contra Van Espen, juxta quem dictum *placitum* ab antiquo usu Galliæ, Belgii et aliarum gentium, etiam ad decreta dogmatica aut libros pravos damnantia fuit extensum; contenditque illud esse essentiale supremæ majestati; ac imprescriptibile, nec proindè manans à concessione Ecclesiæ, eò quòd princeps sæcularis jus habeat cavendi ne detrimentum recipiat ipsius auctoritas et pax publica perturbetur. Ita pariter sentiunt moderni philosophi, et multi jurisperiti (Van Espen, t. 3, pars 2 *de Placito.*, c. 1, § 1 et 2).

Præter probationes supra relatas afferri insuper possunt

multa dicta Patrum quorum verba legi possunt ap. Bouix, *de Principiis* (p. 182): sufficiat hic transcribere S. Athanasium : « Sit istud judicium Episcoporum : Quid commune « cum eo habet imperator? » (*Apol.*, 2.)

Præterea in Concilio Chalcedonensi (act. 3), cùm Eusebius Episcopus nollet comparere nisi adessent judices Imperatoris locum tenentes, declarârunt Patres : « Quandò « agitur de causis canonicis, non debere intervenire neque « judices (Imperatoris) neque laicos ullos. »

Item Gregorius II in epistolâ ad Leonem Isauricum ait : « Quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatium « potestatem non habet; sic nec Imperator in Ecclesias « introspiciendi. » Ergo, etc.

Unde Vatic. Concil. ait : « Reprobamus illorum senten« tias qui hanc Supremi Capitis cum Pastoribus et gre« gibus communicationem licite impedire posse dicunt; aut « eamdem reddunt sæculari potestati obnoxiam, ita ut con« tendant quæ ab Apost. Sede, vel ejus auctoritate ad re« gimen Ecclesiæ constituuntur, vim non habere, nisi po« testatis sæcularis *placito* confirmentur. »

Sic autem habet Concilium Parisiense 1849 (p. 32) : « Amplectimur omnes et singulas constitutiones dogma« ticas uti et illas quæ *universalem Ecclesiæ disciplinam* « *respiciunt*, specialiter quæ à conclusione Concilii Tri« dent. usquè in hodiernum diem prolatæ et promulgatæ « sunt. Declaramus etiam ac docemus eas *sæculari sanc*« *tione* non indigere ut tanquam norma credendorum et « conscientiæ regula ab omnibus suscipiantur. » Vid. insuper Concil. Biturr., p. 28 [1].

Vera Placiti regii origo et historia.

28. Quidquid dicant Stokmans, Febronius, Van Espen, et illorum sequaces, usus Placiti non fuit usurpatus *ab omni*

[1] Sanè lex ecclesiastica effectus civiles ordinariè non potest habere nisi ab auctoritate civili acceptetur, sed conscientias ligare potest absque hujusmodi acceptatione, alioquin princeps sæcularis constitutus fuisset Ecclesiæ caput, quod est contrà evangelica verba : *Euntes docete omnes gentes*, etc. V. card. Gousset, *Exposit. des princ.*, p. 100, etc.

memoriâ. Vetustior enim non est schismate Occidentis. Cùm eo tempore circumferrentur constitutiones à diversis contendentibus de papatu, opportunum Urbano VI visum fuit, ut antequàm executioni demandarentur constitutiones Pontificiæ, Episcopi examinarent an à vero Pontifice profectæ essent; simulque prohibuerunt principes vulgari decreta Pontificum absque suo consensu seu *placito*.

Hæc est vera *Placiti* regii origo : imò Lequeux (n° 20) asserit se nullum cognoscere principem qui generaliter illud præceperit ante Ludovicum XI, anno 1484.

Certum est illud anteà non fuisse adhibitum, etiam in iis circumstantiis in quibus utilissimum judicare potuissent principes : etenim nec imperatores germanici, in suis dissidiis cum SS. Pontificibus, uti *placito* cogitârunt ad impediendam executionem Bullarum ipsis infensarum; nec Henricus Angliæ rex in suâ cum Alexandro III controversiâ, nec Philippus Pulcher, rex Galliæ, in suâ celebri contentione cum Bonifacio VIII; sed maluerunt hi duo principes per custodes ubique appositos, cavere, quamvis hoc difficiliùs esset, ne introducerentur intra regni fines constitutiones pontificiæ.

Porrò Martinus V sustulit dispositionem Urbani VI; et paulatim ad priscam consuetudinem reditum est.

Ante annum 1493, nullus fuit usus placiti in Hispaniâ, ut constat ex suprà dictis de concessione Alexandri VI Ferdinando et Isabellæ factâ, quæ locum habuit tantùm pro rescriptis indulgentiarum.

Necessitatem *Placiti* retinere voluit Lusitania, tempore Joannis II, sed fortiter obsistente Innocentio VIII, abusus cessavit.

Politicorum artibus, protestantismo fovente, iterùm revixit in multis locis. Primùm ad rescripta gratiæ et justitiæ privatis data, adhiberi cœpit; posteà illius usus extensus fuit ad decreta disciplinæ; demùm ad Bullas dogmaticas. Sed juxta Zallinger (l. 5, n° 401), in Galliâ constat Bullas dogmaticas, et eas quæ ad prohibitionem librorum spectant, sine *placito* fuisse publicatas [1]. Item in Belgio. In

[1] Attamen sic legitur apud Crouzet (*Du droit ecclés.*, par Philipps.,

Sardiniâ verò Principi concessum fuit à Bened. XIV ut posset animadversiones deferre S. Sedi, circa constitutiones pontificias ad disciplinam spectantes, si eæ minus opportunæ ipsi viderentur, interim suspendendo earum executionem, postea tamen se subjiciendo judicio Romani Pontificis : exceptis nihilominus 1° Constitutionibus et Brevibus quæ fidei vel morum regulas continent vel indulgentias concedunt, vel Jubilæa indicant, 2° Brevibus Sacræ Pœnitentiariæ, 3° litteris SS. Congregationum quæ ad Ordinarios vel alias personas diriguntur ut notitia ecclesiasticorum negotiorum habeatur.

Nunc verò in Galliâ, post Concordatum 1801, promulgati fuêre *Articuli* dicti *organici*, quorum primus sic se habet : « Aucune Bulle, Bref, rescrit, décret, mandat, « provision, signature servant de provision, ni autres ex- « péditions de la Cour de Rome, même ne concernant que « les particuliers, ne pourront être reçus, publiés, impri- « més, ni autrement mis à exécution sans l'autorisation « du gouvernement. »

Contra hanc dispositionem reclamavit Sedes Apostolica per Cardin. Caprara, 18 augusti 1803. Tandem, anno 1810, post multas alias reclamationes, prodiit hoc decretum Napoleonis I : « Les Brefs de la Pénitencerie, pour le for « intérieur seulement, pourront être exécutés sans autre « autorisation. » Varia autem gubernia quæ Napoleoni I in Galliâ successerûnt, dispositionem art. 1 suprà relati legis organicæ tenaciter servârunt et adhuc retinent [1].

29. Quærit. 1° Quid sit sentiendum de opinione quæ

t. III, p. 209) : « En France, les Bulles du Pape sont bien véritablement des lois générales de l'Église ; mais elles ne sont exécutoires qu'autant qu'elles ont été reçues par l'Église gallicane. Elles avaient donc besoin, au préalable, d'être promulguées par les Évêques, qui eux-mêmes ne pouvaient faire cette promulgation qu'avec l'agrément des parlements. Il va sans dire que l'on étendait cette condition, même aux décrets dogmatiques, par la raison qu'il pouvait arriver qu'il s'y mêlât quelque chose ayant trait à la discipline. » Citat Héricourt, c. 15, n° 8, p. 290. Contrarium legitur apud de Beausset, *Histoire de Fénelon*, l. III, n° 93, t. II, p. 301.

[1] Inter errores in Syllabo Pii IX damnatos, reperitur, n° 41, ille quo dicitur *Civili potestati competere jus quod vocatur* EXEQUATUR.

tenet Romanos Pontifices, de facto, nolle suas leges esse obligatorias ante acceptationem ?

Resp. Hæc opinio est licita, modò hoc tribuatur liberæ voluntati S. Pontificis, et dicatur tantùm de quibusdam legibus, non verò de omnibus.

Illa enim sententia est licita quæ tenetur à multis, etiam integræ notæ doctoribus ; porrò res ità se habet in præsenti quæstione : tenetur enim à Cardena, Valentia, Tanner, Lessio, Becan, Reginaldo, Sa, Navarro, Bonacina, Cabassut, Juenin, Card. d'Aguirre, Suarez et aliis multis. Vide nostrum *Manuale*, n° 3.

Quænam verò sint leges quas SS. Pontifices nolunt esse obligatorias ante acceptationem ?

Sic à D. Bouix (*De Princip.*, p. 188, etc.), quæstio resolvitur : « Vel alicujus regionis episcopi existimant se « graves habere rationes ad præsumendum consentire « Romanum Pontificem, ut sua lex statim non obliget, « vel non ; si priùs, licebit illis præsulibus supplicationem « ad S. Sedem dirigere, et interim legis obligatoriam « vim suspendere ; si posteriùs, peccabunt nisi statim legi « pareant. »

30. Notandum est 1° quòd hìc non agatur de Pontificiis constitutionibus dogmaticis, cùm in iis irreformabile sit Romani Pontificis judicium ; nec de constitutionibus quæ sacros respiciunt ritus, cæremonias, sacramenta, clericorum vitam (Bened. XIV, *de Syn.*, lib. 9, c. 8, n° 3.—*Expos. des Principes du droit canonique*, du Card. Gousset, p. 97. — *Revue des sciences ecclésiastiques*, n° 19, p. 77).

31. Notandum est 2° quòd etiamsi lex sit certò de numero earum quas Papa non fecit obligatorias ante acceptationem, Episcopus, qui eas non acceptat, tenetur nihilominùs supplicationem dirigere ad S. Pontificem, in quâ exponit sua non acceptandi motiva : ratio est quòd sine periculo S. Pontifex non posset aliâ conditione Episcopis relinquere facultatem suas leges rejiciendi. Quod quidem praxi firmatur : sic concilii Triburiensis patres, tempore Caroli Magni, cùm postulassent à lege, quæ ipsis durissima videbatur, exemptionem, et non concessisset S. Pontifex,

sic concluserunt : « Licet vix ferendum ab illâ S. Sede « imponatur jugum, tamen feramus et piâ devotione to« leremus. »

Episcopo legem non acceptante, et supplicationem non mittente, non tantùm peccat ipse, sed omnes de communitate qui legem promulgatam nôrunt, ad illius obligationem tenentur. Quia S. Pontifex non consentit ad suspensionem legis nisi eâ conditione quòd illi exponantur momenta ob quæ non acceptatur.

Si tamen nimiùm onerosa esset lex, à culpâ viderentur immunes subditi eam non observantes.

32. Item, quando major et sanior pars populi legem non observat « quamvis primi non acceptantes peccent si « desuetudo nondùm est præscripta, cæteri tamen non « tenentur ad legem : nam præsumitur princeps nolle « obligare ad hoc observandum quod non est à majore « parte receptum. Ità Salmant., etc. » (S. Liguor., lib. 139).

Toto supplicationis tempore suspenditur eo ipso obligatio legis, ut patet.

In dubio utrùm lex sit de numero earum quæ possunt non obligare ante acceptationem, videtur quòd Episcopus possit agere sicut faceret casu quo lex esset certè de isto numero : quia *in dubiis odia sunt restringenda.*

Si S. Pontifex non approbet rationes non acceptationis, ex statim est obligatoria : ratio patet.

In suprà expositis supposuimus leges pontificias fuisse sufficienter promulgatas. Expendendum nunc venit quænam debeat esse promulgatio ut sit sufficiens.

33. Quærit. 2° Quænam requiratur promulgatio quoad leges pontificias ?

Resp. Promulgatio est *intimatio legis facta communitati nomine legislatoris, et quidem sat publicè ut moraliter possit ad totius communitatis notitiam pervenire.*

Porrò « necessaria est promulgatio, inquit S. Thomas, « ut lex habeat suam virtutem » (1, 2, q. 90, art. 4). Necesse est enim præceptum intimari ei quem concernit; atqui lex fertur pro communitate : ergò ipsi intimari debet, id est

promulgari. Undè ut certum et indubitatum admittitur ab omnibus, necessariam esse promulgationem legum quarumcumque : *Leges enim instituuntur cùm promulgantur*, ait Gratianus (cap. *In istis.*, dist. 4).

Consentiunt omnes minimè requiri ut lex innotescat singulis privatis, sed sufficere si sat publicè notificetur communitati, ut omnes pro quibus fertur moraliter valeant illam cognoscere.

Item « non apparet, ait Van Espen (*de Promulg. leg.* « c. 1, § 2), de ratione legis esse... ut ejus promulgatio « certo et determinato ritu fiat, aut certis et determinatis « locis lex publicè affigatur vel proclametur. »

34. Disputatur utrùm legum pontificiarum promulgatio Romæ facta, sufficiens sit, vel an ampliùs requiratur ut promulgatio earum fiat in singulis provinciis vel diœcesibus.

« Olim decretalia Pontificum Siricii, Innocentii, Leonis « ad aliquarum duntaxat provinciarum Episcopos mitte- « bantur : quæ tamen, recepto more, vel adjecto mandato, subinde cum aliis atque aliis Episcopis communicata, ac toto orbe dispersa sunt...

« Hodierna promulgandi leges pontificias ratio ferè in eo consistit, ut Bullæ promulgentur Romæ, affigantur in « acie Campi Floræ, et ad valvas Basilicæ Apostolorum, « nec non in Cancellaria apostolica, et pro publicatis ha- « beantur » (Zallinger, *Inst. jur. natur. et eccles.*, lib. 5, n° 400, 3).

35. Circa propositam quæstionem, duplex est sententia. Prima affirmat promulgationem in singulis provinciis esse necessariam : ità Becan, Natal. Alex., Contin. Tournely, Cabassut. Hanc probabilem vocant Sylvius et alii, quàmvis Sylvius ac Roncaglia habeant ut certum quòd omnes Bullæ in quibus exprimitur sufficere publicationem Romæ factam obligent per se absque aliâ promulgatione : pro eâ citatur etiam Lessius ; sed, ait S. Liguor. (lib. 1, 96), Lessius loquitur tantùm de legibus quæ contractus irritant. Citatur quoque Domin. Soto ; sed iste loquitur potiùs de legibus inhabilitantibus, aut revocatoriis privilegiorum.

Hanc sententiam, utpote faventem opinioni quæ tribuit

Episcopis jus non accipiendi leges pontificias et necessitatem placiti regii sustinet, zelo ardentissimo amplexati sunt et immensis conatibus propugnârunt quotquot exstitere Jansenianæ hæresis et gallicanæ doctrinæ patroni. Inter quos Petrus de Marca, Van Espen, Natalis Alexander, Zalwein. vid. Bouix (*de Princip.*, p. 197, etc.).

Nititur illa sententia 1° Novella *Ut factæ novæ*, juxta quam leges cæsareæ promulgandæ erant in singulis provinciis, nec obligabant nisi post duos menses à promulgatione. Porrò, ubi non adest specialis dispositio legis canonicæ, standum est civili, ut infertur ex cap. de *Nov. oper. nuntiat.* in quo dicitur : « Sacrorum statuta canonum « principum constitutionibus adjuvantur ». 2° Quia publicatio solummodò Romæ facta, non videtur esse intimatio sufficiens erga totam Ecclesiam : nimis enim durum esset fideles totius orbis Christiani adstringere ad servandas leges tantùm Romæ publicatas. « Sed juxta hanc sententiam, ait S. Liguor. (libr. 1, 96), excipi debent Bullæ insertæ bullario; quoniam hæ sunt jam corpus legum; et in hoc omnes conveniunt, ut testatur Card. Petra.

Ex clausulis Bullis insertis juxta quas sufficit earum publicatio Romæ facta, « rectè firmum adduci potest ar« gumentum pro primæ (hujus) sententiæ probabilitate, « respectu ad Bullas ubi prædictæ clausulæ desunt, inquit « S. Liguor. (libr. 1, 96); nihil enim in legibus frustra « appositum supponendum; et clausulæ omnino essent « superfluæ, si omnes Bullæ Romæ publicatæ, etiam sine « talibus clausulis, obligarent antè quamlibet aliam publi« cationem in provinciis; modò (excipit Boncaglia) in ali« quo loco consuetudo non vigeret indifferenter amplec« tendi Bullas Romæ quocumque modo promulgatas[1]. »

36. Secunda sententia quæ à S. Liguor. vocatur *valdè communior et probabilior*, tenet leges pontificias obligare

[1] « In Galliis, inquit Lequeux (n° 19, 3a edit.), ordinariè novæ « constitutiones ad disciplinam spectantes non censentur obligare ante « promulgationem in provinciis...

« Dixi *ordinariè* : quia non negamus tales existere posse temporum « circumtantias quæ remedii dilationem non patiantur... Nam, ut

solâ promulgatione Romæ factâ. Juxtà D. Bouix (*de Princip.*, p. 200), De Marca, Van Espen, Zalwein prorsus errârunt affirmando talem promulgationem esse insufficientem ex jure naturali.

Probatur ista sententia : 1° Non solùm tempore Reipublicæ romanæ, sed sub imperatoribus, leges ære sculptæ, ipso Van Espen fatente (*ib. ut suprà*), per tres nundinas exponebantur in locis publicis; et sic instituebantur. Primus Justinianus imperator, anno Christi 538, promulgationem in provinciis indixit. Porrò dici nequit per tot sæcula Romanos sic turpiter errasse circa jus naturale. Ergo jus naturale non exigit promulgationem in provinciis.

In Hispaniâ, juxta Salmanticenses, Matriti tantùm leges promulgabantur; hodiè in Galliâ publicantur per insertionem collectioni dictæ *Bulletin des Lois*, quæ fit Parisiis, cujus deindè exemplaria mittuntur ad singulas communitates, quin tamen in iis necessariò sint publicè legendæ.

2° Promulgatio Romæ facta sufficiens est, modò per talem promulgationem notitia legis facilè ad omnem Ecclesiam pervenire valeat. Atqui res ità se habet : « Romæ enim « conveniunt omnes ferè nationes, ait S. Liguor. (ibid.), « et omnes Prælati habent ibi suos procuratores qui ordi- « nariè satagunt suos principales de novis Bullis, quæ « promulgantur, certiores facere. » Per diaria etiam spargitur facile ubique cognitio decretorum pontificiorum. Ergo, etc.

3° Ab anno 1281, quo Martinus IV excommunicavit Michaelem Paleologum, per sententiam solummodo Urbiveteri (Orvieto) promulgatam, usque ad hodiernam diem, invaluit usus promulgandi Romæ tantùm leges pontificias: porrò dici nequit per tot sæcula Romanam Ecclesiam er-

« suprà, cum Bossuetio professi sumus, omnia potest S. Pontifex cùm « necessitas id postulaverit :

« Dixi *ad disciplinam spectantes* : quia quandò agitur... de decreto « circa fidem, aut circa jus naturale vel divinum, minimè necessarium « est ut decretum per provincias promulgetur; sed statim ac innotuerit « judicium solemne quod S. Pontifex... tulit, debetur obsequium à « fidelibus. » Vid. etiam Reiffenst. lib. 1, n° 132, etc.

rasse circa jus naturale, aut circa disciplinam generalem. Ergo, etc.

4° Dici nequit esse in potestate principum aut etiam Episcoporum, in Ecclesiam rebellium, impedire quominus S. Pontifex procuret executionem legum maximè bono Ecclesiarum necessariarum. Porrò res ita se haberet, si necessariò leges pontificiæ in singulis provinciis publicandæ forent, ut vim obligandi obtinerent. Sic Pius VI non potuisset damnare Constitutionem civilem Cleri Gallicani, nec Leo X errores Lutheri; et sic in innumeris aliis circumstantiis. Ergo, etc.

5° Ideò juxta adversarios publicari debent in singulis provinciis leges pontificiæ, quia sic usitatum fuit in prioribus sæculis, et quia Ecclesia, Novellam Justiniani supra citatam *Ut factæ novæ*, approbavit. Sed 1° incertum est utrùm semper, in prioribus sæculis, SS. Pontifices curaverint sua decreta publicari in singulis provinciis : textus allegati loqui tantùm videntur de publicatione locali et restrictâ. Imò etiamsi constaret SS. Pontifices curasse ubique vulgari sua decreta, probandum esset insuper ab ipsis habitam fuisse ut omnino necessariam, hujusmodi divulgationem. Porrò contrarium erui posse videtur ex ipsismet verbis Siricii Papæ ad Himerium Archiep. Tarraconensem : « Et quamquam statuta Sedis Apostolicæ, inquit...., nulli « sacerdotum Domini ignorare sit liberum, utiliùs tamen... « si ea quæ ad te... speciali nomine generaliter scripta « sunt, per unanimitatis tuæ sollicitudinem, in universo- « rum fratrum nostrorum notitiam perferantur. » Sed si necessaria, et non tantùm utilis fuisset promulgatio in singulis diœcesibus, *liberum fuisset*, inquit D. Bouix (*ibid.* p. 231), *sacerdotibus* decreta ab Himerio propaganda ignorare, donec in uniuscujusque provinciâ facta fuisset publicatio. Idem concludi potest ex epistolâ Zozimi Papæ ad Hesychium Episcopum Salonen. in Illyrico.

2° Nec etiam demonstratur ità probatam fuisse Novellam Justiniani supra citatam, ut ipsius dispositionem observare debeant SS. Pontifices, imò patet SS. Pontifices ad hoc non potuisse se obligare. Ergo non probant momenta ab adversariis allata.

Nota quòd « Constitutiones apostolicæ, Romæ solemniter « publicatæ, licet quantùm ex parte sui, ac in actu primo, « omnem obligandi vim habeant pro toto orbe christiano, « tamen in actu secundo non obligant quoad culpam aut « pœnam, nisi postquam sufficiens earumdem notitia fuerit « habita, vel saltem haberi potuerit. » Ità Reiffenst., lib. 1, n° 123.

Objic. 1°. Semper fieri debet aliqua notificatio authentica in provinciis; sed talis notificatio est vera promulgatio Ergo, etc.

Resp. Neg. Minor. Notificatio authentica legis non est necessaria ipsius promulgatio. Etenim si per diaria divulgetur aliquam legem Romæ fuisse promulgatam, et, adeundo nuntium vel Episcopum, certum fiat reverà talem legem fuisse Romæ promulgatam, habetur sic notificatio legis hujus sufficienter authentica; et tamen tunc vera promulgatio non fit in diœcesi. Pluribus autem aliis mediis cognitio authentica legis obtineri potest quin fiat promulgatio in singulis provinciis. Ergo, etc.

Objic. 2°. Nisi fiat promulgatio in provinciis, alii legem cognoscentes obligantur, dùm alii illam ignorantes, ab illius obligatione erunt immunes, et quidem in eâdem diœcesi et civitate. Ergo, etc.

Resp. Idem evenire posse, etiam post promulgationem in provinciis : nam, juxta Suarez, manifestum est sufficere pro totâ diœcesi publicationem quæ fit in Ecclesiâ matrice (*De Leg.* lib. 4, cap. 15, n° 8). Et juxta Van Espen *non dubium* quin promulgatio legum, quæ fit Romæ tantùm, sufficiens sit respectu populi Romani, aliorumque adjacentium (*De Promulg.*, pars 1, cap. 3, § 2). Porrò per promulgationem solummodò factam in Ecclesiâ matrice, impossibile est, ut statìm in singulis pagis leges cognoscantur. Non est ergo necessarium ut statìm omnibus leges innotescant, sufficit ut earum notitia ad omnes pervenire possit. Porrò, per promulgationem solummodò Romæ factam, ad omnes pervenire potest notitia legum pontificiarum, ut supra demonstratum est. Nonne excommunicatio lata contrà Napoleonem I, etiamsi Romæ tantùm denuntiata,

mox non pervenit ad omnium cognitionem? Ergo, etc.

37. « Quærit autem Sylvius... an Episcopi teneantur « promulgare, aut satagere ut alii observent omnia pontificia statuta jam Romæ promulgata? »

Sic respondet : « Teneri curare ut observentur quandò « Pontifex significat se velle quòd sua lex ubiquè obliget, « etiam absque promulgatione alibi factâ. Non tenentur « tamen curare ut promulgentur nisi, vel mandatum pontificium ad eos dirigatur, vel rationabiliter judicent promulgationem in suis diœcesibus esse necessariam. Nihilominus qui legis notitiam habent ad eam obligari « videntur, nisi illa recepta non fuerit, vel per non usum « ejus obligatio desierit. Cæterùm si Pontifex non significet esse opus aliâ promulgatione, neque mandatum « dirigat ad Ordinarios, probabile est quòd ipsi non tenentur legem promulgare, vel curare ut observetur nisi « fructum notabilem, ex talis legis promulgatione, in suis « diœcesibus expectent. » (S. Liguor., lib. 1, n° 96.)

38. « Prætereà probabiliter aiunt Suarez, Laymann, « etc., quòd leges pontificiæ, quæ infirmant aliquem contractum suâpte naturâ validum (prout fecit.. Bulla « Pii V quoad contractus censuales), vel quæ juridictionem « auferunt, v. g. in sacramento Pœnitentiæ, circa eos benignè interpretari possumus mentem esse Pontificis, quòd « nolit effectum habere nisi postquam fuerint in diœcesibus promulgatæ... Secus autem est respectu pœnarum... « Sicut etiam secus... in legibus irritantibus actum aliquem « ob defectum solemnitatis » (S. Lig. *ib.*).

39. Quærit. 3° An ut lex obliget, requiratur spatium duorum mensium à promulgatione?

Resp. Juxta S. Lig. (*ib.*), tres sunt sententiæ : 1ª tenet quòd statim à promulgatione lex obliget; 2ª quòd statim, vel quasi, obliget præsentes in Curiâ, alios autem post sufficiens tempus juxtà distantiam locorum ; 3ª quòd nisi tempus à lege designetur, nulli ab eâ obligentur nisi post duos menses à promulgatione. Allegatur pro istâ sententiâ Novella *Ut factæ novæ*, et habetur à S. Lig. ut probabilior; dum è contrà D. Bouix et R. de M. primæ sententiæ adhærent.

40. Quærit. 4° Quotuplicis speciei sint Constitutiones, seu Litteræ Apostolicæ.

Resp. Vel sunt pro totâ Ecclesiâ, aut pro aliquâ saltem illius parte, vel aliquid determinant pro aliquâ personâ duntaxat privatâ, aut pro negotio transitorio.

In primo casu, vocantur *Constitutiones* quando statuunt aliquid modo permanenti pro totâ Ecclesiâ, aut aliquâ ipsius parte.

Vocantur *Decreta* quandò eduntur à S. Pontifice, non ex aliorum ratione aut consultatione, sed motu proprio, adhibito vel non adhibito Cardinalium consilio. Vocantur etiam *motus proprii.* — Non rarò tamen latiori sensu decreta omnem constitutionem significant, imò totam collectionem legum ecclesiasticarum, v. g. *Decretum Gratiani*, etc.

Si verò edantur ex postulatione, vel consultatione aliquorum, vocantur *Decretales epistolæ*, aut etiam *Responsa*. Præterea nomine *Decretalium*, generaliore sensu, designantur etiam quæcumque leges pontificiæ et statuta.

In omnibus suprà dictis casibus, vocantur *Encyclicæ* quando diriguntur ad Episcopos totius orbis, vel alicujus regionis, sive ad exponendam veram in aliquo puncto doctrinam, sive ad tollendum aliquem abusum.

41. In secundo casu, vocantur *Rescripta* quia sunt responsiones ad varias consultationes, relationes, vel supplicationes; et sunt vel Rescripta *justitiæ*, si rescribendo Pontifex munus judicis impleat; vel *gratiæ*, si beneficia elargiatur.

Dicuntur etiam *Diplomata* eò quòd membranæ in duas plicas contrahi soleant. — Multa utilia de Rescriptis essent dicenda; sed ea prætermittimus, necessitate consulendi brevitati. De his vide nostrum *Manuale*, n° 51, etc.

42. Omnes litteræ apostolicæ sunt, aut in formâ solemniori *Bullæ*, aut in formâ *Brevis*.

« Bullæ dicuntur illæ litteræ apostolicæ... quæ expe-
« diuntur per Cancellarium sub plumbo sive sigillo plum-
« beo[1] pendente ex chordulis, conscriptæ in membranâ

[1] Ex eo denominantur *Bullæ*. Quandò verò sigillum est aureum,

« magis nigrâ et rudi. » (Reiff. l. 1, tit. 2, 17.) Antiquus autem character gallicus recenter sublatus est a Leone XIII, ususque sigilli plumbei ad majores Bullas restrictus. (*Motu prop.* 29 dec. 1878.) Sigillum plumbeum exhibet imagines SS. Petri et Pauli ex unâ parte, et ex alterâ nomen Papæ regnantis. Hujus loco in minoribus Bullis adhibetur sigillum rubrum et imagines et nomen exhibens.

Brevia sunt eæ litteræ quæ destituuntur formis solemnibus. Describuntur in membranis candidis, caractere nitido qui dicitur *latinus*; subscribuntur non à Pontifice, sed a cardinali qui dicitur *secretarius*? *Brevium* : ipsis imprimitur *annulus Piscatoris* qui exhibet Petrum jacientem retia.

Non multùm ante annos quadringentos inventus fuisse videtur *annulus Piscatoris*.

43. Brevia S. Pœnitentiariæ diversam ab his habent formam, sigillum et ministros.

Præter supradictas varias species litterarum apostolicarum, sunt adhuc *Oracula vivæ vocis*, seu declarationes, decisiones, seu concessiones à S. Pontifice solâ voce, seu ore tenùs datæ ; alia sunt *authentica*, et alia *non authentica* : *authentica* habentur quando in scripturam rediguntur et testimonio illorum, quibus ex officio incumbit, consignantur. Si careant his conditionibus, authentica non sunt ; possunt valere tamen pro conscientiâ.

De gratiis à S. Pontifice concessis attestationem facere possunt ex officio : 1° Cardinales quibus id fuerit commissum ; 2° Legati et Nuntii, Notarii apostolici, Prælati, Camerarii, Auditores Sacri Palatii et Secretarii litterarum apostolicarum. *Prælect. S. Sulpitii* (n° 74, in fine) ubi citantur Reiffenst. (lib. 5, tit. 33, § 7, n[is] 149-164) ; Ferraris, v° *Oracula vivæ vocis*.

IV. — De conciliorum decretis.

44. Concilia sunt *cœtus auctoritate legitimâ congregati ad tractanda negotia ecclesiastica, de quibus Episcopi pronuntiant.*

Bulla dicitur *aurea*, quod rarò contingit ; et fieri tantùm consueverat in diplomatibus quibus electiones imperatorum à Papâ confirmantur.

Controvertitur an Concilia sint institutionis divinæ. Vide Card. Gousset (*Exposit. des principes du droit canonique*, p. 172), qui probabiliorem reputat sententiam affirmantem. Non ideò tamen Concilia œcumenica habenda sunt ut absolutè Ecclesiæ necessaria, sed duntaxat sunt ipsi utilia, saltem ordinariè.

45. Soli Episcopi in conciliis vocem decisivam seu definitivam ex officio habent; hanc autem ex privilegio tantùm habent Cardinales non Episcopi, aut Abbates aliæque Dignitates in conciliis generalibus.

Circa quod non est prætermittenda sequens propositio à Pio VI in Bullâ *Auctorem fidei* damnata, nº 11, § 2: « Doctrina quâ Parochi aliive sacerdotes in synodo congregati, « pronuntiant unà cum Episcopo tanquam judices fidei, « et simul innuitur judicium in causis fidei, ipsis competere jure proprio, et quidem per ordinationem accepto « — (declaratur): *falsa, temeraria, ordinis hierarchici subversiva, detrahens firmitati definitionum judiciorumve « dogmaticorum Ecclesiæ, ad minus erronea.* »

46. Concilia alia sunt generalia seu œcumenica, alia particularia; quæ iterum sunt, vel nationalia, vel provincialia, vel diœcesana.

Generalia, illa sunt ad quæ convocantur omnes Ecclesiæ universalis præsules. Minimè tamen requiritur ut adsint reverà omnes Ecclesiæ Episcopi, sed sufficit quòd convocentur. Vocari debent auctoritate Romani Pontificis, qui per seipsum vel per suos Legatos præesse debet, et ad quem etiam pertinet acta concilii confirmare. Concilium autem non potest esse verè œcumenicum nisi à S. Pontifice confirmetur, saltem quando ipse non præfuit nisi per Legatos.

47. Quando non convocantur Episcopi totius Ecclesiæ, tunc concilia sunt particularia. Nationalia sunt quidem, si vocentur ad concilium Episcopi totius alicujus nationis; convocari verò debent vel à Patriarchâ, aut à Primate, vel ab alio auctoritatem habente; non autem possunt convocari à Principe sine consensu S. Pontificis, etiam postulantibus ipsismet Episcopis (Card. Gousset, *Exposition*, etc., p. 239-241). Provincialia sunt, quando à Metropolitano

vocantur Antistites unius provinciæ; diœcesana vero quando Episcopus congregat in synodum Clerum suæ diœcesis, ut de his tractet quæ spectant ad curam pastoralem. Bened. XIV, *de Syn. diœces.*, lib. 1, cap. 1.

48. Primis Ecclesiæ sæculis, concilia provincialia bis in anno erant celebranda, ut videre est in canone 36 Apostolorum, can. 5, concilii Nicæni 1, canone 20 concilii Antiochiæ, anno 341. Hanc celebrationem semel tantùm singulis annis, concilia œcumenica Constantinopolitanum III et Nicænum II, præscripsere; quam Concilium Lateran. V et Tridentinum reduxere ad quodlibet saltem triennium (Trid., sess. 24, cap. 2, *de Ref.*). Sed rariùs, varias ob causas, à longo tempore fuerunt congregata.

Tacitè consentire videtur S. Sedes quòd, singulis trienniis, non convocentur concilia provincialia : quippe non solùm in Galliâ, sed et in Germaniâ, Austriâ, Hispaniâ, imò in Italiâ et in Statu Ecclesiastico, perpauca habita sunt, à tribus sæculis, si excipias provinciam Mediolanensem, tempore S. Caroli.

49. Ad concilium provinciale convocari debent : 1° omnes provinciæ Episcopi, qui, legitimo impedimento cessante, convenire tenentur, et si vocati « defuerint, sicut prisca « canonum præcepit auctoritas, usque ad proximam « synodum, à charitate fratrum et Ecclesiæ communione « priventur » (Dist. 18, can. 14). Hujusmodi pœnæ sunt ferendæ sententiæ, juxta S.Congr.Conc.Vide Card. Gousset (*Exposition*, etc., n° 286), et Concil. Trident. (loco supra citato).

2° Convocari debent etiam Capitula cathedralia ut per suos delegatos adsint : constat praxi perpetuâ Ecclesiæ et cap. *Etsi* 10, *de his quæ fiunt à Præl.*

3° Quoad Abbates et alios Prælatos inferiores, si habeant in clerum et plebem jurisdictionem quasi-episcopalem, jus habent ut convocentur et adesse debent; secùs, si hanc jurisdictionem non habeant, quamvis ordinariè invitentur.

4° « Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, ali- « quem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus « synodo provinciali cum aliis interesse debeant, et quæ

« ibi ordinata fuerint, observent ac observari faciant » (Conc. Trid., sess. 24, cap. 2).

50. Nota quòd, impedito Metropolitano, aut vacuâ ipsius sede, convocari debeat concilium ab antiquiore provinciæ Episcopo (*De Syn. diœces.*, lib. 2, c. 9, nº 8).

51. Non omnes qui convocantur ad synodum provincialem, idcirco jus habent in eo suffragandi; sed hoc competit duntaxat : 1º Episcopis provinciæ præsentibus; 2º Abbatibus, seu Regularibus seu Commendatariis, jurisdictionem quasi-episcopalem habentibus; 3º saltem probabiliter, Vicariis capitularibus, sede vacante. Ita multi ap. *Prælect. S. Sulp.*, nº 202. Majoritate votorum negotia in Concilio sunt definienda. Vocem præponderantem non habet Metropolitanus, etiam casu quo suffragia scinduntur, et tunc res in suspenso manent.

52. Causæ, in Concilio provinciali pertractandæ, sunt præsertim disciplina, reformatio abusuum et criminum repressio.

Plerumque in eo non agitantur causæ ad fidem pertinentes. Si tamen hæreses fuerint subortæ, vel opiniones contra bonos mores, illas potest synodus condemnare; sed ipsius judicium, nonnisi accedente solemni Sedis Apostolicæ confirmatione, reponendum est inter dogmata fidei. Sic concilia Carthaginense et Milevitanum hæresim Pelagii damnaverunt; et Arausicanum profligavit Semipelagianismum. Memores esse debent Episcopi ipsis non licere definire quæ liberæ catholicorum disputationi dimittuntur.

53. Variis monumentis constat concilia provincialia, imò et nationalia, nihil, etiam antiquitùs, decernere potuisse *præter sententiam Romani Pontificis* : quòd tamen, juxta Muzzarelli (*Remarque sur l'histoire de Fleury*, p. 150, etc.), non fuit semper ad praxim rigorosè deductum. Ideò ipsorum acta antequam publicentur, subjicienda sunt Sanctæ Sedis correctioni; sic usitatum fuit in Galliâ, sæculis præteritis, et talem esse hodiernam praxim patet ex novissimis conciliis (Bouix, *Conc. Prov.*, p. 368-405, et Card. Gousset, *Observations sur un mémoire adressé à l'épiscopat*, p. 101). « Nec ullum ratum est, aut erit unquam, concilium,

« quòd non fultum fuerit ejus (Romani Pontificis) aucto-« ritate. » Dist. 17, c. 2. Unde, in Constit. *Immensæ* Sixti V, sancitum est : « Provincialium verò, ubivis terra-« rum illa celebrentur, decreta ad se mitti præcipiet (Congr. « Concilii), eaque singula expendet et recognoscet. »

54. « Non quidem hoc statuit Pontifex, ut postea con-« firmationem reportent (hujusmodi decreta) à Sede Apos-« tolicâ, sed ut corrigatur, si quid fortasse, in iisdem, « aut nimis rigidum aut minùs rationi congruum depre-« hendatur. Non semel tamen accidit à S. Pontifice, peten-« tibus Metropolitanis..., per apostolicas litteras confir-« mari. » Ita Bened. XIV (*de Synod.*, lib. 13, cap. 3), qui addit, juxta Suarez et Fagnan, « confirmationem Pontificis, « robur quidem adjicere actui confirmato, sed nequaquam « extendere (ad universalem Ecclesiam); nisi aliter supe-« rior expresserit. » Non tamen hæc confirmatio sana defectus juris si fortè in decretis Concilii provincialis irrep-serint, nisi confirmatio fuerit in *formâ specificâ* cum clau-sulâ ex *motu proprio* et ex *certâ scientiâ*. Unde, præfato casu excepto, ab iis appellari posset. Vide Bouix, *de Episcopo*, t. 2, p. 392; et præsertim, *Revue des sciences ecclésiastiques*, 20 février 1861, p. 152-155. Unde juxta Card. Gousset, *Exposition des principes*, etc., p. 157 : « Le juge-« ment des Cardinaux est... la déclaration qu'un Concile « (provincial) ne renferme rien qui soit digne de censure..., « quoiqu'il arrive quelquefois que ce concile contienne, « même après avoir été corrigé, certains règlements que « la Congrégation tolère plutôt qu'elle n'approuve. Le « Saint-Siége garde le silence quand il ne croit pas oppor-« tun de réclamer, attendant que le temps et les circons-« tances lui permettent de le faire sans inconvénient. » Vide etiam *Prælect. S. Sulpitii*, n° 204; et plura alia circa concilia provincialia, ap. Bouix (*du Concile provincial*), et ap. Card. Gousset (*Exposit.*, etc., nis 265-322).

Quoad concilium seu synodum diœcesanam, vide quæ dicturi sumus infra (411).

55. Sed nota hìc quòd decreta synodalia non sint neces-sariò submittenda Sacræ Congregationi Concilii, antequam executioni demandentur. V. Bened. XIV, *de Synod.*, lib.

13[1], cap. 3, nº 6, et Bouix, *de Episcopo*, t. 2, p. 391.

56. Quærit. 1º Quænam sit auctoritas Conciliorum?

Resp. Vim legis universalis habent, et sunt unus ex fontibus juris canonici strictè sumpti, si sint œcumenica. Eamdem verò vim non habent quando sunt particularia, nisi S. Pontifex, ea confirmando, ipsorum obligationem extendat ad totam Ecclesiam, aut hujusmodi extensionem obtineant per legitimam consuetudinem; ratio patet.

57. Quærit. 2º Utrum ad derogandum decretis Concilii generalis requiratur expressa hujus mentio?

Resp. Non paucos affirmare, qui et exigunt quòd fiat derogatio similibus verbis: *non obstante quâcumque lege, etiam in Concilio generali editâ.* Imò Sanchez et plures alii dicunt quòd, si agatur de aliquo concilio generali novissimo, ut nunc est Tridentinum, expressa debeat fieri mentio hujus concilii nominatim. Sed Reiffenstuel, citans Fagnanum, dicit quòd si derogetur per posterius decretum Concilii generalis, vel per novas Constitutiones pontificias, nullâ opus sit mentione expressâ concilii cui derogatur; sufficit quòd novum decretum vel nova Constitutio sit eidem directè contrarium vel contraria: quia in his casibus applicari potest decisio, cap. 1, *de Constit.*, in 6º, ubi dicitur: « Licet Romanus Pontifex (qui jura omnia in scrinio pec« toris sui censetur habere), constitutionem condendo pos« teriorem, priorem, quamvis de ipsâ mentionem non « faciat, revocare noscatur. Etc. »

58. Si verò derogetur per rescripta apostolica, nisi agatur de Concilio Tridentino, tunc necessariò est expressa mentio Concilii; id est enuntiari oportet quòd derogetur, *cæteris contrariis*, *etiam in concilio generali statutis.* Ità Glossa[1], cap. *licet* 1, *de Constit.* vº *noscatur* in 6º, et multi canonistæ, inter quos Card. de Luca, qui hanc sententiam appellat indubiam. Vid. etiam Card. Sogl., *Inst. jur. publici*, § 31. Ratio est quia constitutiones et decreta concilii generalis cum summâ maturitate et pro totâ communitate feruntur; non sic autem rescripta quæ diriguntur ad personas particulares, et propter importunitatem pe-

[1] Ubi dicitur: *Rescripta data contra legem non valent nisi in ipsis fiat mentio de lege*

tentium quandoque contra jus obtinentur; unde S. Pontifex meritò præsumi debet nolle derogare decretis Concilii generalis, nisi de eo mentionem faciat.

59. Dixi *nisi agatur de Concilio Tridentino* : quia tunc sufficit clausula illa generalis : *non obstantibus constitutionibus apostolicis*, vel alia æquipollens; et illud deducitur ex cap. 21, sess. 25 Conc. Trid. *de ref.*, in quo Concilium omnia et singula quæ statuit, *de morum reformatione et ecclesiasticâ disciplinâ*, ita decernit ut *in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ et sit et esse intelligatur.* Talis est praxis Curiæ romanæ. Imò Fagnanus dicit quòd satis sit ut Papa disponat contrarium ejus quod sancivit Concilium, dummodò supplicatio manu Papæ signata fuerit, prout expressè declaravit S. Pius V, in suo motu proprio diei 23 decembris 1566.

60. Quærit. 3° Utrum concilium Trid. sit receptum in Galliâ quoad disciplinam? Dicitur *quoad disciplinam*, quia quantùm ad decreta fidei, in Galliâ, sicut in universâ Ecclesiâ, summo et venerabundo consensu esse receptum nemo ambigit.

Resp. Ad petitam quæstionem sic respondet Billuart, verbis Joannis Cabassut. et Joannis Pontas utens :

« Cabassutius, *Notitia ecclesiastica* sæculi 16, *de Concilio Trid.* hæc habet : *Postremò, Edictum confirmationis*
« *Sacros. Concilii publicatum Romæ 7° Kalendas Februarii, anno* 1564, *universus Clerus gallicanus, in provincialibus... conciliis atque in generalibus sacri Cleri comitiis,*
« *Sacrosanctæ hujusmodi Synodi decreta ita amplexus est,*
« *ut nefas sit eis refragari.*

« Pontas verò, verbo *Bénéficier*, casu 27, sic loquitur
« gallicè : « Le Concile de Trente a été reçu unanimement
« par l'assemblée générale du clergé de l'Église gallicane,
« convoquée et tenue à Paris en l'année 1615, ainsi qu'on
« le voit par les pièces contenues dans les Mémoires du
« clergé : *Après une longue et mûre délibération*, disent
« les Prélats assemblés, *du commun et unanime consente-*
« *ment de l'Assemblée, la résolution suivante y a été faite :*
« *Les Cardinaux, Archevêques, Évêques, Prélats et autres*
« *ecclésiastiques soussignés, représentant le Clergé général*

« *de France, assemblés par la permission du Roi..., ont unanimement reconnu et déclaré, reconnaissent et déclarent qu'ils sont obligés par leur devoir et conscience à recevoir, comme de fait ils ont reçu et reçoivent ledit Concile de Trente, et promettent de l'observer autant qu'ils peuvent par leurs fonctions et autorité spirituelle et pastorale.* »
« Huic decreto suscripserunt 51 tàm Cardinales quàm Archiepiscopi et Episcopi... et 28 alii ecclesiastici deputati. » (Billuart, *de Regul. Fidei*, diss. 5, art. 5, p. 168.)

Duodecies jam à rege petierant Episcopi gallicani receptionem Concilii Trid. per gubernium, nec obtinere eam potuerant. Sic in comitiis anni 1578, loquebatur orator Cleri Arnaud de Pontac Episcopus Valentinensis : « Le clergé a choisi de toutes les règles de réformation celles qui ont été dictées et écrites par le Saint-Esprit au saint et universel Concile de Trente, *parce qu'ils sont liés et astreints aux lois ainsi faites* par l'Église universelle sur peine d'être tenus pour *schismatiques envers l'Église catholique*... et d'encourir envers Dieu anathème et perpétuelle damnation... Il pleure et lamente ce mauvais conseil de ceux qui vous en ont divertis jusqu'ici. » Porrò hujusmodi denegatio, nisi dicatur auctoritatem Ecclesiæ essse submittendam civili potestati, legitimè impedire non valuit obligationem Concilii in Galliâ. « Ainsi, quoique de fait, inquit Bouix (*du Conc. prov.*, 4e partie, chap. 20, p. 507), certains décrets de la discipline de Trente soient tombés en désuétude en France, ou même n'y aient jamais été mis en pratique, comme cela est arrivé en d'autres pays, où la publication du concile a été faite, il demeure incontestable que l'autorité ecclésiastique a réellement et authentiquement reçu ce concile et quant au dogme et quant à la discipline, sans la moindre restriction. » Vid. etiam Card. Gousset, *Exposition des principes*, etc. (nos 409-414).

61. Nota quòd, ante semper lugendam perturbationem 1789, epochis periodicis fiebant in Galliâ Cleri comitia (assemblées du clergé), ad quæ conveniebant tum certi Episcopi deputati à singulis provinciis ecclesiasticis, tum sacerdotes deputati ex Clero secundi ordinis earumdem

provinciarum, ad deliberandum de rebus temporalibus Ecclesiarum, et speciatim de subventionibus gubernio à clero præstandis.

Illa comitia, quamvis non semel quæstiones fidei et disciplinæ tractaverint, à conciliis propriè dictis tamen differebant, tum ratione finis, tum ratione objecti. Et quoad quæstiones ecclesiasticas, evidens est haud potuisse istis comitiis majorem inesse auctoritatem quàm conciliis. Imò reverà nulla iis comitiis inerat vera auctoritas canonica circa hujusmodi negotia, cùm à canonibus nont sint recognita.

V. — De Romanis Congregationibus quatenus sunt fontes juris canonici.

62. Multiplici numero sunt Congregationes Romanæ, nempe *Inquisitionis*, *Indicis*, *Concilii*, *Rituum*, *Super negotiis Episcoporum et Regular.*, etc. Sunt etiam Romæ plura tribunalia, *Pœnitentiariæ*, *Datariæ*, etc. De singulis agemus infra (371, etc.).

Hic examinandum est utrum illarum decisiones vim habeant totam Ecclesiam obligandi : quæstio instauratur præsertim quoad decisiones Congregationis Concilii, ob speciales facultates quibus à S. Sede donata fuit.

63. Instituta fuit illa congregatio à Pio IV, anno 1564, ad procurandam observationem decretorum concilii Trid. Huic postea S. Pius V concessit facultatem decidendi causas et controversias interpretationem Concilii spectantes. Sixtus verò V, per Bullam *Immensa æterni*, anno 1589, ei adjecit facultatem, consulto tamen Pontifice, interpretandi dubia et difficultates occurrentes circa reformationem morum, disciplinam, judicia ecclesiastica, etc., reservata tamen semper Sedi Apostolicæ interpretatione decretorum, quæ fidei dogmata concernunt et alia multa.

Ipsius auctoritas ad universam Ecclesiam extenditur : sic enim habet Bulla *Immensa* : « Habeat itidem Congre-« gatio, auctoritatem promovendi reformationem cleri et « populi, nedum in Urbe et Statu Ecclesiastico temporali, « sed etiam in universo christiano orbe, in iis quæ perti-« nent ad divinum cultum propagandum, devotionem exci-

« tandam et mores christiani populi ad præscriptum ejus-
« dem Concilii componendos. »

64. Ut ad propositam quæstionem nunc deveniamus: Nulli dubium est, inquit S. Liguor. (libr. 1, nº 106, q. 2), quòd pro casibus, pro quibus fiunt declarationes, obligent ut leges.

Item quòd si promulgentur eâ solemnitate quâ leges ferri solent, cùm id fiat auctoritate S. Pontificis, procul dubio vim legis perpetuæ habebunt totam Ecclesiam obligantis (Salmant. ap. S. Liguor. *ibid.*).

His suppositis, tres sunt sententiæ juxta D. Bouix (*de Principiis*, p. 308).

65. *Prima* negat decisiones Congr. Concilii vim universalis legis habere : 1º Quia Congregatio non utitur verbis imperativis, sed tantùm verbis *censuit*, *censemus*; 2º quia non promulgantur ipsius decisiones; 3º quia sibi non semper concordant. Vide alias rationes, ap. D. Bouix (p. 309).

Unde juxta patronos hujus sententiæ, Pontifex, in hujusmodi decisionibus, non loquitur ut Ecclesiæ caput et Doctor, sed tantùm ut Præses Congregationis, cui non communicat totam suam auctoritatem et infallibilitatem (Vide S. Liguor. ut supra). Hæc sententia est Sanchez, Bonac., Suar., Croix, Salmantic., etc., etc.; probabilis habita fuit à S. Liguor., in primis suæ Theolog. editionibus; sed, in posterioribus, sic suam primam appretiationem revocavit : « Addendum tamen quòd hujusmodi declara-
« tiones, quæ jam in Ecclesiâ universaliter divulgatæ et
« facto sic promulgatæ fuerint usu plurium annorum vel
« relatione auctorum communiter ipsas referentium, hæ
« satis omnes fideles, obstringunt » (*Elench. retractat. adduntur*, etc., q. II).

66. *Secunda* sententia affirmat : 1º Quia illæ decisiones ejusdem auctoritatis sunt, quando sunt authenticæ, ac si à S. Sede immediatè emitterentur, juxta axioma juris : *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum;* quippe ad hoc delegata fuit Congregatio, ut constat ex Bullâ Sixti V *Immensa*. Porrò declarationes S. Pontificis vim habent totam Ecclesiam obligandi. Ergo, etc. Alia argumenta legi possunt ap. Bouix (*ibid.*). Vide etiam infra (389).

Nec obstat eas non fuisse promulgatas : quia promulgatione indigent leves novæ, non autem declarationes de legibus jam promulgatis. Dicunt tamen auctores, ait S. Liguor., necessarium esse quòd in ipsâ declaratione exprimatur eam fuisse *latam mandato S. Pontificis*, aut saltem *Pontifice consulto*; nam in Bullâ Sixti V dicitur : « Interpretandi facultatem (Nobis autem consultis) imper- « timur. » Verumtamen concedunt hujusce sententiæ patroni, saltem duas decisiones Congregationis fuisse immutatas. Illa sententia est Fagnani, Reiffenstuel, Card. Luca, Barbosa, Bouix, *de Principiis*, p. 308-320.

67. *Tertia* sententia distinguit inter declarationes, quæ vocari possunt *comprehensivæ*, quia non recedunt à propriâ verborum significatione; et declarationes, quæ vocantur *extensivæ*, quia aliquid denotant non comprehensum in propriâ verborum legis significatione. Priores habent ubique vim legis et etiam effectum retroactivum, ob rationes allatas pro secundâ sententiâ, posteriores verò vim non habent, nisi ex speciali mandato Papæ edantur et legitimè promulgentur; quia sunt novæ leges, auctoritatem legislativam exposcentes; et effectum retroactivum nequeunt habere. Hæc sententia est Schmalzgrueber. Rationi allatæ à Schmalzgrueber respondent patroni primæ sententiæ, ap. S. Liguor., quòd tales declarationes, quando fiunt de rebus dubiis, in quibus exstare possunt opiniones contrariæ circa intelligentiam legis, se habent ut novæ leges, ideoque promulgandæ sunt. Sed istius tertiæ sententiæ sequaces negant præfatas declarationes esse novas leges, quia, in factâ hypothesi non mutatur lex, sed explicatur; porrò ut decisio ab auctoritate competenti dimanans obliget, requiritur quidem ut innotescat, non verò requiritur ut promulgetur seu intimetur communitati, prout fit quando de lege statuendâ agitur : decisio enim non est mandatum sicut lex. Ergo, etc. Constare tamen debet de authenticitate declarationum : porrò : « La signature du Cardinal Préfet, « avec celle du Secrétaire et le sceau de la Congrégation, « confère l'authenticité aux résolutions et sentences, et « leur donne force légale devant les tribunaux et magis- « trats inférieurs, qui doivent ajouter foi aux résolutions

« présentées sous cette forme authentique. » Ita *Anal.* l. 10 col. 2378, ubi varia decreta allegantur. Attamen ut in conscientiâ obligent declarationes S. Congr. sufficit hodie, juxta communem sententiam, ut de illis certò constet. Imò juxta Stremler, *Des Peines eccl.*, p. 562, hoc etiam sufficit coram tribunalibus et magistratibus.

68. In suo tractatu *de Principiis* (p. 308) D. Bouix: Concedebat licitum esse denegare declarationibus Congreg. Concilii rationem et vim legis obligantis. Saltem in dubio an ipsæ habeant, nec ne, vim obligantem, eas non obligare dicit Laymann, ap. S. Liguor. ut supra; sed suam sententiam retractavit D. Bouix in suo Tract. *de Curiâ Romanâ* (pars 3, cap. 7); sic enim concludit: « Hodie « probabilem non esse nec in praxi tutam sententiam quæ « S. Congreg. Concilii declarationibus vim legis universa- « lis denegat, eò quòd S. Congreg. non privatâ, sed Apos- « tolicâ auctoritate, urgeat observationem suarum decla- « rationum, et eos redarguat, qui his non obtemperant. »

Sed in omni hypothesi negari nequit hujusmodi declarationes esse summi ponderis, prout satis probat communis canonistarum praxis terminandi quæstiones adducendo decisiones Congregationum Romanarum. Temeritate autem difficilè carere videretur qui suum judicium prævalere vellet sententiis Congregationum, quas amplissimi Cardinales, ecclesiasticæ disciplinæ et sacrorum canonum peritissimi constituunt.

69. Similis est controversia circa auctoritatem decisionum aliarum Congregationum. Nota ex Schmalzgrueber (*Jus eccl. dissert. proœm.*, nº 384) quòd: « Uniformitates « responsorum ac sententiarum super eodem articulo « sæpiùs et uniformiter redditorum, inducit stylum et « praxim Curiæ; stylus autem et praxis Curiæ jus facit. »

Ita communiter DD.: « Decisiones *Rotæ* minorem utique « quàm declarationes S. Congreg. auctoritatem habent. »

« An verò regulæ Cancellariæ [1] obligent ubique? negat

[1] Hujusmodi regulæ sunt numero 72, quas unusquisque S. Pontifex pro suî pontificatûs duratione renovat, postridiè suæ electionis. Primus Joannes XXII illas ordinatim collegit ac transcribere fecit. Card. Gousset, *Exposition des principes*, etc., p. 110.

« Lessius.... qui ait obligare tantùm in Curiâ Romanâ,
« et huic adhærent Diana et alii. Sed affirmat Mazzot, cum
« Azor, Gomez, etc.; quia sic fert praxis. » S. Liguor.
lib. 1, 106.

Huic sententiæ fortiter adhæret D. Bouix, qui ait (*de Princip.*, p. 291) : « Regulæ illæ tanquam pars juris com-« munis habendæ sunt, non minus ac cætera Pontificis « decreta, quæ de disciplinâ universali disponunt. » Item Card. Gousset, *Exposition*, p. 114. Sed iis per Concordata in pluribus fuit derogatum.

VI. — De consuetudine quatenus est fons juris canonici.

1° *De natura consuetudinis et variis ipsius speciebus.*

70. — I. Consuetudo de quâ hîc agitur : alia est *facti* et definitur : « *Similium alicujus communitatis actuum frequentia.* Alia est *juris* quæ vocatur *jus non scriptum;* et definitur ab Isidoro : « *Jus quoddam, moribus institutum quod pro lege suscipitur, cùm defixit lex* » (Cap. *Consuetudo* 3, dist. 1) ; et definiri etiam potest : « *Jus per similium alicujus communitatis actuum frequentiam acquisitum* ».

Dicitur : 1° *Frequentia*, quia actus per plures vices debent esse repetiti juxta prudentium *arbitrium*, ut dicunt Salmant. cum Palao, Bonac., Suar., etc., contra Less., etc., qui contendunt duos vel tres actus sufficere (S. Liguor., lib. 1, n° 107).

Dicitur : 2° *Alicujus communitatis* ; non cujuscumque, sed quæ sit capax potestatis legislativæ pro seipsâ, vel saltem sufficiens ut vera lex illi possit imponi (Suar., *de Leg.* lib. 7, cap. 9, n° 6). Communitas ergo quæ familia dicitur, non esset sufficiens, quia lex vera illi imponi nequit, sed præceptum tantùm.

71. — II. Consuetudo 1° Alia est *secundùm jus*, quæ aut legem dubiam interpretatur, aut confirmat et adjuvat deducendo in opus. Alia *præter jus*, quæ aliquid statuit, ubi deficit lex. Alia *contra jus* quæ legem abrogat, vel non sinit illam obligare, quando nondum est accepta.

72. Dividitur 2° In *generalissimam* quæ vim habet in toto christiano orbe ; *generalem*, quæ in totâ aliquâ provinciâ ; et *specialem*, quæ in aliquâ tantùm urbe, pago, etc.

73. Dividitur 3° In *judicialem*, quæ inducitur pluribus sententiis conformibus super eodem causarum genere : duo judicia conformia intra decennium sufficiunt, modò contrarium, per illud tempus, non sit judicatum. Et *extrajudicialem*, quæ longo populi usu extra judicium inducitur.

74. Non *juris*, quidem cùm mala consuetudo nequeat jus facere, sed *facti* consuetudo dividitur : 4° in *bonam* et *malam*, seu rationabilem et irrationabilem : malam esse consuetudinem duplici modo contingere potest : *Intrinsecè* quidem, quando est contra legem naturalem aut divinam ; *Extrinsecè* autem, quando ipsius actus prohibentur per legem, vel mali sunt propter adjunctam circumstantiam pravam quæ cessare potest.

Consuetudo mala *intrinsecè* dicitur *abusus* seu *corruptela*; et nunquam in jus transire potest ; mala *extrinsecè* posset evadere bona per ablationem sive prohibitionis sive pravæ circumstantiæ adjunctæ.

75. Dividitur : 5° In consuetudinem *à jure non repulsam*, et consuetudinem *à jure abrogatam*, *prohibitam et reprobatam ;* quæ tria non sunt confundenda : quando lex *abrogat*, hoc intelligitur de consuetudine antea existente, quæ abrogatur quidem, sed non ideo declaratur mala aut irrationabilis. Quandò lex *prohibet*, illud intelligi debet etiam de consuetudine quæ in futurum introduceretur, quæ tamen non ideò declaratur mala vel irrationabilis. Quandò tandem *lex reprobat*, eo ipso declaratur *mala* et *irrationabilis.*

76. Abrogans censetur clausula, *non obstante quâcumque consuetudine*. Prohibens verò censetur : *Nolumus contra hanc legem aliquam consuetudinem valere.* Reprobantes denique habendæ sunt clausulæ sequentes : *consuetudinem illam penitùs improbantes : cùm non tàm consuetudo quàm corruptela meritò sit censenda.*

77. Dividitur : 6° In *legitimè præscriptam* et *non præ-*

scriptam, de quibus infra (quamvis pariter consuetudo non præscripta non faciat jus).

Ex his patet consuetudinem multùm differre à præscriptione, quæ introduci potest à privatis personis et tendit ad acquisitionem juris in particulari; dùm consuetudo introducitur tantùm à communitate et inducit jus commune.

2° *De conditionibus requisitis ut vim legis habeat consuetudo.*

78. Aliæ requiruntur ex parte Communitatis, aliæ ex parte ipsius Consuetudinis, aliæ ex parte Principis.

I. *Ex parte communitatis.* Consuetudo induci debet à communitate, cui saltem vera lex possit imponi, à majore ipsius parte, ex certâ scientiâ, per actus publicos et etiam liberos, non verò ex vi aut timore elicitos, cum intentione se obligandi, si agatur de consuetudine *præter jus*, aut etiam fortè cum conscientiâ quòd adsit obligatio, et non interrumpantur actus ante consuetudinis completionem. Hæc explicatione indigent :

Dicitur ergo : 1° A *communitate cui saltem*, etc.; de eo jam diximus supra (70, dicitur 2°).

79. — 2° *A majore parte ipsius:* quia obligatio inducitur à communitate, consentiente principe; sed à communitate reverà non induceretur, si minor pars tantùm consuetudinem servaret.

In hoc verò notandum est, juxta Suarez (*de Leg.*, lib. 7, cap. 9, n° 13, in fine), quòd « omnes conveniunt esse « computandas tantùm personas habiles ad præstandum « consensum..... Unde excluduntur omnes infantes et « amentes. Aliqui etiam omnino excludunt feminas quæ « non possunt legem ferre; et in viris excludunt omnes « minores 25 annis. Neutrum tamen video sufficienter « à jure probari, nec ratione convinci. » Ita etiam S. Liguor. (lib. 1, n° 107, I.)

80. — 3° *Ex certâ scientiâ :* Communiter auctores requirunt illam conditionem, quia princeps non intendit acquiescere consuetudini, nisi communitas velit se eximere à lege, vel sibi legem imponere, quod fieri nequit ubi adest error

ex parte communitatis falsò existimantis, vel non adesse legem contra quam agit, vel se teneri ad legem quam per consuetudinem sibi imponit. Sed in hoc aliquod mihi suboritur dubium; nec benè intelligo quomodo conciliari possit illa assertio communis, cum sententiâ multorum qui requirunt bonam fidem in communitate pro stabiliendâ consuetudine legem abrogante. Pro hâc enim sententiâ sunt Glossa, cap. *Non est, de Consuet.*, in 6°, v° *Canonicè*; Suarez, lib. 4, *Defens. fidei*, c. 31, 29; Laymann, Lessius etc., ap. Reiffenstuel; Billuart, t. 11, p. 171, *de Just.*, *dissert.* 4, art. 3, *de Præscript.*, § 8; *Theologia Tolosana, de Legibus*, in fine. Suarez tamen aliter sentit. *Tract. de Leg.* lib. 7, c. 18, n^is^ 8 et 25. Vide infra (94). Si enim actus eliciti contra hujusmodi leges debeant esse (juxta dictos auctores) immunes à peccato, quomodo præfati actus debent et possunt fieri cum intentione se eximendi ab obligatione legis? Præterea non clarè percipitur cur princeps non deberet auferre obligationem legis in favorem communitatis quæ contra illam à longo tempore agit quamvis ex ignorantiâ. Tunc enim ablatio legis utilis videtur, cùm ordinariè multùm difficile sit adducere populum ad observandam legem, quæ, etiam bonâ fide, in desuetudinem abiit : nec pariter video cur princeps nequeat obligatoriam reddere consuetudinem quam communitas, per tempus præscriptum, observat ut obligantem, quamvis ex errore sic agat. Hæc tamen sapientiorum judicio omnino submittimus.

81. — 4° *Per actus publicos :* ut omnes de populo, vel major pars in præstando consensu possit convenire, et talis consuetudo possit esse nota Principi : ideòque actus debent esse publici, saltem notorietate facti (Suar., *de Leg.*, lib. 7, c. 10, n° 5).

82. — 5° *Per actus liberos*, etc. Quia aliter non censetur consentire superior : præsumi enim nequit velle subditos injusto metu cogi ad sibi imponendas obligationes ad quas non tenentur, vel ad se eximendos ab obligationibus quibus justè obstringuntur. Hæc in multis facilè possunt Galliæ applicari. Vide dicta supra quoad Concil. Trident. (60).

83. — 6° *Cum intentione se obligandi*, etc. Nam si ex

merâ devotione agat populus, vim legis non habebit consuetudo : qualis v. g. audiendi quotidie missam, sæpiùs per annum confitendi, vel communicandi, recitandi ter Salutationem Angelicam, cineres recipiendi Quadragesimæ initio, etc. — In dubio utrum ex merâ devotione, an etiam ex voluntate se obligandi, introducta fuerit consuetudo, præsumendum est quòd potiùs ex devotione : item in dubio an sub gravi vel levi, ad culpam, vel pœnam, fuerit intentio se ligandi, benignior pars est tenenda. Animus se obligandi cognoscitur ex circumstantiis, nempe si consuetudo constanter observetur et cum non levi incommodo, v. g. consuetudo jejunandi in vigiliâ Pentecostes, si transgressores puniantur, etc. (S. Liguor., lib. 1, 107, IV).

84. — 7° *Et non interrumpantur*, etc. Est sententia communis : quia aliter consuetudo non legitimè foret præscripta.

Interrupta autem, etiam per unum actum contrarium, factum ex populo, ex certâ scientiâ, vel per punitionem à superiore inflictam, de novo inchoanda est, alioquin non valebit consuetudo.

Si verò fuerit jam completa et firmata, non revocatur per unum actum populi contravenientis, saltem si esset *præter jus*. Si verò esset *contra jus*, vide infra dicenda de abrogatione consuetudinis per contrariam consuetudinem (102).

85. — II. *Ex parte ipsius consuetudinis.* — Consuetudo debet esse bona et rationabilis, cap. *Cùm tanto* 11, *de Consuetud.*, in quo dicitur : « Licet longævæ consuetudinis non « sit levis auctoritas, non tamen est adeò valitura ut ve « jure positivo aliquod debeat præjudicium generare, *nis* « *fuerit rationabilis* et legitimè sit præscripta. » Ita omnes et ratio est quia objectum legis debet esse bonum et utile communitati, quod non esset, si consuetudo non esset rationabilis vel bona.

86. Porrò bona et rationabilis habenda erit consuetudo, quandò tale erit ipsius objectum quod potuisset esse objectum justæ legis. Unde nec debet adversari juri naturali aut divino, nec à jure canonico reprobari, nec præbere licentiam vel occasionem peccandi, nec esse communi utilitati

perniciosa, nec per eam rumpi debet nervus ecclesiasticæ disciplinæ.

87. Hinc 1° non valeret consuetudo non servandi ulla interdicta vel excommunicationes, vel non se subjiciendi visitationi Episcopi; quia sic rumperetur nervus ecclesiasticæ disciplinæ (Cap. *Cùm inter*, *de Consuet.*, et cap. *Irrefragabilis,* 15 *, de Offic. Ordin.*).

88. Item 2° Non valet, sed irrationabilis habenda est, consuetudo adversa libertati et immunitati ecclesiasticæ, nisi nitatur privilegio Sanctæ Sedis. Ita omnes; si excipias Covarruviam et Julium Clarum; quia talis consuetudo reprobatur à jure (Cap. *Noverit*, 4, *de Sent. excomm.;* cap. *Cùm terra*, 14, *de Elect.*, et Bulla *Cœnæ*). Card. Soglia (*Inst. jur. publ.,* § 21, p. 47).

Dixi : *Nisi nitatur privilegio S. Sedis :* sic in Concilio generali Lugdunensi Gregorius X regibus tribuit jus Regaliæ in quibusdam casibus.

Item 3° Non valet consuetudo *Placiti regii,* quia per eam læditur libertas ecclesiastica.

89. Item 4° Abusiva est et nullius momenti consuetudo non acceptandi decreta S. Pontificis, nisi antea probata fuerint ab Episcopis, etiam in casu quo aliter præscribit S. Pontifex; quia per talem consuetudinem, rumpitur nervus ecclesiasticæ disciplinæ, et quia sic adversatur ordinationi à Christo statutæ.

Item 5° Consuetudo quòd Legati S. Sedis non recipiantur in provinciis, est contra libertatem ecclesiasticam (Extrav. *Super gentes*, et Brev. Pii VI *Super Nuntiaturis*).

90. — III. *Ex parte principis.* — Ex hàc parte, requiritur ut consentiat S. Pontifex, si agatur de legibus Ecclesiæ communibus : consuetudo enim est lex; ergò ab eâdem fonte dimanare debet ac leges; proinde à S. Pontifice, quandò de legibus communibus Ecclesiæ agitur [1].

91. Triplici modo consentire potest S. Pontifex : *expressè*, *tacitè* et *legaliter*, seu generaliter aut juridicè.

[1] **Juxta Suarez (*De Legib.*, lib. VII, cap. XIII) consensus Principis est *præcipua causa efficiens consuetudinarii juris.***

1° Consensus *expressus*, satis intelligitur, et de eo nulla difficultas moveri potest.

92. 2° *Tacitus* consensus locum habet quando Pontifex, videndo consuetudinem, non contradicit, quamvis commodè reclamare posset. Meritò enim tunc præsumitur consentire, si rationabilis sit consuetudo et cognoscatur ab ipso. Ita omnes. — In eâdem hypothesi, si dubitetur utrum consuetudo sit rationabilis, concludi legitimè potest illam esse rationabilem ex eo quòd taceat Pontifex. Si enim illam irrationabilem judicaret, certè contradiceret, cùm ex hypothesi facilè possit reclamare. Si verò Pontifex destituatur commoditate reclamandi, tunc concludi nequit ipsum ideò silere quia acquiescit consuetudini *contra legem* : cùm ratio ipsius silentii sit forsan timor majoris detrimenti orituri ex ipsius reclamatione : nempè, forsan vel schismatis ex parte populi, vel persecutionis ex parte potentium, curiarum, parlamentorum, etc.; ex quo fit ut debeat tunc servare prudens silentium. In hoc ergo casu, consuetudo non præscribit *contra legem*, cùm legislator censendus sit velle suam legem esse servandam quandò legitimè illius abrogationi non potest præsumi consentire; hinc v. g., ex eo quòd per multum tempus siluerit, non ideò S. Sedes censetur consensisse mutationi Breviarii et Missalis Pii V, ut respondit S. Rit. Congr., 10 januarii 1852, D. Lottin, Cenomanensi Canonico.

93. « Meritò tamen (tunc), ait D. Bouix, *de Princip.*, « p. 356, præsumi potest Pontifex consentire ut suspen- « datur obligatio legis, donec mentem suam liberè mani- « festare possit. »

« Si desuetudo, inquit S. Liguor. (libr. 1, n° 139, « Lim. 3°), nondùm sit præscripta, cæteri tamen non « tenentur ad legem : nam præsumitur princeps nolle « hoc obligare ad observandum quod non est à majore « parte receptum. » Ita etiam Billuart, *de Just.*, diss. 4, art. 3, § 8 in fine ; Card. Gousset, *Exposition*, etc., n° 403, *et alibi*.

94. Nec objici valet dictum S. Augustini : *Quæ sunt contra bonos mores, nec facit, nec tacet Ecclesia :* quia non ideò tacet Ecclesia quòd S. Sedes palàm non reclamet,

opportuniora tempora illud faciendi prudenter exspectans: si enim corruptela esset consuetudo, eo ipso quòd adversaretur generali doctrinæ Ecclesiæ, ut damnata habenda esset.

95. Dixi *contra legem :* Nam si consuetudo sit tantùm *præter jus*, etiamsi Papa non habuerit facilitatem reclamandi, censetur consentire, si videndo taceat ; modò tamen sit rationabilis hæc consuetudo, quia S. Pontifex censetur velle populo satisfacere in iis quæ non sunt *contra legem* et *rationabilia* sunt. (D. Bouix, *de Principiis*, p. 355.)

96. 3° Quoad consensum *legalem* seu generalem, præstitus censetur per legem generalem quâ approbantur omnes consuetudines rationabiles et legitimè præscriptæ unde non requiritur ad talem consensum ut Pontifex cognoscat consuetudinem. (S. Liguor., lib. 1, 107 V.)

Quidquid in contrarium nonnulli dicant, meritò ex can. *Cùm tanto* suprà relato (85) et ex cap. 1, *de Constit.*, in 6°, in quo dicitur S. Pontificem non derogare per suam legem, specialibus locorum consuetudinibus, quamvis illas ignoret, concludendum est consensum legalem sufficere, et ità reverà sentit multò communior DD. sententia (D. Bouix, *de Princ.*, p. 352 *bis*, et S. Lig., loco modò citato).

97. Attamen Card. Gousset, *Exposition des principes*, n°s 385, 386, etc., sententiæ oppositæ adhærendum esse putat: quia jus non declarat consuetudinem esse legitimam, postquam per tempus certum et determinatum duraverit: sed in hoc sapientissimus Cardinalis errare videtur: nam cap. *Cùm tanto* suprà relatum, apertè dicit consuetudinem etiam juri positivo posse præjudicium generare, *si fuerit rationabilis et legitimè* PRÆSCRIPTA.

98. Sed hìc quærendum est quandonam Pontifex censeatur consentire ?

Resp. « Ad inducendam consuetudinem *viâ conniventiæ*, « id est, principe sciente et tolerante, cùm facilè posset « resistere introductioni consuetudinis contrariæ.., pro- « babiliùs est, non requiri determinatum tempus. Ita Les- « sius lib. 2, et alii. Ratio est, quia dum princeps scit « legem non servari et silet, jam censetur co

« consentire... Quot autem actus contrarii... in hoc requi-« rantur ut censeatur princeps tacitè revocâsse suam « legem ? Id in dubio, prudentis judicis arbitrio, spectatâ « materiâ legis aliisque circumstantiis, erit dijudican-« dum. » (Reiffenst. lib. 1, 4, n[is] 93 et 95.)

99. Ad inducendam verò consuetudinem per consensum *legalem* seu per præscriptionem, vel agitur de consuetudine *præter jus*, vel de consuetudine *contra jus* : in primo casu, sufficit decennium. Ita communiter contra nonnullos, qui dicunt diuturnitatem temporis relinqui judicio prudentûm (S. Liguor., lib. 1, 107, III). Ratio est quia in jure dicitur revocandum esse *quidquid contra longam consuetudinem fiet* (Dist. 12, can. 7 [1]). Atqui in jure decem anni vocantur *longum tempus*. Ergo, etc.

100. In secundo casu, si agatur de consuetudine *contra jus*, tres sunt sententiæ : *Prima* dicit sufficere decennium : quia hoc tempus sufficit contra legem civilem, et specialis non est dispositio juris in contrarium pro lege canonicâ. Reverà 40 anni requiruntur ad præscribenda bona ecclesiastica : sed lex non est bonum. Si Rota requirat 40 annos, hoc venit quia apud eam semper agitur de præjudicio tertii ac proinde de bonis Ecclesiæ.

Secunda distinguit : requirit quidem 40 annos pro consuetudine contra legem receptam, quia à jure canonico ex cap. *Auditis* 15, *de Præscript.*, statuitur bona Ecclesiæ non præscribi nisi per 40 annos : sed dicit sufficere decennium, si lex nondum sit recepta, quia tunc non præscribitur contra legem, sed impeditur tantùm introductio legis. Certè autem sufficere decennium quando lex non fuit recepta, affirmat S. Liguor. *post Busemb.*, lib. 1, n° 139.

Tertia dicit semper requiri 40 annos : quia etiam lex non recepta vim habet obligandi, et *Rota romana* hanc regulam semper observat.

101. Ex his sequitur 1° Certò requiri decennium (con-

[1] Nihil habetur in jure, tàm canonico quàm civili, quo expressiùs determinetur tempus requisitum ad præscriptionem consuetudinum ; unde Card. Gousset, *Exposition*, etc., n° 375, concludit ad judices competentes pertinere judicare utrum legitimè sit præscripta consuetudo, nec ne.

fra ficere tamen videtur Card. Gousset, *ibid.*, n[is] 382 et 386). 2° Certò sufficere 40 annos. Pro praxi dicendum quod lex non videatur tolli per consuetudinem quæ non habet 40 annos; consuetudo enim quæ non habet 40 annos est dubia, et in hoc casu lex possidet.

102. Quærit. Utrum requiratur bona fides ad præscribendum contra legem?

Resp. In hoc dissentire DD. Affirmativè enim opinantur Billuart (*de Just.*, diss. 4, art. 3; *de Præscript.* § 8, t. 11, p. 171). Glossa, caput *Non est* 3, *de Consuet. in* 6°; Suarez, lib. 4. *Defens. fidei*, c. 31, 20; Laymann, Lessius, ap. Reiffenst., lib. 1, tit. 4, n° 142; *Theolog. Tolosana*, *de Leg.*, in fine.

Negativè verò ipse Reiffenst., *ib.*, n° 143, etc.; Suarez, *de Leg.*, lib. 7, c. 18, n[is] 8 et 25; S. Liguor. lib. 1, 107, qui ait: « Etiam peccando potest fieri consuetudo. Salm., l. 6, « n° 11, cum Suar., Palao, etc. Consuetudo enim triplicem « statum habet : in initio introducentes consuetudinem « *contra legem* omnes peccant; in progressu non peccant « illâ... jam introductâ utentes, sed possunt à principe « puniri; in fine autem, nec peccant, nec puniri possunt, « illâ jam præscriptâ utentes. »

Hæc posterior sententia videtur probabilior, quia vis consuetudinis venit à consensu Principis qui acquiescit consuetudini, quando est *rationabilis*, *et legitimè præscripta*, etsi fuerit mala fides. Tertia est sententia dicens valere consuetudinem contra legem, sive bonâ sive malâ fide introducatur. Ita Bokhen, ap. *Prælect S. Sulp.*, n° 14. Sed fortè dubitari potest quòd fautores secundæ sententiæ reverà exigant malam fidem. Vide supra (80).

3° *Quinam sint effectus consuetudinis.*

103. — 1° Legem interpretatur, et quidem *authenticè* si fuerit legitimè præscripta, alioquin tantùm *conjecturaliter*.

2° Legem inducit, si debitis vestita sit conditionibus.

3° Legem abrogat in iisdem circumstantiis; porrò illam abrogare potest vel totaliter, vel quoad pœnam tantùm;

imò quoad obligationem tantùm, adhuc subsistente pœnâ, modò pœna non supponat necessariò culpam, qualis esset v. g. censura.

4° Irritat actus in contrarium gestos, prout potest deduci ex cap. *Cùm tanto*, pluries supra citato.

An autem consuetudo possit abrogare legem quæ prohibet consuetudinem in futurum inducendam? Quæstio est controversa, ut mox videbitur.

4° De abrogatione consuetudinis.

104. Quærit. Quomodo abrogari possint consuetudines?

Resp. Abrogari posse vel per legem supervenientem, vel per legem consuetudini anteriorem, quâ consuetudo prohibetur antequam sit orta; vel per consuetudinem contrariam.

Et 1° per *legem supervenientem*. Lex superveniens necessariò abrogat consuetudinem universalem Ecclesiæ ipsi contrariam, etiamsi immemorabilis fuerit illa consuetudo et quamvis de eâ lex mentionem non faciat: alioquin, ut patet, inutilis lex efficeretur: sed non ideò lex superveniens abrogat consuetudines locales, de quibus non loquitur. (Cap. 1, *de Constit.* in 6°. Suarez, *De Leg.*, lib. 7, cap. 20, n°s 7, 8.)

105. Consuetudinibus particularibus, quæ non sunt immemorabiles, seu quæ nondum centum annos habent [1] sufficienter derogatur per clausulam generalem, *nullâ obstante consuetudine*: nam illa clausula non requiritur ut aboleantur consuetudines generales Ecclesiæ; ergo inutilis esset si consuetudinibus localibus non derogaret. Est sententia communis. (Cap. 1, *de Consuet.* in 6°.)

106. Episcopi tamen, inquit S. Liguor. (lib. 1, 109), per suas leges « abrogant quamcumque consuetudinem par-
« ticularem; quia præsumuntur ipsi plenam habere noti-
« tiam consuetudinum suarum diœcesium. »

107. Ad abrogationem consuetudinum particularium immemorabilium specialis mentio requiritur: *Etiam immemorabilis;* ratio est quia hujusmodi consuetudo est instar

[1] Card. Gousset, *Exposition*, etc., n° 104.

tituli, imò *quâ non potest allegari melior titulus de toto mundo*, ut loquitur Fagnanus; et habet semper vim privilegii à principe concessi. Ita communiter contra aliquos.

Excipiendi sunt tamen casus quidam : 1° si lex declararet irrationabiles contrarias consuetudines; 2° si ratio legis militet æquè contra consuetudines immemorabiles ac contra alias; 3° si legislator omnia contraria abroget, uno casu excepto.

108. — 2° Per *legem anteriorem quâ consuetudo prohibetur antequam sit orta*. Disputatur utrum consuetudo possit prævalere contra talem legem prohibentem : 1ª sententia negat, quia alioquin inutiliter apposita fuisset hujusmodi clausula prohibens; 2ª sententia affirmat : quia ex cap. *Cùm tanto*, ad legitimam cousuetudinem requiritur solùm quòd sit *rationabilis* et *legitimè præscripta*, porrò ex hoc quòd consuetudo fuerit prohibita, non ideò semper *irrationabilis* est reputanda, ut jam diximus supra (75).

Ad rationem oppositam respondetur quòd non inutiliter dicta clausula apponatur : quia ex illâ concludi potest in dubio, consuetudinem esse irrationabilem; per illam princeps significat se non consentire tacitè hujusmodi consuetudini quamvis ab ipso sit cognita; ac proinde in hoc casu, requiritur longa præscriptio, etc.

Hanc posteriorem sententiam ut probabiliorem amplectuntur Suarez (*de Leg.*, lib. 7, c. 19, 20, 21), S. Liguor., lib. 1, 108, etc.

Certè in dicto casu prævalebit consuetudo, si legislator positivè consentiat. Card. Gousset, *Exposition*, etc., nis 406, 416, 423.

109. Quærit. An modò dicta decretis concilii Trident. possint applicari?

Resp. Affirmare Jesuitam Soll (*de Præscript.*, part. 2, cap. 4, § 12), citantem Covarruviam (lib. 3, chap. 13, n° 4). Sed negare plures auctores magnæ auctoritatis, inter quos Bened. XIV (*Inst.* 60, n° 7); Cardin. Luca, Devoti (*Proleg.*, § 50), Bouix (*de Principiis*, p. 372), quia praxis tribunalium et Congregationum romanarum, Rotæ nempe et Congregat. Concilii, satis demonstrat S. Pontificem nullo modo

consentire, nec tacitè, nec legaliter, consuetudinibus contrariis Concilii Trident. decretis.

In Bullâ enim confirmatoriâ Concilii dicitur : « Decernentes nihilominus irritum et inane, si secus super his, « à quoquam, quâvis auctoritate, scienter vel ignoranter « contigerit attentari. »

Item in Bullâ Pii IV, *In principiis : irrita nulliusque valoris* declarantur omnia « vigore privilegiorum, exemp- « tionum, etc., et aliarum quarumcunque gratiarum hu- « jusmodi, post id tempus quo concilium obligare cœpit, « facta et gesta quomodolibet fuerunt, et in posterum fient.»

« Ergo, ait D. Bouix (*ib.*, p. 379), hoc ipso quòd aliqua « consuetudo contraria sit decretis Tridentinis, saltem du- « bium est an habeat consensum S. Pontificis, in quo du- « bio possidet lex Trident... Ergo... recurrendum est ad « S. Sedem » pro exemptione legitimâ. Attamen idem auctor videtur aliud suasisse in suo Tract. (*du Conc. provinc.*, p. 505), ubi ait quædam decreta disciplinæ Concilii Trident. in desuetudinem venisse, aut etiam nunquam fuisse ad praxim reducta in Galliâ, non secùs ac in aliis regionibus in quibus promulgatum fuit hujusmodi Concilium : quænam sint illa decreta non explicat. Auctor *Prælect. S. Sulpitii* probabiliorem quoque habet sententiam quæ dicit posse consuetudine abrogari quædam decreta Concilii Trident. (n° 17).

110. — 3° Quoad abrogationem consuetudinis *per aliam consuetudinem contrariam*, certum est eam fieri posse, et in hoc casu, si agatur de consuetudine *præter jus*, sufficit decennium; quia non videtur S. Pontifex plus requirere temporis ad destruendam hujusmodi consuetudinem, quàm fuit requisitum ad illam statuendam; si verò agatur de consuetudine *contra jus*, iterum multi DD. decennium requirunt, et dicunt illud tempus sufficere, quia in hoc casu fit reditus ad jus; ac proinde non agitur *contra jus*. D. Bouix (*de Principiis*, p. 381, etc.) rectiùs sentire videtur, dicendo sufficere tunc *quòd major pars communitatis* non ampliùs servet consuetudinem contra jus quia meritò præsumi debet Pontifex non consensisse tali consuetudini, nisi hâc restrictione : *donec ita optabit populus cui displicere nolo.*

ART. III.

DE JURE CANONICO NATIONALI.

§ I.

De jure nationali in genere.

111. Quærit. 1° Quid et quotuplex sit jus canonicum nationale?

Resp. Jus canonicum nationale est *complexio legum ecclesiasticarum alicui genti propriarum.* Posse legitimè vigere hujusmodi leges exceptionales apud singulas gentes nemo negat.

Jus nationale duplici viâ introduci potest: vel per derogationem juri communi factam, vel per conservationem ejusdem juris communis in aliquâ natione, casu quo ubique, ipsâ exceptâ, fuit mutatum.

Iterum jus quod fuit introductum per derogationem, vel concessum fuit per simplex privilegium auctoritatis competentis, vel per contractum onerosum, ob aliquod onus quod sibi natio illa imposuit, v. g. fundandi beneficia, aut alia præstandi.

Demum exemptio concessa fuit vel per consensum expressum superioris, vel per tacitum, medio consuetudinis *in jus* evectæ.

112. Quærit. 2° Utrum legitimum esse possit jus nationale canonicum, sine consensu vel auctoritate S. Pontificis?

Resp. Negative, si agatur de jure nationali derogatorio.

Vel enim res ita se habet, vel jus nationale derogatorium introduci potuit à sæculari principe, aut ab aliâ potestate à Papâ diversâ : atqui duo hæc posteriora dici nequeunt. — Non primum : Cùm de fide sit principem sæcularem haud posse leges canonicas condere, nec ab ipsis eximere. — Non secundum : — Nam illa potestas esset vel Concilium œcumenicum, aut particulare, vel Patriarcha, vel alia potestas inferior, vel consuetudo. Sed illæ omnes potestates à S. Pontifice pendent : ipsummet Concilium generale à Papâ debet approbari, sicut etiam consuetudo. Ergo

jus nationale derogatorium legitimè subsistere nequit sine auctoritate S. Pontificis. De hoc convenit etiam auctor cujusdam libri Memorialis gallicè scripti, *Sur le droit coutumier*, in suâ responsione ad Card. Gousset (p. 16); sic enim habet: « Où avons-nous dit qu'il fallait établir ou conserver un « droit national indépendant du Saint-Siége, c'est-à-dire « sans le consentement exprès ou tacite du Saint-Siége? »

113. Attamen, inquit D. Bouix (*de Principiis*, 78), tolerantur sæpe consuetudines variarum regionum legibus generalibus oppositæ, ad compatiendum infirmis, et ut non extinguatur linum adhuc fumigans. — Quoad autem jus nationale non derogatorium, patet quòd possit statui à legitimâ auctoritate, sine consensu S. Pontificis.

114. Quærit. 3° Utrum S. Pontifex valeat irritare quodcumque jus nationale?

Resp. Affirmativè: et quidem 1° potest irritare jus nationale quod fuit ab initio merum privilegium expressè vel tacitè per consuetudinem concessum; nam qui concessit privilegium potest illud revocare.

2° Potest irritare jus nationale quod tale evasit per mutationem juris communis ubique factam, aliquâ regione exceptâ: quia S. Pontifex plenam habet potestatem in singulis regionibus orbis catholici, sine ullâ exceptione, ac proinde singulas potest ligare.

115. 3° Potest S. Pontifex, justâ exigente causâ, jus nationale irritare, etiam concordatis firmatum.

Ratio dubitandi esset quòd servanda sit fides data; at Concordata sunt pacta et quidem publica, mutuo consensu inita; ergo, etc.

Tali quidem argumento probatur non debere S. Pontificem, levibus de causis, Concordatis derogare, neque ipsum censendum esse iis contraire, nisi specialem et expressam eorum ac justæ causæ mentionem faciat: adeòque rescriptum adversus Concordata obtentum, sine hâc mentione, pro subreptitio et invalido habendum, ut advertit Engl. (*de Præb. et Dignitat.*, n° 54).

« Nihilominus tamen, inquit Biner (ap. Bouix, *de Prin-« cipiis*, p. 81 et 82), non evincitur non posse S. Pontifi-« cem, ex plenitudine suæ potestatis, Concordatis contra-

« venire iisque derogare, quando justa id exigit causa, « prout agnoscunt ecclesiastici juris interpretes : nam « Pontifex Romanus summam potestatem... nunquam ità « potest... à se abdicare, aut alteri cuicumque ita commu- « nicare, ut non majorem adhuc retineat. »

Nec obstat, inquit, quòd Concordatum sit pactum et pactis sit standum. — Nam : 1° controvertitur utrùm Concordata dicenda sint vera pacta. — Qui negant, dicunt spiritualia sub contractum non posse cadere : unde potius dicenda sunt privilegia ; porrò privilegia ex gravi causâ revocari possunt. 2° Princeps supremus, juxta complures doctores, derogare potest iis saltem pactionibus quas cum subditis iniit, si gravissima boni publici causa exigat ; et in omnibus pactis, quæ init S. Pontifex, semper includitur hæc conditio : *nisi aliud requirat causa gravis et extraordinaria boni communis Ecclesiæ* (Suar., *de Legib.*, lib. 8, cap. 37, n° 5 ; S. Liguor., *de Privileg.*, xv). 3° Vel tale est Concordatum quod nihil aliud exigatur à gente, quâcum initur, nisi quòd aliunde ipsa debet Ecclesiæ, vel per Concordatum imponitur huic genti onus indebitum : in primo casu, Concordatum non tàm est pactum ex parte Pontificis quàm concessio privilegii. In secundo casu, non est etiam contractus propriè dictus, cùm spiritualia temporalibus comparari nequeant. Standum tamen est promissis, sed subaudienda semper conditio : *nisi aliud exigat causa gravis et extraordinaria boni communis.* Vid. insupe *Prælect. S. Sulpit.*, n° 64 ; et Card. Soglia, *Inst. jur publ.*, § 60, ubi dicitur : « Concordata rationem habent non « privilegii, sed pacti ; estque illud pactum non tempora- « rium vel personale, sed reale ac perpetuum, quod reli- « giosè observandum est... nisi aliud exigat commune « bonum Ecclesiæ. »

§ II.

De Jure gallicano.

116. Quærit. 1° Quænam sit recta notio juris gallicani ?

Resp. « Quidam, inquit D. Bouix (*de Principiis*, p. 84), « finxerunt 1° jus gallicanum non nisi auctoritate S. Pon-

« tificis, sed stare per seipsum firmum. 2° Talem esse « istius juris vim, ut non possit à Papâ infirmari. 3° Huic « juri multa annexuerunt quæ non jura, sed injuriæ « erga Ecclesiam reputandæ sunt. 4° ...Falsò opinati sunt « ad jus gallicanum pertinere quatuor articulos famosæ « declarationis anni 1682. Porrò hæc quatuor à rectâ no- « tione juris gallicani removenda sunt [1]. »

Primum quidem : quia nullum jus legitimè derogare valet juri communi, sine consensu, saltem tacito aut legali, S. Pontificis. *Secundum* quoque : modò enim probavimus S. Pontificem posse quodcumque jus irritare etiam Concordatis firmatum. Item *tertium :* sic multa à parlamentis, à regibus, à sectâ Jansenisticâ ut jus Galliæ prætenduntur absque fundamento, quæ à Clero etiam in Galliâ rejiciuntur. *Quartum* denique : Quia vel veri sunt in se quatuor illi articuli, et tunc non magis sunt jus Galliæ quam cæterarum gentium ; vel falsi sunt, et tunc nullo modo jus Gallicanum aut aliud jus constituere possunt.

Unde *Jus Gallicanum* non potest consistere nisi in quibusdam derogationibus juri communi legitimè factis, aut consuetudinibus præter jus. In quo sensu rectè videtur posse definiri : *Variæ apud Galliæ Ecclesias juri communi derogationes aut consuetudines auctoritate S. Pontificis firmatæ.*

Meritò igitur excludi debent à legitimo jure gallicano, sive articuli organici contra quos pluries protestata est S. Sedes, sive leges à potestate civili emanatæ, nisi ab Ecclesiâ approbarentur, sive decisiones Concilii Statûs et aliorum tribunalium sæcularium. Quamvis enim sileat Ecclesia, non sequitur quòd eas approbet, cùm non possit supprimere.

[1] Hujusmodi sunt quatuor illi articuli :

1° SS. Pontifices non acceperunt à Christo potestatem rerum temporalium ; proinde nec directè nec indirectè principes seculares ulli in temporalibus subjiciuntur potestati ecclesiasticæ. 2° Concilium generale est supra Papam, etiam extra schismatis tempora. 3° Potestatis Apostolicæ usus per sacros canones est moderandus. 4° Irreformabile non est judicium S. Pontificis nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

117. Querit. 2° Utrum priscum jus Galliæ, per Concordatum anni 1801 et subsequentes actus S. Sedis, omnino fuerit extinctum ?

Resp. Affirmare D. Bouix (*de Principiis*, p. 87 et 557) et cum eo Card. Gousset (*Observat. sur un mémoire adressé à l'Episcopat... sur le droit coutumier*, p. 40). Editor Card. Soglia (*App.*, p. 8), qui dicit certum videri ex praxi Ecclesiæ Romanæ. Item Card. Orioli Præfectum Congr. Episc. et Regul., occasione consultationis in quâ postulabatur utrum liceret in Galliâ pluries celebrare nocte Nativitatis Domini et in eâdem communicare, ob consuetudinem apud nos servatam. Imò D. Jacquenet (*Revue des Sciences ecclés.,* 15 août 1860, p. 118, etc.) asserit illud ita esse certum, ut in controversiam non possit ampliùs reduci.

Nituntur illi omnes præsertim Bullâ *Qui Christi Domini,* anni 1801, in quâ dicitur : « Supprimimus, annullamus « et perpetuò extinguimus titulum, denominationem, « totumque statum præsentem infra scriptarum Ecclesia- « rum, Archiepiscopalium et Episcopalium, unâ cum res- « pectivis earum Capitulis, juribus, privilegiis et præro- « gativis cujuscumque generis... ita ut (deleto etiam omni « jure Metropolitico cujuscumque Metropolitanæ ubicum- « que existentis) omnes supra dict. Archiepiscopatus et « Episcopatus, cum Abbatiis... haberi debeant in poste- « rum tanquam non ampliùs in primo eorum statu exis- « tentes, quia aut omnimodo extincti, aut in novam « formam redigendi... *non obstantibus... earumdem Eccle- « siarum...statutis et consuetudinibus, etiam immemoriali- « bus, privilegiis quoque, indultis, concessionibus*, etc. »

Ex his verbis certum est, inquit D. Bouix, extinctas fuisse omnes Galliæ Ecclesias, tempore hujus Bullæ existentes : porrò, extinctis Ecclesiis, non potuit existere jus ipsis proprium, nec proinde consuetudines in iis vigentes, præsertim cùm illæ Ecclesiæ fuerint suppressæ *cum respectivis earum juribus, privilegiis et prærogativis cujuscumque generis, et non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorialibus*. Sunt ipsamet Bullæ verba. Ergo, etc.

Non tantùm Bulla suppressit jura, privilegia, prærogativa-

tivasque inhærentes singulis Galliæ Ecclesiis, inquit Card. Gousset, sine ullâ distinctione jurium communium vel particularium, sed suppressit *perpetuò titulum, denominationem, totumque statum præsentem infra scriptarum Ecclesiarum, unâ cum respectivis earum juribus, non obstantibus earumdem consuetudinibus etiam immemorialibus.* Porrò hæc, præsertim destructio totius statûs præsentis Ecclesiarum Galliæ, manifestè includunt suppressionem omnium ipsarum consuetudinum, ac proinde extinctionem totius juris prisci gallicani. Ergo, etc.

118. Quantacumque sit vis præfatorum argumentorum, fateor, veniâ tantorum Doctorum, non mihi videri omninò convincentes allatas rationes. Quamvis enim S. Pontifex suppresserit omnes Ecclesias Galliæ, cum omnibus ipsarum juribus, privilegiis, etc., mutaveritque totum illarum statum præsentem, non sequitur inde quòd suppresserit populum fidelem in Galliâ existentem, nec ipsius Clerum, imò nec Ecclesias, quatenus simpliciter Ecclesias; eas quidem suppressit ut Metropoles, Cathedrales, etc., non verò simpliciter ut Ecclesias; alioquin eo ipso cultui divino inservire ampliùs non possent, quod absonum videtur. Fatente ipsomet D. Bouix (*de Regular.*, t. 1, p. 377), suppressi non fuere per Concordatum et Bullas subsequentes, religiosi, nec monasteria, nec illorum jura et privilegia, nec etiam parochiæ quæ postea succursales institutæ fuêre (*ib.*, t. 2, p. 359). Idem D. Bouix, *de Parocho* (p. 586 et 587), non habet ut suppressa per Concordatum festa patronorum ab immemorabili, ante annum 1802 constitutorum.

His suppositis certis, et non facilè videtur quomodo in dubium vocari possent, cur, apud fideles, apud clerum et religiosos in Galliæ Ecclesiis existentes tempore Concordati, anno 1801, cur, inquimus, non potuissent retineri consuetudines apud eos legitimè introductæ si quæ fuerint tales? Cur hujusmodi consuetudines necessariò fuissent suppressæ eò quòd tituli, denominationes, totusque status præsens illarum Ecclesiarum extincti fuissent?

Quia, inquiunt, illæ consuetudines sunt jura ipsarum Ecclesiarum extinctarum: sed etsi multùm veneremur

auctoritatem talia asserentium, et maximi ponderis sit apud nos praxis Romæ observata, non adhuc intelligimus quomodo omnes consuetudines vigentes apud populum et clerum alicujus Ecclesiæ, sint necessariò jura illius Ecclesiæ et non potius aliquando jura solius populi, vel cleri apud quos vigent : quod v. g. fideles possint, nec ne communicare nocte Nativitatis Domini, quod liceat recitare certas litanias ad Indice prohibitas, ob consuetudinem alicubi vigentem, quòd ecclesiasticâ sepulturâ non priventur morientes ex duello, si dederint signa pœnitentiæ, non obstante Constit. *Detestabilem* Bened. XIV, quòd medici non observent præscriptiones cap. *Cùm infirmitatem* et Constit. S. Pii V, *Super gregem*, tales consuetudines et plures aliæ, si reverà legitimæ fuissent tempore Concordati (quod hic non expendimus), suntne jura alicujus Ecclesiæ? Nonne potiùs sunt jura eorum apud quos sunt in usu?

Hujusmodi consuetudines sunt quidem jura illarum Ecclesiarum in eo sensu quod sint leges apud eas vigentes; sed non in hoc sensu videtur S. Pontifex intellexisse verbum *jus* quando dixit : *Extinguimus titulum*, etc., *infra scriptarum Ecclesiarum cum respectivis earum... juribus*. Videtur potiùs intellexisse in sensu legitimæ facultatis aliquid agendi, vel omittendi, prout intelligitur in tractatu *de Justitiâ et Jure*.

Reverà quidem, leges particulares ab auctoritate locali Ecclesiarum suppressarum statutæ, extinctæ necessario fuerunt per illarum suppressionem : cùm non videatur quomodo potuissent subsistere, destructâ auctoritate à quâ fuerant institutæ; sed non ideo est idem dicendum de consuetudinibus in iisdem locis legitimè vigentibus, cùm hujusmodi consuetudines vim obligandi non hauriebant ex auctoritate locali, sed à populo fuerant introductæ et aliquo modo à S. Pontifice fuerant approbatæ.

119. Dico ergo : vel quæstio est de consuetudinibus quæ aliquod jus, privilegium aut prærogativam aliquam conferebant Ecclesiis suppressis, aut illarum Capitulis, et hujusmodi consuetudines indubiè fuerunt suppressæ per Bullam *Qui Christi Domini*; vel est quæstio de cæteris consuetudinibus, quæ nullum jus propriè dictum, nullum privile-

gium conferebant prædictis Ecclesiis, sed tantùm populo aut clero apud eas residentibus, et tunc nihil apparet in Bullâ propter quod tales consuetudines dicendæ sint per eam suppressæ.

Ideò Bulla *Qui Christi*, etc., intelligenda esset in sensu D. Bouix et aliorum ut supra, quia sic Romæ interpretantur; sed hoc minimè probatur, imò contrarium apparet ex decisione S. Cong. Indulgentiarum 14 mai 1853 [1], juxta quam indulgentiæ concessæ confraternitatibus Galliæ ante perturbationem 1789 non fuerunt revocatæ per Concordatum 1801 et Bullas subsequentes.

Nec objicias hìc non agi de consuetudinibus, sed potius de privilegiis Ecclesiis concessis. Nam Bulla *Qui Christ* eodem modo loquitur de privilegiis ac de consuetudinibus, unde si, non obstante Bullâ, certa privilegia olim Ecclesiis concessa adhuc subsistunt, non est ratio cur non sit idem dicendum de certis consuetudinibus quæ Ecclesiis suppressis nihil juris aut privilegii conferunt.

Præterea in ipsâmet Bullâ *Qui Christi*, etc., dicitur : « In ipsis autem *statutis*, vel condendis, vel immutandis « (quæstio est ibi de statutis capitulorum), religiosa sacro- « rum canonum observantia retineatur, usuumque ac lau- « dabilium consuetudinum antea vigentium præsentibus- « que circumstantiis accommodatarum ratio habeatur. » Quæ verba non supponunt omnes consuetudines esse à Bullâ suppressas.

Ut robur præfatorum argumentorum destruat D. Jacquenet (*Rev. des sciences ecclés.*, 20 février 1861, p. 127-141) congessit multas decisiones Congregationum romanarum; sed parum feliciter, ut nobis videtur, cùm illæ decisiones seu declarationes omnes respiciant tantùm casus in quibus agitur de juribus Ecclesiarum vel Capitulorum suppressorum; nihil proinde probant contra consuetudines

[1] Vid. Opus : *Le Chrétien éclairé sur la nature et l'usage des Indulg.*, par le P. A. Maurel, Jésuite, p. 171. Decisiones in hujusmodi opere relatæ declarantur authenticæ à Card. Asquinio, Præfect. ejusdem Congregationis, 11 Julii 1856.

quæ nihil juris conferunt hujusmodi Ecclesiis aut Capitulis[1].

120. Fatetur etiam Card. Gousset potuisse legitimè introduci consuetudines à tempore Concordati 1801. V. p. 46 operis suprà memorati (117). Si quæ ergo exstent consuetudines in Galliâ à dicto Concordato legitimè introductæ, hæ novum jus gallicanum meritò constituunt. Seriò tamen consuetudines illæ sunt examinandæ ad discernendum utrum habeant omnes conditiones supra enumeratas (112, etc.).

Non inopportunè hîc subjicerentur plura scitu admodum utilia, circa privilegia à S. Sede concessa; sed ne nimiùm excrescat opus, cogimur ea prætermittere. De iis vide nostrum *Manuale*, à nº 156 usque ad n^m 172.

ART. IV.

DE HISTORIA JURIS CANONICI.

121. Initio, id est duobus vel tribus prioribus Ecclesiæ sæculis, solâ Scripturâ et regulis Apostolorum aut virorum apostolicorum velut per manum traditis administrata fuit Ecclesia. Regulam ab Apostolis traditam circa Episcoporum successionem memorat S. Clemens, S. Petri discipulus et successor; S. Ignatius martyr in suis epistolis populos, per quos iter faciebat, hortabatur ut *diligentiùs ac tenaciùs Apostolorum traditionibus inhærerent*. In controversiâ de die celebrationis Paschæ et aliâ de Baptismate ab hæreticis collato, contendentes ex utrâque parte allegabant traditiones Apostolorum. Paulatim verò multiplicatis pro variis Ecclesiæ necessitatibus conciliis, varii conditi sunt

[1] Nec derisoria est sententia Card. Orioli, Congregationis Episcop et Regul. Præfecti, ap. D. Bouix relata (*de Principiis*, p. 557), ubi agens partes *Cardinalis Ponentis* dicit quòd : « Quamvis (in dictâ Bullâ *Qui* « *Christi*) nihil expressè statuatur quoad pristinarum consuetudinum « abrogationem, *hæc tamen abrogatio* tanquam quid necessariò conse- « quens admittenda videtur. » Nam 1° hæc sententia non est ipsius Congregationis, sed Cardinalis Ponentis opinio; 2° suam sententiam Cardinalis non dat ut omnino certam, sed solùm dicit ipsi videri esse admittendam. Ergo, etc.

canones ex quibus efformatæ fuêre diversæ juris canonici Collectiones.

De plerisque nihil dicemus in hoc Compendio: de quibus, si lubet, vide nostrum *Manuale*, à n° 174. Loquemur tantùm :

§ I.

De Isidori Mercatoris Collectione et de Falsis Decretalibus nono sæculo.

122. Celebris evasit illa collectio, ob insertionem in eâ factam multarum falsarum decretalium. Plures enim in eâ reperiuntur litteræ evidenter supposititiæ SS. Pontificum, à S. Clemente usque ad S. Sylvestrum. Item Pontificibus subsequentibus usque ad S. Gregorium Magnum, plures aliæ attribuuntur, de quibus nulla facta fuerat mentio in cæteris collectionibus, et in quibus inveniuntur multa indicia falsitatis.

Collectio tamen ista accepta fuit, nemine fraudem suspicante : quamvis enim Hincmarus visus fuerit non admittere auctoritatem decretalium quæ in collectione *Adrianâ* seu *Codice* canonum non reperiebantur, nunquam tamen dixit illas fictitias esse; imò prout ei objiciebat Nicolaüs I, illis decretalibus utebatur Hincmarus in iis quæ sibi favebant.

Ita autem invaluit impostura, ut subsequentes collectores Bucharдus nempe, S. Yvo Carnutensis et præsertim Gratianus, suas fecêre illas falsas decretales, quin exhinc ulla reclamatio exorta fuerit usque ad dimidiam partem decimi quinti sæculi.

Primus omnium Card. Nicolaüs Cusanus, circa annum 1450, ut suspectas denuntiavit : idem sensit Erasmus. Eas rejiciendas esse dixerunt Centuriatores Magdeburgenses; et quamvis eos confutare tentaverit Franciscus Torres, ita manifestam exhibuerunt imposturam calvinista David Blondellus et multi alii catholici, inter quos De Marca, Baluzius, Card. Norisius, Labbe, Natal. Alexander, fratres Ballerini, Zaccaria et alii multi, ut hodie apud omnes eruditos constet de illarum decretalium suppositione.

Ex hoc facto tam stupendo, ansam clamitandi contra Ecclesiam arripere non omiserunt Protestantes, contendentes per falsas decretales deturpatam fuisse doctrinam catholicam, et inde ortam fuisse hodiernam opinionem de S. Pontificis auctoritate antiquis ignotam. Jansenistæ quoque, et ex Gallicanis multi ex hoc innuunt, consciâ et connivente Romanâ Sede, indebita accessisse pontificiæ auctoritati incrementa, diminuta verò Episcoporum et provincialium conciliorum jura, eversam denique et obnubilatam veram Ecclesiæ disciplinam. Ita Fleury, Van Espen, Febronius. Hæc sunt hìc refellenda; sed prius examinandum est:

123. — I. Quis fuerit Isidorus, quo tempore, et quem in scopum scripserit.

1° Codex Vaticanus, qui videtur omnium antiquissimus, hunc præ se fert titulum: « *Incipit præfatio sancti Isidori Episcopi. Isidorus Mercator, servus Christi, conservo suo.* » Idem legitur in Codice Parisiensi et Mutinensi, etc. Unde parum probabilis videtur esse opinio Petri De Marca qui legendum putat: *Isidorus Peccator*.

Isidorus ille non potest esse S. Isidorus Hispalensis: cùm ipse obierit ante epocham plurium decretorum in collectione istâ relatorum; nempe ante Synodos Toletanas à sextâ usque ad decimam tertiam, ante concilium Bracarense et sextum œcumenicum.

Imò hispanus fuisse non videtur, quidquid asseruerit Hincmarus; sed potiùs gallus aut gallo-germanus, ut ostendit D. Bouix (*de Principiis*, p. 420, etc.), post Ballerinos. Quis reverà tandem fuerit, omninò ignoratur: « Si « in re tam obscurâ et incertâ, inquit Devoti (*Proleg.*, c. 5, « § 64, n° 2), dandus est conjecturæ locus, valde simile « veri esse videtur Mercatorem sumpsisse Collectionem « Isidori Hispalensis, cujus magna celebritas erat..., eamque vulgâsse ejusdem Hispalensis nomine... Fortè totius « fraudis architectus fuit Benedictus Levita Moguntinus, « qui Capitularium libros vulgavit circa annum 845. » (Vide insuper André, v° *Decretales*, § IV.)

2° Quoad tempus suppositionis, cùm in libro videantur contineri, de verbo ad verbum quædam sententiæ de-

promptæ ex Conc. Parisiensi, anno 829, et ex epistolâ Jonæ Aurelianensis ad Carolum Calvum, qui regnum obtinuit anno 839. his annis collectio est necessariò posterior. Ex aliis autem indiciis, Zaccaria concludit in lucem editam fuisse Collectionem circa annum 846. Constat enim illâ usam fuisse Synodum Carisiarensem (Quiercy) anno 857 (André, v° *Décrétales*, § 3).

3° Falsum est scopum falsarii fuisse amplificare Sedis Apostolicæ auctoritatem, prout immeritò contendunt Fleury, Van Espen, etc. Econtra ipsius mens fuisse videtur difficiliora reddere Episcoporum judicia, ut colligi potest ex ipsâ præfatione et ex ipsismet falsis decretalibus. Id confitetur ipse Fleury, *Hist. eccl.*, liv. 44, n° 22; Van Espen, *Proleg.*, c. 5, § 71; Lequeux, t. 4, p. 9; Feller, v° *Isidore*.

124. — II. Dici nequit imposturam Isidori, consciâ et connivente Sede Romanâ, fuisse contextam. Hæc calumnia, frequens apud Protestantes et Jansenistas imò et quosdam Gallicanos, obtruditur præsertim ab Ægidio Vette et Nicolao de Hontheim sub nomine Febronii, qui affirmat falsas decretales compositas fuisse post annum 844, et *Romæ quidem, ut gravis fert suspicio*; et refert quòd « Gasparus Barthol. observat Isidorianum Codicem, urgente « vehementissimè Nicolao I, à totâ Ecclesiâ.... receptum « esse. » Porrò hæc duo sunt falsa :

1° Falsum est Isidorianas Decretales Romæ, annuente vel etiam auctrice Romanâ Curiâ, confictas esse : etenim jam confectæ erant illæ decretales, anno 846, fatente ipsomet Febronio, qui existimavit illas multò antea prodiisse. Ergo, si Romæ confictæ fuerint, Romanâ Curiâ auctrice, debuit illas cognoscere et commendare Leo IV, qui S. Sedem occupavit anno 847; porrò ille Pontifex, in sua ad Britannos epistolâ, dum declarat quisnam codex esset Romæ receptus, quemque sequi omnes deberent, non Isidorianum, sed Dionysianum describit (dist. 20, c. 1). Ergo, falsum est Isidorianas Decretales annuente et auctrice Curiâ Romanâ, confictas esse.

2° Falsum est Isidorianam Collectionem, urgente vehementissimè Nicolao I, fuisse à totâ Ecclesiâ receptam : et-

enim ille Pontifex, in epistolis quas direxit, sive ad Photium, sive ad Hincmarum, sive ad Imperatorem Michaelem, annis 863 et 865, quamvis totus sit in asserendis et vindicandis S. Sedis prærogativis, nunquam allegat falsas Decretales Isidori, sed semper citat veras, quales reperiebantur in Collectione Dionysianâ. Re quidem verâ, in suâ ad Episcopos Galliæ epistolâ circa annum 865, illos redarguit quòd contenderent non esse accipiendas veteres constitutiones SS. Pontificum, sub prætextu quòd in Codice Adriano non reperiebantur; sed incertum est utrum Pontifex voluerit his verbis designare falsas decretales : de hoc disputant eruditi : et quidquid sentiendum sit de hâc quæstione, exinde non probatur Nicolaüm I vehementissime ad receptionem falsarum Decretalium impulisse : Ait enim tantùm constitutiones S. Sedis recipiendas esse, etiamsi non inserantur alicui codici : quod quidem extra controversiam haberi debet, ut patet.

Quamvis in Galliâ primùm et Germaniâ, et sensim in cæteris regionibus, magnam obtinuerit auctoritatem collectio Isidoriana; quamvis à multis conciliis allegata fuerit et admissa tandem fuerit in decreto Gratiani, à nullo tamen Papâ nulloque Concilio œcumenico approbata fuit authenticè.

125. — III. Dici nequi per falsas Decretales perturbata fuisse Episcoporum jura, novam disciplinam fuisse introductam, etc.

His querelis pleni sunt Jansenistarum imò et Gallicanorum libri. Sic Fleury (3e disc., n° 2) : « Mais de toutes ces « pièces fausses, les plus pernicieuses furent les *Décrétales* « attribuées aux Papes des quatre premiers siècles qui ont « fait une plaie irréparable à la discipline de l'Église, par « les maximes nouvelles qu'elles ont introduites touchant « les jugements des évêques et l'autorité du Pape. » Similia dicunt Racine, Quesnel, Van Espen. Porrò hæc proferuntur absque ullo fundamento. Etenim circa tria præsertim fuit innovatum ab Isidoro, juxta Fleury (Discours 7, n° 6): 1° circa *Concilia*, quæ ampliùs haud potuerunt celebrari *præter sententiam Papæ*; 2° circa *judicia* Episcorum, quæ ad S. Pontificem fuerunt reservata; 3°

appellationes, quæ in infinitum fuerunt extensæ. Sed hæc, inquimus, sine fundamento proferuntur.

1° Non fuit innovatum circa concilia dicendo, *præter sententiam Romani Pontificis non posse celebrari* : eadem enim dicuntur quinto sæculo à Socrate et Sozomeno, occasione Synodi Antioch. in quâ S. Athanasius fuerat depositus. Anno 451, in Concilio Chalcedonensi (art. 1), Legatus S. Pontificis Dioscori damnationem postulans, pro causâ assignavit quòd ausus fuisset concilium facere absque auctoritate Sedis Apostolicæ, *quod nunquam licuit*, aiebat, *nunquam factum est*. Ergo dicendo *præter sententiam Romani Pontificis concilia non posse celebrari* nihil *inauditum* asseruit Isidorus, nec innovavit.

2° Nec innovavit circa *judicia Episcoporum*, illa reservando ad S. Sedem : jam enim, quarto sæculo, Papa Julius, scribendo ad Eusebianos, illos reprehendit quòd Athanasium deposuissent, inconsultâ Romanâ Ecclesiâ, quod vocat insuetum, novum, Patrumque traditionibus contrarium.

3° Nec denique Isidorus innovavit circa *appellationes*, indefinitè illas extendendo. — Nam si legantur epistolæ SS. Pontificum, præsertim SS. Leonis Magni et Gregorii Magni, brevi manifestum erit quàm frequenter, longè ante falsas Decretales, appellaretur ad Sedem Apostolicam, non in causis tantùm Episcoporum, sed etiam sacerdotum aut clericorum ordinis inferioris[1].—Attamen Fleury præsumpserat de iisdem SS. Leone et Gregorio Magno asserere : « Il est bien certain, dans le fait, qu'ils n'ont *jamais exercé* « cette autorité marquée dans les Décrétales d'Isidore » (appellationes excipiendi). Ex quo posset concludi Fleury, numquam aut admodum malè legisse epistolas SS. Leonis et Gregorii Magni.

[1] De S. Leone legendæ sunt 20a ad Flavianum pro appellatione Eutichetis ; litt. 40a pro appellatione Flaviani ; litt. 89a ad Pulcheriam ; litt. 105a Anatolii Patriarchæ Constantinopolitani, etc. — De S. Gregorio legendæ sunt litt. ad Natalem, lib. I, ep. 19 et lib. II, ep. 14 aliàs 18. — Ad Hilarium Monach. Africanum, lib. 1, 82, alias 84. — Ad Januarium Episcop., lib. II 34 aliàs 48, et aliæ multæ à Muzzarelli citatæ. (*Remarq. sur l'Hist. ecclés. de Fleury*, p. 37-70.)

126. — IV. Quomodo fieri potuerit quòd suppositio tot Decretalium per multa sæcula non fuerit recognita?

Illud evenit 1° Ex eo quòd Falsæ Decretales erant quidem falsæ quoad attributionem factam iis sub quorum nomine intitulantur, sed in seipsis nihil novi aut falsi continebant, nullum punctum disciplinæ immutabant; imò jam antea existebant, magnâ saltem ex parte, vel in Historiis Rufini et Cassiodori, vel in *Libro Pontificali*, vel in Scripturâ Sacrâ, in conciliis, in operibus SS. Patrum, quin etiam in veris Decretalibus recentiorum Pontificum: « Après « tout, inquit Philipps (*Droit eccl. dans ses sources*, p. 60), « il était, au fond, bien indifférent que telle ou telle pro- « position eût été formulée par Anaclet ou Léon, par Eva- « riste ou Grégoire, par Télesphore ou Nicolas. »

2° Quia his temporibus, ante inventionem typographiæ, ars de scriptis judicandi nondum suos progressus fecerat; suspicatus tamen fuit error : « Ut antiquiores (Vide Epist. « Card. Deus-Dedit ad Victorem III, quam ediderunt « Ballerini in Appendice ad S. Leonem, p. 4, c. 14) cri- « ticos missos faciamus, qui in Isidorum censoriam vir- « gulam distrixerunt, Petrus Comestor, sæculo XII (in « *Hist. Schol. ad Act. Apost.*) atque sæculo XV Gobe- « linus... Card. Cusanus, etc... Isidorum de falsi crimine « postulârunt. » (Politi, *Jurisprud. Eccles. universalis*, t. 1, *Proœm.*, quæst. 7.) Immeritò igitur Protestantes gloriantur quasi primi imposturam detexerint.

Cæterum Ecclesia nunquam tulit judicium de authenticitate Collectionis Isidorianæ. Attributio verò scriptorum facta alicui auctori vero vel fictitio, non est quid ad dogma vel mores pertinens, quando præsertim nihil, nec in fide nec in disciplinâ, innovatur.

§ II.

De Collectione Gratiani.

127. Gratianus, Clusii in Etruriâ (Chiusi en Toscane) natus, monasticam vitam, sub regulâ S. Benedicti, amplexatus est Bononiæ, in monasterio SS. Felicis et Naboris. Celeberrimam Collectionem suam ibi edidit circa ann. 1151.

Opus suum compegit ex locis Scripturæ Sanctæ, ex 50 canonibus Apostolorum, ex Conciliis, ex SS. Pontificum Constitutionibus, ex sententiis Patrum et plurium scriptorum ecclesiasticorum, ex jure civili romano, ex Capitularibus regum Francorum, ex Historiâ Ecclesiasticâ, ex libro Diurno et Ordine Pœnitentiali, ex Pontificali Romano. Vocari solet *Decretum Gratiani.*

Dividitur in tres partes : Prima pars constat Distinctionibus 101, in CanonesautCapita distributis : statutis enim principiis generalibus juris ecclesiastici in viginti prioribus distinctionibus, in cæteris 81 tractatur de Personis, earum juribus, obligationibus, dotibus, etc.— Secunda pars constat causis (seu judiciis) 36, quarum unaquæque subdividitur in quæstiones, quæ iterum subdividuntur in canones seu capita. Quæstio tertia causæ 33 agit de Pœnitentiâ, et subdividitur in septem distinctiones. — Tertia pars, sub titulo de Consecratione, subdividitur in 5 distinctiones et tractat de Rebus sacris, seu de ecclesiis, sacramentis, etc.

Vix percipi potest, inquit Devoti, cur Gratianus has varias divisiones admiserit.

Plus quàm centum canones inscribuntur nomine *Palea.* Nec constat apud eruditos de sensu hujus vocis [1].

Non autem à Gratiano, sed ab alienâ manu, inserti fuerunt hujusmodi canones, primùm in margine, et quidem non omnes qui nunc exstant, sed postea in contextu, sicut nunc positi sunt.

Magno plausu excepta fuit Collectio Gratiani, ita ut, cæteris collectionibus neglectis, sola in scholis legeretur et interpretaretur, ac in foro tanquam pars communis juris proponeretur.

Multæ tamen in eâ reperiuntur mendæ. Non enim ex veris fontibus, sed mendosis collect. Burchardi, Yvonis, imò Isidori Mercatoris, deprompta sunt ejus monumenta; multa in eâ confunduntur : v. g. Concilium *Quini-Sextum* cum sextâ Synodo œcumenicâ; sententiæ Patrum traduntur tan-

[1] Juxta opus Walter : *Manuel du droit ecclésiastique, traduit de l'allemand, par A. de Roquemont*, p. 159, plerorumque illorum canonum auctor fuit Pauca palea, Gratiani discipulus.

quam SS. Pontificum; corrumpuntur auctorum et locorum nomina.

A SS. Pontificibus Pio V et Gregorio XIII designati fuêre multi correctores, quorum curis multæ mendæ deletæ sunt; sed remanent adhuc multa spuria et dubia, quorum catalogus legi potest ex Berardi apud Phillipps (*Droit eccl. dans ses sources*, p. 100, etc.). Vide etiam Cardin. Gousset, *Exposition des principes*, p. 17.

Memoriâ excidere non debet nunquam à S. Sede auctoritate publicâ fuisse donatum Decretum Gratiani.

§ III.

De Collectione decretalium sub Gregorio IX.

128. Exemplum Justiniani imperatoris imitari volens, Gregorius IX Codicem jussit exarari, in quo, resecatis quæ vel antiquata erant vel minus utilia vel confusione laborabant in veteribus collectionibus, aptè disponeretur totius juris ecclesiastici Corpus, quique vi legis polleret. Quo in opere conficiendo usus fuit operâ S. Raymundi de Pennafort, sic vocati ab oppido ejusdem nominis propè Barcinonem in Hispaniâ, in quo ortus fuit. Is S. Dominici Institutum amplexus, munere SS. Pontificis Cappellani et Pœnitentiarii fungebatur. Triennio opus suum absolvit, non tantùm Decretales pontificias à S. Gregorio I ad Gregorium IX, sed etiam colligendo loca S. Scripturæ, canones Apostolorum, decreta conciliorum ab Antiocheno usque ad Lateranense IV, multas SS. Patrum et scriptorum ecclesiasticorum sententias. Illi tamen titulum indidit Decretalium D. Gregorii Papæ IX, quia sua fecit hæc omnia Pontifex ipse, opus suo nomine publicando et dirigendo, anno 1233, ad Universitates Bononiensem et Parisiensem.

Opus distributum fuit in quinque libros : Primus tractat de Judicibus ecclesiasticis seu de Prælatis; Secundus de Judiciis civilibus; Tertius, de Rebus ecclesiasticis quæ ad forum episcopale deducuntur in civilibus causis; Quartus, de Connubiis; Quintus, de Judiciis criminalibus, delictis et censuris. Quæ omnia hoc versiculo comprehenduntur :

« Judex, Judicium, Clerus, Connubia, Crimen. »

129. Ipsimet Decretalium tituli sunt authentici, et quidem tanquam juris regulæ allegantur: v. g. *Ut lite non contestatâ, non procedatur ad judicium. Ne sede vacante, aliquid innovetur.* Confundi tamen non debent tituli cum summariis; ista enim utpote fœtus privatorum non sunt authentica ; attamen utilia sunt.

130. *Partes decisæ*, de quibus identidem habetur mentio, sunt partes Decretalium suppressæ à S. Raymundo, et quæ ab auctoribus privatis fuerunt insertæ ad dilucidanda quædam obscura. Facilè discerni possunt.

§ IV.

De Sexto Decretalium, Clementinis et Extravagantibus.

131. Novis quotidie in lucem editis constitutionibus, novam Collectionem authenticam faciendam curavit Bonifacius VIII operâ Guillelmi de Mandagoto Archiepiscopi Eberodunensis, Berengarii Fredoli Episcopi Biterrensis et Cardin. Richardi de Senis, anno 1298. Continet illa Collectio tum decretales Gregorii IX post ipsius collectionem promulgatas et sequentium Pontificum, tum canones duorum Conciliorum œcumenicorum Lugdunensium, annis 1245, 1274 ; dividitur in 5 libros, eâdem servatâ titulorum et materiarum serie ac in Collectione Gregorii IX : vocata est *Sextus* quia est additumentum quinque libris Decretalium. Directa fuit ad Universitatem Bononiensem et probabiliter ad alias Universitates. Vim legis habet, in iis quæ non fuerunt legitimâ auctoritate immutata, sicut Collectio Gregorii IX.

Clementinæ à Clemente V collectæ promulgatæ fuerunt post ipsius mortem, curâ Joannis XXII, anno 1317. Continent Decretales post Sextum evulgatas et statuta Concilii Viennensis œcumenico. Eodem modo dividuntur ac Sextus et Collectio Gregoriana.

132. Clementinæ vim legis habent, non secus ac quinque libri Decretalium et Sextus. Quamvis vero Gregorius IX et Bonifacius VIII jusserint collectiones suas exclusive in usu adhibendas à judicibus ecclesiasticis, non tamen revocatæ sunt Decretales in illis non contentæ,

quæ proinde eamdem vim servant quam habebant ante collectiones, nisi expressè revocatæ sint.

133. *Extravagantes* duplicis generis sunt: Extravagantes Joannis XXII, et *Extravagantes Communes* usque ad Sixtum IV, numero 25. Vocatæ sunt *Extravagantes*, quia fuerunt *vagantes extra Corpus juris*. Collectæ quidem fuêre, privatâ industriâ; sed quia nunc habentur ut insertæ *Corpori juris*, immeritò vocari videntur *Extravagantes*; sed usu consecrata est hujusmodi denominatio.

§ V.

De corpore juris canonici.

134. Constat illud : 1° Decreto Gratiani, ad cujus calcem adjici solent Canones Pœnitentiales et Canones Apostolorum; 2° quinque libris Decretalium Gregorii IX; 3° Sexto Bonifacii VIII; 4° Clementinis; 5° Extravagantibus Joannis XXII; 6° Extravagantibus Communibus.

In pluribus editionibus adjiciuntur: 1° Liber Septimus Decretalium Petri Matthæi Lugdunensis; 2° Institutiones Lanceloti.

135. Sic autem allegari solent textus deprompti ex Corpore juris canonici :

« I. Quæ citantur ex Decreto Gratiani, allegantur per « Canones (et etiam aliquando per Capitula); quæ verò « ex Decretalibus, per Capita.

« II. Quæ citantur ex primâ parte *Decreti Gratiani*... « allegantur sic : C. *Audite*, dist. 34: quod indicat ca- « nonem 6, distinctionis 34, qui incipit per vocem *Audite*: « unde ad inveniendum hunc locum, quærenda est dis- « tinctio 34, et dein, oculis percurrendo initialia verba « canonum hujus distinctionis, facilè reperitur canon « *Audite*, qui est sub n° 6. Aliquandò canon non indica- « tur per verbum initiale, sed per numerum sub quo ja- « cet in distinctione, v. g. C. 6, dist. 34. Hodierni aliqui « auctores utrumque ponunt, v. g. C. *Audite* 6, dist. 34.

« III. Quæ citantur ex 2ª parte Decreti Gratiani... sic « allegantur : C. *Omnibus*, c. 2, q. 5, quod indicat in « quæstione 5 causæ secundæ, canonem cujus initiale

« verbum est *Omnibus*. Loco verbi initialis, aliquando « ponitur tantùm numerus; undè ad indicandum prædic- « tum canonem *Omnibus*, qui est sub n° 19, sic poni po- « test, C. 19. C. 2, q. 5; id est canon 19, Causæ 2, « quæst. 5. Auctores aliqui veteres indicant causam per « solum numerum, omissâ litterâ C.; v. gr., C. *Apertè* « 24, q. 1. Id est, can. *Apertè*, Causa 24 quæstionis 1.

« IV. Monuimus supra aliquid peculiare reperiri in « Causâ 33. Tertia nempe hujus causæ quæstio est trac- « tatus quidam de Pœnitentiâ divisus in septem speciales « distinctiones, et ideò modus etiam specialis adhibetur « ad allegandos hujus tractatûs canones : citantur sic : C. « *Perniciosè*, *De Pœnit.* dist. 1, id est : canon *Perniciosè*, « distinctionis 1, in tractatu *De Pœnitentiâ*.

« V. Quæ citantur ex tertiâ Gratiani parte... sic allegari « solent : C. *Triforme de Consecr.* dist. 2; hoc est : canon « *Triforme* distinctionis 2, in tractatu *de Consecratione*. « Vel etiam, loco verbi initialis, poni potest canonis nu- « merus C. 22, *Consecr.* dist. 2.

« VI. Ad calcem Decreti Gratiani reperiuntur Canones « Pœnitentiales et Canones Apostolorum : citantur autem « sic : C. *Pœnit.* 14. C. *Apost.* 15.

136. « VII. Ad allegandos quinque libros Decretalium, « indicatur 1° Capitulum per initialem ejus vocem; deinde « scribitur titulus libri; tunc additur vox *Extra* vel *Supra* « quæ monent textum inveniri extra Decretum Gratiani, « id est, in quinque libris Decretalium et vox *Extra* sup- « pleri potest per litteram X : v. g. Cap. *Quotiens X*, *de* « *Pactis* : id est capitulum cujus primum verbum est « *Quotiens* inter Decretales et sub titulo *de Pactis*. Quis- « nam autem sit numerus hujus tituli et in quo ex quinque « libris Decretalium inveniatur, non indicari solet. Et ideò « in omnibus editionibus *Corporis juris* apponitur indi- « culus alphabeticus omnium titulorum. Quærendus ergo « primùm est titulus in isto indiculo. Pro indicatione citatâ, « v. g. descendo per istum indiculum usque ad litteram « P, et ibi reperio titulum *De Pactis* esse titulum 35, libri 1 « Decretalium. Aliquoties autem citatio fit sine voce *Extra*, « et sine X, Cap. *Quotiens*, *de Pactis*.

137. « VIII. Ad allegandum *Sextum Decretalium* poni« tur in fine citationis, in 6°, id est, in libro 6° Decreta« lium, v. g., C. *Gratia, de Rescriptis* in 6°. Id est capit« *Gratia* in titulo *de Rescriptis*, in sexto libro Decreta« lium. Quærendus ergo est in indiculo alphabetico titulo« rum Sexti, ad litteram R, titulus *De Rescriptis*, et indi« culus docebit hunc titulum esse tertium primi libri in « Sexto.

138. « IX. Clementinæ allegantur sic : *Clem. Multo« rum, de Pœnis :* id est inter Clementinas, capitulum « *Multorum* tituli *de Pœnis* ; quærendus titulus *de Pœnis* « in indiculo titulorum pro Clementinis, et ibi monetur « hunc titulum esse 8, libri quinti Clementinarum.

139. « X. Extravagantes Joannis XXII allegantur sic : « Extrav. *Ecclesiæ, de Major. et Obed.* ; id est, inter Ex« travagantes Joannis XXII, capitulum *Ecclesiæ* in titulo « *de Majoritate et Obedientiâ.*

140. « XI. Extravagantes Communes sic allegantur : « Extrav. Comm. *Etsi, de Præbend.* et *Dignit.* ; id est : « inter Extravagantes, capitulum *Etsi*, in titulo *De Præ« bendis et Dignitatibus*, qui titulus quæsitus in indiculo, « reperitur esse secundus libri tertii Extravagantium « Communium.

« XII. Liber Septimus Decretalium allegatur, sicut Sextus, excepto quòd ponatur in-7°.

« Institutiones Lanceloti rariùs allegantur, cùm auctori« tatem non habent. » Ita Bouix, *de Principiis*, p. 465-467.

Cæterùm tanquam regula generalis haberi debent hæc verba Cardin. Soglia (*Inst. Jur. publici*, § 58 in fine) : « Manet... jus ecclesiasticum Decretalium in suâ posses« sione, et illis, qui jus particulare contrarium prætendunt, « incumbet probatio. »

§ VI.

De jure novissimè statuto.

141. Extra corpus juris extant multæ sive antiquæ sive recentes SS. PP. constitutiones, quæ, in iis quæ non fuerunt revocata, jus faciunt. In libro nuncupato *Magnum*

Bullarium continentur; sed hæc publicatio, quæ vitiis non caret, auctoritate privatâ prodiit; secus est dicendum de Bullario Bened. XIV, quod ab ipsomet authenticè fuit editum. Major pars juris communis, hodie vigentis, legi potest in decretis Concilii Tridentini.

142. Item ad jus Novissimum pertinent Decisiones Congregationum Romanarum, et Regulæ Cancellariæ, quæ scriptis consignatæ à Joanne XXII, per varias additiones ad numerum 72 excrevêre. Vim obligandi habent tantùm vivente Pontifice: sed quia à singulis Pontificibus statim confirmantur, perinde est ac si vim legis perpetuam obtinerent; sed iis in pluribus derogatum fuit per *Concordata.*

Partem præcipuam Juris Novissimi constituunt Concilii Tridentini decreta; nec omittenda sunt decreta anteriorum conciliorum ut Constantiensis, Florentini, Lateranensis V. De his omnibus vide Bouix, *de Principiis* (p. 382-472).

§ VII.

De variis juris gallicani documentis.

143. Multa referri possent juris nostri gallicani documenta, prout canones conciliorum, quæ variis temporibus in Galliâ coadunata sunt; Edicta nostrorum regum pro tuendis personis aut rebus ecclesiasticis; Capitularia Caroli Magni; Pragmaticæ sanctiones, tàm ea quæ S. Ludovico immeritò videtur tribui, quàm altera quæ Carolum VII habuit auctorem; Concordatum Leonem X inter et Franciscum I; Famosa Cleri gallicani declaratio anni 1682, et multa alia; sed quia longum esset hæc omnia recensere, brevitatis causâ lectorem, qui ea voluerit cognoscere remittimus ad nostrum *Manuale,* ubi legi poterunt à n° 204 usque ad n^m 236; omnino tamen necessarium existimamus oculis juniorum Levitarum hic submittere Concordatum anni 1801, utpote statum adhuc hodie vigentem apud nos regulans, quodque proinde ipsis ignorare non licet.

144. « Conventio inter Gubernium Gallicanum et S. « Pontificem Pium VII :

« Gubernium Reipublicæ recognoscit Religionem Catho-
« licam, Apostolicam, Romanam, eam esse religionem
« quam longè maxima pars civium Gallicanæ Reipublicæ
« profitetur.

« S. Pontifex pari modo recognoscit eamdem Religio-
« nem, maximam utilitatem maximumque decus perce-
« pisse, et hoc quoque præstolari ex catholico cultu in
« Galliâ constituto, nec non ex peculiari ejus professione,
« quam faciunt Reipublicæ Consules.

« Hæc cùm ita sint, atque utrinque recognita, ad Reli-
« gionis bonum, internæque tranquillitatis conservationem,
« ea quæ sequuntur inter ipsos conventa sunt :

« Art. 1. Religio Catholica, Apostolica, Romana, liberè
« in Galliâ exercebitur. Cultus publicus erit, habitâ tamen
« ratione ordinationum quoad politiam, quas Gubernium
« pro publicâ tranquillitate necessarias existimabit.

« Art. 2. Ab Apostolicâ Sede, collatis cum Gallico Guber-
« nio consiliis, novis finibus Galliarum diœceses circum-
« scribentur.

« Art. 3. S. Pontifex titularibus Gallicanarum Ecclesia-
« rum Episcopis significabit se ab iis, pro bono pacis et
« unitatis, omnia sacrificia firmâ fiduciâ expectare, eo non
« excepto quòd ipsas suas episcopales sedes resignent.

« Hâc hortatione præmissâ, si huic sacrificio, quod
« Ecclesiæ bonum exigit, renuere ipsi vellent (fieri id au-
« tem posse S. Pontifex suo non reputat animo), guber-
« nationi Gallicanarum Ecclesiarum novæ circumscrip-
« tionis de novis titularibus providebitur, eo qui sequitur
« modo.

« Art. 4. Consul Primus Gallicanæ Reipublicæ, intra
« tres menses qui promulgationem Constitutionis Aposto-
« licæ consequentur, Archiepiscopos et Episcopos novæ
« circumscriptionis diœcesibus præficiendos nominabit;
« S. Pontifex institutionem canonicam dabit juxta formas,
« relativè ad Gallias, ante regiminis commutationem sta-
« tutas.

« Art. 5. Item Consul Primus ad Episcopales Sedes, quæ
« in posterum vacaverint, novos Antisti nominabit,

« iisque, ut in articulo præcedenti constitutum est, Apos-
« tolica Sedes canonicam dabit institutionem.

« Art. 6. Episcopi antequam munus suum gerendum
« suscipiant, coram Primo Consule juramentum fideli-
« tatis emittent quod erat in more, ante regiminis commu
« tationem, sequentibus verbis expressum : *Ego juro, et*
« *promitto, ad sancta Dei Evangelia, obedientiam et fide-*
« *litatem Gubernio per constitutionem Gallicanæ Reipu-*
« *blicæ statuto. Item promitto me nullam communicationem*
« *habiturum, nulli consilio interfuturum, nullamque sus-*
« *pectam unionem neque intra neque extra conservaturum,*
« *quæ tranquillitati publicæ noceat; et si, tam in diœcesi*
« *meâ, quàm alibi, noverim aliquid in statûs damnum trac-*
« *tari, Gubernio manifestabo.*

« Art. 7. Ecclesiastici secundi ordinis idem juramentum
« emittent coram auctoritatibus civilibus à Gallicano Gu-
« bernio designatis.

« Art. 8. Post divina officia, in omnibus catholicis Gal-
« liæ templis, sic orabitur : *Domine, salvam fac Rempubli-*
« *cam; Domine, salvos fac Consules.*

« Art. 9. Episcopi, in suâ quisque diœcesi, novas parœ-
« cias circumscribent; quæ circumscriptio suum non sor-
« tietur effectum, nisi postquam Gubernii consensus
« accesserit.

« Art. 10. Iidem Episcopi ad parœcias nominabunt; nec
« personas seligent nisi Gubernio acceptas.

« Art. 11. Poterunt iidem Episcopi habere unum Capi-
« tulum in Cathedrali Ecclesiâ, atque unum seminarium
« in suâ quisque diœcesi, sinè dotationis obligatione ex
« parte Gubernii.

« Art. 12. Omnia templa Metropolitana, Cathedralia,
« Parochialia, atque alia quæ non alienata sunt, cultui
« necessaria, Episcoporum dispositioni tradentur.

« Art. 13. Sanctitas Sua, pro pacis bono, felicique reli-
« gionis restitutione, declarat eos, qui bona Ecclesiæ alie-
« nata acquisiverunt, molestiam nullam habituros, neque
« à se, neque à Romanis Pontificibus successoribus suis;
« ac consequenter proprietas eorumdem bonorum, reddi

« tus et jura iis inhærentia, immutabilia penès ipsos « erunt, atque ab ipsis causam habentes.

« Art. 14. Gubernium Gallicanæ Reipublicæ in se sus- « cipit tum Episcorum tum parochorum, quorum diœceses « atque parochias nova circumscriptio complectetur, sus- « tentationem quæ cujusque statum deceat.

« Art. 15. Idem Gubernium curabit ut catholicis, in « Galliâ, liberum sit, si libuerit, Ecclesiis consulere novis « fundationibus.

« Art. 16. Sanctitas Sua recognoscit in Primo Consule « Gallicanæ Reipublicæ eadem jura ac privilegia quibus « apud S. Sedem fruebatur antiquum Regimen.

« Art. 17. Utrinque conventum est, quòd, in casu quo « aliquis ex successoribus hodierni Primi Consulis catho- « licam religionem non profiteretur, super juribus et pri- « vilegiis in superiori articulo commemoratis, nec non « super nominatione ad Archiepiscopatus et Episcopatus, « respectu ipsius, nova conventio fiet.

« Ratificationum traditio Parisiis fiet quadraginta die- « rum spatio.

« Datum Parisiis, die 15 mensis julii 1801.

« Hercules Card. Consalvi, J. Bonaparte. Joseph Archiep. « Corinthi, Bernier, F. Carolus Caselli, Cretet. »

145. Varias Bullas aut Brevia promulgavit S. Pontifex pro executione hujusce Concordati, videlicet Bullam *Ecclesia Christi*, 15 augusti 1801, pro illius confirmatione; Bullam *Qui Christi Domini* ad novarum diœcesium circumscriptionem ordinandam.

Pro felici executione præfati Concordati missus fui etiam Card. Caprara tanquam *Legatus à latere* cum amplissimis facultatibus, qui, suo indulto 9 aprilis 1802, ad quatuor tantùm festos dies præter Dominicas reduxit, etc., etc.

146. Simul cum Concordato, 8 aprilis 1802, Gubernium promulgavit quasi Codicem Ecclesiasticum sub nomine : *Articles organiques du culte catholique.* In iis proclamantur Libertates prætensæ Ecclesiæ Gallicanæ; necessitas *Placiti* imponitur pro omnibus expeditionibus Romanæ Curiæ, etiam privatos tantùm respicientibus;

appellationes *de abusu* admittuntur; jubetur edoceri in seminariis declarationem Cleri Gallicani 1682, etc.

Contra illos *articulos organicos* pluries reclamavit Sancta Sedes; sed à Gubernio non fuerunt revocati, nisi ex parte, et post plures annos.

147. *Nota.* In calce libri Decretalium Gregorii IX, referuntur juris regulæ, numero 11, et in calce sexti numero 88, quarum usus est frequens apud canonistas. Legi etiam possunt in nostro *Manuali*, n° 241, etc.

Supra, et jam ab initio, monuimus totam materiam, quam nobis explanare superest in hoc volumine, in tres libros esse partiendam : de personis nempe, de rebus et de judiciis ecclesiasticis. Sit igitur hic liber primus de Personis.

ELEMENTA

JURIS CANONICI

AD USUM

GALLIÆ SEMINARIORUM.

LIBER PRIMUS.

DE PERSONIS ECCLESIASTICIS.

148. Ecclesia est Societas à Christo instituta ut fideles usque ad finem mundi ducat ad supremam beatitudinem. Instituta fuit ab eodem *completa*, id est, habens omne quod ipsi est necessarium ad suum finem assequendum, ac etiam omnino independens à quâcumque alterâ societate, proinde ab auctoritate civili (S. Matth., c. 28, v. 19; c. 18, v. 18; 2 Cor., c. 10, v. 16)[1].

149. Unde malè diceretur Ecclesia esse in statu civili, si talibus dictis intelligi daretur eam ab auctoritate civili dependere : econtra enim auctoritas civilis ab ipsâ dependet, non tantùm quoad ea quæ directè sunt spiritualia, sed etiam quoad ea quæ talia sunt indirectè, ut probabitur infra; unde ab eâ dependet etiam quoad temporale quatenus istud ordinatur ad finem spiritualem ; et ita fuit definitum à Bonifacio VIII, per bullam *Unam Sanctam*.

[1] Inter errores in Syllabo Pii IX recensitos, habetur iste no 19 « Ecclesia non est vera perfectaque societas planè libera, nec pollet « suis propriis constantibus juribus sibi à divino Fundatore colla- « tis, etc. » Vide etiam no 20.

Cæterùm sæcularis potestas sub reliquis respectibus est independens ab Ecclesiâ : sunt enim duæ potestates à se invicem distinctæ, spiritualis videlicet et temporalis.

In Ecclesiâ diversa sunt membra : alia enim sunt ad hierarchiam pertinentia, alia non pertinentia.

150. Per hierarchiam, seu sacrum principatum, intelligitur series personarum in aliquo participantium potestati ecclesiasticæ, seu potestati à Christo datæ Apostolis eorumque successoribus, docendi omnes, Ecclesiam regendi et res sacras peragendi. Ex hâc quidem definitione colligi potest triplicem existere hierarchiam; communiter tamen in duas dividitur tantùm species : *Jurisdictionis* scilicet, in quâ etiam *Magisterii* continetur, et *Ordinis*. Proinde hic primus liber partiendus esset in tres sectiones : nempe de Personis 1° ad hierarchiam jurisdictionis; 2° ad hierarchiam ordinis; 3° ad neutram hierarchiam spectantibus. Omittemus tamen hanc tertiam sectionem, brevitatis causâ, et non nisi præcipuas quæstiones expendemus duas alias sectiones respicientes.

SECTIO PRIMA.

DE PERSONIS AD HIERARCHIAM JURISDICTIONIS SPECTANTIBUS.

DISSERTATIO PRIMA.

DE HIERARCHIA JURISDICTIONIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA IN GENERE.

ART. I.

DE NATURA ET OBJECTO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ IN GENERE.

151. I. Georgius Sicardus et cum eo suspectæ doctrinæ fautores alii multi contendunt non differre, nec à se invi-

cem separari posse jurisdictionem et potestatem ordinis. Dicunt enim quòd Episcopi possident plenitudinem jurisdictionis, eò quòd habeant Sacerdotii plenitudinem : quo supposito, funditus evertitur suprema et universalis potestas, S. Pontifici à Christo tradita, pascendi omnes tàm fideles quàm Episcopos.

152. Contra illos, multis argumentis à nobis in *Manuali* relatis, probatur : 1° potestatem ordinis nec auferri nec minui posse in Episcopis, dum in eis restringi valet jurisdictionis potestas; 2° potestatem ordinis episcopalis stare posse sine jurisdictione, et vicissim jurisdictionem episcopalem sine episcopali caractere.

Sufficiat referre, pro 1ª parte, Conc. Trid. (Sess. 23, c. 4) : « Quoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut in « baptismo et confirmatione caracter imprimitur, qui nec « deleri nec auferri potest, meritò S. Synodus damnat « eorum sententiam qui asserunt novi testamenti sacer« dotes temporariam tantùmmodo potestatem habere et « semel ritè ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi « ministerium non exerceant. »

Certum est econtra restringi posse jurisdictionem episcoporum, sive quoad loca, sive quoad materias, sive quoad personas. Dicitur enim in can. 2, Conc. œcumenici Constantinopolitani I : « *Secundùm regulas constitutas,* Alexan« driæ quidem Episcopus ea quæ sunt in Ægypto *tantùm* « gubernet; Orientis autem Episcopi *solius* Orientis curam « gerant... Sed et Asianæ diœcesis episcopi *ea quæ sunt in* « *Asiâ* et *quæ ad Asianam tantùmmodo Ecclesiam* perti« nent, gubernent : Ponti autem episcopi Ponticæ *tantùm* « diœcesis habeant curam ; Thraciæ verò ipsius *tantùm*« *modo* Thraciæ. »

Constat pariter existere posse Episcopum caractere episcopali insignitum sine ullâ diœcesi, ac proinde sine jurisdictione; et talis est qui episcopatui renuntiavit; prout etiam constat præconizatum ad episcopatum posse cum plenâ jurisdictione gubernare suam diœcesim, statim ac suas bullas obtinuit et Capitulo præsentavit, etsi nondum fuerit consecratus. Ergo verè

à se invicem differunt potestas ordinis et potestas jurisdictionis.

Diximus jurisdictionem separari posse à potestate ordinis, non verò necessariò à se invicem esse separatas; imò sæpe hæ duo simul concurrere debent, etiam ad validitatem actûs : v. g., ad validitatem absolutionis, ut constat ex Trid., sess. 24, c. 7.

Ut clariùs perspiciatur discrimen quod interest inter potestatem ordinis et jurisdictionis, observandum est quòd prior : 1° confertur per ordinationem; 2° æqualis est in iis qui eumdem ordinem habent; 3° perpetua manet in quolibet ministro; 4° delegari *præcisè* non potest. Dum potestas jurisdictionis ècontra : 1° Non confertur necessariò per ordinationem, imò ante ordinationem obtineri potest, sed confertur per missionem legitimam; 2° inæqualis est in variis subjectis etiam ejusdem ordinis et dignitatis; 3° non est perpetua sed variis modis retrahi vel tolli potest; 4° propriè potest delegari.

Dixi quòd potestas ordinis delegari præcisè non valeat : nam etiamsi per delegationem seu commissionem possit, v. g. sacerdos conferre sacramentum Confirmationis, non ideò ipsi *propriè* delegatur potestas hoc sacramentum conficiendi, sed ponitur conditio per quam sacerdos fit capax confirmandi : simplex enim caracter sacerdotalis indiget hâc commissione ut sit sufficiens ad conficiendum hujusmodi sacramentum.

153. Potestas autem jurisdictionis ecclesiasticæ definiri solet : *Potestas regendi et gubernandi subditos in ordine ad vitam æternam.*

154. Duo hìc imprimis ante oculos habenda sunt catholica dogmata à Concilio Tridentino definita, sess. 23, can. 7 et 8 : alterum est : « Si quis dixerit eos, qui nec ab Ecclesiasticâ et canonicâ potestate ritè *ordinati*, nec *missi sunt*, sed aliundè veniunt, legitimos esse verbi et sacramentorum ministros, anathema sit. »

« Itaque, inquit Devoti (lib. 1, tit. 2, § 6), ut Episcopus et ordinis habeat et jurisdictionis potestatem, utramque habere debet, scilicet et ordinationem et legitimam

« missionem per quam ei assignentur subditi, in quos « imperium exerceat. »

Alterum autem est : « Si quis dixerit Episcopos, qui « auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse « legitimos et veros Episcopos, sed figmentum humanum, « anathema sit. » Undè idem Concilium (*ib.*, cap. 4) statuit : « Eos qui tantummodò à populo aut sæculari « potestate, ac magistratu vocati et instituti ad hæc eccle« siastica ministeria exercenda ascendunt, et qui ea pro« priâ temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ mi« nistros, sed fures et latrones per ostium non ingressos « habendos esse. »

155. Quærit. Utrum Ecclesiæ tribui possit jurisdictio propriè dicta ?

Negârunt quidem, et etiam nunc negant plures jurisperiti sæculares, eò quòd jurisdictio propriè dicta necessariò includat *jus coercitionis externæ*, juxta legem *Cui jurisdictio* ff. *de Jurisdict.* Porrò, inquiunt, Ecclesia hoc *jus coercitionis* non possidet. Sed affirmandum certè est; nam etsi Ecclesia non habeat *jus coercitionis* sic intellectum quòd habeat potestatem vi apprehendendi per seipsam corpora vel bona, non ideò tamen illi desunt media cogendi subditos ad obtemperandum : illos enim potest cogere per privationem bonorum spiritualium, denegando sacramenta aut sepulturam ecclesiasticam, spoliando beneficiis et officiis ecclesiasticis, variis censuris plectendo, etc. Undè dicit Apostolus, 2 ad Cor., cap. 10, v. 6 : « In promptu ha« bentes ulcisci omnem inobedientiam » ; et 2 ad Thess., cap. 3, v. 14 : « Si quis non obedit verbo nostro per « epistolam, hunc notate et ne commisceamini cum illo, « ut confundatur. » Facultas Theologica Parisiensis damnavit *ut hæreticam* propositionem Ant. de Dominis, quæ denegabat Ecclesiæ *veram jurisdictionem*, *hoc est vim coactivam* et subjectionem externam; et Bulla *Auctorem fidei*, n° 4, hoc idem damnat ut *inducens in systema aliàs damnatum ut hæreticum* [1].

[1] In Syllabo Pii IX reprobatur propos. 24, sic habens : « Ecclesia

156. II. Duplicis esse conditionis objecta ecclesiasticæ jurisdictionis : alia enim *directè* pertinent ad auctoritatem ecclesiasticam, alia tantum *indirectè*.

Directè pertinent actus et res essentialiter spirituales. Porrò non ex eò quòd sint visibiles, res temporales à spiritualibus secernuntur, inquit Phillipps (c. 9, § 10, p. 395); sed distinguuntur per ipsarum destinationem : temporalia enim sunt quorum finis immediatus est objectum temporale; spiritualia verò quorum finis præcipuus est spiritualis (*Ibid.*, p. 397), ut sunt, v. g. quæ pertinent ad doctrinam, ministerium et cultum divinum, ad disciplinam ecclesiasticam; item quæ avertunt à fine supernaturali, qualia sunt peccata.

157. *Indirectè* verò pertinent res temporales, quatenus esse possunt materia supernaturalium actuum, aut virtutum aut etiam vitiorum. « Quia ferè tota materia temporalis, « inquit Suarez (*De Leg.*, lib. 4, c. 11, n° 9), ad spiri- « tualem finem ordinari potest, et illi subest..., sub illo « respectu inducit quamdam rationem spiritualis materiæ, « *et ità potest ad leges canonicas pertinere.* »

158. « Et hinc intelligitur, pergit idem (n° 11), quâ ra- « tione contingat, ut lex canonica et civilis interdum ver- « sentur circa eamdem materiam : quia nimirum materia « per se temporalis est, et sub eâ ratione potest lex civilis « circa illam versari; habet tamen aliquem respectum ad « spiritualia, et sub eâ ratione potest ad legem canonicam « pertinere; atque hoc modo multa delicta dicuntur esse « mixti fori, quia ad utramque potestatem pertinere pos- « sunt et in eis datur locus præventioni. »

Igitur inter illa objecta, alia sunt quæ ad solum ecclesiasticum forum pertinent; alia quæ etiam ad forum sæculare possunt pertinere, sive per concessionem Ecclesiæ, sive quia *de se* sunt *mixti fori* : Illa recenset Bened. XIV, *De Syn. diœces.*, lib. 9, cap. 9, n° 2 : ut videre est etiam in nostro *Manuali* à n^m 266 usque ad n^m 275.

159. Quoad hæc verò nota, cum Card. Soglia (*Inst. jur. publ.*, § 58), quòd « sive divino, sive humano jure, à foro

« vis inferendæ potestatem non habet, neque potestatem ullam tem- « poralem directam vel indirectam. »

« laicali exempti fuerint (clerici), apud omnes certum est « eam immunitatem nec tolli posse, nec abrogari...; licet « (S. Pontifex) optimè possit eam exemptionem quoad « quosdam clericos et quoad quasdam causas revocare. » Vide etiam S. Liguor., *de Privilegiis*, nº XVIII, ubi addit quòd clerici « teneantur in conscienciâ illis legibus civi« libus, quæ non repugnant eorum statui, non vi *coerci« tivâ*, ut dicitur, sed *directivâ*, ut uniformentur commu« nitati. Est commune cum Salmant. »

160. Insuper notandum est « nullâ theologicâ notâ carpi « debere opinionem quorumdam catholicorum Doctorum, « qui docent ex merâ duntaxat principum concessione, « suum clericis obvenisse fori privilegium in causis tem« poralibus; modò tamen simul sustineatur, non posse « Ecclesiam hoc jure semel accepto unquam legitimè spo« liari (posse enim principes hoc privilegium repetere « communiter à DD. catholicis tanquam omninò falsum « reprobatur), et modò prædicta opinio Romanum Ponti« ficem non comprehendat. *Inter catholicos*, ait Suarez, « *Palatius asserere ausus est Papam non esse exemptum à « potestate civili jure divino vel canonico, sed jure tan« tùm civili, seu ex privilegio Imperatorum... Verumta« men hæc sententia, quatenus totum hoc privilegium re« vocat in solam donationem Imperatorum, etiam de aliis « clericis Summo Pontifice inferioribus perniciosa est et « minimè probanda... De Summo autem Pontifice omninò « reprobanda et minimè toleranda est* (*Defens. fidei*, lib. 4, « *de Immunit.*, c. 4, nº 2)... Ita Bouix, *de Judiciis*, t. 1, « p. 89 et 90 », ubi insuper addit, in tractatu *de jure Ecclesiæ relativè ad potestates civiles*, « 2º Probamus dictam « opinionem, quæ clericale fori privilegium à solâ Impe« ratorum concessione repetit, etsi nequeat censurâ theo« logicâ percelli (eò quòd... nondum expressè ab Ecclesiâ « damnata fuerit), esse tamen *omnino falsam, pernicio« sam et deserendam* [1]. »

[1] **Damnatur in Syllabo Pii IX propositio sequens, quæ est 30 : « Ec« clesiæ et personarum ecclesiasticarum immunitas à jure civili ortum « habuit. » Item prop. 25 : « Præter potestatem episcopatui inhæren-**

ART. II.

DE DIVISIONE JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ.

161. Dividitur Jurisdictio ecclesiastica : 1° In jurisdictionem *fori interni* et *fori externi;* per *forum* autem intelligitur *locus exercendarum litium* (cap. *Forus*, *de verb. signif.*), et etiam ipsummet justitiæ exercitium.

Jurisdictio *fori interni* est illa quæ *primariò et directè refertur ad privatam uniuscujusque fidelis utilitatem :* exercetur autem per sacramenta aut sacramentalia; talis est jurisdictio parochorum. — Subdividitur in jurisdictionem *fori pœnitentialis*, quæ intra tribunal pœnitentiæ tantùm usurpatur, et in jurisdictionem fori interni *extrapœnitentialis*, quæ extra illud tribunal exerceri potest, quando, v. g., superior dispensat in voto, irregularitate, etc...

162. Jurisdictio *fori externi* est illa quæ *primariò et directè publicam corporis fidelium utilitatem respicit :* ut, leges ferre, decidere controversias circa doctrinam vel disciplinam, et similia.

Ex his intelligi valet quid sit aliquem ligare aut absolvere in conscientiâ, dispensare in foro interno vel utroque foro. Aliquis absolvitur vel dispensatur tantùm in foro interno, quando ipsius absolutio vel dispensatio vim non habet nisi pro conscientiâ : tunc si casus deferatur ad forum externum, superior minimè tenetur acceptare hanc absolutionem vel dispensationem ; secus, quando pro utroque foro gratia impertitur.

Ex his etiam videtur quomodo intelligendum sit vulgare adagium : *Ecclesia de internis non judicat :* illud nempe intelligendum est de foro externo, non interno.

163. « Magnâ opus est prudentiâ, inquit Berardi à D.
« Bouix citatus (*de Principiis*, p. 525), in definiendo quæ-
« nam ad fori externi jurisdictionem pertineant... Exem-
« plum præbeo : facultas prædicandi..., absolvendi à pec-
« catis (et) à censuris..., est fori interni... At facultas

« tem, alia est attributa temporalis potestas à civili imperio, vel
« expressè vel tacitè concessa, revocanda propterea, cùm libuerit,
« à civili imperio. »

« concedendi potestates prædicandi, absolvendi à peccatis « sive à censuris, ad forum externum pertinet; quia hæc « in bonum communitatis directè refertur. »

164 Dividitur 2° in *Universalem* quæ nullo arctatur limite, nec quoad personas, nec quoad loca, nec quoad materias : talis fuit jurisdictio Apostolorum, et nunc talis est jurisdictio Summi Pontificis. — In *Particularem* quæ restringitur aliquo ex illis tribus modis, nempe vel quoad personas, vel quoad loca, vel quoad materias.

165. Dividitur 3° in *voluntariam* et *contentiosam* seu in *extrajudicialem* et *judicialem*. *Voluntaria*, quæ etiam vocatur *extrajudicialis*, illa est quam superior exercere potest, etiam erga invitos, absque formis pro judiciis à jure præceptis : in eâ includitur potestas censuras ferendi extrajudicialiter. — *Contentiosa* verò seu *judicialis* illa est, quæ juxta formas pro judiciis à jure præscriptas exercetur.

Contentiosa jurisdictio, extra territorium Prælati eam exercentis, non potest licitè nec validè exerceri, quia tale exercitium *sinè strepitu* fieri nequit. Ita cap. *Ut animarum*, *de Const.*, in 6°, in quo dicitur : *Extra territorium jus dicenti impunè non paretur.* — Voluntaria verò potest etiam extra territorium exerceri, nisi ministerium ordinis Episcopalis exigat ut intra diœcesim exerceatur, quemadmodum contingeret si Pontificalia exercerentur, si, v. g., sacramenta Ordinis et Confirmationis diœcesano suo conferret Episcopus.

166. Dividitur 4° in *ordinariam* et *delegatam*. *Ordinaria* dicitur ea quæ alicui, jure proprio, ratione officii aut dignitatis suæ, ex lege, consuetudine, aut privilegio vim legis habente, competit : talis est jurisdictio Parochi, Pœnitentiarii, Episcopi, Capituli, Abbatis, S. Pontificis in totâ Ecclesiâ, Legati, etc. Qui possident jurisdictionem ordinariam in foro externo sunt Ordinarii; quo nomine vocantur non solùm Episcopi, sed eorum Vicarii Generales et Prælati, qui in certis locis jurisdictionem quasi-episcopalem exercent. Sed dicto nomine non designantur Parochi, quia non habent jurisdictionem in foro *externo*. V. Conc. Trident., sess. 24, c. 1, *de Reform. matrim.*, ubi *Parochus* distinguitur ab Ordinario propriè dicto.

167. Jurisdictio *delegata* est ea quam quis non habet jure proprio, id est, non ratione sui officii aut dignitatis, à lege, consuetudine, aut privilegio vim legis habente, sed solùm per commissionem alterius; quæ dari tamen potest non tantùm ab homine, sed etiam à jure, prout potestas absolvendi in articulo mortis, quæ, ex consuetudine, data reputatur omnibus sacerdotibus.

168. Duplicis generis est jurisdictio *delegata*, alia *particularis*, alia ad *universitatem causarum*. *Particularis* est, quando una causa vel altera committitur. Est verò *ad universitatem causarum*, quando causæ omnes, vel saltem certum genus causarum, sub uno collectivo nomine committuntur, quamvis delegatio restringatur sive quoad tempus, sive quoad loca.

Delegatus ad *universitatem causarum* dicitur *quasi-Ordinarius* [1], et potest subdelegare, non quidem totam suam jurisdictionem, sed unam vel alteram causam. Secus est de delegato ad causam particularem, qui non potest subdelegare, nisi sit delegatus à Supremo Principe (c. *Causam* 62, *de Appell.*). Vide tamen infra (195).

Delegatus tenetur suam missionem probare (Cap. *Cùm in jure*, 31, *de Officio Delegati*).

169. Delegari potest quis vel ab homine vel à jure : delegatur ab *homine* qui suam delegationem immediatè accipit ab Ordinario, vel ab alio facultatem delegandi habente. Delegatur *à jure*, qui delegatam jurisdictionem habet ex commissione juris communis, vel etiam ex consuetudine : exemplum habetur in cap. *Ad abolendum*, § fin., *de Hæreticis*, ubi facultas contra exemptos procedendi in causâ hæreseos, datur Episcopis tanquam à Sede Apostolicâ delegatis. Plura alia sunt exempla in Concilio Trident. v. g. sess. 5, cap. 1 ; sess. 6, cap. 2, *de ref.*, etc. Non tamen hujusce generis reputari debet deputatio facta sine expressione *tanquam delegati à S. Sede* ; qualis est, v. g.

[1] « Delegatus ad *universitatem causarum* dicitur quando ei genus « causarum committitur sub uno *nomine collectivo*, quamvis non sit « generalissimum sed subalternum, licet sit restrictum quoad tempus... « vel quoad quantitatem, ut causæ decem librarum et infra, vel quoad « locum. » Ita Sanchez, *de Matrim.*, disput. 31, no 4. Vid. infra (195).

ea de quâ agitur in cap. *Liceat*, sess. 24, de quâ v. S. Liguor., lib. 6, n[is] 566 et 1125; Carrière, *de Matrimonio*, n° 1075.

Ne dicas jurisdictionem à jure datam esse *ordinariam* : nam licet à jure deferatur modò dicta jurisdictio, vocanda est *delegata*, quia defertur per modum *commissionis*, ut demonstrant ipsamet verba : *tanquam delegatus Sedis Apostolicæ :* idipsum à sensu contrario colligi potest ex cap. *Licet in corrigendis*, 12, *de Officio Ordin.* : « *Ab Episcopo,* « *non tanquam delegato, sed tanquam Ordinario faciendis.* »

170. Effectus autem clausulæ *tanquam Sedis Apostolicæ delegatus* est quod, in hoc casu, non possit appellari ab Episcopo ad Archiepiscopum, sed solummodo ad S. Pontificem, tanquam a delegato ad delegantem; propterea in Galliis, huic clausulæ repugnabant jurisperiti; dicebant enim sic causas subduci judicibus earum naturalibus.

171. Aliquando additur verbum ETIAM *tanquam delegatus*, etc.; et tunc Episcopus habet duplicem potestatem, unam scilicet *ordinariam*, et alteram *delegatam* : et potest unâ vel alterâ uti, prout maluerit. In dubio censetur voluisse uti delegatâ, quia potestas Papæ magis est honorifica (cap. *Sane quia nos*, 11, *de Off. et potestat. Jud. deleg...*). In hoc tamen casu licitum est ad Archiepiscopum appellare juxta Fagnan., etiamsi Episcopus processerit tanquam delegatus Sanctæ Sedis: sic decisum fuit à S. C. C., 18 aug. 1860.

Jurisdictio ordinaria est *favorabilis*, delegata verò *odiosa*, quia derogat ordinariæ, ideòque est strictè interpretanda.

172. Divididur 5° In *immediatam* et *mediatam; immediata* jurisdictio illa est quæ potest exerceri generaliter et independenter à casu necessitatis. S. Pontifex in totâ Ecclesiâ, Episcopus in suâ diœcesi, Parochus in suâ parochiâ jurisdictionem immediatam possident. *Mediata* verò est quæ exerceri non valet nisi in certis casibus determinatis à jure : talis est potestas Archiepiscoporum in suffraganeorum subditos.

Dixi *in subditos* : nam secus est dicendum de ipsis Episcopis suffraganeis, in quos Metropolitanus ordinariam habet jurisdictionem.

ART. III.

DE SUBJECTO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ.

173. Subjectum jurisdictionis duplici modo intelligi potest : *passivè* vel *activè*. Subjectum *passivum* est ille qui subjacet jurisdictioni; *activum* autem ille in quo residet potestas jurisdictionis.

Porrò 1° : Omnes et soli baptizati subjacent jurisdictioni ecclesiasticæ : *omnes* quidem, ac proindè etiam hæretici, schismatici, excommunicati, etc.; siquidem, ex regulâ juris ff. *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*; *soli* verò, quia ex Concil. Trident. (sess. 24, c. 2) : « Ecclesia in neminem judicium exercet, qui non « priùs in ipsam per Baptismi januam ingressus fuerit. » « Quid mihi, inquit Apostolus (1 Cor., c. 5, v. 12), de iis « qui foris sunt judicare? Eos qui foris sunt Deus judi- « cabit? »

174. 2° Jurisdictio ecclesiastica, in iis solis activè residet qui illam per vias canonicas receperunt, sive accipiendo *officium*, et talis jurisdictio est *ordinaria*; sive per delegationem ab habente officium datam, et talis jurisdictio dicitur *delegata*.

Qui sinè missione canonicâ, ex propriâ audaciâ, vel ex mandato Principis sæcularis, invadunt potestatem ecclesiasticam, dicuntur *intrusi*. Illis applicanda sunt verba Christi (Joan., c. 10, v. 1) : « Qui non intrat per ostium « in ovile ovium, sed ascendit aliundè, ille fur est et « latro. » Illorum actus sunt pleno jure irriti. V. Breve Pii VI, 13 apr. 1791. Exponendæ sunt igitur viæ legitimæ ad adipiscendam jurisdictionem; sit ergo :

CAPUT II.

DE ACQUISITIONE JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ.

175. Datis quibusdam notionibus circa titulum et ipsius necessitatem, dicemus : 1° de adeptione jurisdictionis delegatæ; 2° de adeptione jurisdictionis ordinariæ : unde tres erunt articuli :

ART. I.

DE TITULO ET IPSIUS NECESSITATE.

176. Titulus in genere est actus quo confertur potestas peragendi munia ecclesiastica :

Titulus est *verus* aut *falsus* : *verus* est qui nullo laborat vitio; porrò, ut verus sit, tria requiruntur : 1° concedentis libera potestas, 2° recipientis habilitas, 3° debita forma in actu concessionis.

Falsus est ille qui laborat vitio circa unum ex tribus modò indicatis. Dicitur etiam *putativus* relativè ad eos qui, ignorantes, vitium legitimum reputant.

177. Titulus falsus potest esse vel *fictus*, vel *coloratus*, vel *simpliciter nullus*.

Fictus est ille qui non fuit concessus à superiore, vel non pro casu, aut loco, aut tempore, vel denique pro personâ de quibus agitur.

Coloratus est ille qui fuit concessus à legitimo superiore, et *de se* esset aptus ad jurisdictionem conferendam, si non irritaretur propter defectum occultum; porrò ille defectus occultus potest contingere : 1° in *concedente*, v. g. si ignoraretur mors Episcopi, ipsius Vicarius Generalis haberet titulum coloratum tantùm; 2° in *recipiente*, sive aliquod vitium præcesserit, v. g. irregularitas occulta, vel excommunicatio, sive titulo suo sit spoliatus, et id ignoretur; 3° in *actu*, ut si intercesserit simonia occulta, ratione cujus actus sit irritus.

Simpliciter nullus est, vel qui fuit concessus à superiore

ad quem non pertinet concedere, v. g. ab Archiepiscopo, extra casus in quibus ipsi tribuitur facultas supplendi negligentiam suffraganeorum; vel si fuerit concessus ab eo ad quem pertinet concedere, laborat vitio manifesto. Non tamen requiritur ut omnes incolæ noverint vitium, sed sufficit si multi cognoscant.

178. Quærit. 1° Utrum aliquando sufficiens sit titulus falsus?

Resp. Ubi deest titulus verus, sufficit *falsus* seu *putativus*, ad exercendam validè jurisdictionem tàm delegatam quàm ordinariam, in utroque foro externo et interno; modò 1° existat error *communis* et *probabilis* circa vitium tituli; 2° ejus sit naturæ vitium cui Ecclesia mederi possit; 3° titulus sit saltem *coloratus*.

Probatur responsio ex I. *Barbarius*, *ff. de Offic. Prætor.* « Qui textus, etsi civilis, inquit S. Liguor. (lib. 6, n° 572), « tamen, cùm non sit reprobatus à jure canonico, vim « habet etiam in illo, ut habetur in cap. 1, *de Nov. op.* « *nunt...* »

« Probatur etiam ex cap. *Infamis*, 3, q. 7, ubi dicitur: « Si *Servus* (qui est incapax jurisdictionis) *dum putaretur* « *liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis posteà in* « *servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judicatæ* « *firmitatem tenet.* Ratio, quia ex benignâ interpretatione « præsumitur eo casu pia mater Ecclesia ad bonum anima- « rum supplere jurisdictionem. »

Dicitur 1° : *Ad exercendam validè*, quia non semper est sufficiens ad exercendam licitè, præsertim in eo qui non ignorat sui tituli vitium, nisi in casu necessitatis.

179. Dicitur 2° : Jurisdictionem *tàm delegatam quàm ordinariam.* Quidam DD. putârunt titulum putativum sufficere cum errore communi ad exercendam jurisdictionem *ordinariam*, non verò *delegatam*, quia bonum commune non exigit, inquiunt, quòd suppleatur jurisdictio in casu delegationis, quæ non respicit nisi unum vel alterum casum; sed, inquit Sanchez (*de Matr.*, disp. 22, n° 16) : « Sententia multò probabilior, docet valere gesta, sive « judex sit ordinarius sive delegatus. Probatur ex cap.

« *Infamis* (modo relato)... Ubi apertè sermo est de judice « delegato.»

Ad argumentum adversariorum respondetur, cum eodem (*ib.*, n° 20), quòd in casu jurisdictionis delegatæ, « agitur de utilitate publicâ, licet intersit unius tantùm, « quia interest Reipublicæ cuilibet justitiam ministrari. »

180. Dicitur 3° : *In utroque foro externo* et *interno.* Quidam dubitaverunt de foro interno, ut videre est ap. eumdem Sanchez (*ib.*, n¹ˢ 12 et 55) ; sed meritò ipsemet Sanchez, cum innumeris aliis, propositionem tuetur tàm pro *interno* quàm pro *externo* : « Quia, inquit, eadem et « majora inconvenientia, et scandala sequuntur, si gesta « in foro *interno* nulla essent, ac si gesta in foro externo», et quod valet pro foro externo, valet et pro interno, nisi sit ratio secus decidendi.

181. Dicitur 4° : *Modò existat error communis,* et *probabilis circa vitium tituli.* Illud constat ex leg. *Barbarius* et can. *Infamis* supra citatis. Non sufficeret ergo error unius vel alterius, quia ex tali errore non sequuntur inconvenientia et scandala, quibus voluit occurrere jus, quando error esset communis ; unde sufficiens non esset error solius concedentis titulum, existimantis illum cui concedit esse habilem.

182. « Non sufficit error communis si crassus vel supi« nus sit (sed oportet esse probabilem), quia ille error « scientiæ æquiparatur, à c. 2, *de Constit.*, in 6° : ut si in « eo oppido publicè aliquis damnatus esset, vel denuntia« tus de aliquo impedimento, ob quod esset incapax officii « illius. » (Sanchez, *ib.*, n° 8.)

183. In casu modò à Sanchez allato, videtur agi de errore juris quo ignoratur an quis, propter defectum aliquem, inhabilis fiat; porrò plures exigunt quòd error communis legitimans titulum putativum, sit error probabilis *facti* juxta regulam juris, 13, in 6° : « *Ignorantia* « *facti, non juris excusat.* » Secus opinatur D. Bouix, *De Judiciis* (p. 133, t. 1), ubi asserit Ecclesiam supplere jurisdictionem in casu erroris communis juris.

184. Sufficit quòd error sit communis in loco ubi actus gestus fuit, quamvis in alio notorius esset, modò ita sit dis-

tans hic locus, ut verisimiliter notitia non potuerit venire ad locum ubi actus peractus fuit (Sanch., *ib.*, n° 9). — Imò etiamsi notorius fuisset olim in loco ubi peractus fuit, si tantùm temporis spatium intercessisset ut jam ab hominum memoriâ lapsus esset, talis error communis sufficiens esset (Sanchez., *ib.*, n° 10).

185. Juxta sententiam probabiliorem, contra Fagnanum et alios, sufficit error communis, etiam respectu scientium vitium tituli, quia leges non considerant quæ in particulari casu contingunt, sed communiter accidentia (Sanch., *ib.*, n° 42). Attamen, inquit idem auctor (n° 45), sic gesta retractanda sunt in odium illius scientis, quando ipse deliquit adeundo talem judicem. Imò si ageretur de tribunali pœnitentiæ, confessio esset nulla defectu dispositionis requisitæ ; secus si non esset in culpâ pœnitens sic se confitendo non ignorans confessarium carere legitimo titulo. Ad talem enim confessarium recurrere aliquando ei licet, quando nempè est suus parochus, et non habet alium cui possit confiteri, absolvique indiget. Ita Sanch. (*ib.*, n° 46).

186. Dicitur 5° : *ejus naturæ sit vitium cui Ecclesia mederi possit.* Quidquid senserint nonnulli à Sanchez citati (*ib.*, n° 21), error communis non præbet jurisdictionem nisi ejus naturæ sit vitium tituli, cui Ecclesia mederi possit ; porrò non potest mederi vitio juris naturalis aut divini. Undè rationis usu carens, quantumvis sanæ mentis existimetur, ejus acta erunt irrita ; si audiens confessiones non sit sacerdos, absolutio erit semper nulla ; et « contraria « opinio, ait Sanchez (*ib.*, n° 27), est prorsus à veritate « aliena [1]. »

187. Dicitur 6° : *titulus sit saltem coloratus.* « Benè ad« vertit Sanchez, inquit S. Liguor. (lib. 6, n° 572), quòd...

[1] « Jason infert, de l. *Barbarius*, n° 64, valere gesta per feminam « errore communi ad summum Pontificatum provectam ; et refert « Baldum... ; sed Baldus non ita generaliter loquitur : ait enim valere « gesta temporaliter, non autem spiritualiter per Pontificem ineligi« bilem. » Sanch. (*ib.*, n° 21), qui addit (n° 28) : « Non esse verum « quod asseruit Jason... cùm femina jure divino sit incapax Pontifi« catûs. »

« non sufficit titulus fictus, sed requiritur titulus, qui licet « sit tantùm putativus (quia fortè est ex aliquâ causâ inva « lidus) , tamen sit reverà collatus à legitimo superiore , « etsi huic vetitum sit aliundè illum conferre. » Porrò talis titulus, ubi error est communis, est titulus *coloratus*.

Hinc 1° : Si mors Episcopi adhuc ignoretur, perseverant facultates Vicarii Generalis, quia cognoscitur titulus indefinitè perseverans, ignoratur verò ipsius extinctio. Ita judicavit Rota Romana.

2° Valeret, v. g. Matrimonium si licentia sacerdoti data consensum recipiendi , occultè fuisset revocata , stante communi revocationis ignorantiâ.

188. — 3° Si error sit de personâ delegantis, quia errore communi existimatur verus Prælatus , cùm tamen sit absque superioris auctoritate intrusus, gesta per ejus delegatum sunt irrita, juxta Sanchez (*ib.*, n° 51); sed vide infra (189).

4° Si peccetur in electionis formâ, eò quòd solemnitas jure præscripta omittatur in electione vel collatione, gesta per electum non valent : quia titulus deficit. Sanch. (*ib.*, 53). Vid. infra (189).

5° Si quis approbatus pro uno anno , eo elapso, putetur errore communi adhuc approbatus, dicit Sanchez (*ib.*, n° 58), valere absolutiones ab eo datas : sed meritò observat D. Carrière (*de Matrim.*, n° 135), in eo casu, non videri adesse *titulum coloratum*. Idem putant Collat. Andeg. , 6° *confér. sur le sacrement de Pénit.* , p. 217 ; et Pontas , v° *Approbation*, c. 7. Vid. num. seq.

189. Controvertitur utrum hujusmodi *titulus coloratus* sit omninò necessarius. Plures dicunt sufficere errorem communem sinè titulo ; et hanc sententiam ut probabilem habet S. Liguor. (*ib.*), quia etiam in hoc casu præsumi potest Ecclesia supplere , pro bono animarum, jurisdictionem ; contraria tamen sententia est *communior* juxta eumdem, et reverà L. *Barbarius* et cap. *Infamis* titulum coloratum supponunt.

190. Existimat S. Liguor., quòd, in casu gravis necessitatis vel magnæ utilitatis, confessarius possit uti hujusmodi probabili jurisdictione errore communi collatâ sine

titulo : quia Ecclesia in tali casu necessitatis vel utilitatis censetur supplere jurisdictionem, ob praxim universalem confessariorum absolventium in hujusmodi circumstantiis (*ib.* 573) ; à fortiori in eisdem circumstantiis licet uti titulo colorato.

Refert Bened. XIV (*Inst.* 84, n° 32) decisionem S. C., 11 decemb. 1683, pro casu particulari qui evenerat in diœcesi Patavinâ, ubi sine jurisdictione quidam sacerdotes exceperant confessiones : declaravit Congregatio *non esse inquietandos illos qui bonâ fide confessi fuerant : attamen, si ipsi confessi hoc resciverint, vel de invaliditate dubitaverint, eosdem teneri reiterare confessionem.* Non adfuisse titulum coloratum in casu supponitur.

ART. II.

DE ADEPTIONE JURISDICTIONIS DELEGATÆ.

Jam diximus jurisdictionem delegatam oriri posse tum ab homine tum à jure (167, 169).

191. Quærit. 1° Quis possit delegare ?

Resp. 1° Generatim quicumque habet ordinariam potestatem valet delegare. Illud constat ex l. *More*, ff. *de Jurisd.*, et ex regulâ juris 68, in 6°, ubi dicitur : « Potest quis per « alium quod potest facere per seipsum. »

192. — 2° Quoad delegatos : vel à Papâ delegati sunt vel ab aliis : si à Papâ vel à Sacris Congregationibus quis sit delegatus [1], subdelegare potest ex cap. *Pastoralis*, 28, *de Offic. Deleg.* : « Delegato à Principe, jurisdictio seu po- « testas dandi judicem sit à lege concessa. » Excipe 1° nisi præsumptio sit electam fuisse à principe seu à Papâ industriam ipsius delegati (cap. ultimum, § *Is autem, de Offic. Jud. deleg.*). Quandonam autem censeatur *electam fuisse industriam personæ*, sic explicat Monacelli apud *Analecta Jur. pontif.* (27° livr., col. 863) : « 1° Quando ratione « confidentiæ committitur ; 2° quando conscientia onera- « tur ; 3° quando præstatio consilii requiritur in certo « actu ad tempus ; 4° quando mandatur negotium non « determinatum ; 5° quando delegatus esset datus ad partis

[1] Sic decisum fuit à S. Cong. Conc. juxta Ferrar., v° *Delegatus*, n° 88

« instantiam... ; 6° quando agitur de re et controversiâ, « quæ ingenium et hominis peritiam respicit. » Dicit autem D. Bouix, censeri electam industriam, si in rescripto dicatur : *per seipsum*, vel *personaliter*. Excipe 2°, nisi facultas delegata sit *nudum ministerium*, seu simplex executio, ut quando datur Officiali potestas dispensandi in matrimoniis vel aliis. Attamen etiam in hoc casu, potest Officialis subdelegare informationem et testium receptionem supra quæstionem *an preces veritate nitantur*. V. C. *Quoniam*, 43, *de Off. Jud. deleg.*

193. Quoad delegatos ab aliis quam à Papâ et Sacris Congregationibus, si sint delegati *ad universitatem causarum*, ipsi possunt delegare juxta communissimam sententiam quæ nititur leg. 1, § *Ab eo*, ff. *Quis et à quo*. Vid. Sanch. (*de Matrim.*, lib. 3, disp. 31, n° 2). Hîc tamen notanda est restrictio apposita à S. Liguorio in additione ad Elenchum quæst. retractatarum, ubi dicit : « Quær. IV « an delegatus Principis, vel Delegatus *ad universitatem* « *causarum* possit subdelegare? Affirmatur lib. 1, n° 193; « sed hoc est limitandum juxta id quod dicitur lib. 6, « n° 559; nempe hoc intelligi cùm delegatio facta est tan« quam per officium, aut cùm delegatur alicui jurisdictio, « uti privilegium, perpetuò suo officio sive dignitati an« nexum. »

194. Si verò delegati sint *particulares* seu ad certas causas tantùm, non possunt subdelegare, nisi eis à delegante fuerit concessum, quod ultra tunc extendi non debet ex cap. *Cùm causam*, 62, *de Appell.*, ubi dicitur : « Nonnisi « delegatus à Principe causam alii valet delegare. »

195. Ex notione superius datâ (168) Delegati *ad universitatem causarum*, ut tales habendi videntur Decani rurales et presbyteri in pluribus diœcesibus vocati *Archiprêtres cantonaux*, quibus, modo collectivo, certum causarum genus committitur, v. g.. dispensandi in toto aliquo districtu super unius aut duorum bannorum promulgatione, aut quædam alia peragendi. Proindè isti videntur posse subdelegare unam vel alteram causam, non verò omnes causas, quæ accidere poterunt.

D. verò Bouix (*de Judiciis*, t. 1, p. 146) non habet

certum quòd delegatus *ad universitatem causarum* possit subdelegare. Unde juxta ipsum « tutò non videtur agere « delegatus ab Ordinario non Principe, etiamsi ad uni- « versale aliquod genus causarum commissionem acce- « perit, si alteri subdeleget : *nisi certò constet de legi- « timâ quoad regionem consuetudine* » ; sed juxta S. Liguor., lib. 6, n° 573, licet uti, cum causâ rationabili, jurisdictione verè probabili. Sacra autem Congr. Concilii, 22 jun. 1839, decrevisse videtur contra opinionem D. Bouix. Vid. *Analecta*, janv. 1856, col. 1879.

196. Nec superior ordinarius, nec delegati *ad universitatem causarum*, qui habentur ut *Quasi Ordinarii*, possunt, inconsulto Principe, totam suam jurisdictionem alteri committere. Ita communiter; quia, inquit Reiffenstuel (lib. 1, tit. 29, n° 56), loquendo de Judice ordinario : « Judex inferior principe non potest, propriâ auctorita- « te, lo cosuî, alium Judicem ordinarium constituere. »

« Quamvis delegatus ad causam particularem, infe- « rior principe, non possit subdelegare articulum ali- « quem jurisdictionalem, potest nihilominus is subde- « legare articulum non jurisdictionalem : ex. causâ, « informationem aliquam committere. » Desumitur ex c. *Super quæstionem*, § *Nos autem*, *De Offic. Jud. deleg.*

197. Quærit. 2° Quibusnam jurisdictio deleganda sit?

Resp. Iis solis, qui immunes sunt à vitiis quæ excludunt à jurisdictione et habent dotes ad eam possidendam requisitas, deleganda est jurisdictio.

Porrò : 1° Vitia quæ excludunt, vel sunt à *naturâ*, ut defectus rationis ; vel à *lege*, ut excommunicatio non tolerata. Si sit tolerata, inhabilem quidem reddit ad officia secundùm *veriorem* sententiam, sed non privat valido usu jurisdictionis in favorem eorum qui ad tales excommunicatos toleratos recurrunt. Controvertitur autem an irregularitas, etiam denuntiata, reddat inhabilem ad officia ecclesiastica (S. Liguor., lib. 7, n° 343) ; vid. infrà (596, etc.). Vel à *moribus* seu consuetudine, ut feminæ et laici, cap. *Decernimus*, 2, *de Judiciis* : « Decernimus ut laici ecclesiastica tractare « negotia non præsumant. »

198. Quoad *dotes*, aliæ requiruntur in omni delegatione,

aliæ in quibusdam tantùm... Præter solertiam, discretionem, etc., jam diximus ex laudato cap. *Decernimus* quòd omnis delegandus à Judice ecclesiastico debeat esse *clericus* : « Episcopi aliique Prælati Papâ inferiores non possunt « laico delegare causam aliquam spiritualem vel crimina« lem clericorum.... Est communis. » (Reiffenst., lib. 1, tit. 29, n° 88.)

199. An autem laico possit Episcopus causam temporalem alicujus clerici judicialiter cognoscendam delegare controvertitur : Glossa in cap. *Decernimus* affirmat : contrarium verò putat probabiliùs Reiffenstuel cum quibusdam aliis (*ib.*, 89) ; et hoc conformius videtur cap. 1, *Significasti* 18, *de Foro compet.*, in quo Gregor. IX dicit : « Cle« rici in judicem non suum (nisi fortè sit persona eccle« siastica, et Episcopi diœcesani voluntas accedat) consen« tire non possunt. » Sed cap. *Decernimus* favere videtur sententiæ Glossæ dicendo : « Episcopi... de negotiis « ecclesiasticis (*maximè* de illis quæ *spiritualia* esse nos« cuntur) laicorum judicio non disponant. »

200. Non solùm causas temporales clericorum potest S. Pontifex delegare laicis, sed etiam quasdam spirituales, propter plenitudinem potestatis in eo residentis (vide cap. *Hadrianus*, et can. *In synodo* dist. 63, ac can. *Illud*, q. 3). « Quâ ratione defenduntur à nonnullis privilegia Regis « Francorum pro conferendis beneficiis regni sui, et pri« vilegium Reipublicæ Venetæ procedendi in aliquibus « casibus contra clericos..., si tamen hæc privilegia exis« tant. » Ita Reiffenst., *ib.*, n° 92.

Rescripta quæ privilegia hujusmodi continent, pro nullis sunt habendi, nisi contineant clausulam *ex certâ scientiâ*, vel aliam juri consueto derogantem. Bouix, *de Judiciis*, t. 1, p. 149.

201. Ut quis tanquam Judex valeat delegari à Sede Apostolicâ requiritur ut sit constitutus in Dignitate ecclesiasticâ aut in Personatu, v. g. sit vel Vicarius Generalis, vel canonicus Ecclesiæ Cathedralis, vel Prior Conventualis. Constat ex cap. *Statutum* 2, *de Rescriptis*, in 6°, ubi dicitur : « Sancimus, ut nullis nisi dignitate præditis, aut Personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium

Canonicis, causæ auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ de cætero committantur [1].

Item constat ex Clem. *Etsi principalis* 2, *de Rescriptis :* « Etsi Principalis Officialis Episcopi, aut religiosus Con« ventualem obtinens Prioratum, à Sede Apostolicâ valeat « dari legatus, in Officiali tamen Foraneo, aut *Priori* « *Claustrali*, nequaquam hoc volumus observari. » Priores Conventuales sunt qui canonicè electi et confirmati præsunt monasterio, et sunt inamovibiles; dum Priores Claustrales sunt ii quibus Abbates committunt partem administrationis et ab ipsis possunt revocari.

202. Nomine *Prioris Conventualis* veniunt etiam Præpositi, Rectores, Guardiani aliique omnes, quocumque nomine nuncupentur, Superiores Conventuales regularium.

203. Quærit. 3° Qualis debeat esse actus delegationis *ab homine*?

Resp. 1° Vel facultas delegata necessaria est ad valorem actûs, prout v. g., jurisdictio et approbatio pro impertiendâ absolutione, aut licentia à parocho vel Ordinario concedenda sacerdoti in cujus præsentiâ celebrandum est matrimonium; vel illa facultas delegata requiritur tantùm pro actûs liceitate; sicut, v. g., in administratione baptismi vel aliorum sacramentorum præter pœnitentiam et matrimonium.

204. In primo casu, actus delegationis debet esse *positivus*, id est expressus, vel saltem ita præsumptus ut quibusdam signis indicetur consensus *de præsenti* : quare, inquit S. Liguor., consensus merè internus non sufficit ex communi, lib. 7, 570, pro Pœnitentiâ, et n° 1088, pro Matrimonio [2]. Ratio est quia aliter actus esset invalidus utpote carens conditione necessariò requisitâ ad ipsius

[1] Dignitas est officium annexam habens præcedentiam cum jurisdictione.

Personatus verò est officium annexam habens præcedentiam sinè jurisdictione.

[2] Sufficit verò merè externus (S. Liguor., 545, 1088). Vitium enim tituli in hoc casu latet et communiter ignorari debet, proinde jurisdictionem supplet Ecclesia (Sanch., *ibid.*, disp. 22, no 64).

existentiam : futurus enim consensus non dat jurisdictionem pro præsenti tempore. Actus autem *positivus* delegationis pro Matrimonio potest includi in generali delegatione. Sed quandonam adsit generalis delegatio, judicandum ex circumstantiis : v. g. si parochus discedens committat alicui administrationem sacramentorum, censetur comprehendere Matrimonium : secus si præsens permittat alicui dare darè sacramenta in parochiâ ; ordinariè tunc censebitur loqui tantùm de Pœnitentiâ et Extremâ Unctione. Carrière, *de Matrim.*, n° 1333.

205. In secundo casu, sufficit licentia rationabiliter præsumpta, vel ratihabitio rationabiliter sperata : ita S. Liguor. tenet ut probabilius, pro Baptismo, lib. 6, n° 11 ; pro confirmatione, n° 173 ; et pro Eucharistiâ ministrandâ, n° 235 ; *probabiliter* pro Extremâ Unctione, n° 722. Veriùs tamen ratihabitio sperata non sufficit pro conferendis ordinibus, quia Concil. Trident. exigit licentiam expressam (Sess. 14, cap. 2) ; sed probabile est quòd sufficiat ratihabitio vel licentia præsumpta de præsenti, n° 789.

206. Resp. 2° Actus delegationis pluribus aliis dotibus pollere debet : 1° à delegante intimari debet delegato : non enim aliter delegans consentire videtur ; 2° acceptari debet saltem implicitè, sicut donatio : *implicitè* acceptatur si delegandus miserit nuntium vel litteras ad delegantem, tunc enim, etiam nondum accepto responso, acceptatur implicitè delegatio : videtur tamen parum prudens agere ante receptionem facultatum, nisi urgeant circumstantiæ.

In dubio autem utrum delegatio præcesserit actum pro quo postulata fuit licentia, præsumi potest delegationem præcessisse, si eodem die, utraque peracta sunt ; quia in dubio, pro valore actûs præsumendum est (Sanch., *de Matr.*, lib. 3, disp. 35, n° 19).

3° Debet esse *liber* : unde si non adesset advertentia, vel si actus esset patenter contra omnem voluntatem, nulla esset delegatio; sed si metu, etiam gravi et injusto, obtineretur, non ideò invalida esset : « quia *verius* « *est* jurisdictionem metu extortam validè transferri », inquit Sanch. (*ib.*, disp. 39, n° 13). Imò valida esset delegatio, etiamsi dolo obtineretur; si dolus non esset causa

finalis, sed solùm impulsiva concessionis prout semper evenit in matrimonio juxta Sanch., *ib.*, n° 14 : quia concedens non vult eam esse irritam ex petitione falsum continente, ne contingat matrimonium esse irritum. S. Liguor. lib. 6, n° 1088.

4° Minimè requiritur ut actus delegationis scriptis consignetur, nisi in casibus à jure expressis.

207. *Nota* quoad usum jurisdictionis delegatæ necessarium esse ut delegatus indicet actum à se peragi auctoritate delegantis; quia, si secus fiat, de legitimitate aut etiam sæpe validitate dubitari poterit cum perturbatione animarum. Hanc expressionem præscribunt sæpè SS. Pontifices, præsertim in indultis facultatum pro dispensationibus matrimonialibus.

ART. III.

DE ADEPTIONE JURISDICTIONIS ORDINARIÆ.

§ I.

De constitutione officiorum quibus annexa est jurisdictio ecclesiastica.

208. Quærit. 1° Quo jure annectatur jurisdictio officiis ecclesiasticis?

Resp. Certum esse jurisdictionem super universalem Ecclesiam obvenire immediatè à Christo ei, qui eligitur in Summum Pontificem. Statim enim ac canonicè est electus à Cardinalibus, sinè aliquâ aliâ institutione, confirmatione aut collatione, non à Cardinalibus, qui talem non habent jurisdictionem, sed à Christo, Papa universalem jurisdictionem obtinet. In hoc consentiunt catholici omnes.

209. Quoad Episcopos, non ita concordes sunt, ità ut diù et acriter agitata quæstio in Concilio Tridentino, utrum immediatam à Deo, vel mediatam tantùm jurisdictionem haberent in suis diœcesibus, tandem indecisa remansit. Vide infrà 394.

210. Quidquid sit de controversiâ circa modum quo jurisdictio ad Episcopos pervenit, ipsimet patroni senten-

tiæ tenentis illam immediatè à Christo ipsis derivari, exigunt : « Tanquam essentialis conditio, ut *debito modo* « aliquis in primum pastorem designetur, ut *determine-* « *tur* grex ab eo pascendus; ut *designetur* materia circa « quam *exerceri* debet ejus auctoritas; ut *conferatur* « titulus...... Hâc conditione positâ, inquiunt, Electus « designatus, à Christo potestatem rectoriam accipit, « exercendam tamen, ex ipsâ Christi institutione, cum « reverentiâ et obedientiâ erga S. Sedem. » Ita Lequeux, n° 75.

211. Quoad parochos, fuit doctrina Scholæ Parisiensis, parochos esse successores 72 discipulorum, et ab ipso Christo immediatè obtinere potestatem functiones hierarchicas exercendi : huic doctrinæ, anno 1408, Fr. Gorel, et anno 1429, F. Sarrazin subscribere compulsi sunt à Sorbonnâ; non eo sensu tamen quòd curati sint instituti à Christo eo ritu quem nunc servat Ecclesia, sed, inquit Bossuetius (*Def.*, lib. 8, c. 14) : « Ut ille ordo sit in Eccle- « siâ necessarius, et secundo loco sub Episcopis, jurisdic- « tionem exercent, quam.... non ab alio quàm à Christo, « secundùm canones et præscripta Episcoporum, exercen- « dam accipiat. »

Hæc autem opinio, ut dicemus infra (489, etc.), non solido nititur fundamento : 72 enim discipuli non erant parochi, imò nec sacerdotes; et, nedum Ecclesia habuerit parochos tanquam ordinem necessarium, per plura sæcula ipsiècontra omninò incogniti fuêre; in quarto tantùm sæculo existere cœperunt in ecclesiis ruralibus; in urbibus verò, ubi Episcopi sedebant, si Romam et Alexandriam excipias, nulli instituti fuêre ante annum 1000. Sed in eis, prout opus erat, ipsimet Episcopi, per se aut per delegatos ab ipsis revocabiles, functiones parochiales exercebant. « Dandi « quidem baptismi, inquit Tertullianus (*de Baptism.*, c. 17), « jus habet Summus Sacerdos, qui est Episcopus; dein « Presbyteri et Diaconi, *non tamen sinè Episcopi aucto-* « *ritate.* »

212. Alia officia sunt certò institutionis ecclesiasticæ : nulli enim sunt, si Papam excipias, qui jure divino sint aliis Co-Episcopis superiores. Undè quòd sint Patriarchæ,

Primates, Archiepiscopi, etc., hoc tantùm ab auctoritate Ecclesiæ procedit.

213. Quærit. 2°. Quinam in Ecclesiâ possint instituere officia ecclesiastica ?

Resp. Primordiis Ecclesiæ, non solùm Petrus, sed cæteri etiam Apostoli sedes episcopales instituebant, ut colligi potest ex verbis S. Pauli ad Titum, cap. 1, v. 5. Universalis autem potestas singulis Apostolis à Christo tributa, transmissa non fuit ad eorum in Episcopatu successores; sed sola potestas Petri, utpote ordinaria, ad ipsius successores, seu Summos Pontifices, debuit transire. Undè defunctis Apostolis, nullibi institui potuerunt Sedes Episcopales, Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, etc., sine consensu Papæ, vel expresso, vel saltem generaliter dato per legem aut consuetudinem ab ipso sufficienter approbatam. Exhinc, nemine reclamante, in suâ Epistolâ ad Decent. Eugubin., S. Innocentius I scribebat : « Præ« sertim, cùm sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, « Hispanias, Africam atque Siciliam, Insulasque adja« centes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos vene« rabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt sacer« dotes. » Sic omnes Sedes Patriarchales à Sanctâ Sede constitutæ fuêre : « Nihil Alexandriæ Sedi », inquiebat S. Leo (*Epist.* 104 *ad Anatol.*, c. 5), « ejus quam per « S. Marcum Evangelistam B. Petri discipulum meruit, « pereat dignitatis... Antiochena quoque Ecclesia, in quâ « primùm, prædicante Beato Apostolo Petro, Christianum « nomen exortum est, in paternæ constitutionis *ordine* « perseveret, et in *tertio gradu* collocata, nunquam se fiat « inferior. » (*Trad. des Évêques*, t. 1, p. 5, etc.) Quoad Ecclesiam Constantinopolitanam, ut patriarchalis haberetur, necessarium duxerunt Patres Concilii Chalcedonensis scribere ad S. Pontificem S. Leonem, qui tamen noluit ut talem agnoscere, et reverà talis non fuit recognita, nisi tempore Concilii Lateran. IV, ab Innocentio III (*ibid.*, p. 20-34). Non indè tamen inferendum est quòd, etiam primis Ecclesiæ sæculis, Sedes Episcopales fuerint semper immediatè institutæ à Romano Pontifice; nam, inquit Card. Soglia, ex Natali Alexandro, « ab incunabulis Eccle-

« siæ ad sæculum VI novi erigebantur episcopatus à sy-
« nodis provincialibus, consentiente Metropolitano, pos-
« tulante Episcopo vel annuente, ad cujus diœcesim
« pertinebat Ecclesia in quâ sedes episcopalis collocabatur.
« Id ex canone Concilii 15 Africani compertum est, et ex
« facto S. Augustini, qui, Fussalensi Castello, millibus 40
« ab Hippone sejuncto, Episcopum ordinari curavit à Pri-
« mate Numidiæ, Romano Pontifice inconsulto, ut constat
« ex ipsius Augustini epistolâ 261. » (*Inst. Jur. publ.*, p. 223.) Et reverà P. Thomassinus sentit cum Natali Alexandro : « *Maximè antè sæculum sextum non semper* « *accessisse Romani Pontificis expressum* consensum in « novorum Episcopatum erectione. *De nov. et vet. discipl.*, « pars 1, l. 1, c. 54. »

214. Poterant ergo novi Episcopatus creari à Conciliis, Metropolitis, modò servarentur leges ecclesiasticæ à S. Pontifice sancitæ vel approbatæ : cùm verò in iis servandis minus religiosi fuissent Antistites Africani, Episcopos etiam in exiguis pagis creando, illos de hoc redarguit S. Leo, epistolâ 87, jussitque minutulos hujusmodi Episcopatus, cùm deinceps vacarent, omninò supprimi.

In Ecclesiâ Orientali erigendorum Episcopatuum tota cura ac sollicitudo concredita fuit Patriarchis.

215. A sexto verò sæculo, in Ecclesiâ Latinâ, Episcopatus non fuerunt erecti sinè Sedis Apostolicæ expressâ auctoritate.

Sic, octavo sæculo, S. Gregorius II ad S. Bonifacium scribebat : « Præcipimus, ut, secundùm canonum statuta, « ubi multitudo excrevit fidelium, *ex vigore Apostolicæ* « *Sedis*, debeatis ordinare Episcopos. »

« Plenitudo potestatis, super universas orbis Ecclesias, « inquit S. Bernardus (Epist. 131), singulari prærogativâ, « Apostolicæ Sedi donata est... Potest, si utile judicaverit, « novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerint. « Potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, « prout ratio sibi dictaverit; ita ut de Episcopis creare Ar- « chiepiscopos liceat, et è converso, si necesse visum « fuerit. »

Ad Summum ergo Pontificem duntaxat hodie pertinet,

in Ecclesiâ saltem Latinâ, creare novos Episcopatus. A fortiori ad Summum Pontificem pertinet omnia etiam alia officia instituere.

216. Quoad parochias, certum est illas posse ab Episcopis institui, positis tamen quibusdam conditionibus. Quænam verò sint illæ conditiones, illud pendet à modo erectionis, quæ tripliciter præsertim fieri potest; *Creationis* nempe, *Dismembrationis* et *Unionis*.

217. Eriguntur parœciæ : 1° per viam *Creationis* quando non ex portione, vel portionibus parochiarum jam existentium efformantur, sed ex populo vel territorio nondum ulli parochiæ adscripto, sicut contingit in *partibus infidelium*, aut sicut evenit in Galliâ, statim post Concordatum anni 1801, suppressis per Bullam *Qui Christi*, aut per alios Card. Legati actus subsequentes, omnibus veteribus parœciis ;

2° Per viam *Dismembrationis* quando ex unâ vel pluribus parochiis jam existentibus, aliquæ partes distrahuntur ut efformentur novæ parochiæ ;

3° Per viam tandem *Unionis* quando plures parochiæ, vel plura beneficia ad unam parochiam aliquatenus novam reducuntur. De singulis hujusmodi parochiarum erectionibus est hîc seorsim disserendum.

I. — De erectione parochiarum per viam creationis.

218. Nihil speciale dicendum est de hoc modo parochias erigendi, nisi quòd, jure communi, debeat Episcopus providere, in quantùm fieri potest, de sufficienti parochi sustentatione : duo tamen sunt hîc expendenda.

219. Quærit. 1° Quomodo in Galliâ parochiæ sint erigendæ?

Resp. Ex articulo 9 Concordati 1801, suam partem Gubernium habere debet in erectione novarum parochiarum; hic est enim tenor hujusce articuli 9 : « Episcopi in suâ « quisque diœcesi, novas parœcias circumscribent : quæ « circumscriptio suum non sortietur effectum, nisi post- « quam Gubernii consensus accesserit. »

In Galliâ parochiæ distinguuntur in *curatas* (cures) seu propriè dictas, quarum titulares inamovibiles sunt; et *suc-*

cursales, quæ à propriè dictis in hoc tantùm, quoad potestatem spiritualem, differunt, quòd ipsarum titulares possint revocari; sunt insuper *capellæ* quarum multæ vocantur *vicariales*, licet illarum titulares, in multis saltem diœcesibus, habeantur ut veri parochi, et omnes saltem essentiales verorum parochorum habeant facultates; ab aliis qui desserviunt succursalibus non differunt nisi quantùm ad emolumenta à Gubernio præstita et quædam alia jura merè temporalia. Imò in pluribus locis, ut veri parochi etiam habentur qui ecclesiis vulgò dictis *annexes* desserviunt quamvis nullum subsidium recipiant à Gubernio.

Sic autem Dieulin, in suo opere *Guide des curés* (p. 808, 3e édit.), exponit formalitates observandas, ut à Gubernio obtineatur erectio parochiarum tam propriè dictarum quàm succursalium :

« 1° Pour obtenir l'érection d'une succursale (et idem « est dicendum pro obtinendâ erectione parochiæ propriè « dictæ) il faut observer les formalités suivantes :

« Le Conseil municipal, s'il n'y a qu'une commune; « les conseils municipaux, s'il y en a plusieurs; ou les « principaux habitants, s'il n'y a qu'une section de com- « mune, conformément au décret du 31 mai 1804 et à la « circulaire ministérielle du 11 mars 1809, expriment à « l'Évêque et au Préfet le vœu de voir ériger leur église « en succursale (*vel* en cure).

« 2° Les pièces à fournir... au gouvernement à l'appui « de cette demande, sont : — Un procès-verbal de *com-* « *modo* et *incommodo* dressé par des commissaires nom- « més par l'Évêque; — Un certificat du Sous-Préfet faisant « connaître le nombre des habitants de la paroisse actuelle « et de la paroisse projetée; — Un certificat de l'Ingénieur « ordinaire des ponts et chaussées qui établit la distance « de cette dernière à l'église de l'autre, et la difficulté des « communications; — Un certificat du maire ou une déli- « bération du Conseil municipal qui constate que la com- « mune, ou la section de commune, qui veut être érigée « en succursale, possède un presbytère et un cimetière « en bon état; que l'église est assez grande pour contenir « la population; qu'elle est propre, pourvue des orne-

« ments, vases sacrés et autres objets nécessaires au culte, « ou qu'elle a des ressources pour y pourvoir de suite; — « —Les observations du conseil municipal et de la fabrique « de la paroisse dont il s'agit de détacher le territoire qui « doit former la circonscription de la nouvelle succursale.

3° « L'Évêque et le Préfet donnent leur avis, et le gou- « vernement prononce. » Attamen « C'est l'Évêque qui « confère le titre, parce que l'érection est un acte de juri « diction essentiellement spirituelle ».

Quoad formalitates pro erectione Capellarum et Annexarum, cùm rariùs hujusmodi erectiones à Gubernio postulentur, remittimus ad eumdem Dieulin (*ibid.*, p. 810-814). Vide etiam DD. Affre : *Traité de l'administration temporelle*, p. 42, etc., 4ᵉ édit.—Evidens est quòd Ecclesia velut essentiales non habeat præfatas formalitates. Sufficit quòd Gubernium suum præbeat assensum quomodocumque illum præstet[1].

220. Quærit. 2° Utrum parochia cujus Rector est amovibilis possit ex solâ auctoritate Episcopi, sinè alterius interventu, mutari in parochiam cujus Rector inamovibilis sit, et vice versâ.

Resp. 1° In Galliâ certè requiritur ad hoc etiam consensus Gubernii. Si verò quæstio expendatur ex solo jure canonico : « Est regula, inquit Bouix (*De Parocho*, p. 420), « apud Jurisperitos recepta, non posse beneficiorum « naturam, eorumque leges fundamentales ab Episcopo « immutari ; sed ad hoc Pontificiam requiri auctoritatem. « Unde beneficium quod semel tanquam *manuale* erectum « est, jam nequit ex Ordinarii decreto perpetuum fieri, « nec vice versâ. » Ita etiam auctor *Analectorum juris*

[1] Circa formalitates à lege civili in Galliâ præscriptas, pro erectione parochiarum, sic habet idem DD. Affre, *ib.*, p. 38 : « Un arrêt du Conseil d'État du 8 mars 1827 a décidé que l'omission de quelques-unes, ou même de toutes les formalités que nous venons d'indiquer, ne pouvait invalider l'érection d'une succursale faite par Ordonnance du roi; on ne peut, par conséquent, l'attaquer devant le Conseil d'État par la voie contentieuse, attendu que c'est un acte de juridiction gracieuse. » Secùs de formalitatibus à jure canonico præscriptis, quarum omissio posset probabiliùs annullare erectionem aut dismembrationem. Vide Bouix, *de Parocho*, p. 265, et S. Lig., lib. 4, nᵒ 187, not. v.

pontificii (sept. 1855, col. 1645), ubi dicit Episcopos hanc immutationem non posse facere, nec per statutum generale, nec per particulare mandatum; et in probationem affert verba Gregorii XVI ad Episcopum Leodiensem, anno 1845 : ubi S. Pontifex prohibet *ne ulla immutatio fiat* (quoad parochias succursales), *donec aliter à Sede Apostolicâ statutum fuerit*. Vide etiam Ferraris, v° *Beneficium*, art. 2, n° 17. Nihilominus, inquit D. Bouix, modò citatus (*ibid.*, p. 239) : « In Galliâ obtinuit usus, ut Episcopi, absque Sedis Apostolicæ interventu, et cum solo « Gubernii assensu... succursales seu *manuales* parochias, « in perpetuas transmutent. Quæ praxis inde videtur in« ducta, quòd existimatum sit includi hanc potestatem in « facultate, vi Concordati anni 1801 ipsis tributâ, novas « parochias, assentiente Gubernio, erigendi et circum« scribendi. »

II. — De erectione parochiarum per viam dismembrationis.

221. Quamvis ex cap. *Majoribus* 8, *De Præbendis*, prohibitum sit divisionem præbendarum facere, attamen, in quibusdam circumstantiis, Episcopi possunt, invitis etiam parochis, dismembrare parœcias ut novæ efformentur. Illud constat ex cap. *Ad audientiam*, *De ecclesiis ædificandis*, ubi Alexander III ait : « Ad audientiam nostram noveris « pervenisse quòd villa quæ dicitur H., tantùm perhibetur « ab ecclesiâ parochiali distare, ut tempore hyemali, cùm « pluviæ inundant, non possint parochiani, sine magnâ « difficultate, ipsam adire : unde non valent, congruo tempore, ecclesiasticis officiis adesse. Quia igitur dicta ecclesia dicitur redditibus abundare, quòd, præter illius villæ proventus, minister illius convenienter valeat sustentationem habere, mandamus quatenus, si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices, et in eâ sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad præsentationem Rectoris ecclesiæ majoris, cum canonico fundatoris assensu, « instituas, ad sustentationem suam ejusdem villæ obven« tiones ecclesiasticas percepturum : providens tamen ut « competens in eâ honor, pro facultate loci, matrici

« ecclesiæ servetur... Si verò persona matricis ecclesiæ « virum idoneum præsentare distulerit, vel opus illud « voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad « perfectionem deduci, et virum bonum, appellationis cessante diffugio, instituere non omittas. »

Innovata fuit præfata Constitutio Alexandri III à Concilio rid., sess. 21, cap. 4, ubi legitur : « Episcopi, *etiam tan quam Apostolicæ Sedis delegati,* in omnibus ecclesiis pa« rochialibus vel baptismalibus, in quibus populus ita nu« merosus sit ut unus rector non possit sufficere ecclesias« ticis sacramentis administrandis et cultui divino pera« gendo, cogant rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi « tot sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant « ad sacramenta exhibenda et cultum divinum celebran« dum. In iis verò in quibus, ob locorum *distantiam* sive « *difficultatem,* parochiani sine *magno incommodo* ad per« cipienda sacramenta et divina officia audienda accedere « non possunt, *novas parochias, etiam invitis rectoribus,* « juxta formam Constitutionis Alexandri III, quæ incipit « *Ad audientiam,* constituere possint. Illis autem sacerdo« tibus, qui de novo erunt ecclesiis noviter erectis præfi« ciendi, competens assignetur portio, arbitrio Episcopi, « ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocumque « pertinentibus ; et si necesse fuerit, compellere possit « populum ea subministrare, quæ sufficiant ad vitam dic« torum sacerdotum sustentandam. »

222. Ut ergo novæ parochiæ per dismembrationem erigantur, plura sunt necessaria : et quidem, ante omnia, requiritur justa causa : nempe distantia vel locorum difficultates, ex quibus evenit ut parochiani nequeant, sinè magno incommodo, ad percipienda sacramenta vel divina officia audienda accedere. Ingens populi multitudo non est *per se* causa sufficiens, nisi fortè esset exorbitans : quippe propter populi multitudinem, ex Concilio Trident. supra relato, rectores solummodo sunt cogendi ad sibi adjungendos tot vicarios quot requirit parochiale ministerium.

Quoad cæteras conditiones et formalitates observandas in hujusmodi dismembrationibus, vide nostrum *Manuale*, n° 344, etc.

223. In Galliâ, vi Concordati, ut supra diximus (219), pro circumscriptione ac proinde pro dismembratione parochiarum, requiritur gubernii assensus. Diximus ibidem quænam formalitates à lege civili sint tunc observandæ.

224. Quærit. 1° An Episcopo liceat partem parochiæ dismembrare ut alteri jam existenti adjungat?

Resp. Hîc non agi de dismembratione fructuum parochiæ, quæ licet sit regulariter prohibita, in cap. *Cùm causam, De Præbendis*, ubi dicitur : « Respondemus... quòd « nostræ intentionis non exstitit ut, pro integratione præ« bendæ supra dicti canonici, præbenda de novo aliqua « scinderetur », attamen in certis casibus licitè etiam ab Episcopis fieri potest, ut patet ex Concil. Trident. (Sess. 24, cap. 13). De tali dismembratione agitur in nostro *Manuali* (5357-5360, 5395); vide etiam infrà n° 780. Sed quæstio est hîc de dismembratione parochiæ quoad ipsius territorium, et respondetur quòd S. Carolus visus sit opinari quòd Episcopi, justis de causis, possint dictam dismembrationem operari; siquidem in secundâ parte constitutionum sui 1 Concilii Provincialis, statuit ut, quando « parochiales « ecclesiæ habent partem sui populi extra mœnia urbium, « vel oppidorum, vel alibi, quò fiat ut parochus, præser« tim nocturno tempore, illis hominibus sacramenta com« modè administrare non possit, in illis Episcopi, aut « *eam partem commodiori parochiæ* uniant, aut etiam... « novas constituant parochias. » Eamdem sententiam amplectitur auctor *Prælect. S. Sulpitii*, qui dictam dismembrationem Episcopis permittit ob malè dispositos fines parochiæ : in probationem adducit Concil. Trident. (sess. 24, cap. 13); sed nihil est in dicto capite quòd debeat intelligi de dismembratione parochiarum in sensu de quo nunc agimus, ut attentè legenti patebit. Immeritò etiam ab ipso citatur Reiffenstuel qui etiam de solâ dismembratione fructuum loquitur in gratiam parochiæ ita pauperis ut sibi providere non valeat (Vid. lib. 3, tit. 12, n^is^ 24 et 28). Sed huic sententiæ favere videtur decisio S. Congr. Concilii in causâ Bellun., datæ 23 apr. 1864. Contrà verò hanc sententiam adest eadem S. Congr., quæ « die 12 aug. « 1628, teste Aldano, in *Compendio canonicar. resolut.*

« lib. 3, t. 8, nº 20, decrevit quòd dismembrare non liceat « à parochiâ sitâ extra muros civitatis partem parochianorum habitantium in civitate, sub prætextu quòd illis non « detur aditus de nocte, sed est constituenda cappella... « intra civitatem...; quo casu rector persolvere debet « mercedem vicario ob... impedimentum deputato. »

Iterùm consulta eadem Congregatio : « An.., quibus in « casibus ex decreto Concilii (sess. 21, cap. 4), potest « Episcopus novas parochias erigere, possit etiam, loco « erectionis faciendæ, certam partem populi separare ab « antiquâ parochiâ, et alteri commodiori applicare, si vel « exiguus numerus populi, vel inopia, vel alia causa « impediat erigi novam parochiam? Responsum est non « posse ex decreto Concilii. » Ita Fagnan., in cap. *Ad audientiam*, et ita reperies communiter à DD. traditum, inquit D. Bouix, *De Parocho*, p. 264. Et ratio est quia dismembratio ecclesiæ non est licita Episcopo nisi eâ conditione ut nova parochia erigatur.

Usus tamen contrarius videtur invaluisse, saltem in pluribus Galliæ diœcesibus. An verò hujusmodi usus sit legitimus, non audemus pronuntiare.

225. Quæri hìc obiter potest an præscribi valeant limites parochiarum et diœcesium?

Respondet negativè Luc. Ferraris (vº *Usucapio*, § 1, nº 12) : « Dummodo constet, inquit, tales fines fuisse legi« timâ auctoritate præfixos et constitutos. *Communis*, textu « expresso in cap. *Super eo* 4, *De Parochis*; cap. *Quicum*« *que* 4, causa 16, q. 3, ubi hujus ratio redditur : *Ne pro*« *vinciarum termini confundantur* : et concordant cap. « *Licet* 5, cap. *Inter memoratos* 6, cap. *Dilectio tua* 7, « ead. causa 16, q. 3. Si autem non constet tales fines « fuisse legitimâ auctoritate præfixos et constitutos, tunc « procedit et valet præscriptio. Abbas.., Engel.., Reiffenst., « *De Judiciis*, lib. 2, *Decret.*, tit. 26, § 2, nº 10, et alii « passim. » Vide etiam Reiffenstuel, *ibid.*, nis 40-42. Attamen S. C. Conc., cum approbatione Clement. XI, declaravit, *die* 14 *jan.* 1721, posse acquiri à Prælatis *nullius* territorium *separatum* cum jurisdictione in eo per clarum et undequaque subsistens apostolicum privilegium,

aut per consuetudinem immemorabilem cum suis omnibus requisitis ritè probatam. V. Bouix, *De Episcopo*, t. 1, p. 540. Multa inveniuntur circa hanc materiam in Decreto Gratiani, causa 16, q. 3. Vide etiam titul., *de Præscript.*, in Decret. Gregorii IX.

III. — De unione parochiarum.

226. Unio parochiarum, sicut et aliorum beneficiorum, triplici modo fieri potest : 1° *modo extinctivo :* cùm ex duabus ita una efficitur, ut neutra alteri uniatur, sed ambo simul uniantur ; 2° *modo accessorio :* quando ita uniuntur ut non coalescant in unum corpus, sed una alteri subjiciatur ; 3° *per unionem æquè principaliter factam :* cùm neutra alteri subjicitur nec ambæ coalescunt in unum corpus.

227. Episcopus potest, ex legitimis causis, unire beneficia et ecclesias suæ diœcesis. Archiepiscopus nequit unire beneficia diœcesium suorum suffraganeorum.

Capitulum, sede vacante (ac proinde Vicarius Capitularis), potest unire ea beneficia quæ potest Episcopus, dummodo per eam unionem jurisdictioni episcopali nihil detrahatur, et non ea sibi uniat.

Vicarius Generalis Episcopi non potest beneficia unire, nisi id ipsi specialiter ab Episcopo committatur.

228. Ut *uniones* legitimè ab Episcopo fiant, tres præsertim requiruntur conditiones : 1° justa causa, id est Ecclesiæ necessitas vel utilitas ; 2° citatio omnium interesse habentium qui, si consensum recusent, cogi possunt ad præstandum necessaria ecclesiæ quæ unione indiget ; 3° consensus Capituli. « Unio (tamen) fieri potest, inquit « Ferraris (*ibid.*, n° 17, etc.), sinè requisito tali consensu, « si adsit alicubi consuetudo legitimè præscripta ipsam « faciendi sine requisitione dicti consensûs [1].

[1] Juxta D. Bouix duo sunt casus in quibus Episcopus potest uniones facere absque Capituli consensu : 1° si talis adsit consuetudo : sed dicit plures canonistas exigere ad hoc consuetudinem immemorabilem vel quadragenariam cum titulo ; 2° si capitulum recusaret consentire absque rationabili causâ (*De Capitulo*, p. 397).

« Inter eos qui citandi sunt... non comprehenditur rector « beneficii uniendi : nam cùm unio suum effectum non « habitura sit nisi post ejus mortem (nisi velit beneficio « renuntiare), nullum ei damnum... infertur.

« Item non requiritur consensus plebis » (Bouix, *D Parocho*, p. 286). Ex Conc. Trident. (sess. 21, cap. 5) unio fieri debet sine *præjudicio obtinentium*. In Galli requiritur consensus Gubernii : juxta enim Concordatun 1801, circumscriptiones parochiarum à Gubernio approbandæ sunt.

229. Quoad potestatem Episcoporum circa uniones, sic habet Concilium Trident. (sess. 21, cap. 5) : « Possint « Episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, « juxta formam juris, sinè tamen præjudicio obtinen- « tium, facere uniones perpetuas quarumcumque Eccle- « siarum parochialium et baptismalium, et aliorum bene- « ficiorum curatorum vel non curatorum, cum curatis, « propter earum paupertatem, et in cæteris casibus à « jure permissis, etiamsi dictæ ecclesiæ vel beneficia essent « generaliter vel specialiter reservata, aut qualitercumque « affecta. »

In sessione verò 24, cap. 13, sic statuit : « Ecclesiæ pa- « rochiales monasteriis quibuscumque aut Abbatiis, seu « Dignitatibus, sive præbendis ecclesiæ Cathedralis vel « Collegiatæ, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospita- « libus militiisve non uniantur. »

Inde Ferraris (*ibid.*, n° 54) concludit quòd « non potest « Episcopus unire ecclesiam parochialem Capitulo Cathe- « dralis ob tenuitatem canonicatuum et ob difficultatem, « sive impossibilitatem etiam uniendi beneficia simplicia, « et ob id quòd non deceat eorum numerum minui, juxta « mentem Concil., cap. 15, sess. 24, *De Reform.* Sic refe- « runt decisum in unâ Alexandrinâ, 30 Martis 1594. Al « don... et Ventriglia. »

Imò, juxta Clement. V decretum in Concil. Viennensi latum, nulla ecclesia uniri potest *Mensæ episcopali aut ipsi Capitulo*. « Quòd si Episcopus, sui etiam Capituli acce- « dente consensu, *Mensæ suæ vel ipsi Capitulo* aliquam « duxerit ecclesiam uniendam, hoc irritum esse decerni-

« mus.... contrariâ quâvis consuetudine non obstante. » (Clem., lib. 3, tit. 4, c. 2.)

Etiam in Galliâ vigebat olim prohibitio uniendi Capitulis ecclesias parochiales : sic enim habet Rousseaud Lacombe (*Recueil de Jurisprudence canonique*, v° *Union*, sect. 5) : « Nous trouvons bien (dans le droit) que deux églises « paroissiales... peuvent être unies, *mais non pas une* « *église paroissiale à un Chapitre* ou à un autre bénefice... « Les Évêques du Concile de Trente trouvèrent l'union « des cures si peu canonique que dans la sess. 24, chap. 13 « *De reform*... ils défendirent d'unir aux églises canoniales « des bénéfices-cures ; disposition si sainte que les États « de Blois l'ont embrassée dans les art. 22, 23 » : et reipsa art. 23 Edict. Blesensis permittit tantùm *unire beneficia simplicia* Capitulis et collegiis.

Ad ergo uniendum Capitulo parochiam cathedralem, indultum Pontificium est omnino necessarium.

230. Hanc tamen necessitatem agnoscere non videntur plures auctores apud nos, et eò usque progressus est D. André (*Cours de droit canon*, v° *Union*) ut dixerit : « Rien n'empêche qu'on unisse une cure à un canonicat « de cathédrale, si la cure et la Prébende sont dans la « même ville », et pariter DD. Affre, in suo opere *Admin. tempor. des paroisses*, nullam reperit difficultatem in admittendis hujusmodi unionibus ; sic enim habet (p. 40, édit. 4e) :

« Cette décision est fondée sur un grand nombre d'ar- « rêts ; elle est incontestable. Vide *Jurispr. canon. de* « *Lacombe*, v° *Erection* (Nihil tamen de hoc inveni loco « citato). Une ordonnance du roi, rendue le 14 juillet 1824, « en conseil d'État, a décidé les points suivants contestés « entre l'Évêque de Chartres et le curé de la Cathédrale de « la même ville :

« 1° Un Évêque peut, sans abus, opérer la réunion d'une « cure au Chapitre de son diocèse ;

« 2° Cette union peut avoir lieu du vivant du titulaire de « la cure et sans son consentement, et l'Évêque peut « ordonner que les fonctions seront exercées par un

« vicaire amovible (Hæc omnia tamen apertè contradicunt « juri communi Ecclesiæ) ;

« 3° Cette union étant opérée, l'Évêque a pu interdire, « de plano et sans jugement, au curé qui desservait la « cure réunie au Chapitre, la prédication et l'administra- « tion des sacrements. » Quæ pariter potestatem Ordinarii excedunt.

CASUS SPECIALIS.

231. Sunt in Galliâ quædam parochiæ adeò pauperes et miserabiles ut parochos habere nequeant, quia in eis deest domus presbyteralis, nec valent incolæ indemnitatem in hoc casu præscriptam solvere. Porrò sæpè contingit quòd hujusmodi parochiæ conferantur titularibus non residentibus, imò nec residere valentibus, prout, v. g., professoribus seu lectoribus seminariorum, quæ hoc modo exonerantur obligatione iisdem lectoribus solvendi debita pro docendâ juventute emolumenta; quæritur autem utrum illud sit Episcopis licitum?

Resp. Vel hujusmodi parochiæ considerantur tanquam unitæ seminariis, vel non : si priùs, hujusmodi unio vetita est sub duplici respectu: 1° quia non licet unire seminariis ecclesias parochiales, sed tantùm aliquot beneficia simplicia (Concil. Trident., sess. 23, c. 18); 2° quia non est perpetua, et ex eodem Concilio (sess. 21, cap. 1.), Episcopis licet tantùm facere uniones perpetuas.

Si posteriùs, professores ad has parochias nominati, sunt veri titulares; proinde ad residentiam tenentur nisi legitimè excusentur; quæstio ergo hìc est an à residentiâ excusentur : porrò ab illâ excusari possunt vel quia sunt professores, vel quia non adest in parochiâ domus presbyteralis : sed 1° dubium est quòd excusentur quatenus professores : ex unâ parte enim Ferraris, v° *Parochus* (art. 2, n° 26), ait : « Parochus non potest abesse à suâ « parochiâ, etiam relicto in eâ idoneo vicario approbato « cum congruâ mercede, ut doceat in civitate grammati- « cam, etiamsi non inveniretur alius idoneus ad legen- « dum et ipse singulis diebus ad suam ecclesiam accedere « vellet (S. Congr. Conc. testibus Gonzalez, Barbosa... etc.).

« Parochus autem habens in civitate suam ecclesiam po-
« test inibi in publicâ universitate Sacram Scripturam « legere, ita tamen, ut cura animarum, per ipsum exer- « cenda, nihil detrimenti patiatur. » Ex quibus verbis professor non dispensatur super residentiâ etiam ad docendam Sacram Scripturam. Attamen S. Liguor. (lib. 4, n° 132) tanquam probabile admittit quòd docentes Sacram Scripturam, theologiam, jus canonicum, eximi possint à residentiâ : non verò docentes grammaticam.

2° An à residentiâ excusentur professores in casu, eò quòd in parochiâ desit domus presbyteralis, nec valeant incolæ indemnitatem præscriptam solvere, dubitari adhuc posse videtur eò quòd non semper constet quòd titulares in hujusmodi locis non possint, sive ex stipendio à Gubernio præstito, sive ex aliis proventibus aliquam domum locare. Sed quia ex hoc oriri possent difficultates pro generali diœcesis regimine propter quas non expediat, pro certo tempore, ut Episcopus permittat parochis residere in parochiis non habentibus domus presbyterales et non dantibus indemnitatem in hoc casu præscriptam, nihil videtur sapientius, in tali dubio, quàm totum negotium relinquere prudentiæ Ordinarii, qui tamen debet sufficienter providere ut benè fiat servitium hujusmodi parochiarum, et ut pro earum incolis applicetur, diebus dominicis et festis, missæ sacrificium. Vide tamen dicenda infra (539).

§ II.

De institutione canonicâ promovendorum ad officia ecclesiastica.

PUNCTUM I.

DE INSTITUTIONE CANONICA IN GENERE.

232. Verbum *institutio* duplici sensu accipitur : *strictè* et *latè* : *stricto* sensu sumitur pro concessione beneficii factâ per legitimum superiorem, ad præsentationem patroni. *Lato* sensu est concessio cujuscumque officii per legitimum superiorem, quocumque legitimo modo facta. Hoc posteriori sensu verbum *Institutio* hìc accipimus.

233. Quærit. 1° An omninò sit necessaria institutio canonica ei qui obire vult aliquod officium ecclesiasticum?

Resp. Affirmativè, et probatur 1° ex verbis Christi (Joann. cap. 10, v. 1) : « Qui non intrat per ostium in ovile ovium « sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. » Intrare per ostium est certè intrare per legitimam missionem superioris seu per institutionem canonicam. Ergo, etc.

Item ex verbis S. Pauli (ad Hebr., c. 5, v. 4) : « Nec « quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo « tanquam Aaron. » Sed qui invadit officia ecclesiastica sinè institutione, sumit sibi honorem, nec vocatur à Deo. Ergo, etc.

Probat. 2° Ex Concil. Trident. (sess. 23ª, can. 7) : « Si « quis dixerit eos qui nec ab ecclesiasticâ et *canonicâ po-* « *testate ordinati*, nec *missi sunt*, sed aliunde veniunt, « legitimos esse verbi et sacramentorum ministros, ana- « thema sit. » Porrò missio, procedens ab ecclesiasticâ potestate, est ipsamet institutio canonica de quâ loquimur. Ergo, etc.

Probat. 3° Ex cap. 1, *De regulis juris* in 6° : « Benefi- « cium ecclesiasticum non potest *sine canonicâ institutione* « possideri. » Porrò hoc dictum est de beneficiis, præsertim quia iisdem annectitur officium ecclesiasticum. Ergo, etc.

Corollaria. — Ex præcedenti responsione concludi potest quid sit sentiendum :

234. 1° *De Investituris.* Investituræ nomine intelligebatur abusus mediâ ætate invectus, quo principes sæculares electis ad beneficia majora, nempe ad Episcopatus et Abbatias, tradebant baculum pastorale et annulum. Damnatæ sunt autem Investituræ à S. Gregorio VII et Calixto II, in primo Concilio Lateranensi œcumenico : licet enim multi contenderent illis signis designari tantùm jurisdictionem sæcularem, tunc temporis beneficiis ecclesiasticis annexam, timendum erat ne, eâ ratione, ipsi principes viderentur conferre etiam potestatem ecclesiasticam, his beneficiis inhærentem.

235. 2° *De Jure Regaliæ.* Hoc jus, tempore Ludovici XIV, reponebatur potissimùm in eo quòd, vacante

Sede Episcopali, Rex administraret ejusdem Sedis bona temporalia, omniaque beneficia ad Episcopi collationem pertinentia conferret, quorum etiam plura, Archidiaconatus nempe, Decanatus, Pœnitentiaria, etc., annexam habebant jurisdictionem et curam animarum ordinariam.

Ludovico XIV hoc jus extendere volente ad omnes regni sui diœceses, etiam antea exemptas à dicto jure, reclamantibusque ex iis pluribus, convocata fuerunt, anno 1681, comitia : congregatique Prælati ita negotium componere tentârunt, ut jam Rex nulla posset conferre beneficia jurisdictionem sibi annexam habentia, cætera verò pleno jure conferret in cunctis regni ecclesiis : sed Innocentius XI, cujus approbationi res delata fuit, ægrè tulit hanc comitiorum conniventiam, præsertim quia *non solùm per hoc evertebatur disciplina, sed etiam fidei integritas in discrimen vocabatur; si quidem intelligebatur, ex ipsis regiorum decretorum verbis, quòd jus conferendi beneficia Regi vindicabatur, non tanquam profluens ex aliquâ Ecclesiæ concessione, sed tanquam ingenitum et coævum regiæ coronæ.* Vide opera Bossuetii, t. 7, p. 195.

236. 3° *De Collatione laicâ*, seu concessione factâ à laico absque concursu auctoritatis ecclesiasticæ. Hujusmodi jura, veteri consuetudine sibi tribuebant non solùm Rex in Galliâ, sed et plures alii Domini temporales; circa quæ hæc observant Memoralia Cleri : « *Quoique nous vivions dans* « *cette discipline depuis plusieurs siècles*, *il n'y paraît pas* « *moins de difficultés à la concilier avec les maximes cano-* « *niques : étant certain que, suivant l'ordre établi de J.-C.*, « *il appartient aux supérieurs ecclésiastiques de donner la* « *mission et institution requises pour exercer ces titres eccle-* « *siastiques.* »

4° Ex responsione superiùs datâ (233) potest pariter concludi tanquam intrusum habendum esse illum, qui, repulsus, etsi injustè, à legitimis superioribus, ad sæcularem potestatem, sub abusûs prætextu, recurrit, ut, ipsius auxilio, officia ecclesiastica invadat.

237. Quærit. 2° Utrum electus, præsentatus, aut nominatus ad Prælaturam possit, sub aliquo titulo, sese ingerere

ipsius administrationi, ante obtentam à S. Sede canonicam institutionem ?

Resp. Negativè : *Nullo titulo, sive œconomatûs, vel procurationis, aut alio de novo quæsito colore, per se aut alium, licet electo, præsentato, aut nominato sese immiscere, pro parte vel in totum, administrationi spirituali aut temporali Prælaturæ ad quam electus, præsentatus vel nominatus fuit ;* secus jure per electionem quæsito excidit, omniaque ab eo gesta nullius roboris sunt, et indignus evadit qui in posterùm eligatur. Card. Soglia, *Inst. jur. priv.*, § 36.

Illud constat ex capite *Avaritiæ* 5, *De electione et electi potest.*, in 6°.

Constat etiam ex Brevi Pii VII 4 decemb. 1810, ad Archidiaconum Florentinum, qui ipsum consuluerat an Episcopus Nanciensis, ad Sedem Florentiæ per Napoleonem I electus, posset eligi in Vicarium Capitularem. Respondit Pontifex nequaquam id fieri posse, et probat ex cap. *Avaritiæ*, modò citato, ex Concilio Trident. (sess. 28, c. 16, *De Reform.)*, et ex decretali *Injunctæ* infra referendâ (242).

Contrariam consuetudinem meritò reprobat Reiffenst. (lib. 1, *de Elect.*, n° 37), ex cap. *Cùm venerabilis,* 7, *De consuet.* Quidquid ergo dicant nonnulli (Lequeux, n° 82) viribus carebat prætensa consuetudo quâ nominati administrabant sedes episcopales ut Vicarii Capitulares, sive tempore Ludovici XIV, quum institutio canonica denegabatur adhærentibus declarationi a. 1682 ; sive tempore Napoleonis I, quoad episcopos nominatos dum captivus erat Pius VII.

Quæ omnia nunc certa sunt post Const. Pii IX, an. 1873, quæ incipit *Romanus Pontifex*, qua prohibetur ne Capitulum ecclesiæ cathedralis concedere et transferre præsumat in nominatum et præsentatum ad eamdem Ecclesiam, illius curam, regimen et administrationem, sub nomine provisoris, vicarii generalis, aliove nomine gerendam. Hujusmodi electio et deputatio omnino irrita declaratur; imo et sequentes adduntur pœnæ : In dignitates et canonicos ecclesiarum cathedralium vacantium, sic transferentes jurisdictionem in præsentatos et nominatos,

ante exhibitionem litterarum Apostolicarum, excommunicatio major, necnon privatio fructuum ecclesiasticorum beneficiorum quorumcumque, quæ pœnæ R. P. reservantur ; In præsentatos vero seu nominatos sic accipere præsumentes regimen ecclesiarum, pœnæ eædem, pariter reservatæ, et privatio ipso facto juris eis quæsiti per nominationem et præsentationem ; In eos qui in præmissis paruerint, vel auxilium aut favorem præstiterint, cujuscumque status, conditionis, præeminentiæ et dignitatis fuerint, pœnæ eædem. Demum, si qui ex prædictis episcopali charactere sint insigniti, suspensio ipso facto ab exercitio pontificalium, et interdictum ab ingressu ecclesiæ, S. Sedi pariter reservata ; insuper quæcumque a sic intrusis fiant, mandentur, cum omnibus inde quovis modo secutis aut secuturis, omnino nulla sunt et irrita.

238. « Porrò hactenus dicta, procedunt, inquit Reif-« fenstuel, etiam in eo qui ante electionem exstiterat pro-« curator, vel œconomus ecclesiæ : nam si contingat « œconomum ecclesiæ eligi in Prælatum (ejusdem), « statim a tempore electionis tenetur ipse abstinere ab « administratione œconomiæ » (*ibid.*, 43).

Secus sentit non solùm Lequeux (nº 82), sed etiam auctor *Prælect. S. Sulpitii*, nº 133 in fine. Ratio ejus est quòd cap. *Avaritiæ*, suprà relatum, loquatur duntaxat de eis qui se ingerere præsumunt, quales non sunt qui jam electi Vicarii Capitulares postea ad eamdem sedem à Principe nominantur Episcopi. In eodem sensu, anno 1832, respondisse Gregor. XVI ad Blancard de Bailleul Vicarium Generalem diœcesis Versaliensis asserit idem auctor, post RR. DD. Bouvier, in tractatu *De Ordine*, c. 7, sect. 2. Quæ sententia proinde in praxi tuta est.

239. Quædam aliæ exceptiones sunt admittendæ : 1º si dicta administratio fieret de consensu *Superioris* : ratio patet. Unde potest electus administrare ante confirmationem, si hoc habeat ex privilegio ut habent Cistercienses, teste Abbate, cap. *Cùm venerabilis*, *De consuetud.*

240. 2º Plures excipiunt valde remotos à Curiâ Romanâ

ut puta constitutos ultra *Italiam*, *modò electi fuerint in concordiâ*, id est qui electi fuerint nemine prorsus discrepante vel saltem, juxta alios, nemine electioni se opponente. Illud probant ex cap. *Nihil est* 44, § fin., *De Electione.*

241. Quærit. 3° Utrum institutio canonica scripto authenticoconsignari debeat.

Resp. Vel de iis agitur qui instituendi sunt à S. Pontifice, vel de iis qui ab Episcopis instituuntur : in primo casu, institutio consignari debet in scripto, seu instrumento authentico et debitâ formâ confecto : hoc probatur *Extrav. Communi*, *Injunctæ* 1, *De Electione*, mox referendâ ; hujusmodi litteræ vocantur *Provisiones.*

In secundo casu, Devoti (lib. 1, tit. 5, sect. 4, § 45 et 46) affirmat provisiones debere esse scriptas et à Cancellario episcopali obsignatas, et hoc saltem est convenientissimum ; Cardinalis verò Soglia (*Inst. jur. priv.*, § 95) dicit hoc esse necessarium, si non certâ lege, saltem consuetudine. Attamen juxta D. Bouix (*De Parocho*, p. 306) : « Ad valorem *Institutionis* non requiritur scrip- « tura ». Nota autem quòd in Galliâ jus ad stipendium à Gubernio solvendum, inchoetur tantùm à die sumptæ possessionis.

242. Quærit. 4° Utrum instituti ad officium ecclesiasticum qui provisiones scriptas debent habere, possint sua munera exercere antequam *provisiones* ostenderint, saltem in casu necessitatis?

Resp. Negativè, ex Extrav. Comm. *Injunctæ* 1, *De Electione*, quæ sic se habet : « Præsenti itaque Constitutione « sancimus ut Episcopi et alii Prælati superiores, nec non « Abbates, Priores.., qui apud dictam Sedem promoventur, « aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis « munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias et monas- « teria, absque dictæ Sedis litteris ejusmodi eorum pro- « motionem, confirmationem, consecrationem seu bene- « dictionem continentibus, accedere, vel bonorum eccle « siasticorum administrationem accipere non præsumant « *nullique eos absque dictarum litterarum ostensione reci-* « *piant*, aut eis pareant, vel intendant. Quòd si forsan « contra præsumptum fuerit, quod per Episcopos, Præ-

« latos, Abbates... medio tempore actum fuerit, irritum « habeatur. »

Et hæc quidem locum habent etiam in casu *necessitatis vel longæ distantiæ*, etiamsi certum esset litteras casu periisse; sic decisum fuit à S. Cong. Concilii, anno 1644, pro quodam Episcopo urbis Assumptionis in Americâ, qui in similibus circumstantiis consecrationem susceperat.

243. *Possessionis assumptio*, quidquid nonnulli dicant, non videtur necessaria, cùm præfata Extrav. *Injunctæ* requirat solummodo *litterarum ostensionem.*

Per procuratorem autem fieri possunt litterarum *ostensio* et *possessionis assumptio*; et hoc etiam antequam institutus consecrationem episcopalem acceperit; ostensis verò litteris, statim potest iste jurisdictionem suæ Dignitati annexam exercere. Ita omnes.

In Galliâ juxta Concordatum 1801, « Episcopi, antequam « munus suum gerendum suscipiant, coram Primo Con- « sule (hodie coram Præs, Reip.) juramentum fidelitatis « emittent. »

Idem præscribitur quoad ecclesiasticos secundi ordinis; sed hoc in desuetudinem abiit.

244. Quod diximus supra (206), acceptationem saltem implicitam esse necessariam pro exercendâ jurisdictione delegatâ, illud est applicandum ei qui promovetur ad officium cui annectitur jurisdictio ordinaria, et etiam ad quodcumque aliud officium. Constat ex cap. *Si tibi*, *De Præbendis*, in 6°.

PUNCTUM II.

DE VARIIS MODIS QUIBUS OBTINERI POSSUNT OFFICIA ECCLESIASTICA IN GENERE.

245. Illi modi sunt : *Electio*, *Postulatio*, *Præsentatio*, *et Collatio.*

I. — *De Electione.*

246. *Electio* dupliciter accipitur : 1° *latissimè* : et hoc respectu comprehendit varios modos adipiscendi ecclesiastica officia, videlicet : *Electionem* propriè dictam, *Postu-*

lationem, etc. ; 2° *Strictè*, et sic est modus distinctus obtinendi hujusmodi officia

Electio, in hoc secundo sensu accepta, definitur : *Personæ idoneæ ad Ecclesiam vacantem, per eos quibus jus eligendi competit, canonica vocatio, auctoritate superioris confirmanda.* Locum non habet hodie electio nisi pro Pontificibus Supremis, pro Prælatis Regularibus, pro Vicariis Capitularibus, et pro Episcopis in quibusdam tantùm Germaniæ locis.

247. Tribus autem modis duntaxat fieri potest electio : per *scrutinium, compromissum*, et per *quasi inspirationem.* Ita cap. *Quia propter* 42, *De Electione*, quod sanciverat Concilium Lateran. IV, anno 1214 : « Quia, propter diver« sas formas electionum, multa impedimenta proveniunt, « et magna pericula imminent Ecclesiis viduatis, statuimus « ut cùm electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus « qui *debent* et *volunt* et *possunt* commodè interesse, assu« mantur tres de collegio fide digni, qui *secretò* et *sigilla« tim* vota cunctorum diligenter exquirant, et in scriptis « redacta, mox publicent in communi, nullo prorsùs « appellationis obstaculo interjecto, ut is, collatione habitâ, « eligatur, in quem omnes, vel *major* et *sanior pars* « Capituli consentit (en *scrutinium*), vel eligendi potes« tas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium « Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore (en *compromis« sum*) ; aliter electio non valet nisi fortè communiter « esset ab omnibus *quasi per inspirationem*, absque vitio « celebrata. »

Electio *per quasi inspirationem* tunc censetur fieri, quando, nullo præcedente tractatu, omnes electores communiter et quasi uno corde ac ore, in unum eumdemque consentiunt.

« Sed, inquit D. Bouix (*De Capit.*, p. 205), electio non « potest hoc modo fieri in iis Capitulis in quibus per sta« tutum speciale requiruntur tacita suffragia, cum clau« sulâ irritante electionem aliter factam. »

Electio per *compromissum* tunc fit quando Capitulares præsentes, nemine discrepante, facultatem eligendi in

unum vel plures idoneos viros conferunt, qui vice omnium eligant.

Electio per *formam scrutinii* illa est quæ, præsentibus omnibus qui *debent*, *volunt* et *possunt* interesse, fit per collectionem suffragiorum circa eum in quem major et sanior pars Capituli consentit.

Ex verbis præfati Capitis *Quia propter*, patet quòd hæc triplex electionis forma sit obligatoria, duntaxat quando agitur de eligendis Prælatis *pro Ecclesiis viduatis*, videlicet Episcopis vel Abbatibus; adhiberi tamen potest in cæteris electionibus, prout eis poterit accommodari.

248. Quærit. 1° Quinam ad electionem debeant vocari?

Resp. Vocandos esse omnes jus eligendi habentes; nempe omnes qui *debent*, *volunt* et *possunt commodè interesse* (cap. *Quia propter*, jam citat.). Si unus contemneretur, id est, non vocaretur, iste posset irritationem electionis reclamare, quamvis valida possit esse, si taceat: siquidem electioni plus contemptus unius quàm contradictio multorum obsistit, ut dicitur in cap. *Venerabilem* et cap. *Bonæ memoriæ* 36, *De Electione*. Qui autem neglectus fuit habet sex menses ad reclamandum, quibus elapsis, censetur confirmare actum capitularem. Decisum à Rotâ.

Dicit. 1° *Qui debent* : ad excludendum eos qui de jure non debent suffragari electioni, ut impuberes, vel pleno usu rationis carentes, item excommunicati majori excommunicatione denuntiati, ab officio suspensi quique ne eligant personaliter sunt interdicti, infames infamiâ juris si sint denuntiati, scienter eligentes indignum. Insuper excipientes laicos ad suffragium ferendum, operam electioni intra tempus à jure requisitum non dantes, aut canonicam formam non observantes, jure eligendi pro primâ vice privantur et jus ipsum reliquis electoribus accrescit.

Electores esse nequeunt, quoad Prælaturas et Dignitates ecclesiasticas, qui non sunt clerici vel religiosi (cap. *Nullus* et cap. *Sacrosancta* 51, *De Elect.*); et in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis, qui necdum in ordine sacro sunt constituti, non obstante contrariâ consuetudine (Conc. Trid., sess. 22, cap. 4, *De Ref.*).

Ipso jure autem prohibentur eligere qui per abusum

potestatis sæcularis faciunt electionem; et insuper suspendi possunt per triennium ab officiis et beneficiis.

Dicit. 2° *Qui volunt*: quia ratio non est habenda eorum qui nolunt interesse. Unde si is, ad quem spectat convocatio, omnes de jure vocandos vocaverit, præsentes ad actum Capitularem legitimè procedere possunt, quantumvis parvus sit eorum numerus; nec ex hoc titulo, rescisioni obnoxius est actus capitularis. Similiter si, cœpto electionis tractatu, aliqui vocales egrediantur et redire nolint, possunt alii sine ipsis procedere; dummodo non major pars Capitularium fuerit egressa. Ita clarè ex cap. *Cùm nobis*, *De Electione*.

Dicit. 3° *Qui possunt commodè interesse* : quia nimiùm remoti, non sunt necessariò vocandi. De rigore juris communis vocandi sunt tantùm qui in provinciâ existunt: cap. *Coram* 35, *De Elect.* Dicit tamen Bouix (*De Capit.*, p. 196) vocandos esse etiam longè absentes quando eligendus est Prælatus, vel recipiendus est quis in canonicum, aut indicenda cessatio à divinis, vel quando agitur de notabiliter arduis. Et pro Galliâ dicitur in cap. *Genesi* 55, *De Electione*, quòd ad Electiones faciendas, *de toto regno Franciæ* vocantur absentes consuetudine Ecclesiæ Gallicanæ; « si tamen, ut addit cap. *Quod sicut* 38, *De Elect.*, sinè periculo potuerint convocari » : quia si, ob moram, immineret periculum schismatis, seditionis, intrusionis, vel abusus laicæ potestatis, aut alterius gravis mali, longè absentes tunc non essent expectandi. Vide alia in nostro *Manuali*, n° 398, etc.

249. Quærit. 2° Quot numero præsentes esse debeant electores, et à quânam parte eorum fieri debeat electio, ut valida sit habenda?

Resp. 1° Electionem fieri non debere nisi sint præsentes duæ partes vocalium : hoc deducitur ex leg. civ. *Nulli et planè*, ff. *Quod cujusque univers. nom.* In hoc verò duarum partium numero sunt duntaxat computandi ii qui *debent*, *volunt* et *possunt commodè interesse*. Unde citatis et non comparentibus in solito vel designato loco omnibus qui jus habent eligendi, tres etiam explere possunt actum, quin imò duo, vel unus, rem perficiendo coram scribâ et tes-

tibus. Non quòd unus sit Capitulum, sed quia jura Capituli devolutivè resident in ullo uno. Idipsum procedit omnibus voce privatis, vel interdictis, sive excommunicatis, vel mortuis præter unum : si quidem non dissolvitur Capitulum nisi per mortem omnium capitularium, vel auctoritate Papæ; sed ab initio Capitulum per unum non potest constitui.

Resp. 2° Regulariter non requiritur ut omnes præsentes consentiant, sed sufficit votum majoris partis respectu præsentium, modò omnes, qui de jure adesse debent, vocati fuerint. Probatur ex cap. *Quia propter* suprà relato.

Electio à minore parte præsentium peracta, non tantùm invalida est, sed per subsequentem consensum aliorum validari nequit, ex cap. *Audistis* 29, *De Elect.* Vide tamen infra (251).

Diximus *regulariter;* dantur enim casus in quibus major pars non sufficit : « nempe 1° dum capitulum gratiam « alicui facit; 2° dum negotium de quo agitur principali- « ter et directè, et non tantùm in consequentiam, *singulos* « separatim concernit; in his duobus casibus requiritur « consensus *omnium capitularium*; 3° si major pars decer- « neret aliquid cedens in damnum Ecclesiæ vel in præju- « dicium minoris partis (V. exceptiones ap. D. Bouix, *ib.*, « p. 189) : in quo casu, pars minor contradicere et res- « cisionem actuum persequi potest; 4° si major pars « statueret in præjudicium unici capitularis; tunc ille « unicus jus habet... sese opponendi; 5° in electione « Papæ... necesse est consentire duas tertias partes præ- « sentium Cardinalium. » Bouix, *De Capit.*, p. 188.

In cap. *Quia propter*, non tantùm requiritur *major* pars, sed et *sanior*. At minor pars, etiamsi esset sanior probare deberet majorem partem irrationabiliter egisse; nec quidquam decernere valebit, quamdiù remanebit numero minor. Ita communiter. Hoc ipso, quòd una pars sit major, censetur etiam *sanior*, juxta Leurenium, nisi contrarium probetur.

« Quando vota porriguntur secretò, nulla habetur ratio « sanioris partis, sed attenditur solummodo major suffra- « giorum numerus. » Bouix, *De Capitulis*, p 204.

250. Quærit. 3° Quænam adhuc præscribantur circa electionem?

Resp. Plura adhuc requiri, nempe : 1° Ut electio fiat infra tres menses à die vacationis: cap. 41, *De Electione.*

2° Ut electio sit *libera*, ac proinde absit vis aut fraus : « Quisquis electioni de se factæ *per sæcularis potestatis* « *abusum*, consentire præsumpserit contra canonicam « libertatem, et electionis commodo careat, et ineligibilis « fiat, nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi « dignitatem : qui verò electionem hujusmodi, quam ipso « jure irritam censemus, præsumpserint celebrare, ab « officiis et beneficiis, penitus suspendantur, et per trien- « nium eligendi sint potestate privati. » Ita cap. *Quisquis* 43, *De Elect.*, ex Concil. Later. IV. Pro *fraude et dolo*, v. cap. *Cùm dictus* 23, *De Electione*;

3° Ut absit omnis simonia.

4° Ut non accedant voti incapaces: quinam sint incapaces dictum fuit supra (248);

5° Ut vota ferantur *absolutè* et *determinatè* : vota enim conditionata, alternativa et incerta habenda sunt ut nulla: ex cap. 2, *De Elect.*, in 6°;

251. 6° Ut *publicato scrutinio*, non varient electores : cap. *Publicato* 58, *De Elect.* Attamen, quando, publicato scrutinio, apparet non validè peractam fuisse electionem (secus si esset per judicem irritanda), vel si electus non acceptaret, vel si esset ineligibilis, tunc liceret ad novam electionem procedere, et à priori voto recedere. Speciale aliquid est in monialium electionibus, scilicet quòd, casu quo à majore quidem parte, sed non à duabus ex tribus partibus capituli electæ fuerint, possint aliæ moniales partis minoris ad votum majoris partis accedere, sicque variare post publicatum scrutinium. Cap. *Indemnitatibus* 43, *De Elect.* in 6°.

Item, si ageretur de casu in quo rigorosè non esset servanda forma per cap. *Quia propter* præscripta, v. g. si eligendus esset Vicarius Capitularis, et primùm non adessent vota sufficientia, valeret tunc accessus minoris partis ad majorem, vel æqualis ad æqualem, etiam publicato scrutinio.

252. 7° Quamvis id non sit de præcepto, optandum

tamen est quòd electio fiat per suffragia secreta. Nisi verò statuta Capituli præcipiant suffragia secreta sub *clausulâ irritante*, validum est quod canonici vivâ voce concludunt.

In electione tamen superiorum regularium, vel superiorissarum monialium, imò in electione quorumcumque officialium religiosorum utriusque sexûs, sub pœnâ nullitatis præscribitur à Concil. Trid., sess. 25, cap. 6, quòd vota sint secreta. Id factum est ut præscinderentur inimicitiæ inter confratres, qui perpetuò simul vivere tenentur : hæc constitutio tam strictè obligat, ut electio sit nulla, si vel unus electorum votum suum, permittente Capitulo, publicaret : secus tamen si id contingeret, inscio aut non consentiente Capitulo, et id quidem in ipsâ electione; postea tamen perdurat obligatio secretum servandi, quamvis, per ejus violationem, deinceps commissam, electio non annulletur.

253. 8° Electio fieri nequit per sortem, ex cap. 3, *De Sortileg.*; Bouix tamen (*De Capitul.*, p. 207), citans Ceccoperium, excipit casum in quo, post binum vel ternum scrutinium, staret paritas votorum inter duos candidatos; sortem tunc solùm permittit S. Liguor. (lib. 3, n° 11), quando fit ex auctoritate judicis pro decidendis litibus circa officia aut beneficia ecclesiastica.

254. Quærit. 4° Quid agendum sit, peractâ electione?

Resp. Absolutâ et patefactâ electione, conficitur decretum quod subscribunt eligentes, quibus tunc omnis variandi potestas adimitur. Cap. 20, 21 et 58, *De Electione.*

Mox electo, id est intra octo dies, notificari debet electio.

Electi consensus petendus est, et ipse, infra mensem, ne suo jure cadat, debet illum emittere (cap. 6, *De Elect.*, in 6°).

Præterea, intra alios tres menses à Superiore petenda est confirmatio electionis ex eod. cap. : alioquin electio viribus eo ipso vacuatur.

Obtentâ verò confirmatione, intra tres menses à die habitæ notitiæ confirmationis numerandos, consecrandu est Episcopus; alioquin ad *fructuum perceptorum restitutionem tenetur, et si intra totidem menses postea id facere*

neglexerit, *Ecclesiâ suâ*, *ipso jure*, *est privatus*. Ita Concil. Trid. (sess. 23, cap. 2, *De ref.*)

II.—*De Postulatione.*

255. « Si fortè contigerit, inquit Card. Soglia (*Inst. jur.* « *priv.*, § 37), ut, qui Ecclesiæ utilissimus fore videtur, « ob... canonicum impedimentum eligi nequeat, tunc « electoribus extraordinarium præsidium datur, modò nu- « merus postulantium duplò excedat numerum eligentium « (cap. 40, *De Elect.*), nimirum postulatio... Duplex est... « *simplex* et *solemnis*.

« *Simplex* est petitio apud superiorem, ut consentiat in « electionem ejus qui suæ potestati subest, velut si mona- « chum eligere velis, opus est veniâ sui Abbatis : quæ qui- « dem non vera et propria est postulatio, dum persona, « hoc modo postulanda, nullo canonico impedimento te- « neatur quominus eligi possit.

« *Solemnis* et vera postulatio est, dum à Romano Pon- « tifice petitur, ut ex indulgentiâ et dispensatione, in Epis- « copum assumat qui per canones eligi nequit... Satis « intelligitur impedimentum ejus generis esse oportere, « super quo Pontifex dispensare possit et soleat, qualis « est defectus natalium, ætatis, ordinis, libertatis ob vin- « culum spirituale cum aliâ ecclesiâ, et hujusmodi. »

« Non solùm, inquit Reiffenstuel (lib. 1, tit. 5, n^{is} 37- « 39), Archiepiscopus et Episcopus consecratus, sed etiam « confirmatus tantùm..., ad alium Episcopatum nequit « eligi, sed solùm postulari. Ita communis... Electus verò « duntaxat in Episcopum..., ante factam ejus confirma- « tionem, sicut potest suæ electioni... liberè renuntiare..., « ita ad alium Episcopatum eligi potest... » (sine postula- tione).

« Episcopus qui renuntiavit Episcopatui, potest ad aliam « Ecclesiam eligi, nec debet postulari, nisi aliud quid « canonicum obstiterit... quia talis non ampliùs est alli- « gatus cuipiam Ecclesiæ... »

III.—*De Præsentatione.*

256. « Præsentatio est personæ ad Episcopum vel alium

« cui competit institutio, per patronum legitimè facta « exhibitio, ut ei de beneficio vacante provideat. »

Nominatio regia, in locis ubi viget, aliquid habere videtur de naturâ *Præsentationis*, et ad ipsam referri potest.

IV. —*De Collatione.*

257. Collatio est concessio beneficii vacantis ab habente potestatem facta. Duplicis speciei est : *libera* nempe et *necessaria.*

Necessaria ea est quæ fit ex necessitate juris, videlicet ob præsentationem aut electionem alicujus, vel ob mandatum superioris, aut ex causâ permutationis beneficiorum.

Libera quæ fit solo jure Prælati : proinde est gratuita concessio beneficii.

Differt collatio ab electione maximè in eo quòd per collationem acquiratur *jus in re*, dum per electionem acquiritur duntaxat jus *ad rem.*

Provisio, seu Pronuntiatio Papæ in Consistorio, habet vim electionis et confirmationis. Innoc., in cap. *Cùm olim*, etc.

Ex his patet Confirmationem, Institutionem, etc., referendas esse ad Collationem.

Sic autem proceditur in Episcoporum Institutione. In consistorio Cardinalium, prævia fit causæ cognitio, « quæ « versatur super natalibus, ætate, morum honestate, « scientiâ, aliisque quæ in Episcopo desiderantur. Si « electus vel nominatus extra Italiam commoretur, in- « quisitio de ipsius qualitatibus à Nuntio Apostolico, vel « ab Ordinario, de speciali Pontificis mandato instituitur, « et processus inde confectus Romam mittitur. In Italiâ « verò atque Insulis adjacentibus, electi vel nominati co- « ram ipso Pontifice periculum doctrinæ faciunt, eorum- « que processus in urbe conficitur; quibus absolutis, « totius inquisitionis et examinis acta Cardinali relatori seu « proponenti traduntur, atque tum ab ipso, tum ab aliis « tribus Cardinalibus ordinum capitibus seriò expensa, et « subscriptione roborata, ab eodem Relatore in Consistorio

« referuntur, quod dicitur *præconizare*[1]. Dein in eodem « Consistorio nisi Pontifici expedire videatur in alterum « Consistorium rem differre ut melius Cardinales possint « dotes candidati dispicere, judicium de ipsius idoneitate « profertur, quod *propositionem* appellant : tum denique « Pontifex, consultis cardinalibus, et solemni verborum « formulâ, decretum *confirmationis* emittit. » Ita Card. Soglia, *Inst. juris priv.*, § 39.

Deinde plures conficiuntur Bullæ : una, quæ continet *Provisiones*, dirigitur ad Promotum; aliæ verò ad Consecratorem, ad Metropolitanum, ad clerum populumque quibus præficiur Promotus.

Præter fidei professionem, quæ in processu fieri debet, tenetur novus Episcopus, post suam in Consistorio promotionem, Romano Pontifici fidelitatis et obedientiæ juramentum præstare; et quidem, extra Romam, in manibus Episcopi consecratoris. Et cf. app. n. I.

PUNCTUM III.

AD QUEM VEL AD QUOS PERTINEAT PROMOTIO AD DIGNITATES ET OFFICIA ECCLESIASTICA, ET INTRA QUODNAM TEMPUS AD HANC SIT PROCEDENDUM.

258. Dicemus infra, ubi de S. Pontifice, ad quos pertineat electio Papæ et simul de modo quo illa sit facienda.

Quærit. Hìc tantùm 1° ad quem diversis temporibus pertinuerit promotio Episcoporum ?

Resp. Initio, ipsemet Christus per semetipsum Apostolos elegit (Luc., c. 6, v. 13). Apostoli verò, sine populi concursu, suos cooperatores et successores elegerunt : « Hujus rei gratiâ, inquit Paulus ad Titum (cap. 1, v. 5), « reliqui te Cretæ, ut constituas per civitates presbyteros, « etc. » Varias subindè formas, pro diversis temporibus, expertæ sunt electio et promotio Episcoporum, semper tamen de consensu, saltem implicito Sanctæ Sedis; tres verò epochæ sunt distinguendæ :

259. *Prima epocha.*—In hâc, ad electionem Episcoporum,

[1] Quædam eorum recenter immutata sunt: hodie enim promovendus, non à Cardinale, sed à Papâ proponitur in Consistorio.

concurrebant tùm Metropolitanus et Episcopi provinciæ, tùm Ecclesiæ viduatæ clerus et populus, plus minusve distinctè. Id constat variis canonibus à Gratiano relatis, dist. 61, 62, 63. Sic autem habet can. *Nulla* 1, dist. 62, ex epistolâ S. Leonis ad Rusticum : « Nulla ratio sinit, ut inter « Episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec « à plebibus expetiti, nec à provincialibus Episcopis cum « Metropolitani judicio consecrati. »

Jus verò erat Metropolitano et comprovincialibus Episcopis rejiciendi votum populi, imò et Cleri, si ipsis irrationabile videretur. « Docendus est populus, non sequen- « dus, inquit canon. 2, dist. 62 ; nosque, si nesciant, eos « quid liceat, quidve non liceat commonere debemus. » Quam sententiam electioni Episcoporum applicat cap. *Nosse* 12, dist. 63. Igitur, inquit S. Cyprianus (epist. 68), eo sensu populi et Cleri inferioris consensus requirebatur, ut *Sacerdos, plebe præsente, sub omnium oculis deligeretur, et dignus atque idoneus publico testimonio comprobaretur.*

Non omnino constans fuit, ac uniformis in totâ Ecclesiâ, præfata electionis forma : nam, in Oriente, sic modificata fuit à Justiniano (*Novell.*, 123, c. I) : « Sancimus ut quoties « opus fuerit Episcopum ordinari, Clerici et *Primates* « civitatis, cujus est Episcopus ordinandus, de tribus « personis decreta faciant, dicentes quòd, neque propter « amicitiam, neque, etc... hos elegerint, ut melior ordi- « netur electione et periculo Ordinantis. » In Occidente autem, mos invaluit, præsertim post barbarorum invasionem, expetendi regis consensum, ut patet ex pluribus canonibus à Gratiano relatis, dist. 63.

Quidquid sit de his, in hâc epochâ, regulariter Episcopi orientales non ordinabantur absque Patriarcharum consensu [1] : ipsimet Patriarchæ confirmationem à Sede Apos-

[1] « Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam, et Penta- « polim ; ità ut Alexandrinus Episcopus omnium horum habeat potes- « tatem, quia et Urbis Romæ Episcopo pariter mos est. Similiter « autem et apud Antiochiam cæterasque provincias, suis privilegia « serventur Ecclesiis... Si quis *præter sententiam Metropolitani fuerit* « *factus Episcopus, hunc Magna Synodus* definivit Episcopum esse non

tolicâ obtinere debebant ut eorum auctoritas firmaretur[1].

In Occidente, per quatuor priora sæcula, nulli fuerunt Metropolitani ; Episcopi verò eligebantur præsentibus vicinioribus episcopis, a quibus consecrabantur. In Italiâ inferiori tamen, solus Episcopus Romanus omnes episcopos consecrabat. Dein in cæteris regionibus paulatim invectus est usus Metropolitanorum quibus ferè eadem jura concessa sunt quibus gaudebant Metropolitani orientales.

Sic enim habet S. Leo (can. 19, dist. 63) : « Metro-« politano defuncto, cùm in ejus loco alius fuerit subro« gandus, provinciales Episcopi ad civitatem Metro-« polim convenire debebunt, ut omnium clericorum « atque civium voluntate discussâ, ex presbyteris ejus-« dem Ecclesiæ vel diaconis, optimus ordinetur. »

260. *Secunda epocha.* — Circa duodecimum sæculum, reservata fuit Capitulis Episcoporum electio [2], confirmatione eorum duntaxat et consecratione adhuc ad Metropolitanum pertinentibus. Hoc constare videtur ex cap. *Cùm terra* 14, *De Elect.*, in quo agitur de Ecclesiâ Hierosolymitanâ ; evidenter autem demonstratur per caput *Quia*

« oportere. » Concil. Nicæn., can. 6. Per Metropolitanum hîc Patriarcha intelligitur. V. *Tradit. de l'Eglise*, etc., t. 1, p. 53.

Innocentius I scribens Alexandro Episcopo Antiocheno dicebat: « Sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic et cæteros non sine permissu conscientiâque tuâ sinas episcopos procreari. » *Trad. de l'Eglise, ib.*, p. 24 et 49.

[1] Pro confirmatione Patriarcharum à S. Pontifice, vide epistolam S. Bonifacii I *Ad Rufum*, et plura alia relata in opere citato, *Tradit. de l'Egl.*, t. 1, p. 93, 151, etc. Vide etiam Bouix, *De Episcopo*, t. 1, p. 153, etc.

[2] « Separatis progressu temporis clericis à religiosis, qui omnes ad « electionem Episcoporum concurrebant, ex claro et expresso textu in « cap. *Obeuntibus* 35, dist. 63, fuit exinde statutum ut religiosi suorum « Abbatum aliorumque Superiorum, canonici verò Cathedralium suo-« rum Episcoporum facerent electionem, cap. *Nullius*, cap. *Cùm* « *terra*... et per totum tit. *De Elect.*, etc. Et sic tota facultas eligendi « Episcopos fuit redacta ad solos cathedralium canonicos... » Ferraris, v° *Episcopus*, art. 2, n° 5.

propter 42, *De Electione*, ex Concil. Lateran. IV, anno 1215 desumptum. Sed, ut modò diximus, ante hanc epocham, sæculo nono, multi Episcopi, si non omnes, à Romano Pontifice confirmabantur (V. *Tradit. de l'Église*, t. 3, p. 11, etc.). Ita præsertim Metropolitæ, qui, ut *plenitudinem ecclesiasticæ potestatis* obtinerent, pallium à Sanctâ Sede postulabant : vide cap. *Nisi, De auctorit. et usu Pallii*, in quo sic loquitur Innocent. III : « Si postulatio Episcopi « Trojani ad Panormitanam Ecclesiam fuisset admissa, « non tamen deberet se Archiepiscopum appellare, prius- « quam à Nobis Pallium suscepisset, in quo Pontificalis « Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appella- « tione confertur, etc. »

261. *Tertia epocha.* — A tempore Benedicti XII, qui, anno 1334, ad Supremum Pontificatum evectus est, Summi Pontifices Episcoporum institutionem sibi reservârunt [1]; imò paulatim ubique intermissæ fuêre electiones à Capitulis peractæ, ità ut hodie in quibusdam Germaniæ partibus solùm subsistant.

Nisi paulatim ad hanc reservationem processêre SS. Pontifices : primùm quidem Dignitatem Episcopalem non contulerunt nisi prout casus deferebantur ad Sedem Apostolicam, sive quia propter certos defectus in electis, necessaria erat dispensatio, sive quia dirimendi erant lites inter varios contendentes exorti. Postea verò, Joannes XXII per regulas Cancellariæ, Paulus II per Constit. *Ad Romani Pontificis providentiam*, anno 1467 (Extrav. Comm. 14, *De Præb. et Dignit.*), sibi indistinctè et absolutè reservârunt omnium omnino Ecclesiarum Cathedralium, Metropolitanarum Patriarchaliumque electionem et collationem.

Porrò hæc disciplina evidenter approbationem obtinuit à Concil. Trident. : sic enim habet canon 8, sess. 23 : « Si quis dixerit Episcopos, qui auctoritate Romani Ponti- « ficis assumuntur, non esse legitimos, anathema sit » ; et cap. 1, sess. 24, idem Concilium jubet ut « Instructio

[1] Juxta Ferraris, v° *Episcopus*, n° 4, hæc reservatio cœpit tempore Clementis V.

« de personâ promovendâ quamprimum ad Sanctiss. « Roman. Pontificem transmittatur, ut *Ipse*, plenâ perso- « narum notitiâ habitâ, pro gregis Dominici commodo, « de illis, si idonei reperti fuerint, Ecclesiis possit utiliùs « providere. »

« Hæc jurisdictionis conferendæ potestas, ait Pius VI « (Brev. 12 apr. 1791), ex novâ disciplinâ à pluribus « sæculis jam recepta à conciliis generalibus, et ab ipsis « concordatis confirmata, ne ad Metropolitanos quidem « potest ullo modo attinere, utpote quæ, illuc reversa « unde discesserat, unicè resideat apud Sedem Aposto- « licam. »

262. Variis tamen temporibus insectata est hæc disciplina :

1° Jam, sæculo decimo quinto, reponebatur inter abusus qui erant tollendi per reformationem Ecclesiæ in Capite et membris : unde concilium Basileense (sess. 12) anno 1433, jubebat ut : « Per *electiones* et confirmationes cano- « nicas, secundùm juris communis dispositionem, Eccle- « siis Metropolitanis et Cathedralibus vacantibus debitè « provideretur » : quæ dispositio inserta fuit celebri Pragmaticæ Sanctioni, quæ in comitiis Bituricensibus edicta fuit.

Sed expetentibus per multos annos SS. Pontificibus, tandem abrogata fuit dicta Pragmatica per Concordatum Leonem X inter ac Franciscum I initum, quo omnino in Galliâ suppressæ fuêre electiones, et jus nominandi Episcopos et Abbates Regi fuit tributum (Concord., tit. 3).

2° Item, anno 1791, Cœtus nationalis, per Constitutionem civilem Cleri Gallicani, antiquas electiones à populo factas restituere conatus est : sed quàm dissimiles forent illæ novæ electiones à veteribus facile est discernere, percurrendo articulos 3, 16, 19 dictæ Constitutionis, quæ ut schismatica, propter hoc et alia, damnata fuit à Pio VI.

3° Tandem Napoleo I, quærens viam quâ posset obtinere institutionem Episcoporum, non obstante oppositione Sedis Apostolicæ, Concilium Parisiis anno 1811 convocavit.

Quandiu libertate potitum fuit Concilium, sese incompetentes ad solvendam difficultatem declarârunt Patres Concilii; ideòque violenter à Napoleone dissoluta fuit Synodus. Mox verò, iterùm congregatis Episcopis, post incarcerationem quorumdam, emissum fuit à majoritate decretum sequens :

« Les six mois expirés, sans que le Pape ait accordé « l'institution, le métropolitain procédera à l'institution « de l'Évêque. Le présent décret sera soumis à l'approba« tion de N. S. Père le Pape. »

Nihil prætermisit Napoleo quin S. Pontificem, quem detinebat in captivitate, adduceret ad sanciendam præfatam dispositionem : optatum finem se assequi existimavit per Concordatum 25 januar. 1813, cui Pontifex morbo et durâ captivitate debilitatus, subscripsit. At verò, absque longâ morâ, contra hoc Concordatum, vi à se ereptum, strenuè ac magnanimiter reclamavit Pius VII, quod reverà executionem non obtinuit.

Hodie in Galliâ Episcoporum electiones fiunt juxta dispositionem Concordati 1801, cujus articulus quintus innovat in hâc parte dispositiones Concordati inter Leonem X et Franciscum I initi, et cujus tenor hic est :

« Consul Primus ad Episcopales sedes, quæ in posterùm « vacaverint, novos Antistites nominabit; iisque, ut in « artic. præcedenti constitutum est, juxta formas relativè « ad Gallias ante regiminis commutationem statutas, Apos« tolica Sedes canonicam dabit institutionem[1]. »

Per artic. verò 17 conventum fuit, ut præfata dispositio locum non esset habitura in casu quo *aliquis ex successoribus Primi Consulis catholicam religionem non profiteretur*. Similia Concordata cum pluribus aliis regnis catholicis inita fuerunt à SS. Pontificibus.

263. Quærit. 2° Ad quem pertineat Collatio beneficiorum et officiorum quæ à Prælaturis diversa sunt?

[1] Hic est referenda propositio 50, in Syllabo damnata : « Laica auc« toritas habet per se jus præsentandi Episcopos, et potest ab illis « exigere ut ineant diœcesium procurationem, antequam ipsi canonicam « à Sede institutionem et apostolicas litteras accipiant. »

Resp. Quæstio est expendenda sub duplici respectu : 1° relativè ad jus commune; 2° relativè ad specialem Ecclesiæ Gallicanæ præsentem statum :

I. Quoad *Jus commune.* Primarius et supremus omnium beneficiorum et officiorum Collator est S. Pontifex : accepit enim ab ipsomet Christo plenam et independentem potestatem pascendi et gubernandi universalem Ecclesiam; proinde conferendi beneficia et officia ecclesiastica. Unde hoc disciplinæ punctum ad ipsam fidem pertinet, et à nemine catholico negari potest. « Neque prærogativam « hanc et potestatem ullum ei Concilium adimere et « minuere potest, aut etiam Papa concedens Ordinariis « aliisque facultatem conferendi beneficia, se privat aut « privare potest dictâ facultate à Christo acceptâ. » Leuren. *Forum benef.*, part. 2, p. 512.

264. Multiplici modo Papa jus beneficia conferendi exercere valet; videlicet :

1° *Jure concursûs*, quatenùs concurrit cum cæteris collatoribus inferioribus : semper enim sic concurrere potest, cùm eâ facultate nequeat privari.

2° *Jure devolutionis* : dum ex aliquâ causâ à collatoribus inferioribus ad Papam fit devolutio juris conferendi : casus specialiter contingeret si collatores inferiores neglexissent, intra tempus à jure præfixum, beneficium conferre, vel si contulissent eo modo quem jus irritat et propter quem devolutionem decernit.

3° *Jure præventionis* : dum nimirum, ante vacationem beneficii, Pontifex mandat ut illud, vacatione superveniente, conferatur, vel etiam ipsemet confert determinatæ personæ. Sed quoad hoc punctum, notandum est quòd juxta « Concil Trident. (sess. 24, cap. 19, *De ref.*).... « mandata de providendo, et gratiæ expectativæ, et aliæ « quæcumque gratiæ ad vacatura beneficia sublata sunt, « simul et reservationes mentales quibus Pontifex beneficium aliquod in gratiam alicujus personæ reservabat, « reticito et quasi in mente servato nomine ipsius personæ.. « quæ quidem Tridentini decreta..., per regulas Cancellariæ, [Pontifices] curaverunt ut in posterùm religiosè « custodirentur. » Card. Soglia, *Inst. jur. priv.*, § 89.

265. — 4° *Jure reservationis*: dum Papa confert certa beneficia quæ Ipse sibi privativè reservavit.

Cùm de facto Sedes Apostolica uti non soleat jure *concursûs* et *præventionis* et sufficiant modò dicta de jure *devolutionis*, dicendum nunc tantùm de *jure reservationis.*

Quando S. Pontifex sibi reservavit beneficium pro uno tantùm casu vacationis, ille reservationis modus non dicitur propriè *reservatio* sed *affectio.* Si verò sibi reservaverit quoad omnes in perpetuum vacationes, tunc propriè vocatur *reservatio.*

Juxta Canonistas cœpit S. Sedes hujusmodi reservationes sibi tribuere sæculo XIII.

In Sexto decretalium beneficia quæ *vacant apud Sedem Apostolicam* seu *in Romanâ Curiâ*, reservantur S. Pontifici. Ita cap. *Licet* 2, *De Præbendis et Dignit.* et cap. *Præsenti* 34, ejusdem tituli. Porro beneficia vacant in Curiâ Romanâ, quando beneficiatus moritur in loco ubi residet Papa vel Cancellaria ejus, aut moritur in loco non plus distanti quàm duabus diætis, idest 40 milliaribus italicis.

Item cessat hæc reservatio si beneficium, intra mensem à die vacationis computandum, non conferatur à S. Pontifice (cap. *Statutum* 3, *De Præb.*, in 6°). — Sed hoc extendi non debet ad cæteras reservationes infrà recensendas, juxta Card. Sogl. (*Inst. jur. priv.*, § 90).

Per primam regulam Cancellariæ, Sedi Apostolicæ reservantur omnia beneficia quæ ab Ordinariis aliisque collatoribus, contra præcriptam à Tridentinâ Synodo formam, collata sunt.

266. Juxta Card. Soglia (*Inst. jur. priv.*, § 90), « sunt « quinque reservationum genera : namque beneficia reser« vantur vel *ratione qualitatis* ipsorum beneficiorum, qua« lis est reservatio Episcopatuum, Primarum Dignitatum « et beneficiorum majorum ; vel *ratione personarum* « eadem beneficia obtinentium, uti beneficia Cardinalium, « Curialium et Sedis Apostolicæ Officialium ; vel *ratione* « *modi* quo vacant, veluti beneficia vacantia ob privationem, « depositionem, collationem alterius incompatibilis ; vel « *ratione loci* ubi vacant, cujusmodi est reservatio vacan« tium apud S. Sedem aut in Curiâ; vel denique *ratione*

« *temporis* quo vacant, unde orta distinctio inter menses « papales et ordinarios.

Inter beneficia, in Curiâ romanâ vacantia, solæ parochiales ecclesiæ in Curiâ vacantes post obitum Pontificis, aut, eo vivente, vacantes et non collatæ, à reservatione eximuntur, quia Bonifacius VIII, cap. 35, *De Præbend.*, in 6°, earum sic vacantium collationem Ordinariis non ademit.

267. Post Romanum Pontificem, nobiliorem locum inter collatores obtinent Episcopi et locorum Ordinarii : sic enim habent can. *Regenda* 4, causa 10, q. 1 : « Regenda « est unaquæque Ecclesia, sub *provisione* ac tuitione, « Episcopi, per sacerdotes vel cæteros clericos quos ipse « cum Dei timore provideret » ; et can. *Nullus* 2, causa 16, q. 7 : « Nullus omninò Archidiaconus aut Archipres- « byter... animarum curam, vel præbendas Ecclesiæ, sinè « judicio vel consensu Episcopi, alicui tribuat : imò, sicut « sanctis canonibus constitutum est, animarum cura... in « Episcopi judicio et potestate permaneat. » V. insuper cap. *Conquerente*, *De Officio*, et cap. *Ex frequentibus*, *De Instit.*

Ex quibus inferendum est quòd, quando beneficium vacans, neque est reservatum Sedi Apostolicæ, neque ullus alius probare potest jus suum illud conferendi, eo ipso ipsius collatio ad Episcopum pertinet.

Præter Episcopos et Ordinarios sunt insuper alii, qui ex indultis vel legitimâ consuetudine, saltem jure delegato, beneficia vel officia conferunt.

Ut certum nunc habetur canonicatuum et præbendarum Cathedralis collationem *regulariter* ad Episcopum simul et Capitulum pertinere (Bouix, *De Capitulis*, p. 224). Jure autem communi jus eligendi Canonicos in Collegiatis ad Capitulum spectat; jus verò instituendi, ad Episcopum. Decisum à Rotâ, ap. Bouix, *De Capit.*, p. 264.

Nominatio verò Vicarii perpetui Curati in Cathedralibus pertinet ad Capitulum, approbatio verò ad Episcopum.

Jure communi ad Episcopum pertinet Theologalis et Pœnitentiarii electio in Capitulis.

268. II. Hæc quidem de jure communi : deveniendo

nunc ad partem responsionis quæ spectat præsentem Ecclesiæ Gallicanæ statum, nempe à tempore Concordati 1801.

Dicimus : 1° Ad Episcopos, absque ullâ ad Sedem Apostolicam vel ad alios reservatione, pertinere parochiarum collationem. Sic enim legitur in Concordato 1801, art. 10 : « Episcopi ad parœcias *nominabunt*, nec personas seligent, « nisi Gubernio acceptas. »

Porrò hæc vox *nominabunt* non intelligenda est tantùm de simplici *nominatione*, sed etiam *de verâ collatione*, quia in Galliâ hunc sensum habet vox *ils nommeront*, quæ adhibita fuit in priori Concordati redactione. Hoc constat ex decreto Card. Caprara 9 apr. 1802, executorio Concordati, ubi dicitur : « Neque ullus, præter novos parochos « ... à novis Antistibus *institutos*, illarum ecclesiarum « parochus... haberi.... ampliùs possit. » Vide insuper quibus verbis idem Cardin. Legatus utebatur in singulis decretis erectionis diversarum diœcesium, conferendo Episcopis *collationem* parœciarum. Et sic res à 77 annis intellecta fuit et nunc intelligitur. Id etiam concludi potest ex analogiâ cum Concordato inito, quatuor post annis, inter eumdem Pium VII ac Napoleonem I pro Republicâ Italicâ. Inibi enim legitur : « Sanctitas Sua concedit Epis« copis jus conferendi parœcias, quæ quovis anni tempore « erunt vacaturæ. »

Quod de Galliâ dicitur, extendendum etiam est ad eas regiones, quarum Ecclesiæ juxta dictum Concordatum 1801 reguntur, prout, v. g. Belgium.

Quoad alia beneficia, ex decretis erectionis singularum diœcesium, deduci posse videtur quòd Cardin. Caprara voluerit ut adhuc vigerent reservationes quæ apud nos exstabant. Sed illæ reservationes non ampliùs fuerunt observatæ à tempore Concordati. Unde, non solùm Canonicos, Primas Dignitates soli Episcopi Galliæ nominant, sinè concursu Capituli aut indulto Pontificio, sed etiam sic pariter soli nominant Vicarios Curatos Cathedralium unitarum Capitulis.

Utrum autem hoc legitimè fiat in diœcesibus ubi adest consuetudo quadragenaria, dubitat D. Bouix (*De Capitul.*,

p. 257-260); quia, inquit, hæc consuetudo carere videtur conditionibus omninò requisitis ut legitima sit; nempe quòd introducta fuerit ex *certâ scientiâ et per actus liberos*: nonnisi enim propter ignorantiam sui juris contra illam reclamare sese abstinuerunt canonici.

In gratiam tamen Episcoporum dici posset, quoad Vicarios Curatos Cathedralis, quòd Concordatum, sinè distinctione, Episcopis solis tribuat nominationem ad *quascumque parœcias*; et si res dubia remaneret, explicanda videtur per consuetudinem quæ est optima legum interpres, præsertim cùm non reclamet S. Sedes, quæ certè talem consuetudinem non ignorat; consensus autem etiam tacitus S. Sedis legitimat consuetudinem quamvis non quadragenariam (98). Quòd autem S. Pontifex non ignoret præfatam consuetudinem, constat ex actis Concilii Remensis anno 1850, ubi dicitur : « Quorum (Canonicorum) « unus *ab Episcopo* demandatur ad regimen animarum, « qui et ab eodem revocari potest, retento canonici titulo » (p. 107). Adde non constare quòd consuetudo debeat introduci ex certâ scientiâ, juxta dicta supra (80).

Præterea, juxta declarationem S. Congr. Concilii anni 1593, nominatio *vicariorum sæcularium ad tempus* (seu revocabilium) *in beneficiis unitis*, spectat *ad Episcopum*, et quidem vi Conc. Trident., sess. 7, cap. 7, *De reform.* Porrò, in Galliâ, vicarii curati Cathedralium unitarum sunt amovibiles, et ab Episcopo revocantur. Ergo, etc.

Vi præfati decreti Concilii possent etiam Episcopi nominare vicarios perpetuos in Cathedralibus Capitulis unitis; sed in hoc Concil. Trident., per Bullam S. Pii V, *Ad exequendum* fuisse reformatum tenent DD. et S. Congregatio.

269. Major difficultas adesse videtur pro nominatione Canonicorum et Primæ Dignitatis in singulis Capitulis, quam etiam soli Episcopi peragunt in Galliâ per totum annum, quamvis nihil in Concordato reperiatur quòd illis tribuat hujusmodi facultatem. Imò à Cardinali Legato non fuerunt delegati Antistites Galliæ ad erigenda Capitula *nisi juxta præscriptum sacrorum conciliorum, juxta formam à sacris canonibus conciliisque præscriptam et ab Ecclesiâ hùc usque servatam*, et quod magis decretorium est, non videntur

Episcopi, etiam primâ vice, elegisse Dignitates et Canonicos sui Capituli, nisi virtute indulti S. Sedis, prout constat de diœcesi Cenomanensi, ap. Bouix (*De Capit.*, p. 666). Sed adhuc allegari potest in gratiam Episcoporum quòd S. Sedes illam agendi rationem cognoscat, et tamen, per suum silentium, videatur habere Canonicos ut legitimos et legitimas pariter Primas Dignitates, in Galliâ existentes.

270. Capellani Monialium non exemptarum, quales sunt hodie ferè omnes in Galliâ, nominari debent ab Episcopis.

Pro capellanis hospitiorum, generatim observatur decretum regium 31 oct. 1821, art. 18 : « Les aumôniers « sont nommés par les Évêques diocésains, sur la présen- « tation de trois candidats par les commissions adminis- « tratives. » Non tamen, sinè aliquâ usurpatione spiritualis auctoritatis, hæc facultas capellanum præsentandi dictæ commissioni administrativæ tributa fuit.

Usurpatio adhuc major videtur in regulis 30 oct. 1841, art. 40, ubi dicitur, quoad institutionem capellanorum carcerum : « Un aumônier, *nommé par le Préfet*, sur la pro- « position de l'Évêque, est attaché à la prison. » V. *Législation civ. eccl. d'André*, v° *Aumônier des prisons.* Illi enim capellani solâ auctoritate ecclesiasticâ constitui possunt.

Quoad capellanos collegiorum, dicitur pariter, in regio decreto 8 apr. 1824, quòd à Ministro Instructionis publicæ *nominentur*; sed patet quòd necessariò missionem et facultates, necessarias ad suum munus obeundum, ab Episcopis recipere debeant.

Capellani militum magis canonicè à legibus instituuntur. Suppressi quidem fuerant decreto Regis 20 novemb. 1830, excepto casu quo, in præsidiis vel in castris, clerus parochialis huic ministerio non esset sufficiens; sed postea, restituti fuère primùm capellani pro servitio rei nauticæ, pro quo constitutus fuit apud Ministrum Capellanus Primarius, cujus officium est ordinare et dirigere servitium spirituale in navibus. Hoc peractum fuit præsertim per decretum 31 Martii 1852.

Tandem, 17 jun. 1857, prodiit Decretum Napoleonis III, acceptans Breve Apostolicum *Quæ superni* 31 martii præce-

dentis, quo in Galliâ restituitur Supremus Eleemosynarius (*le Grand Aumônier*), et omnia ordinantur quæ ad cultum divinum et curam pastoralem pertinent, in domo imperiali et variis palatiis et residentiis imperialibus.

Juxta præfatum Breve, ab Imperatore deligendus est Supremus Eleemosynarius, qui deinde potest constituere, in locis præfatis, sacerdotem qui ejus nomine exerceat functiones parochiales.

Ex eodem Brevi, Supremus Eleemosynarius facultatem habet conferendi jurisdictionem necessariam, et varia privilegia in eodem enumerata, Capellanis militum, pro tempore quo extra regiones imperialis ditionis copiæ versantur, nisi tamen Romæ aut in Statu Pontificio exercitus inveniretur.

In ditione verò imperiali, capellani militum approbari et jurisdictionem accipere debent à respectivis Ordinariis locorum, in quibus copiæ commorantur. Dictum Breve nihil explicitè continet quoad nominationem hujusmodi capellanorum.

Nec idem Breve videtur posse extendi ad capellanos rei nauticæ, de quibus omnino silet. Sic autem habet de ejusmodi capellanis decretum imperiale 31 martii 1852 : « Art. 4. L'Aumônier en chef s'entendra avec les Évêques « pour le choix des ecclésiastiques destinés à être embar- « qués sur la flotte. Il les désignera ensuite au Ministre de « la marine.—Art. 5. Les aumôniers de mer continueront « à recevoir leurs pouvoirs spirituels de l'Évêque du dio- « cèse duquel ressortit le port d'embarquement. »

271. Quærit. 4° Intra quodnam tempus conferenda sint beneficia seu officia ecclesiastica?

Resp. Sic statui à Concilio Lateran. III : « Cùm præben- « das ecclesiasticas, seu quælibet officia in aliquâ ecclesiâ « vacare contigerit, non diù maneant in suspenso : *sed « intra sex menses* (pro sedibus episcopalibus vide supra « 254, 250), personis quæ dignè administrare valeant, « conferantur. Si autem Episcopus.... conferre distulerit, « per Capitulum ordinetur... Si omnes fortè neglexerint, « Metropolitanus de ipsis secundùm Deum absque illorum « contradictione disponat. » (Cap. *Nulla* 2, *De Conc.*

Præb.) Non autem in usu videtur esse hodie quòd Capitula, officiis vacantibus, ob Episcoporum negligentiam provideant.

272. *Nota* quòd ad Episcopum collatorem spectet mittere in possessionem per seipsum aut per delegatum. « Cæterùm, inquit Cardin. Soglia (*Inst. jur. privat.*, § 96), « qui possessionem tradit, clericus sit oportet, aut etiam « Notarius, qui tamen à Sede Apostolicâ vel ab Episcopo « creatus sit; sæpe verò ac ferè semper presbyter in possessionem immittit, et Notarius de hâc immissione « instrumentum conficit, præsentibus saltem duobus « testibus.

« Possessio beneficii traditur vel ipsi beneficiario præsenti, vel ejus procuratori speciale mandatum habenti; « et quanquam certa forma capiendæ possessionis nullo « jure sancita sit, aliqua tamen externa signa usu recepta sunt, quibus possessionis traditio et acceptio significaretur. Igitur possessio arripitur per ingressum in « Ecclesiam, ubi est titulus beneficii, occupando sedem « convenientem, veluti stallum in choro, aut campanam « pulsando, altare osculando, missale aperiendo vel claudendo, aliaque id genus agendo quæ officium et potestatem beneficiati significent. Canonicatûs autem et Præbendæ capitularis possessio coram Capitulo accipienda « est. »

§ III.

De qualitatibus in promovendis ad Dignitates vel officia ecclesiastica requisitis.

273. In promovendis ad Prælaturas et ad alia officia ecclesiastica tres generatim qualitates à Cap. *Cùm in cunctis* 7, § 1, *De Elect.*, requiruntur, videlicet *ætatis maturitas, gravitas morum, et litterarum scientia* : « Cùm in cunctis « sacris ordinibus et ecclesiasticis ministeriis, sint *ætatis* « *maturitas*, *gravitas morum*, *et scientia* requirendæ, « multò fortiùs in Episcopo, hæc oportet requiri. » His dotibus duæ aliæ adjiciuntur à Glossâ, nempe quod promovendus sit legitimè natus, et quòd constitutus sit in sacris

ordinibus; de electo Episcopo Glossa loquitur. Vide adhuc Conc. Trident., sess. 7, c. 1, *De reform.*

274. — 1° *Ætatis maturitas.* Pro quocumque beneficio ecclesiastico obtinendo, ad minimum requiritur ætas anni decimi quarti inchoati : « Nullus, inquit Trident. « (sess. 23, c. 6, *De reform.*), ante decimum quartum « annum beneficium possit obtinere. » — In promovendis autem ad regimen parœciarum requiruntur 25 anni ad minus inchoati. Ita cap. *Licet* 14, *De Electione*, in 6°, et Concil. Trident., sess. 7, cap. 3. At circa hoc, nota quòd ex eo quòd alicui concessa fuerit dispensatio super ætate ad recipiendos ordines, non ideo pariter cum eo dispensetur ad recipiendum parochiale beneficium.

Nota insuper pro Galliâ, quòd hoc non sit applicandum succursalium deservitoribus ; quia succursales in Galliâ non habentur ut beneficia strictè dicta ; aut saltem de hoc non benè constat.

Ut quis in Episcopum eligi possit, requiruntur 30 anni completi, ex cap. citato *Cùm in cunctis*, § 1. Huic consonat art. 16, legis organicæ.

Collatio facta non habenti ætatem requisitam, est omninò invalida, etiamsi desierit modicum tempus, etiam unica hora.

275. — 2° *Gravitas morum*, et talis quidem quæ 1° excludat vitia, ea potissimum quæ scandalum generant, ut sunt luxuria, ebrietas, etc.; 2° quæ sit ornata virtutibus ædificationem generare valentibus.

Excluduntur ergo irregulares, excommunicati, aut aliâ censurâ irretiti, infames, qui essent privati voce passivâ, quales sunt, qui non servant interdictum, vel qui simoniacè promoventur, cap. 1, *De Postul. Præl.*, et cap. *Nobis fuit* 27, *De Simoniâ*; vel rejecti ab electione, cap. *Super eo*, 12, *De Elect.*

276. — 3° *Litterarum scientia.* — Triplex autem scientia distingui potest : *eminens*, *mediocris* et *sufficiens*.

Eminens dicitur quando quis in promptu, absque librorum revolutione, scit explicare etiam quæstiones difficiles.

Mediocris est per quam difficiles quæstiones resolvuntur, cum deliberatione tamen et inquisitione in libris.

Sufficiens seu competens vocatur ea per quam quis potest explere ea quæ ad officium suum pertinent, habitâ ratione loci et personarum.

Generatim loquendo, certum est, ad Prælaturas et officia ecclesiastica, tantam requiri scientiam seu rerum agendarum notitiam, quanta est necessaria et sufficiens ad ritè explendum munus suum : « Quia tu scientiam repulisti, « repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. » (Osee, c. 4, v. 6.) Non tamen absolutè requiritur eminens etiam in Episcopis : sic enim habet cap. *Nisi cùm pridem*, § *Pro defectu*, *De Renunt.* : « Quanquam, et desideranda sit « eminens scientia in Pastore, in eo tamen sit compe- « tens toleranda : quia secundum Apostolum, *scientia* « *inflat*, *charitas autem ædificat* ; et ideo imperfectum « scientiæ potest supplere perfectio charitatis. » Vide etiam Concil. Tridentin., sess. 22, cap. 2, *De reform.*

Quoad alia officia requiritur pariter scientia quæ sit saltem sufficiens, juxta naturam officii, si præsertim ei adjungatur cura animarum; et aliquando etiam requiritur gradus academicus, nempe pro Episcopis, Vicariis capitularibus, Theologali, etc. Vide nostrum *Manuale*, n° 472.

277. 4° *Thorus legitimus.* Id constat ex titulo *De filiis presbyt.* et titulo *Qui filii sint legitimi* ; constat etiam ex Concil. Trident., sess. 7, c. 1.

Si quis illegitimus dispensationem obtineret ad recipiendos sacros ordines, non ideò poterit ad Episcopatum promoveri, sed novâ indiget Sedis Apostolicæ dispensatione.

Item requiritur ut electus in Episcopatum sit e parentibus catholicis oriundus. Ita Const. *Onus Apostolicæ* Greg. XIV, 1 maii 1590.

278. 5° *Ordo seu status clericalis.* Ex jure communi, ad beneficium simplex sufficit prima tonsura (cap. *Ex litteris* 6, *De Transact.*); nisi agatur de Canonicatibus, pro quibus requiritur ordo sacer, ex Concil. Trident., sess. 24, c. 12, *De Ref.*

Sufficit etiam prima tonsura pro adipiscendo parochiali beneficio (cap. *Si pro clericis* 8, *De Præbendis*, in 6°), sed talis promotus debet *intra annum, a die adeptæ possessionis*

computandum, *presbyteratûs* ordinem recipere (cap. *Licet.* 14, *De Elect.*, in 6°).

Nemo eligi potest in Episcopatum, nisi sit saltem subdiaconus (cap. *A multis* 9, *De ætate*), etiam à sex mensibus, juxta Concil. Trident., sess. 22, c. 2, *De ref.*

279. Quærit. 1° Utrum stricta sit obligatio ad officia ecclesiastica dignum eligendi?

Resp. Affirmativè. Ita DD. unanimiter ex capite *Grave nimis* 29, *De Præb.* : « Grave nimis est, inquit Alexan-« der III in Concilio generali, et absurdum quòd quidam « Ecclesiarum Prælati, cùm possint viros idoneos ad eccle-« siastica beneficia promovere, assumere non verentur « indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum « scientia suffragantur, carnalitatis sequentes affectum, « non judicium rationis. Unde quanta Ecclesiis damna « proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. » His concordat Concil. Trident., sess. 14, c. 3, *De ref.*

Porrò per indignos intelligendi sunt ii quibus saltem deest una ex qualitatibus supra enumeratis.

280. Quærit. 2° An promotio indigni sit irrita?

Duplici modo actus potest esse irritus : ipso quidem jure et ante omnem sententiam, et post sententiam tantùm, in quo casu actus non est præcisè irritus sed irritandus. Quæritur ergo utrum promotio indigni sit ipso jure irrita, aut solùm irritanda?

Resp. Aliquando indigni promotionem esse irritam, aliquando duntaxat irritandam. Quandonam verò irrita sit, quandonam solùm irritanda, hoc ex verbis quibus lex utitur est judicandum. — Juxta cap. *Dudum* 22, *De Elect.*, in triplici præsertim casu irrita videtur promotio : nempe si promotus, « electionis tempore pateretur, vel in ordi-« nibus vel in scientiâ, vel in ætate defectum. » Item, juxta Concil. Trident., sess. 5, cap. 5, de Theologali, dicitur : « Præbenda, præstimonium... hujusmodi, nonnisi personis « idoneis... conferantur... et aliter facta provisio *nulla sit* « *et invalida.* »

Nulla est collatio, excommunicato facta, beneficii et etiam Dignitatum habentium jurisdictionem, prout Episcopatûs, Prioratûs, etc., uti et præsentatio, vel electio, ins-

titutio et confirmatio, nisi in concessione excommunicatus absolvatur ad effectum provisionis consequendum.

Juxta veriorem sententiam, hoc etiam de excommunicato tolerato intelligendum est. Ità S. Liguor., lib. 7, nº 181.

Dubitatur autem an beneficium validè, quamvis illicitè, suspenso conferatur. S. Liguor. (lib. 7, nº 316, dub. 3) ut probabiliorem habet sententiam affirmantem.

Item dubitatur an collatio beneficii sit ipso jure nulla, quando est facta in gratiam illius qui jam est irregularis : sententia communior affirmat. Vide ipsius momenta ap. S. Liguor. (*ibid.*, nº 343).

Quando autem irrita est beneficii collatio, ipsius fructus malâ fide percepti sunt restituendi, imò etiam restituendi sunt fructus bonâ fide percepti, nisi etiam bonâ fide consumpti fuerint, aut retineri possint ob laborem ; et hoc est applicandum statui præsenti Galliarum, non obstante art. 549 codicis civilis nostri, etsi quidam negent.

Hîc autem notanda est regula XXXVI Cancellariæ Romanæ : « Si quis quæcumque beneficia, absque simoniaco « ingressu, aut apostolicâ aut ordinariâ collatione, aut « electione, per triennium, pacificè possiderit, super ejus- « modi beneficiis molestari nequeat. » Communiùs canonistæ dicunt hanc regulam valere, tàm in foro interno quàm externo, modò sit bona fides, titulus coloratus, et ablata fuerit causa incapacitatis, v. g. irregularitas, censura, etc.; in eodemque casu legitimari per præfatam regulam retentionem fructuum.

281. Quærit. 3º An sufficiat eligere dignum ad Prælaturas, aut alia beneficia vel officia ecclesiastica ?

Resp. Pro Prælaturis et beneficiis parochialibus, certum est non sufficere eligere dignos, et « nullo modo excusari « à peccato mortali eos qui promovent minus dignos » (S. Lig., lib. 4, nis 91, 92). Nititur ea sententia præsertim verbis Concil. Trident., sess. 24, cap. 1, *De reform.*, ubi dicitur : « Alienis peccatis communicantes *mortaliter peccant*, « qui, nisi quos *digniores et Ecclesiæ magis utiles* ipsi « judicaverint... præfici diligenter curaverint. »

« Ex quo patet, inquit S. Liguor. (*ibid.*, 91), peccari

« graviter Pontifices et Reges, qui ad præfatas Dignitates « non digniores promovent. »

Idem dicit D. Bouix (*De Episcopo*, t. 1, p. 312) de Ministro cultuum, qui in Galliis nominandos Imperatori proponit, et de Episcopis qui à gubernio consuluntur, nisi eos suggerant quos digniores et Ecclesiæ utiliores existimant.

Pravam verborum Concilii Trident. interpretationem à nonnullis datam, Innocent. XII, decreto 9 Martii 1679, damnavit in sequenti propositione : « Cùm dixit Concil. « Trident., eos alienis peccatis communicantes peccare, « qui, nisi quos digniores et Ecclesiæ magis utiles, ipsi « judicaverunt, ad Ecclesias promovent : Concilium vel « 1° videtur per hoc *digniores* non aliud significare velle, « nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro « positivo ; vel 2° locutione minùs propriâ ponit digniores « ut excludat indignos, non verò dignos ; vel tandem lo- « quitur 3° quando fit concursus. »

Quoad verò alia beneficia simplicia aut officia ecclesiastica quibus non subest cura animarum, controvertitur utrum sit peccatum mortale illa conferre dignis, omissis dignioribus : affirmantem sententiam S. Liguor. (lib. 4, n° 93) communiorem et probabiliorem vocat, adjiciendo quasdam limitationes quæ legendæ sunt n^is^ 94-95, etc.

Porrò per *dignos*, respectu beneficii vel officii ecclesiastici, intelligendi sunt qui habent sufficienter omnes qualitates jure requisitas ad munus obeundum. *Digniores* verò censentur qui, comparatione aliorum, majorem sufficientiam aptitudinemque ad ministrandum habere dignoscuntur.

« Et quidem isthæc major sufficientia dignitasque, inquit « Reiffenstuel (lib. 1, t. 6, n° 236), non præcisè mensu « randa est ex majori doctrinâ, vel majori vitæ probitate, « aut generis nobilitate, sed conjunctim ex omnibus animæ « et corporis dotibus, ipsâque aptitudine ad regendum ; « adeo ut, omnibus his insimul consideratis, Ecclesiæ... « cui præficitur, cæteris utilior fore credatur. Unde « S. Thomas, 2, 2, q. 185, art. 3... sic inquit : « *Et ideo « ille qui debet aliquem eligere in Episcopum, vel de eo « providere, non tenetur assumere meliorem simpliciter ;*

« *quod est secundùm charitatem, sed meliorem quoad regi-*
« *men Ecclesiæ, qui scilicet possit Ecclesiam et instruere*
« *et defendere et pacificè gubernare.* »

282. Quærit. 4° Utrum valida sit electio digni, digniore prætermisso?

Resp. cum S. Liguor. (lib. 4, n[is] 102 et 103): « Si beneficium est simplex, certum est valere, ex communi DD... « Dubium est si sit curatum... Affirmant... probabiliùs « Lugo, etc. »

283. Quær. 5° An teneantur ad restitutionem eligentes dignum, omisso digniore?

Resp. Quæstionem hanc esse controversam; de eâ, vide S. Liguor. (*ibid.*, n[is] 106-110), qui plures casus discutit. In casu autem concursûs, sententia affirmans communiùs tenetur, et est valde probabilior.

284. Quærit. 6° An et quales pœnas incurrant eligentes indignum?

Respondet Reiffenstuel (lib. 1, t. 6, n° 262): « Eligentes « scienter indignum in Episcopum vel eo superiorem, sunt « ipso jure à beneficiis ecclesiasticis suspensi per triennium. Ita habet expressum cap. *Cùm in cunctis,* 7, « § *Clerici, De Elect.* » In aliis electionibus præfata pœna locum non habet. Suppressa est dicta susp. C. *Ap. Sed.*

CAPUT III.

DE CESSATIONE ET RESTRICTIONE JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ.

ART. I.

DE CESSATIONE JURISDICTIONIS DELEGATÆ.

285. Variis modis cessare potest jurisdictio delegata :

1° *Renuntiatione* delegati, quæ sit tamen à superiore acceptata, ut constat ex cap. *Licet, De Procur.*, in 6° : « Licet is, qui procurator instituitur ab absente, dixerit se « nolle suscipere mandatum, quamdiu constituens in eâ

« perstiterit voluntate, ipsum acceptare valebit, quando-« cumque placebit. »

2° *Revocatione*, quæ pro arbitrio à delegante fieri potest; in quo nota propositionem à Clero Gallicano, anno 1700, damnatam: « In ministro Pœnitentiæ requiritur appro-« batio Ordinarii, quæ potest limitari, sed non revocari « sinè causâ. »

Revocatio tamen non parit effectum, nisi notificetur delegato, prout constat ex cap. *Audita*, *De restit. spol.*: « Quia non intelleximus nec intelligi debuit, ut revocare-« tur quod per vos factum esset auctoritate Litterarum nos-« trarum, mandamus quatenus sententiam quam protu-« listis *ante posteriorum Litterarum receptionem, occasione* « *ipsarum nullatenus revocare tentetis.* »

3° *Lapsu temporis*, si, nempe, pro tempore determinato data fuerit. Cessat pariter finito negotio pro quo fuit concessa, ut constat ex cap. *In litteris*, *De offic. jud. deleg.*

Notandum hic est quòd jurisdictio data cum clausulâ: *usque ad beneplacitum*, per mortem concedentis expiret, ex cap. *Si gratiosè*, *De Rescriptis*, in 6° : quia per obitum extinguitur beneplacitum. Contra tamen sentit D. Bouix, de privilegiis ab Episcopo concessis (*De Regul.*, t. 2, p. 249); et S. Liguor. (*De Privil.* XIII) *velut probabile* reputat quòd privilegia sub conditione, *donec voluero*, concessa, non cessent per mortem concedentis. Certè tamen per mortem Papæ non cessat jurisdictio data sub clausulâ, *usque ad beneplacitum S. Sedis*, vel, *donec revocavero*, quia mors non est actus revocationis.

286. Quærit. 1° Utrum et quatenus jurisdictio delegata cesset per mortem delegati, aut per ejus quamlibet mutationem?

Resp. Dicunt communiter auctores, loquendo de privilegiis, quòd si privilegium sit personale, cesset per mortem privilegiati; si verò sit reale, transeat ad hæredes seu successores illius. Id conforme est regulæ juris 7, in 6°, quæ sic se habet: « Privilegium personale personam se-« quitur et extinguitur cum personâ. »

Non cessat tamen delegatio personalis per quamlibet delegati mutationem, sed ordinariè ipsius personam sequi-

tur, etiamsi sit delegatus à Papâ et amiserit Dignitatem quæ ad talem delegationem requiritur, nisi eâ privatus fuerit in pœnam delicti, vel nisi amiserit transeundo ad statum incompossibilem, v. g. matrimonium contrahendo, aut ingrediendo religionem in cujus constitutionibus prohibeatur delegatarum causarum cognitio. Ratio patet: cùm enim talis delegatio sit personalis, debet sequi personam, nec extinguitur nisi extinctâ personâ. Difficultas in hoc puncto est posse discernere quandonam delegatio sit personalis, quandonam verò sit realis. Ad hoc discernendum, inquit Sanchez (lib. 8, disp. 37, nº 3) : « Non principaliter « spectandum... an delegatio fiat expresso nomine delegati, « an expressâ ejus dignitate : sed hanc considerationem esse « ultimum remedium, quando nempe ex subjectâ materiâ, « vel ex aliis verbis in dispensatione contentis deduci nequit. « Quare priùs sunt alia verba et subjecta materia perpen- « denda; et quando, illis perpensis, res adhuc dubia ma- « net, id dijudicandum ex nominis proprii delegati aut « ejus dignitatis expressione. » Et si in delegatione exprimantur simul nomen proprium delegati et nomen dignitatis, qualecumque primum exprimatur, tunc, juxta Sanchez (*ib.*, nº 20), qui tamen tres alias sententias refert, delegatio habenda est ut personalis, supposito semper quòd ex aliis circumstantiis secus non sit judicandum.

« Si verò, inquit Reiffenst. (lib. 1, tit. 29, nº 129), pen- « satis omnibus, adhuc remaneat dubium an facta delegatio « sit personalis vel realis, tunc ejusmodi delegatio cen- « senda est personalis, seu intuitu personæ concessa, ac « proindè non transiens ad successorem...: ratio est quia « jurisdictio delegata est odiosa et strictè interpretanda. »

Si parocho cuidam concederentur facultates extraordinariæ, v. g. absolvendi à quibusdam casibus reservatis, etiam modo indefinito, non inde concludendum esset illas facultates post mortem ipsius aut mutationem fore transituras ad ipsius successorem; quia ex usu non intelliguntur concessæ nisi tali parocho, quamvis non suo nomine designaretur. Item facultates à S. Sede concessæ Episcopis dispensandi in certis impedimentis, aut communicandi confraternitatibus indulgentias, aut alia similia per unum

aut plures annos, non transeunt ad Capitulum, nec ad successorem, et ità in praxi servatur.

Reverà, quoad facultatem dispensandi ab Apostolicâ Sede delegatam, Episcopis aut eorum Vicariis Generalibus pro determinatis casibus, dubitari posset : 1° utrum tales delegationes sint personales; 2° utrum, etiamsi essent reales, censeantur commissæ Vicariis Capitularibus : id est, utrum Vicarii Capitulares vocari possint successores Episcoporum aut eorum Vicariorum Generalium. In Galliâ multi tenent tales delegationes esse reales, et executioni, mortuis Episcopis, posse mandari à Vicariis Capitularibus. Ità Carrière, *De Matrim.*, n° 1142; Lequeux, n° 113, quibus consentit ipsemet Sanchez, *De Matrim.*, lib. 8, disp. 27, n° 33. Aliter autem sentiunt multi extranei, varias allegantes Congregationum Romanarum declarationes. Id ut certum etiam docere videtur Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 2, cap. 9, n° 3. « Ideo, inquit, Vicarius Capitularis exequi « nequit præfatas Litteras, quia istæ directæ sunt Episcopo « vel Episcopi Vicario Generali ; et Capitularis, quanquam « exerceat episcopalem jurisdictionem, non tamen est « Episcopus aut Vicarius Generalis Episcopi. »

Quoad delegationem transitoriam à Papâ factam Episcopo pro aliquo negotio particulari, communi sensu docent canonistæ illam cum Episcopo extingui, nec transire ad Capitulum.

287. Quærit. 2° An et quatenus cesset delegatio per delegantis mortem aut ipsius quamlibet amotionem?

Resp. Vel agi de foro contentioso, vel de gratioso :

In primo casu, expirat jurisdictio delegata, si, re adhuc integrâ, è vivis excedat delegans, aut aliquo alio modo suum officium amittat. Constat ex variis juris capitibus, prout cap. *Licet*, *De offic. deleg.* Res verò desinit esse integra per citationem, ut communiùs tenetur ex cap. *Relatum*, *De offic. deleg.*, vel saltem per litis contestationem, ex cap. *Gratum*, *de cod.*

In secundo casu, si delegatio alicui data habenda sit ut gratia facta, non expirat morte aut mutatione delegantis, ut constat ex cap. *Si cui*, *De Rescriptis*, in 6°, et regulâ 16 juris in 6°, ubi dicitur « *Decet concessum à principe bene-*

« *ficium esse mansurum.* » — Si verò habenda sit ut gratia facienda, nempe si non in recipientis commodum sit præstita, sed duntaxat in alterius favorem, tunc, re integrâ, cessat jurisdictio per delegantis mortem aut mutationem.

Delegatio verò habetur ut gratia facta, quoties alicui datur pro personis indeterminatis (cap. *Si cui, De Præbend.*, in 6°); quia sic habere potestatem conferendi aliis gratiam est vera prærogativa. Si autem persona, in cujus favorem jurisdictio est exercenda, determinatur, tunc jurisdictio adhuc quidem est censenda gratia facta, si delegatus haberi debeat velut necessarius executor prout contingit quando à S. Sede obtinetur dispensatio super impedimento matrimonii, facta enim est tunc gratia ei cum quo est dispensandum, unde delegatio non cessat tunc morte Pontificis. Si verò delegatus non sit necessarius executor, si videlicet possit pro arbitrio personæ determinatæ impertiri vel denegare gratiam, delegatio tunc non est gratia facta, sed potius facienda, et, re integrâ, per mortem vel mutationem delegantis cessat.

ART. II.

DE CESSATIONE JURISDICTIONIS ORDINARIÆ ET VACATIONE OFFICIORUM ECCLESIASTICORUM.

288. Multiplici modo vacare possunt officia ecclesiastica et proinde jurisdictio ordinaria. Non solùm enim vacant per mortem, sed etiam, 1° per dimissionem; 2° per translationem; 3° per privationem aut revocationem; 4° per quosdam alios eventus infra recensendos.

§ I.

De dimissione seu renuntiatione officiorum ecclesiasticorum.

289. Dimissio quæ vocatur etiam *renuntiatio, resignatio, cessio*, est *spontanea officii ecclesiastici derelictio, facta coram legitimo Superiore eam acceptante.*

Dividitur in *tacitam* et *expressam*. *Tacita* est ea quæ fit facto resignationem significante, vel ex dispositione juris

eam importante absque aliâ verborum prolatione; si, v. g. clericus beneficiarius, in minoribus constitutus, contrahat matrimonium, ipsius beneficium ipso jure vacat (c. 1 et 3, *De Cler.Conj.*). Item censetur suum beneficium abjicere si factus sit miles; si religionem solemniter profiteatur (cap. *Beneficium* 4, *De Regul.*, in 6°), vel si recipiat aliud beneficium incompossibile cum priore, cap. *Multa* 28, *De Præb.*; et Extrav. *Execrabilis*, eod. inter Communes.

Expressa ea dicitur quæ fit expressis verbis aut scriptis; quæ iterum duplex est : *pura* quæ absque ullâ conditione; et *conditionalis* quæ fit sub aliquâ conditione : ut, v. g., si dimittatur beneficium eâ tantùm conditione ut determinatæ personæ conferatur, quod propriè est *resignatio in favorem*, et fieri nequit absque S. Pontificis auctoritate; vel si permutetur beneficium cum alio, quo in casu permutans non dimittit nisi sub conditione quòd superior consentiat, vel denique si renuntians sibi reservat *jus regrediendi*, factâ quâdam hypothesi, aut sibi stipulet jus ad partem fructuum beneficii vel pensionem. De his vide nostrum *Manuale*, n^is 503, 5450, etc., et 6165, etc.

290. Quærit. 1° Quis possit officio suo renuntiare ?

Resp. Regulariter loquendo quilibet clericus potest in manus legitimi superioris renuntiare suo officio, ex causâ justâ. Ita communiter ex cap. *Nisi cùm pridem* 10, *De renuntiatione*.

Dictum fuit 1° *regulariter*: Nam 1° ex Const. S. Pii V, 58 *Quanta Ecclesiæ*, § 3 : « Nullus sacro ordini mancipatus, « nisi religionem ingressurus » (ingressuri religionem non valent tamen sua beneficia resignare nisi intra bimestre professionem præcedens : Concil. Trid., sess. 25, c. 16, *De Regular.*) « valeat ullo modo beneficium vel officium « ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit quo in vitâ « possit commodè sustentari. » Vide etiam Concil. Trident., sess. 21, c. 2, *De reform.* — 2° Ex regulâ 19 Cancellariæ, clericus infirmus nequit suo beneficio renuntiare infra 20 dies quæ suam mortem præcedunt, sive permutationis causâ, sive in favorem determinatæ personæ. Vid. Card. Soglia, *Inst. Juris priv.*, § 99.

Dictum fuit 2° *Ex justâ causâ*, nam si cuique pro arbi-

trio licitum esset munus suum deserere, hoc vergeret in ruinam disciplinæ et maximum animarum detrimentum. Ita omnes.

291. Quærit. 2° Quænam conditiones requirantur ut valeat renuntiatio officii.

Resp. Ut valeat renuntiatio officii tria requiruntur :

1° Quòd sit libera ; 2° quòd sit immunis ab omni pactione simoniacâ ; 3° quod à legitimo superiore acceptetur :

1° Debet esse *libera* ; proinde non extorta per vim aut dolum, alioquin esset nulla, si error esset substantialis, aut si omnino per vim perimeretur liberum arbitrium ; si verò adsint advertentia et libertas modo sufficienti, renuntiatio valida quidem esse poterit (nam coacta voluntas est tamen voluntas) ; sed rescisioni locus esse poterit, ex cap. *Super hoc*, *De Renunt.;* Glossa, v° *Resignationis*, et ex cap. *Abbas* 2, *De his quæ vi aut metu*, etc. ; ubi dicitur : « Quæ metu et « vi fiunt debent in irritum revocari. »

« Non autem, ait Lequeux (n° 116), vim propriè dictam « pati censetur, is qui, criminis cùm sit reus, timet, vel « cui timor incutitur ne juridicè accusetur et ne per sen- « tentiam ignominiosam privetur. Imò pluries rejecta fuit « eorum reclamatio, qui dicebant se *renuntiasse* eò quòd « ipsis incuteretur accusatio circa ea crimina, quæ non « importabant privationem juridicam beneficii. »

S. Pius V, in Const. *Quanta Ecclesiæ*, prohibuit tamen ne renuntiationes ab Episcopis aut aliis admitterentur, ultra casus à se in hâc Bullâ determinatos, inter quos recensetur crimini obnoxietas, sed crimini quod impediret ecclesiæ inservire, quod proinde depositionis pœnam mereri posset.

2° *Immunis esse debet ab omni pactione simoniacâ ;* constat ex pluribus capit. juris canonici, nempe ex cap. *Super hoc* 6, *De Renunt.* ; ex cap. *Matthæus* 23, *De Simoniâ* ; et Extrav. *Cùm detestab.*, *De Sim.*, inter communes.

292. Permutatio beneficiorum est illicita si privatâ auctoritate fiat, et sic permutantes privandi sunt suis beneficiis, ex cap. *Cùm olim*, *De rerum permut.* Si verò fiat auctoritate legitimi superioris ex justo motivo, licita est juxta cap. *Quæsitum* 5, *De rerum permut.*, positis tamen quibus-

dam conditionibus quas videre est ap. Reiffenst. (lib. 1, tit. 9, n[is] 100 et seq.).

« Licet clerici propriâ auctoritate nequeant inter se be-« neficia sua permutare..., licitè nihilominus possunt « iidem inter se tractare et convenire de permutatione fa-« ciendâ, si erit accessura auctoritas superioris. » (Reiffenst., *ib.*, n° 102.)

Sed renuntiatio facta in favorem tertii, si fiat cum pacto in manus Episcopi, est simoniaca; secus si non adsit pactum et liber sit Episcopus, etsi resignans suum desiderium quòd certæ personæ conferatur beneficium Episcopo manifestet. An autem, permutatione postea effectum non habente, possint permutantes propriâ auctoritate ad sua beneficia redire, controvertitur. Vide S. Liguor., lib. 3, 72 in fine. Controvertitur etiam, an factâ resignatione in manus Episcopi cum conditione in favorem tertii, possit Episcopus admittere resignationem, conditione rejectâ. Vide S. Liguor., lib. 3, 84.

Plures autem sunt casus in quibus ex solâ auctoritate Episcopi, beneficia, saltem probabiliter, dimitti possunt cum impositione pensionis in gratiam resignantis, nempe, v. g., ne remaneat sine alimentis quibus eget, ob bonum pacis, ut lis finiatur, etc. V. S. Lig., lib. 3, 74, 78-80, etc.

293. — 3° *A legitimo Superiore acceptanda est*, ut cons tat ex cap. *Si qui verò*, et cap. *Si quis presbyter* 7, q. 1; secus resignatio non est valida, cap. *Non oportet*, 7, q. 1; et sic renuntians potest compelli ad reassumendum : cap. *Admonet* 4, *De renuntiat.*; quia per acceptationem officii et confirmationem manet quis ecclesiæ alligatus, quæ detrimentum pateretur, si cuilibet pro libitu, veniente lupo aut instante tribulatione, instar mercenarii, liceret aufugere et creditas sibi oves derelinquere.

Quidem tamen casus sunt excipiendi; videlicet :

1° S. Pontifex eò quòd non habeat superiorem (cap. 1, *De renunt.*, in 6°);

2° Qui est quidem electus vel nominatus, sed nondum est confirmatus, quia nondum est ligatus;

3° Qui renuntiat beneficio verè litigioso in favorem alterius litigantis;

4° Clerici Episcopis inferiores qui divinâ inspiratione volunt religionem ingredi.

Diximus *à legitimo superiore dimissionem esse acceptandam*: videlicet : 1° à Papâ, si agatur de Dignitate Episcopali (cap. 1 et 2, *De Translat. Episcop.*); unde non sufficit quòd Episcopus abdicet inter *manus regis*; et propter hoc invalida fuit abdicatio trium Episcoporum DD. de Boulogne Trecensis, de Broglie Gandavensis, Hirn Tornacensis, à quibus, anno 1812, Napoleo I extorserat renuntiationem suarum sedium, inconsulto nec consentiente S. Pontifice.

2° Ab Episcopo in ordine ad ecclesias suæ diœcesis. Cap. *Admonet* 4, *De renuntiat.*— Vicarii autem Generales non possunt renuntiationem acceptare, nisi specialiter id fuerit ipsis commissum (cap. *Licet* 4, *De Off. Vic.*, in 6°).

Vide nostrum *Manuale*, n° 509 quoad Capitulum et Vicarios Capitulares, et formalitates in casu observandas.

294. Subsidiariè hîc quæri potest quandonam dimissio habenda sit ut acceptata à legitimo superiore, proindè quandonam renuntians debeat ab exercitio officii dimissi se abstinere.

Resp. Hujus quæstionis solutionem fuisse datam à Sacrâ Cong. Concilii per resolutionem approbatam ab Urbano VIII, 20 martii 1625 : « S. Congregatio, S. D. N. « approbante, censuit Ecclesiam, à quâ volens transfertur, « seu quam dimittit Episcopus, vacare ab eo tempore quo « idem Episcopus ab illius vinculo absolvitur in Consistorio « Sanctitatis Suæ, etiam ante expeditionem Litterarum vel « adeptam possessionem secundæ Ecclesiæ, et posteaquam « hujus absolutionis notitiam Episcopus habuerit, etiam « ex testimonio seu documento Secretarii S. Collegii, vel « *alio modo*, illicò teneri eum abstinere ab exercitio « ordinariæ jurisdictionis, eamque transire in Capitulum, « tanquam sede vacante; et ita posse et debere Capitulum « statim eâ jurisdictione uti, ac Vicarium juxta Tridentinum Decretum eligere, sedemque vacantem publi-« care. »

Vacat ergo sedes episcopalis ab eo tempore quo Episcopus renuntians ab illius vinculo *absolvitur in Consistorio*

Sanctitatis Suæ. Non tenetur tamen idem Episcopus ab exercitio ordinariæ jurisdictionis se abstinere, nisi eo momento quo præfatæ absolutionis, in Consistorio peractæ, notitiam habuerit, vel ex testimonio Secretarii Sacri Collegii, vel *alio modo* æquivalenti : « Sed Capitulum, inquit « D. Bouix, *De Capit.*, p. 539), antequam illam exerceat, « debet exspectare notitiam *certam* de notitiâ certâ trans« lationis ad Episcopum perlatâ... Si verò (quod Deus « avertat) certior de suâ translatione factus, aliquis Epis« copus pergeret administrare, non monito Capitulo, et « hoc aliunde certò scirent Capitulares, deberent ipsi statim « administrationem assumere et Episcopum omni potestate « destitutum declarare. »

Quamvis Episcopus renuntians non teneatur se abstinere ab exercitio ordinariæ jurisdictionis, nisi eo momento quo addiscit, per nuntium certum, dissolutum fuisse, in Consistorio Suæ Sanctitatis, suum cum Ecclesiâ dimissâ vinculum, attamen, juxta Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 13, cap. 16, n^is 7 et 10), idem Episcopus nequit percipere fructus Ecclesiæ dimissæ et ipsius beneficia conferre, nisi usque ad momentum quo perfecta fuit præfata dissolutio in Consistorio.

Nulla videtur esse difficultas quoad dimissionem aliorum officiorum : suos effectus producit statim ac fuit à legitimo superiore acceptata.

295. Quærit. 3° Ex quibus causis renuntiationes fieri valeant ?

Resp. Sex præcipuæ enumerantur, videlicet: 1° Conscientia criminis, quod post actam pœnitentiam impediat executionem officii. 2° Imbecillitas corporis per quam quis impotens redditur ad exequendum officium pastorale. 3° Defectus scientiæ competentis. 4° Malitia plebis, ob quam interdum ipsi præpositus cogitur ab ipsius regimine declinare. 5° Grave scandalum quod aliter sedare non potest. 6° Irregularitas personæ.

Hujusmodi causis S. Pius V, in suâ Constitutione *Quanta Ecclesiæ*, certas alias adjunxit, et insuper vi ejusdem Constitutionis vetantur Episcopi beneficia resignata

consanguineis, affinibus vel familiaribus resignantium conferre...

296. Quærit. 4° Utrum propter illas omnes causas, habens officium teneatur in conscientiâ illi renuntiare?

Resp. Rarò eum ad id teneri in conscientiâ ante sententiam superioris.

1° Non tenetur *ob imbecillitatem corporis*; imò nec superior ob hanc causam potest aliquem suo beneficio privare ut constat. ex cap. *Ex parte* 4, *De Clerico ægrotante*, et cap. *De Rectoribus*, *eod.*

2° Non tenetur *ob defectum scientiæ* : nam vel est capax addiscendi scientiam competentem, et ad hoc tantùm tenetur, providendo interea suo muneri per idoneum vicarium; vel est incapax addiscendi, et adhuc sufficit quòd provideatur officio per coadjutorem : « Quia illiterati et imperiti, inquit Trident. (sess. 21, c. 6, *De Reform.*), parochialium ecclesiarum rectores sacris minus apti sunt « officiis... Episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis « delegati, iisdem illiteratis et imperitis, si aliàs honestæ « vitæ sint, *coadjutores vicarios pro tempore deputare*, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, « vel aliter providere possint, quâcumque appellatione et « exemptione remotâ. »

3° Quoad alias causas, vel potest provisus muneri suo providere per idoneum coadjutorem, vel non : in primo casu, non videtur teneri ad dimittendum officium ante sententiam definitivam superioris; in secundo casu, solutio pendet à variis circumstantiis causarum : nam quando causa procedit *ex solâ malitiâ plebis* seu ex scandalo pharisaico, non est obligatio dimittendi officium : imò, præsertim post sufficientem monitionem, non videtur esse obligationem dimittendi ob scandalum pusillorum, nisi tamen hanc dimissionem, justâ causâ interveniente, peteret S. Pontifex. Si causa *sit irregularitas*, tenetur provisus dispensationem obtinere aut dimittere officium, si per substitutum non valeat adimplere; ratio patet.

§ II.

De Translatione.

207. Translatio est canonica mutatio personæ ecclesiasticæ de uno officio ad aliud. Hoc nomine præsertim vocatur mutatio Episcopi de unâ ad aliam Sedem Episcopalem. Translatio Episcoporum solâ Romani Pontificis auctoritate fieri potest; quia ejusmodi translatio inter causas majores est recensenda, et quia vinculum spiritualis matrimonii quod Episcopus contraxit cum priori Ecclesiâ, privatâ auctoritate dissolvi nequit (Cap. *Inter corporalia* 2, *De Translat.*). Insuper in Galliâ juxta Concordatum (art. 5), requiritur gubernii consensus.

Antiquioribus sæculis vetitæ fuêre Episcoporum translationes; sic enim legitur in canone 13 Apostolorum, qui Nicæno Concilio anterior habetur ab eruditis : « Episcopo « non liceat, suâ relictâ parochiâ (diœcesi), ad aliam transilire, etiamsi à pluribus cogatur : nisi sit aliqua causa « rationi consentanea, quæ eum cogat hoc facere, utpote « ad majus lucrum...; idque non ex se, sed multorum « Episcoporum judicio et maximâ exhortatione. »

Regulariter Episcopus non potest transferri nisi à minore ad majorem seu digniorem Ecclesiam. Ita cap. 1, *De Translatione*, ubi Innocentius III ad Antiochenum Patriarcham ita scribit : « Miramur quòd novo quodam muta- « tionis genere parvificasti majorem, et magnum quodam « modo minorasti, episcopare Archiepiscopum imò potiùs « dearchiepiscopare præsumens. »

Diximus *regulariter*, quia illud fieri potest ex peculiari causâ, v. g. ob aeris insalubritatem, vel ob metum hostium. Can. *Pastoralis* 7, q. 1; cap. *Ad supplicationem* 9, *De renunt.*

208. Quærit. 1° An et quænam causæ requirantur ad legitimam translationem?

Resp. 1° Ad legitimitatem translationum causas justas requiri : detrimentum enim paterentur Ecclesiæ vel munera, si titulares eorum sinè causâ sufficienti amoverentur, etsi ad aliud munus promoti essent; unde in can. *Muta-*

tiones, c. 7, q. 1, dicitur : « Mutationes Episcoporum scitote « communi *utilitate* atque *necessitate* fieri licere. » — « Neque enim, inquit Bellarminus, ap. Bened. XIV (*De Syn.*, « lib. 13, c. 16, nº 5), institutæ sunt Ecclesiæ propter « Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias : nunc autem « quotidie translationes fieri videmus eâ solùm de causâ, « ut Episcopi vel honore vel opibus augeantur. »

Resp. 2º Causas legitimas translationis eas esse de quibus fit mentio in præfato canone *Mutationes*, nempe *communem utilitatem* atque *necessitatem*.

Est *communis utilitas*, si ex translatione speretur majorem fructum eventurum fore universali vel particulari Ecclesiæ; hoc accidit, si ex translatione bonum pacis et concordiæ proveniat, si ab iis quibus competit jus eligendi vel nominandi, puta à principe, postuletur unius Ecclesiæ Episcopus pro aliâ Ecclesiâ, aut si à Summo Pontifice, ob meritorum prærogativam aut ex causâ specialis necessitatis transferatur.

Est *necessitas* si, ob persecutionem hostilem, odium civium, aeris inclementiam, etc., Episcopus in propriâ Ecclesiâ tutò commorari nequeat. Can. *Pastoralis*, c. 7, q. 1.

Objici posset cap. *Inter corporalia*, *De Translat.*, ubi expressè declarat Innocentius III, quòd sicut Deus dissolutionem carnalis conjugii sibi reservavit, sic etiam conjugii spiritualis inter Episcopum et Ecclesiam. Et reverà sententia *communior* et quæ S. Liguorio videtur *longè probabilior* (lib. 4, nº 104), tenet translationes Episcoporum esse vetitas jure divino.

Huic objectioni respondetur cum S. Liguor. (*ibid.*), quòd « licet Episcopatus comparetur matrimonio carnali, non « tamen ita verum est, ut non possit dissolvi hoc conju« gium spirituale per dispensationem Pontificis, justâ et « valdè gravi causâ interveniente, ut omnes fatentur. » Et id affirmat ipsemet Innocentius III, dum adjicit : « Non « enim humanâ sed potiùs divinâ potestate conjugium « spirituale dissolvitur, cùm per translationem... auctori« tate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu « Christi, ab Ecclesiâ removetur. »

Quomodo autem sint intelligenda hæc verba cap. *Inter corporalia* : « Cùm ergo fortius sit spirituale vinculum quàm « carnale ? » — Non omni modo, sed quoad certos tantùm respectus, vinculum spirituale est fortius carnali ; v. g., carnale vinculum, nondum consummatum, dissolvitur per solemnem religionis professionem, non item spirituale vinculum.

299. Quærit. 2° An Episcopus possit invitum parochum ab unâ parochiâ ad aliam transferre ?

Resp. Vel agitur de parocho amovibili, prout sunt hodie in Galliâ succursalistæ; vel quæstio est de parocho inamovibili : si prius, sicut inviti possunt amoveri à parochiâ, ita ab eâ ad novam parochiam transferri possunt ; sacerdos enim, non legitimè impeditus, tenetur acceptare ministerium animarum si illi ab Episcopo, cui in suâ ordinatione obedientiam promisit, præficiatur. Si posterius, non possunt quidem inviti transferri sinè gravi motivo, sed plures sunt casus in quibus sic transferri valent : legitur enim in Concilio Carthaginensi IV : « Placuit ut quicumque clerici, « vel diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtempe- « raverint Episcopis volentibus eos ad honorem amplio- « rem in suâ Ecclesiâ promovere, nec illi ministrent in « gradu suo unde recedere noluerunt. »

Insuper dicitur, in cap. *Quæsitum* 5, *De rerum permutatione* : « Si Episcopus causam inspexerit necessariam, « licitè poterit de uno loco ad alium transferre personas, « ut quæ uni loco sunt minus utiles, alibi se valeant uti- « liùs exercere. » Hoc contingere potest, v. g. si quis causaverit scandalum in populo, si inimicitias et persecutiones patiatur, etc.; unde cùm Episcopus Limburgensis parochum, qui à se alienaverat parochianos suos suâ asperâ indole, à parochiâ ejus dimovisset, proposita fuerunt Sacræ Congreg. Concilii dubia sequentia : 1° An sustineatur decretum amotionis latum à Curiâ Episcopali Limburgensi ; 2° an sint infirmandæ pœnæ canonicæ inflictæ in casu ?

Responsum fuit : « Ad 1um Affirmativè ; ad 2um scribatur « Episcopo ut sacerdotem absolvat ac rehabilitet, eumque « provideat de aliâ parœciâ, seu beneficio redditûs æqui- « valentis. »

300. Quærit. 3° Quo instanti in casu translationis cesset jurisdictio in priori Ecclesiâ?

Resp. Vel agitur de translatione Episcopi ab unâ diœcesi ad aliam; vel de clerici alterius translatione ab uno officio, ut puta à parochiâ ad Episcopatum; vel tandem de clerici cujuscumque translatione ab uno officio ad aliud Prælaturâ inferius, v. g. ab unâ parochiâ ad aliam.

In primo casu, si translatio fiat, sciente Episcopo et de ipsius consensu expresso vel tacito, translati jurisdictio in priori Ecclesiâ cessat statim, ut supra diximus, ac notitia certa dissolutum fuisse in Consistorio papali ipsius cum eâdem vinculum, ad ipsum pervenit (V. Declar. S. Cong. Conc., 14 decemb. 1624). Imò ab ipso instanti quo dissolutum fuit in Consistorio prædictum vinculum, idem Episcopus facultatem amittit conferendi beneficia quæ ab hoc momento vacare contigissent (Bened. XIV, *de Syn.*, lib. 13, c. 16, nis 9 et 10). Si verò fiat translatio à S. Pontifice, Episcopo penitus ignorante, non censetur vacare prior Ecclesia, nisi translatus resciat et consensum præstet, excepto casu quo contrarium Papa exprimeret; quia, nisi secus exprimat S. Pontifex, non censetur transferre Episcopum invitum ab unâ diœcesi ad aliam.

In secundo casu, electi ad Episcopatum beneficia censentur vacare *ipso facto*, per consecrationem episcopalem, vel quando decursum est *tempus consecrandis Episcopis à canonibus definitum*, nempe tribus mensibus elapsis post receptam confirmationem electionis; tuncque is ad quem spectant beneficia, de illis disponendis liberam habet facultatem. Ita ex cap. *Cùm in cunctis*, *De Elect.*

In tertio casu, certum est quòd, statim ac translatus novæ parochiæ possessionem pacificè assumpsit, vel per illum stetit quominus assumpserit, prior parochia alteri dari potest. Ita enim se habet cap. *Licet Episcopus* 28, *De Præbend. et Dignit.*, in 6° : « Licet Episcopus beneficium « quod cum animarum curâ tenebas (postquam aliud reci- « pisti consimile, ac ipsius possessionem habuisti pacificam, « vel per te stetit, quominus haberes eumdem) *possit alteri* « *de jure conferre :* illum tamen cui contulerit, non de- « bebit, te non vocato (cùm tibi forsitan jus possit com-

« petere retinendi), in possessionem ipsius inducere cor-
« poralem. »

Non ideò tamen translatus perdit omnem jurisdictionem in priorem parochiam : ad hoc requiritur ex præfato capite ut novus titularis possessionem assumpserit, quod fieri nequit, nisi vocato titulari translato, et tunc istius cessat jurisdictio : idem videtur dicendum si in priori parochiâ nominaretur vicarius.

301. Quærit. 4° Quousque translatus fructus ac redditus ecclesiæ à quâ discedit, possit percipere?

Resp. Si agatur de Episcopo translato ab unâ diœcesi ad aliam, cùm ipsius vinculum cum priori diœcesi solvatur tantùm in Consistorio Suæ Sanctitatis, « necessariò sequi« tur, inquit Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 13, cap. 17, n° 7), « licere Episcopo redditus prioris Ecclesiæ percipere « usque ad illud tantummodo temporis momentum quo à « S. Pontifice in Consistorio ab illius vinculo absolvitur. « Si quos verò fructus post illud tempus decursos perce« perit, ad eosdem restituendos teneri. »

« Si verò, pergit Bened. XIV (*ibid.*, n° 13), hujusmodi « (vinculi) solutio fiat inscio planè Episcopo, isque trans« feratur sinè præviâ suâ scientiâ..., videtur... Episcopus « tunc rectè fructus percipere, tunc etiam validè beneficia « conferre, quousque, sibi nuntiatâ vinculi solutione, « suum ipse consensum eidem accommodaverit; vel, eo « denegato, S. Pontifex, justis urgentibus causis, illius « consensûs defectum suppleverit. »

Si agatur de ecclesiastico ad Episcopatum promoto, jus retinet percipiendi fructus muneris ecclesiastici à quo discedit, usque ad suam consecrationem Episcopalem, vel quoadusque effluxerint tres menses post receptam confirmationem electionis, cui consensum præbuit[1].

Si agatur de aliis clericis translatis, possunt ipsi percipere fructus prioris tituli, quousque possessionem novi

[1] In Galliâ tamen non posset percipere pensionem à Gubernio solvendam pro munere à quo discedit, nisi usque ad diem possessionis assumptæ suæ diœcesis. Ita *Ordonn. du 4 sept.* 1820. (*Journ. des Fabr.*, t. 4, p. 322.)

inierint : si tamen novi tituli possessionem procrastinent, vetus dari potest alteri titulari qui, monito prædecessore, statim percipit fructus beneficii [1].

302. Quærit. 5° Ad quos pertineant fructus beneficii tempore vacationis?

Resp. Illos pertinere ad Ecclesiam vacantem, ita ut si, solutis debitis et his quæ fuerint necessaria pro deservientibus eisdem ministris et aliis oneribus, aliquid supersit hoc reservandum sit successoribus, nisi alia sit consuetudo : sic enim habetur in cap. *Præsenti* 9, *De Officio Ordinarii,* in 6° : « Vacantibus Dignitatibus... vel Ecclesiis « quibuscumque..., eorumdem bona.... vacationis ipso- « rum tempore obvenientia, quæ *in utilitatem eorumdem « expendi vel futuris debent successoribus reservari*, [Epis- « copi] occupare, aut in usus suos convertere quoquomodo « [non] præsumant. Nisi de speciali privilegio vel consue- « tudine jam præscriptâ, legitimè, seu aliâ causâ rationa- « bili, hoc eisdem competere dignoscatur... Ubi ex privi- « legio, vel consuetudine, seu aliâ de causâ rationabili, « sibi aliquis prædictorum asserit bona competere præ- « dicta, hoc de illis bonis solùm debet intelligi, quæ, solutis « debitis, si quæ sint, et his quæ fuerint necessaria pro « servitoribus et ministris ac incumbentibus oneribus « usque ad novos redditus supportandis congruè reser- « vatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. »

303. Quærit. 6° Quomodò fructus beneficii sint dividendi inter primum titularem, translatum aut resignantem, aut, si defunctus fuerit, inter ipsius hæredes, et successorem primi dicti titularis?

Resp. Quæstionem esse valdè controversam, tam in foro canonico, quàm apud nos in foro civili.

Duo potissimùm sunt systemata : alii enim volunt ita esse dividendos fructus ut prædecessor jus habeat fructus solùm collectos retinendi ; cæteri verò fructus nondum collecti pertineant ad successorem, vel ad fabricam si non-

[1] In Galliâ solet determinari ab Episcopis dies quo cessat vel incipit possessio beneficii, quo proinde Gubernium cessat vel incipit solvere pensionem à se præstandam.

dum successor inierit possessionem. Unde prædecessor nullum jus habet, juxta hujusmodi canonistas, ad fructus adhuc pendentes, prout contingit in expiratione ususfructûs, ex l. *Defuncto*, § *De Usufructu*; cui etiam conformis est art. 585 Codicis nostri civilis. Ita Rota in causâ *Phar.*, 19 jun. 1573; — Barbosa et multi alii, ap. Garcias (pars 2ª, cap. 1, nº 95); Reiffenst., lib 1, tit. 7, nº 56; — Ferraris, vº *Episcopus*, art. 3, nº 65.

Alii verò malunt hîc esse applicandam legem *Divortio. De solut. matrim.*, cui concordat art. 1571 nostri Codicis civilis, sic habens : « A la dissolution du mariage, les « fruits des immeubles dotaux se partagent entre le mari « et la femme ou leurs héritiers, à proportion du temps « qu'il a duré pendant la dernière année. » Ratio est quia beneficium datur propter officium et servitium Ecclesiæ, sicut dos propter onera matrimonii; unde ipsius fructus eodem modo dividendi sunt, quando vacat beneficium. Hanc sententiam sequitur Garcias citans Covarruviam et alios multos (*ibid.*, nº 97).

Opponi posset Constit. 9, Julii III, in quâ declaratur beneficiorum fructus, tempore obitûs beneficiatorum inexactos, ad successores in beneficiis pertinere, non verò ad hæredes; et sic fuit resolutum à Rotâ 4 junii et 19 nov. 1593 : sed in unâ Mediolan., 9 martii 1592, dicitur quòd præfata Constitutio non sit ubique recepta, nempe in statu Mediolanensi, Garcias ex Novarro refert (*ibid.*, nº 13) illam non esse receptam in Hispaniis, nec quoque in usu videtur esse in Galliâ.

Sententiam Garciæ sequi videtur Decretum Napoleonis, 6 nov. 1813, eamque amplectuntur Consiliarii Diarii gallicè dicti *Journal des Fabriques* (t. 4, pag. 337), ubi, materiâ seriò discussâ, sic concludunt : « Le Conseil, après « avoir entendu, etc... a été d'avis : 1º que toutes les fois « que le curé ou desservant d'une paroisse reçoit une nou« velle destination, et qu'il est remplacé, soit immédiate« ment, soit après un certain temps de vacance, par un « nouveau titulaire, les fruits et revenus des biens de la « cure ou succursale, pendant l'année où la vacance a « lieu, doivent être attribués à l'ancien et au nouveau

« titulaire proportionnellement au temps pendant lequel « ces ecclésiastiques ont rempli, dans cette année, les fonc« tions curiales, et à la fabrique, proportionnellement au « temps pendant lequel la vacance a duré; 2° que les « fruits et revenus des jardins et dépendances des presby« tères, appartenant aux fabriques et aux communes, « doivent être partagés de la même manière; 3° que pour « opérer ce partage, on doit prendre pour point de départ « le 1er janvier de l'année de la vacance; 4° qu'enfin avant « le partage, les frais de semence, culture et autres, doi« vent toujours être déduits du montant du produit des « fruits, et qu'il n'y a lieu de partager que le surplus ou « le revenu net ».

Juxta hanc sententiam, fructus pendentes dividuntur pro ratâ parte temporis uniuscujusque possessionis. Vide exempla hujusmodi partitionum in eodem Diario, p. 345 *in notâ*.

« Pour procéder à ce partage suivant la règle du pro« rata, inquit Durand de Maillane, v° *Partage*, on prend « l'année du 1er janvier : cette règle est aujourd'hui « constante. » Non tamen fuit semper eadem, ut videre est apud Garcias, pars 2, cap. 1, nis 79 et 100; *Journal des Fabriques*, t. 4, p. 344.

Exstante autem præfatâ controversiâ circà divisionem fructuum, standum esse videtur locorum consuetudini, ut dicitur apud Ferraris, v° *Episcopus*, art. 3, n° 66.

« Idem jus obtinet (inquit idem Ferraris, v° *Fructus*, « nis 11 et 12), si beneficiatus beneficium resignaverit. « Illud verò peculiare in resignatione occurrit, quòd resi« gnatario debentur fructus beneficii resignati à die admis« sæ resignationis, etiamsi ipse resignatarius possessionem « beneficii resignati non apprehenderit. »

In Galliâ verò sic sancitur, in art. 165 *du Règlement sur la comptabilité publique du* 31 *mars* 1838 : « En cas de « démission, si le fonctionnaire a continué l'exercice de « ses fonctions, en attendant l'installation de son succes« seur, il est réputé avoir continué d'exercer par suite de « son ancien titre, et, en conséquence, il continue d'être « payé jusqu'au jour de la cessation de ses fonctions ».

Ut nihil alicujus momenti omittamus circa partitionem fructuum beneficiorum in casu translationis aut alterius generis mutationis, dicendum cum Reiffenstuel (lib. 1, tit. 3, n° 50), quòd non liceat beneficiario mutato secum asportare quæ destinata erant beneficii culturæ aut ipsius necessitatibus, v. g. certa animalia, boves, equos, etc., vel instrumenta aratoria, etiamsi suis sumptibus illa in locum deficientium ipse beneficiarius subrogasset, vel in vitium aut arborum demortuarum vicem alias substituisset.

§ III.

De Revocatione et Privatione Officiorum ecclesiasticorum.

304. Duplici modo Superior removere potest aliquem ab officio, *simplici* nempe *revocatione* seu *destitutione*, et *privatione juridicâ*.

Simplex revocatio seu *destitutio* locum habet quando clericus ab officio suo removetur absque judicio et sententiâ juridicâ, quod regulariter fieri nequit, erga invitum, nisi quoad officia ad nutum amovibilia.

Privatio juridica èc contra est sententia juridica privans clericum, etiam invitum, officio suo vel beneficio.

Dupliciter clericus juridicè privari potest officio suo aut beneficio, *simplici* quidem *privatione* et *depositione propriè dictâ*; inter utramque hoc est discrimen quòd *depositus* inhabilis efficiatur ad alia beneficia, non item *simpliciter privatus*.

Dicitur in Tract. *De Judiciis* quomodo sit procedendum ad privationem juridicam : hîc sufficiat expendere quænam sint officia quæ auferri nequeunt nisi per sententiam juridicam, et quænam sint ad nutum amovibilia.

I.—De officiis inamovibilibus.

305. Talia sunt præcipuè munera Episcoporum, canonicorum et Parochorum propriè dictorum.

1° *Quoad Episcopos,* contendit Febronius post De Marca, in hoc Calvinistas ac Jansenistas sequens, quòd « innumera « novem priorum sæculorum exempla, decretis Genera-

« lium Conciliorum innixa, demonstrent Episcopos in « provincialibus synodis, tanquam ordinario eorum tribu- « nali, *ultimatò* judicatos fuisse : historiæ ecclesiasticæ « omninò ignorantem esse, qui sibi imaginatur nullum « unquam Episcopum judicari potuisse nisi Romæ, aut « per Commissarios ab Urbe missos. » Imò Febronius eò usque progreditur ut dicat : « In antiquis canonibus « (exceptis iis quæ posteriùs et ex specialibus causis... per « Sardicense Concilium Romano Pontifici *supererogantet* « attributa fuerunt), ne vestigium quidem appareat de « minimo jure quod Papæ unquam in his potuerit com- « petere. »

At quantùm falsa sint talia asserta innumeris monumentis demonstrari potest : sufficiat hìc referre verba Julii I : Julius I, in causâ S. Athanasii ab Arianis depositi, ait: « Oportuit omnibus nobis (Ecclesiæ Romanæ ejusque sy- « nodo) scripsisse, ut ita ab omnibus quod justum esset « decerneretur. Episcopi enim erant qui patiebantur... « An ignoratis hanc esse consuetudinem, ut primùm « Nobis scribatur, et hinc quod justum est decernatis ? » Ergo, juxta consuetudinem quarti sæculi, non in Provincialibus synodis ultimatò judicabantur Episcopi, sed nihil erat tunc definiendum erga ipsos, nisi priùs causa Romæ exposita fuisset, ut hinc quod justum erat decerneretur. Idem probari potest ex Epistolâ Gelasii ad Episcopos Dardaniæ. Vide plura alia in nostro *Manuali*, n° 541, etc.

Exhinc in Concil. Trident. (sess. 24, cap. 5) sancitum fuit ut « Causæ criminales graviores contra Episcopos, « etiam hæresis, quod absit, quæ depositione aut priva- « tione dignæ sunt, ab ipso tantùm Romano Pontifice « cognoscantur et terminentur. Quòd si ejusmodi sit causa « quæ necessariò extra Curiam Romanam sit committenda, « nemini prorsus committatur, nisi Metropolitanis aut « Episcopis à Beatissimo Papâ eligendis. Hæc verò com- « missio sit specialis, et manu ipsius Sanctissimi signata; « nec unquam plus his tribuat quàm ut solam facti instruc- « tionem sumant; processumque conficiant quem statim « ad Pontificem transmittant, reservatâ eidem Sanctissimo

« sententiâ definitivâ... Minores verò causæ criminales « Episcoporum in Concilio tantùm Provinciali cognoscan- « tur, et terminentur, vel à deputandis per Concilium « Provinciale. »

A Febronio objicitur canon 15, Concilii Antiocheni, sic se habens : « Si quis Episcopus criminaliter accusatus, ab « omnibus qui sunt intra provinciam Episcopis exceperit « unam consonamque sententiam, ab aliis ulteriùs judicari « non poterit. » Vid. etiam canon 14 (apud *Antifebr. vindicat.*, *ibid.*, n° 8.)

Respondetur multùm probabile esse ab Eusebianis conditum fuisse hunc canonem; præterea loquitur de casu tantùm in quo tam evidenter reus sit Episcopus ut *ab omnibus* sinè exceptione damnatus fuerit : unde in aliis casibus *ulteriùs* etiam à S. Pontifice judicari poterit. Cæterùm à Concilio Sardicensi correctus fuit dictus canon, teste Aristeno, ita ut Patres Concilii Chalcedonensis, sinè hæsitatione, ut legitimè absolutum habuerunt Theodoretum Cyrensem Episcopum, qui ab Orientali Synodo damnatus fuerat, eò quòd à S. Pontifice, Leone Magno, absolutus fuerat (Vid. *Antifebr. vindicat.*, n° 8, etc.).

Item objicitur id quod scribendo ad Britonnum regem præscripsit Nicolaus I : « Censeo, inquit Pontifex, nec ullum « posse sui honoris sustinere jacturam, quos non constat « fuisse à duodecim Episcopis, præsente primamque sen- « tentiam Metropolitano Episcopo obtinente cùm exami- « narentur, auditos. »

Respondetur quòd hæc fuit quidem vulgata episcopalium depositionum disciplina; sed hæc intelligenda sunt sinè præjudicio Romanæ Ecclesiæ : et quidem ipsemet Nicolaus I, in Epistolâ ad universos Galliæ Episcopos, eos graviter redarguit, quòd Rothaldum Suessionensem Episcopum exauctorassent : « Etsi, inquit, Sedem Apostolicam « nullatenus appellasset... tamen... *Episcopum, inconsultis* « *Nobis, deponere nullo modo debuistis.* » Ergo, etc.

Graves exortæ sunt controversiæ in Galliâ circa præsens disciplinæ punctum : aliis volentibus Episcopos esse judicandos in Concilio Provinciali juxta disciplinam Concilii Sardicensis, salvo jure appellationis ad Sedem Apostoli-

cam; aliis propugnantibus Episcopos debere, in Galliâ prout in cæteris gentibus, judicari à Sanctâ Sede, etiam in primâ instantiâ. Huic sententiæ adhærebat Bossuetius: « Quant au jugement des Évêques (lettre à M. Dirois), j'ai « toujours été convaincu que leur déposition était réser« vée au Pape. Le chap. *De Concubinariis* (Concord. Leo« nis X cum Francisco I) m'a toujours paru le supposer, « et la discipline en est si constante depuis 600 ans, qu'à « peine peut-on trouver des exemples du contraire durant « tant de siècles. »

Ad Romanum ergo Pontificem pertinet deponere Episcopos; sed hoc non potest, saltem licitè, sinè legitimâ causâ : « Episcoporum jurisdictio, sive sit immediatè à « Christo, sive à S. Pontifice, inquit Bened. XIV, ita huic « subest, ut, consentientibus omnibus catholicis, ejusdem « auctoritate et imperio limitari, atque ex legitimâ causâ, « omnino auferri possit. » (*De Syn.*, lib. 7, c. 8, n° 7.)

Cæterùm ordinariè non debet deponi Episcopus sinè judicio, ut constat ex verbis Nicolai I suprà relatis. Dicitur *ordinariè*, quia tales possunt emergere circumstantiæ quòd etiam sinè judicio possint Præsules exauctorari propter necessitatem populi christiani, prout contigit tempore Concordati 1801. *Nihil enim*, inquit Bossuetius, *non potest Papa cùm Ecclesiæ necessitas aut evidens utilitas postulaverit.* In his asserendis concordare videntur DD. catholici. Suspensum in perpetuum potest S. Pontifex Episcopum cogere ad dandam suam dimissionem, et si renuerit, eum deponere. Imò quamvis Episcopus de crimine non fuerit convictus nec suspensus, id potest Papa, justâ causâ interveniente, gravi v. g. scandalo in populo exstante quod sedari nequeat. Congrua tamen huic Episcopo dar debet.

306.— 2° *Quoad Canonicos*. Canonici et plerique beneficiati sunt etiam inamovibiles, sed ex institutione ecclesiasticâ tantùm. Unde nequeunt removeri inviti sinè sententiâ juridicâ, proux mox dicemus de parochis inamovibilibus.

307. — 3° *Quoad Parochos*, Parochi sunt duplicis conditionis : alii enim sunt perpetui seu inamovibiles; alii verò ad nutum amovibiles : de essentiâ enim curatorum non est

quòd sint perpetui et omnes inamovibiles ab Ecclesiâ fuerint constituti, ut dicetur infra (495).

Frustrà in contrarium allegaretur cap. unic. *De Cappellis Monach.*, in 6°, ubi dicitur : « Presbyteri qui ad curam « populi per monachos in eorum ecclesiis præsentantur « Episcopis, et instituuntur ab ipsis, cùm debeant esse « perpetui, ab iisdem nequeunt ecclesiis (nisi per Episco- « pos, et ex causâ rationabili) amoveri. »

Respondetur enim quòd in hoc capite agatur de Parochiis quarum titularis perpetuus esse debebat, quippe dabantur in titulum, ut probant hæc verba : *et instituuntur ab ipsis*; sed illud non probat non alias exstitisse parochias, quæ non dabantur in titulum, proinde poterant esse amovibiles: sic communiter DD.

Frustra itidem in contrarium opponeretur canon *Sanctorum*, dist. 70, in quo legitur : « In quâ ecclesiâ quis est « *institutus* in eâ *perpetuò* perseveret. »

Ex isto enim canone rectè quidem concludi potest neminem esse ordinandum sinè titulo perpetuo, proinde exstare titulos perpetuos; sed malè exinde concluderetur omnem titulum parochialem esse perpetuum.

Item quando dicitur in canone *Satis perversum*, dist. 56 : « Non debet quis sinè culpâ beneficio privari », hoc intelligendum est de beneficiis propriè dictis seu perpetuis, quamvis quædam sint alia amovibilia quibus privari possunt titulares.

Præfata parochorum perpetuorum et amovibilium divisio, præsertim apud nos locum habet : in Galliâ enim Episcopi sese accommodârunt articulis 60 et 61 legis Organicæ, et ubique curatos utriusque conditionis instituerunt.

Igitur quandò tituli parochiales vel alii sunt perpetui seu inamovibiles, rectores ipsis nequeunt privari nisi propter causam gravem, *notoriam*, et servato juris ordine. Ita can. *Inventum* 38, causa 16, q. 7, ubi dicitur : « Quam « Ecclesiam, si justè adeptus fuerit, hanc, nonnisi gravi « culpâ suâ, et coram Episcopo, canonicâ severitate amit- « tat. » Item cap. *Conquerente* 7, *De restitut. spol.*, in quo legitur : « Non decet... clericos tuæ jurisdictionis, sinè « *manifestâ causâ et rationabili*, *suis beneficiis spoliare*. »

Dictum est *propter causam notoriam* : *notoria* autem est causa quando reus est confessus crimen, aut de eo in judicio fuit convictus. Aliquando, sed rarissimè, vehemens diffamatio sufficere posset, ut, v. g., in delictis scandalosis.

Unde Ordinarius non potest procedere ad privationem beneficii *ex informatâ conscientiâ*, seu *extrajudicialiter*; et reverà Concil. Trident. (sess. 14, c. 1) Episcopis non tribuit hanc facultatem nisi quoad suspensionem.

Vide in nostro *Manuali*, n° 547, solutionem object.

308. Quod diximus de Parochis inamovibilibus, applicari debet Vicariis perpetuis, v. g. Cathedralium, qui pariter removeri non debent sinè judicio et sententiâ juridicâ.

Quoad curatos ad nutum amovibiles, dicemus in puncto sequenti.

309. Quærit. 1° Quale debeat esse crimen ut quis, propter illud, suo beneficio vel Officio privetur?

Resp. Hoc crimen in genere debere esse *grave*, ut dictum fuit supra in canone *Inventum*; imò cùm juridica privatio sit una ex gravioribus pœnis, nonnisi ob graviores culpas infligi debet. Non tamen requiritur ad hoc ut in jure dicatur quòd propter tale crimen quis poterit deponi vel suo officio privari. Hujusmodi expressio requiritur quidem pro degradatione reali, juxta Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 9, cap. 6, n° 10; aut saltem opus est quòd quis sit incorrigibilis; sed juxta eumdem (n° 3) hæc non requiritur pro *depositione* : « Communis DD. sententia, inquit doctus « Pontifex, indubitanter affirmat, ad actualem clerici « cujuscumque criminis rei degradationem, præter in- « numeros casus, à jure speciatim expressos, non posse « procedi, nisi ille sit incorrigibilis, hoc est... nisi Eccle- « siæ monita sibique gradatim inflictas canonicas *deposi-* « *tionis* et excommunicationis pœnas, pervicaciter con- « tempserit. » Ergo juxta Bened. XIV depositio potest infligi præter casus à jure expressos, et ad hoc non requiritur ut quis sit incorrigibilis.

Contrarium tamen dicit Lequeux, n° 1406, citatque Aubboux, *Pratique civile et criminelle*, p. 108; Ducasse,

Gohard, Fagnanum, etc. Sed Ducasse (2ᵉ part., p. 259) solummodo dicit : « Un clerc ne doit jamais être déposé « qu'en punition de quelque crime atroce et public, et « qu'il ne soit exprimé dans le droit que ce crime mérite « la déposition, *ou qu'il n'est pas moins énorme que ceux « que le droit punit avec cette rigueur.* »

310. Quærit. 2° Utrum dimittenda sint officia ante judicis sententiam quando pœna privationis in jure exprimitur?

Resp. Duplici modo pœna privationis in jure exprimitur : vel tanquam incurrenda ipso facto, vel tanquam imponenda per sententiam : si priùs, minimè necessaria est sententia ad pœnam damnans, cùm à jure infligatur : sed ordinariè (nisi tam notorium sit crimen ut nullo modo denegari possit) necessaria est saltem sententia declarans crimen fuisse commissum ; et tunc, quamvis validi fuerint actus jurisdictionis, talis sententia effectum habet à momento patrati delicti, et fructus beneficii etiam percepti ab hoc momento sunt restituendi juxta omnes.

Si posteriùs, necessaria est sententia, etiam ad pœnam damnans; si quidem pœna, à jure determinata, ab ipso tamen non imponitur, sed relinquitur imponenda à judice : proinde tunc privatio officii effectum non habet nisi à momento prolatæ sententiæ.

311. Quærit. 3° Quænam sint crimina quibus ipso jure annexa est pœna privationis officii, aut quibus hæc pœna non est annexa nisi post judicis sententiam?

Resp. I. Ipso facto à jure annexa est pœna depositionis in casibus sequentibus :

1° Propter crimen hæreseos (cap. *Ab abolendum, De Hæreticis*).

2° Si parochi « infra annum à sibi commissi regiminis « tempore numerandum, non se faciant ad sacerdotium « promoveri, ecclesiâ sibi commissâ, nulla etiam præ- « missâ monitione privantur. » Ita cap. *Licet*, canon. 14, *De Elect.*, in 6°.

3° Si clericus detineretur ad extorquendam ab eo renuntiationem sui beneficii, vel impediendum quominus Romam adeat et coram tribunali Papæ se sistat (Clement.

Multorum 2, *De Pœnis*, § *Quòd si inferior*, et Constit. *In eminentis Sedis* Alexandri VI).

4° Ipso jure vacant beneficia illius qui, ante expeditionem Litterarum Apostolicarum, beneficii à Papâ sibi collati possessionem apprehendit (Const. Julii III, 27 maii 1553. Vid. etiam cap. *Eum qui* 18, *De Præbendis*, in 6°).

5° Item illius qui Litteras Apostolicas falsificat (cap. *Ad falsariorum*, *De crimine falsi*).

6° Item illorum qui malè promoti ad ordines, v. g. per saltum, vel absque titulo, aut dimissoriis, aut ante legitimam ætatem, in receptis ordinibus ministrare præsumunt (Const. *Sanctum et salutare* Sixti V).

7° Item eorum qui bona Ecclesiæ suæ, extra casus à jure permissos, absque Sedis Apostolicæ consensu alienant (Extravag. *Ambitiosæ*, inter comm.).

8° Item propter crimen assassinii, non tantùm in iis qui pretio conducti occidunt, sed in iis qui pretio conducunt (Cap. 1, *De Homicidio*, in 6°).

9° Item occidentes vel percutientes Cardinalem aut Episcopum, et occidentes rectorem vel beneficiatum illius ecclesiæ in quâ homicida suum habet beneficium.

10° Item crimen procurantis abortum (Const. Sixti V, IV Kalendas nov., 1588).

11° Sodomia, ex Constit. *Horrendum* S. Pii V, 3 Kalendas sept. 1568; propter hoc crimen etiam degradationi reali locus esset.

12° Simonia realis, confidentialis et mixta.

13° Duellum, etiam morte non secutâ (ex variis Bullis et Conc. Trident., sess. 25, c. 19).

Resp. II. Ex jure imponi potest pœna depositionis in sequentibus casibus :

1° Ob omissam habitûs clericalis gestationem (Conc. Trid., sess. 14, c. 6, *De reform.*).

2° Ob omissam residentiam (Trident., sess. 23, cap. 1; sess. 24, cap. 12, *De Reform.*).

3° Quando post sex menses ab obtento beneficio, beneficiarius, legitimè admonitus, contumaciter omittit, saltem bis per quindecim dies, recitare horas canonicas (Ita Concil. Later. V, ap. Labbe, t. 14, col. 227).

4° Si excommunicatus, vel suspensus insordescat per annum in suâ excommunicatione, vel suspensione. Ita communiter ex Conc. Trid., sess. 25, cap. 3.

5° Si quis sit irregularis ex delicto privatione beneficii digno.

6° Ob homicidium, furtum, perjurium, etc. (cap. *Cùm non ab homine*, *De Judiciis*).

7° Ob sacrilegium cum moniali : imò dubitatur in hoc casu an privatio non incurratur ipso facto (Can. 28, *Si qua monacharum*, causa 27, q. 1ª).

8° Ob concubinatum (Conc. Trid., sess. 25, c. 14, et sess. 21, cap. 6, *De reform.*). Quando solummodo constat de frequenti conversatione cum muliere suspectâ, non potest statim procedi ad privationem officii, sed servanda est forma à Trident. præscripta; attamen post primam monitionem et punitionem, qui curam habent animarum (non autem alii beneficiarii), si non resipiscant, suo beneficio privari possunt ex eodem Concilio Trident. (sess. 21, cap. 6, *De reform.*).

Quando verò constat de iterato actu carnali, imò de unicâ fornicatione, controvertitur utrum statim possit procedi ad depositionem officii. Certum tamen videtur quòd ad hanc possit procedi, ubi talis viget consuetudo.

9° Casu quo ecclesiasticæ personæ directè vel indirectè aliam personam ecclesiasticam trahunt ad forum seu judicium laicale pro negotio de quo in foro ecclesiastico ordinari consuevit, vel potest de jure, vel consuetudine, vel aliàs; non tantùm personæ hujusmodi excommunicationem ipso facto incurrunt per Bullam Martini V *Ad reprimendas insolentias*, *sed si rebelles sint et incontinenti non obediant*, *per privationem suorum beneficiorum compelli possunt*. Sunt et plures alii casus quibus ex jure infligi potest pœna privationis. Cf. tamen App. t. II, n. II.

II. — De officiis ad nutum amovibilibus.

312. Talia imprimis sunt parochiæ quæ apud nos *succursales* nuncupantur. Olim, *deservitor* dicebatur ille sacerdos qui provisoriè ministrabat ecclesiæ vacanti; *succursalis* verò dicebatur Ecclesia seu capella, quæ erat constituta

intra fines alicujus parochiæ, et in quâ, sub regimine Pastoris dictæ parochiæ, *Vicarius amovibilis* obibat ministeria pastoralia celebrabatque divina officia. Hodie in Galliâ rectores succursalium sunt veri parochi, quamvis amovibiles ad Episcopi nutum.

Legitima est institutio Succursalium quales hodie apud nos existunt. Etenim, ut suprà diximus, de essentiâ parochi non est quòd sit inamovibilis; reclamatio S. Sedis contra *articulos organicos* absolutum servat silentium de art. 31, 60, 61, ubi de sacerdotibus ad succursales parochias nominatis dicitur: « Ils seront approuvés par l'Évêque « et révocables par lui. » Imò Consultationi Episcopi Leodiensis responsum fuit à Sede Apostolicâ, 1 maii 1845, quòd « SS. DD. Noster, universâ rei de quâ in precibus « ratione perpensâ.... benignè annuit, ut in regimine « *ecclesiarum succursalium*, de quibus agitur, *nulla immu-* « *tatio fiat, donec aliter à S. Sede Apostolicâ statutum* « *fuerit* »; et qui hujusmodi regimen identidem criminare tentârunt, improbati fuêre à S. Sede : ut FF. Allignol, Dagomer, etc., et recenter D. André Vallis Clausæ (Vaucluse) parochus.

Item amovibiles sunt Vicarii Generales, Officiales.

Item apud nos Archipresbyteri et Decani rurales.

In multis Capitulis Vicarius, ad curam parochiæ Cathedralis deputatus, est amovibilis, et quidem in Galliâ, ordinariè ad nutum Episcopi : « Canonicus Curatus ab officio suo, « non autem à Præbendà, *nutu Episcopi* erit amovibilis », inquiunt Constitutiones Capitulares diœcesis Molinensis (art. 27) à S. Sede approbatæ.

313. Quærit. Utrum parochi vel alii ad nutum amovibiles revocari possint sinè causâ?

Resp. Quidquid dicant pauci contradicentes, communiter à DD. sustinetur sententia affirmans : ratio, quia illud est de naturâ officii ad nutum revocabilis : « Est de essentiâ « *manualitatis* ut possit fieri revocatio *ad nutum*, sed jus « revocandi ad nutum est jus revocandi sinè causâ : ergo « de essentiâ manualitatis est ut legitimè possit revocatio « sine causâ fieri. » Et insuper sic decisum fuit à Rotâ Romanâ die 23 junii 1642. Bouix, *De Parocho*, p. 411;

Card. Soglia, *Instit. jur. privat.*, p. 15; *Analecta*, sept. 1855, col. 1657.

Exceptiones tamen quasdam apponunt canonistæ, nempe: « Si amotio fiat ex odio aperto [1] vel legitimè præ« sumpto; si cedat in infamiam revocati, vel ipsi damnum « ab amissione beneficii diversum inferat; si cedat in dam« num tertii, præsertim parochiæ; si non soleat superior « revocare sinè causâ, quia tunc redit casus damni quoad « famam. » Ita Bouix (*ibid.*, p. 419), qui tamen (p. 415) asserit quòd « ex eo quòd revocans sinè causâ agat ex « pravo motivo non sequitur eum non uti jure suo, aut « injuriam facere revocato. »

« Si quis, ait idem (p. 419), sinè causâ removeretur « quin simul alteri parochiæ vel muneri præficeretur, « posset ad superiorem recurrere: tunc enim graviter « læderetur ejus fama, quia ex gravi culpâ remotus cen« seretur. »

Addendum tamen peccare eum qui, absque ullâ causâ honestâ et rationabili, revocat aliquem ab officio, etiam ad nutum amovibili: unusquisque enim tenetur in suis actibus habere finem honestum, et insuper frequens rectorum mutatio esset Ecclesiæ damnosa.

§ IV.

De cessatione jurisdictionis ordinariæ in quibusdam eventibus, à supra enumeratis distinctis.

314. Pluribus aliis modis cessare potest jurisdictio ordinaria, et vacare queunt officia ecclesiastica:

« 1° Igitur vacat de jure et de facto beneficium per « mortem naturalem beneficiati. Cap. *Susceptum* 6, *De « Rescriptis*, in 6°, Rota...

« 2° Vacat ipso jure per mortem civilem [2], veluti per

[1] Odium non præsumitur, sed probandum est à revocato, idem est dicendum de infamiâ vel damno ex mutatione obveniendo. Vide *Analecta*, sept. 1855, col. 1660, n° 66.

[2] « Per mortem civilem, veluti per captivitatem Episcopi aut alte« rius beneficiati, per deportationem, per damnationem ad carcerem

« ingressum Religionis professione secutâ. Cap. *Beneficium* « 4, *De Regul.*, in 6°, Rota... Intra annum probationis... « non vacat, ne egrediens de religione illo privetur. Ck. « cap. *Beneficium*... Quoad religiosos Societatis Jesu om- « ninò servanda est Constit. Bened. XIV... *Ex quo dilec-* « *tus*...

« 5° Vacat per contractum matrimonii per verba *de* « *præsenti*, etiam non secutâ copulâ, non verò per spon- « salia. Cap. *Si quis clericorum* 1; cap. *Quod à te*, *De cle-* « *ricis conjug.*, Rota... Ad effectum... vacationis propter « matrimonium, attenditur solum factum, non autem facti « validitas... Rota...

« 6° Vacat ipso jure beneficium per militiam sæcularem « à clerico minoristâ assumptam... Cap. *Quicumque ex* « *clero* 6, causa 23, q. 8... » Ita Ferraris, v° *Beneficium*, art. 7, n^is 1-12. Intellige tamen sponte assumptam.

Quoad Vicarios Generales et Officiales, quocumque modo vacet Sedes Episcopalis, per mortem, dimissionem, revocationem, etc., statim ipso facto, hæc jurisdictio vicaria cessat.

ART. III.

DE RESTRICTIONE JURISDICTIONIS.

315. Jurisdictio restringitur quando ei, aut subducuntur certi subditi, aut subducitur certa materia quæ alioquin eidem subjecisset : subducuntur subditi per exemptiones; subducitur materia per reservationes.

Ligari aut etiam suspendi potest jurisdictio per censuras aut irregularitates.

De his omnibus vide, in nostro *Manuali*, loca indicata, n° 567. Sufficiat hic quædam dicere *de Exemptionibus*.

316. Exemptio definiri potest : Privilegium per quod aliqua communitas regularis aut sæcularis, existens intra

aut ad triremes perpetuas, beneficia ipso jure non vacant, sed per « vicarium vel coadjutorem administrantur, nisi damnati... per legi- « timi judicis sententiam beneficio quoque privati sint. » Card. Soglia, *Inst. jur. priv.*, § 100.

territorium alicujus jurisdictionis ordinariæ, eidem subducitur.

Adversùs Exemptiones regularium jamdudum acriter invecti sunt varii auctores, qui præsertim in Sedem Apostolicam malè affecti erant. « Quotquot recensebis, à Guil« lelmo à Sancto Amore usque ad exortam Jansenianam « sectam Pontificiis censuris damnatos ac hæreticâ labe « infectos auctores, inquit D. Bouix (*De Regul.*, t. 2, p. 86), « tot ferè numerabis exemptionum impugnatores acerri« mos... » His, sæculo proximè elapso, se adjunxit Episcopus De Hontheim sub Febronii nomine. Tria Febronius statuit : 1° Regularium exemptiones monachis in præjudicium juris Episcopalis concessas fuisse; 2° eas esse regulari observantiæ noxias ; imò 3° sæcularibus potestatibus graves.

Ipsemet Bossuetius exemptiones insectatus est, et superbiæ et ambitioni SS. Pontificum eas videtur tribuere (*Def. Declar.*, coroll. n° 11, post ultim. caput tertiæ partis ante appendicem).

Imò et S. Franciscus Salesius: qui, reverà in suâ epistolâ ad Episcopum Bellicensem (319e lettre), ait: « Monseigneur, « je me réjouis, certes, de vos victoires; car, quoi que l'on « sache dire, c'est la plus grande gloire de Dieu que notre « Ordre épiscopal soit reconnu pour ce qu'il est, et que « cette *mousse des exemptions* soit arrachée de l'*arbre de* « *l'Église* où l'on voit qu'elle a fait tant de mal, ainsi que « le S. Concile de Trente a fort bien remarqué » (Sess. 24, c. 11, *De ref.*).

Difficilè dissimulari posset quosdam reverà irrepsisse abusus in nimiâ extensione exemptionum, et sic explicantur verba S. Francisci Salesii modò relata : intelligitur etiam quomodo S. Bernardus (lib. 3, c. 4, nis 16 et 18, *De Consider.*) potuerit dicere de exemptionibus : « Vel « nullæ, vel paucæ admodum sunt (Ecclesiæ) quæ plagam « istam aut non deleant, aut non timeant... Nullus est « enim (fructus), nisi quòd inde Episcopi insolentiores, « monachi etiam dissolutiores fiunt... Quòd si dicat Epis« copus, nolo esse sub Archiepiscopo; aut Abbas, nolo

« obedire Episcopo, hoc de cœlo non est [1]. » His certe abusibus alludit Concil. Trident. (sess. 24, cap. 11, *De reform.*), ubi caput *Cùm Capella*, *De Privilegiis*, innovat, et ibi tamen dicit : « Quoniam privilegia et *exemptiones*, quæ « variis titulis plerisque conceduntur, *hodie perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare*, *et exemptis* « *occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur*, decernit, « etc. » Sed his concessis, legitimitatem exemptionum in genere in dubium revocare minimè licet.

317. Legitimæ enim sunt exemptiones, si 1° sint antiquissimæ in Ecclesiâ; 2° si nonnisi à legitimo exercitio potestatis competentis procedant : atqui hæc duo certa sunt (loquimur imprimis de exemptionibus regularium, de quibus maximè est difficultas). Ergo, etc.

1° *Exemptiones sunt antiquissimæ :* etenim, anno 390, S. Epiphanius Salaminæ in Cypro Episcopus, ordinationem fecit in monasterio Bethleemitico, ubi degebat S. Hieronymus; et cùm ex hoc illatam fuisse suæ jurisdictioni injuriam conquerebat Joannes Hierosolymitanus, sic se excusavit S. Epiphanius : « Nihil tibi... injuriæ fecimus..; in monas- « terio ordinavimus.., et non in parœcia (*diœcesi*) quæ « tibi subdita sit ». Ergo jam tunc exstabant monasteria à jurisdictione Ordinarii exempta.

Multa alia testimonia referri possunt, ut videri potest apud D. Bouix, *De Regul.*, t. 2, p. 90, etc.; sufficiat hîc tantùm addere quæ statuit S. Gregorius Magnus in Concil. Romano, anno 601 : « Quia in pluribus monasteriis, inquit, « multa à Præsulibus præjudicia atque gravamina mona- « chos pertulisse cognoscimus, oportet ut Vestræ Fraterni- « tatis provisio de futurâ quiete eorum salubri disponat « ordinatione... Interdicimus igitur in nomine D. N. J. C., « et ex auctoritate B. Petri... prohibemus, ut nullus Epis- « coporum aut sæcularium ultra præsumat de redditibus, « rebus, vel chartis monasteriorum... minuere, vel dolos « vel immissiones facere.., neque audeat sibi cathedram

[1] Hæc non impediêre tamen quominus ipse S. Bernardus postulaverit et obtinuerit exemptiones pro suis monasteris, ut constat ex diplomate concesso ab Innocentio II Monasterio B. Mariæ Dei Genitricis.

« collocare, vel quamlibet potestatem habere imperandi,
« nec aliquam ordinationem quamvis levissimam faciendi,
« nisi ab Abbate loci fuerit rogatus, quatenus monachi
« semper maneant in Abbatum suorum potestate. Hanc
« ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tem-
« pore ab omnibus Episcopis firmam statuimus illabatam-
« que servari.

« Universi Episcopi respondêre : « Libertati monacho-
« rum congaudemus, et quæ nunc de his statuit Beatitudo
« Vestra, firmamus. »

Ergo antiquissimi juris sunt exemptiones, et verisimillimè simul ac fundata sunt monasteria enatæ, proinde non à falsis Decretalibus Isidorianis.

2° *A legitimo exercitio competentis auctoritatis procedunt.* Constat assertio, modò 1° S. Pontifex possit aliquos eximere à jurisdictione Prælatorum inferiorum, et modò 2° rationes sufficientes habeat ad tales exemptiones constituendas : atqui : 1° Summo Pontifici inest potestas aliquos eximendi à jurisdictione Prælatorum inferiorum. Et hoc est extra omnem controversiam: unde Bianchi, ap. Bouix, *De Regular.*, t. 2, p. 115, ait : « *Non puto ullum existere « catholicum qui illud in dubium revocare audeat* (*Potestà « della Chiesa*, t. 4, p. 378, edit. Romæ 1846) ».

2° Sunt rationes sufficientes quæ illum ad sic agendum movere possunt :

Illas rationes in extenso exponere non vacat, indicare sufficiat; istæ enim sunt : ne regularium congregationum unitas dissolvatur; ut efficaciùs promoveatur et conservetur disciplina religiosa; ut provideatur quieti religiosorum et ab ipsis varia arceantur gravamina; ut fortiori vinculo particulares Ecclesiæ centro unitatis Sedi Apostolicæ devinciantur : ex frequentiori enim, et magis intimâ exemptorum ordinum cum Apostolicâ Sede relatione, è regularium castris procedent ad Domini prælia instructi, qui veritatis hostes strenuè repellant atque prosternant. Ergo exemptiones à legitimo exercitio potestatis competentis procedere valent. Ergo, etc.

318. Quærit. 1° Utrum vi exemptionum regulares omnino fuerint subducti jurisdictioni Episcoporum?

Resp. Negativè : multæ enim exceptiones fuerunt inductæ, sive à jure communi ante Concilium Tridentinum, sive ab ipsomet Concilio Tridentino, sive per varias Constitutiones Pontificias post dictum concilium. Cùm hujus operis limites non sinant illas enumerare vide de his nostrum *Manuale*, à n° 577, etc.

319. Quærit. 2° Utrum in Galliâ hodie exemptiones subsistant?

Resp. Vel agitur de Regularibus, vel de Capitulis, aut aliis locis : si priùs, subsistunt exemptiones quoad ordines exemptos virorum, ut sunt Jesuitæ, Dominicani, Benedictini, Capuccini, Carthusienses, etc. : quamvis enim sit dictum in lege organicâ, art. 10 : « Tout privilége portant « exemption ou attribution de la puissance pontificale est « aboli », illa lex, utpotè merè civilis, nullo modo valet derogare privilegiis ab auctoritate ecclesiasticâ concessis.

Item Decretum Card. Caprara, 4 junii 1804, quo regulares utriusque sexûs, etiam exempti, jurisdictioni episcopali subduntur, difficultatem non facit, quia est intelligengendum de priscis religiosis pro tempore eorum dispersionis, ut patet ex contextu.

Quoad autem Trappistas, prodiit edictum, anno 1834, à Sede Apostolicâ emanatum, in quo dicitur, art. 10 : « Quamvis monasteria Trappensium à jurisdictione epis« copali exempta sint, ea tamen, ob peculiares rationes et « donec aliter statuatur, jurisdictioni Episcoporum sub« sunt, qui procedant tanquam delegati Sedis Apostolicæ».

Quoad verò moniales Galliæ, pluries à Romanis Congregationibus declaratum fuit ipsarum vota esse duntaxat simplicia, proinde ipsas non esse in stricto sensu veras religiosas eorum ordinum quorum regulam sectantur; ergo non verè pertinent ad ordines exemptos.

Si agatur de Capitulis aut aliis locis, constat nulla hodie esse exempta in Galliâ, excepto solo Capitulo S. Dionysii, quod per Breve *Consueverunt* 31 martii 1857, immediatè fuit subjectum Sedi Apostolicæ, simul ac imperialia Gynæcea (*maisons impériales d'éducation pour les filles*), tum id quod in veteri monasterio S. Dionysii, tum ea quæ in locis

Ecouen et *Saint-Germain-en-Laye* erecta existunt, itemque domus quæ vulgò appellatur *Quinze-Vingts*.

Per hoc tamen Breve nihil detractum fuit juribus parochorum, in iis quæ matrimonia eorumque denuntiationes respiciunt, nec etiam quoad funeralia Capitularium, Præsidum, capellanorum, moderatricum, alumnorum, ministrorum, etc.

Iisdem die et anno, S. Pontifex Pius IX alterum Breve *Quæ supremi principes*, etc., edidit, quo instituit *Majorem Capellaniam* (*la Grande Aumônerie*), vi cujus omnes imperiali sacello addicti, familia imperialis omnesque personæ eidem actu inservientes vel addictæ, ubicumque Imperator ejusque imperialis aula versatur, necnon personæ omnes cujusque ordinis, conditionis ac sexûs, quæ degunt in palatiis imperialibus, sive Parisiensi sive Versaliensi; vel commorantur *Saint-Cloud*, *Fontainebleau*, *Compiègne*, *Rambouillet*; vel in castris imperialibus: *Pau*, *Biarritz*, *Strasbourg*, subjiciuntur Supremo Eleemosynario quoad curam pastoralem et regimen ac celebrationem divinorum officiorum, et sacerdoti ab ipso approbato.

320. Quærit. 3° Quænam sint exemptiones quoad jura parochialia?

Resp. Cum nequeamus hìc eas omnes enumerare, sufficiat annotare: 1° Non tantùm religiosi professi, sed novitii et postulantes eximuntur à jurisdictione parochiali: imò ex Conc. Trid. (sess. 24, cap. 11), famuli qui degunt *intra septa* et *actu inserviunt conventui*, possunt, in ecclesiâ aut conventu regularium, communionem paschalem, viaticum, extremam unctionem recipere. Exigit quidem S. Synodus quòd famuli vivant *sub regularium obedientiâ*; sed, ex pluribus declarationibus S. Congr. Conc., colligi potest quòd sic vivere censeantur qui actu conventui deserviunt; item omnes oblati, donati seu tertiarii, qui intra septa monasterii commorantur. Sed hoc privilegio non gaudent advenæ qui in monasterio infirmantur, ex decreto S. Cong. Conc., 17 sept. 1670; et si ibi decedant, non sepeliri debent in eorum ecclesiis.

Neque censendi sunt habitare intra septa et domum, qui

domicilium, intra quidem ambitum monasterii habent, sed à propriè dicto regularium habitaculo sejunctum.

2° Benè autem possunt, ubi saltem viget consuetudo, hospitalia, collegia, aut alia pia loca, per solam Episcopi auctoritatem, eximi ab obligatione recipiendi in parochiâ communionem paschalem, viaticum aut extremam unctionem. Et reverà solent Episcopi capellanum monialium non exemptarum deputare, qui omnia sacramenta, etiam in articulo mortis, eis ministret. Seclusâ tamen consuetudine legitimâ in contrarium, et concessione Episcopi, ad parochum spectat monialibus non exemptis viaticum aut extremam unctionem ministrare.

3° Licet processiones fieri non possint generaliter à regularibus, extra claustra, sinè licentiâ Episcopi; sufficit tamen illa licentia absque parochi assensu; imò per Octavam Corporis Christi, etiam in Dominicâ infra eamdem, possunt processionem facere extra limites conventûs, non petitâ parochi veniâ (Const. *Cùm interdum*, Gregorii XIII).

4° Regulares approbati ad confessiones possunt, toto anno, etiam tempore paschali, sæcularium confessiones excipere; possunt etiam infirmos audire, sed eorum confessione exceptâ, certiorem debent facere parochum (Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 11, cap. 14, nis 3-5).

5° Item possunt regulares in suis ecclesiis Eucharistiam distribuere sæcularibus, excepto solo die Paschatis (*De Syn.*, n° 5).

6° Cogere nequit parochus ut sui subjecti præcepto audiendi missam satisfaciant in ecclesiâ parochiali: præceptum enim implere possunt etiam in ecclesiis regularium (*De Syn.*, n° 7).

7° Impedire nequit parochus quin regulares, in suis ecclesiis, horâ sibi benè visâ, prædicent et annuntient festa, vigilias et jejunia sequentis hebdomadæ (Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 9, cap. 17, n° 16).

Quoad exemptiones quæ præsertim Confraternitates concernunt, vide decretum S. Congr. Rit., 10 decemb. 1703, in nostro *Manuali*, n° 618.

His addendum est quòd, sive ex privilegiis Apostolicis sive ex consuetudine et dispositione Ordinariorum, plera-

que hospitalia, in Galliâ saltem, eximantur à jurisdictione parochiali pro administratione Viatici, extremæ unctionis, necnon pro celebrandis funeribus, non tamen pro matrimoniis inibi celebrandis.

Eximi etiam possunt ab Episcopo, quoad hæc, omnia seminaria, ut constat ex Congr. Conc., in decis. 12 mart. 1757, quæ sic se habet : « An sit locus exercitio jurium « parochialium in seminario Colimbriensi, seu potiùs « constet de libertate ejusdem seminarii in casu», S. Congr. respondit : « Negativè ad primam partem ; affirmativè ad « secundam ».

Idem dicendum est de aliis communitatibus monialium et religiosorum non exemptorum.

CAPUT IV.

DE JURIBUS ET OBLIGATIONIBUS EORUM QUI HABENT JURISDICTIONEM ECCLESIASTICAM.

321. Jurisdictio ecclesiastica supponit necessariò, in eis qui illam possident, varia jura et prærogativas, videlicet jus ad reverentiam et obedientiam ex parte subditorum. Cùm insuper jura hujusmodi, in inferiorum potiusquam in superiorum gratiam, fuerint istis collata, exinde enascuntur obligationes superiorum, quæ duplicis sunt generis : *positivæ*, nempè, quæ in certis actibus præstandis consistunt, v. g. residentia, etc. ; *negativæ* verò, scilicet in excessibus vitandis.

Cùm minimè nobis liceat de his omnibus hîc sigillatim tractare, sufficiat sermonem facere de juribus Superiorum ecclesiasticorum in genere, et de illorum obligationibus *negativis*, sive de excessibus ab ipsis vitandis.

ART. I.

DE JURIBUS ET PRÆROGATIVIS SUPERIORUM ECCLESIASTICORUM IN GENERE.

322. Jura Superiorum ecclesiasticorum sunt gener jus ad obedientiam et reverentiam.

1° Obedientia exigit ut inferior suscipiat et exequatur mandata sui Superioris, in his quæ pertinent ad ejus jurisdictionem : hoc enim promisit sacerdos in suâ ordinatione. De vi hujusmodi promissionis, vide S. Liguor., lib. 6, n° 828 : « Agnoscimus presbyterum, inquit Bened. XIV (Const. *Ex quo dilectus*, 14 jan. 1748), hujus« modi promissionis vigore, eâ lege inter alias astrictum « teneri, ut à servitio ecclesiæ, cui addictus fuerit, disce« dere nequeat sinè licentiâ Episcopi. » Ad hanc obedientiam tenetur etiam in dubio utrum præceptum sit justum nec ne, quia pro superiore est præsumptio. Non tamen obediendum est, si malum sit quod præcipitur (Can. *Si is qui præest*, 101, causa 11, q. 3). Quando verò ex duobus superioribus, unus præcipit unum et alius contrarium, in rebus quæ verè ad utriusque jurisdictionem pertinent, majori superiori deferendum est : unde « ipsi « Episcopo contra *jus commune* præcipienti non est obtem« perandum, inquit rectè Lequeux (n° 141 *bis*) : lex enim « communis superior est Episcopo particulari. »

Attamen clericus magis tenetur obedire suo Episcopo quàm Metropolitano, quia iste non est superior, nisi in casu appellationis aut visitationis; similiter monachus magis tenetur obedire suo Prælato quàm Episcopo.

Item obedientia exigit ut inferior deferat superiori in judicio subeundo. Cap. *Ex litteris*, et cap. *Cùm dilecti* 6, *De dolo et contum.*, nisi, per legitimam appellationem aut recusationem, ejus judicium declinare valeat.

2° Reverentia debetur superioribus, id est, inferiores exhibere debent superioribus externa signa æstimationis et venerationis : coram ipsis assurgendo, primum locum tribuendo, etc. De præcedentiâ opportunè hic esset dicendum ; sed quia limites, intra quos nos continere debemus, id non permittunt, remittimus lectorem ad nostrum *Manuale*, n^{is} 625, etc.

ART. II.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM, SEU DE ABUSU JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ.

323. Quærit. 1° Quid intelligatur per abusum jurisdictionis et quomodo contingere possit?

Resp. Abusum jurisdictionis in genere, esse usum illius malum seu illicitum; sed hìc illum non intelligimus nisi quatenus, aliquo modo saltem, lædat jus alienum.

324. Quatuor remedia canonica subditis suppetunt adversùs Prælatorum excessus?

1° *Supplicatio*, seu humilis repræsentatio exhibita *ipsi Superiori excedenti*, ut, re cognitâ, aliud decernat. Leges romanæ insinuabant quòd pateret recursus *à principe malè informato ad principem meliùs informatum*, et ut dicebant, ab *Alexandro dormiente ad vigilantem*. In monumentis ecclesiasticis hoc ipsum pluries commendatur : « Apostolica Sedes, ait S. Bernardus (epist. 170), hoc habet præcipuum ut non pigeat retractare quòd à se fortè deprehenderit fraude elicitum. » Igitur si res fiat cum debitâ reverentiâ, eoque fine ut *rationes* priùs incognitæ adducantur, utiliter fiet ista reclamatio. At verò meritò S. Sedes rejicit eorum expostulationes auctorum quorum libri damnantur eò quòd lædant sanam doctrinam, et qui queruntur se non fuisse auditos. Non enim tales causæ pendent ab intentione scribentis.

2° *Appellatio simplex*, seu propriè dicta; quæ definitur: *actus quo læsus, seu gravatus sententiâ judicis inferioris, causam defert ad judicem superiorem.*

Certum est hoc remedium ab innumeris canonibus expressè esse concessum. De hujusmodi appellatione vide *Manuale* nostrum (5974-5995).

3° *Querimonia*, seu *appellatio extrajudicialis*, quo nomine intelligi potest actus quilibet, per quem subditus læsus extrajudicialiter à judice inferiore recurrit ad superiorem. Hanc facultatem plurimi canones supponunt: « Sacri canones, etiam extra judicium, passim appellare « permittunt, nec solent hujusmodi dici appellationes,

« sed provocationes ad causam. » (Cap. *Cùm sit Romana, De appell.*)

Et verò hodie istud remedium eò majoris est momenti quòd rariùs contingat propriè dictum judicium.

4° *Recusatio* judicis, cujus reus declinat jurisdictionem propter eas causas quæ à canonibus admittuntur. Huic remedio affinis est *oppositio nullitatis sententiæ.*

325. Quærit. 2° Quibusnam in casibus detur appellatio?

Resp. Generaliter, nisi expressè jus aliquam personarum vel causarum speciem excludat, potest appellari à quocumque gravamine, sive judiciali, sive extrajudiciali, etiam futuro si sit extrajudiciale, si verò sit judiciale, non potest ab eo appellari, nisi jam sit comminatum : in hâc admittendâ regulâ concordant omnes doctores, et constat ex dicto capite *Cùm sit Romana*, et cap. *Concertationi* 8, tit. 15, lib. 2, in 6° ; et est admittenda etiam in causis minoribus et levioribus, ex capit. 11, tit. 28, lib. 2, Decret., ubi Alexander III dicit : « De appellationibus pro causis « minimis interpositis, volumus te tenere quòd eis (*pro « quâcumque levi causâ fiant*) non minùs est, *quàm si pro « majoribus fierent*, deferendum. »

Porrò appellatio, sive judicialis, sive extrajudicialis, fieri debet intra decendium, ex cap. *Concertationi* suprà citato, et ex cap. *Quod ad consultationem* 15, tit. 27, lib. 2 Decret. Secus dicendum de querelâ nullitatis, quæ proponi valet per 30 annos, sed non ultrà, cùm omnis actio dicto tempore præscribatur.

Diximus *nisi expressè jus aliquas causas excludat* : nam à jure excipitur 1° Casus quo Episcopus *extrajudicialiter* prohibet alicui ascensum ad ordines, aut suspendit à jam susceptis, quia Conc. Trident. (cap. 1, sess. 14 *De reform.*) dicit quòd, in illo casu, nulla licentia taliter prohibito vel suspenso suffragare potest; unde ei solummodò relinquitur ad Sedem Apostolicam recursus.

2° Appellatio à censuris *jam inflictis* effectum non habet suspensivum, sed devolutivum tantùm. Ita communiter et constat ex cap. *Is qui, De sentent. excomm.*, in 6° ; et cap. *Ad hæc*, *De appell.* Secus si non fuerint *jam inflictæ* (cap. *Præterea* 4, *De appellat.*).

Si censuræ infligerentur post interjectam appellationem, nullæ essent, casu quo essent latæ ad puniendam inobedientiam erga sententiam à quâ fuit appellatum (cap. *Ad præsentiam* 16, *De appell.*) : secus si infligerentur ante interjectam appellationem.

Appellatio à suspensione, quæ non est à divinis vel ab ordine, sed solùm à beneficio vel à Dignitate, ut puta ab usu pallii aut à pontificalibus, effectum etiam suspensivum habet.

3° Quando quis appellat contra legem quæ ipsi applicatur (nisi injusta videatur, quod supponi potest de lege particulari, v. g. diœcesanâ, vel nisi ob periculum aut grave incommodum desinat obligare), tunc ipsius appellatio non est admittenda utpote frivola (cap. *Reprehensibilis* 26, *De appell.*).

4° In actibus visitationis et correctionis, licet quidem appellare à sententiâ extrajudiciali Antistitis; at appellatio non habet effectum suspensivum, sed tantùm devolutivum, Conc. Trident., sess. 22, cap. 1, *De reform.*; sess. 24, c. 10, *De ref.*; sess. 13, c. 1, *De ref.*; et cap. *Irrefragabili* 13, *De Offic. Jud. ordin.*

S. C. Concilii consulta an, in causis visitationis et correctionis, appellari possit post definitivam, respondit posse, ita tamen ut appellatio non suspendat executionem contra quod sancitum est. Sess. 24, cap. 10, et sess. 22, cap. 1. Item consulta num decretum illud capit. 10, sess. 24, sustulerit appellationem devolutivam, censuit non sustulisse, sed suspensivam tantùm.

Si verò Episcopus judicialiter procedat in casu visitationis, appellatio effectum habet suspensivum : ita S. Cong. Episc. et Regul. approbata à Clemente VIII, anno 1600, § 90.

Item appellatio à synodalibus Constitutionibus, non suspensivum, sed devolutivum habet effectum. Bened. XIV, *De Synodo*, lib. 13, cap. 5, n° 12.

5° A sententiis interlocutoriis non licet appellare ante definitivam sententiam, nisi hujusmodi sententiæ vim definitivæ habeant, vel nisi *gravamen per definitivam sententiam* reparari, vel ab ipsâ definitivâ appellari non possit

(Conc. Trident., sess. 13, cap. 1, *De Ref.*). Juxta Stremler [*Des peines ecclés.*, p. 403), prohibitio Concilii Trident. locum non habet in causis ecclesiasticis merè civilibus.

6° In causis notoriis non datur appellatio. Ita DD. communiter ex cap. *Cùm sit* 5, ex cap. *Pervenit* 13 et ex cap. *Consuluit*, tit. 28, lib. 2, Decretalium : « Cùm appellatio« nis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad « præsidium innocentiæ institutum (cap. *Cùm speciali* 61, « *De appell.*). » Excipitur casus in quo delictum notorium aliquo modo defendi posset, ut si quis occidisset in publico, sed allegaret occidisse ad suì defensionem.

7° Si causa fuisset decisa ope juramenti, vel decisa fuisset ope juramenti suppletorii, seu uni litigantium à judice in supplementum probationum delati, et tunc locus esse posset appellationi; vel fuisset decisa ope juramenti *decisorii*, id est quod una pars alteri defert, et tunc appellari nequiret.

8° Vicario Generali, notario, nuntio curiæ, aliisve officialibus, ob malè gestum officium à judice condemnatis, non conceditur appellatio ad effectum suspensivum.

9° « Generaliter in omnibus iis quæ pertinent ad curam « animarum et rectam sacramentorum administrationem, « adversùs visitationem, correctionem, coercitionem, et « quascumque alias provisiones Episcopi Diœcesani, etiam « quoad exemptos, sive sæculares sive regulares», appellatio non habet effectum suspensivum. V. Bullam *Ad militantis Ecclesiæ*, Bened. XIV, § 9 : in hâc Bullâ accuratè enumerantur varii casus in quibus appellatio non suspendit mandata vel judicia Episcoporum.

10° A sententiâ etiam definitivâ contra verum contumacem prolatâ, appellatio non est recipienda (Decret. S. Cong. Episcop. et Reg. anni 1600).

326. *Nota* quòd clausula, *omni appellatione remotâ*, appellationem non impediat quoad effectum devolutivum, sed tantùm quoad suspensivum; constat ex Decretali *Pastorali* 53, *De Appell.*, in quâ dicitur quòd, eo casu, si appellans fuerit gravatus injustè, *gravamen hujusmodi per Superiorem poterit emendari*. A fortiori prædicta clausula non impedit *supplicationem, petitionem restitutionis in inte-*

grum, et alia remedia; unde, ait D. Bouix (*De Judic.*, t. 2, p. 265) : « Immeritò Sedes Apostolica insimulatur, « eò quòd causas quandoque judicandas committat cum « dictâ clausulâ, *omni appellatione remotâ.* »

327. Quærit. 3° Utrum liceat appellàre à quocumque judice?

Resp. Regulariter illud licere, quia appellatio est species defensionis, quæ oppressis datur contra injuriam judicis : sunt tamen exceptiones : sic 1° non licet appellare à sententiâ Papæ, etiam ad Concilium Generale, nec etiam à Concilio Generali Papæ unito, quia appellatio nequit locum habere, nisi ab inferiore ad Superiorem, et Papa non est Concilio Generali inferior [1].

2° A sententiâ totius Collegii Cardinalium, aut Congregationum Romanarum, et ab ultimâ Rotæ Romanæ sententiâ non datur appellatio : obtineri tamen potest ut negotia contentiosa pluries examinentur à Sacris Congregationibus. Casu autem quo data fuerit decisio cum hâc clausulâ, *et ampliùs*, peti non potest ut denuò decisio causæ examinetur, nisi ab Emin. Præfecto Congregationis priùs obtenta fuerit de hoc licentia.

3° A sententiâ *arbitrorum compromissariorum*, id est, quos sibi partes concorditer elegerunt, appellari nequit; secus, si ex præscripto legis eos eligere coacti fuerunt.

328. Quærit. 4° Ad quem appellatio fieri possit aut debeat?

Resp. Extra casum appellationis ad Papam, appellandum est à judice inferiori ad immediatum Superiorem; non autem, eo prætermisso, ad mediatum. Constat ex cap. *Dilecti* 66, *De appell.*, et ex cap. *Romana* 3, *De appell.*, in 6°. Proinde 1° A Vicario foraneo, vel alio subjecto Episcopi ad Episcopum, vel ipsius Vicarium Generalem, vel,

[1] Appellantes ad futurum Concilium Generale excommunicantur, et respectivè interdicto subjiciuntur. Bened. XIV, Constit. *Pastoralis*, § 2. Vide Bullam *In Cœnâ Domini*, 2a except.; Extrav. *Suscepti Regiminis*, Julii II; et Bulla *Execrabilis* Pii II, anno 1459. « Sentire quòd à Papâ « ad concilium appellari possit, est hæreticum », dicit S. Antonin., p. 3, *Summ.*, tit. 23, *De Appell. Papæ*, § 3. Cf. C. ap. S. Interd. n. 1.

Sede vacante, ad Capitulum aut Vicarium Capitularem appellandum est. 2° Ab Episcopo, vel Vicario Generali, aut, Sede vacante, à Capitulo aut ipsius Vicario, appellandum est ad Archiepiscopum. 3° Ab Archiepiscopo, successivè ad Primatum, Patriarcham et Papam. 4° Cùm Episcopus et Vicarius Generalis idem tribunal efficiant, non est appellandum à Vicario Generali ad Episcopum; nec propter eamdem rationem, à Congregationibus Romanis ad Papam. 5° A delegato appellandum est ad delegantem.

Diximus *extra casum appellationis ad Papam*, quia S. Pontifex, propter suam plenitudinem potestatis, potest quascumque appellationes admittere [1]. Excipiendus est tamen casus in quo S. Sedes per concordatum indulsit alicui regioni ut ad ipsam non appelletur, omissis judicibus intermediis, prout concesserat Galliæ Leo X per suum Concordatum cum Francisco I initum; sed hoc privilegium videtur fuisse suppressum à Pio VII per Constit. *Qui Christi Domini*, quâ extinctæ fuerunt omnes sedes Episcopales et Archiepiscopales Galliæ, simul cum earum omnibus juribus et privilegiis; et de facto nunc à Sede Apostolicâ admittuntur appellationes è Galliâ venientes, etiam omissis judicibus intermediis.

Imprimis hîc notandum quòd appellatio notificari debeat ei à cujus sententiâ appellatur, alioquin neque suspensivum neque devolutivum effectum habet. Constat variis capitibus juris canonici (*Ut debitus* 50, *De appell.*; Clement. *Si à judicibus*, tit. 12, libr. 2, etc.). Quidam excipiuntur casus, pro quibus vide D. Bouix, *De judiciis*, p. 268, etc.

Si in eodem negotio una pars appellaverit ad Papam, altera verè ad Superiorem immediatum, qui ad Papam appellaverit, suam appellationem superiori immediato notificare debet, ne iste ulteriùs procedat; alioquin, quod ipse appellationem ad Papam ignorans perageret, validum esset. Ita cap. *Si duobus* 7, *De appellat.*

[1] Si quis cuperet habere brevem monumentorum seriem quibus constat, à primævis Ecclesiæ sæculis, fuisse de toto orbe ad Sedem Apostolicam appellatum, videat Devoti, *De Judiciis*, tit. 15, § 28, in notis.

Nuntii verò S. Sedis non gaudent privilegio ut ad ipsos possit appellari, omisso medio.

329. Quærit. 5° Quandonam deserta censeri debeat appellatio?

Respondet Schmalzgrueber (lib. 2, tit. 28, n° 79) : « Ad appellationem prosequendam et finiendam (à quocumque gravamine, etiam extrajudiciali, appellatum fuerit), conceditur annus, et ex justâ causâ, biennium; intra quod tempus, si appellans, justo impedimento cessante, « appellationem suam non fuerit prosecutus, illa deserta « censebitur. »

Dictus terminus currere incipit à die interpositæ appellationis ; sed si fuerit appellatum à gravamine inferendo, incipit currere tantùm à die quo de facto gravamen fuit illatum (Clement. 3, *De appellat.*).

De *fatalibus* appellationum, seu de temporibus, quibus elapsis, non ampliùs conceduntur, vel concessæ extinguuntur, vide nostrum *Manuale* (5988, etc.).

DE APPELLATIONE AB ABUSU.

330. Præter appellationem simplicem, de quâ modò locuti sumus, et quæ est remedium canonicum seu ab Ecclesiâ institutum ad sanandos Potestatum ecclesiasticarum abusus, invectum est aliud appellationis genus, non ab Ecclesiâ, sed contra Ecclesiam institutum, et cui inditum fuit nomen *Appellatio ab abusu*. In eo consistit quòd *ad sæcularem potestatem*, *recursus habeatur ad se tuendum contra excessus Superiorum ecclesiasticorum*.

331. Quærit. 1° Utrum hujusmodi appellatio sit licita?

Resp. Eam licitam esse contendunt illi Gallicani qui *parlamentarii* nuncupantur, qualis fuit Fevretus qui ait (*De l'Abus*, liv. 1, ch. 1, n° 21) : « L'on peut dire avec vérité « que celui qui, le premier en introduisit la façon, devrait, « comme Archimède, s'écrier deux ou trois fois : *Je l'ai « trouvé.*» Sed omninò negativè respondere multa cogunt, videlicet :

1° Ecclesia est societas perfecta, omninò independens à societate temporali, quod quidem est de fide, et probari potest ex Bullâ Bonifacii VIII *Unam sanctam*. Porrò Eccle-

sia non omnino esset independens à sæculari potestate, si per recursum ad principem temporalem, actus Superiorum ecclesiasticorum retractari deberent. Et verò sæcularibus intoleranda usurpatio videretur, quòd actus civilis administrationis ab Episcopis reformarentur. Ergo à fortiori monstruosum quid et damnabile haberi debet quòd actus Superiorum ecclesiasticorum reformentur à sæcularibus magistratibus. Nonne enim sicut monstruosum esset quòd anima subderet corpori, sic est quid absurdum quòd spiritualis societas temporali subjaceat? Cui enim dictum fuit : « Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in « cœlo » (Matth., c. 18, v. 18)? Cui hæc verba directa sunt: « Pasce oves meas, pasce agnos meos » (S. Joann., v. 15-17. c. 21)? Regibus aut principibus sæcularibus? An potius Petro et Apostolis ac eorum Successoribus? Quinam positi fuerunt à S. Spiritu regere Ecclesiam Dei (Act. Apost., c. 20, v. 28)? Episcopi? an magistratus civiles? — Dedit quidem Christus Ecclesiæ suæ *Apostolos*, *Evangelistas*, *Pastores* et *Doctores*, *ut non circumferamur omni vento doctrinæ* (Ad Eph., c. 4, v. 14), numquid et ad hunc finem dedit etiam reges et principes?

Et verò Gallicani, ex his verbis : *Regnum meum non est de hoc mundo* (S. Joann., c. 18, v. 26), concludi volunt superiores ecclesiasticos nullam habere potestatem in temporalia; et cur non etiam exinde concludunt magistratus sæculares nihil prætendere debere in spiritualia, quæ de hoc mundo non sunt, nec proindè temporali et mundanæ potestati subdunt?

Sed quod maximè lugendum est, ipsimet clerici aliquando non erubescunt ad probrosas hujusmodi appellationes recurrere, ut suas contrà Prælatos rebelliones tueantur, non verentes sic pedibus conculcare suæ matris Ecclesiæ leges quæ talia prohibet, imò suis anathematibus plectit. Dicunt sic se agere virtute *libertatum gallicanarum*: audiant ergo ipsam Ecclesiam Gallicanam, ore suorum Antistitum coram Ludovico XIV, anno 1666, de hoc sic lamentantem : « Cette jurisprudence, Sire (verba faciebat « nomine omnium suorum Collegarum Episcopus Apa« miensis), s'est maintenant portée à un tel excès, qu'elle

« détruit absolument l'autorité de l'Église; elle y renverse « tout l'ordre judiciaire; *elle nourrit la rébellion des ecclé- « siastiques qui vivent dans le déréglement; elle leur ac- « quiert un privilége d'impunité;* elle réduit les Prélats à « l'impuissance de maintenir la discipline, puisqu'elle les « arrache de leurs siéges; et, *au lieu que J.-C. les avait « établis juges*, elle les rend de misérables solliciteurs de « procès. Sire, les rois, prédécesseurs de Votre Majesté, « n'ont jamais autorisé cette nouveauté dans ses commen- « cements; ils s'y sont même opposés dans ses progrès; « mais la pente du siècle infecté de la plus étendue et de « la plus libertine de toutes les hérésies tournait trop de ce « côté-là... Il n'y a plus de règle certaine; on donne le « nom d'abus quand on veut à toutes sortes de procédures; « et ceux qui sont véritablement juges et parties attirent, « sous ce faux prétexte, toutes sortes de causes à leur con- « naissance... Nous lisons, Sire, que les empereurs Théo- « dose, Charlemagne et Louis le Débonnaire ont permis à « leurs sujets, qui plaidaient devant leurs juges pour des « causes même temporelles, de demander le jugement « ou l'arbitrage paternel de leurs Évêques; mais nous ne « trouvons point qu'il ait été jamais permis d'appeler d'une « cause spirituelle aux tribunaux temporels, principale- « ment dans les causes ecclésiastiques » (*Mém. du clergé*, t. 7, col. 1526). Similes sui doloris clamores pluries jam antea ediderat Clerus Gallicanus, videlicet anno 1605 coram Henrico IV, et annis 1614, 1635 (*Mém. du clergé*, t. 7, col. 1516, 1519). His consonant quæ dixit Fleury (*Opuscules* publiés par E. Emery, *Discours sur les libertés de l'Église gallicane*): « Si quelque étranger, zélé pour les lois « de l'Église et peu disposé à flatter les puissances tempo- « relles, voulait faire un traité des servitudes de l'Église « gallicane, il ne manquerait pas de matière; il ne lui « serait pas difficile de faire passer pour telles les *appella- « tions comme d'abus*, etc. »

Non ergo mirandum quòd Leo XII hæc scripserit ad Ludovicum XVIII: « On médite d'ouvrir de nouvelles plaies « dans le sein de l'Église, en remettant en vigueur les « *Appels comme d'abus*, inconnus à la vénérable antiquité,

« source de désordres éternels et de vexations continuelles « contre le Clergé, usurpation manifeste des droits les plus « sacrés de l'Église. »

2° Hi recursus ad potestatem sæcularem prohibentur à canonibus, et quidem gravissimis pœnis. Constat ex can. *Benè quidem*, dist. 96, ubi vetatur « quibuslibet laicis « quamvis religiosis vel potentibus, in quâcumque civitate, « quolibet modo, aliquid decernere de facultatibus eccle- « siasticis, quorum solis sacerdotibus disponendi indiscussè à Deo cura commissa docetur. »

In Decretali *Qualiter* 17, *De judiciis*, sic loquitur Innocent. III : « Nec pro defectu justitiæ, clerici trahantur à « laicis ad judicium sæculare, quòd omninò fieri prohi- « bemus. »

Martinus V, in suâ Const. *Ad reprimendas insolentias*, latæ excommunicationis pœnam infligit judicibus, officialibus laicis, ecclesiasticis personis sæcularibus vel regularibus, cujuslibet Dignitatis, quæ directè vel indirectè trahunt ad forum seu judicium laicale.

Eâdem pœnâ plectuntur per Bullam *In Cœnâ Domini*, qui, prætextu frivolæ appellationis, causas ecclesiasticas transferunt ad sæculare forum.

Hujusmodi pœnæ vigent in Galliâ, ut constat ex oratione suprà citatâ Cleri Gallicani, anno 1666 (*Mém. du Clergé*, t. 7, col. 1526), ubi dicitur : « Si enfin par la décision de « tant de Conciles et par la créance universelle de tous « les fidèles, durant tant de siècles, tous les ecclésiastiques, « qui, pour se soustraire à la juridiction de leurs Évêques, « appelaient au juge séculier, *encouraient l'anathème* avec « ceux qui recevaient leurs appellations... *en quel état sont « les prêtres et les juges qui violent tant de canons qui « n'ont jamais été révoqués* ? » Ergò illicita omninò et damnabilis est praxis *appellationum tanquam ab abusu*, talesque appellationes prorsùs nullæ et invalidæ sunt [1].

Objicitur 1° Ad principem christianum et magistratum

[1] Sic habet Syllabus à Pio IX editus : « Civili potestati... competit, « nedum jus quod vocatur *exequatur*, sed etiam jus appellationis, « quam nuncupant *ab abusu*. » Est error 41. V. etiam C. *Apost. Sed.* exc. 6, 7, 8.

sæcularem pertinet protegere Ecclesiam et procurare observationem legum canonicarum. Ergo ad ipsos licet recurrere, quando hujusmodi leges ab ipsismet Superioribus ecclesiasticis infringuntur.

Resp. Negando consequens et consequentiam ; ex eo quòd enim principes christiani et magistratus ab ipsis constituti, teneantur Ecclesiam tueri, et ipsius legum observationem procurare, minimè sequitur quòd ad ipsos liceat recurrere, quando leges ecclesiasticæ et canones non observantur à Superioribus et judicibus ecclesiasticis; quippe ipsæmet leges Ecclesiæ et canones hujusmodi recursum prohibent, sanciuntque ut tunc potiùs habeatur recursus ad tribunal ecclesiasticum gradûs superioris: alioquin factum esset de independentiâ et libertate Ecclesiæ. Proindè ex eo quòd principes christiani sint protectores et defensores Ecclesiæ ac ipsius legum, hoc unum sequitur quòd procurare debeant ut illæ observentur juxta placitum Superiorum ecclesiasticorum, et in casu illarum violationis, ut inferioribus liber sit recursus ad eos Superiores qui, juxta canones, talibus infractionibus mederi valent : alioquin, si quid ultrà facere voluerint, nihil aliud erit quàm sacrilegè thuribulo manum adjicere, et jurisdictionem solis ministris Ecclesiæ à Christo attributam damnabiliter usurpare.

Objic. 2° Magistratibus civilibus maximè incumbit subjectos contra vim et oppressionem defendere. Ergo si ipsis superior ecclesiasticus injuriam inferat, fas erit oppresso ad principem aut magistratum ab eo institutum confugere, qui tali injuriæ remedium opportunum afferat. Ergo, etc.

Resp. Debet quidem princeps et ipsius nomine magistratus, subjectos tueri contra vim et oppressionem, sed ita tamen ut non usurpet jurisdictionem Ecclesiæ, quam independentem à sæculari potestate Christus instituit ; porrò si, in negotio ecclesiastico, princeps aut magistratus appellantes à judice ecclesiastico susciperet , manifestè usurparet jurisdictionem ipsius Ecclesiæ, ut patet. Ergo contra oppressionem iniquæ sententiæ, princeps non aliter debet protegere suos subjectos quàm procurando ut sententia reformetur à judice competente ecclesiastico. Dixi-

mus *in negotio ecclesiastico*, nam si ageretur *de negotio* evidenter *temporali, et nullatenus pertinente ad forum ecclesiasticum*, posset magistratus sæcularis de eo liberè disponere, non obstante *abusu notorio* potestatis ex parte judicis Ecclesiæ.

Vide aliarum object. solutionem in nostro *Manuali* (667).

332. Etsi illicitæ et nullæ sint appellationes *ab abusu*, ut modò probavimus, quia tamen ad eas non verentur recurrere quidam depravati et suspectæ fidei sacerdotes, et apud nos admittantur à sæculari potestate, necesse est cognoscere quænam à legibus civilibus circa hujusmodi appellationes statuantur. Sic ergo legitur in lege organicâ:

« Art. 6. Il y aura recours au Conseil d'Etat dans tous « les cas d'abus de la part des supérieurs et autres per« sonnes ecclésiastiques.

« Les cas d'abus sont: l'usurpation ou l'excès de pou« voir; la contravention aux lois et règlements de la répu« blique; l'infraction des règles consacrees par les canons « reçus en France ; l'attentat aux libertés, franchises et « coutumes de l'Eglise Gallicane, et toute entreprise et « tout procédé qui, dans l'exercice du culte, peut com« promettre l'honneur des citoyens, troubler arbitraire« ment leur conscience, dégénérer contre eux en oppres« sion, ou en injure, ou en scandale public.

« Art. 7. Il y aura pareillement recours au Conseil « d'Etat, s'il est porté atteinte à l'exercice du culte et à la « liberté que les lois et les règlements garantissent à ses « ministres.

« Art. 8. Le recours compétera à toute personne inté« ressée. A défaut de plainte particulière, il sera exercé « d'office par les Préfets.

« Le fonctionnaire public, l'ecclésiastique ou la personne « qui voudra adresser ce recours adressera un mémoire « détaillé au Conseiller d'Etat chargé de toutes les affaires « concernant les cultes (aujourd'hui au Ministre des cultes), « lequel sera tenu de prendre dans le plus court délai « tous les renseignements convenables, et sur son rapport « l'affaire sera suivie et définitivement terminée dans la

« forme administrative, ou renvoyée, selon l'exigence « des cas, aux autorités compétentes. »

Duplex sententiarum genus indicatur in hoc articulo · interdum enim Consilium Statûs *definitivè* pronuntiat, declarando, v. g., nullum esse abusum, vel pronuntiando, illum ècontra adfuisse, ac proindè præcipiendo, v. g., alicujus scripti suppressionem; interdum verò causam *remittit* ad aliud tribunal : sive sæculare, si de delicto aut negotio sæculari agatur; sive ecclesiasticum, si ad hujusmodi forum spectare judicet.

333. Contra præfatos articulos reclamavit Sedes Apostolica; sic enim aiebat Cardin. Caprara in suâ epistolâ 18 aug. 1803, ad D. De Talleyrand :

« Un des cas d'abus est l'usurpation ou l'excès de pou- « voir; mais en matière de juridiction spirituelle, l'Église « en est seule juge : il n'appartient qu'à elle de déclarer *en* « *quoi l'on a excédé* ou *abusé des pouvoirs* qu'elle seule peut « conférer. La puissance temporelle ne peut connaître de « l'*abus excessif* d'une chose qu'elle n'accorde pas.

« Un second cas d'abus est la *contravention aux lois et* « *règlements de la république*; mais si ces lois, si ces « règlements sont en opposition avec la doctrine chré- « tienne, faudra-t-il que le prêtre les observe de préférence « à la loi de J.-C. ?...

« On range encore dans la classe des abus l'infraction « des règles consacrées en France par les saints Canons.. « Mais ces règles ont dû émaner de l'Église; c'est donc à « elle seule de prononcer sur leur infraction, car elle seule « en connaît l'esprit et les dispositions.

« On dit enfin qu'il y a lieu à l'appel comme d'abus *pour* « *toute entreprise qui tend à compromettre l'honneur des* « *citoyens, à trou[illegible]eur conscience, ou qui dégénère contre* « *eux en oppressi[illegible]njure ou scandale public.*

« Mais si un divorcé, si un hérétique connu en public « se présente pour recevoir les sacrements, et qu'on les lui « refuse, il prétendra qu'on lui a fait injure, il criera au « scandale, il portera sa plainte; on l'admettra d'après la « loi; et cependant le prêtre inculpé n'aura fait que son

« devoir, puisque les sacrements ne doivent jamais être « conférés à des personnes notoirement indignes.

« En vain s'appuierait-on sur l'usage constant des *appels* « *comme d'abus*. Cet usage ne remonte pas au delà du « règne de Philippe de Valois, mort en 1350 [1]. Il n'a « jamais été constant et uniforme; il a varié selon les « temps; les parlements avaient un intérêt tout particulier « à l'accréditer : ils augmentaient leurs pouvoirs et leur « attribution. Mais ce qui flatte n'est pas toujours juste : « ainsi Louis XIV, par l'édit de 1695, art. 34, 35, 36, 37, « n'attribuait-il aux magistrats séculiers que l'examen *des* « *formes*, en leur *prescrivant* de renvoyer le fond au « Supérieur ecclésiastique. Or, cette restriction n'existe « nullement dans *les Articles organiques* : ils attribuent « indistinctement au Conseil d'État le jugement de la « forme et celui du fond... » etc.

In Concordato anni 1817 stipulatum fuit, art. 3 : « Les « *Articles* dits *organiques*, qui furent faits à l'insu de Sa « Sainteté, et publiés sans son aveu, le 8 avril 1802, en « même temps que ledit Concordat du 15 juillet 1801, « sont abrogés en ce qu'ils ont de contraire à la doctrine « et aux lois de l'Église. »

DISSERTATIO SECUNDA.

DE HIERARCHIA JURISDICTIONIS IN SPECIE.

CAPUT I.

DE S. PONTIFICE.

334. Is vocatur *Papa*, quod n[illegible] significat *Patrem* et venit à græco verbo παππας, latinè *pater*. Initio quidem proprium fuit omnium Episcoporum; quin etiam sæpè ad

[1] « Appellationes *ab abusu* in Galliis non sunt antiquæ : nec eas « ante tempora Francisci I vel Ludovici XII reperire facilè est. Antea « fiebat nonnumquam *protestatio de nullitate sententiæ aut mandati.* » Lequeux, nº 156.

minores quoque clericos translatum est; sed jamdiu solus Romanus Pontifex eo nomine designatur.

335. Quærit. Quomodo facienda sit electio S. Pontificis?

Resp. Primis Ecclesiæ sæculis, præsente ac testimonium dicente populo, tum Cleri suffragio, tum Episcoporum judicio, eligebantur Summi Pontifices. A tempore verò Papæ Simplicii, seu anno 467, usque ad Zachariam anno 741, Principes sæculares, præsertim Odoacer, Theodoricus, imperator Justinianus, etc., conati sunt intrudere consuetudinem, ut sinè suâ confirmatione, nullus agnosceretur S. Pontifex. Sed sua tandem restituta est Ecclesiæ Romanæ antiqua libertas, et communiter ut apocryphi ejiciuntur duo canones à Gratiano relati (aut saltem de illorum ingenuitate valdè dubitatur), quibus attribuitur Carolo Magno et Othoni I potestas Papam eligendi (can. *Hadrianus* 22, dist. 63; et can. *In Synodo* 23, dist. 63).

Primus qui præcipuam partem in hoc negotio Cardinalibus tribuit, fuit Nicolaus II. Eisdem verò solis ad exclusionem Cleri populique Romani et Imperatoris, Alexander III, anno 1178, totam reservavit in Concilio Lateranensi III, sancivitque ut nonnisi à duabus partibus ipsorum præsentium perfici posset electio (cap. *Licet*, *De Elect.*).

Dispositiones Alexandri III confirmatæ fuêre in Conciliis œcumenicis Lugdunensi II, anno 1274, et Viennensi, anno 1312, additis variis præscriptionibus, quarum præcipua est quòd electio in posterùm facienda foret in Conclavi.

Multas alias dispositiones adjecêre subsequentes Pontifices : posteriores breviter referemus.

Statim post mortem Papæ, convocandi sunt Cardinales (qui ad diaconatum saltem sint promoti, nisi priùs à Papâ dispensationem obtinuerint); omnes, etiam absentes, imò et excommunicati, suspensi, aut interdicti vocandi sunt, ne ullus possit esse schismatis prætextus; item Cardinales nuper creati, etsi Cardinalatûs insignia nondum fuerint adepti.

Convocati Cardinales, per decem dies integros regulariter sunt expectandi. Interim demortui Pontificis funera

celebrantur; die verò decimo, Cardinales Conclave ingrediuntur cum duobus vel tribus clericis, qui ideò *Conclavistæ* vocantur.

Semel ingressis exire non licet ante electionem peractam; et qui à morbo coactus exiret, jus regrediendi amitteret. Admittendi sunt tamen Cardinales tardiùs advenientes.

Ex Constitutione *Æterni Patris* Gregorii XV, electio fieri potest per *Scrutinium aut per Compromissum*, aut per *Quasi inspirationem*. Solet autem fieri per scrutinium: ad hoc tres sorte eliguntur scrutatores : præstitoque ab unoquoque Cardinalium juramento eligendi quem digniorem existimaverit, singuli suum deponunt votum in calice super altari posito; scrutatis deinde suffragiis, si duæ ex tribus partibus in unum conveniant, res perfecta est, modò non opponatur sibimet electum suffragium contulisse : quia in hoc casu electio foret nulla, nisi peracta fuisset à plus quàm duabus ex tribus partibus.

Semel autem publicato scrutinio, si duæ partes in unum conveniant, electores non possunt ampliùs variare : ideòque ii Cardinales quibus incumbit tueri sæcularium principum jura, non debent expectare finem scrutinii, si videant electionem hùc vergere ut is designetur quem sua Curia repellit (sciendum est enim tres principes : Germanum videlicet Imperatorem, Regem vel Imperatorem Galliæ, Hispaniæque Regem habere singulos jus unum excludendi). Si verò duæ ex tribus partibus electorum in unum non convenerint, etiam publicato scrutinio, potest procedi ad hoc quod vocatur *Accessus*, seu potest minor pars accedere ad majorem, imò major ad minorem et etiam minimam; et si, ex hâc accessione, duæ partes electorum in idem conveniant, absoluta est electio. Scrutinium habet locum singulis diebus, mane et vespere; accessus tantùm vesperè, usquedum perfecta sit electio.

Peractâ electione, statim qui electus est salutatur Pontifex, petiturque ipsius *consensus*; quo dato, continuò, absque ullâ quâcumque confirmatione, sic electus, etsi ad ordines nondum promotus, efficitur Christi *Vicarius*, supremam et plenam possidens auctoritatem in universalem

Ecclesiam. Ordinariè suum nomen commutat[1]; et, si nondum ad ordines aut ad Episcopatum sit promotus, ordinatur, et episcopalem consecrationem accipit; si verò jam erat Episcopus, proceditur tantùm ad ceremoniam Coronationis.

« Electio Papæ debet celebrari in Conclavi clauso, et « uno ex dictis tribus modis; aliàs nulla est et invalida eo « ipso absque ullâ declaratione, et tàm electus quàm eli« gentes ejusque fautores et complices incurrunt excom« municationem aliasque censuras et pœnas S. Pontifici « reservatas. Sic expressè Gregor. XV in Constit. *Æterni « Patris.* » Ferraris, v° *Papa*, n° 58. Romæ fieri debet electio : attamen alibi fieri potest aut debet, si Papa è vivis extra Romam decedat, aut tales sint temporum angustiæ ut Romæ peragi nequeat, prout post mortem Pii VI contigit.

Addendum superest quòd, postquam S. Pontifex fuerit electus et coronatus, si caractere episcopali nondum fuerit insignitus, consecratur per Decanum Sacri Collegii, inter missarum solemnia, post hymnum angelicum.

336. Præter ornamenta episcopalia, Papa *orario* seu *stolâ* semper utitur; cingit *tiaram* tribus circumdatam coronis[2], quibus triplex ipsius *magistri*, *legislatoris* et *judicis* monarchica potestas significatur. Baculo verò pastorali non utitur, quia baculum curvum limitatam et ab alio participatam designare videtur potestatem (vid. cap. *De sac. unct.*, in fin.).

Ex cap. *Ad honor.*, *De auctorit. et usu pallii*, « *solus Ro« manus Pontifex*, *in missarum solemniis*, *pallio semper « utitur et ubique*, quoniam assumptus est in plenitudi-

[1] Quisnam fuerit Papa qui primus suum mutavit nomen non omninò constat : alii dicunt fuisse Sergium II, antea vocatum *Os porci*, quod multi fabulam esse asserunt. Alii referunt fuisse Adrianum III; alii autem Joannem XII, cujus nomen erat Octavianus; alii tandem dicunt fuisse Sergium IV, qui, cùm antea Petrus vocaretur, ob tanti nominis venerationem, sibi primus nomen Sergium IV imposuit. Ita Ferraris, v° *Papa*, n° 68.

[2] « Tiaram triplicis coronamenti ex Pontificibus primus gestavit... « Urbanus V, duplicis verò Bonifacius VIII. » Ap. Ferraris, *nota* ad num 13, art. 2, v° *Papa*.

« nem ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium signifi-
« catur : alii autem eo nec semper nec ubique, sed in
« Ecclesiâ suâ..., certis debent uti diebus, quoniam
« vocati sunt in *partem* sollicitudinis, non in *plenitudinem*
« potestatis. »

Quòcumque se conferat Papa, crux deferri debet ante eum; quâ facultate destituuntur ipsi Patriarchæ, in Urbe et in loco quo præsens est S. Pontifex aut ejus Legatus insignibus apostolicis utens (cap. *Antiqua, De Privileg.*). Insuper SS. Sacramentum in longis peregrinationibus secum portare solet.

Quæ adhuc dicturi sumus de S. Pontifice, in tres articulos dividemus : in 1° dicemus de ipsius Primatu, in 2° de juribus huic Primatui annexis, in 3° tandem de ipsius Ministris.

ART. I.

DE PRIMATU S. PONTIFICIS.

337. Duplex distinguitur Primatus : *honoris* videlicet et *jurisdictionis. Honoris* quidem, per quem ita primum locum obtinet quis ut nullam in alios auctoritatem habeat. *Jurisdictionis* verò, per quem aliquis auctoritate et potestate aliis constituitur superior. Quæritur hic utrum S. Pontifex Primatum; et qualem Primatum habeat in universalem Ecclesiam? Respondetur stabiliendo propositionem sequentem.

338. Propositio. — *S. Pontifex habet jure divino, non tantùm Primatum honoris, sed etiam jurisdictionis in totam Ecclesiam.* — De fide est.

Est contra Protestantes et Græcos schismaticos; item contra Richerium, qui asseruit Christum priùs Ecclesiæ claves seu jurisdictionem dedisse, ita ut Papa et Episcopi tantùm sint Ecclesiæ ministri, et jurisdictionem non exerceant nisi ipsius nomine et consensu. — Contra Jansenistas et Quesnellum, cujus una propositio damnata, 90ª nempè, sic habet : « Ecclesia potestatem excommunicandi

« habet, ut eam exerceat per Primos Pastores, de con-
« sensu saltem præsumpto ipsius corporis. »

Constat thesis, modò : 1° S. Petrus habuerit à Christo, non honoris tantùm, sed etiam Primatum jurisdictionis in totam Ecclesiam ; 2° duraturus sit ille Primatus usque ad finem mundi ; et 3° Pontifex Romanus Petro successerit in hunc Primatum. Atque hæc tria certissima sunt.

I. *Non honoris tantùm, sed jurisdictionis in totam Ecclesiam Petrus accepit à Christo Primatum.* — Probat. 1° Ex S. Scripturâ : Legitur enim apud S. Matthæum, cap. 16, v. 18 : « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo « Ecclesiam meam. » His verbis Christus instituit Petrum tanquam Ecclesiæ fundamentum, seu sustentaculum, et quidem ita solidum ut, contra Ecclesiam sic sustentatam, portæ inferi, seu potestates infernales nunquam sint prævaliturae. Sed nemo ædificii socialis, prout est Ecclesia, fulcimen inconcussum esse posset, nisi per plenam auctoritatem seu jurisdictionem, quam in eam exercere valet; auctoritate enim mala removentur et promoventur bona; sicque ædificium sociale sustentatur. Ergo ex eo quòd Petrus fuerit à Christo constitutus petra fundamentalis Ecclesiæ, eo ipso ab eo accepit Primatum jurisdictionis in eam exercendæ.

Et verò non solùm Christus instituit Petrum fundamentum Ecclesiæ, sed illi promisit *claves regni cœlorum*, ita ut *quodcumque ligaverit super terram erit ligatum et in cœlis*, *et quodcumque solverit super terram erit solutum et in cœlis* (S. Matth., c. 16, v. 19) : quibus verbis aliud non potest intelligi nisi plena potestas Petro tradita faciendi in Ecclesiâ quidquid utile judicabit ; sed talis potestas manifestè includit Primatum jurisdictionis in eamdem Ecclesiam. Ergo, etc.

Legitur insuper ap. S. Joannem (c. 21, v. 15 et 17) : « Simon Joannis, diligis me plus his?.. Pasce agnos meos.. « pasce oves meas. »

Per *agnos suos* et *oves suas*, certè Christus non intellexit nisi suos fideles, qui ovile Ecclesiæ ingressi vel ingressuri sunt. Ergo Christus commisit Petro curam pascendi fideles suos, et quidem omnes sinè restrictione, quippe nullos

excepit[1] : sed officium pascendi omnes fideles sinè ullâ exceptione, manifestè includit plenam auctoritatem, seu Primatum jurisdictionis in universalem Ecclesiam. Ergo à Christo Petrus accepit potestatem in universalem Ecclesiam. Ergo ex Scripturâ constat Primatum jurisdictionis fuisse datum Petro pro totâ Ecclesiâ.

2° Constat traditione : innumera afferri possent monumenta, sive ex Conciliis sive ex SS. Patribus, quibus ideò tribuitur Romanis Pontificibus Primatus jurisdictionis in universalem Ecclesiam, quia sunt successores S. Petri. Quædam ex illis mox referemus. Vide plura alia ap. Melchiorem Cano, *De locis theologicis*, lib. 6, cap. 4, 5 et 6.

II. *Permansurus est Petri Primatus usque ad consummationem sæculi.* — Constat ex textu S. Matthæi supra memorato : *Tu es Petrus*, etc.; tandiù enim permansurus est Primatus sub figurâ Petræ fundamentalis designatus, quamdiù duraturum est ædificium ab ipso sustentatum. Porrò illud ædificium, Ecclesia videlicet, duratura est usque ad finem mundi; siquidem adversùs eam *portæ inferi non sunt prævalituræ*. Ergo, etc. Unde Philippus, S. Cœlestini Legatus, in Concilio Ephesino, nullo reclamante, sic aiebat : « Nulli dubium, imò sæculis omnibus « notum est quòd S. Petrus, Apostolorum Princeps et « Caput, fideique columna, et Ecclesiæ catholicæ funda- « mentum, à D. N. J. C. claves regni cœlorum accepit..., « *qui ad hoc usque tempus* et *semper* in successoribus vivit « et judicia exercet. »

III. *Pontifex Romanus Petro in dictum Primatum successit.* — Innumera quidem testimonia in probationem afferri possent; sufficiat Concilii Florentini definitio suprà relata, n° 23, et Vaticani, V. infrà (339).

Unde damnata fuit à Leone X propositio 25ª Lutheri sic se habens : « Romanus Pontifex Petri successor non est

[1] *Præter agnos* et *oves* in Ecclesiâ nihil est, inquit S. Eucher (*Sermo Nat. Petri et Pauli*). « C'est à Pierre, inquit Bossuetius, qu'il est « ordonné de paître et de gouverner et les agneaux et les brebis, et les « petits et les mères, et les pasteurs même : pasteurs à l'égard des peuples, et brebis à l'égard de Pierre. » (*Sermon sur l'unité.*)

« Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab « ipso Christo in Beato Petro institutus » ; et à Concilio Constantiensi, sequens Wicleffi propositio : « Non est de « necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse Su« premam inter alias Ecclesias. » Ergo omninò credendum est Romanum Pontificem verè successisse Petro, in Primatum jurisdictionis super totam Ecclesiam.

Ex his sequitur regimen Ecclesiæ esse *monarchicum*, id est tale quòd unus in eâ supremam habeat auctoritatem; et hoc de fide est habendum, juxta ipsammet Facultatem Parisiensem, quæ sequentem Marci Antonii De Dominis propositionem damnavit : « Monarchiæ formam non fuisse « immediatè à Christo institutam : *hæc propositio*, inquit « Facultas, *est hæretica, schismatica, ordinis hierarchici « et pacis Ecclesiæ subversiva.* »

339. Diximus *de fide esse Summum Pontificem habere jure divino Primatum jurisdictionis in totam Ecclesiam.*

Objici potest quòd, etsi hæc propositio ut certissima sit habenda, propter argumenta suprà allata et multa alia quæ adduci in probationem potuissent, attamen haberi non debeat tanquam de fide : ad hoc enim requireretur quòd, à Deo seu Christo, constitutum fuisset Romanum Pontificem debere esse Petri successorem : porrò hoc à Christo non fuit determinatum, sed solùm à Petro qui, si semper Antiochiæ sedisset, Episcopus Antiochenus illi legitimè in Supremum Pontificatum successisset. Ergo, etc.

Huic objectioni dupliciter respondet Melchior Cano (*De loc. theolog.* lib. 6, cap. 8): 1° inquit, dici potest Romanum Pontificem *ex divinâ institutione fuisse Petri in Ecclesiæ totius Pontificatu successorem.* Nec verisimile fit ut, rem tàm necessariam ad Ecclesiæ unitatem continendam, Christus Dominus Apostolis suis non revelârit.

2° Etsi ex solo suo arbitrio Petrus Romæ sederit, et ibi commoratus fuerit usque ad mortem, sicque ipsius Successor in Romanâ Sede primatum in totam Ecclesiam habuerit, non ideò negandum de fide esse Romanum Pontificem habere præfatum Primatum; nam, inquit idem Cano, sciendum « non illud modò ad doctrinam catholicam per-

« tinere, quod Apostolis expressè revelatum est; verùm « hoc etiam quod alterâ ex propositione revelatâ et alterâ « certâ in lumine naturali, syllogismo collectioneque evi « denti conficitur»: quod pluribus explicat, et hoc præser tim modo qui magis quæstioni præsenti congruere videtur videlicet: « Concilium Nicænum, in fide non errasse, aut « Chalcedonense aut Ephesinum, nec in sacris libris, nec « in Apostolorum traditionibus explicatum est; sed id « solùm Concilia in Spiritu Sancto legitimè congregata « errare non posse; at quòd Concilium Nicænum, Chalce- « donense, Ephesinum legitimè fuerint coacta, ex divinâ « revelatione non creditur, creditur tamen ex humanâ fide « et traditione historiæ fide dignæ... (Attamen) hæreticus « erit, qui negârit earum synodorum scita ac decreta, non « aliter ac si negaret Evangelium... Ad eumdem profectò « modum, qui negaverit Romanum Pontificem eamdem « habere potestatem quam Petrus à Christo accepit, fidei « adversarius censendus est. » Ita Melchior Cano (*Ibid.*).

Nihilominus de hâc sententiâ Cano sic habet Billuart (*De Fide*, diss. 4. art. 4, suppono 2°) : « *hoc saltem est proba-* « *bilius.* »—Suarez verò (*De Fide*, diss. 10, sect. 3, v. 9): « *Nihil est de fide certum.*» DD. autem Bouvier (*De Eccle-* « *siâ*, pars 3, cap. 1, art. 2, versùs finem : « Hæc propositio: « *Pontifex Romanus canonicè electus, legitimus est B. Petri* « *successor, et jure divino Primatum jurisdictionis in totâ* « *Ecclesiâ habet*, multis videtur de fide, quia ex promis- « sionibus B. Petro factis, ex perpetuâ traditione, ex una- « nimi Conciliorum et Patrum consensu constat, et cum « propositionibus de fide essentialiter est conjuncta. Qui- « dam (tamen) judicant illam *non esse de fide*, *quia imme-* « *diatè non est revelata*; verùm juxta omnes, est saltem « conclusio theologica, cui internus mentis assensus de- « betur. »

Sed hodie non amplius in dubium revocari potest de fide esse quod Romanus Pontifex habeat primatum jurisdictionis in totam Ecclesiam ; sic enim definivit Vaticanum (sess. IV, c. 2) : « Si quis dixerit non esse, ex ipsius Christi institutione, « seu jure divino, ut B. Petrus in primatu super universam « Ecclesiam habeat perpetuos successores ; aut *Romanum*

« *Pontificem* non esse B. Petri in eodem primatu successorem, anathema sit. »

340. Quærit. 1° Quo jure Primatus adnexus fuerit Sedi Romanæ?

Resp. Modò diximus quid de hâc re senserit Melchior Cano : sic autem quæstionem expendit Cardin. Soglia (*Inst. jur. publ.*, § 16) : « Quanquam catholicis omnibus « certum exploratumque sit Romanos Pontifices, divino « jure, in Primatum S. Petri succedere, quia Christus Pri« matum ipsum perpetuò in Successoribus Petri perman« surum instituit, quæstio tamen est quonam jure, divino « aut humano, Supremus Pontificatus Romanæ Sedi ad« nexus sit, et idircò an prærogativa Primatûs ipsius à « Romanâ Sede evelli, et in aliam sedem transferri possit? « — Putant aliqui... in Petri potestate fuisse quam mallet « sedem eligere... Quemadmodum ergo... ex facto Petri « quod humanum est, Primatus in Romanâ Sede relictus « fuit, sic poterit ex dispensatione humanâ nempe Eccle« siæ, iterum ab eâ Sede separari.

« Aliqui contra affirmant Romanam Sedem electam et « successoribus Petri constitutam fuisse, non ex unius « Petri, sed etiam ipsius Christi voluntate : ex quo conse« quitur Primatum eidem Sedi divino jure ita adnexum « esse, ut nullâ auctoritate humanâ possit ab eâdem sep« rari. »

Tertiam autem sententiam amplexus fuit Benedictus XIV (*De Syn.*, lib. 2, cap. 1, n° 1). « Quamvis, inquit, posset, « in aliquo sensu, dici supremam Ecclesiæ monarchiam, « jure tantùm humano, esse annexam Sedi Romanæ, quia « nimirum utriusque unio... ortum habuit ex facto Petri, « attamen non videtur posse sustineri illorum opinio, qui « asseruerunt præfatam annexionem ita esse de jure hu« mano, ut possit ab Ecclesiâ dissolvi, et una ab alterâ « separari. » Et reverà videtur quòd, non sinè maximo periculo schismatis, talis separatio fieri posset ; huicque periculo verisimillimè obviare debuit æterna Sapientia, non permittendo Ecclesiæ præfatam separationem attentare Juxta hanc sententiam videtur pronuntiasse Pius IX, damnando Institutiones juris ecclesiastici D. Nepomuceni

Nuytz : « M... Nuytz, ayant, dans *ses Institutions de droit « ecclésiastique, avancé*, entr'autres erreurs, que *l'avis d'un « Concile général ou le fait de tous les peuples pourrait « transférer le souverain Pontificat de l'Évêque et de la « ville de Rome à un autre évêque et à une autre ville*, Pie « IX, dans un bref dogmatique du 22 août 1851, a fou- « droyé cette proposition, et proclamé la doctrine contraire « comme celle qui doit être tenue par tous les fidèles [1]. » Ita Dom Guéranger, *Du Naturalisme dans l'histoire* (*Univers*, 4 juillet 1859). Sed iterum hodie dubitari amplius nequit quin jure divino primatus jurisdictionis super universam Ecclesiam adnexus fuerit Sedi Romanæ, expresse hoc definiente Concilio Vaticano (sess. IV, cap. 3) : « Doce- « mus, inquit, et declaramus Ecclesiam Romanam, *dispo- « nente Domino*, super omnes alias, ordinariæ potestatis « obtinere principatum. » Supremus ergo Pontificatus transferri nequit de Romana Sede ad sedem aliam.

341. Quærit. 2° Utrum omninò constet Petrum Romam venisse, ibique fuisse defunctum ?

Resp. Affirmativè, ex innumeris testimoniis Patrum et Conciliorum, qui ideò tribuunt Primatum Romano Pontifici.

Inter citatos Patres adsunt :

1° Papias Apostolorum discipulus : 2° S. Irenæus qui (lib. 3, cap. 3) adversùs hæreses sic ait : « Quoniam lon- « gum est... omnium Ecclesiarum enumerare successio- « nes; maximæ et antiquissimæ et omnibus cognitæ à « gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo fundatæ « et constitutæ Ecclesiæ »; etc. — Deinde enumerat Petri Successores, quorum primus fuit Linus, deinde Anacletus, postea Clemens, etc.

3° Tertullianus qui lib. *Scorpiaci* hæc habet : « Orientem « fidem primus Nero cruentavit : tunc Petrus ab altero « cingitur cùm cruci astringitur. »

[1] Refertur in Syllabo, n° 35, his verbis : « Nihil vetat, alicujus Con- « cilii generalis sententiâ, aut universorum populorum facto, sum- « mum Pontificatum ab Romano Episcopo atque Urbe ad alium Epis- « copum aliamque civitatem transferri. »

4° Hegesippus qui, secundo sæculo, in libro *De Excidio Jerosol.*, cap. 1, asserit « Petrum Romæ cruci adjudicatum, « inversis vestigiis ».

5° Sic habet S. Hieronymus in catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum : Simon Petrus, « post episcopatum « Antiochensis Ecclesiæ... Romam pergit, ibique 25 annis « cathedram sacerdotalem tenuit usque ad ultimum Ne-« ronis; quo anno, martyrio coronatus est. » Deinde, relatâ ipsius crucifixione capite inverso, subdit : « Se-« pultus Romæ, juxta *Viam Triumphalem*, totius orbis « veneratione colitur. »

Vide etiam testimonium Eusebii in Chronicâ, ad annum Christi 44.

Tali evidentiâ fulget nostra thesis, ut nequidem Protestantes, saltem doctiores, eam in dubium vocaverint. Sic enim habet Pearsonius (dissert. 1, *de Success. primorum Romæ Episcop.*, cap. 6 et 7) : « Nunquam non habitum « pro certo Romanam Sedem à Petro institutam et Ro-« manos Pontifices Petri successores esse. Ita ut de Petri « in Urbem adventu et obitu, ambigi non possit, quin « omnia humanæ fidei et auctoritatis fundamenta convel-« lantur. »

Quidam tamen inter Protestantes audent negare Petrum Romam venisse : alii illum Romam venisse concedunt, sed negant Episcopum fuisse Romanum; alii tandem dicunt quòd non rexerit Sedem Romanam usque ad suum obitum.

342. Quærit. 3° Utrum omnia quæ fiunt à Romano Pontifice, tanquam à Capite fiant?

Resp. Negativè cum Benedicto XIV, qui (*Tract. de Syn. diœces.*, lib. 2, cap. 1) ait : « Non inde tamen quòd « Romanus Pontifex insitam sibi habeat dignitatem et « prærogativam Supremi Capitis totius Ecclesiæ, conse-« quitur omnia quæ ab eo fiunt, fieri tanquam ab Eccle-« siæ Capite, siquidem aliquando operari potest... non « tanquam Christi Vicarius, sed tanquam Patriarcha Occi-« dentis, illa duntaxat jura exercendo, quæ cæteris Pa-« triarchis competunt; aliquando solùm gerit personam « vel Primatis Italiæ, vel Metropolitæ Romanæ Provinciæ.

« quandoque se tantùm exhibet Episcopum urbis Romæ...;
« aliquando demùm suam supremam explicat Dignita-
« tem... ut Christi in terris Vicarius. »

Porrò Episcopalis fortè non ultrà centesimum ab Urbe lapidem in ambitu porrecta est : Archiepiscopalis suburbicarias decem provincias complectitur; Patriarchalis per Occidentem latè diffunditur; suprema denique Dignitas universo Christiano orbi præsidet. V. Piacewitch, *De Primatu Romanæ Ecclesiæ*.

343. Quærit. 4° Utrum jurisdictio S. Pontificis in universalem Ecclesiam sit mediata vel immediata?

Resp. Quosdam non agnoscere in S. Pontifice nisi potestatem mediatam in fideles aliis Episcopis subditos. Ità Febronius (*Antifebronius vindicatus*, diss. 4, cap. 4, n° 1), et multi Gallicani inter quos Bailly, qui *Tract. de Pœnitentiâ* (resp. ad 2am object., proposit. 2, art. 2, *De præcepto confessionis*), sic habet: « Non potest ordinariè S. Pontifex, « *invitis Episcopis*, consueta Episcoporum munera in « eorum diœcesibus exercere, nec ministros ordinare, nec « sacerdotes ad confessiones excipiendas approbare, *quia* « *non est pastor in alienis diœcesibus immediatus* » (cui dictum fuit à Christo : *pasce agnos meos*, *pasce oves meas*, non est pastor immediatus juxta Bailly!), « sed tantùm « mediatam in iis habet jurisdictionem ».

Sed hos omnes errare certum est : etenim per jurisdictionem *mediatam* intelligunt eam quam superior nequit exercere in subditos, nisi certis casibus specialibus quos leges ecclesiasticæ determinant; et per *immediatum* intelligunt eam quam superior, generaliter et independenter à casu necessitatis, potest per se vel per suos delegatos exercere in subditos; porrò, non prioris generis, sed posterioris est jurisdictio S. Pontificis in omnes fideles; et id est de fide.

Probatur 1° ex Scripturâ : « *Pasce oves meas, pasce agnos* « *meos* » (S. Joann., c. 21, v. 15). Qui constituitur pastor sinè limitatione non tantùm *mediatâ*, id est, exercendâ solùm in quibusdam casibus, sed immediatâ, id est, semper et independenter à casu necessitatis exercendâ in gregem suum donatus fuit : alioquin non posset suum munus pastoris semper adimplere; atqui, verbis modò memoratis

S. Pontifex, in personâ Petri, sinè limitatione fuit constitutus Supremus Ecclesiæ Pastor. Ergo, etc.

Probatur 2° ex Traditione : S. Leo (serm. 3, *De sui Assumpt.*) sic habet : « De toto mundo unus Petrus eligitur, « qui et universarum gentium vocationi et omnibus Apos« tolis cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur, ut quam« vis in populo Dei multi sacerdotes sint multique pasto« res, omnes tamen *propriè* regat Petrus, quos principa« liter regit et Christus ». Certè qui habet potestatem *propriè* regendi omnes etiam Apostolos et Patres Ecclesiæ, *immediatam* habet in eos jurisdictionem; atqui ex S. Leone, Petrus, ac proinde S. Pontifex, etc. Ergo, etc.

Concilium Lateranense IV sub Innocentio III dicit (cap. 5): « Romana Ecclesia, disponente Domino, *super omnes alias « ordinariæ potestatis obtinet principatum* ». Potestne ordinaria esse potestas sinè restrictione, quin simul immediata sit? Ergo iterum, etc.

Probatur 3° ex Clero Gallicano : Anno 1683 Facultas theologiæ Parisiensis « Antiquæ suæ in Sedem Aposto« licam reverentiæ esse duxit hîc breviter præfari, diser« tèque repetere quod olim non semel professa est, Ro« manum Episcopum esse jure divino Summum in Ecclesiâ « Pontificem, *cui omnes Christiani parere tenentur*, et qui « *immediatè à Christo*, non honoris tantùm, sed potestatis « et jurisdictionis Primatum habeat in totâ Ecclesiâ. » Ergo falsa est opinio eorum qui somniârunt S. Pontificem nihil posse in Ecclesiâ nisi defectu aliorum pastorum. Ergo, etc.

Jam, anno 1252, eadem Parisiensis Facultas celebre ediderat decretum sic conceptum : Consulti sumus utrum, « *sacerdote parochiali contradicente aut invito*, parochiani « ejusdem, Papæ vel Pœnitentiariis ejus, vel suo Episcopo « et Pœnitentiariis ejus, peccata sua *universaliter* valeant « confiteri, atque ab eisdem pœnitentiam pro commissis « excipere. Dicimus, *unanimiter consentientes*, prædicta « licitè fieri posse et debere. »

Diximus propositionem esse de fide, definita à Conc. Vaticano (sess. IV, c. 3), ubi dicitur : « Si quis dixerit Ro« manum Pontificem... non (habere) plenam et supremam

« potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam..., aut « hanc ejus potestatem non esse ordinariam et *immediatam*, « sive in omnes aut singulas Ecclesias, sive in omnes et « singulos pastores et fideles, anathema sit. »

344. Quærit. 5° Utrum S. Pontifex possit abdicare?

Resp. Affirmativè, ex cap. *Quoniam* 1, *De Renuntiat.*, *n* 6°. Ipsius autem renuntiatio fieri debet apud Collegium Cardinalium, cùm ad ipsum duntaxat spectet Papæ successoris electio. V. Ferraris, v° *Papa*, art. 2, n° 36.

345. Quærit. 6° Utrum Papa in hæresim lapsus, ipso jure à Pontificatu decidat?

Resp. Cum R. de M. (in suis *Inst. jur. canon.*, t. 1, p. 265) : « Duæ sunt opiniones, ait Azor..., quarum una « affirmat esse quidem jure divino privatum pontificatu, « sed Ecclesiæ sententiâ postea declarandum ob crimen « hæresis à Pontificiâ dignitate cecidisse; hanc sententiam « tuentur Paludanus, etc... Hæreticus est extra Ecclesiam, « ac proinde Ecclesiæ membrum non habetur : quomodo « igitur caput Ecclesiæ potest esse qui membrum Ecclesiæ « non est?... Idem videtur deduci ex cap. *Quòd autem*; « cap. *Acacius*; cap. *Audivimus*, caus. 24, q. 1, etc.

« Secunda opinio negat generatim Papam, factum hæ« reticum, esse jure divino suâ potestate... amotum, sed « amovendum : quæ sententia est Cajetani, etc... Non « enim cæteri Episcopi statim ac sunt hæretici, ipso jure... « dejecti censentur. Donec... saltem eorum crimen decla« ratur, interim... valent quæ agunt... A Concilio Generali « amovendus esset Papa, si in hæresim laberetur. »

ART. II.

DE JURIBUS PRIMATUI S. PONTIFICIS ADNEXIS.

§ I.

De Juribus in spiritualia.

346. Omnia jura primatui S. Pontificatûs adnexa, ab illo imprimis principio dimanant quòd S. Pontifex sit totius communionis catholicæ centrum necessarium. Hoc ergo

fundamentale punctum ante omnia est hîc probandum; igitur sit.

347. PROPOSITIO : — *Romanus Pontifex totius communionis catholicæ centrum est necessarium.* Propositio est de fide.

Per centrum communionis catholicæ intelligitur, et unicè intelligi potest, persona quâcum omnes Ecclesiæ particulares et singula Ecclesiæ membra communicare et unitatem, in iis quæ ad fidem et religionem pertinent, servare debent. Porrò hæc communio cum Romano Pontifice omnino requiritur. Ergo, etc.

Minor probatur : 1° Ex Scripturâ: ex textibus nempe supra relatis (338): *Tu es Petrus*, etc. *Pasce agnos meos*, etc.; omnes enim partes ædificii socialis communicare debent cum ipsius fundamento, omnesque oves directionem Supremi Pastoris in omnibus sequi tenentur. Ergo, etc.

Probat. 2° Ex SS. Patribus : sic habet S. Irenæus, lib. 3, *Contra hæreses* : « Ad hanc Ecclesiam propter potiorem « principalitatem, *necesse est* omnem convenire Ecclesiam, « hoc est eos qui sunt undique fideles. » Ergo, etc.

S. Hieronymus, epist. 14 ad Damasum: « Ego... Beatitu« dini Tuæ, id est, Cathedræ Petri communioni consocior: « super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicum« que *extra* hanc domum agnum comederit, profanus est; « *Quicumque tecum non colligit*, *spargit.* » Ergo, etc.

Probat. 3° Ex professione fidei quam præscripsit Bonifacius in Epistolâ ad Eulalium Carthaginensem Episcopum; cui subscribere debuit Joannes, Constantinopolitanus Episcopus, post defectionem Acacii, ut Ecclesiæ Romanæ reconciliaretur; quam Hormisdas Papa ad Episcopos Hispaniæ misit, ut secundùm illam schismatici ad unitatem reintegrarentur; quam Adrianus Papa dedit ad Synodum octavam generalem, et quam tandem nemo respuere debet, juxta Bossuet (*Def. Declar.*, lib. 10, cap. 7), qui dicit eam à totâ Ecclesiâ Catholicâ comprobatam (*Ibid.*). Hæc est autem illa professio : « Prima salus est rectæ fidei regulam « custodire, et à constitutis Patrum nullatenus deviare. Et « quia non potest D. N. Jesu Christi prætermitti sententia

« dicentis : *Tu es Petrus*, *et super hanc petram ædificabo* « *ecclesiam meam* : et hæc, quæ dicta sunt, rerum pro« bantur effectibus, quia in Sede Apostolicâ extra macu« lam semper est catholica servata religio; *anathematiza« mus omnes qui, contra Sanctam Romanam et Apostolicam « Ecclesiam, suas erigunt cervices; sequentes in omnibus « Apostolicam Sedem, in quâ est integra et vera christianæ « religionis et perfecta soliditas;* profitemurque seques« tratos à communione Ecclesiæ catholicæ, *id est non « consentientes Sedi Apostolicæ*, eorum nomina inter sacra « recitanda non esse mysteria, qui videlicet Sanctæ Ro« manæ et Apostolicæ Ecclesiæ privilegia cassare nitun« tur. »

Huic doctrinæ adhæsit ipsemet Clerus Gallicanus in comitiis anni 1681 : « Le Pape est le chef de l'Église, *le « centre de l'unité*, et il a sur nous une autorité de pri« mauté et de juridiction que J.-C. lui a donnée dans la « personne de Pierre. Si on ne convenait pas de ces vérités, « on serait schismatique, je puis même dire hérétique » (*Procès-verbaux du clergé*, t. 5, p. 355).

Ex hâc propositione, et ex dictis præcedentis articuli, multa deducuntur.

348. COROLLARIUM I. — *Vera Christi Ecclesia, meritò* ROMANA *est nuncupanda, quippe* OMNES FIDELES AD ROMANAM ECCLESIAM CONVENIRE DEBENT.

349. COROLLARIUM II. — *Non collectio Pontificum Romanorum duntaxat ut indefectibilis est habenda, prout vult Bossuetius, sed unusquisque Romanus Pontifex est verè infallibilis quoties* EX CATHEDRA *docet, id est, quando tanquam Caput Ecclesiæ ex supremâ ipsius potestate loquitur* [1].

Etenim, ex propositione præcedenti à Gallicanis ipsis admissâ, de fide est Romanum Pontificem esse centrum necessarium totius communionis catholicæ : id est, cum ipso necessariò servanda est unitas præsertim in fide. Sed

[1] Quando verò loquitur ut Doctor privatus, communiùs tenetur illum posse errare : quamvis etiam tunc quidam illum habeant ut infallibilem. Vide Ferraris, v° *Papa*, art. 2, n° 62.

absurdum esset necessariò unitatem esse servandam cum eo qui in errorem labi posset: quippe exinde sequeretur necessariò debere nos posse aliquandò in errorem induci; ergo in errorem labi non potest Romanus Pontifex, prout est caput Ecclesiæ et suâ supremâ potestate utitur; ergo saltem sub eo respectu est infallibilis.

Et verò si in errorem labi posset Romanus Pontifex, ergo ab aliquo ad gremium veritatis reducendus esset: proinde non Romanus Pontifex esset centrum unitatis necessarium, sed ille vel illi duntaxat à quo vel à quibus Pontifex reduci deberet ad rectæ fidei tramites; sed non aliud admittitur centrum communionis catholicæ in Ecclesiâ præter Romanum Pontificem, et illud est de fide ut supra diximus (347). Ergo Romanus Pontifex, prout est caput Ecclesiæ, nunquam potest indigere ut ad veritatis semitam reducatur. Ergo est infallibilis.

350. Rejiciendus est ergo art. 4 celebris Declar. 1682, et quidem ut hæreticus, utpote anathematisatus in c. IV Conc. Vatic. his verbis: « Sacro approbante Concilio, divinitus « revelatum dogma esse definimus Roman. Pontificem, « cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium chris- « tian. Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema « sua Apostol. auctoritate, doctrinam de fide, vel moribus « ab univ. Ecclesia tenendam definit, per assistentiam di- « vinam, ipsi in B. Petro promissam, ea infallibilitate pol- « lere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in defi- « niendâ doctrinâ de fide vel moribus instructum esse vo- « luit; ideoque ejusmodi Romani Pontificis definitiones, « ex sese, non autem ex consensu Ecclesiæ, irreformabiles « esse... Si quis autem huic nostræ definitioni contradi- « cere præsumpserit, quod Deus avertat, anathema sit. »

351. Quærit. In quibusnam infallibilis sit Pontifex docens *ex Cathedrâ*?

Resp. Eum esse infallibilem, 1° et præcipuè, circa doctrinam fidei et regulas morum; ratio patet: nam circa hæc duo præsertim Papa est centrum unitatis, fundamentum Ecclesiæ et Supremus Pastor cui commissa est plena potestas pascendi, docendi et regendi universalem Ecclesiam.

Discimus insuper ex cap. 22, v. 41 S. Lucæ, quòd

Christus pro Petro *rogavit ut non deficeret fides ipsius*, quominus fratres suos valeret confirmare: quod etiam Successoribus ejusdem est applicandum. Ergo, etc.

Videri potest apud Theologos dogmaticos (*Tract. de Ecclesiâ*) quomodo sint solvendæ variæ objectiones contra inerrantiam S. Pontificis, quæ desumuntur sive ex putato lapsu Liberii, sive ex agendi ratione Honorii in Monothelismi negotio, sive aliunde.

2° Infallibilis est Papa in Canonizatione Sanctorum et approbatione Ordinum religiosorum : hæc enim duo ad S. Pontificem specialiter pertinent. Porrò infallibilis est Ecclesia in Sanctis canonizandis et Religionibus approbandis, ut demonstratur in *Tractatu de Ecclesiâ.* Ergo et Papa est etiam in his duobus infallibilis. — Quoad facta dogmatica, vide Theologos.

352. COROLLARIUM III. — *Romanus Pontifex potest fidei decreta edere et condere leges quæ cunctos obligent christianos.*

Hæc propositio manifestè fluit ex his duobus principiis : 1° quòd Papa habeat Primatum jurisdictionis in universalem Ecclesiam; 2° quòd sit centrum communionis catholicæ necessarium : huic conformis est praxis Ecclesiæ, à suis primordiis usque ad diem hodiernam, ut constat perpetuâ omnium sæculorum traditione. Vide insuper dicta superiùs (23, 24, etc.).

353. COROLLARIUM IV. — *Romanus Pontifex jus habet Concilia etiam œcumenica convocandi, iis præsidendi, eaque confirmandi.*

1° *Jus convocandi :* Ad quem enim alium pertinere potuisset illud jus, nisi ad eum qui Primatum jurisdictionis, seu plenam et supremam auctoritatem habet in totâ Ecclesiâ ?

2° *Jus iis præsidendi :* Eumdem enim Præsidem seu Caput habere debet Ecclesia congregata ac Ecclesia dispersa, cùm eadem ejusdemque conditionis sit alterutra : alioquin congregata non perfectè repræsentaret dispersam. Ergo sicut Romanus Pontifex vi sui Primatûs præest Ecclesiæ dispersæ, prout tanquam de fide supra probavimus,

sic Ecclesiæ congregatæ seu Concilio œcumenico præesse pariter debet.

3° *Jus ea confirmandi :* Quod tanquam certum de fide haberi debet, juxta Suarez (*De Fide*, part. 1, disp. 11, sect. 3, n° 11).

Ratio est quia decreta Conciliorum generalium sunt actus totius corporis Ecclesiæ docentis, vel legem condentis. Porrò minimè possent dici actus totius corporis Ecclesiæ docentis, etc., si Caput non assentiret, ea decreta approbando, etc. Ab hâc sententiâ non recedunt etiam Gallicani, juxta Bossuet (*Gallia orthodoxa*, n° 84) : « Parisienses, inquit, ultra consentiunt, ex antiquissimis regulis, Synodos generales absque Romano Pontifice nullas esse et irritas. » Unde nec Ariminense nec Basileense Concilia, saltem in maximâ suî parte, fuerunt œcumenica.

354. COROLLARIUM V. — *Corpus Episcoporum quatenus à Papâ sejunctum, non habet supremam in Ecclesiâ potestatem.* — Nam « Fidei dogma est, Episcoporum auctoritatem et jurisdictionem subjectam esse S. Pontificis auctoritati, ut subesse debeant Sedis Apostolicæ statutis. » Ita Pius VI ad Archiepiscopum Coloniensem.

355. Quærit. Utrum Summus Pontifex sit supra Concilium generale, an verò Concilium generale supra S. Pontificem?

Quæstio hæc, tanto æstu agitata Gallicanos inter et cæteros theologos, vix concipi potest, nisi agatur de casu Pontificis dubii vel notoriè hæretici; etenim vel Concilium generale intelligitur hîc quatenus est verè œcumenicum, id est, convocatum, celebratum et confirmatum à S. Pontifice, et tunc quærere utrum S. Pontifex sit supra aut infra Concilium, nihil aliud est quàm quærere utrum Papa sit supra vel infra seipsum, quod est prorsus absonum ac absurdum. Vel hîc consideratur Concilium generale, quatenus Episcopi seu membra dissentiunt à S. Pontifice seu à Capite; et tunc quomodo dici posset membra seu Episcopos esse supra caput? Numquid id potest contingere in corpore benè composito? Et si id contingere queat, exinde sequetur quòd Ecclesia congregata non idem habebit caput

ac Ecclesia dispersa, et proinde non eadem Ecclesia erit; quomodo adhuc *una* vocari poterit Ecclesia? Quomodo Papa erit Ecclesiæ centrum necessarium? — Ad hæc certè non videntur posse afferri responsiones congruentes. Unde nullo modo dici potest Concilium generale esse supra Papam; sed Papa est supra Concilium in eo sensu quòd in Concilio generali sit Caput, prout est Caput pariter in Ecclesiâ dispersâ. Et ita fuit declaratum in Concilio Lateranensi V, sess. 11, in quâ decretum Concilii Basileensis fuit reprobatum, et solemniter recepta fuit constitutio Leonis X *Pastor æternus* quæ hæc habet : « *Solum Romanum Pontificem tanquam super omni Concilio auctoritatem habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum plenum jus et potestatem habere*, nedum ex S. Scripturâ tantummodo, dictis SS. Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum, sed propriâ eorumdem Conciliorum confessione, manifestè constat. »

Reverà Concilium Constantiense, sess. 4, definivit suis decretis obedientiam deberi à quocumque, etiam si fuerit *Dignitatis Papalis*; et Clerus Gallicanus, in suo cœtu anni 1682, declaravit non approbare eos qui ad tempus schismatis, in casu Pontificis dubiæ auctoritatis, Constantiense Decretum restringunt (art. 2); sed hæc declaratio Cleri Gallicani solemniter fuit improbata à Sanctâ Sede, simul ac *quatuor in eâ contentæ propositiones; nulla, irrita, viribusque et effectu penitus et omninò vacua, declarata* per Bullam *Inter multiplices* Alexandri VIII, anno 1690. Undè dici potest, imò et debet, Concilium Constantiense intelligendum esse duntaxat de Casu Pontificis dubiæ auctoritatis[1], qualis exstitit tempore *Magni Schismatis*, cui finem imposuit dictum Constantiense Concilium. Si enim non sic intelligatur hoc Concilium et velut œcumenicum habeatur in præfatâ 4 sessione, ut prætendit declaratio 1682 (art. 2), concludi debebit non tantùm Romanos Pontifices,

[1] Attamen non omninò constat quòd in casu Papæ dubii ad corpus Episcoporum pertineat, illum deponere aliumque eligere. Vide Bouix, *De Episcopo*, t. 1, p. 123.

sed totam Ecclesiam, Gallicanis exceptis, aliter sentire ac Concilium œcumenicum; proinde Romanum Pontificem errare cum majori parte Ecclesiæ, quod nunquam posse contingere concedunt tamen ipsimet Gallicani, cùm alioquin portæ inferi adversùs Ecclesiam essent prævalituræ, contra divinam promissionem.

356. Corolllarium VI. — *Romanus Pontifex potest dispensare in omnibus etiam Conciliorum generalium legibus.* — Hoc evidenter sequitur ex plenâ ipsius potestate gubernandi universalem Ecclesiam, ipsiusque superioritate supra ipsa Concilia œcumenica. Hanc generalem dispensandi facultatem in SS. Pontificibus agnoscunt ipsimet Gallicani, ut videre est ap. Bossuet (*Def. Declar.*, part. 3, l. 11, cap. 16) : dicunt tamen ad id requiri justam causam, alioquin non tantùm illicita esset dispensatio, sed etiam, juxta ipsos, invalida (Lequeux, n° 17); sed addunt cum Bossuetio (*Ibid.*, c. 22) : « Papam nihil non posse cùm necessitas id « postulârit. »

357. Quærit. An Papa possit dispensare in rebus juris divini ?

Respondet S. Liguor. (lib. 6, n° 1119) : « In iis, in qui« bus jus divinum ortum habet à voluntate humanâ, prout « in votis et juramentis, certum est apud omnes Papam « habere facultatem dispensandi. Tunc enim, licet ipse non « auferat jus divinum, aufert tamen fundamentum obliga« tionis quam homo sibi imposuit actu humano : quo « sublato, cessat juris divini obligatio...

« Majus dubium est an Papa possit dispensare in jure « divino, quod ex solo divino arbitrio derivat. — Triplex « est sententia : *Prima* affirmat..... Sanchez meritò eam « rejicit. *Secunda*, quam tenent Sanchez, etc., dicit Papam « non posse dispensare in universum jus divinum, sed « tantùm in aliquo casu particulari, in quo non expediat « observantia præcepti. » (Juxta ipsos Papa non potest dispensare in præcepto fornicationis, in materiâ et formâ sacramentorum, et similibus, quia in his transgressionibus est omnimoda indecentia, cuicumque causæ præponderans; potest autem dispensare in residentiâ Episcoporum, in matrimonio rato, etc.) « *Tertia* demum sententia com-

« muniùs et probabiliùs dicit nunquam posse Papam dis« pensare in iis quæ sunt *de absoluto jure divino*; hanc « tenent Pontius.... Suarez... Sylvius ex D. Thomâ..... » Quia requireretur specialis commissio à Deo quæ non habetur ex verbis *Quodcumque solveris*, etc., quæ sunt generalia et non specialia. « Tantò magis quòd hujusmodi dispen« sationes in jure divino essent nocivæ unitati et stabilitati « Ecclesiæ. Valde autem probabiliter dicunt Suarez... et « alii plures... posse Pontificem, in aliquo casu particu« lari, non dispensare, sed declarare quòd jus divinum « non obliget, quia hæc potestas fuit necessaria propter « humanarum rerum varietatem, aliàs Deus bono regimini « Ecclesiæ non satis providisset. »

358. Corollarium VII. — *Potest Romanus Pontifex omnes suscipere appellationes, nec ab ipso potest, ut jam diximus* (327), *appellari ad Concilium œcumenicum, ad ipsumque reservantur omnes causæ quæ vocantur* majores. — Totidem sunt hæc consectaria quæ fluunt ex ipsius Primatu.

De *causis majoribus* fit mentio in Concordato Leonis X, cap. 10, *de Causis*. Eas esse Sedi Apostolicæ reservandas confitentur ipsimet Præsules Galliæ, in suâ ad Innocentium X epistolâ : « *Majores causas*, inquiunt, ad Sedem « Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ moș est. »

Quænam sint præcisè hujusmodi causæ? Non una est DD. sententia; ut tales autem haberi debent : quæstiones fidem seu dogma respicientes; Sanctorum beatificatio, et à fortiori Canonizatio; approbatio Religionum; creatio Episcopatuum; delimitatio, dismembratio et unio diœcesium; institutio, translatio et depositio Episcoporum; judicium de validitate et dissolutione fœderis conjugalis, quando agitur de Principibus sublimioribus; hocque etiam in Galliâ olim admittebatur. « L'Eglise Gallicane (inquit Fevretus, « *De l'Abus*, liv. 5, c. 5) a toujours gardé cet usage, de « traiter les causes de mariage par-devant des juges *com« mis par Sa Sainteté, in partibus*, s'il s'agissait du ma« riage des grands. » Hoc fuit observatum in causâ dissolutionis matrimonii Ludovici XII cum Joannâ Franciæ. Item in causâ dissolutionis matrimonii Henrici IV cum Margaritâ Valesiâ. Optandum autem fuisset hoc fuisse etiam

observatum in causâ dissolutionis matrimonii Napeleonis I cum Josephinâ Tascher, anno 1810.

Circa *causas majores*, vide Card. Gousset in opere *Exposition des principes*, etc., nis 290, 291, Glossam super caput *Sicut unire*, *De excess. Prœlatorum.*

359. *Scholium.* — Duplex distinguitur potestas in S. Pontifice : *Ordinaria* nempe et *extraordinaria*. Quando Papa in procedendo sese accommodat dictis Prædecessorum suorum, vel generalium Conciliorum decretis, quæ certum ei agendi modum indigitant, dicitur procedere *de jure ordinario*; quandò verò præscriptiones illas non servat, dicitur *de jure extraordinario* procedere.

Non autem censetur Papa voluisse *de jure extraordinario* procedere, nisi id constiterit : non enim sic agere solet quin suam mentem declaret; unde rescripta in quibus aliquid juri communi invenitur contrarium, sinè clausulis indicantibus tunc ipsum agere *ex plenitudine suæ potestatis, vel non obstantibus contrariis Prœdecessorum nostrorum decretis*, aut similibus, meritò tanquam *subreptitia* vel *obreptitia* habenda sunt.

Non tamen Papa censetur agere ex *potestate extraordinariâ* quando derogat Concilio Tridentino, cùm ipsimet Tridentini Patres, sua condendo decreta, voluerunt ut *in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicœ et sit et esse intelligatur.* Sess. 25, c. 21.

§ II.

De juribus S. Pontificis in temporalia.

360. Circa potestatem S. Pontificis erga temporalia, quatuor prodierunt opiniones, inquit DD. Bouvier (*Tract. de Ecclesiâ*, part. 3, c. 1, art. 4, § 2, sect. 1, edit. 1834).

« *Prima* tenet S. Pontificem ut talem jure divino plenis-« simam habere potestatem in universum orbem terrarum, « tum in ecclesiasticis tum in politicis, ita ut dominium « temporale ab uno principe ad alterum pro arbitrio trans-« ferre possit.

« *Secunda* docet... 1° Pontificem Romanum ut Ponti-« ficem nullam habere potestatem temporalem, et nullo

« modo principibus sæcularibus imperare posse... 2° Nec « Pontificem Romanum nec alios Episcopos accipere « potuisse dominium in provincias, aut in urbes, quo« cunque titulo eas obtinuerint; quia, aiunt... jus divinum « prohibet ne gladius spiritualis et gladius temporalis « simul in eodem uniantur. Ita post Wiclefistas et Hussis« tas Calvinistæ aliique hæretici.

« *Tertia* sententia eorum est qui affirmant Pontificem « Romanum nullam jure divino habere potestatem tem« poralem directam et immediatam, sed tantùm spiritua« lem : at simul contendunt eum, ratione spiritualis « potestatis, indirectam habere potestatem, et quidem « summam, in temporalia omnium principum christiano« rum et omnium fidelium : sicque Pontifex de hujusmodi « bonis... disponere potest quando bonum Reipublicæ « spiritualis sibi commissæ id postulare videtur. Ita... « Bellarminus cum aliis pluribus theologis...

« *Quarta* sententia... tenet Pontificem Romanum nul« lam, jure divino, habere potestatem directam nec indi« rectam, ad sensum Bellarmini, in temporalia regum aut « aliorum christianorum. Nihilominus patroni hujus « sententiæ volunt illum plenissimam habere potestatem « spiritualem in principes, sicut in simplices fideles, eos « docere, corripere et pœnis spiritualibus plectere posse, « atque dubia ad conscientiam illorum et subditorum « attinentia apostolicâ auctoritate solvere. » Sic saltem Gallicani moderatissimi qui, sic tribuendo Papæ potestatem solvendi omnia dubia ad conscientiam pertinentia, necessariò ipsi tribuunt potestatem indirectam in temporale; nisi dicant temporalia nunquam spectare ad conscientiam, quod manifeste est falsum. Sunt autem alii Gallicani, præsertim Parlamentarii, qui dictam potestatem solvendi omnia dubia temporale respicientia non concedunt. Prima sententia ab ipso Bellarmino solidissimis rationibus confutatur; secunda ab omnibus catholicis habetur non tantùm ut falsa, sed etiam ut hæretica; tertia et quarta controvertuntur Gallicanos inter et cæteros theologos.

361. Ut meliùs tota controversia clarescat, dicendum

est quid intelligi debeat per *temporale* et *spirituale*, et quid insuper per *potestatem directam* et *indirectam in temporalia.*

Porrò *temporale* est illud quod primariò et per se tendit ad salutem seu bonum corporis et pacem publicam : proinde id omne cujus finis proprius et immediatus est temporalis, qualia sunt bona terrena. *Spirituale* verò est quod primariò et per se conducere potest ad salutem animæ et bonum religionis, seu cujus finis proprius et immediatus est spiritualis, ut sunt preces, divina eloquia, sacramenta, etc., etc.

Res autem temporales, non ita usibus vitæ præsentis limitantur, quin, in multis casibus, prodesse vel etiam nocere possint saluti animarum : unde sub hoc respectu, relationem videntur posse habere cum auctoritate spirituali, quæ, si reverà habeat in hujusmodi casibus potestatem in illas, potestas hæc non est directa sed indirecta : quia non directè, ratione finis eorum proprii et ordinarii illas attingit, sed indirectè et ob finem extraneum qui in illis accidentaliter reperitur. Potestas ergo directa in temporale est illa quam quis in illud habet propter ipsius finem temporalem ; dum indirecta est ea quam quis habet in temporale propter finem spiritualem qui in eo reperiri potest; seu est illa quæ non attingit temporalia, nisi in quantum necesse est ut finis alterius ordinis, quem sibi proponit et necessariò debet assequi, reverà obtineatur, puta finis spiritualis. His expositis, stabilitur sequens :

362. PROPOSITIO.—*Societas temporalis, quamvis distincta à societate spirituali, non est ab eâ omninò independens; sed Ecclesia, proinde S. Pontifex, indirectam habet potestatem in temporalia.* Est contra 1 articulum Declarationis Cleri Gallicani 1682.

Probatur 1ª pars, et quidem ratione et auctoritate.

1° *Ratione* : Vel societas temporalis non est à spirituali omninò independens, vel dicendum societatem spiritualem, Ecclesiam videlicet, subjici potestati sæculari, quod est hæreticum, cùm esset annihilare auctoritatem Ecclesiæ, quæ non aliud esse potest quàm suprema interpres legis divinæ, id est justi et injusti, et unica distributrix

omnium bonorum spiritualium. Probo consequentiam : conflictus, ut experientiâ constat, exoriri possunt inter utramque potestatem spiritualem et temporalem, et tunc suos limites excedere unam aut alteram necesse est: porrò ad dirimendam litem, vel nullus judex à Deo est institutus, et in hâc hypothesi manifestè sequitur, non tantùm ex institutione divinâ adesse bellum irremediabile inter utramque potestatem, proinde discordiam potiùs quàm ordinem à Deo fuisse institutam, sed etiam Ecclesiam suæ potestatis posse ignorare limites, consequenter in dubium posse revocari, nullamque proinde auctoritatem habere, deponique, absque usurpatione, posse ac alteri subjici, quod certè dici nequit; vel aliquis judex hujusmodi discriminum à Deo fuit constitutus; et tunc, nisi adversarii concedant Ecclesiam esse hunc judicem, ipsius auctoritas prorsus denuò evertitur omninòque subjacet sæculari potestati : quippe principes sæculares, sua jura determinando, eo ipso Ecclesiæ juribus limites præscribunt. Præterea, cùm nullus alius judex legitimus possit esse quàm auctoritas quæ jus habet judicandi de justo et injusto, Ecclesia non potest talem judicem extra se agnoscere, quin eo ipso profiteatur se illum non esse, nec proinde esse auctoritatem spiritualem ; cùm judex justi et injusti sit necessariò auctoritas spiritualis, proinde quin seipsam occidat. Ergo dici nequit Ecclesiam non fuisse à Deo institutam judicem conflictuum, qui inter potestatem sæcularem et spiritualem oriri possunt. Ergo jure divino auctoritas temporalis non est omnino independens à societate spirituali [1].

Et verò societas temporalis haud dici potest omninò in-

[1] Sic habet Syllabus errorum à D. N. Pio IX damnatorum, n° 19 : « Ecclesia non est vera perfectaque societas planè libera, nec pollet « suis propriis et constantibus juribus sibi à divino suo Fundatore « collatis; sed civilis potestatis est definire quæ sint Ecclesiæ jura ac « limites, intra quos eadem jura exercere queat. » Vide insuper n[is] 20, 21, 39, 41, 42, etc., ejusdem Syllabi. Propositio verò 54 sic ibidem describitur : « Reges et principes, non solùm ab Ecclesiæ juris- « dictione eximuntur, verùm etiam in quæstionibus jurisdictionis di- « rimendis superiores Ecclesiâ. »

dependens à societate seu auctoritate spirituali, quin simul dicatur independens à lege divinâ in temporalibus, cùm omnis lex divina sit necessariò promulganda ab auctoritate spirituali, quæ ad hoc fuit instituta. Porrò horrenda consectaria ex hoc principio dimanant : si enim sæcularis potestas sit independens à lege divinâ, tunc nefanda quæque perpetrari et imperari poterunt. Sic justificatur Henricus VIII auctor lugendi schismatis Angliæ sæculo XVI, et simul cum eo omnes tyranni et persecutores Ecclesiæ justificantur. Sic pariter justificantur Minister Juriæus et J. J. Rousseau dicentes : « Le souverain n'a pas besoin de raison « pour valider ses actes. »

Exinde insuper concludi potest nullam esse auctoritatem temporalem : nulla enim est potestas, quæ à Deo non procedit; sed potestas quæ à lege divinâ est independens, à Deo procedere nequit. Ergo nulla est, et erga illam subjectio est erga purum hominem subjectio, ac proinde nihil aliud quàm turpis servitus. Ergo ratione constat societatem temporalem non esse jure divino omninò independentem à societate spirituali.

Nec objiciatur esse duplicem potestatem distinctam, temporalem nempe et spiritualem; atqui non essent duæ distinctæ, sed una duntaxat potestas, si una alteri esset subjecta. Ergo, etc. — Nam respondetur quòd sint duæ potestates distinctæ quoad *proprietatem*, etsi non sint duæ quoad omnimodam *independentiam* : in exemplum invocari potest potestas paterna, quæ patri competit in filios et pro gubernatione familiæ. Hæc potestas non venit à rege, sed à Deo per legem naturalem et divinam, unde à potestate regiâ distinguitur, attamen subordinatur Regi in quantum postulat bonum societatis, et sub hoc respectu seu quoad absolutam subordinationem non distinguitur.

Probat. 2° *Auctoritate* : In Bullâ *Unam sanctam,* Bonifacius VIII, postquam dixerit : « Uterque (gladius)... est in « potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet et materialis; « sed is quidem pro Ecclesiâ, ille verò ab Ecclesiâ exer« cendus; ille sacerdotis, is manu regum et militum, sed « ad nutum et patientiam sacerdotis », adjicit : « Oportet « autem gladium esse sub gladio, et temporalem auctori

« tatem spirituali subjici auctoritati », alioquin potestates, inquit Pontifex, non essent à Deo benè ordinatæ; unde « si deviat terrena potestas, judicabitur à potestate spiri- « tuali; sed si deviat spiritualis... suprema..., à solo Deo... « poterit judicari, testante Apostolo: *spiritualis homo ju- « dicat omnia, ipse autem à nemine judicatur.* » In fine addit: « Quicumque igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ « resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Mani- « chæus) fingat esse principia: quod falsum et hæreticum « judicamus... Porrò subesse Romano Pontifici, omni « humanæ creaturæ (seu *omnem humanam creaturam*) « declaramus, definimus... omnino esse de necessitate « salutis. »

Hæc Bulla non fuit revocata à Clemente V, sed de eâ duntaxat dictum fuit in Decretali *Meruit*, *De Privileg.*: « Nullum volumus vel intendimus præjudicium generari « (regi et regno)..., sed omnia intelligantur in eodem esse « statu quo erant ante definitionem prædictam. » Id est regem Franciæ et regnicolas non magis subjici Ecclesiæ Romanæ quàm priùs erant.

Bulla autem *Unam sanctam* inserta fuit corpori juris lib. 1, *De major et obedient.*, Extrav. comm. Anno 1615, conati sunt Protestantes obtinere à Comitiis generalibus Galliæ declarationem, quâ admitteretur, tanquam lex fundamentalis regni, quòd potestas sæcularis esset à spirituali omnino independens; sed Card. Du Perron, « au nom de « tout le corps de l'ordre ecclésiastique et de celui de la « noblesse (*Œuvres de Du Perron*, p. 601), établit que la « doctrine contraire, *admise par toutes les autres parties « de l'Église Catholique, voire même de l'Église Gallicane, « depuis que les écoles de théologie y ont été instituées, jus- « qu'à la venue de Calvin* (*ib.*, 593), reposait sur une tra- « dition constante et universelle; de sorte que, depuis « onze cents ans, disait-il, il n'y a eu siècle auquel, « en diverses nations, cette doctrine n'ait été crue et prati- « quée (*ib.*, p. 602)... Puis il montre que la doctrine qu'on « s'efforce de renverser est celle de tous les docteurs, de « tous les théologiens sans exception; et que, de plus, « *elle a été constamment tenue en France, où nos rois, et*

« *particulièrement ceux de la dernière race*, *l'ont protégée* « *par leur autorité et par leurs armes*; où nos conciles « l'ont appuyée et maintenue; où tous nos Évêques et doc« teurs scolastiques... l'ont écrite, prêchée et enseignée; « et où finalement tous nos magistrats, officiers et juris« consultes l'ont suivie et favorisée » (*Ib.*, p. 602). Vide De Lamennais, *Progrès de la Révol.* (p. 238). Ergo auctoritate constat societatem temporalem non esse omninò à spirituali independentem.

363. Probatur 2ª pars, scilicet *Ecclesiam, proinde S. Pontificem, habere saltem indirectam potestatem in temporalia.* Id sequitur ex veritate primæ partis propositionis: si enim potestas temporalis non est omninò independens à societate spirituali seu ab Ecclesiâ, subest igitur Ecclesiæ saltem indirectè; proinde Ecclesia in eam habet potestatem in quantùm necesse est ut attingat finem suum spiritualem.

Præterea, Ecclesiæ omne illud est tribuendum quod ei est necessarium vel utile ad obtinendum finem suum, nempe salutem animarum et bonum religionis: atqui ad hunc finem assequendum sæpe est necessarium aut utilissimum quòd potestatem exerceat in temporalia: sic pro bono animarum utile fuit quòd statuerentur impedimenta matrimonium dirimentia, non solùm quatenus est sacramentum, sed etiam quatenus est contractus naturalis ac proinde civilis et temporalis; et de fide est, juxta Concil. Trident. (sess. 24, c. 4), quòd Ecclesia habeat hanc potestatem. Sic Ecclesia potest præscribere cessationem ab operibus servilibus, diebus dominicis et festis; item abstinentiam à carnibus certis diebus, imò et jejunia; sic sub censuris aliisque pœnis cogit aliquando ad restituendum bonum alienum; sic à confessario præscribi potest pœnitenti, ut etiam desinat exercere artem vel officium quod ipsi vel aliis esset occasio proxima peccandi, quamvis in se non esset fortè illicitum; sic per excommunicationem publicè denuntiatam vetatur fidelibus communicatio in multis, etiam temporalibus, etc. Millies Ecclesia exercuit hujusmodi potestatem in temporalia, ut ex historiâ ecclesiasticâ compertum est: sufficiat ex innumeris testimoniis

quæ præferri possent, duo maximi ponderis monumenta hîc exponere :

1° In Concilio Lateranensi IV, quod inter œcumenica recensetur, Innocentius III Raymundum Tolosanum Comitem, hæreticorum fautorem obstinatum deposuit; et id quidem, *sacro Concilio consulto, nec non et approbante, pro majore parte et saniore, sacrosancto Concilio.* 2° In Concilio Lugdunensi I œcumenico, Innocentius IV deposuit à regno Fridericum II, Germanicum Imperatorem : « Nos itaque, « inquit Pontifex, cum fratribus nostris et sacro Concilio, « deliberatione præhabitâ diligenti.., cùm J. C. vices im- « meriti teneamus in terris, Nobisque in B. Petri Apostoli « personâ sit dictum : *quodcumque ligaveris super terram,* « etc., memoratum principem, qui sese imperio et regnis... « reddidit tam indignum, quique propter suas impietates « *à Deo ne regnet vel imperet est abjectus,* suis ligatum pec- « catis et abjectum, omnique honore, dignitate privatum « à Domino ostendimus, denuntiamus ac nihilominus « sententiando privamus : omnes qui ei juramento fideli- « tatis tenentur adstricti, à juramento hujusmodi perpetuò « absolventes.» — In hoc, inquit Fenelonius (*De S. Pontif.*, « t. 2, p. 387), Innocentius exercet potestatem à Christo « datam : *quodcumque ligaveris*, etc...; asseverat id à se « fieri *cum fratribus et Sacro Concilio deliberatione præ- « habitâ diligenti.* Itaque deliberavit et annuit Concilium; « hoc asseverat Pontifex, neque diffitetur Concilium; ipsa « sententia in *Concilio* lata est; *sacro præsente Concilio* « inscripta est; neque reclamavit, imò sententia actis in- « serta est. » Ergo saltem indirectè Ecclesia, proinde S. Pontifex habet potestatem in temporalia. Vide supra (155) propositionem 24 syllabi.

Objici potest 1° Textus S. Lucæ (cap. 12, v. 14), ubi Christus juveni roganti ut imperaret fratri suo dividere secum hæreditatem, respondit : « Homo quis me constituit « judicem aut divisorem super vos?» — Sed explicationem hujus textus et objectionis solutionem vide infra n° 797.

2° Sæpe objicitur textus S. Joannis (cap. 18, v. 36) ubi Christus dicit : « Regnum meum non est de hoc mundo.» — Sed, inquit S. Augustinus (*Tract.*, 115, in Joan., n° 2) :

« Hîc non ait Christus : *Regnum meum non est in hoc* « *mundo* sed *non est de hoc mundo ;* non ait : *nunc regnum* « *meum non est hîc*,sed: *regnum meum non est hinc.* » Vide Devoti, lib. 3, tit. 1, § 8, in notâ. Si ergo regnum Christi sit in hoc mundo, quamvis de hoc mundo non sit, potest in multis egere etiam bonis hujusce mundi, ac proinde in ea potestatem habere.

3° Objici adhuc potest quòd, anno 1789, ex votis celeberrimi Pitt, sex præcipuarum Universitatum, Parisiensis videlicet, Duacensis, Lovaniensis, Complutensis, Salmanticensis et Vallisolitensis consultæ circa potestatem ecclesiasticam in temporalia Regis Angliæ, omnes unanimiter responderunt neque Papam, neque Cardinales, neque Concilium generale habere potestatem eum deponendi et subditos ejus à juramento fidelitatis absolvendi.

Respondetur has Universitates voluisse tantùm dicere Papam, Cardinales, etc., non habere præfatam auctoritatem pro suo arbitrio et directè, quasi hactenus prout olim, rex Angliæ fuisset vassallus seu cliens S. Sedis, minimè tamen asserentes eamdem ipsi non competere auctoritatem, si salus animarum et bonum religionis id requireret.

DE PRINCIPATU TEMPORALI S. PONTIFICIS.

364. Præter Primatum jurisdictionis in universalem Ecclesiam, Romanus Pontifex, more principum sæcularium potitur auctoritate temporali in aliquas Italiæ provincias, quas obtinuit, sive principum munificentiâ, sive voluntariâ populorum submissione, sive aliis legitimis titulis : hic temporalis principatus, contra quem, præsertim hodie, tantâ rabie debacchatur sæculum nequam, et quem tanto nisu evertere conantur omnis ordinis et auctoritatis universi hostes aperti, Summis Pontificibus, sic disponente sapienter divinâ Providentiâ, advenit,ne, si in ditione alicujus principis sæcularis, manere coacti fuissent, reliqui principes et populi eisdem Pontificibus subesse atque obtemperare vererentur, et sic orirentur dissensiones et schismata in Ecclesiâ : « Dieu, inquit Bossuetius (*Serm.* « *sur l'Unité*), qui voulait que cette Église (la Romaine), « la mère commune de tous les royaumes, dans la suite,

« ne fût dépendante d'aucun royaume dans le temporel, « et que le siége, où tous les fidèles devaient garder l'unité, « à la fin fût mis au-dessus des partialités que les divers « intérêts et les jalousies d'État pourraient causer, jeta les « fondements de ce grand dessein.... L'Église, indépen« dante dans son chef de toutes les puissances temporelles, « se voit en état d'exercer plus librement, pour le bien « commun, et sous la commune protection des rois chré« tiens, cette puissance céleste de régir les âmes; et, « tenant en main la balance droite..., au milieu de tant « d'empires souvent ennemis, elle entretient l'unité dans « tout le corps, tantôt par d'inflexibles décrets, et tantôt « par de sages tempéraments. » Similia habet Fleury (*Hist. ecclés.*, t. 16, 4e discours, n° 10) : « Depuis que l'Europe « est divisée entre plusieurs princes indépendants les uns « des autres, si le Pape eût été le sujet de l'un d'eux, il « eût été à craindre que les autres n'eussent eu peine à le « reconnaître pour père commun, et que les schismes « n'eussent été fréquents : on peut donc croire que c'est « par un effet particulier de la Providence que le Pape « s'est trouvé indépendant et maître d'un État assez puis« sant pour n'être pas aisément opprimé par les autres « souverains, afin qu'il fût plus libre dans l'exercice de sa « puissance spirituelle, et qu'il pût contenir plus facile« ment tous les autres Évêques dans leurs devoirs. » Ab ipsomet Napoleone I agnita fuit hæc veritas : « L'autorité « du Pape, disait Napoléon 1er, serait-elle aussi forte s'il « restait dans un pays qui ne lui appartînt pas, et en pré« sence du pouvoir de l'État? — Le Pape n'est pas à Paris, « et c'est un bien. Nous vénérons son autorité spirituelle, « précisément parce qu'il n'est ni à Madrid, ni à Vienne. « A Vienne et à Madrid, on dit la même chose : c'est un « bien pour tous qu'il ne réside ni auprès de nous, ni auprès « de nos rivaux, mais dans l'antique Rome, loin des « mains des Empereurs Allemands, loin de celles des « Rois de France et des Rois d'Espagne, tenant la balance « égale parmi les souverains catholiques, s'inclinant un « peu vers le plus fort, mais se relevant au-dessus de lui « quand celui-ci devient oppresseur. *C'est là l'œuvre des*

« *siècles, et ils l'ont bien faite.* C'est l'institution la plus « sage et la plus avantageuse qu'on puisse imaginer dans « le gouvernement des âmes. »

Sed eò præcisè quòd tam salubris sit Ecclesiæ hic temporalis principatus, ideò impietas nihil non tentat quominus tandem illum funditùs evertat; jam à longo tempore de eo excindendo initum fuit consilium : sic enim ad Voltarium scribebat Fredericus II, Borussiæ Rex : « On pensera à la « conquête des États du Pape pour subvenir aux dépenses « extraordinaires, et alors la scène est finie. Tous les po- « tentats de l'Europe, refusant de reconnaître un Vicaire « de J.-C. soumis à un autre souverain, se créeront un « Patriarche, chacun dans ses propres États... Ainsi, peu « à peu, chacun s'éloignera de l'unité de l'Église, et finira « par avoir dans son royaume une religion comme une « langue à part. » Tom. 9 *de sa correspondance,* p. 99.

Quid sit tenendum circa principatum temporalem Summi Pontificis, colligi potest ex Encyclicâ Pii IX, 19 januarii 1860, ubi sic universos Ecclesiæ Antistites congratulatur : « Ipsum principatum (temporalem S. Sedis) constanter « tuentes, profiteri et docere gloriati estis eumdem, singu- « lari divinæ illius omnia regentis ac moderantis Provi- « dentiæ consilio, datum fuisse Romano Pontifici, ut ipse « nulli civili potestati unquam subjectus, supremum apos- « tolici ministerii munus sibi à Christo Domino divinitùs « commissum, plenissimâ libertate ac sinè ullo impedi- « mento, in universum orbem exerceat. » Addit deinde S. Pontifex : « Nos, Deo auxiliante..., nihil intentatum « relinquere ut... civilem Romanæ Ecclesiæ principatum, « ejusque temporales possessiones ac jura, quæ ad uni- « versum Catholicum orbem pertinent, integra et inviolata « tueamur et servemus...; ac divino illius auxilio freti... « parati sumus illustria Prædecessorum nostrorum vestigia « prosequi, exempla æmulare, et aspera quæque et acerba « perpeti, *ac vel ipsam animam ponere, antequam Dei Ec- « clesiæ ac justitiæ causam ullo modo deseramus.* » Hujusmodi professione adhæsit universitas ac ferè unanimitas Episcoporum totius orbis christiani. Constat etiam ex Syllabo, ubi legitur damnata propositio sequens, quæ est 27 :

« Sacri Ecclesiæ Ministri Romanusque Pontifex ab omni « rerum temporalium curâ ac dominio sunt omnino ex- « cludendi. »

Jam priùs, scilicet 22 aug. 1851, damnata fuerat à io IX, doctrina Nuitz his contraria, quâ dixerat punctum esse controversum inter catholicos, an compossibilis sit potestas spiritualis cum temporali. Vide Card. Soglia, *Instit. iur. publici*, § 40, et Syllab., prop. 75 et 76.

ART. III.

DE MINISTRIS S. PONTIFICIS.

S. Pontifex varios habet ministros: sive intra suam Curiam, videlicet Cardinales, Congregationes et plura Tribunalia; sive extra Curiam, nempè Legatos, Nuntios, Commissarios, etc. De iis pauca hîc dicturi sumus; de pluribus aliis, vide in nostro *Manuali*, à n° 702, etc.

§ I.

De Cardinalibus.

365. Cardinales sunt quasi Ecclesiæ Romanæ Senatus: jus habent S. Pontificem eligendi, eumque præcipuè adjuvant in gubernatione universalis Ecclesiæ. Collegium autem cardinalium sic potest definiri: *Clericorum cœtus ad auxiliandum Romano Pontifici in Ecclesiæ regimine, Sede plenâ, et ad supplendum eumdem, Sede vacante, institutus.*

Cardinalis nomen à *cardine* derivatur: « Nam, ait « Eugenius IV (Const. *Non mediocri*, § 14), sicut super « cardinem volvitur ostium domûs, ita super eos (Cardi- « nales) Sedis Apostolicæ et totius Ecclesiæ ostium quies- « cit. » Ob hanc rationem omnes qui certæ Ecclesiæ erant addicti, sive *incardinati*, dicebantur primitùs Cardinales.

366. Quærit. 1° Quot numero esse possint Cardinales et in quot classes dividantur?

Resp. Ante Sixti V pontificatum, numerus Cardinalium varius fuit pro temporum diversitate: ita ut, tempore Paschalis II, ad numerum 90 pervenerint, juxta Cohellium; et ad numerum 8 descenderint, tempore Nicolai III. Paulus

verò IV numerum 70 præfixerat, ad imitationem 72 seniorum qui Moysi assistebant et 72 Christi discipulorum. Sed cùm hæc determinatio non fuit deinde observata, præsertim à Pio IV, qui 76 Cardinales habuit, tandem in suâ Constit. *Postquam*, Sixtus V numerum 70 retinendum definivit, nec à subsequentibus Pontificibus huc usque in hoc fuit innovatum. Ex his autem Cardinalibus, sex sunt Cardinales Episcopi, quinquaginta Cardinales Presbyteri, quatordecim verò Cardinales Diaconi, et cuilibet, juxta suum ordinem, assignatur particularis Ecclesia, titulus vel diaconia.

Ecclesiæ Cardinalium Episcoporum sunt Ostiensis, Portuensis, Tusculana, Sabinensis, Prænestina, Albanensis: quæ vocantur Ecclesiæ Suburbicariæ. Cæteri verò tituli Cardinalium Presbyterorum et Diaconorum videri possunt apud Ferraris, v° *Cardinalis*, art. 1, n° 44.

367. Quærit. 2° Quænam sint munera Cardinalium?

Resp. Eorum munera respicere, vel proprias Ecclesias seu titulos, vel universalem Ecclesiam.

In suis titulis Cardinales, tàm Presbyteri quàm Diaconi, amplam habent jurisdictionem in omnibus quæ ad earum Ecclesiarum servitium pertinent; non tamen in iis habent jurisdictionem episcopalem, ut nunc certum est per Constit. *Romanus Pontifex*, § 9, Innocentii XII; unde licet episcopali caractere sint insigniti, in hujusmodi Ecclesiis non possunt ordines majores conferre.

Cardinales Presbyteri et Diaconi tenentur residere in suis titulis, aliàs iisdem, si canonicè moniti non redeant et resideant, sunt privandi. Si sint Episcopi (exceptis Cardinalibus suburbicariis), in suâ unusquisque respectivâ diœcesi, residere tenentur. Quando tamen Romæ adstant, à Curiâ Romanâ, etsi sint Episcopi, non possunt discedere sinè licentiâ Papæ : quia sunt ipsius collaterales, et debent ei assistere tanquam coadjutores in executione pastoralis officii.

Quoad Ecclesiam universalem, vivente Papâ, officium Cardinalium est ipsummet munus Senatorum, seu consiliariorum et coadjutorum : non tamen de necessitate SS. Pontifices illorum consilio vel auxilio utuntur, sed

de honestate, et plura sinè illorum consilio expediunt.

Sede verò vacante, ad ipsos pertinet, ut jam diximus, S. Pontificis electio, et interea Ecclesiæ defensio et administratio. Non tamen ad ipsos pertinet ea jurisdictio quæ S. Pontifici omnino propria est: undè non innovare debent, sed quæ urgens necessitas non postulat, futuro Pontifici sunt reservanda.

Licet autem Congregationum Cardinalium facultates per obitum Papæ non expirent, tamen, Sede vacante, Cardinalibus in conclavi manentibus, debent conquiescere et dormitare quoad negotia illa et causas, quæ in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfecti, seu habentis sigillum, nisi justa causa aliter postulet. Negotia quæ in communi formâ à solo Secretario expediri solent, possunt etiam expediri Sede vacante.

« In electione plurium SS. Pontificum et casu schis« matis, Cardinalibus licet Concilium cogere et controver« siam decidere. » Plettemberg, *Notit. Congreg.*, ex Const. Nicolai II. Quin eisdem licet Pontificem pecuniâ, metu aut favore intrusum expellere (cap. *Si quis pecunia*, dist. 79).

Cardinales non sunt cogendi intrare in Conclave, nisi in casu quo nullus vellet intrare, vel in casu quo, non electo Pontifice, omnes simul vel successivè exire contingeret. Clem. *De Elect.*, cap. *Ne Romani*, § *Porrò*.

368. Quærit. 3° Quænam sint privilegia et insignia Cardinalium?

Resp. I. Longius esset enumerare omnia *privilegia* Cardinalibus concessa; sufficiat referre sequentia :

1° Possunt tonsuram et minores ordines suis subditis e familiaribus conferre in suis titulis, etsi caractere episcopali insigniti non sint.

2° Cardinali asserenti aliquid fuisse actum in præsentiâ Papæ, vel dicenti sibi, vivæ vocis oraculo, aliquid à Papâ mandatum fuisse, credi debet.

3° Privilegia generatim Episcopis concessa ad Cardinales extendi debent. Pro aliis Cardinalium privilegiis, vide Ferraris, v° *Cardinalis*, art. 4.

II. *Quoad insignia*, cùm deceat ut Dignitatis ampli-

tudini majestas ornamentorum respondeat, purpurâ, quæ apud antiquos Romanos regibus propria erat, decorantur Cardinales; birretum rubrum rubrumque galerum jus ferendi habent.

Si ex regularibus assumpti sint, uti quidem non debent veste purpureâ, sed vestes debent induere coloris suæ religionis, cum caputio tamen et birreto coloris rubri, nisi essent Societatis Jesu, quia isti non distinguuntur habitu à sæcularibus Cardinalibus.

Præterea juxta Decretum Urbani VIII, 10 jun. 1630, appellari debent *Eminentissimi*. Juxta verò Breve *Militantis* Innocentii X, ipsis prohibetur superimponere armis gentilitiis pileum Cardinalitium, quantumvis prosapiâ et dignitate sæculari excellerent.

369. Quærit. 4° Quænam sit constitutio Sacri Collegii?

Resp. Sacrum Collegium seu collectio Cardinalium quatenus unum corpus efficiunt, habet Caput quod est *Decanus*, qui ex Constit. Pauli IV *Cùm venerabilis*, et Brevi *Pastoralis* Clementis XII, debet esse antiquior ex Cardinalibus præsens in Curiâ tempore vacationis hujus muneris, aut absens tantùm ex Pontificis mandato propter causam Ecclesiæ publicam. estque episcopus Ostiensis.

Præterea unus è Cardinalibus est Camerarius Sacri Collegii, cujus officium est curam habere ipsius reddituum, et quotannis distribuere singulis Cardinalibus.

Habet insuper Sacrum Collegium Secretarium scrutinio ex Italiâ eligendum, cui etiam dandus est Substitutus scrutinio pariter eligendus, successivè tamen è quatuor nationibus Germanicâ, Hispanicâ, Gallicanâ et etiam Anglicanâ.

370. Quærit. 5° Quid sit Consistorium, et ad quid conveniat?

Resp. Consistorium esse Cardinalium consessum in sacro palatio ad modum senatûs.

Duplex est: *ordinarium* seu secretum, in quo adsunt soli Cardinales; *solemne seu publicum*, ad quod accedunt cum magno apparatu singuli Cardinales, et admittuntur principum Nuntii, Viri nobiles, Prælati, etc.

In hoc Consistorio, quod *extraordinarium* etiam vocatur,

congregatis omnibus, S. Pontifex *auricularem audientiam* præbet super negotiis Cardinalium, Principum, etc., cæteris deinde remissis remanentibusque solis Cardinalibus, tractantur *Negotia Consistorialia.*

Negotia verò Consistorialia sunt imprimis : novorum Cardinalium creatio, institutio Episcoporum et eorum Abbatum qui *Consistoriales* dicuntur, erectiones Cathedralium, Diœcesium uniones, aut dismembrationes, etc., etc.

In publico Consistorio Pontifex galerum Cardinalitium novis Cardinalibus imponit; de canonizandis Sanctis vota exquirit, reditum Legatorum *à latere*, vel adventum Nuntiorum à principibus ad se missorum celebrat.

§ II.

De Sacris Congregationibus et Tribunalibus Romanis.

Ut celeriùs magisque ordinatè negotia expedirentur in *Curiâ Romanâ*, variæ Congregationes, præsertim ex Cardinalibus conflatæ, diversaque Tribunalia à SS. Pontificibus fuerunt constituta :

PUNCTUM I.

DE CONGREGATIONIBUS ROMANIS.

371. Quæ à SS. Pontificibus institutæ sunt Congregationes pro generali totius Ecclesiæ gubernio numero 12 hodie computantur : videlicet Consistorialis, Inquisitionis, Indicis, Concili Tridentini interpres, Episcoporum et Regularium, Rituum, Immunitatis ecclesiasticæ, Indulgentiarum et Reliquiarum, Propagandæ Fidei, Studiorum, Pro examinandis Episcopis, et tandem Congregatio Residentiæ Episcoporum. Duæ insuper aliæ annectuntur Congregationi Concilii cujus sunt sectiones, nempe : una pro examinandis Relationibus Episcoporum super *statu Ecclesiæ;* altera pro revisendis actibus Conciliorum provincialium quæ vocatur *Concilietto.* Item Congregationi Regularium annexæ sunt duæ aliæ sectiones de quibus infra (377).

I. — *Congregatio Consistorialis.*

372. Instituta fuit hæc Congregatio ad præparanda ne-

gotia quæ in Consistorio tractanda sunt, et quidem à Sixto V per Bullam *Immensa*, et imprimis cognoscit de causis erectionis novarum Ecclesiarum.

II. —*Congregatio S. Inquisitionis seu Sancti Officii.*

373. De primordiis Tribunalis Inquisitionis, vide nostrum *Manuale*, n° 722, etc.

Anno autem 1542, Constit. *Licet ab initio*, Paulus III instituit Congregationem sub nomine : *Generalis et universalis Inquisitionis in universâ Republicâ christianâ adversùs hæreticam pravitatem*. Illam Pius IV et S. Pius V confirmârunt et quamplurimis privilegiis ditaverunt; ipsique Sixtus V, Bullâ *Immensa æterni Dei*, potestatem fecit « inquirendi, citandi, procedendi, sententiandi et definiendi « in omnibus causis, tam hæresim manifestam quàm schismata, apostasiam à fide, magiam, sortilegia, sacramentorum abusus et quæcumque alia, quæ etiam præsumptam hæresim sapere videntur, concernentibus; non solùm « in Urbe et statu temporali S. Sedi subdito, sed etiam in « universo terrarum orbe, super omnes Patriarchas, « Archiepiscopos et alios inferiores ac Inquisitores, etc. » Inquisitorum particularium jurisdictioni nequaquam tamen subjacent Episcopi quoad crimen hæreseos.

Congregatio Inquisitionis ut prima inter cæteras habetur, sive ob præstantiam negotiorum quæ ab eâ pertractantur, sive quia ei præest ipsemet S. Pontifex. Vide quibus membris constet in nostro *Manuali*, n° 725.

Ut negotia cum eâ quæ decet maturitate coram S. Pontifice examinentur ac decidantur, duæ præparatoriæ Congregationes præcedere solent.

In primâ igitur, quæ, singulis feriis secundis, in palatio S. Officii propè Vaticanum locum habet, conveniunt Consultores cum Commissario, Assessore, etc. Præparantur negotia, leguntur processus, ac Episcoporum vel Inquisitorum localium litteræ aut relationes pro majore instructione Assessoris, qui totum negotium est relaturus in secundâ præparatoriâ congregatione.

Ista secunda congregatio habebatur singulis feriis IV

in conventu FF. Prædicatorum prope Ecclesiam B. Mariæ *supra Minervam* : huic interveniunt Cardinales, quibus Assessor solus stans refert negotia, processus, litteras, informationes, etc., legit. Deinde, re benè perspectâ, admittuntur Consultores, qui in aulâ vicinâ erant exspectantes, ab iisque votum expetitur.

Eorum quæ decreta sunt fit eodem die relatio ad Papam, qui huic congregationi non assistit; quo facto, ut plurimùm nomine Cardinalium decretum editur hâc formâ: *Feria IV, die mensis..., S. Congregatio EE. et RR. S. R. Ecclesiæ Cardinalium Inquisitorum, habita in Conventu S. Mariæ supra Minervam, post examen theologorum ad id deputatorum, factâ relatione ad Sanctissimum, præsenti decreto declarat*, etc.

Feriâ V, celebratur propriè dicta et definitiva congregatio Cardinalium coram Papâ in Palatio Apostolico. In hâc nova fit causæ relatio, quandoque admissis Consultoribus, qui denuò, relatâ et discussâ causâ, recedunt, et sua suffragia Cardinales exprimunt; quibus ponderatis, Pontifex finaliter concludit, et tunc fertur Decretum hâc formâ: *Feriâ V, die mensis..., in generali Congregatione S. Romanæ et Universalis Inquisitionis habitâ in Palatio Apostolico coram SS. D. N. ac EE. et RR. S. R. E. Cardinalibus in totâ Republicâ Christianâ contra hæreticam pravitatem Inquisitoribus, SS. Pater, auditis votis eorumdem, statuit ac decrevit*, etc.

III. — *S. Congregatio Indicis.*

374. Concilium Tridentinum Indicem quidem librorum prohibitorum confecerat, quem postea Pius IV, cujus approbationi à Synodo submissus fuerat, obligatorium in totâ Ecclesiâ per Constit. *Dominici gregis* reddidit; sed, quia quotidiè in lucem edebantur novi libri pravis doctrinis referti, incompletus mox et omninò insufficiens fuisset hujusmodi Index, nisi alicui Congregationi commissa fuisset cura novos libros invisendi, et attentè quoad fidem et mores examinandi. Primùm reverà hoc negotium mandatum fuit Congregationi Inquisitionis; sed quia S. Officium nimiis et majoribus curis occupatum, vix par erat illud

congruenter implendi, ideò S. Pius V huic adjunxit alteram Congregationem sub nomine *Indicis*, quæ operi præfato specialiùs intendere deberet. Hæc est origo Congregationis *Indicis*.

Congregatio Indicis constat eo Cardinalium numero qui Pontifici placuerit. Ex iis unus *Præfecti* titulo gaudet; ipsius Secretarius ex ordine S. Dominici desumitur; habet etiam Consultorem ejusdem ordinis, Magistrum nempe S. Palatii, cui committitur inspectio librorum quæ Romæ typis mandantur aut venduntur. Habet insuper multos alios consultores regulares et sæculares, quorum examini libri subjiciuntur et à quibus facienda est relatio. Vide in nostro *Manuali*, n° 729, quomodo procedat hæc Congregatio.

375. Quærit. Utrum decreta S. Congregationis Indicis vim habeant obligandi *sub gravi* in totâ Ecclesiâ?

Resp. Affirmativè : ad hoc sufficit 1° quòd Congregationi Indicis S. Pontifex hanc potuerit conferre potestatem obligandi in totâ Ecclesiâ; 2° quòd hanc voluerit ei conferre. Atqui 1° *Potuit :* Certè quidem qui possidet plenam potestatem universalem Ecclesiam regendi, sicut valet in totâ Ecclesiâ prohibere libros pravos, ita illos prohibendi in totâ eâdem Ecclesiâ alteri potest concedere facultatem : atqui de fide est S. Pontificem plenam possidere potestatem regendi universalem Ecclesiam, prout definivit Concilium Florentinum. Ergo, tàm per se quàm per alios, potest in totâ Ecclesiâ prohibere libros pravos, proinde id potest per Congregationem Indicis.

2° *Voluit* S. Pontifex Congregationi Indicis conferre potestatem prohibendi pravos libros in totâ Ecclesiâ : ad hoc enim instituta fuit à SS. Pontificibus hæc Congregatio ut libros examinet, eosque in quibus inveniuntur errores contra fidem vel bonos mores damnet pro universali Ecclesiâ, priùs tamen consulto et approbante Sanctissimo. Id constat ex Bullâ *Immensa* Sixti V.

Ne dicatur in Galliam consuetudine fuisse introductum morem non observandi Indicis decreta : nam nullâ consuetudine legitimè potest introduci facultas non obediendi auctoritati competenti et à Deo institutæ. Hoc enim esset

abusus evidens et corruptela, quæ nullâ consuetudine legitimari potest.

Cæterùm in reimpressione Indicis, Benedict. XIV hujusmodi consuetudinem, sicubi tamen legitimè vigere potuerit, per sequentem clausulam abolevit : « *Non obstan-* « *tibus... quibuscumque statutis, decretis, usibus... et* « *consuetudinibus etiam immemorialibus, cæterisque in* « *contrarium facientibus quibuscumque.* » Subsequentibus *Indicis* editionibus, auctoritate pontificiâ evulgatis usque ad annum 1841, insertum fuit Breve Benedicti XIV præfatam clausulam continens. Unde usque ad tempus præsens, Sedes Apostolica reclamavit contra objectam consuetudinem, quæ nullo modo proinde potest esse legitima.

His adde quòd Pius IV, promulgando Indicem Romæ tantùm 24 martii 1564, hanc clausulam inseruerat: « Nos... per... hanc publicationem omnes et singulos, « qui his litteris comprehenduntur, post tres menses à die « publicationis... earum numerandos, volumus perindè « adstrictos et obligatos esse ac si ipsismet illæ lectæ « fuissent. » Vide etiam Constit. Bened. XIV, *Quæ ad Catholicos.*

Suboriri potest quæstio an infallibilis sit Congregatio *Indicis* in damnandis libris. Difficultas non adest quando ipsius decreta expressè à S. Pontifice approbantur, et ejusdem mandato eduntur : certè tunc participant iner rantiæ ad Papam pertinenti; si verò decreta ederentur sinè formali Pontificis approbatione, dicenda non essent omninò infallibilia.

De gravitate obligationis ortæ ex decretis S. Congr. Ind., vide nostrum *Manuale*, n° 733. De regulis Indicis ac va riis classibus librorum prohibitorum, pluribusque dubii practicis circa lectionem aut retentionem ejusmodi librorum, præsertim in Galliâ, vide, ibidem, à nis 734 ad 768

IV. — *Congregatio Concilii Tridentini interpres.*

376. Curam suas implendi præscriptiones decretaque sua interpretandi, ad Sedem Apostolicam remiserant Patres Tridentini. Ut eorum votum efficaciùs impleret, Pius IV Congregationem instituit ex Cardinalibus, qui

Concilio Tridentino interfuerant, conflatam, cuique datum fuit nomen : *Congregatio Concilii Tridentini interpres.*

Primùm quidem huic Congregationi solùm decreta Tridentina exequendi officium demandatum fuerat; sed S. Pius V, qui Pio IV successit, ipsi insuper dedit potestatem illa decreta interpretandi in iis quæ ipsi clara viderentur; et Sixtus V, per Bullam *Immensa*, hanc facultatem extendit etiam ad ea quæ dubia forent, Ipso tamen priùs consulto, sed hoc tantùm quoad morum et disciplinæ decreta : Pontifex enim Sibi et Successoribus reservavit interpretationem decretorum fidei. Ipsi quoque contulit potestatem statuendi pro universâ Ecclesiâ quæcumque opportuna viderentur quoad disciplinam, juxta præscriptum Concilii Tridentini. Vide alia in nostro *Manuali*, n° 769.

V. — *Congregatio super negotiis Episcoporum et Regularium.*

377. Omnia Episcoporum et Regularium negotia ad hanc Congreg. referri possunt, modò non indigeant interpretatione Decretorum Tridentinorum, nam in hoc casu Congregationi Concilii reservantur. Ad Congregationem Episcoporum et Regularium pertinet mittere visitatores, quando opus est, et Vicarios Apostolicos ad diœceses in quibus Episcopi non valent suas functiones pastorales implere. Ad ipsam quoque Pius VII appellationes in causis criminalibus per Const. *Post diuturnas* detulit. Hæc Congregatio dicitur à Card. De Luca *occupatissima, atque in negotiorum multitudine omnium major.*

Duæ sunt aliæ Congregationes pro Regularibus institutæ, et quæ sunt quasi appendices præsentis : una nempe *Super disciplinâ regulari*, ab Innocentio XII, anno 1698, creata ; et altera, anno 1846, à Pio IX *Super statu regularium.*

VI. — *S. Congregatio Rituum.*

378. Instituta fuit à Sixto V per Bullam *Immensa* : « Hæc præcipuè cura (Cardinalibus hujus Congregat.) in« cumbere debeat, inquit Pontifex, ut veteres ritus sacri,

« ubivis locorum, in omnibus Urbis orbisque Ecclesiis, « etiam in Capellâ Nostrâ Pontificiâ, in missis, divinis « officiis, sacramentorum administratione cæterisque ad « divinum cultum pertinentibus, à quibusvis personis dili- « genter observentur; cæremoniæ, si exoleverint resti- « tuantur, si depravatæ fuerint reformentur; libros de « sacris ritibus et cæremoniis, imprimis Pontificale, Ri- « tuale, Cæremoniale, prout opus fuerit, reforment et « emendent; officia divina de sanctis Patronis examinent, « et Nobis desuper consultis, concedant; diligentem quo- « que curam adhibeant circa SS. Canonizationem, festo- « rumque dierum celebrationem, ut omnia ritè et rectè et « ex Patrum institutione fiant. »

Hîc non est prætermittenda Declaratio S. Congr. Rit. data 23 mai 1846 : « An decreta à S. Congreg. emanata, « et responsiones quæcumque, ab ipsâ propositis dubiis « scripto formaliter editæ, eamdem habeant auctoritatem « ac si immediatè ab ipso Pontifice promanarent, quamvis « nulla facta fuerit de iisdem relatio Sanctitati Suæ? »

S. Congreg. respondit « *Affirmativè*, et factâ de præ- « missis omnibus Sanctissimo D. N. Pio IX Pontifici « Maximo relatione, Sanctitas Sua rescripta à Sacrâ Con- « gregatione in omnibus et singulis approbavit confirmavit- « que. » Apud Gardellini[1].

Decreta verò S. Cong. Rit. alia sunt generalia, sive *expressè Urbi et Orbi*, sive *æquivalenter*, quando nempe solvitur dubium circa aliquam rubricam jus commune facientem; alia sunt particularia, si v. g. solvatur dubium circa aliquod privilegium. Porrò etiam decreta *æquivalenter* generalia, ubique obligant, etsi non fuerint promulgata, si sint comprehensiva[2].

Nota adhuc quòd inveterata quæcumque consuetudo non possit derogare legi à decretis S. Congr. Rit. præscriptæ. Ita decisum 3 aug. 1839, in causâ Triventinâ.

[1] Ordinarius strictè « tenetur providere ut Rubricæ et Sacræ Rituum « Congregationis Decreta fideliter serventur. » S. R. C., 17 sept. 1822.

[2] « An Prælati, Archiepiscopi et Episcopi possint esse judices ad « declaranda dubia super sacris ritibus et cæremoniis? Resp. negativè » (S. R. Cong., in Visen., 1605).

Econtra, eadem decreta contrariæ consuetudini derogant. Ita decisum à S. Congr. Rit., 11 sept. 1847, in Angelopolitanâ (Tlascala). — Obstare nequit cap. *Licet*, *de Constit.*, in 6°, ubi dicitur S. Pontificem non derogare privatis consuetudinibus nisi de iis mentionem faciat : nam decreta S. Rit. Congregationis pronuntiant circa sensum legis jam existentis, contra quam consuetudo etiam inveterata, ut modò diximus, prævalere non potuit. *De Synodo diœcesanâ*, lib. 9, cap. 8, n° 3.

Ut valeant consuetudines contra Missale et Cæremoniale, expressè approbari debent[1].

VII.— *Congregatio Jurisdictionis et Immunitatis ecclesiasticæ.*

379. Erecta fuit, juxta Card. de Luca, circa initium Pontificatûs Urbani VIII.

Cognoscit hæc Congregatio potissimùm de rebus ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinentibus, et de Immunitatibus personalibus et realibus.

VIII. —*Congregatio Indulgentiarum et Reliquiarum.*

380. Instituta fuit à Clemente IX per Breve *In ipsis Pontificatûs*, « ut sacri Indulgentiarum Thesauri curæ et dis- « pensationi sacrarumque reliquiarum recognitioni, dis- « quisitioni et rectæ dispositioni peculiariter incumberet. »

Consuli debet Pontifex in gravioribus et difficilioribus quæstionibus : solutio autem dubiorum ad dogma pertinentium, ad solum Papam pertinet.

Ex decreto hujus Congreg., 19 jan. 1756, innovato 14 ap. 1836, omnes qui impetrant à Papâ concessiones generales Indulgentiarum, tenentur sub pœnâ nullitatis, exemplar earumdem concessionum ad Secretarium ejusdem Congregationis deferre. Rescripta quæ à S. Sede fuerunt

[1] « An Pontificalis, Cæremonialis Episcoporum, Martyrologii et Ritualis Romani præceptivas regulas, tolerante nempe aut permittente aut etiam quidpiam aliter statuente RR. Episcopo, canonici aliive sacerdotes possint, illæsâ conscientiâ, infringere aut omit- » tere, atque Reverendissimi Episcopi voluntas, his in casibus, sit pro » ipsis sufficiens dispensatio? R. Negativè, *et ampliùs.* » (S. R. Congr., 0 jan. 1852.)

obtenta in gratiam fidelium, ostendi debent Ordinariis locorum, ut recognoscantur antequam iis utatur possidens (Concil. Trident., sess. 21, cap. 9); hoc tamen non requiritur sub pœnâ nullitatis. Secus est dicendum de rescriptis in gratiam privati vel familiæ obtentis, pro quibus minimè requiritur ut Ordinario ostendantur.

IX. — *Congregatio Propagandæ Fidei.*

381. Instituta fuit à Gregorio XV per Const. *Inscrutab.* 22 jan. 1622.

Munus ejus est distribuere terras evangelizandas inter diversos missionarios, et eos ibi transmittere cum amplissimis facultatibus, proponere S. Pontifici aliquos eorum ut creentur Episcopi vel solùm Vicarii aut Præfecti Apostolici, decernere de variis negotiis, quæ nonnunquam exurgunt inter missionarios variorum ordinum et Ordinarios locorum.

Insuper resolvit quæstiones, vel casus conscientiæ qui proponuntur à missionariis, et ad eos mittit instructiones, ordinationes, etc., prout exigit bona rerum administratio.

Huic adjecit Urbanus VIII Collegium seu Seminarium speciale sub eodem nomine *Propagandæ Fidei*, in quo educantur adolescentes variarum gentium, infidelium, qui deinde in suas regiones fidem disseminent; habet etiam celebrem officinam typographicam, in quâ prælo mandantur libri cujuscumque idiomatis pro missionum usu.

Suis Litteris Apostolicis 6 januar. 1862, Pius IX Congregationem de Propagandâ in duas divisit partes : unam pro ritu Latino, et aliam pro ritu Orientali.

De aliis Congregationibus romanis, vide nostrum *Manuale*, à n° 783, etc.

382. Observandum est solùm, circa omnes has Congregationes, quòd habeant potestatem ordinariam, in iis quæ ipsis à Constitutionibus Apostolicis attribuuntur. Imò idem tribunal faciunt cum S. Pontifice, proindè ab iis ad Papam non potest appellari[1]. Nec earum jurisdictio ordinaria,

[1] « Le canoniste Garcias cite une lettre de la Sacrée Congrégation du

sede vacante, expirat; formas autem summarias et extrajudiciarias in suis judiciis observant. Earum jurisdictio, utpote Papalis, est supra canones, et in iisdem potest dispensare.

Aliquando in decisionibus SS. Congreg., adhibentur verba *et ampliùs*. Quæ significant : et *causa ampliùs non proponatur*[1]. Verba verò *et non concedatur*, designant concedendam non esse novam causæ propositionem. Vox *dilata*, quòd adhuc quæstio sit expendenda; vox *relatum*, quòd S. Congregatio recuset negotio attendere.

Nota adhuc quòd, in pluribus Congregationibus, unus è Cardinalibus designetur pro faciendâ negotiorum tractandorum relatione : hic Cardinalis nomine *Ponentis* solet nuncupari.

Non solent Congregationes admittere recursus qui solummodo fiunt per missionem epistolarum; sed supplex libellus in unâquâque earum Secretariâ præsentari debet de manu ad manum, per Agentem, vel alium quemdam qui deinde rescriptum vel responsionem requisiturus sit. Supplicatio verò ad Papam dirigi debet sub his verbis : *Beatissime Pater*. Mox, sed in lineâ infra positâ, inscribenda sunt nomen, qualitates, diœcesis et patria supplicantis; deinde, nullâ determinatâ formâ necessariò adhibendâ, sed stylo nitido et convenienti, simpliciter exponitur petitionis objectum. Cura autem hujusmodi supplicationes conficiendi committi potest solitis Agentibus, qui stylum et formas in eis ordinariè observandas accuratè dignoscunt.

PUNCTUM II.

DE TRIBUNALIBUS ROMANIS.

383. Hoc nomen tribuitur quibusdam Institutis, quæ certa negotia ecclesiastica, sive gratiosæ sive contentiosæ

« Concile, dans laquelle il est dit qu'on doit faire le même cas de « ce que cette Sacrée Congrégation écrit, que si le Pape l'écrivait « lui-même. Or, sous ce rapport, les Congregations sont toutes sur « le même pied d'égalité; et ce qui est vrai de l'une d'elle, l'est aussi « des autres. » Stremler, *Des peines ecclés.*, p. 509.

[1] Attamen Cardinalis Præfectus, rescripto à se subscripto, potest hanc clausulam *et ampliùs* tollere.

jurisdictionis, expedire debent : hujusmodi sunt *Cancellaria*, *Dataria*, *Pœnitentiaria* et *Rota*. De Cancellariâ et insimul de Secretariâ Brevium, vide nostrum *Manuale*, à n° 789, etc. Sit ergo tantum hîc quæstio :

1° *De Datariâ.*

384. Ad Datariam communiter recurritur pro obtinendis dispensationibus super publicis impedimentis matrimonii et publicis irregularitatibus.

Vulgò à Datariâ exigitur pecuniæ summa, quæ dicitur *componenda*, et quæ à S. Sede in pias causas expenditur.

Constitutione suâ *Gravissimum*, 6 decemb. 1745, Benedict. XIV determinavit quænam gratiæ et negotia per Datariam, quænam per Secretariam Brevium, et quænam per Pœnitentiariam expediri deberent.

2° *Pœnitentiaria.*

385. Ad hoc tribunal recurri solet pro iis quæ spectant forum internum.

Antiquitùs etiam in publicis impedimentis et irregularitatibus dispensabat Pœnitentiaria, eique commissa erant ferè omnia negotia quæ nunc Datariæ Breviumque Secretariæ reservantur ; sed à Pio IV ferè omnes ipsius facultates ad solum forum internum reductæ fuêre, et in quibusdam duntaxat casibus dispensat pro foro externo.

Quibusnam membris constet S. Pœnitentiaria et quid de eâ statuerit Bened. XIV in suâ Const. *Pastor bonus*, vide in nostro *Manuali*, à n° 793, etc.

Directè (etiam *par la poste*) recurri potest ad Majorem Pœnitentiarium; idque valent tàm pœnitens quàm confessarius. Superscriptio hæc ipsis apponitur : *Eminentissimo Cardinali Majori Pœnitentiario.* Intus verò sint hæc prima verba : *Eminentissime et Reverendissime Domine...* Vernaculâ linguâ conscribi possunt. In fine autem exprimi nitidè debent nomen, cognomen et locus illius ad quem responsio erit mittenda. Sic verò terminatur : *Dignetur Eminentia Vestra rescribere ad N...*

Responsa Pœnitentiariæ aliquando non facilè possunt benè intelligi ob frequentes abbreviationes in iis adhibitas.

Hic quasdam ab abbreviationibus adhiberi solitis, referre et explicare utile ducimus : *alr*—aliter; *abs*—absolutio; *ao*—anno; *aplica*—apostolica ; *aucte*—auctoritate ; *ben* aut *beneonem*—benedictionem; *cen*—censuris; *confeone*—confessione; *coini*—communioni; *consciæ*—conscientiæ; *constibus*—constitutionibus ; *discreoni*—discretioni ; *dudo*—dummodo ; *Eccle*—Ecclesiæ ; *exit*—existit ; *epus*—episcopus ; *excoc*—excommunicationi ; *gali*—generali ; *humoi*—hujusmodi ; *infraptum*—infra scriptum; *igr*—igitur; *innoti*—innodati; *matrium*—matrimonium; *mir*—misericorditer; *ordibus*—ordinationibus ; *pœnia*—pœnitentia ; *saluri*—salutari ; *quatus*—quatenus ; *sen*—sententiis ; *ten*—tenore; *sartum*—sacramentum, etc.

Satis patet quòd indulta S. Pœnitentiariæ vim in foro interno tantùm habentia, rem integram relinquant pro foro externo; unde post ipsorum executionem sunt destruenda.

3° *Rotæ tribunal.*

386. Juxta du Cange, hoc nomen Rotæ venit à pavimento audientiæ in formam *rotæ* disposito. Sed alii aliter hanc denominationem explicant; et juxta Bouix, *De Curiâ Romanâ*, p. 280, ortum habet à modo usitato Auditorum procedendi per *turnum*.

Incertum est quo tempore Rotæ Auditores cœperint judicum partes adimplere ; à quibusdam tamen assignatur epocha pontificatûs Joannis XXII. Eorum numerus indeterminatus fuit ante Sixtum IV, à quo ad duodecimum fuit reductus. Inter eos unus Germanus, unus Gallus, duo Hispani propter duo Castellæ et Arragoniæ regna, cæterique Itali.

Ad tribunal Rotæ referuntur appellationes causarum spiritualium de toto mundo, causarum verò civilium ex solo Statu Ecclesiastico, modò causæ, quando sunt privatæ excedant summam 500 ducatorum, aut 24 ducatorum quando sunt beneficiales. Causæ verò criminales ad Rotam non deferuntur. Ab anno 1870 siluit Tribunal Rotæ.

Quamvis sententiæ Tribunalis Rotæ sint magni ponderis, ob scientiam legum et integritatem judicum, non tamen eamdem habent auctoritatem ac sententiæ Congre-

gationum Romanarum, et actus aliorum supra dictorum Tribunalium : Congregationes enim, et alia præfata Tribunalia eamdem personam et idem tribunal faciunt cum Papâ, in iis quæ ipsis sunt attributa; unde non licet ab eorum sententiis ad Papam appellare. Non autem res ita se habet quoad Tribunal Rotæ; habet quidem auctoritatem suam à S. Sede delegatam : imò juxta quosdam, ordinaria est ipsius jurisdictio; sed, juxta omnes, est Tribunal à Papâ distinctum; unde à Rotâ potest ad S. Pontificem appellari. Item Congregationes possunt aliquando, si expedire judicaverint, declinare à rigore juris, quia tanquam Papæ Vicariæ in canonibus valent dispensare; sed non item S. Rota, quæ tenetur semper suas sententias juri conformes reddere. Legem non faciunt pro inferioribus tribunalibus Rotæ sententiæ. Vide alia in nostro *Manuali*, à n° 798.

§ III.

De Ministris S. Pontificis extra Curiam Romanam.

Hi sunt, ut jam diximus, Legati, Nuntii, Vicarii et Præfecti Apostolici, Commissarii, etc.

I. — De legatis et nuntiis.

387. Legati suum nomen trahunt ex eo quòd publicè emittantur seu ablegentur; hodie duplicis potissimùm sunt generis : *à latere* nempe et Legati missi, seu Nuntii Apostolici.

Legati *à latere* sunt Cardinales quos S. Pontifex quasi ex suo dimissos latere [1], aut ad Supremos Principes, aut in ditionis ecclesiasticæ provincias mittit. Hi supra cæteros Legatos eminent; eorum in provinciam adventu, silet aliorum Legatorum potestas (cap. 8, *De off. Leg.*). Utuntur Apostolicis Insignibus (cap. 23, *De Priv.*); et amplissimâ fruuntur potestate quam describunt Litteræ Apostolicæ per quas munus Legationis accipiunt. Statim hac hujusmodi Legati à Româ vel civitate in quâ Papa residet, exeunt,

[1] Cardinales ad latus Pontificis assistunt, et sic dum mittuntur, quasi à latere extrahi videntur (Ferraris, v° *Legatus*, n° 9).

purpureis vestibus, more regum, equo albo seu palafredo, frenis ac calcaribus deauratis ornati procedunt : ad fines suæ Provinciæ devenientes, sono campanarum à clero populoque solemnissimâ pompâ, sub baldachino, erectâ eorum cruce, sunt excipiendi. Coram eis Archiepiscopi suam crucem nequeunt erigere, nec ipsis aut Episcopis aliisque Prælatis licet populum benedicere, imò cæteri Legati insignia sua deponunt. Ingredienti Legato ecclesias Episcopus aspersorium porrigit ejusque manus osculatur.

388. Legati *missi* seu Nuntii Apostolici de Cardinalium numero non sunt, sed à Papâ mittuntur ad Supremos Principes, ut in eorum regnis munus Legationis obeant. Eorum potestas definitur Litteris quibus ipsis à S. Pontifice officium commissum est, neque Legato *misso* adhibetur fides, nisi is primùm Litteras ipsas protulerit.

Qui resident apud Supremos Principes dicuntur *Nuntii Apostolici*; qui verò commorantur in locis quibus Princeps non adest, vel suum munus modo tantùm provisorio exercent, *Internuntii* appellantur.

De facultatibus Legatorum et Nuntiorum et aliis pluribus, vide dicta in nostro *Manuali*, nis 803, etc.

389. Quærit. Quænam sit legislatio Gallici Gubernii quoad Legationes S. Sedis, et quid de eâ sit sentiendum ?

Resp. 1° Juxta articulos 11 et 12 Collectaneorum Libertatum Gallicanarum, quarum Puteanus (Pithou) est auctor, nonnisi consentientibus regibus nostris, Legati Papæ in Galliâ erant admittendi. Et id quidem à Gubernio prætendebatur olim in Galliâ, ideòque Bullæ quibus Legati instituebantur, in Supremâ Curiâ vulgò dictâ *Parlement*, erant examinandæ, recognoscendæ et registrandæ.

Jurisprudentiam hanc sancivit lex organica, 18 Germin. anni X, cujus sic habet art. 2 : « Aucun individu se disant « Nonce, Légat, Vicaire ou Commissaire Apostolique ne « pourra, sans la même autorisation (du Gouvernement), « exercer sur le sol français ni ailleurs aucune fonction « relative aux affaires de l'Église Gallicane. »

Resp. 2° Hujusmodi legislationem esse Juris Ecclesiastici destructivam ; illâ enim legitimatâ, suam supremam et plenam auctoritatem in universali Ecclesiâ, S. Pontifex

non valebit exercere nisi dependenter à beneplacito civilis potestatis; proinde illi subjacebit, nec ampliùs poterit esse libera. Porrò, inquiebat Card. Caprara, quomodo prædicaturi Evangelium fuissent Apostoli, si gubernia in eos talibus juribus potita fuissent? Ergo omnis juris ecclesiastici prædicta legislatio est destructiva. Vide in nostro *Manuali*, n° 813, quomodo respondendum sit quibusdam object. D. Prompsault.

II. — De vicariis, præfectis et commissariis apostolicis, etc.

390. *Vicarii Apostolici* sunt illi quibus S. Pontifex alicujus Ecclesiæ curam pastoralem committit, ut illam non suo sed Papæ nomine exerceant. Vide nostrum *Manuale*, n° 815, etc.

Præfecti Apostolici differunt à Vicariis Apostolicis in eo quòd Præfecti sint simplices sacerdotes; dum ordinariè Vicarii caractere episcopali sunt insigniti.

Commissarii Apostolici sunt ii quos S. Pontifex delegat ad informandum et judicandum super aliquo negotio, prout contingit in dispensationibus matrimonialibus, quarum executio committi solet Officiali Episcoporum: vocantur etiam *Delegati*. De iis consulendus est Titulus Decretalium *De officio Judicis Delegati*.

« Delegatus Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejus, « debet esse constitutus in aliquâ Dignitate ecclesiasticâ, « vel Personatu, aut esse Canonicus Ecclesiæ Cathedralis « (cap. *Statutum* 2, *De rescriptis*, in 6°), aut esse Officialis « seu Vicarius Generalis Episcopi, vel Prior Conventualis: « Clem. *Etsi principalis* 2, *De rescript.* » (Ferraris, v° *Delegatus*, n[is] 29 et 30.) Sub nomine Prioris Conventualis veniunt omnes Superiores Conventuales regularium.

De Protonotariis Apostolicis, vide nostrum *Manuale*, n° 818, etc.

CAPUT II.

DE PATRIARCHIS, PRIMATIBUS ET METROPOLITANIS.

Post S. Pontificem, prima loca Hierarchiæ jurisdictionis occupant Patriarchæ, Primates et Metropolitani.

I. — DE PATRIARCHIS.

391. Patriarchæ sunt Episcopi qui præsunt, non uni Diœcesi tantùm vel Provinciæ, sed pluribus Provinciis et Regionibus.

Illorum origo dimanat ab Apostolis. Nominis tamen Patriarchæ prima mentio occurrit in Concilio Chalcedonensi in quo sæpe acclamatum fuit : *Sanctissimo et Beatissimo universali Magnæ Romæ Patriarchæ Leoni.*

Præter Romanum Pontificem, duorum tantùm aliorum Patriarcharum meminit Synodus Nicæna, Alexandrini nempe et Antiocheni; duo insuper alii ad hanc Dignitatem fuêre postea evecti, videlicet Constantinopolitanus et Hierosolymitanus Episcopi.

Alexandrinus Patriarcha præerat Ægypto, Lybiæ et Pentapoli; Antiochenus primùm toti Orienti, Romanus verò toti Occidenti. Detractæ sunt postea à Patriarchatu Antiocheno tres Palestinæ, ut tribuerentur Hierosolymitano Patriarchæ; Constantinopolitano verò sunt tributæ tres regiones seu Diœceses, Pontica nempe, Asiana et Thracia.

Nonnisi auctoritate S. Sedis instituti fuêre illi Patriarchæ, quæ etiam ordinem inter ipsos servandum determinavit, ut videre est in cap. *Antiqua, De Privilegiis* : « Antiqua Patriarcharum Sedium privilegia renovantes, « sanctâ universali synodo (Later. IV) approbante, sanci- « mus, ait Innocentius III, ut post Romanam Ecclesiam, « quæ, disponente Domino super omnes alias ordinariæ « potestatis obtinet Principatum, utpote Mater universo- « rum Christi fidelium et Magistra, Constantinopolitana « primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, « Hierosolymitana quartum locum obtineat, servatâ cuili- « bet propriâ dignitate. »

Potestas Patriarcharum in Metropolitas est ferè eadem

ac istorum in suffraganeos; etenim « Primùm jus (eorum) « erat, inquit Card. Soglia (*Inst. jur. publ.*, lib. 2, § 345), « consecrandi Metropolitas, eisque pallium tribuendi, post- « quam tamen ipsimet Patriarchæ à Romano Pontifice pal- « lium accepissent; ordinationes verò Episcoporum ad « Metropolitas pertinebant... Patriarcha (autem) Alexan- « drinus peculiari jure (gaudebat) non modò Metropolitas, « sed cunctos etiam sui Patriarchatûs Episcopos confirmandi « consecrandique.» Vide alia in nostro *Manuali*, n[is] 822, etc

Sunt insuper multi alii Patriarchæ gradûs inferioris, qui non procul distant à Primatibus, ac medium tenent locum inter Majores Patriarchas ac Metropolitas: eorum potestas trahitur in omnes certi regni ac nationis Metropolitas et Episcopos; ipsi verò *Majori Patriarchæ* subjiciuntur, cujus intra fines Episcopatum tenent. Hujusmodi sunt Patriarchæ: 1° Aquileiensis (qui Patriarchatus postea ad Gradensem, deinde, anno 1450, à Nicolao V ad Venetensem Ecclesiam translatus est); 2° Bituricensis in Galliis (erectus à Nicolao I, et suppressus, anno 1755, à Bened. XIV); 3° Ulyssiponensis (Lisbonne) sæculo XVIII creatus.

II. — De primatibus.

392. Qui apud græcos *Exarchi* dicti sunt, Primates apud Latinos vocati fuêre, et hodie communiter intelliguntur qui præsunt pluribus Metropolitis.

Primatis prærogativa est ut ad ipsum appellari possit à Metropolitanorum sententiis. Idque constat 9° et 17° canonibus Concilii Chalcedonensis; sed certum est Primates et Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Episcopis, nisi quantùm sacri canones concedunt et prisca consuetudo illis antiquitus contulit, prout definivit Nicolaus I, cap. *Conquestus* 8, causa 9, q. 3. Vide alia in nostro *Manuali*, n° 825, etc.

III. — De metropolitanis.

393. *Metropolitanus* seu *Metropolita* sic vocatur à Metropoli seu civitate Matrice. Metropolis erat caput Provinciæ, et qui in eâ Episcopatum gerebant, dicti fuerunt Metropolitæ. Vocati sunt etiam postea Archiepiscopi: quod nomen, inquit Devoti, etsi primùm latiùs pateret, tamen

lapsu temporum translatum est ad eos qui Provinciæ uni erant præpositi, quales sunt Metropolitæ.

Vox *Archiepiscopus* à duabus vocibus græcis derivat quæ significant *Principem Episcoporum*.

394. Latissimè olim extendebatur Metropolitarum jurisdictio. Etenim tanta fuit ut prohibiti fuerint ipsi Episcopi suffraganei aliquid magni momenti agere sinè Metropolitani consensu. Quinimò Archiepiscopus primas habebat partes in electione Episcoporum suæ Provinciæ; adeò ut citra ejus sententiam nemo posset Episcopus constitui. Ejus item erat electos episcopos examinare, confirmare, ordinare, instituere, erudire, ac in eorum mores animadvertere. Hinc Suffraganeorum obligatio juramentum fidelitatis præstandi suo Metropolitano; sed hoc non est ampliùs in usu (S. Cong. Conc. 19 nov. 1578).

Posterioribus verò sæculis, diminutionem passa est jurisdictio Archiepiscopi in suffraganeos Episcopos. Reservatæ fuerunt Apostolicæ Sedi omnium Episcoporum confirmationes, consecrationes et etiam electiones.

Adhuc tamen Metropolita jurisdictionem habet in omnes suæ Provinciæ Episcopos; supplet eorum negligentiam, eosque vocat ad Synodum provincialem; inquirit in absentiam, atque ad residentiam compellit; negligentes ad officium cogit; jus dicit inter eos qui à Suffraganeorum judicio ad se provocant; denique in totâ provinciâ crucem præ se fert, insigne jurisdictionis suæ, etiam per loca exempta; item potest ferre mozettam et populo benedicere per totam provinciam, etiam in locis exemptis; potest celebrare pontificaliter in totâ Provinciâ.

« Olim, addit Devoti (lib. 1, sect. 3, § 41), Metropolitæ « lustratâ propriâ diœcesi, lustrare poterant diœceses Suf« fraganeorum suorum (cap. 1, *De Censibus*, in 6°). Nunc « non possunt, nisi causa in Provinciali Synodo cognita et « probata sit. » (Concil. Trid., sess. 24, c. 3, *De ref.*, Urbanus VIII, Const. *Exponi*.)

Sede Suffraganeâ vacante, si Canonici per octo dies non constituant Vicarium Capitularem, vel idoneum non elegerint, illorum negligentiam debet supplere Metropolitanus

(Trid., sess. 24, c. 16, *De ref.*). Vide plura alia in nostro *Manuali*, à n° 830, etc.

395. Quærit. Cujus generis sit jurisdictio Metropolitanorum in Suffraganeos, eorumque subditos?

Resp. Generatim videri esse admittendum quòd jurisdictio Metropolitana sit restringenda, tàm quoad Suffraganeos quàm eorum subditos, ad solos casus in jure expressos, illud certum videtur quoad subditos Suffraganeorum. Aliqua verò dubitatio oriri posset quoad ipsos Suffraganeos : attamen idem quoad ipsos potest concludi ex cap. *Venerabilis* 7, *De sentent. excomm.*, ubi dicitur quòd Archiepiscopus et ipsius Officialis « nec *excommunicantium* (suffraganeorum), « nec excommunicatorum sint judices ». Refertur etiam Sacræ Congr. Conc. declaratio sic habens: « Metropolitani, « Archiepiscopi, Primates aut Patriarchæ, in *suffraganeos* « eorumve subditos non judicent, nisi in casibus à jure « expressis. »

Hæc pro causis criminalibus. Pro causis verò civilibus in quibus Suffraganeus est reus, idem plures affirmant; sed Cardinalis Soglia (*Inst. jur. publ.*, § 47) videtur aliter sentire : « Quia, inquit, de causis civilibus Episcoporum « nihil in Concilio (Trident.) statutum fuit, idcirco *ex com-* « *muni Canonistarum sententiâ* permanet jus antiquum, « quo sancitum est ut *civiles Suffraganeorum causæ apud* « *Metropolitanum agantur.* »

Erga subditos Suffraganeorum, jurisdictio Metropolitana non est immediata et directa, sed tantùm mediata; et solùm exerceri potest suppositis quibusdam aliis, v. g. appellatione, visitatione, negligentiâ, etc. Sic 1° « Nequit Ar- « chiepiscopus Suffraganeorum subditos judicare in primâ « instantiâ; nec eorum causas coram Suffraganeis pen- « dentes ad se advocare; nec ante sententiam definitivam « in primâ instantiâ, recipere appellationem ab aliquâ « sententiâ interlocutoriâ, aut gravamine; aut inhibitionem « ulteriùs procedendi Suffraganeo ejusve Officiali facere, « nisi fortè gravamen tale foret ut non posset per appella- « tionem à definitivâ reparari, aut non posset ab ipsâ defi- « nitivâ appellari. Constat cap. 1, sess. 13, et cap. 20, sess. « 24, Trident. Conc.

« Si tamen causa, in curiâ Suffraganei, intra biennium « non finiatur, liberum est partibus, et uni etiam parti, « Metropolitani tribunal adire (Trid., c. 20, sess. 24)

« Metropolitanus est judex competens, quoad omnes « Suffraganeorum suorum subditos, in secundâ instantiâ « quando ad ipsum legitimè appellant. » Bouix, *De Episcopo*, t. 1, p. 173.

2° In casu visitationis Provinciæ, Archiepiscopus potest omnium confessiones audire, ipsos absolvere, atque pœnitentias injungere salutares (cap. ult. *De Censib.*, in 6°); idque tàm per se quàm per alios, etiam absolvendo à casibus Episcopo Suffraganeo reservatis.

Non tamen potest visitans jurisdictionem fori contentiosi exercere in subditos Suffraganei, nisi in duobus casibus, videlicet in criminibus notoriis puniendis, ut dicitur cap. *Romana sanè*, *De Censib.*, in 6°; et quando subditi Suffraganeorum vel ipsi Archiepiscopo jurisdictionem in provinciâ suâ exequenti, vel ejus Nuntiis, aut familiæ injuriam seu manifestam offensam inferre præsumunt, etiamsi ejus jurisdictionem inde impediri non contingat cap. 1, *De Pœnis*, in 6°.

3° Tertius casus est quando Suffraganeus Episcopus est negligens in eo quod facere debet.

Si Suffraganeus deneget dispensationem, in iis casibus in quibus est debita ratione personæ, loci, ætatis, temporis, pietatis et Ecclesiæ utilitatis, tunc potest Metropolitanus illam concedere. Vide alios casus et plura alia in nostro *Manuali*, à n° 842, etc.

396. Quærit. Quænam sit in Galliâ legislatio civilis circa Metropolitanos ?

Resp. Illam contineri in sequentibus Legis Organicæ articulis :

« Art. 13. Les Archevêques consacreront et installeront[1] leurs Suffragants. En cas d'empêchement ou de « refus de leur part, ils seront remplacés par le plus ancien Evêque de l'arrondissement métropolitain.

[1] Solent Episcopi in Galliâ suam sedem occupare per procuratorem; totaque cæremonia quæ tunc fit, dirigitur per Primam Capituli Dignitatem.

« Art. 14. Ils veilleront au maintien de la foi et de la « discipline dans les diocèses dépendant de leur Métropole.

« Art. 15. Ils connaîtront des réclamations et des plain- « tes portées contre la conduite et les décisions des Evêques « suffragants... » (Proinde « Ce n'est point devant le « Conseil d'État et par voie d'appel comme d'abus qu'un « prêtre doit attaquer l'interdit de ses fonctions ; c'est « devant le Métropolitain qu'il doit se pourvoir. Arrêt du « Conseil d'État du 31 juillet 1829. » Ita *Journ. des Fabr.*, t. 1, p. 16, note 2).

« Art. 4. Aucun Concile national ou Métropolitain, au- « cun Synode diocésain, aucune assemblée délibérante « n'aura lieu sans la permission expresse du gouverne- « ment. » (Libertati ecclesiasticæ adversatur hæc legis dispositio).

« Art. 36. Pendant la vacance des siéges, il sera pourvu « par le Métropolitain et, à son défaut, par le plus ancien « des Évêques suffragants, au gouvernement des Dio- « cèses. » Illa dispositio, sacris canonibus non consentanea, mutata fuit per Decretum 28 febr. 1810, in quo sancitur (art. 5 et 6) : « Pendant les vacances des siéges, « il sera pourvu, conformément aux lois canoniques, au « gouvernement des Diocèses. Les Chapitres doivent pré- « senter au Ministre des cultes les Vicaires Généraux « qu'ils auront élus, pour que leur nomination soit re- « connue par le gouvernement. » Ita *Journ. des Fabr.*, tom. 1, p. 20 in notis : et sic hodie in praxi servatur.

De Pallio, vide nostrum *Manuale*, n° 846.

CAPUT III.

DE EPISCOPIS.

ART. I.

DE NOTIONE OFFICII EPISCOPI ET NATURA POTESTATIS IPSI TRADITÆ.

397. Episcopus græca vox est quæ latinè *Inspectore* significat.

Quoad rem, definitur Episcopus : Ille qui recepit sacerdotii plenitudinem, quatenus à Christo ad regimen ecclesiasticum institutam.

Sicut Episcopo populus seu portio ovilis Christi solet assignari, ita et Ecclesia specialis, in quâ tanquam in propriâ Sede, munia pontificalia jus exercendi habeat, quæque idcirco vocatur *Cathedralis*. Solus Papa Ecclesiam in Cathedralem erigere potest (Cap. *Præcipimus* 53, c. 16, q. 1).

Item ad solum Papam pertinet determinare uniuscujusque diœcesis limites.

398. Duplex est potestas Episcoporum : alia ordinis, jurisdictionis altera : prior est illa quæ ipsi confertur per consecrationem Episcopalem, vi cujus potest quædam sacramenta, Ordinis videlicet et Confirmationis, validè administrare quæ non valent meri sacerdotes ; posterior est potestas quam ipsi habent gubernandi subditos in ordine ad vitam æternam. De duplici illâ potestate vide dicta supra (151, etc.). Potestas jurisdictionis in Episcopis est præsertim pro foro externo, et sic differt à parochiali potestate.

399. Quærit. 1° An Episcopi sint presbyteris superiores? Respondeo statuendo sequentem propositionem :

Propositio. — *Certum est de fide Episcopos esse presbyteris superiores.*

Ita definivit Synodus Trident., sess. 23, can. 7 : « Si « quis dixerit Episcopos non esse presbyteris superiores.., « anathema sit. » Vide etiam cap. 4 ejusd. sess.

Constat 1° ex epistolis S. Ignatii martyris, in quibus Episcopi distinguuntur à presbyteris, ipsisque superiores exhibentur : sic cap. 8 Epistolæ ad Smyrnæos : « Omnes « Episcopum sequimini, ut Jesus Christus Patrem, et « presbyterium ut Apostolos; diaconos autem revereamini, « ut Dei mandatum. » In Epistolâ ad Magnesianos loquens de Damâ illorum Episcopo, sic habet : « Vos decet « non familiariùs ac superbè uti ætate (juniori) Episcopi; « sed secundùm virtutem Dei Patris omnem impertiri illi « reverentiam : quemadmodum novi *sanctos facere presby-* « *teros*, non respicientes ad apparentem juvenilem ordi- « nationem... »

Item constat ex S. Cypriano (in Epistolâ 11, p. 21, edit. Baluz.) : « Audio quosdam de presbyteris, nec Evangelii « memores, nec quid ad nos martyres scripserint cogi- « tantes, nec *Episcopo honorem sacerdotii sui et Cathedræ* « *reservantes*, jam cum lapsis communicare cœpisse. » — Ex Tertull., libr. *De Baptismo*, c. 17 : « Dandi quidem « habet jus summus sacerdos, qui est Episcopus, dehinc « presbyteri et diaconi, non tamen *sinè Episcopi aucto-* « *ritate.* »

Probat. 2° etiam ex eo quòd assertum Aerii, « *nullum* « *inter utrumque* (presbyterum et Episcopum) *discrimen* « *est ; est enim amborum unus ordo, par et idem honor ac* « *dignitas* », statim, tanquam hæresis manifesta rejecta fuerit, ut constat ex S. Epiphanio qui illam septuagesimam quintam vocat.

Probari posset multis aliis argumentis à D. Bouix coacervatis, *De Episc.*, t. I, p. 9, etc., eo præsertim quòd à primis Ecclesiæ sæculis contexeretur accuratè catalogus Episcoporum singularum Ecclesiarum, ad quem provocabant SS. Patres ad confutandos hæreticos. « Edant ergo, « inquiebat Tertullianus (*De Præscript.*, cap. 22), origines « Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum « suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut « primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Aposto- « licis Viris (qui tamen cum Apostolis perseveraverit) ha- « buerit auctorem... » Porrò si Episcopis æquales habiti fuissent presbyteri in his Ecclesiæ primordiis, non Episcoporum duntaxat contextus fuisset catalogus, sed et omnium presbyterorum. Ergo presbyteris superiores sunt Episcopi, et illud est de fide.

Objiciuntur 1° varii Scripturarum textus ex quibus colligi posse videtur nullum, Apostolorum tempore, exstitisse discrimen Episcopos inter et presbyteros : sic in suâ Epist. ad Titum Paulus, postquam dixerit (cap. 1, v. 5) : « Reli- « qui te Cretæ ut constituas per civitates *presbyteros* », ibidem (v. 7) adjicit : « Oportet enim Episcopum sinè cri- « mine esse. »

Item in cap. 20, v. 17, *Act. Apostol.*, dicitur : « Paulus « à Mileto mittens Ephesum vocavit majores natu (græcè

« πρεσβυτερίου) Ecclesiæ : qui cùm venissent ad eum et « simul essent, dixit eis... : Attendite vobis et universo « gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit *Episcopos* regere « Ecclesiam Dei. » Ergo primis Ecclesiæ sæculis iidem erant presbyteri et Episcopi. Ergo, etc.

Resp. Duplici præsertim modo præsentem difficultatem solvi : 1° Alii cum Petavio dicunt, primordiis Ecclesiæ, omnes vel plerosque presbyteros simul ordinatos fuisse Episcopos, ut sic plures in promptu essent qui præfic valerent variis urbibus et populis qui quotidie fidem Christianam amplectebantur : quod non impediebat quominus ex tunc distingueretur Episcopatus à simplici presbyteratu.

2° Alii cum Mamachio dicunt Episcopos vocatos fuisse etiam presbyteros : presbyterum enim sese vocat S. Petrus (1ª Epist., c. 5, v. 1) ; itemque S. Joannes (2ª Epist., v. 1, et 3ª Epist., v. 1) : quod non impedit quominus exstitissent etiam tunc meri presbyteri, qui caractere episcopali carebant et ab Episcopis prorsus distincti erant. Sic sentiebat S. Joannes Chrysost. (*Homil.* in cap. 1, *ad Philipp.*): « Antiquitùs ipsi etiam presbyteri vocabantur Episcopi et « Diaconi Christi, et Episcopi presbyteri. Quocirca vel « hodie multi Episcopi ita scribunt : *Compresbytero* et « *Condiacono.* Procedente verò tempore, proprium cuique « distributum est nomen, ut hic quidem Episcopus, ille « verò presbyter appelletur. »

Objic. 2° Plura verba S. Hieronymi quibus clarè pronuntiatur nullum esse discrimen Episcopum inter et presbyterum : sic in Epist. ad Titum super his verbis « *ut* « *constituas per civitates presbyteros* », etc., ait : « Idem est « ergo presbyter qui et Episcopus ; et antequam diaboli « instinctu... diceretur in populis : *Ego sum Pauli, Ego* « *Apollo, Ego autem Cephæ*, communi presbyterorum « consilio Ecclesiæ gubernabantur... Putat aliquis non « Scripturarum, sed nostram esse sententiam, *Episcopum* « et *presbyterum unum esse...* Relegat Apostoli ad Philip- « penses verba dicentis : *Paulus* et *Timotheus...* omnibus « Sanctis... cum *Episcopis* et Diaconis, etc... Sicut ergo « presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine, ei qui « sibi præpositus fuerit esse subjectos, ita Episcopi nove-

« rint se, *magis consuetudine quàm dispositionis Dominicæ* « *veritate*, *presbyteris esse majores*, et in communi debere « Ecclesiam regere, imitantes Moysen, qui cùm haberet « solus præesse populo Israël, 70 elegit, cum quibus po- « pulum judicaret. » Eamdem doctrinam S. Hieronymus defendit in suâ ad Evagrium epistolâ.

Resp. 1° Certum est S. Hieronymum clarè distinxisse inter Episcopum et presbyterum : in ipsâ enim epistolâ ad Evagrium sic ait : « Quid enim facit, *exceptâ ordinatione*, « Episcopus quod presbyter non faciat? » — Ergo juxta S. Doctorem, presbyter non potest facere ordinationem, sed solus illam peragere valet Episcopus.

Ad cap. 26 Evangelii S. Matth. sic habet idem S. Doctor : « Quod fecerunt et Apostoli, per singulas provincias ordi- « nantes *presbyteros* et *Episcopos*. » Ergo distinguebat illos duos gradus. Sic adhuc habet in Epistolâ ad Marcellum : « Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent. Nec du- « bium quin de 12 Apostolis sermo sit, de quorum fontibus « derivatæ aquæ totius mundi siccitatem rigant. Juxta has « aquas 70 creverunt palmæ, quos et *secundi ordinis* sacer « dotes intelligimus præceptores. »

Tandem idem S. Doctor tenet naufragium in portu fa- cere, qui nullum discrimen putant intercedere presbyte- rum inter et Episcopum. « Nihil interest, scribit, inter « presbyterum et Episcopum; eadem Dignitas mittentis « (Episcopi) et missi (presbyteri) : hoc satis imperitè, in « portu, ut dicitur, naufragium. » (Adv. Joann. Hieroso lymitan. Episc.)

Clarè hæc manifestant magnum interesse, ex S. Hie- ronymo, discrimen inter Episcopum et presbyterum. Si ergo verba in objectione relata in bonum sensum intelligi non possunt, dicendum erit sibi contradicere S. Doctorem, proinde nullam esse ipsius auctoritatem : sed in bonum sensum posse reduci necessariò dicendum est, alioquin ex- plicari non valeret quomodo S. Hieronymus non habitus fuerit in hoc puncto hæreticus, sicut reverà prius habitus fuerat Aerius, statim ac negaverat Episcopos meris presby- teris superiores esse.

Porrò diversimodè objecta verba S. Hieronymi catholicè

explicant interpretes : alii enim, juxta allatam in primâ objectione Petavii responsionem, volunt S. Doctorem locutum fuisse de presbyteris qui, ut primitùs solebat fieri, ordinati erant etiam Episcopi ; alii autem contendunt Hieronymum locutum fuisse, non de eo quod erant in jure presbyteri, sed de eo quod erant primitùs ex consuetudine : quamvis enim semper de jure Episcopi fuerint superiores presbyteris, tamen ex consuetudine, primitùs communi presbyterorum consilio gubernabant Ecclesias. « Unde, ait « D. Bouix, *De Episcopo*, tom. 1, p. 29, in hoc uno tan« dem æquales initio Episcopos et presbyteros pronuntia« vit Hieronymus, in *nomine* scilicet et in *exercitio* potes« tatis administrandæ. » Et hoc quidem contigisse ex Ecclesiasticâ dispositione existimavit.

400. Quærit. 2° Sub quonam respectu Episcopi sint presbyteris superiores? — Ordine tantùm? — An etiam jurisdictione?

Resp. Certum, imò de fide est eos esse superiores presbyteris ratione ordinis, proinde ex institutione divinâ. Etenim habent potestatem ordinandi et confirmandi quam non habent simplices presbyteri. Constat can. 7, sess. 23, Conc. Trident., multisque aliis monumentis. Sufficiat hic meminisse ideo ordinationem Ischiræ fuisse habitam ut nullam à Concilio Alexandrino et à S. Athanasio, quia presbyter fuerat ordinatus à Collutho qui, presbyter tantùm, sé finxerat Episcopum. Item S. Chrysost. (*Homil.* 11, in *Epist. ad Timoth.*, n° 1) de Episcopis sic habet : « Ordi« natione solâ superiores sunt : atque hinc tantùm patet « eos presbyteris præstare. »

Quoad jurisdictionem, patebit ex dicendis in quæstionibus subsequentibus, Episcopos fuisse pariter à Christo institutos ut simplicibus presbyteris clericis ac laicis ordinariè præessent.

401. Quærit. 3° An et quatenus Episcopi sint Apostolorum Successores?

Resp. 1° Certum esse Episcopos in aliquo sensu verè Apostolis successisse : constat ex sess. 23, cap. 4, Concil. Trident.

Resp. 2° Ut intelligatur quonam sensu Episcopi Apos-

tolis successerint, observandum est singulos Apostolos habuisse à Christo cum plenitudine sacerdotii jurisdictionem universalem, Petro tamen tanquam Superiori subjectam. Multa momenta in probationem afferri possent; sufficiat allegare verba S. Matth. (cap. 18, v. 18) : « Amen « dico vobis quæcumque alligaveritis », etc.; verba S. Marci (cap. 16, v. 15) : « Euntes in mundum universum, præ« dicate omni creaturæ »; et insuper verba S. Joann. (cap. 20, v. 21), et S. Matth. (cap. 28, v. 18). — « Omnes Apos« toli, inquit Suarez, acceperunt à Christo Domino juris« dictionem et spiritualem potestatem in totam Ecclesiam « et in totum orbem. Conclusio est certa et communis. » (*Tract. de Fide*, part. 1, disp. 10, sect. 1, n° 1.) Hoc prænotato :

Dicendum est : 1° Præter Romanum Pontificem et Episcopum Hierosolymitanum, nullum Episcopum esse Successorem Apostolorum, eo sensu quòd Sedes quam quisque eorum occupat, aliquem ex Apostolis in primum Episcopum habuerit : Sedes autem Antiochena primùm quidem fuit occupata à S. Petro, dici tamen nequeunt Patriarchæ Antiocheni Petro propriè successisse.

Dicendum 2° Episcopos non esse Apostolorum successores quoad universalem in toto mundo jurisdictionem : nam jurisdictio, à Christo generaliter Apostolis commissa, erat in eis (Petro tamen excepto) extraordinaria, nec data ut permanenter in cæteros Episcopos transfunderetur ; multis argumentis id probari potest ; sufficiat hîc sequentia referre : 1° Episcopi Hierosolymitani erant certè successores unius Apostolorum, videlicet S. Jacobi : constat tamen, etiam à primordiis Ecclesiæ, ipsorum jurisdictionem non se extendisse ultra civitatem et illius confinia, aut ad summum ultra Palestinam, prout constat ex quamplurimis antiquitatis documentis.

2° In canone 28 Apostolorum sic decernitur : « Episcopus « non audeat *extra fines suos* ordinationes facere in civita« tibus aut pagis ipsi non subditis. »

3° In Concilio Constantinopolitano (anni 381) sic statutum reperitur : « Secundùm regulas, constitutus Alexan« driæ quidem Episcopus, ea quæ sunt in Ægypto tantùm

« gubernet; Orientis autem Episcopi solius Orientis curam « gerant.. : sed et Asianæ diœcesis Episcopi ea quæ sunt « in Asiâ et quæ ad Asianam tantummodo Ecclesiam perti- « nent, gubernent, etc. »

Dicendum 3° Episcopos esse successores Apostolorum quoad potestatem ordinis. De hoc nulla est controversia.

Dicendum tandem 4° Episcopos esse successores Apostolorum, non quoad æqualitatem, sed duntaxat quoad similitudinem jurisdictionis : in hoc enim jurisdictio Episcoporum similis est jurisdictioni Apostolorum, quòd sicut Apostoli post Petrum erant primi, ita Episcopi in diœcesibus sibi commissis sunt superiores presbyteris, reliquis clericis et laicis, et Ecclesiæ principes meritò vocantur.

Quærit. 4° An à Deo vel à Papâ Episcopi jurisdictionem immediatè accipiant?

Nota hîc agi de potestate jurisdictionis quam habent Episcopi prout sunt *singuli*, non autem de eâ quæ ipsis à quibusdam tribuitur quatenus *collegium* seu *corpus Episcopale* conflant.

Resp. Circa hanc quæstionem duplicem adesse sententiam :

Prima tenet Episcoporum jurisdictionem esse immediatè à Christo, hoc nempe sensu : instituendo in suâ Ecclesiâ episcopatum, Christus quidem creandis usque ad finem mundi Episcopis voluit jurisdictionem conferre, et hoc in ipsâ eorum ordinatione, sed ita tamen ut hæc jurisdictio ligata remaneret, nec foret ad actum reducibilis, donec S. Pontifex approbato Episcopato territorium et subditos assignasset.

Secunda sententia concedit Christum ita instituisse Episcopos ut in varias partes Ecclesiæ debeant præfici; at simul contendit jurisdictionem singulis Episcopis immediatè conferri, non à Christo et in ipsâ eorum consecratione sed à Romano Pontifice, et per actum quo Papa eis regendas diœceses committit. Hæc controversia magno animorum æstu agitata in Synodo Tridentinâ anno 1562, indecisa remansit. Bened. XIV, *de Syn.*, lib. 1, cap. 4, n° 2.

Hæc secunda sententia à D. Bouix validis stabilitur argumentis : nempe I. Ex scripturæ verbis : *Tu es Pe-*

trus, etc., *Pasce agnos meos;* his enim verbis probatur, ut supra diximus, S. Pontificem plenam habere potestatem in universalem Ecclesiam, in agnos et oves, in Episcopos et fideles : sed si Episcopi immediatè à Christo acciperent potestatem in suam quisque diœcesim, quomodo plena gubernandi universalem Ecclesiam, agnos et oves, Summo Pontifici tradita fuisset?

II. Ex innumeris traditionis monumentis hanc S. Pontifici tribuentibus potestatem : sufficiat referre 1° S. Optati Milevitani verba (lib. 7, contra Parmenam) : « B. Petrus... « claves regni cœlorum, *communicandas cæteris*, *solus* « *accipit*. »

2° S. Gregorii Nysseni : « *Per Petrum* Episcopis dedit « (Christus) clavem cœlestium donorum » (t. 2, p. 746, edit. Paris., 1615).

3° S. Innocentii I : « Scientes quid Apostolicæ Sedi... « debeatur, à quo ipse *Episcopatus* et *tota auctoritas nomi-* « *nis hujus emersit* » (Epist. ad Conc. Carthag.).

4° S. Thomas (*Contra gentes*, lib. 4, c. 7) : « Petro soli « promisit : *Tibi dabo claves regni cœlorum*, ut ostende- « retur potestas clavium *per eum ad alios derivanda*, ad « conservandam Ecclesiæ unitatem. »

III. Ex variis argumentis theologicis : 1° Qui tenent immediatè à Christo conferri Episcopis jurisdictionem, debent alterum ex his duobus admittere, videlicet : conferri hanc jurisdictionem, vel in instanti Episcopalis consecrationis, vel in instanti præconizationis seu assignationis territorii.

Primum dici nequit : nam de essentiâ jurisdictionis est ut sit in *aliquos subditos* et quidem determinatos : jurisdictio enim in *nullas* personas determinatas, idem rigorosè est ac nulla jurisdictio, cùm non potiùs in unam quàm in alteram personam exerceri valeat; porrò in instante Episcopalis consecrationis non assignantur subditi nec determinatur diœcesis. Ergo, etc.

Nec etiam *secundum* dici potest : nam admitti nequit intervenire Christum ubi inutilis est ipsius interventio; sed inutiliter Christus daret ipse jurisdictionem quando Ecclesia valet præstare, et, consentientibus adversariis, persæpe

præstat : etenim aliquando Papa confert jurisdictionem presbyteris qui non sunt consecrandi Episcopi ; nuper in coloniis nostris, Pius IX disposuit ut, Sede vacante, Episcopalis jurisdictio exerceretur à Vicariò Generali Episcopi defuncti; eam ordinariè exercet Capitulum in eodem casu; communicatur Episcopis consecrandis, proinde adhuc solùm presbyteris. Jam verò nemo dixerit ejusmodi presbyteris competere jurisdictionem *ex jure divino*, aut ipsis immediatè conferri à Christo. Ergo ipsis per S. Pontificem confertur; proinde Ecclesia Romana hanc habet potestatem, et ipsâ eam exercente, inutiliter recurreretur ad Christum, dicendo ab illo conferri Episcopis in instanti ipsorum præconizationis aut assignationis territorii ipsis factæ. Ergo, etc.

2° Juxta adversarios, immediatè à Christo jurisdictio Episcopis confertur in eo instanti quo consecrantur, sed hæc jurisdictio manet ligata donec à Papâ ipsis assignetur territorium. Porrò ut hujus opinionis falsitas pateat, duo sufficiunt : nempe 1° quòd ante consecrationem Episcoporum, Papa valeat ipsis jurisdictionem conferre non tantùm ligatam, sed actu exercibilem; 2° quòd, hoc probato, jam admitti nequeat dicta jurisdictionis collatio à Christo in instanti consecrationis facta. Atqui hæc duo constant.

Primum certum est : antequam enim consecrentur, post eorum in Consistorio promotionem, electi Episcopi suæ diœcesis capere possessionem, ipsamque administrare valent; et reverà sic agere solent Episcopi omnes.

Secundum pariter constat: nam, si instituti à Romano Pontifice, jam ante suam consecrationem, jurisdictionem habeant, dici nequit eos hanc jurisdictionem accipere à Christo *in instanti consecrationis*. Non enim tunc recipitur quod jam habetur.

Nec dicas hoc tantùm valere pro casu quo jurisdictio confertur à Papâ nondum consecratis, non verò pro casu quo consecratio Episcopalis præcedit assignationem diœcesis à Papâ factam : nam respondetur non esse rationem cur S. Pontifex possit conferre jurisdictionem in uno casu et non in altero : cùm illud faciat propter plenitudinem potestatis quam habet *gubernandi universalem Ecclesiam*

et singulas diœceses; hoc autem non admisso, hæc absurditas sequeretur, alios nempe Episcopos jurisdictionem habere à Papâ, et alios à Christo : cùm tamen adversarii asserant omnes Episcopos à Christo immediatè accipere jurisdictionem.

Objicies 1° Verba S. Pauli (*Act. Apost.*, c. 20, v. 28) : « Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus « Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. » Ergo, non à Papâ, sed à Deo seu S. Spiritu, Episcopi potestatem accipiunt.

Resp. Episcopos *positos esse quidem à Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei*, sed mediante S. Pontifice. Sicut enim Ecclesia condendo canones in Conciliis dicit : *Visum est Spiritui Sancto et nobis*, et tamen canones non ideò vocantur jus immediatè divinum, ita Episcopi dum à Papâ recipiunt jurisdictionem, censentur quidem positi à Spiritu Sancto ad regendas suas diœceses, sed non ideò immediatè à Spiritu Sancto recipiunt jurisdictionem.

Objicies 2° Episcopi non sunt Vicarii Papæ ; atqui tales essent si à Papâ reciperent jurisdictionem. Ergo, etc.

Resp. D. Bouix (*ibid.*, p. 77) : « Stare... simul possunt « hæc duo : quòd Christus voluerit ut à Papâ singuli Epis- « copi suam jurisdictionem acciperent, et quòd etiam « voluerit ordinariè constitui à Papâ Episcopos, non tan- « quam Vicarios ad nutum revocabiles, sed tanquam pas- « tores ac principes, qui proprio nomine commissas sibi « Ecclesias regerent, nec deberent *nisi ex justâ causâ* « removeri ; hæc duo, inquam, nullatenus inter se repu- « gnant, ac proinde inanis est objectio. »

402. Quærit. 5° An Episcopi jurisdictionem immediatam, vel solùm mediatam habeant in suos diœcesanos ?

Resp. A quibusdam, cum auctore libri cui titulus : *Pouvoirs légitimes du premier et du second ordre*, contendi Episcopos non esse immediatos pastores fidelium ipsis commissorum, sed parochis solummodo pertinere, jure divino, illorum curam immediatam, ita ut Episcopis nihil aliud ferè remaneat quàm invigilare ut sacerdotes suum munus expleant, et eorumdem negligentiam supplere. Hoc autem est error, et contrarium est omninò tenendum.

1° Parochi, ut jam diximus (211), sunt tantùm institutionis ecclesiasticæ, nec ante quartum sæculum exstiterunt. Ergo jure divino non habent curam immediatam animarum.

2° Constat confessionem Episcopo vel ipsius delegato factam, invito licet parocho, esse validam, etiam Paschatis tempore; sed hoc supponit immediatam esse Episcopi iurisdictionem. Ergo, etc.

In Clement. *Dudum*, Concil. Viennensis dicitur : « In « Ecclesiis parochialibus, fratres (mendicantes) nullatenus « audeant prædicare nisi à parœcialibus sacerdotibus invi« tati, et de eorum beneplacito..., nisi Episcopus vel Præ« latus superior per eosdem fratres prædicari mandaret. »

3° In Comitiis Cleri Gallicani, anno 1665, statutum fuit :

« L'assemblée a résolu de faire enseigner aux fidèles... « que leur principale fonction (des Évêques) étant celle de « prêcher la parole de Dieu, ils le peuvent faire quand ils « veulent, et administrer les sacrements, même de péni« tence, et célébrer les mariages dans toutes les paroisses « et églises de leurs diocèses, soit par eux-mêmes, soit « par ceux qu'ils choisiront et qu'ils commettront pour « ces fonctions, même sans le consentement des curés, « lorsqu'ils le jugeront convenable et utile au salut des « âmes, comme ayant plus de pouvoir et d'autorité dans « les paroisses que les curés même. » *Mémoires du clergé*, . 11, p. 684.

Plures propositiones excerptæ è præfato libro : *Pouvoirs du premier et du second ordre*, damnatæ fuerunt à Facultate Parisiensi, anno 1735, quarum 34ª sic habet : « Le « Concile de Trente n'a pas dit que l'Évêque avait plus de « puissance pour l'administration des sacrements que le « curé même. » — « Hæc propositio, inquit Facultas, est « *falsa, de juribus Episcoporum detrahens*, et intellecta eo « sensu quòd Episcopus per se non possit munia parocho« rum in quâlibet parochiâ sibi subditâ exercere, *est hære« tica.* »

In probationem posset etiam allegari Concil. Trid., sess. 24, c. 1, *De reform.*, ubi dicitur : « Qui aliter quàm

« præsente parocho vel alio sacerdote, de ipsius parochi « seu *Ordinarii* licentiâ, matrimonium contrahere atten« tabunt, etc. »

Ex responsione ad præcedentem quæstionem, deducitur Episcopum posse mandare, invito parocho, ut in aliquâ parochiâ fiant extraordinaria exercitia : prædicationes nempe, vel missionum actus, etc. Vide plura alia in nostro *Manuali*, à nº 874, etc.

ART. II.

DE VARIIS OFFICIIS ET POTESTATE EPISCOPORUM.

402 *bis*. Ex præcedentibus clarè deducitur quod Episcopus in diœcesi sibi commissâ, est vere pastor animarum, jurisdictionem habens propriè dictam, scilicet in utroque foro, externo et interno, eâque gaudens auctoritate ob quam dicitur, quasi proprio nomine, Ordinarius.

Præcipua Episcoporum jura et officia in sequentibus paragraphis singillatim exponentur ; hic tantùm quædam obiter notanda veniunt.

1° Episcopus est in suâ diœcesi Pontifex et solus pleno ac completo sacerdotio fungens ; unde ad ipsum pertinet præsidere cultui publico, invigilare ut regulæ sacræ liturgiæ accuratè serventur, curare ut omnia quæ ad venerationem Dei et Sanctorum attinent ritè ac dignè fiant. Ideòque Sancta Synodus Tridentina (Sess. XXII, *Decr. de observandis et vitandis in celebratione Missæ*) « decernit ut ordinarii locorum Episcopi ea omnia pro« hibere atque è medio tollere sedulò curent, ac tenean« tur quæ vel avaritia, idolorum servitus, vel irreveren« tia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest, vel « superstitio veræ pietatis falsa imitatrix, induxit. Atque « ut multa paucis comprehendantur, in primis, quod « ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedum con« ditiones, pacta,... aliaque hujusmodi quæ a simoniacâ « labe, vel certè a turpi quæstu non longè absunt, om« ninò prohibeant. Deindè, ut irreverentia vitetur, sin-

« guli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago et « ignoto sacerdoti Missas celebrare liceat. Neminem « præterea qui publicè et notoriè criminosus sit, aut « sancto altari ministrare, aut sacris interesse permit- « tant; neve patiantur privatis in domibus atque omni- « nò extra Ecclesiam, et ad divinum tantùm cultum « dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et « visitanda, sanctum hoc Sacrificium a sæcularibus aut « regularibus quibuscumque peragi... Postremò, ne « superstitioni locus aliquis detur, edicto et pœnis pro- « positis caveant, ne sacerdotes aliis quàm debitis horis « celebrent, neve ritus alios, aut alias cæremonias et « preces in Missarum celebratione adhibeant, præter « eas quæ ab Ecclesiâ probatæ ac frequenti et laudabili « usu receptæ fuerint... Non solùm ea, sed quæcumque « alia huc pertinere visa fuerit, ipsi, pro data sibi a « Sacrosanctâ Synodo potestate, ac etiam ut Delegati « Sedis apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, sta- « tuant; atque ad ea inviolatè servanda censuris eccle- « siasticis aliisque pœnis quæ illorum arbitrio consti- « tuentur, fidelem populum compellant. »

Episcopo, quatenùs Pontifici, pertinet jus proprium administrandi sacramenta Ordinis et Confirmationis, de quibus suo loco.

2° Episcopus est pariter in suâ Ecclesiâ Doctor ; undè non tantùm debet invigilare ut verbo sanæ doctrinæ pascantur oves sibi commissæ, et ne quid doceantur contra fidem et mores; verùm etiam ipse debet prædicare. Expressè enim Concilium Tridentinum (Sess. V, c. 2, *de Ref.*) notavit prædicationem verbi divini esse « præcipuum « Episcoporum munus », dein « statuit et decrevit... « omnes Episcopos... et Prælatos teneri per seipsos, si « legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum sanc- « tum Jesu Christi Evangelium. Si verò contigerit Epis- « copos... legitimo detineri impedimento, viros ido- « neos assumere teneantur, ad hujusmodi prædicationis « officium salubriter exsequendum. Si quis autem hoc « adimplere contempserit, districtæ subjaceat ultioni. »

3° Demùm debet Episcopus quà pater et custos gregis,

quem nomine Dei pascit, pro diœcesanis orare et speciatim sacrum Missæ sacrificium pro iisdem litare, singulis diebus dominicis et festis, ut pro parochis fusiùs dicemus infrà (n.542 et s.). Quod ad Episcopos attinet, probabilior, ima certò a plerisque habebatur hæc obligatio; deficiebat tamen positivus textus legis; hanc autem edidit Leo XIII, Constitutione *In suprema,* diei 10 jun. 1882. Quæ obligatio non tangit, ut patet, Episcopos titulares, id est sine clero et populo, quamvis « si æquitatis cari« tatisque episcopalis ratio habeatur, non potest non « consentaneum videri eos etiam interdum sacrificium « offerre ut respiciat Deus miseram Ecclesiarum illarum « conditionem, quarum titulo et nomine ipsi hones« tantur. »

§ I.

De Obligatione residendi.

403. — 1° Quidquid sit de quæstione, an jure divino vel solùm jure Ecclesiastico, Episcopi ad residentiam teneantur (quod dubium expendemus infrà de *Parocho* : nam quod dicitur de Parochis in hoc puncto, applicandum est à fortiori Episcopis), certum est Episcopos, etiamsi Cardinales exstent, ad residentiam, saltem ex jure ecclesiastico teneri. Etenim, « declarat Sacrosancta Synodus Trid. « (sess. 23, cap. 1) omnes Patriarchalibus, Metropolitanis « ac Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque, quocumque « nomine et titulo præfectos, etiamsi S. Romanæ Ecclesiæ « Cardinales sint, obligari ad personalem in suâ Ecclesiâ « vel Diœcesi residentiam, ubi injuncto sibi officio de« fungi teneantur; neque abesse posse, nisi ex causis « et modis infrà scriptis. »

2° Episcopus residentiæ obligationi satisfacit residendo intra diœcesim, prout constat ex verbis supra allatis Concil. Trident., *in suâ ecclesiâ vel diœcesi* : modò vadat ad Cathedralem temporibus præscriptis a S. Concil. Trident. sess. 23, cap. 1.

Plura alia circa Episcoporum residentiam vide in nostro *Manuali*, à n° 885, etc.

404. Quærit. Intra quodnam temporis spatium Episcopi recenter promoti debeant ad suam Sedem se conferre?

Resp. Eos qui exstant apud Romanam Curiam, ad suam

Sedem se conferre debere infra mensem à die suæ promotionis; eos verò qui extra Romam et infra Italiam, intra duos menses; eos tandem qui extra Italiam, infra quatuor. Id deducitur ex Constit. *Sancta Synodus* Urbani VIII.

§ II.

De Episcopali diœcesis Visitatione.

405. Quid sit, et ad quem finem instituta sit episcopalis diœcesis visitatio, intelligi potest ex his verbis Concilii Trident. (sess. 24, cap. 3) : « Visitationum autem... præcipuus « sit scopus sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis « hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corri- « gere ; populum cohortationibus et admonitionibus ad « religionem, pacem innocentiamque accendere ; cætera, « prout locus, tempus et occasio feret, ex visitantium pru- « dentiâ, ad fidelium fructum constituere. »

Nisi obstet nimia diœcesis amplitudo, tenetur Episcopus totam Diœcesim singulis annis visitare; si verò obstet, tenetur illam visitationem intra biennium absolvere ; id constat ex cap. *Decrevimus* 10, et cap. 11, causâ 10, q. 1. Ita quoque sancivit Concil. Trident. (loco citato) : « Patriar- « chæ, Primates, Archiepiscopi et Episcopi, propriam « Diœcesim per seipsos, aut si *legitimè impediti fuerint*, « per suum Vicarium Generalem aut Visitatorem, *si quo-* « *tannis* totam propter ejus latitudinem visitare non pote- « runt, saltem majorem ejus partem (ita tamen *ut tota* « *biennio per se vel visitatores suos compleatur*) visitare non « prætermittant. »

Est in pluribus Galliæ locis consuetudo ut non perficiatur diœcesis visitatio, nisi intra quatuor, quinque vel etiam numerosiores annos : porrò nulla est difficultas pro locis in quibus obtentum fuit à S. Sede indultum speciale ad sic prolongandam visitationis absolutionem ; pro locis verò, in quibus tale indultum non fuit impetratum, meritò dubitari potest, quidquid dicat auctor *Prælect. S. Sulpitii* (n° 158), de legitimitate hujusmodi consuetudinis, cùm minimè sit certum legitimas fieri posse consuetudines contra præscripta Concil. Trident. introductas.

Lex quidem organica anni 1802 solùmmodo dicit : « Art. « 21. Les Évêques visiteront, annuellement et en personne, « une partie de leurs diocèses, et dans l'espace de *cinq ans*, « le diocèse entier. » Sed adversùs hunc articulum reclamavit Cardinalis Legatus asserens non sufficere visitationem quinquennalem.

De personis et locis visitandis, et pluribus aliis in visitatione observandis, vide nostrum *Manuale*, n° 902, etc.

406. Observabimus hìc tantum : 1° Quando Episcopus in suâ visitatione, juxta formam paternam, non verò juridicam, procedit contra aliquem ad ipsius correctionem, ut suspectus non potest recusari, neque suspendi potest ipsius sententiæ executio per ullam appellationem, etiam ad Sedem Apostolicam. Constat cap. 10, sess. 24 Concilii Tridentini : « Episcopi in omnibus quæ ad visitationem ac « morum correctionem subditorum suorum spectant, jus « et potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis « delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi et exse- « quendi, juxta canonum sanctiones, quæ illis ex pru- « dentiâ suâ, pro subditorum emendatione ac diœcesis « suæ utilitate necessaria videbuntur. Nec in his, ubi de « visitatione aut morum correctione agitur, *exemptio, aut* « *ulla inhibitio, appellatio,* seu *querela... etiam ad Sed.* « *Apost. interposita, executionem eorum quæ ab eis man-* « *data, decreta aut judicata fuerint quoquo modo impediat* « *aut suspendat.* »

Dari tamen potest in præfato casu appellatio, non ad effectum suspensivum sed devolutivum tantùm. Ita S. Congr. Concilii : consulta enim « num decretum (Trid« dent.), cap. 10, sess. 24, sustulerit appellationem devo- « lutivam, censuit non sustulisse, sed suspensivam tan- « tùm. »

Si verò Episcopus in visitatione pronuntiet pœnam depositionis seu privationis, vel perpetuæ suspensionis, non censendus erit egisse *per modum visitationis*, et dabitur appellatio cum effectu etiam suspensivo, et poterit recusari ut suspectus. Idem dicendum si observatæ fuerint solemnitates juris in processu.

2° Peractâ visitatione, ad obtinendum præcipuum ipsius

scopum, Episcopus, sive verbis, sive scriptis edictis, præscribere debet quid sit emendandum, corrigendum vel opportuniùs pro bono promovendo peragendum. Quoad autem formam in ipsius decretis observandam, vide Bouix, *De Episcopo*, t. 2, p. 37 et 38[1].

3° Scribenda est autem authentica visitationis relatio, quæ convenienter redigi poterit juxta observationes ejusdem D. Bouix, *ib.*, p. 39.

4° Quoad verò cæremonias in visitatione observandas, vide *Pontificale*, parte 3.

5° Si Visitator non sit ipse Episcopus, sed presbyter aut diaconus ab ipso deputatus, dari debent litteræ ab Episcopo quibus constet ipsum constitutum fuisse visitatorem : quæ litteræ in unoquoque loco visitando sunt legendæ. Talis Visitator omittere debet quæ spectant ad Dignitatem Pontificalem.

6° Impedientes Visitatorem, quominùs suum munus adimpleat, excommunicationem ipso jure incurrunt, si moniti non resipiscant. Suppressa per C. *Apost. sed.*

7° Præter victualia pro se et suis, et quidem moderata et frugalia, nihil ultrà Visitator potest exigere aut recipere (Concil. Trident., sess. 24, cap. 3, *De Reform.*).

« Episcopus in visitatione debet celeriter, quantùm res postulat, se expedire, ne visitati graventur expensis : sic pluries S. Congr. Concilii, et signanter in Bojan., 14 dec. 1634, in quâ decrevit ad 2^m^ « *Episcopum debere esse con-* « *tentum de moderato equitatu et famulatu;* et ad 3^m^ : *Cele-* « *riter visitationem esse absolvendam et ad actus extraneos* « *non esse divertendum.* » Ita enim habet can. *Inter Cœtera*, causa 10, q. 3 : « Episcopus diœcesim visitans, non am-

[1] Sic habetur, circa visitationem, art. 87 Decreti Napoleonis I, 30 decemb. 1809 : « Les Évêques en cours de visite, ou leurs Vicaires « Généraux pourront se faire représenter tous les comptes, registres « et inventaires, et vérifier l'État de la caisse. L'Évêque pourra nom- « mer un commissaire pour assister en son nom au compte annuel; « mais si ce commissaire est autre qu'un Grand-Vicaire, il ne pourra « rien ordonner sur le compte, mais seulement dresser procès-verbal « sur l'état de la fabrique et sur les fournitures et réparations à « faire, etc. » Quid autem poterant olim Episcopi præscribere in decursu visitationis, dicitur in Edicto 1695.

« pliùs quàm unâ die, per unamquamque Basilicam remo-
« randi licentiam habeat. »

Pro visitatione faciendâ eligi solent ab Episcopo duo convisitatores in rebus ecclesiasticis versati. Cap. *In singulis*, *De stat. monach.*; et Extrav. *Debent*, *De Offic. ordin.*, inter Communes. Non est tamen necessaria eorum assumptio.

§ III.

De Visitatione Sacrorum Liminum.

407. « Munus Visitationis Liminum in tribus actibus « potissimùm consistit, scilicet in materiali Sacrorum Li« minum Visitatione, in exhibitione debitæ obedientiæ ac « reverentiæ Romano Pontifici, et in Relatione Statûs « Ecclesiæ... Limina Apostolorum ibi esse dicuntur ubi « est Papa. » Ferraris, v° *Limina Apostolorum*, n^is 9, 29.

Circa antiquitatem obligationis Episcopis impositæ visitandi Sacra Limina, lege D. Bouix, *De Episcopo*, tom. 2, p. 44, ubi asserit de eâ fieri mentionem etiam in Epistolis S. Gregorii Magni (lib. 7, Epist. 22, Edit. Benedictina).

Certum est hodie Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos et Prælatos inferiores jurisdictionem Episcopalem habentes cum territorio separato, teneri sub gravi Sacrorum Liminum, certis temporibus, visitationem facere. Constat variis constit. SS. PP., et juramento quod emittunt Episcopi ante suam consecrationem[1], in quo spondent.

« *Apostolorum Limina, singulis trienniis, personaliter* « *per meipsum visitabo : et Domino Nostro ac Successori*« *bus præfatis, rationem reddam de toto meo pastorali officio,* « *ac de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, ad cleri et* « *populi disciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei* « *traditæ sunt, salutem quovis modo pertinentibus; et vi*« *cissim mandata Apostolica humiliter recipiam et quàm* « *diligentissimè exequar. Quod, si legitimo impedimento* « *detentus fuero, præfata omnia adimplebo per certum nun-*

[1] Vel si sint consecrati, ante acceptionem Pallii, vel antequam administrationi suæ diœcesis se ingerant (§ 3, Constit. modò citatæ Sixti V).

« *tium.... De hujusmodi autem impedimento docebo per* « *legitimas probationes, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car-* « *dinalem Proponentem in Congregatione S. Concilii per* « *supradictum nuntium transmittendas.* »

Quoad frequentiam hujusmodi visitationum, sic habet Constitutio *Romanus Pontifex* Sixti V : « Ad hoc... debitum « visitationis explendum... Patriarchæ, Primates, Archie- « piscopi et Episcopi, Itali videlicet vel ex Italicis Insulis.., « velut Siculi, Sardi, Corsi, et alii adjacentium Provincia- « rum Italiæ ac etiam Dalmatiæ et Græcorum, quæ è « regione ipsius Italiæ et Siciliæ oris sunt, *tertio* anno ; « Germani verò, Galli, Hispani, Belgæ, Bohemi, Ungari, « Angli, Scoti, Hiberni et cæteri omnes qui in Europâ « sunt citra mare Germanicum et Balticum, ac omnium « insularum Maris Mediterranei, *quarto* anno ; et qui intra « Europæ fines sunt his provinciis remotiores, ac etiam « Africani, littoribus adversi, ac Insularum maris Oceani « septentrionalis et occidentalis Europæ et Africæ, circa « continentem Novi Orbis... *quinto* anno : Asiatici verò « et qui extra Asiam et in aliis novis terris orientalibus, « meridionalibus, occidentalibus et septentrionalibus tàm « in Insulis quàm in Continentibus, *decimo anno*, iter « suscipiant, et Deo concedente, perficiant... »

§ IV.

De administratione Seminariorum.

408. De seminariis sic habet Concil. Trid. sess. 23, c. 18, *De reform.* :

« Sancta Synodus statuit ut singulæ Cathedrales, Me- « tropolitanæ, atque his majores Ecclesiæ, pro modo « facultatum et diœcesis amplitudine, certum puerorum « ipsius civitatis et diœcesis vel ejus provinciæ, si ibi non « reperiantur, numerum in collegio, ad hoc prope ipsas « ecclesias vel alio in loco convenienti, ab Episcopo eli- « gendo, alere ac religiosè educare et ecclesiasticis disci- « plinis instituere teneantur. In hoc verò Collegio reci- « piantur, qui ad minimum 12 annos, et ex legitimo « matrimonio nati sint, ac legere et scribere competenter

« noverint, et quorum indoles et voluntas spem afferat « eos ecclesiasticis ministeriis perpetuò inservituros[1]. Pau- « perum autem filios præcipuè eligi vult, nec tamen ditio- « rum excludit, modò suo sumptu alantur, et studium « præ se ferant Deo et Ecclesiæ inserviendi..; ita ut hoc « Collegium Dei ministrorum *perpetuum Seminarium* sit.... « Tonsurâ statim atque habitu clericali semper utentur; « grammatices, cantûs, computi ecclesiastici, aliarumque « bonarum artium disciplinam discent : Sacram Scriptu- « ram, libros ecclesiasticos, homilias Sanctorum, atque « sacramentorum tradendorum... et rituum ac cæremonia- « rum formas ediscent. Curet Episcopus ut singulis diebus « missæ sacrificio intersint, ac saltem, singulis mensibus, « confiteantur peccata, et, juxta confessoris sententiam, « sumant Corpus Domini J.-C. Cathedrali et aliis loci « Ecclesiis, diebus festis inserviant. »

Circà hoc ultimò enuntiatum, observandum est Bened. XIII Episcopis interdixisse ne, pro se vel suis Vicariis aut familiaribus quibuscumque, sub quovis prætextu, uterentur famulis, aut officialibus, vel lectoribus magistris sacerdotibus et clericis Seminarii. « Non tamen per hoc, inquit « Pontifex, interdicimus Episcopo Pontificalia exercenti, « ne cæremoniarum magistro, vel sacerdotibus à Seminario « retentis uti possit, imò ut eorum operâ et assistentiâ in « ejusmodi sacris functionibus liberè uti valeat, plenam « ipsi Episcopo tribuimus facultatem. »

Ex toto contextu citationis præfatæ Concil. Trident. patet seminaria debere esse instituendis clericis exclusivè propria, et comprehendere posse, non tantùm juvenes qui theologiæ operam navant, sed et juniores qui grammaticæ student, modò sciant legere et scribere, et ad duodecimum annum pervenerint.

Potest autem Episcopus, ex eodem Concilio, plura Seminaria habere, sed saltem tenetur habere unum, nisi paupertas excuset; etiam in iis locis ubi existeret Universitas

[1] Ex his auctor *Prælect. S. Sulpitii*, nº 332, meritò deducit mentem Concilii nullatenus fuisse ut, in eodem seminario, clerici ac laici insimul instituantur, ratione non habitâ vocationis.

canonicè instituta. Si plura sint Seminaria ab illo uno quod in civitate erectum et constitutum fuerit, cætera in omnibus dependeant (Concil., Trid. *ibid.*).

409. Quærit. 1° Quomodo administranda sint Seminaria?

Resp. Distinguendo : vel de administratione spirituali agitur, vel de temporali :

1° Pro spirituali administratione, eligendi sunt ab Episcopo, de gremio Capituli Cathedralis, duo Canonici, quorum consilium exquirere debet Episcopus in constituendis regulis universalibus Seminarii, in electione alumnorum introducendorum, in librorum delectu, in punitione dyscolorum, in visitationibus, in electione et remotione magistrorum, confessoris, et similibus (Concil. Trident., *ib.*).

2° Pro administratione autem temporali, dicit D Bouix (de Capitulis, p. 481, etc.) quod duæ sint aliæ commissiones instituendæ : una nempe conflanda ex duobus canonicis, quorum alter ab Episcopo, alter vero a Capitulo eligendus sit, et ex duobus de clero civitatis, quorum unius electio similiter ad Episcopum, alterius ad clerum totius diœcesis pertineat; et secunda quæ conflari pariter debet ex duobus canonicis, sed a solo Capitulo deputatis, et duobus aliis clericis a civitatis clero duntaxat deputatis. Sed ex decisione S. Congr. Concilii 31 mart. 1855, et resp. Secretarii ejusdem Congr. 27 aug. 1864, unica sufficit pro temporali ista administratione Commissio, et quidem primo modo conflata, excepto quod non requiratur electio facta a clero totius diœcesis, sed satis sit ut fiat a totius civitatis clero (V. *Revue des sciences ecclés.*, t. XXVII, p. 366).

Porro hujus secundæ Commissionis consilium requirere (non autem sequi) tenetur Episcopus juxta Trident., pro taxa contributionis a beneficiatis exigendæ, pro uniendis seminario beneficiis, pro deputatione et expulsione seminarii ministrorum ac professorum, imo et Rectoris (Ita S. Congr., 26 mart., 1689), pro expensis quotidianis, provisionibus bladorum, etc.; pro reddenda singulis annis ratione reddituum seminarii; uno verbo pro omni temporali administratione

(V. Bouix *de Episcopo*, t. II, p. 72; *de Capitulis*, p. 481, et *Revue des sciences ecclés.*, ut supra).

410. Quærit. 2° Quid sit sentiendum de modo quo hodie in Galliâ, Seminaria soleant administrari?

Resp. Hodie in Galliâ duo regulariter in unâquâque diœcesi existunt Seminaria, alterum quod vocatur *majus*, in quo superioribus studiis Theologiæ videlicet, Scripturæ Sacræ, Juri canonico, etc., vacatur; alterum quod *minus* seu *parvum* Seminarium nuncupatur, in quo admittuntur alumni Grammaticæ et Humanitatibus, et interdum etiam Philosophiæ studentes, licet nondum duodecimum annum attigerint, et hoc regulariter *non omninò gratis*, etsi sint pauperes, nec pariter *tonsurati*, imò plerumque animum non habentes statum clericalem amplectendi, nec habitum clericalem gestantes, etsi statum clericalem animum habeant suscipiendi.

Nullæ ordinariè instituuntur Commissiones, nec pro spirituali, nec pro temporali regimine; sed solus administrat Episcopus per se et per alios, præsertim Superiores et œconomos hujusmodi Seminariorum : ita etiam ante perturbationem 1789 res se habebant apud nos, ut constat ex *Mémoires du Clergé* et Durand de Maillane. Solet tamen in unâquâque diœcesi adesse Commissio Episcopis à lege civili imposita, quæ nonnisi pro negotiis, in quibus recursus ad Gubernium est necessarius, consulitur. De eâ commissione sic habet Decretum 6 nov. 1813, art. 13 : « Il sera « formé pour l'administration des biens du Séminaire de « chaque Diocèse, un bureau composé de l'un des Vicaires « Généraux, qui présidera en l'absence de l'Évêque, du « Directeur et de l'Économe du Séminaire, et d'un qua- « trième membre remplissant les fonctions du Trésorier, « qui sera nommé par le Ministre des cultes, sur l'avis de « l'Évêque et du Préfet. »

Præfatæ dispositiones, exceptâ fortè divisione Seminariorum in Majora et Minora, adversantur, ut patet, præscriptionibus S. Synodi Tridentinæ. Unde hùc redit quæstio, à nobis jam exagitata in Prolegomenis, an nostræ consuetudines prævalere possint Decretis præfati Concilii.

Quidquid sit, cùm Decreta Concilii Tridentini tàm

sapienter, afflante Sancto Spiritu, instituta, ejus naturæ sint, ut multùm valeant ad promovendam felicem Seminariorum gubernationem in quibus tota Sanctuarii spes residet, optandum summopere est, ut apud nos, sicut apud alios, quantùm fieri potest, accuratè observentur : eo magis præsertim quòd in hoc puncto nihil videatur seriò obstare, saltem quoad formationem variarum Commissionum. Re quidem verâ, à Gubernio præscribitur formatio unius Commissionis omninò à Tridentinis diversa : sed cùm hujusmodi Commissio laicalis raró consulatur, et sit aliunde ex ecclesiasticis viris conflata, nunquam aut rarissimè impletioni præscriptionum Tridentinarum erit obstaculum.

§ V.

De officio et potestate Episcopi quoad Synodum diœcesanam.

411. Ex præscripto Concilii Tridentini (sess. 24, cap. 2, *De reform.*) tenentur Episcopi *quotannis* Synodum diœcesanam celebrare, et si in hoc, ait S. Synodus, « tàm « Metropolitani quàm Episcopi.... negligentes fuerint, « pœnas sacris canonibus sancitas incurrant ». Quænam verò sint illæ pœnæ indicat Bened. XIV (*De Syn.* lib. 1, cap. 6, n° 5), qui asserit eos « pœnam incurrere suspen« sionis ab officio, statutam in cap. *Sicut olim, De accusa« tionibus : quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit « adimplere, à sui executione officii suspendatur* »; licet pœna hujusmodi, ut ipsa indicat vox *suspendatur*; non sit latæ sed ferendæ sententiæ.

Ad Synodum diœcesanam, inquit Devoti (*De Prolegom*, cap. 3, § 43) : « Episcopus... vocat Archipresbyteros, « Archidiaconos et cæteros, qui Dignitatem habent, Per« sonatum, Officium; Vicarium Generalem et Vicarios « foraneos, parochos et omnes, nemine excepto [1], qui « curam habent animarum » (non tamen omnes tenentur

[1] In Concilio tamen Avenionensi 1849 (tit. 6, cap. 3, p. 72) dicitur : « (Parochis titularibus) adjungi poterunt *aliquot* parochi ex illis qui « gallicè dicuntur *desservants*. »

accedere, sed excusantur illi omnes qui necessarii sunt ad administranda infirmis sacramenta; « præterea Capi-« tulum Ecclesiæ Cathedralis et Canonicos Collegiatarum, « Abbates sæculares atque etiam regulares qui generalibus « Capitulis non subduntur, cunctosque exemptos qui « alioquin, sublatâ exemptione, ad Synodum venire debe-« rent. »

Sacerdotes vocati ad Synodum non habent inibi vocem deliberativam et decisivam, imò nec jus ad consultativam. Eruitur ex proposit. 9ª et 10ª damnatis per Bullam *Auctorem fidei*; et ita decidit S. Congr. Concilii, quæ sæpe interrogata utrùm ad valorem Constitutionum Synodalium requireretur approbatio sacerdotum, constanter respondit *negativè, non obstante quòd in formâ Pontificalis Romani, pro celebrandâ Synodo diœcesanâ, expressè habeatur ut Constitutiones promulgandæ per verbum* PLACET *approbentur.*

Ut autem obligare incipiant Statuta Synodalia, non aliâ indigent promulgatione præter eam quæ in ipsâ Synodo fit (Bened. IV, *De Synod. Diœces.*, lib. 13, cap. 4); non debet verò Episcopus ea in publicum edere, inconsulto Capitulo. Ita S. Cong. Conc. (*ib.*, nis 13 et 16).

Cavere debet Episcopus ne, in Statutis Synodalibus aut aliis, decidat quæstiones dubias atque inter Doctores controversas (Bened. XIV, lib. 7, cap. 7). Ratio est quia non est infallibilis.

412. Quærit. Utrum adhuc obliget lex Tridentina quoad annuam Synodi celebrationem?

Resp. Sola ratio quæ allegari potest in gratiam opinionis negantis hanc hodie existere obligationem, est desuetudo seu consuetudo in contrarium; at legitimè dubitari potest num hæc ratio sit satis convincens: 1° quia illa desuetudo venire potuit ex impossibilitate in quâ erant Episcopi synodos congregandi, ob oppositionem, v. g., Gubernii; porrò consuetudo, quæ non est libera, non potest legem introducere vel abrogare; 2° quia agitur de lege Tridentinâ: porrò, ad minùs incertum est an consuetudo possit prævalere contra decreta Tridentina; 3° quia consuetudo non potest nervum ecclesiasticæ disciplinæ relaxare, ut diximus suprà; sed lex præscribens celebrationem Synodi de iis

videtur esse quæ relaxari nequeunt quin simul dissolvatur nervus ecclesiasticæ disciplinæ. Ergo , etc.

Multa adhuc essent dicenda circa Synodum diœcesanam, sed de eis legi possunt Gavantus, *Praxis diœcesanæ synodi*; Bouix, *De Episcopo*, tom. 2, p. 347, etc.; et Cardin. Gousset, *Exposition des principes*, etc., n° 323, etc. Vide etiam nostrum *Manuale*, 937, etc.

In Galliâ, juxta legem organicam (18 germin. an X), nulla Synodus diœcesana haberi potest sinè expressâ Gubernii licentiâ.

§ VI.

De legislativâ Episcoporum potestate.

413. 1° Potest Episcopus, etiam extra Synodum, statuta condere vim legis habentia, etiam sub pœnâ excommunicationis et aliis : hoc certum est, et « nemo, salvâ fide, « inquit Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 13, cap. 4, n° 3), « potest jurisdictionem illis (Episcopis) abjudicare suas « oves legibus astringendi quibus obtemperare *cogantur*.» Statuta autem Episcopalia non expirant morte ipsorum : hoc etiam est certum, si statuta sint condita in Synodo; si verò sint extra Synodum edita, quæstio controvertitur. — V. Bened. XIV, *De Syn. Diœces.*, lib. 5, cap. 4, n° 3. Attamen, in lib. 13, cap. 5, n° 1 ejusdem operis, dicit Pontifex meliùs sentire eos qui perpetuitatem tribuunt statutis episcopalibus, factis et promulgatis extra *synodum, audito tamen Consilio Capituli*. Imò Card. Soglia, *Inst. Jur. priv.*, § 5, p. 12, illam sententiam *veriorem* vocat, nec mentionem facit de necessitate consilium Capituli exquirendi.

2° Episcopum nihil statuere posse contra jus commune manifestum est; et hoc verum est, etsi jam legitimè præscriptum fuerit contra jus commune: ratio est quia consuetudo, debitis conditionibus vestita, potest quidem abrogare legem etiam universalem; sed « si inferior consuetudini « Superioris legi contrariæ, suo peculiari statuto, vires « adjicere velit, videbitur... auctoritatem sibi arrogare « delendi legem Superioris, quod ei licere non potest »,

inquit Bened. XIV, *De Synodo*, lib. 12, cap. 8, n° 8.

414. Quærit. An Constitutiones Synodales condere possit Episcopus absque consensu vel consilio Capituli ?—Observa ante responsionem quòd Constitutiones Synodales sunt illæ quæ saltem in Synodo promulgantur; hoc prænotato :

Resp. 1° Regula generalis est posse edi vel publicari Constitutiones in Synodo absque *consensu* Capituli : id fuit pluries decisum à S. Congreg. Concilii.

Duo casus excipiuntur. Primus est si quæstio esset de iis materiis pro quibus consensus Capituli expressè à jure requiritur, v. g., si de alienatione rerum et jurium ad Ecclesias pertinentium, vel de erectione novæ Parochiæ aut Dignitatis aut Canonicatûs, vel de unione, disjunctione aut suppressione beneficiorum ageretur, aut de iis quæ ad Capituli interesse specialiter et notabiliter spectant.

Secundus casus est si existeret legitima consuetudo exquirendi Capituli consensum. Ita decisum à S. Cong. Conc., id causâ Burgensi, ut videre est ap. Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 13, cap. 1, n° 9.

Resp. 2° Regula etiam generalis est, non valere Constitutiones Synodales, nisi Episcopum Capituli *consilium* exquirat, quamvis illud sequi non teneatur. Hoc constat ex Can. *Episcopus*, dist. 24, et cap. *Olim* 17, *De Privil.*: « Si Episcopus, inconsulto Capitulo, novas Constitutiones « ediderit, atque in Synodo promulgaverit, illæ profectò, « utpote deficientes à normâ à jure præscriptâ, firmitate « carebunt; quamvis si justæ et rationabiles deprehendan- « tur, sanari queant à S. Congr. Concilii. » Bened. XIV, lib. 13, cap. 1, n° 16.

A præcedente regulâ, excipiendus est casus quo vigeret consuetudo legitimè præscripta, ut Episcopus absque ullo Capituli consilio Synodales Constitutiones edere possit. Vide Bened. XIV, *De Syn.*, *diœces.*, lib. 13, cap. 1, n° 8, ubi allegat cap. *Ea noscitur*, *De his quæ fiunt*; et cap. *Non est, De Consuetudine*, in 6°. Et hæc consuetudo non consulendi Capitulum *In plurimis, ferè ubique habetur*, inquit Ferraris (v° *Capitulum*, art. 2, n[is] 28-30). « Quâ legitimè « exstante, non ampliùs requiritur ipsius Capituli con- « sensus. » Præter dicta juris capitula, Ferraris citat insu-

per declarationem S. Congr. Concil. *In Gerundinâ* 19 dec. 1739, ad 4^m, etc.

§ VII.

De potestate Episcopi quoad fidem, doctrinam et impressionem librorum.

415. Extra Concilium Generale, nequit Episcopus definire quæstiones ad fidem pertinentes, quia non est infallibilis, et hujusmodi quæstiones, utpote inter majores causas computandæ, Summo Pontifici reservantur; sed jubere potest ut caveantur errores jam ab Ecclesiâ proscripti.

Item Episcopus non potest decernere circa quæstiones liberè inter DD. catholicos controversas; nec ei proinde licitum est animadvertere in clericos, qui opinionem ab Ecclesiâ toleratam amplectuntur, et ad praxim, juxta prudentiæ regulas, reducunt : utuntur enim suo jure ; et aliundè, ut modò dicebamus, Episcopi non sunt infallibiles. V. Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 7, cap. 11, n° 2.

Episcopi est institutioni sive privatæ sive publicæ, quæ in Scholis habetur, ita invigilare ut nihil tradatur quod fidei, moribus et disciplinæ adversetur.

Quoad impressionem librorum, vide *Manuale*, n^is 593, 743, 762, etc. Sufficiat hic annotare dispositiones legis civilis in Galliâ, præsertim quoad libros liturgicos et sacros.

Lex civilis concedit quidem libertatem libros prælo mandandi, sed hæc libertas solum ordinem politicum concernere potest.

Agnoscit tamen lex civilis jus Episcoporum quoad impressionem et reimpressionem librorum liturgicorum : ita enim se habet Decretum 7 germinalis anni XIII : « Article 1er. Les livres d'église, les heures et prières ne « pourront être imprimés ou réimprimés que d'après la « permission donnée par les Évêques diocésains : laquelle « permission sera textuellement rapportée et imprimée « en tête de chaque exemplaire.

« Art. 2. Les imprimeurs-libraires qui feraient impri-
« mer ou réimprimer les livres d'église, les heures et « prières, sans avoir obtenu cette permission, seront « poursuivis conformément à la loi du 19 juillet 1793. » Hæc lex 1793 præcipuè spectat jura auctorum : in primo enim ejus articulo, ipsis asseritur jus proprietatis per totam vitam; et in secundo articulo, idem jus conceditur eorumdem hæredibus per decem annos. Non indè autem concludas jura proprietatis à lege sanciri in gratiam Episcoporum, relativè ad libros liturgicos ab ipsis non compositos; sed in eis lex nostra agnoscit duntaxat jus inspectionis et approbationis. Unde si, independenter ab eorum consensu, liber liturgicus publicetur et vendatur, ipsis non datur actio civilis ad petendam damni reparationem, sed *Ministerium publicum ex officio* debet insequi legis infractorem, et hujus repressionem ipsimet Episcopi possunt expostulare. Vide Arrestum Curiæ Parisiensis in hoc sensu, ap. Lequeux, n° 310.

§ VIII.

De potestate Episcopi dispensandi in legibus Ecclesiasticis.

416. Dispensatio est *relaxatio à legis obligatione, ab eo qui legitimam habet auctoritatem facta, pro aliquo casu in quo lex cæteroquin obligaret.*

« Quidam audaciores, inquit Lequeux (n° 291), dixe-« runt jus illud Episcopis ita esse essentiale ut nunquam « potuerit ligari. Ultimo sæculo, tum in Galliis tum in « Lusitaniâ, hanc opinionem plures jurisperiti tuiti sunt. « Anno 1781, illud tanquam in principio positum in « praxim reduci... mandavit (Imperator) Josephus II. « Plures etiam Germaniæ Episcopi, anno 1786... (in con-« gressu Ems), statuerunt se deinceps propriâ auctoritate « largituros esse dispensationes, pro quibus, singulis « quinquenniis, Indulta apostolica expetebantur. »

Sed 1° falsa et rejicienda est eorum sententia qui dixerunt Episcopum posse in suâ diœcesi quidquid potest Papa in Ecclesiâ universali, exceptis duntaxat iis quæ Sedes Apostolica sibi specialiter reservavit. Exinde enim seque-

cetur posse Episcopum in suâ diœcesi inanes reddere omnes fermè leges Ecclesiæ, etiam à Conciliis generalibus statutas : iis enim derogare potest S. Pontifex, nec in iis solet adjici clausula prohibens Episcopis ne in eis dispensent : unde « tota everteretur Ecclesiæ disciplina, Caput « subjiceretur membris, et... actum esset de ecclesiasticâ « Hierarchiâ divinitùs institutâ » (*De Synod.*, lib. 9, cap. 1, n° 3). His adde quòd Episcopi non possint definitiones fidei edere, nec dispensare cum religioso professo aut clerico in sacris constituto, nec presbyterum deputare pro administrando confirmationis sacramento, nec multa alia quæ facere potest S. Pontifex, quin aliquo juris textu exprimatur ea esse ad Papam reservata. Ergo, etc.

Nec valet dici quòd Episcopi immediatè à Deo jurisdictionem habeant : nam respondetur quòd, quidquid sit sentiendum de hâc assertione (de quo vide dicta supra 401), in omni tamen sententiâ, jurisdictio Episcopi etiam jure divino est subordinata S. Pontifici.

2° Falsa pariter et derelinquenda est opinio quæ olim tenebat Episcopum dispensare posse, quando Papa hanc potestatem non sibi reservârat in universalibus Ecclesiæ legibus.

Sic reverà tenuêre S. Antonius, Sotus, Covarruvias, Berardi, Collator Andegav. (*sur le mariage*), etc.; et suam sententiam probabant præsertim ex capite *Nuper*, *De sentent. excomm.*

Sed hanc S. Antonini sententiam, quam S. Liguor., lib. 1, n° 191, primùm censuerat probabilem, re meliùs perpensâ, existimavit esse derelinquendam, *ac omninò tenendam* opinionem oppositam. Idem judicium tulit Bened. XIV, ut videre est in capite 1 libri 9, *De Syn. diœces.* — Hæc sententia probatur 1° eâ ratione præpotente quòd voluntas inferioris non possit prævalere voluntati superioris ; 2° ex pluribus capit. juris canonici à Bened. XIV relatis (*De Syn.*, lib. 9, cap. 1, n° 6). Sufficiat hìc referre Clement. *Ne romani*, *De elect.*, in quâ Clemens V ait : « Nos, inter cætera, « præcipuè attendentes quòd *lex Superioris per inferio-* « *rem tolli non potest*, etc. », et cap. *Dilectus*, *De tempore ordinat.*, ubi Innocentius III dicit : « Si de mandato Archi-

« episcopi constaret, cùm illi hujusmodi dispensatio à « canone minimè sit permissa, ipsi obtemperare non « debuit in hâc parte. » Ergo ad ligandas inferioris manus, inquit Bened. XIV (*ibid.*), necesse non est ut res interdicatur, sufficit non esse permissam. Ergo falsa est et rejicienda opinio, etc.

Objic. 1° cap. *Nuper*, *De sent. excomm.*, ubi dicitur : « Quia... conditor canonis ejus absolutionem sibi specia- « liter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem « aliis relaxandi. »

Resp. Sermonem ibi esse de absolutione à censuris, de quâ longè diversa ratio est quàm de dispensatione : ideò enim feruntur censuræ ut ad meliorem frugem reducant, et tunc ab ipsis absolvatur; leges verò ecclesiasticæ non ideò statuuntur ut desinant obligare : unde etiam à parochis et meris sacerdotibus approbatis dari potest absolutio censurarum quando non sunt reservatæ; sed minimè hoc est dicendum de dispensatione in legibus ecclesiasticis, quando non reservatur potestas in iis dispensandi (excipe tamen quædam impedimenta matrimonium tantùm impedientia : *De Syn.*, lib. 9, cit., n° 7 *in fine*). Ergo, ex præfato canone nihil concludi potest contra thesim supra demonstratam.

Objic. 2° auctoritas S. Antonini et Gallorum qui ipsius sententiam amplexati sunt.

Respondeo hanc auctoritatem non impedire quominus hujusmodi opinio ut falsa habeatur à Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 9, cap. 1, et à cæteris modernis communiter. Vide Bouix, *De Episcopo*, tom. 2, p. 106; S. Liguor., lib. 1, n° 191.

3° Ut ergo Episcopi valeant in generalibus Ecclesiæ legibus dispensare, requiritur, vel 1° quòd in ipsâ lege à Papâ vel à Concilio Episcopis expressè concedatur facultas dispensandi, aut saltem in eâ dicatur, *posse in eâ dispensari* : hæc enim verba non de *Papâ* sed de solis Episcopis intelligi debent; quippe, ut Papa possit dispensare non est necesse quòd in lege exprimatur potestas dispensandi. Ab hâc regulâ excipitur potestas dispensandi in matrimonio, de quâ agitur in Concilio Trident., sess. 24, cap. 5, *De*

reform.; scimus enim ex praxi quòd hæc potestas Episcopis non sit data per hujusmodi dispositionem.

Vel 2° quòd urgeat necessitas dispensationis, et periculum sit in morâ : nam meritò S. Pontifex vel Concilium Generale censetur concedere tunc facultatem dispensandi (S. Liguor., *ib.*, v° *Item*). Si tamen difficultas adeundi Papam orta esset ex prohibitione, à Principe sæculari factâ, ad S. Sedem recurrendi, ob ejus animum erga spiritualem auctoritatem malè affectum, tunc S. Pontificis consensus non posset legitimè præsumi; unde à dispensatione se deberent tunc abstinere Episcopi, ne sic dispensando viderentur cooperari bello injustè Sedi Apostolicæ illato.

Vel 3° quòd adsit consuetudo legitimis conditionibus vestita, vi cujus Episcopi facultatem dispensandi exercent.

Vel denique 4° quòd dubitetur an casus dispensatione indigeat : tunc enim communiter dicunt Doctores Episcopum posse declarare dispensationem non esse necessariam, aut ab ipso *ad cautelam* et pro quiete animarum, impertiri posse.

Adde insuper 5° quòd Episcopi valeant dispensare in levibus et frequenter accidentibus, ob præsumptum S. Pontificis consensum, ad quem tunc nimis esset onerosum debere recurrere. Estque aliunde notum quòd in moralibus parum pro nihilo reputetur.

Potestas dispensandi in prædictis casibus concessa Episcopis *est ordinaria*, ac proinde, sede vacante, etiam competit Capitulo; ac etiam potest delegari.

417. Quærit. 1° An dispensatio, ab Episcopo sinè causâ sufficienti data, sit valida?

Resp. 1° Dispensatio ab Episcopo data in propriâ lege, valida est, etsi data sinè causâ: quia obligatio legis à voluntate Legislatoris pendet; est tamen illicita.

2° Dispensatio in lege Superioris, etiam in votis et juramentis, data cum dubio an adsit causa, vel sufficiens sit, est etiam valida: quia in dubio standum est pro valore dispensationis, et præterea pro quiete animarum, præsumitur Deus ratam habere talem dispensationem.

3° Disputatur verò utrùm valida sit dispensatio data

bonâ fide, cum causâ quæ putabatur adesse et sufficiens esse, quæ tamen revera non sit. Plures cum Sanchez, Lessio, Salmantic., etc., existimant illam esse validam, quia præsumitur Deus illam validare, ne conscientiæ anxietatibus vexentur; oppositam tamen sententiam sequitur S. Liguor., lib. 3, nº 251, loquendo de voto, ob principium certum quòd inferior nequeat dispensare in lege superioris, et iste immeritò præsumeretur dare consensum errori manifesto si postea detegatur. Quæ ratio valet etiam quoad leges ab hominibus latas. Dispensatus tamen potest dispensationi acquiescere quamdiu veritas causæ non apparet in contrarium.

4° Dispensatio in lege Superioris, si scienter fiat absque justâ causâ, invalida est, quia Superior non censetur dare licentiam dispensandi sinè causâ sufficienti. Si verò causa justa adesset, etsi data fuisset dispensatio malâ fide ab inferiore putante talem causam non adesse, valde probabile est tunc validam fuisse hujusmodi dispensationem. S. Liguor., lib. 3, nº 252, in fine.

418. Ex his quæ modò diximus patet plures esse casus in quibus Episcopi valent dispensare :

1° Nulla potest esse difficultas circa potestatem Episcopi dispensandi in omnibus statutis Episcopalibus, etiam latis in synodo diœcesanâ; hanc potestatem, independenter à Capitulo et Clero, possidere Episcopum communiter asseritur. Et idem est dicendum de Capitulo, sede vacante; hanc tamen non habet Vicarius Generalis, nisi hoc expressè ab Episcopo ei fuerit concessum.

Duo verò excipiuntur casus : prior est si statutum à S. Pontifice confirmatum fuit in formâ, ut aiunt, *non communi*, sed *specificâ*; alter est si abierit in *contractum*.

2° « Episcopi possunt etiam dispensare super legibus « Concilii provincialis in suis Diœcesibus : hoc enim expe- « dit ad bonum regimen; Salm., cum Sanchez, Suar., « Bonac., Palaus. » Ita S. Liguor., *ib.* Immeritò autem Lequeux (nº 290) asserit omnes de hoc convenire : nam aliter sentiunt, tum ille qui novas additiones adjecit Ferraris (*ib.*, nº 96), tum D. Bouix, *De Episcopo*, tom. 2, p. 101. « Regulariter, inquit Annotator Ferraris, Episcopus

« nequit dispensare super Synodo provinciali. Quinimò « nec Archiepiscopus dispensare valet super (eâdem); cùm « ab ipso tanquam inferiori ad Provincialem Synodum « appelletur. » Sed sententia affirmans S. Liguorio, sicut suavior, sic æquior videtur, cùm ex unâ parte possunt esse casus in quibus utilis, imò et necessaria potest esse dispensatio super decretis Synodi Provincialis ; et ex aliâ parte, æquum videtur ut Episcopi tunc habeant facultatem in hujusmodi decretis dispensandi, ut non sit expectandum aliud Concilium Provinciale, vel sit recurrendum ad Sedem Apostolicam.

Quidquit sit sentiendum de sententiâ modò relatâ Annotatoris Ferraris et D. Bouix, « quando reservatio fit in Pro- « vinciali Synodo, juxta ipsummet Bouix (*De Episcopo*, « t. 2, p. 244), non adimitur singulis Provinciæ Episcopis « potestas ab iis absolvendi : quia tunc Synodus non sibi... « sed singulis Episcopis casus reservasse censetur. Vide « Bened. XIV, *De Synod.*, lib. 5, cap. 4, n° 3. »

3° Possunt Episcopi dispensare cum suis subditis in jejuniis, pro singulis casibus occurrentibus, cum justâ tamen causâ ; si autem causa non videatur sufficiens, vel si de ejus sufficientiâ dubitetur, poterit Episcopus partim dispensare et partim commutare in aliud opus pium.

Item possunt Episcopi, ex justâ causâ, cum particularibus personis dispensare in lege abstinentiæ à carnibus, ovis et lacticiniis, et in præcepto abstinendi ab operibus servilibus, diebus festis toti Ecclesiæ communibus. Idem potest Capitulum, sede vacante; adest enim, quoad hæc omnia, *generalis consuetudo*, cui meritò censetur consentire S. Pontifex, ob frequentem necessitatem in talibus casibus dispensandi.

« Dispensationes super observantiâ Quadragesimæ « concedendæ non sunt, nisi adjecto præcepto de unicâ « comestione et de non permiscendis epulis. » Const. *Cognovimus* et Constit. *Fraternitas* Bened. XIV.

419. Quærit. 2° Utrum in præfatis legibus, absque Indulto Pontificio, Episcopi valeant dispensare generaliter quoad totam diœcesim.

Resp. Juxta S. Liguor., lib. 3, n° 1032 : « Potest...

« Episcopus, ob aliquem specialem causam, dispensare « pro unâ vice in lege universali jejunii, aut commutare : « cùm ejus officium sit saluti suarum ovium invigilare et « scandala infirmorum tollere, puta si periculum sit ali- « cubi jejunium non observari. Ita Laymann..., Azor, « Salm..., etc. Sed, pergit idem Sanctus, Bened. XIV, in « Bullâ *Prodiit jamdudum*, § 10..., dixit sententiam oppo- « sitam, nimirùm non posse Episcopos pro universo grege « dispensare in lege jejunii, esse non modò communio- « rem, cum Reynaud... Merati, Dianâ, Monacelli, Leandro « et Ferrari, sed etiam magis rationi consentaneam. Et « sic ipse respondit quibusdam Episcopis rogantibus an « possent vigiliam S. Matthiæ occurrentis in ultimo die « Bacchanalium, ad præcedens Sabbatum transferre. » Et reverà cùm agatur de lege ad jus commune pertinente, Episcopi in eâ dispensare nequeunt, nisi illud ipsis sit concessum, quod dici nequit in casu præsenti. Et quod dicitur hìc de lege jejunii, dicendum est de lege abstinentiæ à carnibus, et de præcepto ab operibus servilibus diebus festis se abstinendi.

An autem illud non possint Episcopi, saltem vi consuetudinis quæ in quibusdam locis, v. g., in pluribus Galliæ Diœcesibus, viget ut ipsi generaliter in lege abstinentiæ Quadragesimalis dispensent absque Indulto Pontificio? — Negat D. Bouix, *De Episcopo*, tom. 2, p. 99. Nobis tamen, attento longo tempore quo generaliter apud nos viguit hujusmodi consuetudo, difficilè videtur quòd non reclamasset S. Sedes, si hanc consuetudinem, quam ignorare non potest, improbaret. Unde non audemus dicere improbabilem esse sententiam quòd nostri Antistites possint sic à prædictâ lege abstinentiæ Quadragesimalis generaliter dispensare, præsertim quoad usum ovorum et lacticiniorum. Sic videtur sentire Eminent. Gousset, in suâ *Theolog. morali*, t. 1, nº 306.

Quoad autem abstinentiam ovorum et lacticiniorum, ipse Bened. XIV relinquit judicio aliorum, *dummodo docti sint et de conscientiæ suæ puritate animarumque salute religiosè solliciti sint*, expendendum an possit observari consuetudo alicubi vigens manducandi ova et lacticinia,

tempore Quadragesimali, eò quòd iis in locis non facilè inveniantur pisces (*De Syn. diœces.*, lib. 11, cap. 5, n° 14).

Quidquid sit dicendum de suprà dictâ quæstione an Episcopi possint generaliter dispensare vi consuetudinis, privati qui justas habent rationes, possunt uti dispensatione generaliter datâ ab Episcopis; nam Episcopi saltem valent cum justâ causâ dispensare in particularibus casibus; porrò qui generalem dispensationem concedit à fortiori in casibus particularibus vult dispensare. Ergo, etc. Major esset difficultas, ut patet, pro his qui justas non haberent rationes. Attamen si ex Indulto S. Pontificis Episcopi dispensarent ob causas legitimas verè existentes, etiam privati, qui non haberent motiva propter quæ data fuit dispensatio, illâ uti possent. Ita Bened. XIV, in Encyclicâ 1741.

420. Quærit. 3° An possit Episcopus dispensare in sacris ritibus?

Resp. « Dispensationes super ritibus ecclesiasticis, à « S. Sede petendæ sunt nec, eâ inconsultâ, ab alio quo« libet concedi possunt. » Bened. XIV, Const. *Omnium*.

§ IX.

De officio et potestate Episcopi quoad Pontificalia.

421. « Nulli Episcopo, inquit Conc. Trident. (sess. 6, « cap. 5), liceat cujusvis privilegii prætextu, Pontificalia « in alterius diœcesi exercere nisi de Ordinarii loci expressâ « licentiâ, et in personas eidem Ordinario subjectas tan« tùm; si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pon« tificalium, et sic ordinati ab executione ordinum sint « ipso jure suspensi. »

Juxta Barbosam, nullam pœnam meretur Episcopus extraneus benedicendo sinè solemnitate personas devotè præsentes; secus si solemniter, dicendo : *Sit nomen Domini*, etc., benediceret. Vide alia in nostro *Manuali*, n^is 982, etc.

§ X.

De officio et potestate Episcopi quoad Sacramentum Confirmationis.

422. Episcopus est Minister ordinarius Sacramenti Confirmationis.

Ex capite unico, *De Sacrâ Unctione*, ex Decreto Eugenii IV et juxta sententiam communem, de essentiâ sacramenti hujus est ut *unctio* fiat in *fronte*, in *formâ crucis*, et per *manum ipsius Episcopi ministrantis*, non verò mediante ullo instrumento.

Ex necessitate præcepti, et quidem probabiliter, sub gravi obligantis (quod tamen à pluribus negatur), unctio fieri debet pollice manûs dexteræ: valida tamen esset Confirmatio data digito sinistræ manûs, quia verè fieret per episcopalis manûs impositionem.

Episcopus confirmans in alienâ diœcesi, etiam subditos suos, incurrit suspensionem à Pontificalibus ipso jure, ex Concil. Trid., sess. 6, c. 5, et declaratione S. C. ap. Salm.

Per se, Episcopo illicitum est, et quidem sub gravi, alienos confirmare, etiam in suâ Diœcesi; communiter tamen DD. admittunt illud licitum esse, si talis vigeat consuetudo. Ita S. Liguor., lib. 6, nº 172, qui addit, nº 173, *ut communius et probabilius*, quòd Episcopi, nisi aliter constet, possint præsumere de consensu aliorum Episcoporum, quia credendi sunt nolle suas oves privari hoc sacramento, cùm nullum incommodum ex eo ipsis proveniat. Ille consensus præsumi præsertim posset si confirmandus esset ordinandus afferens dimissoriam sui Ordinarii.

Etsi de consilio sit quòd jejunus sit tàm confirmans quàm confirmandus, tamen hoc non est de præcepto: consuetudo enim obtinuit ut confirmatio etiam post prandium conferatur.

Controvertitur utrùm obligatio ministrandi confirmationem in Ecclesiâ *sit sub gravi*: sed saltem videtur esse *sub levi*, nisi aliqua rationabilis causa excuset. Dubium autem non est quin licitè possit Episcopus in suo oratorio do-

mestico confirmare; item ipsi licet confirmare etiam in die non festivo.

423. Quærit. 1° An et qualis sit obligatio Episcoporum sacramentum Confirmationis administrandi?

Resp. Certum est apud omnes graviter peccare Episcopum, si longo tempore non confirmet, quia subditos ingenti bono privat. Unde juxta S. Liguor. (*ib.*, n° 175): « Episcopus tenetur... *suis expensis* circumire ad confir-« mandum, ut Pal. et Croix, qui tamen excipit, cum « Gob..., nisi sit rationabilis consuetudo expensas exi-« gendi. Hinc dicit Croix... peccare graviter Episcopum « qui per 8 vel 10 annos differret circumire saltem per « loca præcipua..., nisi excuset moralis impossibilitas; si « autem adsit justa causa, non peccat qui differt per tres « vel plures annos. »

An peccet graviter Episcopus non confirmans moribundum petentem? — Controvertitur et probabile est nec etiam in hoc adesse peccatum veniale, ob incommoditatem, et praxim communem.

Juxta Catechismum Romanum (n° 18), *minùs expedit* quòd sacramentum Confirmationis pueris administretur ante usum rationis. « Quare, inquit, si duodecimus annus « expectandus non videatur, usque ad septimum certè « hoc sacramentum differre maximè convenit. » Et in suâ Constit. *Eo quamvis*, Bened. XIV dicit hoc *consultissimis decretis cautum esse.*

Certum est tamen apud omnes licitè confirmari infantes ante usum rationis, si justæ accedant causæ, nempe periculum mortis, absentia Episcopi, usus in aliquo loco existens, prout in Hispaniâ et apud Græcos; si verò non adsint causæ hujusmodi, hodie ampliùs non licet sic confirmare. Ita præfata Constit. Bened. XIV anni 1745.

Etiam amentibus Confirmatio est conferenda, juxta Bened. XIV, *ibid.*: est commune, inquit S. Liguor., lib. 6, n° 180.

In suâ Encyclicâ *Etsi minimè* anni 1742, Bened. XIV jubet ut Episcopi moneant parochos, eisque distinctè præcipiant ne quis eorum *schedulam* Confirmationis iis tradat, qui graviora fidei capita et sacramenti vim ignorant.

424. Quærit. 2° An graviter peccet Episcopus administrans Confirmationem absque sacris vestibus et cæremoniis in Pontificali præscriptis ?

Resp. Cum S. Liguor. (lib. 6, n° 184) : « Episcopus « debet esse indutus amictu supra rochetum vel super- « pelliceum si sit religiosus, ac stolâ, pluviali albi coloris, « mitrâ et baculo... Veriùs... Diana, Tanner, Sporer... « dicunt esse mortale omittere omnia prædicta instru- « menta, cùm ipsa pertineant ad reverentiam sacramenti; « secùs si aliquod tantùm omittatur : quia id non videtur « esse materia gravis... Advertendum tamen, quoad bacu- « lum, sufficere quòd... maneat publicè expositum, vel à « clerico detineatur... Item S. Congr. de Propagandâ « Fide, 7 dec. 1726, declaravit sufficere quòd Episcopus « sinè mitrâ, adhibitâ tantùm stolâ, confirmet.

« Notandum... omissionem alapæ, secluso scandalo, « nunquam esse mortalem...; omissionem autem cerei, « Ledesma... et Sa... absolutè negant unquam posse esse « mortalem, cùm hæc cæremonia minimè inveniatur « præscripta, sed ex solo usu sit introducta.

« Frons confirmati obliganda est fasciâ lineâ cruce « notatâ, gestandâ uno, tribus vel septem diebus, pro « consuetudine, illotâ interim fronte; sed hodie, inquit « S. Liguor. (lib. 6, n° 188), ex desuetudine, hæc cære- « monia non ampliùs in nostris partibus est in usu, cùm « statim post unctionem extergatur frons confirmati, et sic « dimittatur. » Ita fit etiam in Galliâ.

« Benedictio communis, quæ datur ab Episcopo confir- « matis in fine, non est necessaria ad sacramentum, sed « est simplex cæremonia. »

425. Quærit. 3° An absolutè requiratur Patrinus pro susceptione sacramenti Confirmationis?

Resp. Affirmativè ex communi DD. sententiâ, et casu quo confirmandus est puer, patrinus vel matrina requiritur sub gravi, nisi haberi non posset. Patrinus autem designandus est à parentibus, vel ab Episcopo, eorum defectu. Unus tantùm (vel una) est admittendus, et quidem qui sit ejusdem sexûs ac confirmandus (Cap. fin., *De cognat. spiritual.*, et Pontificale). Patrinus, juxta sententiam commu-

nem, debet et ipse esse confirmatus : si secus fiat, controvertitur utrùm talis patrinus contrahat cognationem cum confirmato et ejus parentibus. Vide S. Liguor., lib. 6, n[is] 185 et 186, qui sententiam negantem probabiliorem vocat, ob declarationem S. Congr. Conc., 13 junii 1654.

Patrinus esse non debet religiosus, nec matrina monialis, nisi persona confirmanda esset pariter regularis. Sufficit ut Patrinus manum dexteram super humerum confirmandi ponat. Ita S. Liguor. (*ib.*) qui allegat decis. S. C. Rit., 20 sept. 1749, à Concinâ relatam.

Alia de Sacramento Confirmationis, vide in nostro *Manuali* (3334-3351).

§ XI.

De potestate et officio Episcopi in causis hæreseos.

426. Legitimi judices non sunt laici in causâ hæreseos, sed tantùm : 1° S. Pontifex quoad totum orbem; 2° Episcopi quoad suos diœcesanos; 3° Inquisitores fidei, juxta Delegationem ipsis à S. Sede impertitam. Constat. cap. *Ut inquisitionis*, *De hæreticis*, in 6°; cap. *Quanto*, *De judiciis*; cap. *Si judex*, *De sent. excomm.*, in 6°.

Etiam in regulares exemptos Episcopi prædictam potestatem habent, sed duntaxat quatenus Sedis Apostolicæ delegati (cap. *Ad abolendum*, *De hæreticis*). Proinde hæc potestas quoad exemptos, non transit, sede vacante, au Capitulum.

In diœcesibus ubi adsunt Inquisitores à S. Sede deputati, potestas inquirendi in hæreticos eosque judicandi, in ipsis simul et Episcopis cumulativè residet. Liberum est autem Inquisitori et Episcopo, vel conjunctim vel separatim, procedere. Si separatim procedant, debent sibi invicem communicare processum ante sententiam condemnatoriam.

Cùm hodie, pluribus in locis, potestas civilis auxilium non præstet potestati ecclesiasticæ, Episcopi non possunt regulariter infligere, contra hæreticos, nisi pœnas spirituales. De formâ autem procedendi tunc observandâ, dicitur in libro tertio nostri *Manualis*.

427. Quærit. An Episcopi absolvere possint ab hæresi?

Resp. Ipsis quidem datam fuisse hanc potestatem à Concilio Trident. (sess. 24, c. 6), ubi dicitur : « Liceat Episco-« pis... in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apos-« tolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos « in diœcesi suâ, per seipsos, aut Vicarium ad id specia-« liter deputandum, in foro conscientiæ, gratis absolvere, « impositâ pœnitentiâ salutari. Idem et *in hæresis crimine*, « in eodem foro conscientiæ, eis tantùm, non eorum « Vicariis sit permissum. »

Sed hæc facultas ab occultâ hæresi absolvendi, Episcopis deinde fuit sublata ab Apostolicâ Sede. Illud constat : 1° ex Bullâ *Cœnæ*, in quâ post Concilium Trident., et quidem, prout videtur, tempore Gregorii XIII (Bened. XIV, *De Synodo,* lib. 9, c. 4, n° 8), inserta fuit sequens clausula : « A prædictis... nullus per alium quàm per Romanum « Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus..., absolvi « possit ; etiam prætextu quarumvis facultatum et indul-« torum quibuscumque personis.... *etiam Episcopali* vel « aliâ majori dignitate præditis, per nos ac dictam Sedem « aut cujusvis Concilii decreto..., concessorum. »

2° Illud etiam declarârunt plures SS. Pontifices, videlicet S. Pius V, Gregorius XIII, Clemens VIII, ut videre est ap. Bened. XIV, *De Synodo*, lib. 9, cap. 4, n° 9 : « Unde, « ait Reiffenst. (lib. 5, t. 7, n° 354), et S. Franciscus Sale-« sius, cùm in examine Episcoporum, sibi ex 35 quæstio-« nibus Clemens VIII primam proposuisset : *Possuntn* « *Episcopi ab hæresi absolvere?* Isque respondisset : *Pos-* « *sunt ex Concilio Tridentino;* Papâ respondente : *non esse* « *suam mentem; antiquatum enim esse illum articulum;* « mox sententiam retractans verus Ecclesiæ filius sub-« junxit : *Quandoquidem non est mens Vestræ Sanctitatis,* « *à meâ discedo ; prorsus Pontificiæ acquiesco.* »

3° Illud fuit insuper decisum à S. Congr. Inquis. et à S. Congr. C., ut videre est apud Bened. XIV (*ibid.*).

4° Ut *scandalosa* ab Alexandro VII damnata fuit, 24 sept. 1665, propositio sequens : « Sententia asserens « Bullam *Cœnæ* solùm prohibere absolutionem hæresis

« et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non « derogare facultati Tridentini, in quâ de occultis crimi« nibus sermo est, anno 1629, 18 julii, in consistorio « S. Cong. EE. Cardinalium visa et tolerata est. » Ergo non ampliùs possunt Episcopi absolvere ab hæresi occultâ, propriâ auctoritate.

Attamen, etsi fateantur Tridentinæ dispositioni derogatum fuisse per Bullam *Cœnæ*, ac proinde extraneos Episcopos non posse ab occultâ hæresi absolvere, gallicani theologi contendunt aliter esse sentiendum de Galliarum Antistibus, quia : 1° Bulla *Cœnæ* apud nos non fuit recepta; 2° quia à longo tempore invaluit consuetudo quòd nostri Episcopi ab hæresi occultâ, propriâ auctoritate absolvant.

Sed quàm falsa sint hæc duo asserta pluribus demonstrat idem Bened. XIV (*ib.*).

Quòd verò hodiernam Galliæ consuetudinem absolvendi ab hæresi nolit approbare S. Sedes, patet ex iis quæ refert auctor operis proscripti : *Mémoire sur la situation présente de l'Église Gallicane relativement au droit coutumier*, in quo (p. 107) legitur : « Le Concile de Paris, en proscrivant « l'œuvre de la Miséricorde, avait défendu aux confesseurs « d'absoudre les adeptes de cette secte, à moins qu'ils ne « donnassent des preuves authentiques de leur repentir, « et qu'ils n'abjurassent leurs erreurs. La Congrégation du « Concile a demandé[1] qu'on ajoutât cette clause si grave: « *et à moins que le confesseur n'ait obtenu les facultés né-* « *cessaires du Siége Apostolique* (*nisi insuper iidem anima-* « *rum curatores opportunas in id facultates ab Apostolicâ* « *Sede obtinuerint*). » Id confirmatum est C. *Apost. Sedis.*

§ XII.

De potestate Episcopi casus sibi reservandi.

428. Certum est competere Episcopis potestatem sibi casus reservandi. Vide Concil. Trident., sess. 14, cap. 7.

[1] « Locutio hæc *a demandé* accurata non est, inquit Bouix (*ib.*, « p. 232). Hanc, inter alias, correctionem faciendam significavit « S. Congregatio; nec licet, conciliorum Provincialium decreta edere, « nisi cum indicatis à S. Congr. correctionibus. » Et reverà cum hâc emendatione edita fuêre decreta Concil. Parisiensis anni 1853.

Convenientiùs autem Episcopi hanc potestatem exercent in Synodo : præter varias rationes quas affert Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 5, cap. 4, n° 3), hæc præsertim est ponderanda : « In Synodo facta (reservatio) induit naturam legis « quæ, nullo contradicente, perpetua est, et, quandiu non « revocatur, perseverat ; facta autem extra Synodum, non « ab omnibus reputatur perpetua, opinantibus plerisque « theologis... illam, decedente Episcopo à quo facta est, « illicò expirare. »

Pluries monuit S. Congr. Episc. et Reg. ut *paucos* duntaxat, eosque *ex gravioribus* casus Episcopi sibi reservârent. Ita 9 jan. 1601, 26 nov. 1602.

Eadem Cong. (26 nov. 1602) prohibuit : « Ne (Episcopi) « sibi superfluè reservent casus, in Bullâ *Die Cœnæ* legi « consuetâ, contentos, neque alios Sedi Apostolicæ spe- « cialiter reservatos (Bened. XIV, *ib.*).

« Facultas absolvendi à casibus Papæ reservatis nequa- « quam includit potestatem absolvendi à casibus reservatis « Episcopo. Ita definitum à Clem. X, Constit. *Superna.* »

§ XIII.

De Potestate Episcopi in Clericos.

Clerici vel sunt diœcesani vel extranei : unde duo erunt puncta :

I. — De potestate Episcopi in clericos diœcesanos.

429. Nulli antiquitùs ordinabantur clerici quin alicujus Ecclesiæ servitio manciparentur : à quâ Ecclesiâ discedere eis non licebat sinè Episcopi veniâ : aliàs suspensionis pœnam incurrebant.

Hæc salubris disciplina, quæ jam à multis sæculis obsoleverat, restituta fuit à Concilio Trident. (sess. 16, cap. 23) his verbis : « Cùm nullus debeat ordinari, qui « judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis « ecclesiis, S. Synodus, vestigiis sexti canonis Concilii « Chalcedonensis inhærendo, statuit ut nullus in posterùm « ordinetur qui, illi ecclesiæ aut pio loco, pro cujus ne-

« cessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi « suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus; « quòd si locum, inconsulto Episcopo, deseruerit, ei sa- « crorum exercitium interdicatur. »

Attamen non ubique, hodiernis temporibus, observatur hæc ordinandorum adscriptio servitio specialis Ecclesiæ; in usu enim non est in Galliâ, ubi clerici ordinantur cum libertate commorandi apud suos vel in seminario, usquedum facti sacerdotes ad munus vicarii vel ad aliud officium advocentur. Et reverà, rebus prout nunc sunt apud nos exstantibus, non magnæ utilitatis foret præfata adscriptio: antequam enim clerici sacerdotio initientur, modicum auxilium parochis afferre possunt, præsertim cùm in seminariis, pro studiorum necessitate, ferè continuò degere debeant, et semel ad presbyteratum promoti, ad alia munera advocandi sint.

Quædam insuper declarationes S. Congr. Concil. supponere videntur non adesse strictam obligationem omnes ordinandos adscribendi servitio alicujus ecclesiæ : sic in causâ Ariminensi, 5 decemb. 1574, dicitur : « Clericus, « qui *certo loco non est adscriptus*, ab Episcopo invitus « retineri non potest. »

430. Quærit. 1° An clerici possint, invito Episcopo, è diœcesi discedere et alibi commorari?

Resp. 1° Certum esse clericos, alicujus ecclesiæ vel beneficii personalem residentiam exigentis servitio adscriptos, haud posse, invito Episcopo, è diœcesi discedere et alibi commorari : illud constat ex decreto Concil. Trid. modò relato, et communi DD. sententiâ, qui verbum *inconsulto Episcopo*, intelligit *invito Episcopo*; et ita decisum fuit à S. Congr. Conc., 8 maii 1756 et 5 dec. 1574, ub dicitur : « Adscriptus verò retineri potest invitus. » Idem eruitur etiam ex promissione obedientiæ die ordinationis factâ.

Posset tamen sic adscriptus, absque Episcopi licentiâ, assentire suæ electioni ad aliquod beneficium in alienâ diœcesi existens; sed absque dictâ licentiâ, non potest discedere. Interveniente verò justâ causâ, à Superiore cogi poterit Episcopus ad dandam licentiam discedendi, vel

saltem ad congruam adscripto assignandam. Hæc deducuntur ex præfatis argumentis; et quoad congruam, decretum fuit in causâ *Amerinâ*.

Resp. 2° Quoad non adscriptos aut non habentes beneficium personalem residentiam exigens, multi canonistæ asserere non dubitant posse eos, invito Episcopo, è diœcesi discedere et alibi commorari. Pluribus S. Congr. Conc. decisionibus à Ferrario relatis nituntur (v° *Testimoniales litteræ*, n° 11), quarum unam scilicet datam in causâ *Ariminensi*, 5 dec. 1574, hìc tantùm transcribemus: « Clericus qui certo loco non est adscriptus, ab Episcopo « suo invitus retineri non potest, ne à suâ diœcesi discedat et alibi parochiam accipiat : adscriptus verò, retineri « potest *invitus*. »

Sed ab hâc sententiâ discedere postea visa est S. Congr. Concilii. In causâ enim *Nucerinâ*, 5 sept. 1818, in quâ agebatur de sæculari sacerdote, ad titulum patrimonii ordinato, qui professoris theologiæ munus explebat in suâ diœcesi, quique, ob insufficiens salarium, transire voluit ad aliam diœcesim, et huc, non obstante comminatione ab Episcopo factâ pœnæ suspensionis ipso facto incurrendæ, reverà commeavit, sequentia dubia S. Congregationi proposita fuêre : « 1° An præceptum Episcopi Nucerini... sit « observandum?... 2° An constet de irregularitate incursâ « à presbytero?... seu potius sit consulendum Sanctissimo « pro dispensatione?... S. Congreg. respondit : *ad primum* « *affirmativè, dummodo Episcopus provideat... congruâ...* « *sustentatione ; ad secundum, affirmativè ad primam par-* « *tem, et consulendum Sanctissimo pro absolutione... post* « *reditum ad diœcesim et petitam veniam ab Episcopo.* »

Undè hodiè etiam non adscripti servitio alicujus ecclesiæ, aut non habentes beneficium personalem residentiam exigens, non videntur posse, invito Episcopo, è diœcesi recedere : ratio esse videtur quia hujusmodi clerici, etsi non adscripti fuerint servitio ullius ecclesiæ, saltem adscripti censentur servitio diœcesis, pro cujus necessitate vel saltem utilitate ad ordines fuêre promoti : nonnisi enim pro utilitate diœcesium, præsertim in Galliâ, ad ordines clerici promoventur et promoveri debent ex Concilio Trid.

Vide, in nostro *Manuali*, n° 1009, quomodò differant inter se *dimissoriæ testimoniales* et *commendatitiæ litteræ*.

431. Quærit. 2° An presbyteri nulli Ecclesiæ adscripti, nec habentes beneficium residentiam exigens, possint cogi ab Episcopis ad assistendum missis solemnibus aut aliis sacris functionibus Cathedralis Ecclesiæ?—Vide solutionem in nostro *Manuali*, n° 1010.

Episcopus potest retinere apud se unum vel duos canonicos, sive ex Cathedrali, sive ex Collegiatâ. Item potest assumere duos beneficiatos seu mansionarios ex Cathedrali aut Collegiatâ, modò non habeant curam animarum : ita tamen ut ultra duos ex omnibus istis non assumat, qui omnes pro residentibus tunc censentur, et si absint à choro, lucrantur suarum præbendarum fructus, non obstante consuetudine in contrarium, non tamen distributiones quotidianas. —Adde resp. S. C. C. relatam in App. n. III.

II. — De potestate episcopi in sacerdotes extraneos.

432. — 1° Certum est Episcopum non tantùm posse sed debere prohibere ne in suâ diœcesi ad celebrandum admittantur presbyteri vagi et ignoti, aut peregrini commendatitias sui Ordinarii litteras non habentes.

Constat ex Concil. Trident. : « Nullus præterea clericus « peregrinus, sine commendatitiis sui Ordinarii litteris, ab « ullo Episcopo ad divina celebranda et sacramenta admi- « nistranda admittatur. » (Sess. 23, c. 16, *De Regular.*) « Singuli (Episcopi) in suis diœcesibus interdicant ne cui « vago et ignoto sacerdoti missas celebrare liceat. » (Sess. 22, *Decret. De observ. et evit.*, etc.).

Pro *ignoto* autem habendus non est, qui testimoniales habet litteras, vel alicui personæ diœcesis fide dignæ, notus est.

2° Quamvis Episcopus possit permittere ut rectores ecclesiarum ad celebrandum admittant peregrinos sacerdotes commendatitiis litteris munitos, prohibere tamen potest quin illud faciant erga extraneos, qui non haberent in scriptis licentiam à se vel à suo Vicario Generali datam.

3° Episcopi, in his quæ pertinent ad missæ celebrationem, procedere possunt contra quoscumque etiam exemp-

tos, sed tunc solùm tanquam delegati Sedis Apostolicæ.

4° Etiam regularibus et in Ecclesiis exemptis, prohibere potest Episcopus sub censuris, ne ad missæ celebrationem admittant peregrinos etiam notos, sive sæculares, sive regulares *diversi ordinis*, antequam ipse vel Vicarius Generalis eis licentiam dederit. Non tamen solent Episcopi id statuere de peregrinis sufficienter notis, saltem quoad octo vel decem primos dies. Regularis verò celebrare potest in conventu sui ordinis absque dictâ Ordinarii licentiâ. Ita communiter; et constat ex Concilio Trid. (sess. 22, *Decret. De observ.*, etc.), in quo Episcopi, quoad hoc et alia multa de missæ sacrificio, constituuntur *etiam delegati Sanctæ Sedis*, *non obstantibus privilegiis*, *exemptionibus quibuscumque*. Quoad licentiam datam regularibus celebrandi in ecclesiâ conventûs sui Ordinis, constat ex Constit. Bened. XIV *Quàm grave*, 2 aug. 1757, § 12.

5° Ad celebrandum admittendus est ab Episcopo presbyter extraneus, etsi non habeat commendatitias litteras, si per testes aut alio modo probet se esse sacerdotem commendabilem. Juramentum tamen solum non potest supplere litteras commendatitias. Ita Innocent. III, cap. *Tuæ*, et cap. *Inter, De clericis peregrin.*

6° Sacerdos extraneus litteris commendatitiis destitutus, et ideò ad celebrationem non admissus, potest tamen secretò celebrare, dummodo absit scandalum. Ita communiter, juxta D. Bouix citantem inter alios Layman et Castropolaum.

7° Nequit Episcopus extraneos sacerdotes arcere à missæ celebratione ob solam rationem quòd extranei sint. Sequitur ex modò dictis, n^is 4 et 5. — Secus sentiunt Ducasse, *Juridiction ecclés.*, chap. 7, sect. 6, n° 3, et auctor *Prælect. S. Sulpitii*, n° 152; sed sat solido fundamento niti non videtur illorum sententia.

8° Imò juxta Barbosam et alios canonistas, sinè justâ causâ, non potest Episcopus expellere alienum clericum commorantem in ejus diœcesi sinè litteris sui Episcopi, si ipse nolit exercere ordines, sed solùm tanquam advena ibi commorari.

Episcopus non cogere, sed solùm hortari potest curatos et

rectores ecclesiarum, ut necessaria ministrent presbyteris celebrare volentibus in eorum ecclesiis. S. Congr. Conc., 15 dec. 1703.

§ XIV.

De potestate Episcopi quoad Indulgentias.

433.— 1° In Dedicatione Ecclesiæ, Episcopi possunt unius anni indulgentiam concedere; in aliis verò casibus, indulgentiam duntaxat 40 dierum.

2° Eas concedere possunt solis diœcesanis, etiam exemptis, vivis, non autem defunctis.

3° Hanc potestatem delegare possunt aliis præterquam presbyteris, dummodò sint clerici.

4° Indulgentias concedere nequeunt Coadjutores Episcoporum, neque Episcopi titulares seu *in partibus infidelium*; neque Vicarii Generales, nisi ab Episcopo specialiter ad id delegationem accipiant; neque Vicarius Capitularis.

434. Quærit. Quodnam sit jus Episcopi circa recognitionem et publicationem indulgentiarum Papalium?

Resp. 1° « Indulgentias... per Ordinarios locorum, adhi« bitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo « publicandas esse decernit » Concil. Trid., sess. 21, cap. 9.

2° Sinè ergo Episcoporum licentiâ vel auctoritate, nemo potest Brevia indulgentiarum publicare, non obstante quâcumque exemptione et prætensâ consuetudine in contrarium, etiamsi pro regularium ecclesiis concedantur; et sic fuisse pluries decisum à S. Congr. Concilii, testantur Monacelli et Cardinalis Petra. Vide fusiùs de Indulgentiis in nostro *Manuali*, à n° 4521, etc.

§ XV.

De potestate et officio Episcopi quoad Reliquias SS.

435. Per reliquias Sanctorum et Beatorum intelliguntur eorum corpora et corporis partes etiam minimæ, cineres, pulveres, item vestes quibus in vitâ usi sunt vel quibus

eorum corpora post mortem fuerunt involuta. Item instrumenta pœnarum et mortificationum, et hujusmodi.

Certum est Reliquias noviter inventas, aut productas non posse coli cultu publico, nisi priùs legitimè recognoscantur et approbantur. Constat ex cap. *Cùm ex eo*, *De Reliq. venerat.*; etc., et Conc.Trident., sess. 25, *De Invocat.*, etc., ubi statuitur : « *Nulla etiam admittenda miracula nova*, « *nec novas Reliquias recipiendas, nisi recognoscente et ap-* « *probante Episcopo.* »

Cultu autem privato coli possunt Reliquiæ quæcumque, non solùm Canonizatorum aut Beatificatorum, sed etiam cum famâ sanctitatis defunctorum, quamvis nec recognitæ nec approbatæ fuerint. Ita communiter.

436. Quærit. 1° A quo recognosci et approbari debeant Reliquiæ ut publico cultu colantur?

Resp. Vel agi de Reliquiis nondum Beatificatorum, vel de Beatificatorum aut Canonizatorum :

1° Episcopus non potest approbare, in ordine ad cultum publicum, Reliquias defunctorum cum famâ sanctitatis, sed nondum Beatificatorum ; hoc enim reservatur Romano Pontifici, ex cap. jam citato, *Cùm ex eo*, *De Reliquiis*, ubi dicitur : « Inventas de novo Reliquias nemo publicè vene- « rari præsumat, nisi *priùs auctoritate Romani Pontificis* « *sint approbatæ* ». Nec obstat decretum supra relatum Concil. Trid., quod communiter intelligitur de solis Reliquiis saltem Beatificatorum noviter inventis.

2° Si quæstio sit de Canonizatorum vel Beatificatorum Reliquiis, non tantùm Papa, sed etiam Episcopi possunt illas recognoscere et approbare : constat ex textu supra citato Concil. Trid.

Etsi à Papâ Reliquiæ fuerint approbatæ, tamen ab Episcopo adhuc sunt recognoscendæ, non quidem ut denuò ab ipso approbentur, sed solùm ut videat an reverà Romæ fuerint approbatæ, et vitetur fraus. Sic decrevit Sixtus V, Constit. *Dominus*, et S. Congr. Rit., 19 oct. 1591 ; et hoc etiam pro Reliquiis exponendis in ecclesiis regularium, ut fuit decisum in unâ *Viterb.* 26 jun. 1627.

Ad hoc autem ut Episcopus ritè approbet alicujus jam *Canonizati aut Beatificati* Reliquias noviter inventas,

Romæ nondum approbatas, necesse est ut, *adhibitis in consilium theologis et aliis piis viris, ea faciat quæ veritati et pietati consentanea judicaverit*, ut expressè statuit Conc. Trident. loco citato; et si aliquod circa id emersit grave dubium, nihil, inconsulto S. Pontifice, novum aut in Ecclesiâ hactenus inusitatum est decernendum, textu express Concilii Trid. loco citato, in fine.

Ut constet de identitate SS. Corporum et Reliquiarum, non requiritur evidentia metaphysica aut physica, sed moralis sufficit, sive quæstio sit coram Ordinario, sive coram Sacrâ Congregat.; quamvis major requiratur coram Congreg. Rit., eò quòd Apostolica approbatio sit majoris momenti quàm approbatio Episcopalis. Non sufficere autem unius testimonium ad statuendam illam moralem evidentiam, concludit Bened. XIV, ex uno decreto S.Congr. Rit. 13 jul. 1709.

437. Quærit. 2° An, inconsultâ Sede Apostolicâ, fieri possint translationes Reliquiarum insignium?

Nota quòd Reliquiæ insignes sint corpus integrum aut magna pars ejusdem, nempe caput, brachium integrum, crus, aut pars illa corporis in quâ Martyr passus est, modò sit integra et non parva. Unde non sunt Reliquiæ insignes, manus, pes aut aliud frustum, nisi in istis passus sit Martyr. Ut crus et brachium censeantur integra, debent constare duobus ossibus præcipuis. — His explicatis :

Resp. 1° Corpora SS. et insignes eorum Reliquiæ non possunt transferri de ecclesiâ ad ecclesiam, inconsultâ Sede Apostolicâ. Ex Declar. S. Congr. Conc. in quâ dicitur: « Sanctissimus... respondit transferentes non esse excom-« municatos; sed tamen hodie ex stylo, talem translatio-« nem non esse faciendam, inconsultâ Sede Apostolicâ. » Secus tamen sentiunt plures ab eodem Bened. XIV citati, Fagnanus nempe, Pirrhing, Delbene, etc., qui dicunt id fieri posse auctoritate Episcopi, prævio assensu Capituli.

2° Item transferri non possunt *de loco ad locum* corpora, neque Reliquiæ Beatorum nondum canonizatorum, nec fieri potest mutatio capsæ in quâ eorum ossa recondita sunt, nisi accedente S. Pontificis aut S. Congr. Rit. auctoritate.

3° Quoad corpora Servorum Dei nondum beatificatorum, vel causæ introductionis commissio nondum signata fuit à S. Pontifice, vel jam fuit signata : si priùs, eorum potest fieri translatio de licentiâ Ordinarii sinè solemnitate, inconsultâ S. Sede; si posteriùs, necessaria est licentia Papæ vel S. Congr. Rit., ut transferantur de loco ad locum, etiam in eâdem ecclesiâ.

Nota quòd Reliquiæ insignes non debeant collocari in privatis ædibus, nec apud laicos homines, sed in ecclesiâ. Excipiuntur tamen magni principes, et præcipui Ecclesiæ Præsules.

Quædam adhuc hîc sunt notanda circa Reliquias :

1° Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuò ardere in altari duo lumina; aliàs non exponantur. S. Rit. Congreg., 22 jan. 1701.

2° De Sancto, cujus habetur corpus vel insignis Reliquia, non potest fieri officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Romano. Quod est applicandum etiam iis Sanctis quorum corpora eruta sunt è Catacumbis Romæ, et evidentia martyrii signa habent; videlicet, vel mentionem in marmore sculptam, vel vas sanguinis in monumento inclusum. Vide Bened. XIV, lib. 4, pars 2, cap. 28, n^{is} 26 et 27. Hujusmodi Reliquiæ tamen deferri possunt processionaliter, quamvis aliter sit dicendum de Beatificatis nondum canonizatis.

3° Reliquia modica jam facta alienabilis, alicui ecclesiæ vel oratorio donari potest (S. Rit. Congr., 8 jun. 1602) aliàs non posset alienari sinè beneplacito S. Sedis.

Pœna excommunicat. Papæ reservatæ, lata est contra extrahentes absque legitima venia, reliquias ex sacris cœmeteriis sive catacumbis Romæ, ejusdem territorii, eisque auxilium vel favorem præbentes (C. *Apost. Sed.*).

4° Reliquiæ et ossa SS. radi non possunt, ut rasura detur cum potu infirmis. S. C. Episc. et Reg., 17 dec. 1691.

5° In altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiæ SS.; nec in tabernaculo sunt condendæ ubi asservatur SS. Sacramentum; nec super tabernaculum SS. Sacramenti, licet non expositi; neque ante tabernaculi ostiolum, aut alio modo quo simplices

adorare possint Reliquias pro SS. Sacramento... In processione cum Sacramento non sunt deferendæ.

6° Reliquiæ SS. non debent deferri sub baldachino in processionibus, nisi agatur de ligno SS. Crucis aliisque instrumentis Dominicæ Passionis (S. Congr. Rit.). — Contrariam tamen opinionem prævaluisse in Congregationibus habitis coram Eminentissimo Archipresbytero unà cum ontificiis Magistris cæremoniarum, asserit Bened. XIV, *De Beatific. et Canon.*, lib. 4, pars 2, cap. 23, n° 15.

Vide alia in nostro *Manuali*, n° 1038, etc.

§ XVI.

De potestate Episcopi quoad missarum stipendia et reductionem piarum fundationum.

438. Communiter dicunt DD. stipendium justum missæ esse illud, quod taxatum est ab Episcopo, vel à consuetudine, vel saltem à viro prudenti, si deest taxa à consuetudine vel ab Episcopo facta. Ita Suar. ex Declar. S. C. Conc. Huic taxæ stare debent etiam Regulares.

Certum est Episcopum non posse prohibere ne accipiantur eleemosynæ taxâ pinguiores, si sponte offerantur. Ita decisum à S. C. Concilii, 16 jan. 1649.

Disputatur an Episcopus possit prohibere ne sacerdotes accipiant minùs justo. Dicit S. Liguor. (*ib.*, dub. 3) probabiliùs id affirmare Suarez. Bened. XIV cum aliis, ex Declar. S. C. Conc., 16 jul. 1689. Quapropter, si Episcopus id prohibet, omninò ei est obtemperandum, cùm certum sit subditos teneri obedire Superiori præcipienti cum opinione probabili.

439. Quærit. 1° An suscipi valeant perpetua missarum onera absque Episcopi licentiâ?

Resp. Negativè; et si agatur de sæcularibus, necessaria est tunc licentia in scriptis data ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali; si verò ageretur de regularibus, necessaria esset licentia Superioris Generalis vel Provincialis. Constat Decreto *Cùm sæpè,* S. Congr. Concil., Urbani VIII auctoritate edito.

440. Quærit. 2° Quid sit specialiter observandum quoad

loca ubi multæ colliguntur pro missis celebrandis eleemosynæ?

Resp. In Ecclesiis in quibus multæ colliguntur eleemosynæ pro missis celebrandis, non licet eas in adeo ingenti numero accipere, ut congruo tempore omnibus satisfieri non possit; vel saltem apponenda esset in publico tabella, in quâ notum fieret offerentibus eleemosynas, quòd celebratio missarum propter ingentem numerum differri oporteat. Ita ex variis decretis et maximè Innocentii XII, 23 decembris 1697.

Debent Episcopi curare ne ecclesiarum rectores vel administratores sibi retineant aliquam vel minimam portionem, etiam favore ecclesiarum, nisi adeò essent pauperes ut subire non possent propriis redditibus expensas necessarias, quo casu permitti possunt ut tantummodo sibi retineant portionem quæ non excedat valorem dictarum expensarum, ut declaravit S. C. Conc., *in Mexic.*, 11 jan. 1698.

Tandem debent curare Episcopi ut, in ecclesiis, præsertim ubi plures missæ celebrantur, retineantur duo libri, in quibus diligenter adnotentur eleemosynæ, quæ dietim recipiuntur cum adimplemento missarum, ac retineatur capsa particularis pro reponendis eleemosynis manualibus, ut de dicto implemento rationem exigere queant ab iis quos spectat, prout rigorosè tenentur virtute decreti Innocentii XII, *De celebratione missæ*, die decemb. 1697. Contra contumaces in non implendis missis, procedere debent.

441. Quærit. 3° An Episcopis competat missarum aut aliarum piarum fundationum onera reducendi potestas?

Resp. 1° Quoad missarum reductionem, Episcopis quidem à Concilio Tridentino attributa erat facultas onera missarum reducendi in Synodo diœcesanâ, quando vel tam magnus earum numerus impositus fuerit, ut illis pro singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri; vel eleemosyna hujusmodi adeò tenuis sit ut non facilè inveniatur qui velit huic oneri se subjicere. Vide sess. 25, cap. 4; sed huic Tridentinæ dispositioni derogatum fuit ab Urbano VIII, Constit. *Cùm sæpè*, 21 jan. 1625, confirmatâ ab Innocentio XII, ubi: « Districtè prohibet ne Episcopi

« in diœcesanâ Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus vel aliàs, quoquomodo reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis; sed pro his oneribus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad Apostolicam Sedem recurratur, etc. Alioquin, reductiones, moderationes...hujusmodi, si quas contra hujusmodi formam fieri contigerit, omninò nullas et inanes decernit. » Igitur juxta Urbani Decretum, facultas data à Concilio Trident. intelligitur tantùm de reducendis missis ante Concilium relictis, et non impositis in limine fundationis.

In Galliâ tamen Episcopi exercent facultatem præfatam onera missarum reducendi, et quidem soli absque diœcesanâ Synodo: « Les bulles d'Urbain VIII et d'Innocent XII n'y ayant pas été promulguées », inquit DD. Affre (*Admin. tempor.*, p. 555, not. 4, edit. 4ª); et eò usque progreditur D. Dieulin (*Guide des curés*, t. 1, p. 194) quòd asserat: « *Les lois canoniques* et civiles n'attribuent ce pouvoir qu'à lui seul (à l'Évêque). Le Décret de 1809 (art. 29) dispose que les réductions seront faites *par l'Evêque conformément aux lois canoniques.* » Numquid oculis gravissimorum istorum DD. *lex canonica* non esset Constitutio Urbani VIII ab Innocentio XII confirmata ?

An autem dicta Galliæ praxis licita sit pro conscientiâ ? Certum videtur quòd si unquam fuerit legitima antè Concordatum 1801, per Bullam tamen *Qui Christi* fuit antiquata. An à tempore Concordati evaserit legitima, dubitamus.

Quidquid sit de hâc quæstione : « In ipsomet Decreto Urbani, declaratum fuit benè posse Episcopos reducere missas, si testator expressè hanc ipsis dederit facultatem. »

Est autem magnum discrimen inter condonationem seu remissionem missarum et illarum reductionem, cùm reductio respiciat tempus futurum, dum condonatio solummodò tempus præteritum : « Condonationibus faciendis immisceri se nequit Episcopus, utpote quæ privativè reservatæ sunt auctoritati Romani Pontificis. » Ita Bened. XIV, *De Syn*, lib. 13, cap. ultimum, nis 15 et 29;

et hoc viget in Galliâ, juxta Lequeux, n° 678; in hoc contrarium DD. Affre, *De l'administr. tempor. des paroisses*, p. 543, etc.

Innocent. XII, in Constit. à Bened. XIV relatâ (*ib.*), admonet condonationes et reductiones non admitti à S. Sede, nisi petantur ex rationabili causâ et cum hâc clausulâ: *dummodò petentes malitiosè non omiserint*, *animo habendi compositionem*.

442. Juxta S. Liguor. (lib. 6, n° 331, et *De Privilegiis*, 70): « Casu quo redditus (*fundationis*) à principio fuerint « sufficientes, et postea ita imminuuntur ut nullo modo « sufficiant ad onera ferenda, tunc, dicit Fagnanus, non « videri sublatam Episcopis facultatem, quàm habent de « jure communi, missas moderandi, ex cap. *Nos quidem*, « *De Testam.*, et ex Trid., sess. 22, cap. 8, ubi conceditur « Episcopis, ut, unà cum hærede vel executore, possint « ultimas voluntates in alium pium usum commutare. »

Secus tamen sentire videtur Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 13, cap. ult., n° 26, ubi dicit: « Quapropter tutò con- « cludi posse censemus Episcopos, quibus facultas est « reducendi missarum onera, vel ex Concilii Romani am- « pliatione vel ex sæpiùs memoratâ instructione (Vide *ib.*, « n° 22), non posse missarum numerum, in contractu « (actu fundationis) præscriptum ac vicissim acceptatum « minuere seu reducere, *quamvis imminuti fuissent red-* « *ditus* ob eum finem assignati; sed hâc fortè (est exceptio « quam videtur admittere Pontifex) propositâ facti specie, « oportere, ut judicis partes assumant, investigantes an « talis sit, quæ obvenit reddituum imminutio, ut juxta « recepti juris regulas, sufficiat ad rescindendum contrac- « tum, vel saltem ad eumdem ad justi et æqui normam « redigendum, quod etiam satis rectè tuetur Monacelli... » Quod non esset propriè actus reductionis, sed potiùs interpretatio extensionis obligationis à fundatore impositæ.

Quidquid sit de hoc, si redditus à principio essent insufficientes, ita ut nullus vellet missas acceptare, tunc certè ex Decretis ab ipsomet S. Liguorio relatis (*ibidem*, dub. 2), recurrendum esset ad S. Sedem.

2° Quoad reductionem aliorum piorum operum, plures

DD. apud S. Liguor. (*De Privileg.*, n° 68), asserunt posse Episcopum ex justâ causâ commutare pias testatorum dispositiones, ex eo quòd ipsi habeant dispensandi potestatem in lege quæ jubet impleri ultimas voluntates, quoties adest justa causa ; idque confirmant ex Trident., sess. 22, cap. 6. « Sed, inquit S. Liguor., nos negamus cum sententiâ probabiliori.... quia in cap. *Tua* , *De testam.*, et cap. 8 , ejusdem sess. 22... jubentur Episcopi adamussim exequi ultimas voluntates. » Vide etiam sess. 25 *Decret. de Purgat.*

Facultates, à S. Sede Episcopis concessæ, missas reducendi , non debent, inquit Bened. XIV (*De Synod.*, lib. 13, cap. ult., n° 22) , « protendi ad reliqua pia legata , piasve « dispositiones inter vivos, quibus, exempli causâ, eleemo- « synam pauperibus distribui aut inopes virgines dotari « præcipiatur. »

In Galliâ tamen , ob praxim apud nos vigentem, videtur quòd sit licitum stare judicio Episcoporum, quoad has reductiones, et ipsemet S. Liguor. videtur huic sententiæ non contradicere, lib. 6, n° 321, dub. 3, et lib. 3, n° 931; ubi plures causas enumerat ob quas licitum est Episcopo ultimas voluntates commutare.

Nota 1° ex cap. *Nos quidem*, et cap. *Tua nobis, De testam.* piarum dispositionum curam et executionem ad Episcopos pertinere, « licet etiam à testatoribus id contingeret interdici ». Conceditur tamen fundatori , ut aliquem designare ac constituere valeat executorem ; sed si hic sit negligens in executione piorum legatorum, ad Episcopum devolvitur onus et cura exsequendi quòd alii neglexerunt. Concil. Trident., sess. 22, cap. 8, *De Reform.*

Nota 2° Casu quo Episcopi habent potestatem fundationes generatim reducendi, reducenda sunt potiùs reliqua opera quàm missarum onera, juxta praxim S. C. Conc., sed hoc pati posse difficultatem apud nos asserit DD. Affre, *Administr. tempor.* Excipiendi sunt casus sequentes : 1° si fundator manifestaverit suam esse voluntatem quòd, obveniente necessitate onera reducendi, potiùs minueretur numerus missarum quàm cæterorum operum ; 2° si assignatus fuerit certus ac determinatus fundus pro

missarum celebratione, et iste fundus diminutus fuerit.

Nota 3° Quando facienda est reductio missarum, potiùs reduci debet ritus et solemnitas quàm missarum numerus. S. C. Conc., 4 aug. 1725.

§ XVII.

De potestate Episcopi Vicarios constituendi et congruam eisdem assignandi.

443. Certum est 1° Episcopum cogere posse parochos, quando ipsi non possunt sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis et cultui divino peragendo, *ut sibi adjungant tot sacerdotes quot necessarium est ad hoc munus implendum* (Concil. Trid., sess. 21, c. 4). Imò possunt ipsimet dare parochis coadjutores, quando munus suum implere non valent propter perennem infirmitatem corporis aut animæ, vel propter imperitiam. Ad Episcopum autem, non verò ad parochum pertinet judicare an necessarii sint, nec ne, vicarii.

Certum est 2° Episcopum posse vicario congruam de fructibus parochiæ assignare. Constat ex Const. *Apostolici ministerii* Innoc. XIII, § 13 : « Quoties... oportuerit, ex « justâ causâ, provideri per coadjutores parochorum, aut « per vicarios temporarios, curæ erit Episcopis, *pro datâ « sibi à Trident. Synodo potestate*, partem fructuum, præ- « dictis coadjutoribus aut vicariis assignandam, determi- « nare in eâ quantitate, quæ pro suo prudenti arbitrio et « conscientiâ conveniens videbitur. » Vide etiam Concil. Trid., sess. 7, c. 5. Si proventus parochiæ non sufficerent, juxta sententiam communem, præferendus est coadjutus, et ex aliis bonis, in quantum fieri poterit, coadjutori Episcopus providebit.

In lege civili nostrâ sic statuitur in Decreto 17 nov. 1811, et Instruct. Ministeriali 1 april. 1823 : « Pour le cas de « maladie, l'indemnité due au remplaçant sera : dans une « succursale, 250 fr.; dans une cure de 2e classe, 400 fr.; « dans une cure de 1re classe, 700 fr.

« Pour le cas de suspense ou d'interdit du titulaire, le « remplacant a droit, dans une succursale, à la moitié du « traitement; dans une cure de 2e classe, aux trois cin-

« quièmes ; et dans une cure de 1re classe, aux deux tiers.
« Pour le cas d'absence du titulaire, il sera assigné au « remplaçant une indemnité qui, n'ayant pas été déter- « minée par le décret, doit être arbitrée par l'Évêque. « Dans les trois cas, le remplaçant jouit de la totalité du « casuel. »

444. Quærit. An possit Episcopus pro congruâ vicariorum assignare oblationes, quæ ex sacramentorum administratione vel ex funeribus proveniunt?

Resp. Quæstio controvertitur, ut videre est in nostro *Manuali*, n° 1061; attamen videtur quòd sententia affirmans possit tutò ad praxim reduci : nam Conc. Trident., sess. 21, cap. 6, Episcopo concedit ut valeat « coadjutores « aut vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum « iisdem pro sufficienti victu assignare, *vel aliter providere* « *possit.* » Ex quibus posterioribus verbis, videtur posse colligi quòd Episcopus valeat etiam assignare emolumenta quæ non essent ex fructibus beneficii, ac proinde etiam oblationes supra enuntiatas. Habitâ ergo ut saltem verè probabili sententiâ affirmante, standum erit decisioni Episcopi, si hujusmodi oblationes assignet vicario pro congruâ.

§ XVIII.

De nonnullis aliis officiis et potestatibus Episcoporum.

445. De his vide nostrum *Manuale*, n° 1063, et sufficiat hìc annotare :

Ad solum Episcopum pertinet dare licentiam prædicandi : « Nullus », inquit Concilium Trident. (sess. 24, c. 4), « sivè sæcularis, sivè regularis etiam in ecclesiis « propriorum Ordinum, contradicente Episcopo, prædi- « care præsumat. »

Ab Episcopo prædicator debet benedictionem petere.

Concionatores Quadragesimæ, sive Adventûs, quorum deligendorum facultas laicis facta est, eò quòd honorarium iisdem solvunt, ab Episcopo approbandi sunt.

S. Congregatio Concilii consulta fuit à Fabricâ Cathedralis Sarzanensis : « An et ad quem spectet onus solvendi elee-

« mosynam concionatori Cathedralis ? » S. Congr. respondit : « Spectare ad Episcopum. » Ita expressè cap. *Inter cætera, De Officio jud. ordinarii.*

Episcopus non debet clericis permittere ludum alearum: non obstantibus consuetudinibus quibuscumque (Trid., sess. 22, cap. 1, *De reform.*). Unde à fortiori non debet ipse aleis ludere.

Ad Episcopum pertinet suarum ecclesiarum temporali bona administrare; unde suo arbitrio moderare potes scamna et loca laicorum in ecclesiâ. Ita multoties S. Congr Rit., et imprimis 10 decembr. 1606. Pro foro civili in Galliâ, vide art. 25 Decreti 30 decemb. 1809.

Potest prohibere ne sedes laicorum, etiam Præfecti et Majoris, collocentur in presbyterio apud altare, non obstante quâcumque consuetudine in contrarium. Ita S. Congregat. Rit., 10 jun. 1602. Pro foro civili in Galliâ, vide art. 10 Decreti 24 messidor., an XII, *Journ. des Fabr.*, tom. 9, p. 280; Dieulin, *Guide des curés*, p. 119.

Potest suo arbitrio removere indecentia et scandalosa in ecclesiis.

ART. III.

DE JURIBUS EPISCOPORUM UTILIBUS ET HONORIFICIS.

I. — De juribus utilibus.

446. Pleraque jura utilia Episcopis competentia, sub denominatione *Legis diœcesanæ*, olim designabantur: quinque verò præcipua jura utilia numerabantur :

1° *Jus Procurationis* et *Circadæ*, quo exigere valebant necessaria ad visitationem peragendam.

2° *Jus Subsidii caritativi*, vi cujus Episcopi ex justâ causâ poterant extraordinariè expetere à suis clericis subventiones necessarias, quando redditus propriæ Ecclesiæ non sufficiebant oneribus sibi impositis.

3° *Jus Cathedraticum* in eo consistens, quòd census Episcopo seu tributum quotannis solvebatur ab omnibus Ecclesiis diœcesis pro honore cathedræ.

Non ampliùs in usu videntur hæc duo posteriora, saltem

in Galliâ, ubi tamen viget ferè ubique subsidium pro sacerdotibus senio vel infirmitate debilitatis.

4° *Quarta canonica*, quæ erat portio Episcopo debita occasione funerum, quod jus penitus obsolevit, saltem apud nos.

5° *Jus Sigilli*, de quo vide nostrum *Manuale* (1051-1058).

II. — De juribus honorificis Episcoporum.

447. 1° Episcopus, etsi nondum consecratus sed tantùm confirmatus, præcedit ubique Protonotariis Apostolicis.

2° Debet habere pacis osculum ante Præsidem et Consiliarios regios, et super quoscumque sæculares etiam Principes præcedentiam habere in suâ Ecclesiâ et Diœcesi. Vide Concilium Trident., sess. 25, c. 17.

3° In ecclesiâ debet in sublimiori loco sedere, eique in omnibus suæ Diœcesis ecclesiis, quantumvis exemptis et privilegiatis, in choro, in capitulo, in processionibus ac aliis actibus publicis, primus locus et prima sedes quem ipse elegerit, debetur cum baldachino. Concil. Trident., sess. 25, cap. 6, *De reform.*; et S. Congr. Rit., 7 decemb. 1613.

4° Sedem habere debet pulchriorem et majorem quàm Gubernator civitatis, et quidem fixam et immobilem, semper ornandam, non tamen coloris rubri. S. Congr. Rit., 3 oct. 1615, 23 maii 1613.

5° Episcopi sedes apud parietem contra altare constituenda est, et hinc et inde sedes seu stalla pro Dignitatibus et Canonicis poni debent (S. Congr. Rit., 9 oct. 1606). Potest tamen Episcopus aliam sedem extra chorum habere, dummodo etiam pro canonicis locus paretur. S. Rit. Congr., 9 maii 1606.

6° Episcopi soli, dum privatim celebrant, possunt accipere paramenta in ipso altari, et duos habere ministros superpelliceis indutos, præter alium ministrum clericum vel laicum communi veste indutum. S. Congr. Rit., 7 jul. 1708.

Episcopus non debet Vesperas cum cappâ celebrare (S.

Rit., 23 mart. 1608). Episcopo missam pontificaliter celebrante, poni debet in altari, juxta Cæremoniale, septimum candelabrum; sed illud non est ponendum in Vesperis nec in Missis Defunctorum. Ita S. R. Congr., in *Placentinâ*, n° 204, ad 8.

7° In omnibus suæ diœcesis ecclesiis quantumvis exemptis et privilegiatis, Episcopus potest missas et divina officia celebrare *in Pontificalibus*, cum assistentiâ suorum canonicorum (aliquos enim, ut jam diximus, potest secum adducere, et ad ipsos, non ad clerum loci, pertinet jus Pontifici assistendi). Quod si tantùm missæ solemni intersit Episcopus, potest ibidem habere cum eis circulos ad *Gloria*, etc. Ad ipsum tunc pertinet confessionem facere cum sacerdote, incensum ponere et benedicere, et solemniter, post Vesperas aut Missam, benedictionem dare. S. R. Congr.

8° Episcopo celebranti pontificaliter tenentur assistere quinque personæ, juxta formam *Pontificalis*; inter quas debet esse Prima Dignitas. Vide alia, in nostro *Manuali*, n° 1076, etc.

448. De variis Episcoporum speciebus, et de Prælatis inferioribus, quales sunt Episcopi titulares seu *in partibus infidelium*, Episcopi regulares et coadjutores, vide nostrum *Manuale*, à n° 1083 usque ad n° 1112. De Prælatis verò inferioribus, vide *ibid.*, à n° 1113, etc.

ART. IV.

DE MINISTRIS JURISDICTIONIS EPISCOPALIS.

449. Agemus tantùm de Vicario Generali et Vicariis Foraneis, ad *Manuale* nostrum (n[is] 1190, etc., 2196, etc.) rursus remittentes pro Archidiacono, Archipresbytero, Pœnitentiario, ac theologali.

§ I.

De Vicario Generali seu Officiali.

PUNCTUM I.

DE NOTIONE VICARII GENERALIS SEU OFFICIALIS.

450. Vicarius generalis ille est qui legitimè deputatur ad exercendam generaliter jurisdictionem Episcopalem vice Episcopi, ita ut actus ejus ab Episcopo gesti censeantur.

Dicitur 1° *Ad exercendam jurisdictionem* : Vicario enim Generali essentialiter non competit ut valeat vices Episcopi agere in exercendâ ordinis Episcopalis potestate, sed solùm ipsius vices in exercendâ jurisdictione : unde etiam sufficit ut sit simplex clericus.

Dicitur 2° *Ad exercendam generaliter* : nam moraliter saltem universalis, sive quoad causas sive quoad loca, debet esse jurisdictio Vicarii Generalis, cùm repugnet in terminis aliquem esse *Generalem* alterius Vicarium, nisi valeat, in aliquo saltem sensu, vices ejus generaliter explere. Sufficit tamen quòd *moraliter* universalis sit ejus jurisdictio ; unde plura sive à jure, sive ab homine excipiuntur, vel possunt excipi, ut dicetur infra. Si verò Episcopus v. g., medietatem causarum Diœcesis, sibi reservaret, non ampliùs tunc ejus Vicarius dici posset Generalis, proinde esset tantùm Delegatus. Unde ab illo ad Episcopum, non ad Metropolitanum esset appellandum, cùm in eo casu idem non esset utriusque auditorium.

Dicitur 4° *Vice Episcopi*, *ita ut*, etc. : Unde de essentiâ Vicariatûs Generalis est, ut actus à Vicario Generali gestos Episcopus faciat suos ; ita ut à sententiâ Vicarii Generalis ad Episcopum appellari nequeat, juxta cap. 2, titul. 4, lib. 1, in 6°, in quo legitur : « Non putamus illam con « suetudinem, quantocumque tempore de facto servatam, « consonam rationi, quòd *ab Officiali Episcopi ad eumdem* « *Episcopum* valeat appellari : ne ab eodem ad seipsum « (cùm sit idem auditorium utriusque) appellatio interpo« sita videatur. »

Ex quo sequitur quòd, Episcopo nominatim excommunicato, suspenso aut interdicto, et ut tali denuntiato, suspendatur pariter ipsius Vicarius Generalis, etiam quoad negotia jam incœpta. Idem est dicendum statim ac moritur Episcopus, aut alio modo desinit esse Episcopus.

451. Quærit. 1° An à lege vel ab Episcopo Vicarius Generalis accipiat jurisdictionem?

Resp. Quidquid nonnulli dicant, communiùs tanquam certum tenetur Vicarium Generalem, quamvis ab Episcopo ordinariè eligatur, jurisdictionem suam à lege seu à jure accipere : « Ille enim, ait D. Bouix (*De Judic.*, p. 360), « censendus est jurisdictionem habere à lege... cujus po- « testas à jure communi, certo et fixo modo, quem Epis- « copus mutare nequit, determinatur; atqui jurisdictio « Vicarii Generalis à jure, etc...; nam hoc ipso quòd quis « constituatur Vicarius Generalis, ei competit (velit, nolit « Episcopus) jurisdictio moraliter saltem *universalis*. Illa « verò jurisdictio duplici sensu est independenter ab Epis- « copo determinata et fixa : 1° quia nisi reservationes « expressè apponat Episcopus, certò et de jure extendi- « tur ad totam diœcesim et ad omnes causas, exceptis « nonnullis à lege expressis...; 2° quia etsi Episcopus « possit... quasdam causas et quædam loca excipere, « non tamen potest ejusmodi exceptiones ita multiplicare... « ut jurisdictio Vicarii Generalis desinat esse moraliter « universalis, etc. »

Præterea jurisdictio Vicarii Generalis est ordinaria, ut mox dicturi sumus : atqui nullus, præter Papam, potest ecclesiasticam jurisdictionem alteri committere exercendam *jure ordinario*. Ergo non ab Episcopo, sed à jure seu Papâ venit jurisdictio Vicarii Generalis.

452. Quærit. 2° An reverà ordinaria sit jurisdictio Vicarii Generalis? — Vel num potiùs sit delegata?

Resp. Juxta communem DD. sententiam, ordinaria dici debet jurisdictio Vicarii Generalis; et hoc tanquam certum haberi potest, ob decisiones et praxim Congregationum Romanarum; etenim : 1° ordinaria est Vicarii Generalis jurisdictio, si una et eadem sit ac ipsiusmet Episcopi, quæ ordinaria indubitanter est. Atqui eamdem esse utriusque

jurisdictionem constat ex variis dispositionibus juris canonici, videlicet ex cap. *Romana* 3, lib. 2, tit. 15, in 6°, in quo dicitur non esse ab Officialibus ad Episcopos eorum appellandum, eò quòd *unum et idem consistorium sive auditorium sit censendum, et ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur*; et ex cap. *Non putamus* superiùs relato (450).

2° Certum est dari appellationem à delegato ad delegantem, ut patet ex capitulis 27, 28, t. 29, lib. 1 Decretal., et ab omnibus conceditur; porrò non minùs certum est ex jure et praxi non dari appellationem à Vicario Generali ad ipsius Episcopum, *eò quòd idem sit auditorium*. Ergo Vicarius Generalis non est delegatus. Ergo, etc.

3° Ex multis decisionibus S. Congr. Concil. constat matrimonium validè contrahi coram Vicario Generali, vel sacerdote ab ipso delegato, etsi delegationem non dederit Episcopus vel parochus, imò etsi prohibuerint hujusmodi Matrimonium: ita in *Savonensi*, 2 martii 1595; item 22 apr. 1719 et in causâ *Calliensi*, 17 aug. 1776. Atqui Concil. Trid. (sess. 21, cap. 1 *De reform. matr.*) irritum declaravit matrimonium, aliter initum *quàm, præsente parocho vel alio sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarii licentiâ.* Ergo. Congregatio Concilii necessariò habet Vicarium generalem esse *Ordinarium*. Ergo, etc.

Ita etiam et Rota : « In his quæ veniunt sub generali « mandato, Vicarius venit appellatione Ordinarii : secus « autem in his quæ non continentur, quia in illis est de« legatus. »

Circa quod *Analecta jur. pontif.* (27° livr., col. 861), observant non solùm esse ordinariam Vicarii Generalis jurisdictionem, quoad ea quæ ipsi generaliter à jure competunt, sed verisimiliter etiam esse ordinariam quoad ea quæ speciale mandatum requirunt, si insimul cum Vicariatu ei commissa fuerunt; imò, probabile saltem est esse ordinariam, etiamsi ista postea ei committantur, nisi appareat eam ipsi fuisse commissam per simplicem delegationem; sed, juxta D. Bouix, quando Vicario specialia committuntur extra actum commissionis Vicariatûs Generalis, ea non debent haberi ut pars ordinariæ potestatis ejus,

nisi hoc ab Episcopo formaliter exprimatur, quia Vicarius non potest præsumi talia posse facere potestate ordinariâ, nisi de hoc constet (*De Judic.*, t. 1, p. 421).

Contra supradictam responsionem objici posset ordinariam jurisdictionem debere esse perpetuam : atqui jurisdictio Vicarii Generalis non est perpetua, cùm sit ad nutum Episcopi revocabilis. Ergo, etc.

Resp. Negando majorem : ordinaria enim jurisdictio est illa quæ à jure alicui officio annectitur; minimè verò requiritur quòd annectatur modo irrevocabili : sic Legati Papæ jurisdictionem ordinariam habent, non tamen irrevocabilem.

453. Quærit. 3° An sui Vicarii Generalis Episcopus possit pro arbitrio jurisdictionem restringere?

Resp. Certè quidem id posse quoad plura, ut constat ex variis decisionibus Rotæ; imò posset Episcopus nullam Vicario concedere jurisdictionem, seu nullum constituere Vicarium; sed non potest pro arbitrio restringere jurisdictionem Vicarii quem elegit; nec posset facere ut nullum foret matrimonium in præsentiâ illius contractum : quia in potestate Episcopi non est constituere impedimenta matrimonium dirimentia. Præterea, per hujusmodi restrictiones, si essent nimiæ, Vicarius posset desinere esse Vicarius Generalis et unum cum ipso constituere auditorium, proinde effici solummòdo simplex Delegatus : ad quod est seriò attendendum, cùm, in hoc casu, à sententiâ talis Vicarii non esset appellandum ad Metropolitam, sed potiùs ad Episcopum delegantem.

Ex principio certo quòd Episcopus valeat, quoad plura, restringere jurisdictionem sui Generalis Vicarii, sequitur quòd possit causam pendentem coram illo ad se revocare, et etiam ei inhibere quòd judicet in certâ causâ.

454. Quærit. 4° An in jure communi nomina Vicarius Generalis et Officialis synonyma sint, et omnino idem officium exprimant?

Resp. Affirmativè, et hoc constat ex Decretali *Cùm nullus*, t. 9, lib. 1, in 6°, et aliis juris capit., præsertim ex Concil. Trident., sess. 24, cap. 16, *De ref.*, in quo jubetur

Capitulum, sede vacante, intra octo dies, *Officialem* seu *Vicarium* constituere. Ita communis DD. sententia.

Circa quod notandum est nec illum, qui solam jurisdictionem voluntariam exercere valeret, esse verè in sensu juris Vicarium Generalem; nec eum, qui duntaxat possideret contentiosam jurisdictionem esse pariter propriè dictum Officialem : quia neuter possideret modo generali, saltem moraliter intellecto, jurisdictionem Episcopalem, sed solummodo uterque medietate illius jurisdictionis potiretur. Unde uterque esset merus delegatus, ipsique applicandæ forent dispositiones juris, quæ Delegatum, non verò quæ Vicarium Generalem seu Officialem respiciunt.

Potest tamen Episcopus disponere ut unus è suis Vicariis functiones jurisdictionis voluntariæ impleat, alteri demandando jurisdictionis contentiosæ exercitium, modò uterque, in formulâ deputationis Vicariatûs Generalis seu Officialitatis, expressè vel æquivalenter ad exercendam generaliter jurisdictionem instituatur, et reverà possideat hanc generalem jurisdictionem. Ita res se habuerunt olim in Galliâ, et etiam nunc se habent in plerisque saltem Diœcesibus nostris.

PUNCTUM II.

DE VICARII GENERALIS CONSTITUTIONE.

455. Officium Vicarii Generalis non videtur extitisse ante XIII sæculum; ideòque, nec in Decreto Gratiani, nec in Decretalibus Gregorii IX de illo ulla fit mentio; doctiores tamen prima initia hujus muneris reperiunt in cap. *Inter cætera* 15, *De Officio judic. ord.*, in quo Innocentius III sancivit ut Episcopi *viros idoneos* assumerent non solùm *in prædicationis officio, verùm etiam in... cæteris quæ ad salutem pertinent animarum*: quamvis enim nihil clarè ostendat quòd hi *viri idonei* sint alii quàm *meri Delegati*, successu tamen temporum in veros Vicarios mutari potuerunt, et reverà mutati sunt.

In hoc puncto expendendum est 1° quænam ex jure debeant esse Vicarii Generalis qualitates; 2° à quo sit constituendus; 3° an Episcopus teneatur sibi assumere Vica-

rium Generalem, et an possit plures habere; 4° quâ formâ debeat illum constituere.

I. — *De Dotibus requisitis in Vicario Generali.*

456. 1° Requiritur ut sit clericus (cap. *Decernimus* 2, *De Judiciis*).

2° Ut inchoaverit 25 annum (Ex cap. *Licet, et cùm in cunctis*, *De Elect.*; et ex Concil. Trident., sess. 24, cap. 12); à Lege autem Organicâ apud nos videtur requiri quòd sit ætatis 30 annorum, et natione Gallus : art. 16 et 21.

3° Ut ortus sit ex legitimo matrimonio, nisi cum eo fuerit dispensatum à S. Pontifice.

Quinam in Vicarios Generales eligi nequeant, vide dictum in nostro *Manuali*, à n° 1138, etc.

457. Quærit. An diœcesanus possit eligi in Vicarium Generalem?

Resp. Plures declarationes S. Congr. Episcop. decernunt *originarium Civitatis vel diœcesis* non posse esse Vicarium, quia propter *consanguinitates*, *affinitates*, *familiaritates et alias attinentias, posset deviare à recto tramite justitiæ, vel certè se reddere partibus suspectum*. Ita in *Hostunensi*, 28 jul. 1587.

« Solet tamen, inquit Pignatellus (tom. 9, consult. 162),
« Sacra Congregatio dispensare, ut Episcopus, præsertim
« residens, tenere possit Vicarium diœcesanum, idque
« multis de causis (inter quas) propter notitiam bonarum
« qualitatum talis Vicarii diœcesani. »

Nihilominus, de jure communi non licet Episcopo in Vicarium Generalem eligere diœcesanum, absque Pontificis dispensatione. Unde *Analecta Juris Pontificii* (27e livr., col. 900, etc.) aiunt : « Par invariable maxime de la Con-
« grégation des Évêques et Régul., il faut que le Vicaire
« Général soit étranger, et n'ait pas de bénéfice résidentiel
« dans le diocèse. » Citantque multas ejusdem Congregationis decisiones. Sed juxta eadem (sept. 1855, col. 1685) Concilium Romanum 1725 non excludit diœcesanum.

Observandum est hoc jus commune, nisi forte, alicubi contrariâ et legitimè præscriptâ consuetudine abrogatum fuisset, prout videtur contigisse, si non in omnibus, sal-

tem in quibusdam Galliæ partibus. Præfata autem conditio ad liceitatem tantùm requiritur, cùm non probetur ipsam sub pœnâ nullitatis exigi.

II. — *A quo constituendus sit Vicarius Generalis.*

458. Quilibet Episcopus in suâ Diœcesi potest Vicarium Generalem constituere, ut constat ex titulo *de Officio Vicarii*, in 6°, et unanimi DD. consensu.

In quæstionem venire nequit quòd S. Sedes possit Vicarium Generalem Episcopo constituere; et reverà sunt plures casus in quibus id peragere solet, nempe casus in quibus Episcopus non valet solus suam diœcesim administrare, et tamen Vicarium negligit sibi associare; de iis vide nostrum *Manuale*, n° 1150, etc.

Potest quidem Episcopus constituere sibi Vicarium ante suam consecrationem, modò jam suæ Sedis possessionem legitimè adeptus fuerit; sed id nequit ante hanc possessionem, quantumvis sit legitimè promotus et Bullas institutionis receperit. Est communis et omninò certa sententia ex Decret. *Injunctæ* Bonifac. VIII.

III. — *An Episcopus teneatur sibi assumere Vicarium Generalem, et an plures possit habere.*

459. Quoad primam quæstionem non concordant DD.: sed probabiliùs negativa sententia tenetur si Episcopus resideat; aliter esset pronuntiandum de Episcopo non residente: tunc enim Vicarius Generalis esset necessariò constituendus, ob unitatem regiminis, et etiam quia tunc posset appellari de sententiâ merè Delegati ad Episcopum, qui, utpotè absens, nequiret hujusmodi appellationes expedire.

Quoad alteram quæstionem, utrum nempe Episcopus plures Vicarios Generales possit habere: dicendum est: 1° certum esse quòd in unâ diœcesi quantumvis amplâ, unicum Episcopus possit habere Vicarium Generalem: quippe ex modò dictis, etiam nullum tenetur habere; excipiendus est casus quo in diœcesi exstarent diversæ linguæ diversique ritûs populi; tunc enim pro istis populis debet

Episcopus constituere Vicarium Generalem qui sit etiam Episcopus (Cap. 14, tit. 31, lib. 1 Decret.).

460. Dicendum 2° non concordare DD. circa quæstionem, an Episcopus possit plures habere Vicarios Generales non pauci affirmant; negant verò alii; vide rationes pro e contra in nostro *Manuali*, n° 1157.

Quidquid sit, etiam DD. qui nolunt esse licitam pluralitatem Vicariorum Generalium, excipiunt casum in quo adesset alicubi consuetudo hoc permittens. Ita Ferraris, in probationem afferens duas Decisiones S. C. Episcop. 24 maii 1590 et 21 febr. 1614 (v° *Vicarius General.*, art. 1, n° 10).

IV. — *Quâ formâ instituendus sit Vicarius Generalis.*

461. Debet in scriptis constitui et deputari : non quia sit necessaria scriptura, sed ad probationem, in casu quo à partibus ejus auctoritas super aliquo, speciali de jure Episcopo reservato, negaretur, vel alias in dubium revocaretur. Tutior ergo via est, quòd Vicarius, in principio sui officii coram Capitulo Cathedralis, per Cancellarium litteras suæ deputationis publicare faciat, et deinde penes acta Cancellariæ per extensum registrari curet.

PUNCTUM III.

DE VICARII GENERALIS POTESTATE.

462. Generali regulâ admittendum est posse Vicarium Generalem quidquid potest Episcopus, exceptis iis quæ excepta jus voluit, vel quæ sibi Episcopus expressè vel implicitè reservavit (quia nempe ita gravia sunt ut non sit censendus voluisse ea in generali mandato comprehendere, juxta regulam juris 81, in 6°). Etenim, eadem est jurisdictio Vicarii Generalis, idemque ipsius auditorium et tribunal ac Episcopi. Ergo idem potest ac Episcopus, nisi aliter expressè statuerit jus, vel nisi Episcopus aliquid sibi reservaverit. Ita communiter.

Non eamdem autem potestatem habet Vicarius Generalis ac Capitulum aut Vicarius capitularis, Sede vacante : nam multa potest Capitulum aut ipsius Vicarius, quæ nequit Vicarius Generalis absque speciali mandato.

463. Quærit. 1° Quænam jus canonicum noluit posse exerceri à Vicario Generali, absque speciali Episcopi mandato?

Resp. Hæc enumerari à Bened. XIV (*De Syn. Diœcesanâ*, lib. 2, cap. 8, n° 2): « 1° Quæ spectant ad potestatem ordi-« nis, puta chrisma conficere, sacramentum Confirma-« tionis conferre, ecclesias et altaria consecrare, aut pollu-« tis sanctitatem pristinam restituere. Hæc quippe aliaque « hujus generis, Vicarius Generalis, etsi Episcopali ordine « sit insignitus, peragere non potest sinè peculiari Epis-« copi diœcesani consensu; cùm non istis, sed in juris-« dictionis duntaxat exercitio, illius gerat vices... Nec ea « peragendi potest alteri Episcopo facultatem impertiri...

« 2° Concedere litteras dimissorias ad ordines, extra « casum quo Episcopus in remotis regionibus versetur.

« 3° In materiâ beneficiali, ea quæ sunt meræ liberali-« tatis et gratiæ, vel speciem habent alienationis; ac proindè, « sinè speciali mandato, non potest beneficia conferre..., « quia collatio beneficii... donationem quamdam... sapit... « Non potest beneficia supprimere aut simul unire, vel « factas uniones revocare : nam hæc omnia speciem refe-« runt alienationis... Neque beneficiorum resignationes, « tàm simpliciter quàm ex causâ permutationis factas, « admittere: quoniam eorum admissio requirit potestatem « destituendi.., Vicario Generali, sinè speciali mandato, « non competentem... An autem Vicarius Generalis... « possit præsentatos à patronis instituere et electos confir-« mare. Lis est inter doctores; sed magis recepta videtur « opinio quæ Vicario, solius generalis mandati virtute, « facultatem (hanc) inesse affirmat : institutio et confirma-« tio non liberalitatis et gratiæ, sed necessitatis et justitiæ « sunt actus. »

Vicarius Generalis, absque speciali mandato, nequit de causis criminalibus cognoscere, nec consequenter aliquem ab ordine, officio aut beneficio deponere (Cap. *Licet*, *De Officiis Vicarii*, in 6°), neque excorporationem seu *exeat* clerico concedere. Ita Fagnan., ex cap. *Significasti*, *De Officio Archidiaconi*.

Item absque eodem mandato non potest Constitutiones

synodales mutare, neque visitationem diœcesis facere, neque parochias aut alia beneficia erigere, neque imponere pensionem super beneficiis in casibus Episcopo permissis, neque ecclesias dirutas in alias viciniores ecclesias transferre, neque mutare statum alicujus ecclesiæ, in casibus quibus id valet Episcopus; neque alienare res Ecclesiæ, aut transactionem facere, neque indulgentias concedere, neque interdicta relaxare, neque alium Vicarium sibi substituere, nisi ex legitimâ causâ et ad modicum tempus, etiam, saltem probabiliter, cum speciali facultate; neque absolvere à casibus Episcopo reservatis, neque dispensare in irregularitatibus, et absolvere à suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ac ab aliis casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, quamvis id possit Episcopus in vim Concilii Trident. (sess. 24, cap. 6, *De ref.*); neque absolvere ab excommunicatione canonis, *Si quis suadente*, in casibus quibus id potest Episcopus (solent tamen Episcopi in Galliâ plura ex his concedere suis Vicariis); neque cognoscere de crimine hæreseos; neque consentire ut clerici litigent in alio tribunali quàm suo, vel ut Metropolitanus cognoscat de negotio principali, omisso casu appellationis; neque explorare voluntatem puellæ habitum religionis suscipientis vel professionem emittentis, nisi Episcopus sit absens, aut legitimè impeditus; neque auctorare exemplum ex originali sumptum; neque condemnatum absolvere seu ei gratiam facere; neque exequi pias defunctorum voluntates; neque generatim ea explere quæ Episcopo competunt, non de jure communi, sed duntaxat de jure speciali.

Supra enumerata exigunt, ut jam diximus, speciale mandatum; porrò sequentes formulæ non habendæ essent ut sufficienter continentes tale mandatum : *Concedimus plenam et liberam facultatem agendi omnia quæ ipse Episcopus agere potest*; vel : *Concedimus facultatem etiam ad omnia quæ speciale mandatum requirunt*, nisi simul aliqua ex istis specialibus exprimantur : quippe in talibus formulis nihil *speciale* realiter exprimitur.

Ad dignoscendum autem pro quibusnam causis habeat, vel non, speciale mandatum, debet diligenter inspici instrumentum commissionis Vicariatûs : si Episcopus con-

« Nullibi audierim Episcopos hujusmodi facultatem aliis « delegasse. » Certum est nihilominus hanc facultatem communiter delegari apud nos in Galliâ, absque Pontificio indulto; et non benè videtur cur hæc consuetudo, quæ immemorabilis videtur, aut saltem reviviscit à tempore Concordati 1801, non possit dici legitima, eò magis quòd, nonnisi cum maximâ difficultate, linteamina et paramenta sacra, in vastissimis nostris diœcesibus, possint sæpe ad Episcopum transmitti ut ab ipsò benedicantur; et verò si ex ipso Rituali Romano, simplices presbyteri valeant ex commissione Episcopi, etiam ecclesias benedicere, cur impossibile esset, consuetudine hoc permittente, quòd ex eâdem commissione Episcopi, valerent etiam benedicere linteamina et paramenta sacra ? Concessisse præfatam facultatem delegandi omnibus Episcopis nobis asseruit S. Pontifex Pius IX, in audientiâ datâ præsentibus Archiepisc. Aquensi et pluribus sacerdotibus ex ejus clero, anno 1862. — D. André (*Cours de droit canonique*, vº *Vicaire général*, p. 331) affirmat Episcopum posse et de facto in Galliâ concedere Vicariis suis Generalibus facultatem *campanas* ipsas benedicendi : huic obstare videtur non solùm decisio supra relata , sed quòd etiam in eâ benedictione adhibeatur S. Chrisma et oleum infirmorum.

465. Quærit. 3º Quænam sint quæ scitu magis utiles sunt, ex materiis ad quæ, sinè speciali Episcopi mandato, sese extendit ordinaria Vicarii Generalis jurisdictio ?

Resp. 1º Esse sequentes : Jus habet Vicarius Generalis concurrendi in administratione sacramentorum et prædicatione cumulativè cum omnibus curatis diœcesis.

2º Absente Episcopo per diem itineris, potest dispensare in interstitiis ordinum, et litteras dimissoriales concedere (Cap. *Cùm nullus*, *De tempor. ordin.*, in 6º, cum Glossâ). Præsente autem Episcopo, hujusmodi non valet absque speciali ejus commissione.

3º Potest absolvere ab excommunicatione quam tulit Episcopus vel ipsius Delegatus, vel quam ipsemet tulit Vicarius Generalis, non autem quam tulisset uti Delegatus, absque speciali Episcopi facultate.

4º Potest concedere facultatem absolvendi ab omnibus

casibus non reservatis Papæ vel episcopo, et approbare confessarios.

5° Non consentiunt DD. an Vicarius Generalis possit à juramento absolvere.

6° Potest sinè speciali mandato ea exercere quæ conceduntur Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ delegato, si ante Concil. Trident. ea competebant Episcopo jure ordinario, secus indiget speciali delegatione, ex decis. S. Cong. Conc. : unde Vicarius Generalis non potest corrigere excessus religiosorum exemptorum extra claustra degentium, eò quòd illud non possit Episcopus nisi à tempore Concilii Trident., et ex ipsius concessione (Sess. 6, cap. 3).

7° Non potest quidem Vicarius Generalis, absque speciali mandato, ferre sententiam excommunicationis tanquam pœnam alicujus delicti (Cap. *Licet*, *De Officio Vicarii*, in 6°); sed potest illam ferre absque tali mandato, ad effectum obtinendi ut subditi sibi pareant: v. g., præcipere sub pœnâ excommunicationis quòd reus vel testis compareat. Idem est dicendum de suspensione aut interdicto.

8° Non obstantibus iis quæ à Concil. Trident. (sess. 24, c. 20, *De reform.*) dicuntur, Vicarii possunt, juxta communiorem et probabiliorem sententiam, causas matrimoniales expedire, quando ordinariæ potestati subsunt. Per verba autem Concilii : « *Episcopi tantùm examini relinquuntur* », excluduntur quidem Archidiaconus et alii Prælati inferiores, qui diversum ab Episcopali tribunal habent, minimè verò Vicarius Generalis, ob unitatem tribunalis cum Episcopo.

Quoad causas quæ à Papâ Episcopo committuntur, disputatur utrum Vicario Generali committi possint.

9° Certum est Vicarium Generalem posse, perinde ac parochum, validè matrimoniis assistere, absque speciali mandato, et alteri, modò iste sit sacerdos, concedere facultatem validè iis assistendi, siquidem est Ordinarius (Trident. sess. 24, cap. 1, *De reform. matrim.*). Ita multæ S. C. Conc. decisiones.

10° Sinè mandato speciali, Vicarius Generalis potest visitare monasteria, hospitalia aliaque loca pia, si non sint

exempta; si verò sint exempta vel *nullius diœcesis*, indiget speciali commissione.

11° Potest claustra monialium ingrediendi licentiam concedere.

12° Potest cognoscere causas civiles.

13° Vicarius Generalis (aut ipsius Substitutus propriè dictus) potest sibi substituere delegatum ad unam vel plures causas, non autem absque speciali mandato, *ad universitatem causarum*.

Substitutus Vicarii Generalis vocatur in jure *vices gerens*, quando ab Episcopo constitutus est; vocatur autem *locum tenens*, quando eum Vicarius Generalis, ex speciali mandato, sibi constituit. Si verus sit Substitutus, non merus delegatus, idem habet tribunal cum Vicario et Episcopo, nec ab eo potest appellari nisi ad Metropolitanum.

Tàm Vicarii Generalis quàm ipsius quocumque modo Substituti jurisdictio cessat etiam quoad causas incœptas, quando Episcopus denuntiatur excommunicatus, suspensus, vel interdictus, vel quando è vitâ decedit.

Res autem aliter se habet quoad Delegatum à Vicario Generali aut ab Episcopo: is enim, excommunicato delegante, servat suam jurisdictionem quoad causas jam incœptas, non verò quoad adhuc integras.

14° Potest Vicarius Generalis cogere parochos ut sibi adjungant cooperatores quibus indigent, quia illud possunt Episcopi jure ordinario (Conc. Trident., sess. 21, cap. 4, *De ref.*), nec à jure reservatur.

Illud etiam potest quoad parochos imperitos, juxta Bouix (*ib.*, p. 489), qui tamen fatetur sententiam oppositam esse communiorem, eò quòd hujusmodi assignatio sit de arduis, quæ non censentur in generali commissione inclusa. Potest etiam constituere œconomum seu vicarium pro tempore vacationis beneficii.

466. De præcedentiâ et dignitate Vicarii Generalis, vide nostrum *Manuale*, n° 1178, etc.

PUNCTUM IV.

DE VICARIATUS GENERALIS EXPIRATIONE.

467. Vicarii Generalis jurisdictio expirat : 1° per pro-

priam ipsius renuntiationem expressam, vel saltem tacitam, ut si Vicarius è diœcesi egrediatur animo non ampliùs revertendi. 2° Per remotionem seu revocationem ipsius ab Episcopo factam; sed Vicario debet notificari, aliàs ipsius acta ante notificationem peracta, sunt valida. 3° Per mortem naturalem Episcopi : sed hoc, quoad causas quæ ipsi ab Episcopo aut à Sede Apostolicâ sub nomine Vicarii Generalis duntaxat delegatæ fuerunt; secus, si delegatio facta fuit cum nomine ipsius proprio. 4° Per translationem Episcopi ad alium Episcopatum. 5° Per depositionem vel relegationem Episcopi. 6° Per renuntiationem Episcopatûs factam ab Episcopo, et à Papâ admissam. 7° Per legitimum ingressum Episcopi in aliquam religionem. 8° Per captivitatem Episcopi : intellige à paganis, hæreticis aut schismaticis. 9° Expirat jurisdictio Vicarii Generalis, suspensâ Episcopi jurisdictione per excommunicationem, suspensionem aut interdictum.

Valida est revocatio Vicarii Generalis, etsi fiat absque ullâ causâ.

Ut licita fiat, habenda est ratio honoris ipsius; undè facienda est cum magnâ circumspectione et cum gravi et justâ causâ : aliàs reintegrari potest per Sacram Congregationem Episcoporum. Sic declaravit eadem S. Congreg., in *Spalatrensi*, 3 julii 1601, et in *Traguriensi*, 7 sept. et oct. 1649.

PUNCTUM V.

DE VICARII GENERALIS SUSTENTATIONE.

468. Vide nostrum *Manuale*, n° 1183.

Nulla adest de hoc difficultas apud nos, quippe salarium Vicario Generali solvitur à Gubernio.

« Lorsqu'un Vicaire Général aura perdu sa place, après
« trois ans consécutifs d'exercice, soit par suite d'un
« changement d'Évêque, soit à raison de son âge ou de
« ses infirmités, nous nous réservons d'accorder audit
« Vicaire Général, hors d'exercice, s'il n'est pas pourvu
« d'un Canonicat, un secours de 1,500 fr. par an, jusqu'à
« sa nomination au premier Canonicat vacant dans le
« Chapitre diocésain, soit à un autre titre ecclésiastique

« susceptible d'être présenté à notre agrément. » (Ita *Ordonn. roy. du* 29 *septembre* 1824.)

PUNCTUM VI.

AN ET QUOMODO EPISCOPUS EX ACTIS VICARII SUI GENERALIS TENEATUR.

469. Manifestum est quòd non teneatur Episcopus ex actis sui Vicarii extra officium Vicariatûs gestis, quia in iis non gerit vices Episcopi, nisi ea fortè mandasset aut alio modo iis participasset Episcopus.

Circa quæstionem an possit Episcopus rescindere definitivam sui Vicarii sententiam, si prolata esset anticanonicè, ita ut esset nulla, generalis consuetudo jamdudum obtinuit, ut à solo Judice appellationis causa nullitatis sententiæ dirimatur.

Si verò sententia tàm Episcopi quàm Vicarii Generalis non sit nulla, sed tamen injusta, tunc, etiam jure constat illam non posse corrigi ab Episcopo, sed causam tunc ad judicem appellationis devolvi.

Quoad autem actus extrajudiciales Vicarii, eos Episcopus potest corrigere quos annullare posset, si à seipso gesti fuissent; v. g., posset revocare dispensationem super interstitiis ante ordinationem; non posset autem annullare matrimonium aliàs validum cui assistentiam præbuit Vicarius, et sic de aliis.

Quærit. Utrum Episcopus teneatur resarcire damna ex injustis Vicarii Generalis actibus orta?

Respondet Bouix (*ib.*, p. 448) : « Si imperitum aut improbum Vicarium inculpabiliter elegit et retinuit, non « tenebitur dicta damna resarcire; secus si in dictâ elec- « tione culpabilis exstitit Episcopus; in quo reperies con- « cordare auctores. »

PUNCTUM VII.

A QUO POSSIT PUNIRI VICARIUS GENERALIS QUI IN OFFICIO SUO DELINQUIT.

470. De hoc magna erat disceptatio inter veteres canonistas; ac etiam in hoc concordes non sunt moderni.

Standum autem esse videtur declarationi S. Congr. Concil. in *Tarentinâ*, 26 feb. 1642, quæ sic habet : « S. Congr. Concilii, Archiepiscopum Metropolitanum, « etiam in primâ instantiâ, esse judicem competentem in « causis contra Vicarios et officiales Suffraganeorum, « quando delinquunt in officio et jurisdictione. »

Observandum est autem quòd « Officialis seu Vicarius « Generalis Archiepiscopi nullam habet potestatem aut « jurisdictionem in Suffraganeos, ob dignitatem et emi- « nentiam officii Episcopalis » (cap. 1, § *Officialis*, *De Officio jud. ordin.*), neque in Vicarios Suffraganeorum.

Dictum fuit : *quando delinquunt in officio et jurisdictione*, quià si delinquant ut *persona privata*, certum est Episcopum posse in eos sicut in alios animadvertere; nec eos potest punire Metropolitanus, nis fortè ad eum appellatum sit.

471. Quærit. Utrum qui desiit esse Vicarius Generalis, subjaceat syndicatui, seu utrum teneatur ad reddendam rationem suæ administrationis?

« Respondeo, ait Leurenius, illum liberum esse ab hu- « jusmodi obligatione, cui subjicitur solus Vicarius Capi- « tuli et alii Officiales Sedis vacantis... Ratio est, addit « D. Bouix (*De Judic.*, p. 455), quia ejus actus censentur « gesti ab Episcopo cujus erat Vicarius Generalis. Econtra « Vicarius Capitularis est provisoriè Successor Episcopi « defuncti. Unde mirum non est quòd hic non ille syndi- « catui subjaceat. Atque in hoc concordant DD. unani- « miter. »

§ II.

De Vicariis Foraneis.

472. *Vicarius Foraneus* est ille, qui ab Episcopo in certâ diœcesis parte vel ad certos casus deputatur. Dicitur *Foraneus*, vel quia extra *fores* seu civitatem in quâ residet Episcopus constituitur, vel quia forum et judicium non generale sed speciale tenet.

Non ordinaria sed delegata tantùm est Vicarii Foranei jurisdictio : quia non à lege sed ab Episcopo ipsi pro arbi-

trio confertur, diversumque ab Episcopi aut ipsius Vicarii Generalis tribunal habet. Proindè vitio nullitatis laboraret appellatio ab ejus sententiâ ad Metropolitanum, omisso Episcopi aut ipsius Vicarii Generalis tribunali, nec licet Archiepiscopo hujusmodi appellationem recipere.

Vicarius Foraneus non est in Dignitate constitutus, præeminentiam non habet, nec est delegabilis à S. Sede.

« Præcipuum Vicarii Foranei munus est Episcopo re« nuntiare mores clericorum, atque in eorum crimina « inquirere, observantiam Constitutionum Synodalium et « Decretorum Episcopi sedulò promovere, et Episcopum « monere, si quæ fortè in suis oppidis, adversùs fidem et « bonos mores aut Dei cultum, templorum venerationem, « festorum dierum observantiam et christianam discipli« nam perpetrentur. » (Soglia, *Inst. jur. priv.*, § 15.)

Multùm ergo à Vicario Generali differt Vicarius Foraneus : 1° Iste delegatam, ille verò ordinariam jurisdictionem habet. 2° Universalis moraliter quoad causas et loca est Vicarii Generalis potestas ; Vicarii verò Foranei, particularis. 3° A sententiâ prioris non appellatur ad Episcopum, benè verò à sententiâ posterioris. 4° Vicario Generali competit à jure certa et determinata jurisdictio ordinaria ; Vicarius autem Foraneus nihil valet nisi quod ei expressè commisit Episcopus.

ART. VI.

DE ADMINISTRATIONE DIŒCESIS, SEDE VACANTE.

§ I.

Ad quem et quomodo devolvatur potestas diœcesim gubernandi, Sede vacante.

473. Quær. 1° Quid statuerit circa præsentem quæstionem Concilium Tridentinum?

Resp. Hæc statuit Concil. Trident. (sess. 24, c. 16, *De reformat.*) : « Capitulum, Sede vacante... Officialem seu « Vicarium, infra octo dies post mortem Episcopi, consti« tuere, vel existentem confirmare omninò teneatur, qui « saltem in jure canonico sit doctor vel licentiatus, vel

« aliàs quantùm fieri poterit idoneus. Si secus factum fue-
« rit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur;
« et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta,
« Capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc
« antiquior Episcopus ex Suffraganeis, in Metropolitanâ
« et propinquior Episcopus, in exemptâ, Œconomum et
« Vicarium idoneos possit constituere. » (Si omnes Vicarium eligere neglexerint, eum constituit Romanus Pontifex aut S. Congreg. Episcop. et Regul.) « Episcopus verò ad
« eamdem Ecclesiam vacantem promotus, ex eis quæ ad
« ipsum spectant, ab eisdem Œconomo, Vicario et aliis
« quibuscumque Officialibus et administratoribus, qui,
« Sede vacante, fuerunt à Capitulo vel ab aliis in ejus
« locum constituti, etiamsi fuerint ex eodem Capitulo,
« rationem exigat officiorum, jurisdictionis, administra-
« tionis, aut cujuscumque eorum muneris; possitque eos
« punire, qui in eorum officio seu administratione deli-
« querint; etiamsi prædicti Officiales, redditis rationibus,
« à Capitulo vel à deputatis ab eodem, absolutionem aut
« liberationem obtinuerint. Ei quoque Episcopo teneatur
« Capitulum de scripturis ad Ecclesiam pertinentibus, si
« quæ ad Capitulum pervenerunt, rationem reddere. »

474. Quær. 2° Quandonam sedes Episcopalis dicenda sit vacare?

Resp. Sedes dici potest vacare vel *propriè*, vel *quasi vacare*, vel *vacare interpretativè*.

I. *Propriè vacat* : 1° per mortem Episcopi; 2° per ipsius translationem ad aliam sedem; 3° per ipsius renuntiationem; 4° per illius depositionem; 5° quando factus est notoriè hæreticus. De quatuor prioribus nulla est difficultas; et quoad quintum communis est sententia Sedem tunc propriè vacare.

II. *Quasi vacat*, quando administratio diœcesis facta es impossibilis Episcopo, aliter quàm ob ipsius excommunicationem aut suspensionem : videlicet si, Episcopo longâ et remotâ absentiâ detento, moriatur aut discedat aut aliter impediatur ipsius Vicarius Generalis, aliâ non factâ provisione pro istius casûs contingentiâ; vel quando Episcopus est captus à paganis vel schismaticis. In omnibus

autem casibus istis, diœcesis administratio ad Capitulum devolvitur. Cap. *Ad abolendum*, *De hæreticis*; cap. *Si Episcopus*, *De supplendâ neglig. Prælat.*, in 6°, ubi sic ait Bonifacius VIII : « Si Episcopus à paganis aut schismaticis capiatur, non Archiepiscopus, sed Capitulum, ac si « Sedes per mortem vacaret illius, spiritualibus et temporalibus ministrare debebit. » Hæc Decretalis ad casum, in quo Episcopus redigeretur in servitutem propriè dictam, à canonistis restringitur; sed certè non est intelligenda de casu in quo Episcopus à potestate sæculari in carcerem conjiceretur, prout contigit erga Archiepiscopum Coloniensem DD. De Droet De Wischering, anno 1837. Sic enim esset connivere *injustis laicæ potestatis consiliis*, ut in suo Brevi 9 maii 1838, ad Capitulum Coloniense scribebat Gregorius XVI.

III. *Vacat interpretativè*, quando Episcopus est excommunicatus vel suspensus, vel *inhabilis* efficitur : tuncque diœcesis administratio, non ad Capitulum pertinet, sed recurrendum est ad Papam ut provideat.

Casu autem quo à Concilio Provinciali Episcopus suspenderetur, diœcesis administratio potest à Concilio committi alicui Vicario, saltem donec aliter fuerit provisum à Sede Apostolicâ : sic egit Concilium Eberodunum, anno 1727, in negotio DD. de Soanen; nec improbavit Bened. XIII, ad quem acta Concilii remissa fuerant.

Pro casu verò amentiæ, vide cap. *Pastoralis*, *De clerico ægrotante*, ex quo plures dicunt tunc ad S. Sedem esse recurrendum; secus tamen alii sentiunt. Vide in nostro *Manuali*, n° 1220.

475. Quær. 3° Utrum certum sit, Sede vacante, administrationem diœcesis ad capitulum pertinere?

Resp. Sede *propriè* vel *quasi vacante*, certum est ad Capitulum diœcesis administrationem pertinere : id constat ex Concilio Trident. supra relato, et ex textibus juris in quæstione præcedente memoratis.

Administratio diœcesis non ad Primam Dignitatem spectat (S. C. Conc. 19 sept. 1620), nec ad Archidiaconum, sed ad totum Capitulum, et ab ipso per octo primos dies exerceri debet; sed postea est exercenda tantùm per Vica-

rium Capitularem. Ita ex Concil. Trident. suprà relato.

476. Quærit. 4° Quo momento ad Capitulum transeat jurisdictio Episcopalis?

Resp. In casu mortis statim ac decedit Episcopus, ejus jurisdictio ad Capitulum transit, etsi Capitulares adhuc ipsius mortem ignorent; evidens tamen est quòd Capitulum non debeat hanc jurisdictionem exercere, nisi constito Episcopi decessu : si verò tunc eam exerceret, culpabiliter quidem ageret, sed valerent ipsius acta, supposito quòd Præsul reverà jam obiisset. Pro aliis casibus vide nostrum *Manuale*, n° 1224.

In Galliâ, electio Vicariorum Capitularium à Gubernio est recognoscenda pro effectibus civilibus : jus tamen ad stipendium à die electionis, non à die assensûs Gubernii incipit currere, ex Decisione Concilii Statûs.

477. Quær. 5° An Capitulum possit plures deputare Vicarios?

Resp. Ex Conc. Trid., sess. 24, c. 16, unus tantùm potest deputari Vicarius Capitularis; et hoc est observandum ubi non adest legitima consuetudo plures deputandi. Si verò alicubi vigeat hujusmodi consuetudo, prout in Galliâ, tolerari potest ex variis responsionibus è Româ datis. Vide nostrum *Manuale*, n^is 1226-1228, et in fine tom. 1, tertiæ edit.

478. Quær. 6° An Capitulum possit limitare jurisdictionem Vicarii Capitularis?

Resp. Dupliciter limitatio contingere potest, vel quoad materias seu objecta jurisdictionis, vel quoad ipsius durationem.

1° Viguit satis diu opinio, etiam post Concil. Trident., quòd jurisdictio Vicarii Capitularis restringi possit à Capitulo, sive quoad ipsius objecta sive quoad ipsius durationem; hanc secuta est ipsamet S. Cong. Concil., ut videre est ap. Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 4, cap. 8, n° 10), et in hoc sensu pronuntiaverat annis 1632, 1651, sibique consentientem in hoc habuerat Rotam, ut constat ex decisione anni 1603 : sed posteà, ab anno saltem 1734, oppositæ sententiæ constanter adhæsit. Sacra verò Congregatio Episcopor. et Regul. non videtur variasse, tenuitque semper

limitari non posse jurisdictionem Vicarii Capitularis. Vid. varias responsiones S. C. in nostro *Manuali*, n° 1230.

« Le Concile de Trente a voulu, inquit André (v° *Cha-* « *pitre*, § 2), que le Chapitre nommât un Vicaire Capitu- « laire..., pour éviter les inconvénients qui ne manque- « raient pas de naître de la commune administration de « tout le Chapitre. Or, ces inconvénients seraient les mêmes, « si le Chapitre réservait à son jugement certaines choses « qui auraient besoin d'un mandat spécial. D'un autre « côté, le Chapitre ne peut exercer la juridiction que pen « dant huit jours... : d'où nous concluons que le Chapitre « n'a pas la faculté de mettre à sa juridiction la moindre « restriction. »

2° In Thesauro resolutionum S. Cong. Concilii, t. 7, p. 350, legitur : « Vicarium Capitularem non posse, nisi « ex justâ causâ per Sacram Congreg. Episcoporum et « Regul. cognoscendâ et approbandâ, revocari. »

Concilium autem Lugdunense, anno 1850 (Decret. XIII, n° 2), de Vicariis Capitularibus dicit : « Revocari nequeunt « nisi de consensu S. Pontificis ».

Multa alia utiliter quæri possunt de Vicariis Capitularibus, videlicet an debeant esse doctores in jure canonico aut assumi de gremio Capituli, an parochus possit eligi à Capitulo, quomodo electio sit facienda, et alia plura quæ videri possunt in nostro *Manuali*, à n° 1232, etc.

§ II.

Quænam sit potestas Capituli aut Vicarii Capitularis.

479. Regula generalis sequens à Leurenio data (*Tract. de Capit.*, *Sede vacante*, quær. 157), communiter à Canonistis admittitur, nempè : « Omnem administrationem et « jurisdictionem episcopalem ordinariam, tàm in spiri- « tualibus quàm in temporalibus, transire ad Capitulum, « Sede vacante, et ab eo exerceri posse, exceptis iis quæ « ipsum jus commune excipit, vel Pontifex specialiter « interdicit. » Unde patet ad multò plura extendi jurisdictionem Capituli et Vicarii Capitularis quàm Vicarii Generalis.

Hæc regula probatur ex multis capitulis juris canonici : solum capitulum *De majoritate et obedientiâ*, in 6°, hîc referimus : « Episcopali Sede vacante, potest Capitulum seu « is ad quem Episcopalis jurisdictio tunc temporis nosci- « tur pertinere, iis (quibus posset Episcopus si viveret) ab « excommunicationis sententiâ... absolutionis beneficium « impertiri, nisi fuerit à Sede Apostolicâ specialiter inter- « dicta potestas. » Ex quibus verbis deduci posse videtur tunc tantùm aliquid potestatis censeri debere Capitulo vel ipsius Vicario esse interdictum, quandò à Sede Apostolicâ specialiter interdicitur. Ergo, etc. Ita communiter.

Pro regulâ generali adhuc est tenendum quòd Capitulum, Sede vacante, nihil possit innovare ac de juribus Episcopalibus diminuere (tit. *Ne Sede vacante*, cap. unicum, in 6°). — Unde non potest alienare aut donare (cap. *Si quâ, De rebus,* 12, q. 2). Nec potest deducere jura Episcopi in judicium, etiam defendendo, ex cap. *Novit* 1, *Ne Sede vacante* ; neque potest consumere aut aliquo modo in proprios vel alienos usus convertere bona, Sede vacante, relicta Ecclesiæ, aut eo tempore collecta ; si secus fecerit, remanet suspensus ab officio et beneficio.

Deveniendo nunc ad varias species jurisdictionum : 1° DD. communiter admittunt totam jurisdictionem contentiosam transire ad Capitulum, proinde ad Vicarium Capitularem.

2° Tres sunt sententiæ circa jurisdictionem *voluntariam* seu *gratiosam* ; alii cum Suarezio affirmant eam generaliter transire ad Capitulum, alii dicunt eam non transire nisi in casibus à jure expressis; alii tandem cum Fagnano negant absolutè illam transire.

Sententiam Suarezii probabiliorem habet Reiffenstuel (lib. 3, t. 9, n° 25), solaque D° Bouix (*De Episc.*, p. 615) videtur niti solidâ ratione, cùm textus juris, ex quibus regula generalis suprà relata deducitur, non distinguant inter jurisdictionem voluntariam et contentiosam.

3° Circa ea quæ Episcopo competunt ex privilegio, vel aliquo speciali jure, si agatur de privilegio non personæ Episcopi, sed ipsius Ecclesiæ vel Sedi permanenter affixo ex jure aut consuetudine, istud privilegium transit ad Ca-

pitulum, exceptis semper iis quæ à jure excipiuntur; si autem privilegium personæ Episcopi fuerit concessum, non transit ad Capitulum.

4° Major est difficultas quoad ea quæ Episcopo competebant per delegationem.

Si ipsi competebant per delegationem transitoriam à S. Sede pro negotio particulari factam, communiter docent Canonistæ potestatem talia faciendi non transire ad Capitulum.

Si competebant per delegationem permanentem, sicuti in casibus, v. g., ubi Tridentina Synodus aliquid Episcopis permittit *tanquam delegatis S. Sedis*, tunc in varias abeunt sententias Canonistæ, et in praxi Capitulum et Vicarius Capitularis possunt hujusmodi jurisdictionem exercere, quia habens titulum coloratum potest uti jurisdictione probabili, dum Ecclesia in hoc casu id quod fortè deesset suppleat.

5° Quamvis Capitulum non succedat Episcopo in exercitio functionum quæ sunt Ordinis Episcopalis, quippe requirunt caracterem Episcopalem, verumtamen ad Capitulum devolvitur jus eas exercendi per alium. Illud constat ex capitulo *Cùm nullus, De tempor. ordinat.*, in 6°, in quo legitur: « Cùm nullus Clericum parochiæ alienæ, « præter Superioris ipsius licentiam, debeat ordinare, Sede « vacante, Capitulum seu is ad quem tunc temporis admi- « nistratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt « licentiam ordinandi. »

480. Quærit. 1° Quid Capitulum aut Vicarius Capitularis possit circa crimina?

Resp. Posse de iis inquirere, cognoscere causas etiam criminales, punire crimina et excessus, suspendere, excommunicare, privare officio, deponere et procedere etiam ad verbalem degradationem, non verò ad actualem et solemnem, quæ ex Conc. Trid. (sess. 13, c. 4), nonnisi per Episcopum fieri potest.

Nec obstat, quòd Trid. (sess. 24, c. 20) causas matrimoniales et criminales Episcoporum tantùm examinationi relinquat; nam per illa verba solùm excluduntur alii Præ-

lati inferiores, non autem Capitulum, quod, Sede vacante, non est inferius sed par Episcopo.

Potest Vicarius Capitularis excommunicare, suspendere et interdicere singulas personas de Capitulo, non verò totum Capitulum. Decisum à S. Congreg. Concil. testatur Garcias.

A censuris Papæ non reservatis, aut latis à se vel à Capitulo vel à defuncto Prælato absolvere potest, imò ab omnibus censuris prout poterat Episcopus.

481. Quærit. 2° Quid Capitulum aut Vicarius Capitularis possit quoad dispensationes?

Resp. Idem quod Episcopus: unde 1° in locis ubi receptum est Concil. Trident., potest dispensare super omnibus irregularitatibus occultis ex delicto contractis, homicidio voluntario excepto; 2° potest dispensare super interstitiis, in casibus quibus dimissorias concedere valet; 3° potest dispensare cum illegitimis ad minores ordines promovendis; 4° idem potest in casibus, non solùm qui per se, sed etiam qui per accidens (nempe propter difficultatem adeundi Papam) sunt Episcopalis jurisdictionis.

482. Quærit. 3° Potestne Capitulum aut Vicarius Capitularis litteras testimoniales et dimissorias concedere ad suscipiendos ordines?

Resp. 1° Quoad litteras testimoniales, illas posse concedi à Capitulo, vel à Vicario Capitulari. Ita communiter.

2° Quoad litteras dimissorias, sic habet Concil. Trident. (sess. 7, c. 10) : « Non liceat Capitulis Ecclesiarum, Sede « vacante, infra annum à die vacationis, ordinandi licen- « tiam aut litteras *dimissorias seu reverendas* (etiam cujus- « vis privilegii aut consuetudinis vigore) alicui, qui bene- « ficii occasione arctatus non fuerit, concedere : si secus « fiat, Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat « interdicto... » Vide etiam sess. 23, cap. 10.

Potest tamen Vicarius Capitularis, ante elapsum annum Sedis vacantis, expedire dimissorias quas defunctus Episcopus, nominatim concesserat, et morte præveniente non expedierat. S. C. Conc., 24 apr. 1700.

Controvertitur autem utrum decretum modò relatum intelligendum sit etiam quoad primam tonsuram; communior sententia affirmat; D. Bouix tamen propendit in

sententiam negantem, propter quamdam decisionem S. C. Conc. in quâ dicitur quòd, Sede Vacante, Vicarius Capitularis non prohibeatur dare dimissorias *ad primam tonsuram*

Non posse autem, etiam elapso primo anno, concedi à Vicario Capitulari dimissorias ad titulum patrimonii vel pensionis, eò quòd illud reservatum sit Episcopo (Trid., sess. 21, cap. 2), Garcias affirmat decisum à S. Congr. Concilii.

Dimissoriæ à Vicario Capitulari concessæ post annum, non expirant per ingressum novi Episcopi.

Quæri hîc subsidiariè potest an Capitulum vel Vicarius Capitularis valeat, ante elapsum annum, concedere dimissorias, non quibus possit obtinens ordines suscipere, sed quibus à jurisdictione sui Ordinarii absolvatur, seu an valeat litteras concedere apud nos dictas *Exeats* seu excorporationis?

Resp. De eâ quæstione sic habet Reiffenstuel (lib. 3, tit. 9, n° 76) : « Capitulum, Sede vacante, non concedit litteras... « quibus clericus absolvitur à potestate sui Episcopi, ac « perhibetur testimonium de vitâ et ordine ipsius : arg. c. « *Fraternitatis*, *De clerico non resid.*, in Glossâ, quia est « quædam alienatio. » Ita Fagnan., t. 1, p. 509, n° 59; et alii communiter. Secus tamen sentiunt plures ab auctore *Prælect. S. Sulpitii* citati, cui etiam satis fundata videtur illorum sententia, ita ut juxta illum, in praxim tutâ conscientiâ redigi possit, quando urget aliqua ratio gravis : quia, inquit, canones loquuntur de alienatione bonorum, non verò de alienatione personarum.

483. Quærit. 4° Quid possit Capitulum aut Vicarius Capitularis circa approbationem confessariis dandam aut ab eis retrahendam?

Resp. Communiter DD. affirmare quòd confessarii possint approbari à Capitulo vel à Vicario Capitulari, Sede vacante.

Item Capitulum aut Vicarius Capitularis potest ex causâ sæculares confessarios, à se vel à defuncto Episcopo approbatos, ad examen revocare, et si non inveniantur idonei, reprobare.

Idem potest quoad regulares confessarios, nisi habeant privilegium in contrarium. Attamen si regulares illimitatam approbationem à defuncto Episcopo recepissent, vel si tempus assignatum nondum fuisset elapsum, aut si approbatio data fuisset *ab beneplacitum*, tunc non posset Vicarius Capitularis eos, Sede vacante, ad examen revocare, et minùs idoneos repertos ab audiendis confessionibus suspendere. Ita communiter, etsi aliquatenus disputetur de ultimâ hypothesi.

484. Quærit. 5° An Capitulum aut Vicarius Capitularis causas arduas et imprimis matrimoniales causas cognoscere et expedire possit?

Resp. Posse, juxta sententiam communem, causas criminales et de hæresi cognoscere et expedire.

Idem est dicendum de causis matrimonialibus, quæ ordinariam jurisdictionem Episcopi non excedunt, non obstante eo quod dicitur in sess. 25, cap. 20 Concil. Trident., quo excluduntur duntaxat Prælati inferiores.

Si tamen causæ sint ita arduæ ut, secundùm consuetudinem ecclesiarum, solis Episcopis competere censeantur (v. g. Synodi coadunatio), illas, extra casum urgentis necessitatis, non poterit Capitulum nec Vicarius Capitularis expedire, ut tradunt Pirrhing et Layman.

485. Quærit. 6° Quid possit Capitulum aut Vicarius Capitularis circa beneficia?

Resp. Non posse illa conferre, Sede vacante, si eorum collatio ad solum Episcopum pertinebat : ita decrevit Bonifacius VIII, anno 1298, his verbis : « Etsi Capitulum, « Sede vacante, beneficia quæ ad Collationem Episcopi « pertinent, conferre non possit, præsentatos tamen à pa« tronis potest admittere, si sint idonei, et eos instituere « in beneficiis ad quæ fuerint præsentati ; licet ad Episco« pum, si superesset, admissio et institutio hujusmodi « pertineret. » Cap. *Etsi, De Instit.*, in 6°.

Collatio beneficiorum quæ, Sede vacante, suo titulari orbantur, ad futurum Episcopum reservatur. Ubi tamen vigent Regulæ Cancellariæ, ad S. Pontificem reservantur ex regulâ 2ª.

Supradicta responsio non impedit quominus in locis ubi

non vigent regulæ Cancellariæ, Capitulum aut Vicarius Capitularis possit et debeat providere beneficiis vacantibus de idoneo Vicario et œconomo qui ea administret, dato ei congruo stipendio donec à competente auctoritate hujusmodi beneficia conferantur. Sed nec Capitulum nec Vicarius Capitularis potest omnes fructus beneficii pro stipendio assignare, nec deputare in Vicarium illum qui in concursu pro eâdem parochiâ magis idoneus judicatus fuit. S. Congr. Conc., apud Fagnanum.

In Galliâ, à tempore Concordati 1801 usque ad præsentem ætatem, consueverunt Capitula et consequenter Vicarii Capitulares reservare futuro Episcopo nominationem Canonicatuum vacantium et parochiarum propriè dictarum, excepto fortè casu quo Sedes Episcopalis per plures annos vacaverit. Attamen Gubernium recognoscit in Vicariis Capitularibus potestatem nominandi etiam ad parœcias quæ *inamovibiles* nuncupantur.

« Quant au Chapitre de la Cathédrale, inquiunt *Analecta* « *juris pontif.* (juill. 1855, col. 1522), le sentiment com« mun est qu'il peut, *Sede vacante*, admettre les résigna« tions, excepté les bénéfices dont l'Evêque a la libre « collation... Le Chapitre peut donc admettre la résignation « des bénéfices de patronage, avec le consentement des « patrons. »

486. Quær. 7° Quomodo expiret potestas Capituli et Vicarii Capitularis?

« Hodie..., inquit Leurenius, post Extrav. *Injunctæ*, *De* « *electione*, non ante cessat Sedis vacatio, quàm Confir« mationis, Institutionis et Provisionis... Apostolicæ Lit« teræ sint expeditæ, et actualiter præsentatæ ipsi Capi« tulo. »

Tenor Extrav. *Injunctæ* legi potest supra (242) : hic addenda sunt tantùm sequentia verba, quæ præsenti materiæ magis congruunt : « Capitula verò et Conventus Ecclesia« rum et monasteriorum ipsorum, ipsos absque hujus« modi dictæ Sedis litteris recipientes vel obedientes eis« dem, tamdiu sint à beneficiorum suorum perceptione « suspensi, donec super hoc ejusdem Sedis gratiam me« ruerint obtinere. » Ita etiam C. *Apost. Sedis*.

Hæc Decretalis pro jure communi habetur : unde cavendum est, ait Leurenius, à paucis quibusdam auctoribus qui, ante ostensas Capitulo litteras, jurisdictionem Episcopo confirmato attribuunt.

Cessare insuper potest jurisdictio Vicarii Capitularis per ipsius renuntiationem à Capitulo acceptatam; tuncque alius à Capitulo deputari potest. Sed ambigitur an, casu quo plures Vicarii fuerint deputati, et unus ex eis renuntiat, cæteris remanentibus, alius etiam in locum renuntiantis, possit à Capitulo subrogari : affirmat auctor *Prælect. S. Sulpitii* (n° 185), casu quo hæc subrogatio bono diœcesis necessaria existimatur; nobis tamen potiùs amplectenda videtur sententia negans : quia Capitulum non habet jus eligendi Vicarios, nisi in casibus quibus ipsi devolvitur diœcesis administratio; undè si Vicarius aut Vicarii superstites administrationi diœcesis impares videntur, ad Sedem Apostolicam est recurrendum.

Vide alia plura in nostro *Manuali*, n° 1259, etc.

CAPUT IV.

DE PAROCHIS ET ALIIS SACERDOTIBUS QUI IPSIS AUXILIANTUR VEL IN PAROCHIA SACRUM MINISTERIUM EXERCENT.

487. Vox *Parochus*, juxta Leurenium (*Forum benefic.*, t. 1, q. 142), derivatur « à græco παρέχω quod *præbere* si-
« gnificat ; alii derivant à græco πάροικος quod accolam seu
« incolam, uti et parœcia accolarum conventum seu habi-
« tationem significat. »

Vox *parochia* etiam ab antiquo fuit adhibita ad designandam certam partem diœceseos; frequentiori tamen usu ad totam Diœcesim significandam primis ævis fuit usurpata. Sufficiat hìc referre canonem 13 Apostolorum : « Episcopo
« non licere alienam parochiam, *propriâ relictâ*, perva-
« dere. »

Duo erunt articuli : in 1° dicemus de Parochis; in 2° de Vicariis parochialibus et iis qui in parochiâ sacrum ministerium exercent.

ART. I.

DE PAROCHIS.

§ I.

Expositio et confutatio errorum circa parochos.

488. Sæculo XIII, Guillelmus à S. Amore, inter alia erronea, contendit parochos solos, exclusis etiam Papâ et Episcopo, intellectos fuisse à Concilio Lateranensi IV, quando jubet confiteri *proprio sacerdoti* : qui error fuit damnatus, anno 1255, ab Alexandro IV. Alius Doctor Sorbonicus, Joannes de Poliaco, docuit ita teneri fideles, etiam à regularibus jam absolutos, confiteri suo parocho tempore Paschatis, ut ne Deus quidem in tali obligatione possit cum iis dispensare; quæ deliramenta damnavit Joannis XXII, Extrav. *De Hæreticis*, cap. 11.

Gerson Universitatis Parisiensis Cancellarius, initio sæculi XV, divinam parochorum institutionem eorumque à 72 discipulis derivationem primus asseruit, eos Prælatos esse et Hierarchas tum dignitatis tum honoris contendit; tribuitque eis in Conciliis votum decisivum. Suum Cancellarium præfatis erroribus imbutum secuta est Sorbona; ac Joannem Gorel, anno 1408, coegit ut sequenti propositioni subscriberet : « Domini Curati sunt in Ecclesiâ mi« nores Prælati et Hierarchæ ex primâ institutione Christi ». Anno verò 1429, ab eâdem Sorbonâ compulsus fuit J. Sarrazin ad profitendum quòd : « Dicere inferiorum Prælato« rum potestatem jurisdictionis, sive sint Episcopi sive « sint curati, esse immediatè à Deo, Evangelicæ et Apos« tolicæ consonat veritati. »

Doctrinam Gersonis et Sorbonæ circa divinam institutionem parochorum et eorum prærogativas amplexatus est Jansenismi parens Joannes Du Verger de Hauranne, San-Cyrani Abbas, affirmando parochos esse in suis parochiis *minores Episcopos*; opinioni magistri tota adhæsit schola Jansenistarum, à quibus innumeri in lucem editi fuêre libri parochismi erroribus scaturientes.

Audaciâ antecelluit Egmundus Richer, Sorbonæ Syn-

dicus, cujus doctrina sic resumi potest : Nihil posse Sedem Apostolicam in diœcesibus absque consensu Episcoporum; nihil vicissim posse Episcopum in parœciis, nisi consentientibus parochis. Quid senserit Bailly, vide dictum supra (343).

Parochis votum deliberativum in Ecclesiæ regimine asseruit Simon Vigor, ardens Richerista, qui primas partes egit in congressu dicto : *Projet de Bourg-Fontaine.*

Morinus vult curatos fuisse antiquitùs *Pastores* nuncupatos. Si autem Juvenino credatur, parochi sunt institutionis divinæ, iidem ac ii qui primitùs presbyteri vocabantur, Prælati, Principes, seniorum et 72 discipulorum successores; vetus presbyterium efformantes, in regendâ diœcesi partes habebant, de causis majoribus noscebant, pœnitentes publicos absolvebant, tonsuram conferebant, excommunicabant, etc.

His apertè favet Van Espen, qui, inter multa heterodoxa, insuper docet posse clericum quem suus superior ecclesiasticus censurâ perculit, ad Gubernium recurrere : cujus si protectionem obtineat, licitè pergit sacrum ministerium exercere, nihil curans de censurâ et Superiore suo ecclesiastico. Quâ regulâ parochis applicatâ, nemo non videt eos evadere ab Episcopo prorsus independentes, modò in id consentiat civilis potestas.

Non satis ab hâc Van Espen doctrinâ se alienos ostenderunt quidam clerici et parochi gallici, qui, his recentioribus annis, ad Consilium Statûs appellârunt contra censuras eis per suos Prælatos inflictas.

In Italiâ, Guadagninus zelantissimum se ostendit Parochismi promotorem in suo opere : *De antiquâ parœciarum origine*, in quo carpit Thomassinum, eò quòd negaverit exstitisse parochos per tria priora sæcula, et toti Trinitati ipsorum institutionem adscribit. Inter parochismi defensores numerantur etiam Travers unus ex appellantibus à Bullâ *Unigenitus*; J. Bapt. Thiers, parochus et doctor Sorbonicus. Quinimò, sæculo XVIII, ad parochismum declinasse videtur Academia Lovaniensis, quæ, juxta Nardi, asseruit « quòd Episcopus non possit dici rector

« seu parochus totius Diœcesis, sed solius Ecclesiæ Cathe-« dralis ». Hoc tamen assertum Academiæ Lovaniensis D. André non respuit. V. *Cours du droit canonique*, v° *Paroisse*, p. 338, edit. Paris. 1853.

Si vera essent præfata asserta quòd nempe Episcopus et Papa mediatam solùm in fideles habeant potestatem, concludendum esset nec Episcopum nec ipsum Papam valere, per se aut per alios, ullam extra casum necessitatis peragere sacram functionem, v. g., prædicare, confessiones excipere, nisi ex consensu parochorum; absque enim tali consensu eas functiones exercere non possent nisi ex jurisdictione immediatâ, quæ, juxta præfatos errantes, ad Episcopum et ad Papam non pertinet.

Cùm, juxta præfatos auctores, parochus sit sponsus verus et propriè dictus suæ parochiæ, et de naturâ spiritualis sponsalitii sit ut perpetuum exstet, exhinc juxta ipsos, inquit D. Bouix (*De Paroch.*, p. 91), « dari nequit curatus, « seu curam alicujus populi habens, revocabilis ad nu-« tum ; sed ejus officium tàm est perpetuum quàm officium « Episcopi. Item parochus est pastor propriè dictus; « pastoratus autem potestatem includit gregem regendi « et gubernandi, ac proinde jurisdictionem etiam fori « externi, ac proinde potestatem excommunicandi ; cùm-« que aliunde jurisdictio omnis parochi sit immediata « privatim ad Episcopum, nec fori etiam externi ullum « actum exercere poterit Episcopus circa parochiam et « parochianos, nisi consentiente parocho. Item parochi « jurisdictio est *ordinaria* eo sensu quòd delegare possit. « Ergo pro arbitrio quemlibet presbyterum, absque ullo « interventu Episcopi poterit approbare et deputare ad « prædicandum et sacramentum Pœnitentiæ ministrandum « in suâ parochiâ. Et tandem cùm parochus hæc omnia « ex institutione divinâ, à Christo immediatè acceptatâ et « ipsius officio divinâ auctoritate alligatâ, à nullo poterunt « ejusmodi jura restringi... : cùm non possit Ecclesia jus « divinum immutare... ; cùm parochi tàm pertineant ad « hierarchiam Ecclesiæ integritati necessariam quàm ipsi « Episcopi et Papa, nec magis stare possit Ecclesia sinè « parochis quàm sinè Episcopis. »

Ex his intelligi potest quid veneni contineatur in parochismi systemate supra exposito.

Bossuetius verissimum putat assertum Facultatis Parisiensis nempe quòd : « ille ordo (parochorum) sit in « Ecclesiâ necessarius, et secundo loco sub Episcopis, eccle« siasticam jurisdictionem exerceat ; quam cùm exercet, « non ab alio quàm à Christo, secundùm canones et Episco« porum justa præcepta exercendam accipiat ; ita ut Epis« copis, à quibus... instituuntur, tanquam immediatis « pastoribus vicariam operam præstent. » (*Def. Decl.*, edit Lebel, 1817, tom. 32, p. 604.) — Quamvis ex dictâ asser tione Bossuetii non fluant supra enumerata infanda consec taria, ex eâ tamen sequitur æquè necessarios esse Ecclesiæ parochos ac sunt Episcopi, cùm utrique sint pariter à Christo instituti.

Contra illos errores statuendæ sunt propositiones sequentes :

489. Propositio I. — *Parochi non sunt institutionis divinæ, nec 72 discipulorum successores.*

Propositio constat ex dictis supra (211). — Dicitur quidem in Epistolâ ad Timoth. (c. 5, v. 17) : « Qui benè « præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur » ; et ad Titum (c. 1, v. 5) : « Et constituas per civitates pres« byteros, sicut et ego disposui tibi ». Sed gratis asseritur in his textibus agi de parochis ; eruditis enim compertum est in remotissimâ illâ antiquitate voce *presbyteri* designatos fuisse Episcopos ; et quamvis Episcopi in præfatis ver bis non significarentur, remaneret probandum quòd in iisdem agatur de parochis. Parochi ergo non sunt institutionis divinæ. Ergo sunt tantùm de jure ecclesiastico.

Frustrà objiceretur eos esse institutionis divinæ, cùm illorum ministerium sit Ecclesiæ necessarium. Nam etsi spiritualis seu pastoralis animarum cura sit in Ecclesâ necessaria, hæc tamen aliter quàm per parochos exerceri potest : possent enim illam exercere Episcopi, vel per seipsos, vel per meros delegatos, ut de facto contigit prioribus Ecclesiæ sæculis, quod nunc est demonstrandum[1] :

[1] Etsi parochi non sint institutionis divinæ, sunt tamen institutionis

490. PROPOSITIO II. — *Parochi non exstitêre in parochiis ruralibus nisi circa IV sæculum, et in civitatibus (Româ tamen et Alexandriâ exceptis) ante annum 1000.*

1° Legitur in Apologeticâ 2ª S. Justini : « Solis die (scilicet Dominicâ), omnium qui in urbibus vel agris degunt, « in eumdem locum conventus fit... Præpositus præest « et Eucharistiam facit... Distributio fit cuique præsenti : « absentibus per Diaconos mittitur. » Certè ibi duntaxat erat parochia, ubi solùm celebrabantur mysteria et administrabantur sacramenta ; atqui tempore S. Justini, scilicet secundo sæculo, non in singulis locis, sed in uno tantùm celebrabantur mysteria sacra, ubi nempè erat Præpositus seu Episcopus, et in eo loco sacramenta administrabantur. Ergo ibi erat tantùm parochia seu potiùs Caput diœcesis. Ergo præter diœcesim nullæ tunc erant parochiæ.

« Parochiæ, inquit Ferraris (vº *Parochia*, nº 7), antiquitùs non erant distinctæ, sed Episcopus curam animarum totius diœcesis, per sacerdotes pro suo libitu « missos et ad nutum amovibiles, administrabat. » Illud constat ex textu Tertulliani supra relato (211).

2° In Capitulari Theodolphi Aurelianensis Episcopi anno 797, hæc statuuntur, cap. 1 : « Sancitum est ut « missæ, quæ per dies dominicas *peculiares à sacerdotibus « fiunt, non ita in publico fiant ut populus audire queat..*, « ut omnes ad publicam sanctam matrem Ecclesiam, ad « missarum solemnia et prædicationem audituri, conveniant. »

Thesis adhuc probatur ex eo quòd vox *parochia*, à quarto circiter sæculo, ubi cœpit adhiberi non tantùm pro designandis integris diœcesibus, sed etiam earum quibusdam partibus, constanter usurpetur in variis traditionis monumentis pro significandis non urbanis sed ruralibus parochiis. Ergo parochiæ tunc non in urbibus, sed rure

ecclesiasticæ, et sub hoc titulo annexas habent sibi prærogativas ab Ecclesiâ concessas. Episcopus ergo hodie non posset efficere ut parochus ritè institutus nullâque censurâ innodatus, non haberet jus munia pastoralia obeundi, aut ut ita jurisdictio ipsius imminueretur ut ferè inanis remaneret. Sic Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 5, cap. 4, nº 3).

tantùm erant. Ex multis hujusmodi testimoniis unum aut alterum proferamus; in canone 15 Concilii Arvernensis anni 535, sic legitur : « Si quis ex presbyteris aut diaconis « qui neque *in civitate neque in parochiis* canonicus esse « dignoscitur..., etc. » Ergo tunc *parochiæ* à civitatibus distinguebantur.

Item in Capitulari Theodulphi Aurelianensis modò citato : « Nulli liceat... tàm in *civitatibus* quàm in *parochiis*, « edere vel bibere ante publicum peractum officium. » Ergo iterum parochiæ non erant in civitatibus, sed ruri tantùm.

« Urbanarum parochiarum primum indicium ac veluti « lineamenta quædam... adhuc prorsus imperfecta in « urbe, ex Concilio Lemovicensi anni 1032 deprehendere « putavit Marius Lupus », inquit Bouix, *ibid.*, p. 41.

Diximus *Româ tamen et Alexandriâ exceptis*; nam « Epi- « phanius..., dum..... historiam Arii describit, quiddam « de urbe Alexandrinâ tanquam ei *peculiare*, aut certè « *propter raritatem* memoriâ dignum, fuisse plures in eâ « ecclesias, quibus regendis presbyteri præponebantur, qui « ecclesiastica munera præstarent iis qui circa unamquam- « que domicilium haberent. » Ita Petavius, ap. D. Bouix (*ib.*, p. 39). Porrò non ambigitur quin præfatæ ecclesiæ Alexandrinæ, sicut pariter varii tituli Romæ existentes, essent veræ parochiæ; sed tamen hoc erat *peculiare Alexandriæ*, juxta S. Epiphanium. Ergo nihil inde potest concludi in gratiam aliarum ecclesiarum.

491. Propositio III. — *Nullo modo dici potest parochos, jure divino, conflare tertium ordinem hierarchicum.*

Vel enim agitur de hierarchiâ ordinis vel de hierarchiâ jurisdictionis. Si priùs : parochi quidem quatenus sacerdotes, sunt jure divino, non in tertio sed in secundo gradu hujusmodi hierarchiæ, quæ ex Concilio Tridentino (sess. 23, can. 6), *constat Episcopis, presbyteris et ministris*; sed ad eam *quatenus parochi* non pertinent, ut patet.

Si posteriùs : nullo modo conflant, *jure divino*, talem imaginarium tertium gradum, cùm ex propositione 1ª (489) non sint ex *jure divino*, sed tantùm Ecclesiastico. Ergo, etc.

492. Propositio IV. — *Parochi non sunt judices fidei, nec habent vocem definitivam in Conciliis.*

Hoc privilegium parochis tribuebat Gerson, cujus error à Gallicanis, imò à prioribus Jansenistis, primùm rejectus, posteà tamen, præsertim in Synodo Pistoriensi recruduit. Confutatur autem in variis tractatibus de Ecclesiâ, ad quos remittimus. Sufficiat hìc referre duntaxat n^m 10 Bullæ *Auctorem fidei* :

« Item doctrina, quâ parochi aliive sacerdotes in Synodo « congregati pronuntiantur unà cum Episcopo Judices « fidei, et simul innuitur judicium in causis fidei ipsis « competere jure proprio et quidem etiam per ordina- « tionem accepto : *falsa*, *temeraria*, *ordinis hierarchici* « *subversiva*, *detrahens firmitati definitionum judiciorumve* « *dogmaticorum Ecclesiæ*, *ad minus erronea.* » Vide etiam n^is 9 et 11. Unde in Conciliis œcumenicis Ephesino I et Chalcedonensi dicebatur : « *Superfluos foras mittite :* Sy- « nodus Episcoporum est, *non clericorum.* »

493. Propositio V.— *Parochus nullam habet jurisdictionem in foro externo.*

Ita S. Liguor., lib. 7, n° 107. Si enim hanc haberet, esset vel ex *jure divino*, aut *naturali*, aut *ecclesiastico* : porrò non ex *jure divino*, cùm parochi non sint institutionis divinæ; nec ex *jure naturali*, cùm natura functionum parochi non exigat hujusmodi jurisdictionem, pro cujus exercitio sufficit auctoritas Episcopalis ; nec ex *jure ecclesiastico*, cum (hodie saltem) talem externam jurisdictionem Ecclesia in parochis non agnoscat, ut fatentur ipsimet adversarii.

Ex dictis plura sequuntur Corollaria :

Corollarium I. *Ergo parochi, saltem in statu præsenti Ecclesiæ, non habent potestatem excommunicandi vel alias censuras ferendi.* Si quidem ad hoc requiritur jurisdictio in foro externo quam parochi non habent.

Utrum verò parochi aliquando habuerint jure proprio et ex officio hanc potestatem, affirmant Parochistæ, et cum eis etiam Thomassinus (pars 1, lib. 2, cap. 26, n° 7, et alibi); sed varii textus ab ipsis allegati non benè illud

probant, cùm intelligi possint vel de non curatis, vel de casu specialis delegationis, vel aliquo alio modo vim probandi auferente.

COROLLARIUM II. *Ergo parochi non sunt propriè Prælati etiam minores, nec Dignitates.* Prælati enim propriè dicti, etiam minores, habere debent saltem jurisdictionem fori externi et contentiosi. Idem est dicendum de Dignitatibus, quibus etiam annecti debet jurisdictio externa, vel saltem tales haberi debent à lege vel legitimâ consuetudine, quod locum non habet pro parochis. Ergo, etc.

COROLLARIUM III. *Ergo parochi non sunt proprio et rigoroso sensu Pastores.* Quia per hanc vocem propriè illi designantur qui habeant jurisdictionem legislativam et propriè dictam, ut constat ex Christi verbis, apud Joannem (cap. 21, v. 15) : « *Pasce oves meas, pasce agnos meos* »; et verbis Act. Apostol. (cap. 20, v. 28) : « *Attendite vobis*, etc. », ubi vox *regere* idem est in Græco ac vox *pascere* adhibita in textu præfato S. Joannis. Porrò illa jurisdictio est fori externi; proinde differt à jurisdictione parochi. Ergo, etc.

Attamen parochi ; etsi hoc antiquitùs ferè inusitatum fuerit, sæpe hodie, saltem in sensu minus stricto, vocantur *Pastores*, nempè secundi ordinis; vide Concil. Trident. (sess. 25, cap. 12), ubi : « Hortatur omnes et singulos, « pro christianâ charitate debitoque erga suos *Pastores* « munere, ut de bonis sibi à Deo collatis, *Episcopis* et *Parochis*... largè subvenire ad Dei laudem atque *Pastorum* « *suorum*... dignitatem tuendam, etc. » Vide etiam *Pontificale* in ultimâ allocutione ad Synodum.

§ II.

De verâ notione parochi.

494. Sic recensentur requisita ad *parochiatum* in causâ *Egitaniensi*, 27 jun. 1789 (*Thes.*, tom. 58, p. 137); « Hæc « verò requiruntur ut verus quis dicatur parochus : quòd « potestatem nempè habeat fori pœnitentialis; quòd certam suo nomine administret parochiam ; quòdque de « necessitate ministret, ab eoque parochiani necessariò « recipiant sacramenta. »

Exhinc, juxta Bouix (*ibid.*, p. 184), definiri potest parochus : « Legitimè deputatus ad ministrandum, ex obligatione et proprio nomine, verbum Dei et sacramenta « certo diœcesanorum numero, qui ab eodem vicissim « sacra recipere aliquatenus teneantur. » Unde eo ipso quòd quis instituitur parochus, habet jurisdictionem ordinariam in foro interno et potest absolvere si sit sacerdos. Ita omnes.

Vox autem *parochiæ* duplici sensu accipitur : vel pro designandâ sacrâ æde, et sic est *ecclesia cui adscriptus est certus populus à rectore ejusdem ecclesiæ tanquam parocho curandus*; vel pro significandâ parochianorum collectione, et in hoc sensu, *est certa diœcesis incolarum pars, alicui tanquàm parocho subjecta.*

Cura animarum vel est superior et plena, qualis competit S. Pontifici et Episcopis, et sic etiam includit potestatem in foro externo ; vel est inferior et partialis, et sic non extenditur ad ea quæ sunt fori externi, sed ad ea quæ fori interni sunt restringitur; ista duntaxat parochis competit. Verumtamen quando de curâ animarum fit sermo absque addito, communiter in hoc posteriori sensu potiùs accipitur quàm in priori.

Cura animarum dividitur adhuc in *habitualem* et *actualem* : ille dicitur curam duntaxat *habitualem* habere, qui eam non exercens, nec etiam valens exercere, debet tamen providere ut per alium exerceatur, prout evenit quando Capitulo annexa est cura animarum. *Actualem* verò habet qui de facto eam exercendi jus possidet. Cura *habitualis* non sufficit ut quis *verus* dicatur *parochus* : quippè nec etiam jus confert administrandi quæ sunt necessaria ad salutem. « Exploratum in jure est... dum erigitur vicaria « perpetua, habitualem curam residere quidem penes « Capitulum, at actualem sive illius exercitium transferri « omnimodè in Vicarium perpetuum. Hinc nullo modo « potest principalis, spreto Vicario, se ingerere curæ « animarum. » (Thesaur. res. S. Cong. C., t. 80, p. 161 et 262.)

Sufficit verò cura *actualis*, etsi hanc possidens *Vicarii nomine* nuncupetur, cùm jus habeat ex officio *suo* ea præ-

standi quæ ad parochum pertinent, et sit potiùs nomine quàm re vicarius parochi habitualis: nam exercere curam nomine alicujus qui jus non habet in exercitio curæ se immiscendi, prout Capitulum, est reverà illam exercere independenter ab eo; proinde non eam exercere tamquam ipsius vicarius.

495. Quærit. 1° Utrum perpetuitas sit de essentiâ parochiatûs ?

Observandum est officium dici *perpetuum*, quando auferri nequit nisi judicialiter et ex causis in jure determinatis ; *manuale* verò seu *revocabile* nuncupari, quando absque formâ judicii potest retrahi. His prænotatis :

Resp. Negativè : si enim perpetuitas requireretur ut quis verus censeretur parochus, esset vel ratione officii, vel ratione beneficii : atqui neutrum dici potest ; non prius : nam presbyter, etsi deputetur ad *nutum* Episcopi, nihilominus deputari potest ad ministrandum ex *obligatione et proprio nomine verbum Dei*, etc., prout facere debet verus parochus; proindè in eo inveniri possunt omnes conditiones quæ in vero parocho desiderantur. Hinc quoties à S. Congr. quæritur nùm curati ad nutum amovibiles astringantur iisdem obligationibus ac parochi propriè dicti, S. Congr. respondet *affirmativè*, modò proprio nomine curam actualem exerceant, et cura actualis non resideat apud alterum cujus sunt duntaxat vicarii.

Nec etiam posterius dici potest : ad hoc sufficit quòd parochus possit creari vel sinè beneficio, vel cum beneficio non perpetuo; atqui res ità se habet : 1° regulariter quidem erigi non debet ecclesia parochialis quin provideatur aliquo modo sustentationi parochi, sed illi diversimodè potest provideri : nempe, vel per portionem congruam ex bonis ecclesiæ matricis solvendam, vel per subventionem annuam à parochianis præstandam, vel aliâ aliquâ ratione quæ decentem et certam procuret parocho sustentationem ; imò, juxta Fagnan. : « Si neque id fieri possit, et egestate « omnes laborent, novus parochus, propriis manibus ex « artificio victum sibi quærat (Cap. *Clericus*, 1 et 2, dis« tinct. 91) et sic dabitur casus in quo parochialis ecclesia « construi poterit sinè dote. » (In cap. *Ad audientiam*, *De*

ecclesiis ædific., nº 6, etc.) — Ergo parochus absolutè potest creari sinè beneficio. — 2° Potest creari sinè beneficio perpetuo : nulla enim lex, quæ hoc prohibeat, citari potest. Certum est insuper beneficia curata regularia esse ordinariè manualia; imò juxta plurium canonistarum sententiam, etiam manualia sunt beneficia sæcularia curata, si ita cautum fuit in fundatione, aut à S. Sede dispositum, aut per legitimam præscriptionem obtentum.

Et quòd de facto exstiterint et hodiedum exstent ejusmodi manualia beneficia etiam curam animarum sibi annexam habentia, perspectum habebit qui vel obiter pervolverit Thesaurum resolutionum S. Congr. Conc. Ergo sinè beneficio perpetuo creari potest parochus. Ergo, etc.

496. Quærit. 2° An parochorum amovibilitas contraria sit sacris canonibus?

Resp. Revocabiles esse possunt parochi vel ad nutum Ordinariorum, vel ad nutum parochorum principalium, nempe Capitulorum, monasteriorum aliorumve similium: hâc distinctione factâ, variis documentis ostendit D. Bouix, aliquatenus quidem canones repugnare revocabilitati ex parte parochorum principalium, nullatenùs verò revocabilitati ex parte Ordinariorum, imò à Synodo Tridentinâ supponi ab Episcopo constitui posse parochos ad ejus nutum revocabiles. Sic enim habet S. Synodus (sess. 7, c. 7): « Sollicitè providere procurent [Episcopi] ut per idoneos « vicarios, *etiam perpetuos, nisi ipsis pro bono ecclesia-* « *rum regimine aliter expedire videbitur.* » Capit. verò 11, sess. 25, *de Regul.*, loquendo de domibus religiosis, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, dicit : « Nec ibi aliqui, etiam *ad nutum revocabiles*, deputentur, « nisi de ejusdem [Episcopi] consensu ».

Et de facto, in diœcesi Hispalensi in Hispaniâ, Archiepiscopus erat olim in possessione removendi ad nutum omnes curatos; et hoc pariter in pluribus aliis locis, etiam in Italiâ, ut asseritur in *Analectis jur. pontif.*, sept. 1855, col. 1609.

Re quidem verâ (sess. 24, cap. 13, *De ref.*) : « Mandat « S. Synodus (Trid.) Episcopis, pro tutiori animarum « salute, ut, distincto populo in certas propriasque paro-

« chias, unicuique suum perpetuum peculiaremque paro-
« chum assignent » ; sed statim addit : « *Aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant* ». Quibus verbis totius negotii decisio relinquitur judicio Episcoporum. Ergo, etc. Vide supra (312).

Nota hìc quòd Papa beneficiatum, etiam sinè causâ, privare potest beneficio (Vide Garcias, pars 5, c. 1, § 2). Omnia enim beneficia respectu Papæ sunt manualia.

497. Quærit. 3° An parochi, quales sunt hodiè in Galliâ, sint verè et propriè dicti parochi ?

Pro solutione hujus dubii quædam sunt præmittenda : veteres diœceses et parœciæ in Galliâ suppressæ fuêre per Concordatum, seu potiùs per Bullam *Qui Christi Domini* Pii VII, anno 1801 : ex Concordato autem novæ parœciæ non erant erigendæ, nisi concurrente simul utrâque potestate, ecclesiasticâ scilicet et civili ; nam hæc statuuntur in præfato Concordato : « Art. 9. Episcopi in suâ quisque « diœcesi novas parœcias circumscribent : quæ circum- « scriptio suum non sortietur effectum nisi postquam Gu- « bernii consensus accesserit ».

Porrò cùm Episcoporum consensu executioni mandata fuerit Legis Organicæ dispositio statuens : « Art. 60. Il y « aura au moins une paroisse par justice de paix ; il sera « en outre établi autant de succursales que le besoin « pourra l'exiger. — Art. 61. Chaque Évêque, de concert « avec le Préfet, règlera le nombre et l'étendue des suc- « cursales » : indè evenit quòd duplex genus parochorum exstiterint apud nos ; videlicet : qui parœciis præfecti fuerunt et inamovibiles recogniti sunt ab utrâque potestate ; et parochi qui succursalibus vel capellaniis fuerunt præpositi, *deservitores* nempè, seu *succursalistæ* aut capellani, qui ad *nutum* revocabiles instituti fuêre ab Episcopis, etsi cum ordinariâ, et à parochis propriè dictis independente potestate ; deputati enim fuêre cum clausulâ *ad beneplacitum*, vel expressâ, vel saltem subintellectâ, et amovibiles semper habiti fuerunt à potestate sæculari (32 art. organ.).

Re quidem verâ, ex art. 31 Legis Organicæ : « Ces vi- « caires et desservants exerceront leur ministère sous la « surveillance et la direction des curés » ; sed hæc legis

dispositio, vi cujus succursalistæ et capellani non essent nisi vicarii parochorum, non admissa fuit ab Episcopis, et ipsummet Gubernium suum articulum intellectum voluit eo sensu qui modo agendi Episcoporum consonaret, ut videre est in Epistolâ D. Portalis (25 therm. an X).

Succursales ergo, imò et capellaniæ rurales non habendæ sunt apud nos hodie veluti pars parœciæ principalis, prout olim erant, et prout adhuc sunt extra Galliam; quædam tamen diœceses, etiam hodie in Galliâ, sunt fortè excipiendæ.

Sunt ergo apud nos parochi duplicis speciei, inamovibiles et amovibiles, et quæritur utrum sint omnes veri et propriè dicti parochi?

Resp. 1° De parochis inamovibilibus nulla potest esse difficultas.

2° Deservitores, licet amovibiles, veri etiam parochi sunt, et veluti tales haberi debent : nam ipsis cura animarum proprio nomine exercenda committitur; tenenturque ipsi ex officio sacramenta ministrare suis parochianis, qui vicissim ad ipsos recurrere debent in omnibus casibus quibus parochiani adire suum parochum tenentur. Ergo, etc.

Reverà non sunt perpetui, sed, ut supra vidimus, non necessariò parochus est perpetuus (495).

498. Quærit. 4° An Episcopus possit, absque Indulto pontificio, deservitores reddere inamovibiles?

Vide solutionem ejus dubii supra (220).

§ III.

De canonicâ normâ parochos instituendi et removendi.

499. Quærit. 1° Quis valeat parochos instituere?

Resp. Huic quæstioni satisfecimus supra, 267, etc.

500. Quærit. 2° Quænam dotes requirantur in promovendis ad officium parochiale?

Resp. Etsi quæ supra diximus (273, etc.) sufficere possint, nobis tamen utile videtur hic transcribere ex Leurenio sequentia circa requisitam scientiam : requiritur, inquit, « ut « tales (promovendi) sciant inter peccata distinguere, « Evangelium declarare, sacramenta ritè administrare « (Trident., sess. 24, c. 18, *De reform.*), adeòque major

« in iis requiritur scientia quàm in simplici sacerdote. » *Forum benefic.*, p. 1, q. 246.

501. Quærit. 3° Quâ formâ constituendi sint parochi?

Resp. Juxta Concilium Tridentinum (sess. 24, c. 18, *De reform.*), instituendus est concursus in quo examinandi sunt candidati, et digniori reperto parochia est conferenda. Sed cùm hæc lex, à tempore Concordati 1801 usque ad præsentem diem, nunquam apud nos fuerit observata, quæritur an reverà de jure in Galliâ non obliget? — D. Bouix, in suo tractatu *De Parocho* (p. 355-361), expendit varias rationes quæ pro et contra adduci possunt; et, sat clarè probato quòd neque à Concordato neque à consuetudine sublata fuerit prædicta lex in regionibus nostris, tandem sic concludit : « Expositis hinc inde rationibus... « fateor me non audere in re tàm gravi quidquam con-« cludere. Unum duntaxat annotabo : nimirum difficul-« tates illas et pertimescenda incommoda, quæ in causâ « esse potuerunt cur, primis post Concordatum tempo-« ribus, prætermissa fuerit concursûs forma adhuc etiam « fortè ex parte perseverare : ut adeò mirum videri non « debeat, etiamnum retineri praxim illam, etsi fortè, « neque vi Concordati, neque vi consuetudinis satis tuta « existimetur. Certum enim est non obligare legem eccle-« siasticam, quæ vel nullo modo, vel nonnisi cum magno « incommodo et animarum detrimento, ob peculiares cir-« cumstantias observari potest. »

502. Quærit. 4° Quomodo removendi sint parochi sive amovibiles, sive perpetui?

Resp. Pro solutione hujus dubii vide supra dicta (307, 308, 313) et nostrum *Manuale*, 6337, 6353, 6570, etc.

503. Quærit. 5° Utrum et quandonam dandi sint coadjutores ei qui Officium parochi debitè non potest adimplere?

Resp. I. Per coadjutorem parochi, intelligitur sacerdos qui, Ordinarii auctoritate, ex causis à jure determinatis, deputatur ad auxiliandum parocho in exercitio curæ pastoralis. Distinguitur à simplici vicario, quia iste, jure communi, assumitur à parocho ob nimiam populi multitudinem, aut ob alias causas; coadjutor verò auctoritate Ordinarii

deputandus est, quod fieri nequit nisi in casibus à jure determinatis.

II. Dandi sunt coadjutores parochis etiam invitis, in pluribus casibus : videlicet : 1° quando ob perennem corporis aut animi infirmitatem, parochiam suam regere nequeunt. Ita omnes. — Cùm enim infirmitas non sit motivum sufficiens amovendi parochum, et tamen parochiæ spirituali indigentiæ sit providendum, Episcopus non debet carere potestate necessariâ ut parochia detrimentum non patiatur. Ergo tunc coadjutorem dare potest, cùm, in factâ hypothesi, sinè eo parochia detrimentum pateretur. Vide cap. *Ex parte*, et cap. *Pastoralis*, *De Clerico œgrotante.*

2° Ob defectum scientiæ requisitæ : « Quia, inquit Tri« dent. (sess. 21, cap. 6), illiterati et imperiti parochia« lium ecclesiarum rectores sacris minùs apti sunt officiis.., « Episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, eis« dem illiteratis et imperitis, si aliàs honestæ vitæ sint, « coadjutores aut vicarios pro tempore deputare, partem« que fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel « aliter providere possint, quâcumque appellatione et « *exemptione* remotâ. »

In casu autem parochi turpiter viventis, pœnis plecti debet ex eodem Concilio (*ibid.*); et, si interdicatur, cogendus est ut idoneum sibi constituat vicarium; quòd si nolit talem deligere, deputari debet ab Episcopo.

3° Magna populi multitudo non est causa cur parocho dandus sit coadjutor, sed solùm cur parochus cogatur ad ibi adjungendum tot sacerdotes quot *sufficiant ad sacramenta exhibenda et cultum divinum celebrandum* (Concilium Tridentinum, sess. 21, c. 4).

Nota quòd Episcopus, ex eodem Concilio (sess. 25, c. 7), nequeat dare parocho coadjutorem cum futurâ successione: tales coadjutores, juxta S. Synodum, dari possunt solummodò Episcopis et Abbatibus, *ob urgentem necessitatem aut evidentem utilitatem.* Recurrendum ergo esset ad S. Sedem, si parocho dari deberet coadjutor cum futurâ successione.

504. Quærit. 6° An à decreto Episcopi, coadjutorem parocho imponenti, liceat appellare?

Resp. Cum distinctione : 1° A decreto coadjutorem parocho imponenti ob causam infirmitatis animi aut corporis, licet appellare etiam ad effectum suspensivum, quia nulla lex, in tali casu, privat beneficio hujusmodi appellationis. — 2° A decreto imponenti parocho coadjutorem ob *imperitiæ* causam, licet quidem etiam appellare, sed ad devolutivum effectum duntaxat, quia per clausulam quâ utitur Synodus Tridentina loco supra citato, *quâcumque appellatione remotâ*, aufertur appellatio in suspensivo tantùm, non verò in devolutivo, ut omnes concedunt.

505. Quærit. 7° Quid possit et ad quid teneatur parochi coadjutor? — Vide nostrum *Manuale*, n° 1342.

§ IV.

De parochorum juribus et prærogativis.

I. — De jure parochorum nominandi et amovendi vicarios seu coadjutores suos.

506. Hìc agetur de vicariis, qui deputantur ad auxiliandum parocho, non ex eo quòd is sit infirmus aut imperitus, sed quòd ita numerosus sit populus ut parochus istius indigentiæ spirituali non valeat solus providere.

Quidam auctores, quorum præcipuè Corgne, in suo opere *Défense des droits des Evêques*, hujusmodi vicariorum nominationem Episcopis vindicant. Communiter verò Canonistæ illam parochis tribuunt, validissimis fulti momentis. *Analecta* tamen excipiunt curatos amovibiles (sept. 1855, col. 1645) et dictum jus reservant *parocho in habitu*. — Sic autem probatur communis DD. sententia.

In cap. 4, sess. 21 Conc. Trid. sic legitur : « Episcopi, « etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, in omnibus « ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus po« pulus ita numerosus sit, ut unus rector non possit suf« ficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis et cultui « divino peragendo, *cogant rectores* vel alios ad quos « pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adjungere

« quot sufficiant ad sacramenta exhibenda et cultum di« vinum celebrandum ». — Si autem vicarii nominarentur solâ auctoritate Episcopi, *cogi* non deberent parochi ad adjungendos sibi vicarios necessarios. Ergo non à solo Episcopo, sed à parocho nominandi sunt vicarii.

In gratiam ejusdem sententiæ producuntur variæ S. Concil. Congregat. declarationes, quarum plures citantur in nostro *Manuali*, n° 1344.

Constat ergo vicariorum nominationem jure communi ad parochos pertinere, quamvis isti possint ab Episcopo cogi ad illos sibi adjungendos, casu quo pastorali curæ non sufficiunt. Licet autem vicarii à parochis nominentur, necessaria est adhuc Episcopi approbatio, non solùm pro audiendis confessionibus, sed etiam pro munere vicarii adimplendo.

507. Quæritur nunc 1° An parochi habeant potestatem removendi vicarios suos, sinè causâ ab Episcopo approbatâ?

Resp. De hoc non omninò constare : pro affirmatione dici potest quòd, juxta Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 12, n° 2), certum sit Capitulum, licet non sit parochus *nisi in habitu*, posse *Vicarium curatum* amovibilem, ad curæ exercitium deputatum, removere sinè causâ; ergo à pari, imò à fortiori, vicarium suum sinè causâ removere potest parochus qui non tantùm habitualem sed et actualem curam habet.

Pro sententiâ negante citantur à D. Bouix plures decisiones S. Congr. Conc. et imprimis ea quæ data fuit in causâ *Lunensi-Sarzanensi*, 2 sept. 1747, in quâ dicitur : « Duo sunt oppida in diœcesi Sarzanensi uni subjecta « parocho : alterum Folli, alterum Bastremoli... Veteri « consuetudine... receptum est ut parochus oppidum Folli « incolat, in altero Bastremoli capellanum curatum reti« neat. Venit in mentem parocho capellanum hunc remo« vendi; sed obstitit capellanus...; obstitêre homines « Bastremoli negantes parocho hoc jus, nullâ redditâ « causâ et sinè cognitione Episcopi, etiam contendentes « non posse eum parochiales functiones exercere in eodem « oppido... Dubia duo proponuntur : 1° An liceat parocho « Folli ad arbitrium removere capellanum curatum à

« terrâ Bastremoli ab ipso nominatum, etiam absque « causâ ab Ordinario cognoscendâ; 2° an liceat eidem « parocho Folli ad suî libitum explere omnes functiones « parochiales in ecclesiâ, et... loco Bastremoli, ibique ad « libitum residere... (Responsum fuit) : — Ad 1m *negativè*; « ad 2m *dilata, et scribatur Episcopo juxta instructionem* ».

Potuerunt verò esse peculiares rationes propter quas *negativè* ad primam quæstionem fuit responsum, proindè non constat præfatam declarationem habendam fore tanquam *regulam generalem*.

Relatis autem pro et contra variis argumentis, D. Bouix (*ib.*, p. 658) indecisam relinquit dubii solutionem; et nos pariter relinquimus.

508. Quærit. 2° An Episcopus possit sinè causâ supradictos vicarios removere?

Resp. Certum est Episcopum posse eos removere ob culpam gravem, etiam extrajudicialiter. An autem id possit sinè causâ, videtur quòd non; chimerica enim esset potestas quam habent parochi nominandi tales vicarios si Episcopus statim valeret illos sinè causâ removere. Reverà potest Episcopus revocare approbationem à se datam hujusmodi vicariis, sed illud non valet sinè causâ rationabili.

509. Quærit. 3° Quid sit dicendum pro Galliâ?

Resp. A tempore Concordati 1801, Episcopi nostri vicarios quoscumque soli nominant et revocant; et hoc exigere videtur bonum religionis apud nos : etenim, cum sat raræ sint vocationes ad statum Ecclesiasticum in Galliâ, coguntur nostri Præsules clericos absque patrimonii titulo ordinare; et cum aliunde, nulla ferè existant beneficia præter parochias quibus præfici non decet sacerdotes recenter ordinatos, necesse est ut isti, tanquam vicarii, alicubi deputentur : sed ad hoc requiritur, ut patet, quòd Episcopi valeant vicarios nominare et destituere : alioquin plures sacerdotes à parochis rejicerentur, nec posset provideri eorum omnium sustentationi. Cæterùm praxis hæc Romæ, quæ tamen silet, non ignoratur, nec ipsi etiam reclamant parochi, optimè intelligentes rerum ecclesiasticarum apud nos angustias et indigentias.

II.—De jure parochi quoad sacramenta

510. Jus habent parochi plura sacramenta parochianis suis conferendi : Baptismum videlicet, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, et Matrimonium benedicendi : hoc extra controversiam est ; sed pro praxi plura hîc sunt sigillatim explicanda, quæ ut benè intelligantur, quædam notiones sunt præmittendæ circa *domicilium* et *habitationem.*

Ex fidelibus qui sunt intra parochiam : 1° alii habent *domicilium strictè dictum* : id est huc venerunt cum intentione manifestatâ ibi perpetuò commorandi si nihil avocaret, vel ibi decem annis manserunt, non manifestatâ intentione aliò remeandi.

2° Alii habent *quasi-domicilium* : seu ibi manent cum intentione commorandi per notabile tempus, quale est major pars anni, et dicuntur *incolæ.*

3° Alii habitant temporaneè et dicuntur *advenæ* seu *peregrini*; vocantur autem *vagi* quando nullibi habent *domicilium* vel *quasi-domicilium.* Aliquis simul potest habere alicubi *domicilium* et alibi *quasi-domicilium*, aut *simplicem habitationem* : hoc patet ex præfatis definitionibus.

His præmissis, jura parochorum circa sacramentorum administrationem, sigillatim exponamus.

511. — 1° *Quoad Baptismum* : tenentur parochiani pueros suos ad parochiam suam baptizandos deferre, et probabiliùs etiam ubi habent quasi-domicilium in quo actu habitant ; graviterque peccant qui, absque licentiâ proprii parochi, in alienâ parochiâ baptismum fieri procurant. Qui verò nec *domicilium* nec *quasi-domicilium* habent, baptizari possunt ubi volunt.

Noviter ad fidem conversi, in parochiâ in quâ degunt, sunt etiam baptizandi.

Sacerdos qui, extra casum necessitatis, infantem sinè proprii parochi licentiâ baptizat, mortaliter peccat ; nullas tamen incurrit censuras latæ sententiæ, præsertim quùm sufficiat licentia præsumpta.

« Si mulier casu pariat in pago non suo, proles ab

« illius pagi parocho est baptizanda : verumtamen si ille « pagus parùm distaret à pago proprio, v. g., duabus vel « tribus horis, potest baptizari proles etiam in ecclesiâ « suâ. » Ita S. Liguor. (lib. 6, nº 114).

512.— 2° *Quoad Pœnitentiæ sacramentum :* vi officii sui parochus jurisdictionem *fori interni* habet *in suâ parochiâ*, ut colligitur ex Concil. Trident. (sess. 23, cap. 15, *De ref.*); eam tamen habet dependentem ab Ordinario quoad culparum reservationem; sed *sinè legitimâ causâ non potest prorsus auferri aut adeo minui ut ferè inanis remaneat* Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 5, cap. 4, nº 3.

Diximus *in parochiâ suâ* tantùm, proinde illam jurisdictionem non habet parochus in totâ diœcesi ; sed potest in suâ ecclesiâ parochianos alterius parochiæ absolvere absque licentiâ speciali (S. C. Conc., 25 jun. 1639).

Quæsitum fuit « An curati unius diœcesis, vocati à pa- « rochis alienæ diœcesis, possint in illâ audire confessiones, « tàm suorum subditorum quàm alienorum, absque licen- « tiâ Episcopi loci. S. Congr. Conc. rescripsit : *affirmativè* « *quoad subditos*, *negativè quoad reliquos* » (In *Posmaniensi*, 3 decemb. 1707). Confessiones ergo suorum parochianorum parochus potest ubique audire. Ita omnes.

Jus autem non habet parochus ut sibi, tempore Paschatis aut instante mortis periculo, parochiani faciant sacramentalem confessionem ; sed cui voluerint ex approbatis presbyteris sive regularibus sive sæcularibus confiteri possunt. Regulares autem, qui infirmorum confessiones audierunt, debent de eo parochum certiorem facere : sufficit tunc certioratio per scripturam apud ipsum infirmum relictam. Constit. *Suprema* Clementis X, 11 junii 1670.

513. Quærit. Utrum parochus à suis parochianis Eucharistiam in Paschate poscentibus, jus habeat exigendi quòd sibi ostendant attestationem de factâ confessione alicui approbato?

Resp. Hoc generali decreto præscripsisse S. Carolum Borromeum; sed dicendum parochum id exigere haud posse, si nihil de hâc re statuerit Ordinarius, nisi ex gravibus rationibus suspicaretur non esse credendum parochiano

asserenti ad sacramentum expiationis accessisse. Ita Bened. XIV (*Instit.* 45, nº 15).

« Testimonium (autem) de peractâ confessione, tribuen« dum sinè ullâ absolutionis mentione...; nam si alius de « confessione solùm peractâ, alius verò de acceptâ pariter « absolutione, testimonium accipiat, suspicandi locus « præbetur, et sigillum confessionis aliquo pacto violatur.» (Bened. XIV, *Instit.* 45, nº 10).

Nequit parochus admittere sacerdotem ad audiendas confessiones vel ad prædicandum divinum verbum in suâ parochiâ, nisi ab Episcopo loci, quoad hæc, hic sacerdos fuerit approbatus. Constat ex Concil. Trid. (sess. 23, cap. 15, et sess. 5, cap. 2.)

514. — 3º *Quoad Sacramentum Eucharistiæ* :

Tenentur fideles communionem Paschalem facere in suâ ecclesiâ parochiali; estque rejicienda opinio nonnullorum olim sentientium huic præcepto posse satisfieri in Ecclesiâ Cathedrali à parochianis aliarum diœcesis parœciarum. Hoc fuit pluries decisum, et constat Encycl. *Magno* 2 jun. 1751, § 21, Benedicti XIV. Vide etiam *Instit.* 18, ejusdem Pontificis. Excipiendus est casus quo Episcopus expressè vel tacitè consentiret (S. Liguor., lib. 6, nº 300, 4º). Nomine enim *pastoris* veniunt non solùm parochi sed etiam S. Pontifex, Episcopus et Vicarius Generalis. Unde Cathedralis est parochia communis, quando in eâ Episcopus administrat sacramenta [1], cùm ipse sit parochus totius diœcesis, non autem quando parochus ejusdem cathedralis illa administrat.

Eximuntur ab hâc obligatione communicandi in ecclesiâ parochiali peregrini et vagi, qui parochiam non habent, qui vel ab eâ absunt, ita ut commodè ad illam accedere nequeant. Nec tunc tenentur communicare in ecclesiâ matrice oppidi illius, neque in parochiâ in quâ transeunter commorantur.

« An laicis qui intra claustra regularium habitant et illis « actu serviunt, possint Regulares Sacramentum Eucha-

[1] Secus sentit Guillois cum Sættler et Barrau : *Explicat. du catéchisme*, t. 2, p. 475, etc.

« ristiæ tempore Paschæ, ac Extremæ-Unctionis minis-
« trare, nec non in earum ecclesiis eisdem laicis sepultu-
« ram dare? — S. Congr., sub mense jun. 1587, rescrip-
« sit : *posse.* »

In decisione autem 22 nov. 1721, « dictum fuit teneri « recipere communionem (paschalem) in parochiâ, famulos « monialium degentes in domibus sitis in atriis monaste- « riorum muro circumvallatis, quæ sunt contigua monas- « teriis cum januâ quæ clauditur. »

Qui morantur apud regulares tanquam hospites, paschalem communionem in parochiâ recipere debent.

Regulares possunt communionem distribuere sæcularibus, quolibet die anni, solo excepto die Paschatis.

In oratoriis privatis communio dari nequit sinè licentiâ Episcopi, etsi in eis missam celebrandi obtenta fuerit à S. Sede licentia. Ita declaravit Bened. XIV, in Encyclicâ *Magno*, supra citatâ.

Idem Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 11, cap. 14, n° 10) cum pluribus aliis asserit : « integrum hodie omnibus esse, in « quâlibet ecclesiâ, modò non sit... oratorium privatum, « sacris interesse mysteriis, quia contrariâ consuetudine, « in toto christiano orbe receptâ, derogatum est præcepto « audiendi missam parochialem... Non posse hodie Epis- « copum præcipere suis subditis ut se sistant missæ paro- « chiali, quia non potest delere consuetudinem quæ, cùm « vigeat toto orbe, jam inducit naturam juris communis. »

In ipsis privatis regularium *oratoriis* seu domesticis, missæ audiendæ præcepto satisfieri potest, juxta communiorem et tutam in praxi sententiam.

515. An possit parochus exigere ut fideles parochialem « ecclesiam adeant ad audiendum verbum Dei? — Respon- « dendum, *negativè.* » Quæ sententia jam recepta generaliter, quo fundamento nitatur et quomodo respondeatur Tridentinæ Synodo, in quâ dicitur teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei, vide ap. Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 11, c. 14, n[is] 12 et 13.

516. Quærit. 1° An possit parochus binas missas eâdem die celebrare?

Resp. Quamvis olim missa pluries eâdem die celebrari potuerit, à multis tamen sæculis id prohibitum est, præterquàm in festo Natalis Domini et casu necessitatis : « Ex« cepto die Nativitatis Domini, inquit Innocent. III (cap. « *Consuluisti* 3, *De celebr. miss.*), nisi causa necessitatis « suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam « solummodo celebrare. » Porrò quamvis Pontifex utatur voce *sufficit*, certum est apud omnes in hoc verbo contineri præceptum propriè dictum. Id supponunt omnes S. Congregationum declarationes.

Per *necessitatis casum*, non intelligitur si superveniant hospites aut peregrini, princeps aut Episcopus : quia ad sacrum audiendum non tenentur, quando nullus est sacerdos qui possit jure celebrare. Ita probabiliùs, juxta S. Liguor., contra quosdam (lib. 6, n° 352, 5°). Nec si nuptiæ non possent in crastinum diem differri : quia celebrari possunt absque missâ : in quo casu, benedictio crastinâ die in missâ impendi poterit.

Utrum veluti casus necessitatis haberi debuerit, si in die festivo, celebranda esset secunda missa pro defuncto cadavere præsente?—Affirmat Glossa, in dicto cap. *Consuluisti*, *De celebr. miss.*, ubi, v° *Necessitatis,* dicit : « Si celebravit « de die, potest et aliam missam dicere pro defuncto » ; et hanc opinionem admisit Bened. XIII, in sermone de Purgatorio (Vide S. Lig., lib. 6, 351) : « modò sacerdos sit « jejunus, et non sit alius qui pro defuncto celebret ». — Sed juxta Bened. XIV, in Indulto *Quod expensis*, 26 aug. 1748, hoc non ampliùs est licitum « cùm juxta hodiernam « disciplinam, liceat presbytero, relictâ missâ de die, « missam pro defuncto, si præsens sit corpus, cum cantu « celebrare » ; missa verò pro populo tunc transferri debet in diem aliam hebdomadis.

Ut legitimus casus *necessitatis*, in quo licet binas missas die festivo celebrare, communiter habetur quando parochus duas habet parochias ita dissitas ut populus in alterutram parochiam non possit commodè convenire, nec præstò est alius sacerdos qui possit alteram celebrare missam. Ita statutum refertur à S. Turribio Limani Archiepiscopo.

Item in *eâdem ecclesiâ* licet bis celebrare, si magna pars populi missâ die festi carere deberet; hunc etiam casum memorat Bened. XIV, in Bullâ *Declarasti*, 16 mart. 1746, et dicit eodem jure esse censendum ac præcedentem. Decisum fuit in hoc sensu à S. Cong. Concil., in causâ *Auxitanâ* die 28 maii 1854; et reverà tres missæ die Nativitatis, in eâdem ecclesiâ dici possunt, et pluries antiquitùs in eâdem ecclesiâ celebrabatur.

« Sæpius in die celebrare licet.., inquit S. Liguor. (lib. 6. « n[is] 351 et 352)... 4° si concursus sit tantus ut ecclesia « non capiat... etsi tunc potiùs expediat celebrare extra. »

Necessitas bis celebrandi adesse nequit nisi die festivo de præcepto, quo fideles tenentur sacris mysteriis interesse. Quidam tamen dicunt licere, in die feriali binas celebrare missas, ne populus sufficiens in numero privetur missâ; et Salmantic. cum Ledesma dicunt standum esse consuetudini. Sed omninò illud reprobat Bened. XIV, *De sacrificio missæ*, lib. 3, cap. 5, cum declarat. S. C. In hoc pariter sensu decisum fuit, 23 jan. 1847, in *Lingonensi*.

Non licet ergo bis celebrare, feriâ V in *Cœnâ Domini*, quippe, hoc die, fideles non astringuntur ad sacrum audiendum; idem est dicendum de feriâ VI Hebdomadæ Sanctæ: quibusdam tamen locis introducta fuit praxis quòd parochi duas administrantes parochias, sumerent solummodo hostiam sinè vino in unâ parochiâ, ut iterum in alterâ parochiâ possint jejuni communicare cultu hoc die præscripto; at hæc consuetudo communiter reprobatur, utpote contraria ritui quem adhibet universalis Ecclesia.

Die 11 septemb. 1841, responsum fuit ad Episcopum Namurcensem, *non expedire* ut concederetur licentia bis celebrandi diebus festis suppressis. Hæc tamen licentia concessa fuit à S. C. Conc. 19 sept. 1859, Argentinensi Episcopo pro festo Circumcisionis, sed hoc solùm ad quinquennium.

Nota quòd parochus, qui ex necessitate duas missas celebrat, unam tantùm teneatur applicare pro populo. Ita S. Cong. Rit., apud Gardellini, n° 4869.

Ab uno autem Episcoporum Galliæ consulta fuit S. Congr. Concilii circa sequentia dubia:

« I. An parochus, qui duas parochias regit, et ideo bis « in die celebrat, utrique parochiæ suam missam applicare « teneatur, non obstante reddituum exiguitate.

II. An parochus, qui in unâ eâdemque parochiâ bis « eodem die celebrat, utramque missam populo sibi com« misso gratis applicare omnino teneatur in casu, etc.

« III. An vicarii, aut alii sacerdotes curam animarum « non habentes, si quando bis in die celebrant,.. secundam « et ipsi missam populo gratis applicare teneantur, etc...

« Die 25 sept. 1858, S. Congregatio ad supradicta dubia « rescripsit :

« Ad 1m *affirmativè* [1].

« Ad 2m *negativè*, firmâ prohibitione recipiendi eleemo« synam pro secundâ missâ.

« Ad 3m *negativè*, quatenus curam animarum non ha« beant, firmâ semper prohibitione recipiendi eleemosy« nam pro secundâ missâ... » Vide alia dubia in nostro *Manuali*, n° 1369.

517. Quærit. 2° An in præfatis casibus requiratur licentia Episcopi?

Resp. Regulariter loquendo, die Natalis Domini excepto, ad iterationem missæ requiritur licentia Episcopi; et si missa in duabus ecclesiis celebretur, sufficit certè hæc licentia. Quæstio quidem olim erat controversa an licentia Episcopi necessaria foret; sed hodie sententiæ affirmanti esse standum ut communiori, sentit Benedictus XIV, *De Sacrificio missæ*. Testatur insuper Verricelli sic à Sacrâ Congregatione fuisse resolutum.

Dictum fuit *regulariter loquendo*, quia in uno aut altero casu, præsertim repentino, et in quo non facilis patet ad Episcopum recursus, si aliunde certò adesse videatur sufficiens necessitas à jure requisita, crimini non est vertendum parocho quòd dictam licentiam non exquirat.

Si verò duæ præfatæ missæ in eâdem ecclesiâ recitentur, iste casus *eodem jure est censendus ac præcedens*, ut ait

[1] Pro secundâ missâ tamen potest ab Episcopo permitti ut solvatur aliquod subsidium intuitu laboris aut incommodi suscepti. Ita decisum à S. Congr. Concilii refertur apud *Rev. des sciences ecclés.*, t. 17, p. 463.

ipse Benedictus XIV, in Brevi *Declarasti* anni 1746. Proinde, etiam in hoc casu, sufficit licentia Episcopi.

518. Quærit. 3° An casu binæ missæ necesse sit eumdem calicem adhibere? Et quænam cautiones sint tunc adhibendæ?

Resp. Sacra Congregatio Rituum, Decreto 16 septembris 1815, ejusdem calicis usum præscripserat pro casu quo bis missa ab eodem sacerdote celebratur; sed, suo Decreto 11 martii 1858, usum duplicis calicis permisit ubi talis viget consuetudo, vel quando duæ missæ celebrandæ sunt in duabus ecclesiis longè dissitis; et vult, in hoc casu, quòd post ultimum Evangelium, detecto calice, inspiciatur an aliquid pretiosi Sanguinis ad imum se receperit; et si res contingat, diligenter sorbeatur ex eâdem parte cuppæ quâ primùm sumptus fuerat pretiosus Sanguis. Postmodum in calicem tantum saltem aquæ fundat sacerdos quantum priùs vini posuerat, eamque circumactam ex eâdem parte in paratum vas demittat, et calicem Purificatorio abstergat. Aqua è calice demissa vel ad diem crastinum servetur, vel gossipio vel stupâ absorpta comburatur, vel exsiccanda relinquatur, vel demittatur in piscinam.

519. — 4° *Quoad matrimonium*: Ut validum sit, debet contrahi coram proprio contrahentium parocho. Ita statuit Concilium Tridentinum (sess. 24, cap. 1, *De reformatione*). Et matrimonium coram parocho contractum est validum, etiamsi prohibuisset Episcopus. Vide nostrum *Manuale*, n° 1373

520. Quærit. 1° Quisnam sit quoad matrimonium proprius parochus?

Resp. 1° Esse parochum non originis, sed domicilii (Bened. XIV, *Institut.* 43, n° 6); non tamen per hunc excludi vel S. Pontificem, vel Episcopum, vel ipsius Vicarium Generalem, vel Vicarium Capitularem.

2° Qui domicilium habet in duabus parochiis, matrimonium potest contrahere coram eo parocho, in cujus territorio degit, quando contrahit (Bened. XIV, *Instit.* 33).

3° Sufficit præsentia parochi unius è contrahentibus, etiam in alterius parochiâ. Decentiùs tamen fit in præsentiâ parochi sponsæ.

4° Qui ruri degit, recreationis vel rusticani negotii causâ tantùm, coram parocho illius loci non potest validè contrahere. Id pluries decisum vide apud Benedictum XIV (*Instit.* 33, n° 7).

5° Vagorum, seu eorum qui, relicto proprio domicilio, sedem in exteris quærunt, proprius parochus quoad matrimonium est ille in cujus parochiâ vagi actu reperiuntur, etsi unus tantùm sponsorum sit vagus. Idem dicendum est de militibus; attamen in actuali expeditione contrahere possunt coram capellanis militiæ. Ita S. Congr., nov. 1676.

6° Detenti in carcere, pœnæ luendæ causâ, parochus est ille in cujus parochiâ extat carcer; illius verò qui in carcere detinetur solùm custodiæ causâ, donec, v. g., de eo sententia proferatur, est parochus domicilii quod habebat detentus antequam in carcerem detruderetur.

7° Disputatur quoad domicilium illius qui in xenodochio degit, et consulendus est Episcopus. Vide tamen S. Liguor., lib. 6, n° 1091 pro casu necessitatis urgentis.

8° Puellæ quæ in hospitio spuriarum detinentur, contrahere debent, non coram illius hospitii capellano, sed coram parocho loci in quo situm est hospitium.

9° Quæ verò in monasterio degunt, vel habent aliud domicilium, v. g., paternum, maternum, fraternum in civitate, vel non habent : si priùs, coram parocho domicilii contrahere debent, in utroque tamen loco factis denuntiationibus ; si verò posteriùs, contrahere debent coram parocho loci in quo exstat monasterium.

Idem dic quoad famulos et famulas, qui si habeant domicilium familiæ extra urbem et in urbe famulatum, tunc coram parocho urbano contrahere debent; possunt tamen, si velint, contrahere coram parocho domicilii familiæ, cùm videantur inibi retinuisse domicilum.

Ad proprium parochum pertinet publicatio matrimoniorum (Trident., sess. 24, cap. 1, *De reform.*) ; et si contrahentes sint è parochiis diversis, ad unumquemque earum parochiarum rectorem pertinet hæc matrimonii denuntiatio. Sic consuetudo Concilium Tridentinum explicat. — Item ad proprium parochum spectat benedictionem nuptialem impertiri (Trident., *ibid.*).

Si aliquid spontè offeratur pro benedictione nuptiali, hoc ad parochum pertinet etiamsi alius sacerdos ab ipso deputatus fuerit pro illâ impertiendâ.

521. Quærit. 2° Quænam cautiones à jure parochis præscribantur quando agitur de matrimoniis vagorum et alienigarum ? — De iis vide nostrum *Manuale*, n° 1382, etc.

522. 5° *Quoad Extremam-Unctionem et Viaticum* : Jus habet parochus Extremam-Unctionem et Viaticum parochianis suis, etiam sacerdotibus, imò et canonicis ministrandi ; aliique sacerdotes nequeunt dicta sacramenta ministrare absque parochi vel Ordinarii licentiâ. Parochus autem potest alii sacerdoti dare licentiam sibi ægroto eadem administrandi.

Extranei administrari possunt à sacerdotibus loci ubi infirmantur.

Regulares verò, qui extra casum necessitatis, hæc sacramenta administrarent, invito parocho, excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam incurrerent (Clement. 1, *De Privileg.*). Sixtus autem IV concessit regularibus dare Viaticum et Extremam-Unctionem suis pœnitentibus, si parochus injustè ea denegaverit vel malitiosè distulerit illa conferre. Servata est censura C. *Apost. Sedis*.

Possunt autem regulares eadem sacramenta ministrare tàm professis quàm novitiis fratribusque oblatis et donatis, necnon famulis actu inservientibus, et intra septa monasterii degentibus. Item peregrinis et vagis : sed hoc aliquatenus controvertitur.

III. — De jure parochi quoad oblationes.

523. Oblationum vocabulo intelligimus illas res mobiles quæ à fidelibus offeruntur ad Ecclesiæ vel ministrorum usum, tùm ad altare intra missam, tùm occasione aliarum sacrarum functionum, puta pro benedictione nuptiarum et aliis similibus. Gallicè vocantur *Casuel*.

Jure communi, oblationes sive jure debitæ, sive spontè oblatæ (nisi tunc specialem destinationem ex offerente habeant), ad parochum pertinent, etsi non ipse parochus, sed alter functiones sacras in parochiali ecclesiâ peragat. Vi autem consuetudinis res aliter esse possunt, et quando

nullo titulo debetur oblatio, si offerens expressè dicat se velle dare sacerdoti functionem sacram peragenti, ad hunc non ad parochum oblatio tunc pertinebit.

Regulariter, oblationes quæ fiunt alicui capellæ vel imagini ecclesiæ parochialis, vel alicui oratorio extra ejus ambitum, ab offerentibus destinantur ad ornamentum capellæ, imaginis, aut oratorii; ad parochum tamen pertinet administrare hujusmodi oblationes.

Quærit. 1° An oblationes ex justitiâ debeantur?

Resp. Neque jure divino neque humano teneri fideles ad illas faciendas, communiter docetur. Ita Leuren., Lessius, Barbosa, etc., contra quosdam alios.

1° Ordinarius non potest illas reddere obligatorias, si aliunde non desit congrua Cleri sustentatio, quia ei non licet de bonis temporalibus diœcesanorum pro libitu disponere, sed tantùm ex causis et in casibus à jure determinatis.

2° Parochi non possunt accipere aliquid à sponte dantibus pro administratione sacramentorum; possunt tamen accipere quod sponte pro eleemosynâ offertur. S. Congr. Conc., 5 febr. 1593.

3° Consuetudine induci potest obligatio certas et determinatas oblationes faciendi.

Insuper in triplici casu oblationes debentur : 1° cùm debentur per modum censûs, pensionis aut conventionis antea factæ cum Ecclesiâ ; 2° cùm debentur ex testamento, legato, donatione; 3° dum minister ecclesiæ non habet congruam sustentationem, et ipsi possunt subvenire parochiani. Circa oblationes, vide insuper dicenda infra (779, etc.).

Quærit. 2° Quomodo in Galliâ jus parochorum ad oblationes determinetur?

Resp. Gubernium in Galliâ sibi reservat jus approbandi vel rejiciendi Episcoporum de oblationibus dispositiones: « Les Évêques rédigeront les projets de règlement relatifs « aux oblations que les ministres du culte seront autorisés « à recevoir pour l'administration des sacrements. Les « projets de règlement rédigés par les Évêques ne pour« ront être publiés, ni autrement mis à exécution qu'après

« avoir été approuvés par le gouvernement. » (Art. 60 Legis organicæ.)

Unde oblationes quæ non sunt à Gubernio approbatæ, in foro sæculari apud nos exigi nequeunt. Sed cùm hæc sint certò de competentiâ ecclesiasticæ potestatis, certum est statuta Episcopi, etiam antequam à Gubernio approbentur, imò etiamsi ab eodem rejicerentur, plenam vim habere pro conscientiâ.

Quomodo autem obtineatur Gubernii approbatio pro *tariffâ* oblationum, vide explicatum à DD. Affre, *Abrégé de l'administration tempor. des paroisses* (p. 97-99).

Nota quòd ex lege 25 maii 1838, art. 1 : « Les juges de « paix connaissent de toutes actions personnelles et mobi- « lières en *dernier ressort* jusqu'à la valeur de 100 fr., et « à charge d'appel jusqu'à la valeur de 200 fr. »

IV. — De jure parochi quoad funeralia.

524. Jus illud tria complectitur : 1° jus sepeliendi ; 2° jus funeribus interveniendi ; 3° jus emolumenta ex funeribus provenientia percipiendi.

I. *Jus sepeliendi. Exceptis casibus quibusdam à jure determinatis*, jus sepeliendi parochianos, pertinet ad parochum. Id constat ex cap. *Ex parte*, *De sepulturâ*, et cap. *Is qui*, *De sepulturis*, in 6°.

Jure communi parochus jus habet sepeliendi suos parochianos, licet extra parochiam decedant, *si absque periculo ad ipsam parochiam valeant deportari*, ut ait cap. *Is qui.* Generali autem usu, in Galliâ, loci decessûs parochus facit sepulturam : attamen familiarum arbitrio hoc relinquitur.

Quando quis habitat in confinio duarum ecclesiarum parochialium, censetur parochianus illius in quâ domus aditum magis frequentatum habet.

Occisus seu casu moriens in confinio duarum parochiarum, si priùs non elegerit sibi sepulturam, nec habeat sepulchrum majorum, sepeliendus est in parochiâ sub cujus finibus reperitur caput cadaveris, quia est pars corporis nobilior.

Dictum fuit *exceptis quibusdam casibus à jure determinatis* : nam qui habet majorum suorum sepulchrum alibi

quàm in parochiâ, vel qui jam ad ætatem pubertatis perventus alibi sepulturam elegit, potest et debet extra ecclesiam vel cœmeterium parochiæ sepeliri, modò sepulturæ electio non fuerit revocata, quod semper fieri potest. Constat ex pluribus juris capitulis, nempe cap. *Nos instituta*, *De sepulturis*, etc.; hoc jus tamen à Gubernio nostro non agnoscitur, nisi dependenter ab auctoritate municipali, quando agitur de sepulturâ extra cœmeterium communitatis propriæ electâ.

Pro impubere, sepulturam eligere potest pater et, ipso deficiente, mater; hisque deficientibus, consanguinei, affines, etiam tutor, modò ea sit regionis consuetudo. Ex cap. *Licet* modò citato.

Pro uxoribus, vide canonem *Ebron*, causa XIII, q. 2, et can. *Unaquæque*, ib.

Eligi nequit à laicis utriusque sexûs sepultura in ecclesiis monialium, absque speciali licentiâ S. C. Episc. et Regul. Sic pluries decisum à S. C. Congr. Episcop. et Regul.

In Galliâ sepultura non potest eligi in ecclesiis sinè consensu Gubernii, juxta decretum 23 prairial an XII, in quo dicitur : « Art. 1. Aucune inhumation n'aura lieu dans les « églises, temples, synagogues, hôpitaux, chapelles publi« ques, et généralement dans aucun des édifices clos et « fermés, où les citoyens se réunissent pour la célébra« tion de leurs cultes, ni dans l'enceinte des villes et des « bourgs. »

Clerici beneficiati et parochi qui specialem non elegerunt sepulturam, sepeliendi sunt in ecclesiâ ubi beneficium obtinent, servitiumque personale exhibent, etiamsi in alienâ parochiâ habitent et defuncti fuerint : quod facilè eveniri potest in amplis urbibus. Ita communiter; et eruitur ex capit. *Dilectus*, *De rescriptis*: ex quo deducitur locum beneficii censeri residentiæ locum.

In monasterio suo respectivo, etiam parocho invito, sepeliri possunt novitii, etiam extra monasterium decedentes, non electo loco sepulturæ, si ad illud transferri queant; item in monasterio possunt sepeliri postulantes, domestici religiosis inservientes et apud ipsos degentes, quando intra septa monasterii decedunt; tertiarii qui col-

legialiter vivunt; tertiariæ quæ cum habitu tertiarum et voto castitatis collegialiter vivunt.

Advenæ seu hospites, aliique casu decedentes in regularium conventibus, nisi elegerint ibidem sepulturam, sepeliendi sunt de jure communi in parochiali : cap. *In nostrâ* 10, *De Sepulturis*. Ita censuit S. C. Conc. in *Ripanâ*, 3 febr. 1652.

Infirmi in hospitali absque electione sepulturæ decedentes, sepeliri possunt ab hospitalis rectore et in ecclesiâ hospitali annexâ, si privilegio sepulturas habendi donata sit.

Officium super cadaveribus in ecclesiis regularium fieri debere per ipsos regulares, non autem per alios curatos, etiam cathedralium, non obstante quâcumque contrariâ consuetudine, declaravit S. Congr. Rit., 10 febr. 1629.

Quando defunctus sæcularis tumulatur in ecclesiâ regularium, tàm parochus quàm regulares, in quorum ecclesiâ fit sepultura, possunt respectivas earum ecclesiarum pulsare campanas. Ita S. Congr. Rit.

525. — II. *Jus funeribus interveniendi.* — Jus habet parochus interveniendi, imò vocatus tenetur intervenire parochianorum suorum sepulturæ, etiam in iis casibus, in quibus non habet jus eos sepeliendi. Quod ita est verum, ait Leurenius, « ut licet à defuncto jussi sint advocari soli « regulares ad sepeliendum cadaver, nullatenus parochus « sit excludendus..., juxta declarationem Congr... Epis- « coporum... Item ut regulares... sinè parocho funus « peragere nequeant extra suas ecclesias ut ad illas cada- « ver ducatur, quia esset exercere jurisdictionem in terri- « torio parochi, in quo illi jus nullum habent, utpote « constrictum ad territorium ipsorum proprium, quod « consistit *intra septa et ambitum monasterii.* » (Leuren. *Forum benef.*, pars 1ᵃ, q. 453.)

Debent regulares vocati ad funus associandum accedere ad ecclesiam parochialem, et exinde cum parocho ad domum ex quâ exportandum est cadaver se conferre, nisi alia esset consuetudo in ecclesiâ. — Ad hoc autem non tenentur canonici Cathedralis capitulariter incedentes : juxta decisionem S. C. Rituum.

Etiam in casu quo parochianus decedit in monasterio, vel casualiter vel tanquam hospes, parochus ad funus vocari debet.

Non autem necessariò vocandus est parochus quando religiosus decedit extra monasterium. Iste enim defunctus potest deferri ad monasterium et sepeliri, inconsulto parocho. S. Congr. Conc., 2 julii 1620.

Quando regularis defunctus sepeliri nequit in conventûs ecclesiâ (obstante, v. g. lege civili, ut hodie in Galliâ), possunt regulares cadaver ad commune cœmeterium deferre cum stolâ et cruce conventûs, absque interventu ullius parochi, dummodo tamen cadaver deferatur absque solemni pompâ et recto tramite ad cœmeterium. Res decisa fuit in causâ ordinis Prædicatorum, 24 januar. 1846. Quædam tamen oriri possent difficultates apud nos circa præfatum casum, juxta Episcopum Andegav.

Clerus sæcularis nihil potest prætendere propter exequias aut sepulturam monachorum morientium extra claustra. S. C. Episcop. et Reg., 24 novemb. 1634, et 24 sept. 1636.

Ad parochum pertinet, quando ejus parochianus ab aliis sepelitur, et in alienâ ecclesiâ, stolam deferre, corpus è domo levare, aquâ benedictâ respergere et præcinere antiphonam *Exultabunt Domino*, orationem solitam ante januam ecclesiæ cantare. — Ita pluries S. Congreg. Rituum.

Hæc regularibus non licent, etsi in earum ecclesiâ sepultura fiat, nisi casu quo vocatus parochus, et per tempus unam horam non excedens expectatus, renuerit intervenire; tunc possunt ad suam ecclesiam deferre.

Parochus autem tenetur associare cadaver usque ad ecclesiæ regularium januam. « Occasione funerationis « cadaverum alterius diœcesis aut parochiæ in ecclesiis « regularium, potest proprius parochus defuncti ad effec« tum deferendi processionaliter cadaver ad dictas eccle« sias, liberè transire per quascumque diœceses et paro« chias cum stolâ et cruce elevatâ, etiam irrequisitis « earumdem parochis. » (S. Congreg. Episcopor., 24 novembris 1713.)

Defunctorum corpora in ecclesiis regularium tumulanda, deferenda sunt, recto tramite et per viam à parocho designandam, ad ecclesias ipsorum regularium, etiam contradicentibus hæredibus. S. R. Congr., 19 decembris 1671 in *Savon.* — Nulla est ergo obligatio præsentandi corpus ad parochiam, quando sepultura fit in aliâ ecclesiâ.

Quæsitum fuit à Sacrâ Rituum Congregatione : « An et « cui competat elevatio crucis? — Responsum est : Crucis « elationem competere ad ecclesiam parochialem tumu- « lantem : nempe si cadavera deferantur ad ecclesiam « Collegialem S. Mariæ Magdalenæ, hujus ecclesiæ crux « est elevanda, etiamsi defunctus ad S. Hilarii parœciam « pertineret : et vicissim crucis elevatio competit ad pa- « rœciam S. Hilarii, si defunctus in hâc ecclesiâ sit « tumulandus, quamvis de parœciâ Collegiatæ esset; « cùm sub unâ tantùm cruce ecclesiæ tumulantis in fu- « neribus esse procedendum pluries decreverit S. R. Con- « gregatio. »

Attamen si interveniret Capitulum Cathedralis aut etiam Collegiatæ, non alia crux esset deferenda quàm Capituli vel Collegiatæ.

« An plebanus Oppidi Ploraci, associando cadavera « sepelienda in ecclesiâ S. Francisci Patrum Minorum « Conventualium, teneatur incedere sub illorum cruce, « seu potiùs valeat propriam crucem elevare : Sacra Con- « gregatio respondit : *Affirmativè* ad primam partem, et « *Negativè* ad secundam. » — In *Camerinâ*, 17 septembris 1750. — « Nisi tamen, inquit Ferraris (v° *Parochus*, « art. 3, n° 58), alicubi tàm parochi quàm regulares eri- « gerent propriam crucem ex legitimâ consuetudine, quæ « est servanda. »

« Associato funere ad ecclesiæ portam, debere paro- « chum, vel illum ex Capitulo et Clero penès quem anima- « rum curæ exercitium existit, ad populum convertere, « eique absolutione impertitâ, recedere, relicto cadavere « in ecclesiâ dictorum regularium, ad quos duntaxat pera- « gendi officii cura spectabit », declaravit Sacra Rituum Congregatio 23 martii 1619, apud Gardellini, n° 422. — Vide alia in *Manuali*, n° 1416.

In ingressu portæ vel atrii ecclesiæ regularis, aut alterius in quâ sepeliendus est defunctus, Prælatus istius domûs, vel alius de ejus mandato, officium funeralium reassumit.

Prohiberi nequeunt à parocho regulares ne, ad funus vocati, corpus associent, psalmos de more cantando (S. Cong. Rit.).

Parochus impedire nequit quin confraternitates funus associent (S. R. Congr.).

Parochus per cujus parochiæ fines transit funus, nullum jus acquirit, nec transitum impedire potest, aut quidquam stipendii petere (S. C. Rit., 14 sept. 1626). Auctor tamen *Prælect. S. Sulpitii* (nº 534) contrarium asserit, sed nullam auctoritatem in probationem affert.

Ad parochum spectat declarare per quam viam exportandus sit defunctus. Decisum à S. Congr. Episc.

Non ad parochum, sed ad hæredes pertinet quos voluerint clericos convocare; si ab hæredibus id non fiat, parochus vocare potest quos voluerit, ita ut clerici ecclesiæ externis præferantur. S. C. Episcop. et Regular., 23 apr. 1649.

Ad hæredes pariter spectat determinare numerum cereorum atque alia ad majorem minoremve pompam adhibenda. Pluries decisum refert Leurenius.

« Parochi non possunt cogere hæredes... ut pro defunc-
« tis qui tumulantur in ecclesiis regularium, in ecclesiis
« etiam parochialibus celebrari faciant officia novennalia,
« anniversaria, prout celebrantur in ecclesiis regularium
« in quibus cadavera sepeliuntur... S. Congr. Conc., 15
« martii 1705. »

Confraternitates possunt, in funeribus confratrum aut consororum, adhibere pannum ipsis proprium. Cogi ergo non debent ad utendum panno parochiali; sed, etiam utentes proprio, solvere debent jus funerarium ab Ordinario præscriptum. S. Congr. Conc., 24 feb. 1853. Idem videtur esse dicendum de simplicibus fidelibus.

Quoad præcedentiam, si neque Cathedralis neque Collegiatæ Capitulum interveniat, præcedentia debetur parocho stolâ induto et funus ducenti: unde parochus immediatè

ante cadaver, post alios omnes incedere debet. Si verò interveniat Cathedralis Capitulum, ipsi præcedentia debetur; parochus tunc stolâ indutus, immediatè ante Capitulum incedit; si tamen adsint Cathedralis parochus et Sacrista, quamvis amovibiles, præferuntur parocho, utpote incedentes sub cruce Capituli.

526. Circa tempus inhumationis et cæremonias adhibendas consule *Rituale Romanum* et Statuta diœcesi propria.

In *Rituali autem Romano* dicitur : « Nullum corpus sepeliatur, præsertim si mors repentina fuerit, nisi post « debitum temporis intervallum, ut nullus omninò de « morte relinquatur dubitandi locus. »

Sic autem habet Codex noster civilis : « Art. 77. — Aucune inhumation ne sera faite sans une autorisation sur « papier libre et sans frais, de l'officier de l'état civil..., et « que 24 heures après le décès, hors les cas prévus par les « règlements de police. »

Decreto verò 23 julii 1805, sic statuitur : « Il est défendu « à tous curés, desservants... d'aller lever aucun corps, « de l'accompagner hors de l'église, qu'il ne leur appa- « raisse de l'autorisation donnée par l'officier civil pour « l'inhumation, à peine d'être poursuivi comme contreve- « nant aux lois. » Defuncti proximi licentiam eum inhumandi petere tenentur.

Nihil generàliter statuitur à jure canonico circa intervallum quod intercedere debet inter mortem et inhumationem.

527. — III. *Jus emolumenta ex funeribus provenientia percipiendi.*

Certum est parochum nihil posse à pauperibus exigere (*Rit. Roman.*).

Quoad alios : vel agitur de modo sepeliendi ordinario, sinè extraordinariâ pompâ, et tunc, *seclusâ consuetudine in contrarium*, non debet parochus quidquam exigere, quia, vi sui muneris, parochus debet talem functionem, prout alia pastoralia, suis parochianis præstare. Si verò agatur de modo extraordinario sepeliendi, si exigantur v. g. missa

cantata aut alia indebita, pro hujusmodi funeribus stipendium exigi potest.

Diximus, *seclusâ consuetudine in contrarium*; nam juxta Abbatem contra quosdam alios, talis consuetudo, post traditum sepulturæ corpus, est observanda. — Sed, sepultura non est retardanda prætextu compositionis *quartæ funeralis*. Sic decisum à S. Congr. Episcop. et Regular., 5 maii 1617.

« Parochi, inquit *Rituale Romanum*..., iis eleemosynis « contenti sint quæ, aut ex probatâ consuetudine dari so- « lent, aut quas Ordinarius constituerit. » — Ergo parochi possunt aliquid legitimè exigere pro officio sepulturæ, nempe quæ dari solent ex legitimâ consuetudine, aut quæ Ordinarius constituit.

Quærit. 1° Quænam emolumenta ad parochum pertineant quando funeralia extra ecclesiam parochialem peraguntur? De iis consule nostrum *Manuale*, à n° 1427, etc.

528. Quærit. 2° Quid sentiendum de modo hodierno procedendi in Galliâ, quando corpora sepeliuntur extra propriam parochiam? Vide responsionem in nostro *Manuali*, n° 1430, etc.

Nota tantùm tenorem sequentis Decreti Napoleonis I, 26 nov. 1813 :

« Art. 1. Dans toutes les paroisses de l'Empire, les « cierges qui, aux enterrements et services funèbres, sont « portés par les membres du clergé, leur appartiendront; « les autres cierges placés autour du corps et à l'autel, aux « chapelles et autres parties de l'église, appartiendront, « savoir, une moitié à la fabrique, et l'autre moitié à ceux « qui y ont droit : ce partage sera fait en raison du poids « de la totalité des cierges. »

Medietas cereorum ecclesiæ non adjudicata, ad parochum et clerum dictæ ecclesiæ pertinet; et idem est dicendum de cereis expositis in ecclesiâ domicilii defuncti, si cadaver in eam, hæredibus consentientibus, deferatur. Olim, in quibusdam locis apud nos, omnes cerei ad parochos pertinebant, ut videtur ap. *Mémoires du clergé*.

Confraternitates sæcularium funera associantium, de

intortitiis seu cereis quartam funeralem parochis no debent. S. C. Episc. et Regul., in *Firmanâ*, 5 martii 1616

V. — De jure parochi quoad functiones parochiales.

529. Cùm multæ circa hanc quæstionem exortæ fuerint (contentiones, editum fuit', 10 decembr. anni 1703, celebre Decretum quo diremptæ sunt pleræque difficultates; integrum reperitur in nostro *Manuali* (618, 619).

Controvertitur utrum parocho competat stolæ delatio in signum jurisdictionis. In Decis. S. R. C., 7 sept. 1816, à S. Pontifice approbatâ, dicitur : « Stolam non esse adhi« bendam, præterquàm in collatione et confectione sacra« mentorum, ideòque consuetudinem in contrarium esse « abusum, per locorum Ordinarios omninò eliminandum.» Adhibenda tamen est etiam in sacramentalibus, uti sunt benedictiones, etc., pro quibus *Rituale* stolam præscribit.

De jure parochi quoad confraternitates aut alia pia loca, vel regulares, vide in nostro *Manuali* (611-620 et 4657-4680).

VI. — De potestate parochi in nonnullis dispensandi.

530. 1° Jure consuetudinis parochi possunt dispensare in jejuniis, ex justâ causâ, cum suis subditis particularibus, non verò pro totâ parochiâ. Ita ex communi sententiâ. Imò valdè probabiliter potest parochus in iis dispensare, etiam præsente Episcopo. Id etiam possunt vicarii parochorum qui exercent actus parochiales jurisdictionem exigentes, nisi parochi expressè repugnent. De simplici confessario controvertitur.

2° Quoad licentiam operibus servilibus vacandi diebus festis, sic habet S. Liguor. (lib. 3, n° 288) : « Parochus « dispensare potest, quando subditus nequit adire Episco« pum, sed tantùm ad tempus, et pro aliquo particulari « casu. Est doctrina communis. » Imò, inquit idem (lib. 1, n° 190), ex consuetudine, etiamsi sit facilis recursus ad Episcopum.

Etsi causa laborandi die festo sit indubitata, « semper « tamen petenda est licentia... quando publicè laborandum

« est; cùm (ad Superiorem) non ad quemcumque priva-
« tum hominem spectet judicium ferre de veritate causæ,
« nisi fortè periculum esset in morâ, et grave inde damnum
« sequeretur, juxta decretum Congr. Concil., 12 apr.
« 1797. » Ita Barbosa.

3° Ex consuetudine parochi possunt dispensare in minutis et frequentibus, in iis tamen rebus tantùm in quibus ex consuetudine introductum est ipsos dispensare.

De jure parochorum circa alia superiùs non recensita vide in nostro *Manuali*, n° 1439, etc.

§ V.

De obligationibus parochorum.

I. — De emittenda professione fidei et spondenda obedientia Romano Pontifici.

531. Sic à Concilio Tridentino (sess. 24, cap. 12, *De ref.*) fuit sancitum : « Provisi de beneficiis quibuscumque
« curam animarum habentibus, teneantur à die adeptæ
« possessionis, ad minus intra duos menses, in manibus
« ipsius Episcopi, vel, eo impedito, coram Generali ejus
« Vicario seu Officiali, orthodoxæ fidei publicam facere
« professionem, et in Romanæ Ecclesiæ obedientiâ se
« permansuros spondeant ac jurent. »

Ad hanc fidei professionem emittendam ultrò parochus tenetur se offerre, juxta Giraldum, et hoc intelligendum de quâlibet parochiæ adeptione; nec per procuratorem, sed per seipsum emittere tenetur. S. Cong. Conc., 9 febr. 1726.

Juxta Concil. Trident. modò relatum, omittens professionem fidei amittit fructus omnes sui beneficii, sed à die tantùm elapsorum duorum mensium; si postea obligationi huic satisfaciat, tunc quidem fructus suos faciet, sed non recuperabit amissos. Nequit autem Episcopus fructus amissos condonare, sed ad Sedem Apostolicam est recurrendum. Controvertitur utrum ante sententiam declaratoriam teneatur parochus illos fructus restituere.

Ad illam professionem astringuntur pariter jure communi parochi ad nutum amovibiles. Cf. App. n. IV.

II. — De obligatione residendi in parochia.

532. De hâc obligatione sic decernit Synodus Trident. (sess. 23, cap. 1, *De ref.*) : « Eadem omnino, etiam quoad « culpam, amissionem fructuum et pœnas, de curatis « inferioribus et aliis quibuscumque qui beneficium ali- « quod ecclesiasticum, curam animarum habens, obti- « nent, Sacrosancta Synodus declarat et decernit : ita ta- « men ut quandocumque eos, causâ priùs per Episcopum « cognitâ et probatâ, abesse contingeret, vicarium ido- « neum, ab ipso Ordinario approbandum, cum debitâ « mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licen « tiam, in scriptis gratisque concedendam, ultra bimestre « tempus, nisi ex gravi causâ, non obtineant. Quòd si per « edictum citati, etiam non personaliter, contumaces fue- « rint, liberum esse vult Ordinariis, per censuras eccle- « siasticas et sequestrationem et substractionem fructuum « aliaque juris remedia, etiam usque ad privationem com- « pellere ; nec executionem hanc, quolibet privilegio, « licentiâ..., exemptione..., pactione, statuto juramento « aut quâcumque auctoritate confirmato, consuetudine « etiam immemorabili (quæ potiùs corruptela censenda « est), sive appellatione aut inhibitione, etiam in Romanâ « Curiâ..., suspendi posse. »

Certum est parochos ad residentiam teneri sub gravi peccato : in præfatis enim verbis, Synodus Tridentina eadem de curatis inferioribus decernit ac de Prælatis ; porrò de istis loquens paulò superiùs in eodem capite, S. Synodus affirmat eos *mortalis peccati reatum* incurrere, si non residentiam à Concilio statutam observent. Ergo, etc.

533. Quærit. 1° An parochi ad residentiam teneantur jure divino?

Resp. Id à multis affirmari : et ita esse tenendum asserit S. Liguor., lib. 4, n° 121.

Probatur hæc sententia ipsismet verbis Concilii Tridentini (*ibid.*) : « Cùm præcepto divino mandatum sit (inquit) « omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves « suas cognoscere... ; quæ omnia nequaquam ab iis præ- « stari... possunt, qui gregi suo non invigilant neque

« assistunt, sed mercenariorum more deserunt, etc. » Ergo, etc. Vide tamen nostrum *Manuale*, n° 1449.

534. Quærit. 2° An sint causæ ex quibus legitimè parochi abesse possint à suâ parochiâ?

Resp. Affirmativè, etiam in sententiâ eorum qui volunt parochos ad residentiam obligari jure divino: quia non alia residentia, juxtà eos, exigitur jure divino, quàm ea quæ ad convenientem gregis custodiam sufficiat; porrò nonnullæ ad tempus et justis de causis absentiæ non impediunt hanc sufficientem gregis custodiam: « Quoniam, « inquit Concil. Trident. (sess. 23, cap. 1, *De reform.*), « qui aliquantisper tantùm absunt, ex veterum canonum « sententiâ non videntur abesse, quia statim reversuri « sunt, Sacrosancta Synodus vult illud absentiæ spatium « singulis annis, sive continuum sive interruptum, *extra « prædictas causas*, nullo pacto debere duos aut ad sum- « mum tres menses excedere; et haberi rationem ut id « æquâ ex causâ fiat, et absque ullo gregis detrimento. » Ita loquitur S. Synodus de Episcopis; sed ex eodem Concilio, prout supra vidimus, hæc eadem curatis sunt applicanda.

Illas autem *prædictas causas* propter quas ultra duos aut tres menses abesse possunt Episcopi, sic eodem capite, recenset S. Synodus: « *Cùm Christiana charitas*, *urgens « necessitas*, *debita obedientia ac evidens Ecclesiæ vel Rei- « publicæ utilitas*, aliquos nonnunquam abesse postulent « et exigant. » (Sess. 23, cap. 1, *De reform.*)

535. Quærit. 3° Quænam causæ legitiment parochorum absentias?

Resp. 1° Si agatur de absentiâ ultra bimestre, requiritur causa gravis, videlicet: *christiana charitas*, *urgens necessitas*, etc., prout modò retulimus in quæstione præcedenti ex Concilio Tridentino.

Servitium ipsi Episcopo præstandum non est causa sufficiens pro hujusmodi absentiâ, uti declaravit S. Cong. Concilii.

2° Si agatur de absentiâ tantùm per bimestre, sive continuum sive interruptum, non requiritur causa gravis: cùm talem Concilium solummodo requirat pro absentiâ

ultra bimestre, sed sufficit *æqua seu rationabilis*, imò sufficit recreationis causa vel similis.

536. Quærit. 4° An præter legitimam causam, etiam licentia superioris requiratur pro absentiâ parochi? et cujusnam Superioris? et an in scriptis?

Resp. Ad Episcopum pertinet judicare de legitimitate causæ, sive ad bimestre, etiam ad unam hebdomadam, sive ad longioris temporis absentiam. Ab Episcopo tamen datur recursus ad Superiorem, uti declaravit S. C. Conc. Sunt autem auctores qui ad absentiam bimestrem non requirunt licentiam Episcopalem, ut videre est ap. S. Liguor., lib. 4, n° 123, dub. II[1].

Pro absentiâ perpetuâ, quantumvis gravis adsit ratio, non sufficit Episcopi licentia, sed requiritur Apostolicæ Sedis Indultum. Id constat ex Concilio Trident. (sess. 6, c. 2), ubi dicitur : « Nullique privilegia, seu indulta *perpe-* « *tua de non residendo,* suffragentur » ; non tamen solent Romanæ Congregationes perpetua illa indulta concedere, sed facultates duntaxat ad sex menses. Imò S. Liguor., lib. 4, n° 121, dicit in hoc Summum Pontificem non posse dispensare, sed tantùm declarare jus divinum tunc non obligare, justis intervenientibus causis.

Unde ob inimicitias ipsi parocho personales, licentiam perpetuam non residendi Episcopus concedere nequit; imò in hoc casu, nec etiam licentiam ad tempus. Ita S. C. Conc., anno 1589, in *Faventinâ.* « Prætextu inimicitia- « rum minimè eximendos esse (parochos à residentiâ), nisi « obtinuerint litteras à Congreg. Concilii. Ubi autem ini- « micitiæ sunt verisimiliter duraturæ, ait Fagnanus, ut « consulatur curæ animarum, inducendus est parochus ad « resignandum, vel permutandum. » Vide etiam S. Liguor. (lib. 4, n° 125) qui dicit hoc fieri debere *transacto anno*, et tunc parochus cogi debet ad renuntiandum.

[1] De his prodiit edictum Gubernii in Galliâ 13 martii 1832, juxta quod Episcopi non possunt concedere licentiam abessendi suis parochis ultra octo dies. Pro absentiâ unum mensem non excedente præmoneri debet Præfectus, Minister verò cultuum pro absentiâ ultra mensem. Sed hæc legis dispositio non potest, uti evidens est, conscientiam ligare.

Ad legitimandam absentiam, etiam bimestris, non sufficit causa justa, sed requiritur licentia etiam scriptis data. Ita S. C. Concilii quæ, anno 1573, declaravit parochos per duos menses abesse non posse, *nisi causâ cognitâ et probatâ ab Ordinario*, *et ab eodem in scriptis obtentâ licentiâ.*

Item disputatur utrum *de jure communi* necessaria sit Episcopi licentia, pro absentiâ intra hebdomadam quæ ultra biduum duret : supponitur quòd interim idoneus relinquitur vicarius in diœcesi approbatus; licentiam tunc non esse necessariam putat Ferraris, v° *Parochus*, art. 2, n° 33; et huic sententiæ praxis consonare videtur apud nos.

Diximus *jure communi*, quia standum esset statutis diœcesanis quæ hanc licentiam obtinendam præscriberent, etiam pro absentiâ qualicumque.

Si abessendi necessitas ita urgeat, ut non patiatur moram expetendæ licentiæ, parochus abscedere poterit, *relicto idoneo vicario*, dummodo quamprimùm de suâ absentiâ certiorem faciat Episcopum. Constat ex declar. S. C. Conc., 7 oct. 1604.

Approbari debet hic vicarius ab Ordinario. Posse autem substitui *parochum omninò vicinum,* qui ferè eâdem facilitate arcesseretur ac si habitaret in ipsâ parochiâ, affirmat Lequeux (n° 382) qui vult *ut iste diligenter præmoneatur*, ne absit pariter, et ut *in parochiâ absentis nemo ignoret* ad quem, necessitate urgente, sit recurrendum. Vide etiam *Prœlect. S. Sulpitii*, n° 226.

Multi tenent, quòd abesse absque substitutione vicarii *per duas vel tres dies*, etiam nullo infirmante, si nulla causa extraordinaria talem absentiam legitimaret, esse *probabiliter mortale*, maximè in villis ubi non facilè alius sacerdos adiri posset. Citantur Possevin., Barbosa, Reiffenst., etc.

Si tempore quo urget repentina dicessio ob periculum instans, adsit infirmus, et non habeat parochus quem substituat ad conferenda sacramenta, nec infirmus commodè possit expectare sacerdotem aliunde arcessendum, tenetur curatus subire quodvis periculum potiùs quàm relinquere infirmum.

Motivum absentiæ Episcopo est exponendum, nec sufficit

ipsi dicere causam esse gravem, et hoc juramento firmare. Ita Declarat. S. Congr. Conc., 17 oct. 1604.

In dubio de justitiâ causæ, Episcopi judicio standum est.

Quærit. 5° An consuetudo possit excusare à residentiâ?

Resp. Negativè, cùm, juxta Concil. Trident., *potius corruptela censenda sit* (Sess. 23, c. 1).

An parochi studentes vel docentes à residentiâ eximantur, vide solutum in nostro *Manuali*, n° 1467.

537. Quærit. 6° Utrum aeris intemperies sit legitima non residendi causa?

Resp. Morbum cum aeris inclementiâ esse causam sufficientem ut Episcopus ultra duos menses abessendi licentiam concedat, modò tamen infirmitas non sit perpetua et absentia non sit ovibus graviter nocitura; tunc enim pastor deberet vel residere, vel curam resignare. Item modò periculum sit particulare ipsi pastori : nam quando est commune toti populo, prout accidit tempore pestis, tunc residere debet parochus ut, per se vel per alios, administret sacramenta Baptismi et Pœnitentiæ : sic declaratum fuit à S. C. Conc., anno 1576, 11 oct., instante S. Carolo Borromæo [1]. Idem est dicendum, ait Sporer, de tempore incursionis hostium; et tunc parochus, etiam cum periculo mortis, tenetur ministrare duo præfata sacramenta. An idem sit dicendum de Viatico, controvertitur ap. S. Liguor., lib. 6, 233. Negatur verò quoad Extremam-Unctionem, *ib.*, n° 729. Non autem potest parochus in præfatis circumstantiis officio suo renuntiare, licet possit alios substituere cum Ordinarii licentiâ.

538. Quærit. 7° An legem residentiæ impleat qui residet inutiliter, nihil operando pro parochiæ bono?

Resp. 1° Ex Bened. XIV (*Inst.* 17, n° 6) certum est ujusmodi parochos desides lethali crimini esse obnoxios.

[1] Mandavit Gregor. XIII : « Scribendas simpliciter litteras ad Card. S. Praxedis, quibus significetur Sanctitatem Suam decrevisse parochos tempore pestis omnino teneri residere in suis ecclesiis, posse « tamen per alium idoneum ministrare sacramenta Baptismi et Pœni- « tentiæ : et si non residerint, contra eos procedendum, servatâ formâ « Trident., sess. 23, cap. 1 »

« Potest tamen parochus, inquit Ferraris (v° *Parochus*, « art. 2, n° 20), unum vel plures cooperatores habere, et « ipsi seu ipsis relinquere munera magis ardua, ut ire de « nocte ad infirmos, peragere divina officia in ecclesiis « filialibus distantibus, confessiones multas audire et « hujusmodi : dummodo simul ipsemet parochus, cessante « justo impedimento, aliqua etiam munia pastoralia, « præsertim principaliora personaliter præstare non inter- « mittat; et quando nominatim vocatur à parochianis, ad ipsos præsertim infirmos ire non recuset... Docetque « hoc recepta consuetudo, quæ est optima legum inter- « pres. »

Quoad restitutionem fructuum, quidam dicunt ad illam non teneri parochos inutiliter residentes, quia, tales corporaliter resident, et per cooperatores, curam animarum suis sumptibus gerunt; sed contrarium veriùs putat S. Liguor., lib. 4, n° 127.

539. Quærit. 8° In quo loco possint et debeant residere parochi?

Resp. Regulariter parochos debere habitare intra parochiæ limites et in domo parochiali, si adsit. Ita S. Congr. Conc.

Justâ autem causâ interveniente, potest parochus alibi quàm in parochiali domo habitare; sic parocho seni concessit S. Congregatio ut in domo paternâ ecclesiæ vicinâ manere posset.

Imò extra parochiæ limites habitare potest parochus, justâ de causâ cum licentiâ, modò locus ita vicinus sit ut officium suum convenienter explere valeat; sic S. Congr. Conc., die 16 jun. 1607 : « Censuit... Episcopum... posse « permittere, ut rector, qui neque ex fructibus ædes in « parochiali construere, nec alias intra suæ parochiæ fines « conducere potest, inhabitet domum in alterâ parochiâ « viciniori.., atque ita... animarum curam gerat, fructus- « que suos faciat.., donec alia ratio, quâ residentiæ ada- « mussim satisfiat, possit iniri. » Vide in nostro *Manuali*, n° 1475.

« Quando parochia distat à civitate duobus passuum mil- « libus aut ampliùs, non licet parocho in civitate diu noc-

« tuque exceptis diebus festis, commorari, etiam relicto « in parochiâ substituto : item non ei licet nocturno dun« taxat tempore in parochiâ habitare et, dictâ missâ summo « mane, ad civitatem redire...., quamvis etiam substitu« tum in parochiâ manentem haberet. Item, vice versâ, « non ei licet nocturno tempore, per majorem anni par« tem in civitate morari, quamvis diurno in parochiâ dege« ret atque ibi habitantem substitutum haberet ». Ita decisum à S. C. Conc., 10 maii 1687.

« Quando parochus absque legitimâ causâ non habitavit « in domo parochiali, sed in aliâ intra fines parochiæ, etsi « contra præceptum residentiæ peccaverit, non tamen « tenetur ad fructuum restitutionem; atque idem dicen« dum videtur si habitaverit extra parochiæ limites, modò « necessaria ad curam præstiterit. In utroque casu, si jus« sus ab Episcopo ut debito loco habitaret, parere renuerit, « mulctari potest. » Ita Bouix, *ibid.*, p. 562 et 563.

540. Quærit. 9° Quomodò amittant fructus sui beneficii parochi non residentes?

Resp. Parochos, ultra bimestre absentes sinè sufficienti causâ, *fructus suos pro ratâ temporis absentiâ non facere, nec tutâ conscientiâ (aliâ etiam declaratione non secutâ) illos sibi detinere posse, sed teneri,* ipsis non præstantibus, *per superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiarum, vel pauperibus loci erogare.* Id constat ex Conc. Trid. (sess. 23. cap. 1, *De ref.*); postquam enim hæc S. Synodus, contra Episcopos ultra trimestre non residentes, statuit, sic addit: « Eadem omninò, etiam quoad culpam (sed hîc ultra « bimestre), amissionem fructuum..., de curatis inferio« ribus... Sacrosancta Synodus declarat et decernit ».

Si abesset parochus cum justâ causâ, sed sinè licentiâ, non teneretur ad restitutionem fructuum ante judicis sententiam.

Si verò parochus bonâ fide abesset ultra bimestre cum existimatione causæ sufficientis, quæ reverà talis non esset, quidquid dicant in contrarium Viva et Garcias, excusari non potest, juxta S. Liguor., ab obligatione fructus restituendi (lib. 4, n° 127, dub. 2).

Controvertitur autem utrum sit obligatio omnes fructus

tempori absentiæ correspondentes, restituendi. Probabilem putat S. Liguor., cum aliis pluribus, sententiam quæ dicit esse tantùm obligationem restituendi partem fructuum quæ residentiæ correspondet : quia fructus dantur pastoribus non solùm pro onere residentiæ, sed etiam pro recitatione divini officii et aliis muneribus (*ib.*, dub. 4).

541. Quærit. 10° Quomodo Episcopus procedere debeat contra parochos non residentes?

Resp. Liberum est Episcopo, sive per substractionem fructuum, sive per censuras, sive per privationem beneficii procedere contra parochos et omnes curam animarum habentes qui non resident. Ita Conc. Trident. (Sess. 23, cap. 1, *De ref.*).

Si velit Episcopus per privationem fructuum tantùm procedere, tenetur servare intervalla et quantitates, prout quoad Episcopos præscribitur (Sess. 6, cap. 1). Ita S. C. Conc.; et ratio est quòd statuta, contra Episcopos non residentes, applicanda sunt parochis non residentibus, expressè quoad privationem fructuum. Potest tamen Episcopus exsequi privationem, nulla observando intervalla, quoad fructus quos ob omissam residentiam parochus non fecit suos. Ita S. Congr. Concil.

Procedens per privationem beneficii, non tenetur Episcopus citare parochum tribus edictis, sed sufficit uno, cum assignatione competentis termini.

A Decretis Episcopi exsecutoriis contra parochos non residentes, non datur appellatio ad effectum suspensivum, sed duntaxat ad effectum devolutivum, ut colligitur ex his Tridentini verbis : *nec exsecutionem appellatione suspendi posse.* Ita communiter.

III. — De obligatione missam offerendi pro populo

542. Tenentur parochi etiam amovibiles, vicariique parochi ad offerendum pro populo diebus dominicis et festis de præcepto, non obstante quâvis contrariâ consuetudine, et etiamsi congruis redditibus non fruantur. Id constat ex Concilio Trident. (sess. 23, cap. 1, *De reform.*), ubi dicitur : « Cùm præcepto divino mandatum sit, omni« bus quibus animarum cura commissa est, oves suas

« dignoscere, *pro his sacrificium offerre*, etc.» Item constat ex Bullâ *Cùm semper* Bened. XIV. Dicitur autem in hâc Bullâ quòd fiat satis obligationi offerendi missæ sacrificium pro populo, si ii, qui animarum curam habent, missam applicent populo *dominicis aliisque per annum diebus festis de præcepto*; et insuper quòd sub dictâ obligatione comprehendantur *vicarii parochi*, seu ii qui curæ exercitium habent, remanente penes alium *habituali curâ*; itemque vicarii seu œconomi qui, vacante parochiâ, ad curam in eâ exercendam deputantur; et curati ad nutum amovibiles, sive sæculares sive regulares.

Quoad eos verò qui se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt, ob contrariam consuetudinem saltem immemorabilem, addit Bened. XIV pluries à S. Congreg. fuisse responsum : *hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potiùs abusus et corruptela dicenda est, nemini suffragare.*

Quòd autem præfatâ obligatione teneantur etiam parochi congruis redditibus destituti, declaravit Innocent XII, Bullâ *Nuper*, 24 apr. 1699; itemque Bened. XIV in citatâ Constit. *Cùm semper.*

543. Quærit. 1° Utrum parochi teneantur ad celebrandum pro populo, etiam in festis per indultum 9 aprilis 1802 in toto Gallicæ Reipublicæ territorio suppressis?

Resp. Affirmativè. Illud constat plurimis S. Congr. Conc. instruct., et novissimè Encyclicâ Pii IX *Amantissimi Redemptoris*, 3 maii 1858, ad Episcopos universi orbis directâ, in quâ sic legitur : « Hisce litteris declaramus om-
« nes animarum curam actu gerentes, sacrosanctum Missæ
« Sacrificium pro populo sibi commisso celebrare et appli
« care debere, tum omnibus diebus, qui ex præcepto
« adhuc servantur, tum illis etiam qui, ex hujus Aposto-
« licæ Sedis indulgentiâ, ex dierum de præcepto festorum
« numero sublati ac translati sunt... Id unum excipimus
« ut scilicet quandò unà cum solemnitate divinum officium
« translatum fuerit in Dominicam diem, una tantùm missa
« pro populo sit à parochis applicanda.» Vide alia in nostro *Manuali*, n^is^ 1486, etc.

544. Quærit. 2° Quænam fuerint illa festa suppressa

in quibus remanet obligatio pro populo Sacrum faciendi?

Resp. Illa esse, ex Encyclicâ suprà relatâ, quæ determinantur in catalogo Festorum Urbani VIII, additâ Conceptionis Immaculatæ Festivitate, quæ postea à Clemente XI fuit præscripta ; videlicet : « Natalis Domini, Circumci-« sionis, Ephiphaniæ, Paschatis cum duabus diebus sub-« sequentibus, Ascensionis, Pentecostes cum duabus die-« bus subsequentibus, Trinitatis, Corporis Domini, Inven-« tionis Sanctæ Crucis, Purificationis, Annuntiationis, « Assumptionis, Nativitatis B. Mariæ Virginis, Dedicationis, « S. Michaelis, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, SS. Petri et « Pauli, S. Andreæ, S. Jacobi, S. Joannis, S. Thomæ, « SS. Philippi et Jacobi, S. Bartholomæi, S. Matthæi, « SS. Simonis et Judæ, S. Matthiæ, S. Stephani, SS. In-« nocentium, S. Laurentii, S. Sylvestri, S. Josephi, S. « Annæ, Omnium SS., Festum unius è præcipuis Patronis « cujusque civitatis aut loci »; et insuper omnes alias Dominicas anni.

Per Festum Patronorum intelligitur Patronorum totius regni, vel totius diœcesis aut civitatis, qui fuerunt legitimè assumpti, nempe per electionem à populo factam cum assensu Sedis Apostolicæ. Non intelligitur autem per Festum Patronorum Festum Titularium Ecclesiæ, quippe non erat de præcepto ante annum 1802, nisi esset. Patronus.

Controvertitur utrum die Natalis Domini parochus teneatur tres missas recitare : Bened. XIV (*De Sacrif. Missæ*, lib. 3, cap. 9, n° 9) adhærere videtur sententiæ affirmanti ; sed addit nihil ab Ecclesiâ et Sacris Congregationibus fuisse decisum quoad obligationem illas tres missas populo applicandi ; unde eo die non est obligatio applicandi populo nisi unam missam.

Die verò Commemorationis omnium Defunctorum, parochus non tenetur specialiter missam applicare pro defunctis parochiæ.

545. Quærit. 3° An parochi per seipsos teneantur celebrare missam pro populo ?

Respondit affirm. S. C. Concil., 25 sept. 1847 : excipiendo tamen *casum veræ necessitatis et concurrente causâ canonicâ.*

Causæ legitimæ celebrandi per alium sunt: Non quidem absentia, sed 1° infirmitas : parochi enim etiam infirmi pro populo sacrificium offerre, per se aut per alios, tenentur; 2° obligatio celebrandi missam conventualem : v.g.,in Cathedrali. Missa autem celebranda pro defuncto, etiam die funerum, non esset ratio sufficiens cur parochus vicario suo committeret celebrationem missæ pro populo.

Contra prædictam parochorum per seipsos offerendi obligationem nulla valet consuetudo. Ita S. Congr. Conc., 25 sept. 1847.

An parochus legitime absens celebrare facere teneatur in ecclesia propria per alium missam pro populo, S. Congregatio Concilii affirmative responderat *in Lucana* 15 sept. et 17 nov. 1629 ; sed, 14 dec. 1872, declaravit parochum posse satisfacere in loco ubi degit, dummodo alius sacerdos in parochia celebret et verbum Dei explicet (V.*Revue des sciences ecclés.*, t.XXVII, p. 227). Et App n. v.

Prædictæ obligationi satisfacere potest parochus per missam privatam quâcumque horâ. S. Congr. Rit., ap. Gardellini, n° 4963.

Qui ex ignorantiâ, errore, negligentiâ, etc., omisit applicare missam populo, debet præteritas omissiones supplere, nisi obtinuisset condonationem à S. Sede.

Casu quo aliquis parochus sit adeò pauper ut vivere cogatur ex eleemosynis missarum, Bened. XIV (in Encyclicâ *Cùm semper*) facultatem concedit Episcopis cum eo dispensandi ut ipse possit, etiam diebus festis, missam applicare pro eleemosynam offerentibus, modò intrà eamdem hebdomadam missas omissas pro populo applicet.

IV. — De obligatione parochi prædicandi et pueros edocendi.

546. Tenetur parochus, etiam amovibilis, per seipsum, nisi sit legitimè impeditus, verbum salutis habere ad populum, diebus dominicis et festis solemnibus. Ita Concil. Trident. (sess. 5, cap. 2); et ad hoc tenetur jure divino (Sess. 23, cap. 1).

Si verò per alios fiat prædicatio, prædicatores deputantur ab Episcopo *impensis eorum* qui eas præstare vel tenentur vel solent... « Tempore autem jejuniorum Quadra« gesimæ et Adventûs Domini, quotidie vel saltem tribus « in hebdomadâ diebus, si ita oportere duxerint (Episcopi), « Sacras Scripturas divinamque legem annuntient, et aliàs « quotiescumque id opportunè fieri posse judicaverint » iidem Episcopi (Conc. Trid., sess. 24, cap. 6).

« Si curatores animarum per se velint munus prædica« tionis obire, non debent impediri » (ab Episcopo). Ita declaravit S. C. Concilii.

Sinè licentiâ Ordinarii parochus nulli potest permittere ut prædicet, quamtumvis prædicator sit sibi notus, et etiamsi semel aut bis tantùm esset prædicaturus, et etiamsi esset Episcopus. Ita ex declarat. Clement VIII. Hæc intelligenda sunt etiam de *pronao* et catechesi. Ex praxi tamen parochi permittunt prædicare semel aut bis sinè recursu ad Ordinarium, qui in id solet consentire.

Ex responso S. Congr. ad Episcopum Melitensem, non opus est ut sit perpolita et elaborata concio; sed *satis est* ut « parochi, saltem Dominicis et festis diebus, plebes « sibi commissas, pro suâ et earum capacitate, pascant « salutaribus verbis. » Ita etiam Bened. XIV, *Instit.* 10, n° 3.

Juxta sententiam communiter receptam, graviter peccant parochi qui, sive *per unum mensem continuum*, sive *per tres menses non continuos*, nec per se nec per alios prædicant.

Quoad pœnas autem quibus plecti possunt parochi hanc prædicandi obligationem non implentes, sic habet Concil. Trident. (sess. 5, cap. 2) : « Ubi ab Episcopo moniti, « trium mensium spatio, muneri suo defuerint, per cen« suras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbi« trium cogantur. »

Circa obligationem parochi pueros edocendi, sic statuit idem Concil. Trid. : « Iidem etiam, saltem Dominicis et « aliis festivis diebus, pueros, in singulis parochiis, fidei « rudimenta et obedientiam erga Deum et parentes, dili« genter, ab iis ad quos spectabit, doceri curabunt, et, si

« opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent, « non obstantibus privilegiis et consuetudinibus. » (Sess. 24, cap. 4, *De reform.*)

Juxta Barbosam, mortaliter peccat parochus, qui nimiùm negligens est in hujusmodi doctrinâ christianâ edocendâ.

V. — De obligatione parochi ministrandi sacramenta.

547. Dicemus hìc solùm an et quomodo teneantur parochi administrare in genere sacramenta.

« Commune est, inquit S. Liguor. (lib. 6, nº 58), quòd « pastores teneantur ex justitiâ, ratione stipendii quod « exigunt, sacramenta ministrare suis subditis rationa« biliter petentibus, etiam extra gravem necessitatem (aut « casus quibus præceptum communicandi obligat, lib. 6, « nº 553). Et proinde peccat pastor qui morosum vel dif« ficilem subditis se reddit... Excusabitur tamen à mortali, « si semel aut iterum extra necessitatem sacramenta dene« gat; quia non videtur tàm strictè se obligasse... Aversa... « excipit si subditus peteret ex urgenti occasione, v. g. « Festi solemnis, etc. »

« Pueris qui jam sunt compotes rationis, in articulo « mortis, non solùm communio dari potest... sed etiam « debet. » S. Liguor., lib. 6, nº 301, dub. 2.

Pro Eucharistiâ, vide S. Liguor., lib. 6, nº 252; et pro Pœnitentiâ, *ib.*, nº 623.

VI. — De administratione temporali parochiæ.

548. « Bona ecclesiarum et clericorum esse... exempta « à jurisdictione Principis sæcularis, magno Patrum con« sensu... declaratum est in... Concilio Generali sub Inno« centio III, cap. 44 (seu in cap. *Cùm laici*, *De rebus Ec« clesiæ non alien.*)..., et hanc quoque exemptionem esse « de jure divino constate videnter ex... cap. *Quamquam, De « censibus*... ibid. — *Cùm igitur Ecclesiæ ecclesiasticæque « personæ, ac res ipsarum, non solùm jure humano, quin « imò et divino à sæcularium exactionibus sint immunes...*, « hinc sequitur ut Princeps sæcularis nullam sibi auctori-

« tatem aut jurisdictionem in ecclesias, personas et bona « hujusmodi possit vindicare... Unde... infertur ut omnes « leges quæ habentur in titulis Codicis (nempe Justiniani) « de sacrosanctis ecclesiis, de Episcopis et clericis... cum « similibus, non valeant ex defectu potestatis... Hinc etiam « fit ut nulla ratio habenda sit solemnitatis ab Imperatore « introductæ in alienatione bonorum Ecclesiæ... Ejusmodi « autem legibus sacri canones vehementer resistunt, ita ut « earum conditores etiam sententiæ excommunicationis « subjaceant. » Ita Fagnan.

Etiam Concilio Tridentino nititur hæc doctrina : sic enim legitur sess. 22, cap. 11 : « Si quem clericorum vel lai- « corum, quâcumque is dignitate, etiam imperiali aut « regali præfulgeat, in tantum... cupiditas occupaverit, ut « alicujus ecclesiæ, seu cujusvis... beneficii... aliorumque « piorum locorum jurisdictionem, bona... ac jura..., per « se vel alios..., quâcumque arte aut quocumque quæsito « colore..., usurpare præsumpserit, seu *impedire ne ab iis « ad quos jura pertinent percipiantur*, is anathemati tam- « diù subjaceat, quamdiù jurisdictiones, bona... eccle- « siæ ejusque administratori... integrè restituerit, ac deinde « à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit... Clericus « verò qui nefandæ... usurpationi hujusmodi... consentiens « fuerit, eisdem pœnis subjaceat. »

Ex concessione tamen S. Sedis, aliquid juris in administrandis Ecclesiæ bonis competere potest sæculari potestati.

549. Quærit. 1° Quid possit aut debeat facere parochus circa temporalem parochiæ suæ administrationem?

Resp. Parochus, inquit Bouix, *De Parocho*, p. 615, etc., « 1° Debet inventorium facere rerum, bonorum, et reddi- « tuum ad ecclesiam pertinentium.... atque hujusce inven- « torii unum exemplum Episcopo tradere, in archivio epis- « copali asservandum, alterum propriâ manu subscriptum « inter ecclesiæ scripturas retinere. De quo vide disposita « in Bullâ S. Pii V, etc.

« 2° Parochus nullatenus distrahere potest... res ad eccle- « siam pertinentes sinè obtentâ ab Ordinario licentiâ : « quam ille non aliter concedere debebit, quàm si alias res

« meliores aut saltem æquales, in locum amovendarum, « parochus reipsâ substituat, nisi fortè justa aliqua neces- « sitas secus suadeat, quod Episcopi prudentiæ statuendum « relinquitur. » Ita S. Pius V.

« 3° Sub excommunicationis aliisque gravissimis pœnis « constitutum est in Extrav. *Ambitiosæ*, *De rebus eccles.* « *non alien.*, ne, absque auctoritate apostolicâ, ullo « pacto, bona immobilia ultra triennium locentur, aut « aliâ ratione alienentur... Nomine alienationis intelligo « omnem actum quo dominium rei directum, vel utile, « aut ususfructus, aut usus in alterum transfertur aut « abdicatur[1].

« 4° In alienatione rerum tenuiorum (quæ non exce- « dunt 25 scutorum aureorum valorem, licet immobilium.., « sufficit (sicut pro mobilibus) licentia Ordinarii, non « tamen Vicarii Generalis. » Sed vide nostrum *Manuale* (2915) ubi usque ad 500 fr. hanc licentiam extendit ipsemet Bouix.

« 5° Nequit parochus bona eeclesiæ locare cum anticipatis solutionibus (Trident., sess. 24, sess. 11).

« 6°... Exceptis prohibitis casibus, ad ipsum (paro- « chum) spectat contractus quoad res ecclesiæ suæ tem- « porales facere, in judicio stare pro tuendis ejusdem « ecclesiæ juribus, et uno verbo, personam administra- « toris facere. »

7° Jus tamen parochi remanet semper et in omnibus auctoritati Ordinarii subordinatum : proinde liberum est Episcopo quas existimaverit parocho præscribere regulas, circa temporalem parochiæ administrationem, modò Apostolicis Constitutionibus, seu universalibus Ecclesiæ legibus non adversentur.

550. Quærit. 2° An legitime laicis (v. g. matriculariis

[1] Circa hanc Extravag. sic habet Reiffenst., lib. 3, tit. 13, n° 32 : « De consuetudine, præsertim in Germaniâ et locis ab Urbe remotis, « ubi difficilis aditus ad Papam est, dicta Extravagans recepta non « est, saltem quoad hoc ut etiam inferiores Prælati Episcopis subjecti « teneantur in ejusmodi alienationibus consensum Papæ exquirere : « adeò ut ibi sufficiat consensus Episcopi » Sed vide nostrum *Manuale* (5320, etc.) et C. *Apost. Sedis*.

quales sunt apud nos) possit committi temporalis Ecclesiæ administratio ?

Resp. Affirmativè, dummodo ab ecclesiasticâ auctoritate deputentur. Id supponit Concil. Trident. (sess. 22, cap. 9).

Quomodo autem introductum fuerit in Galliâ quòd independenter ab auctoritate ecclesiasticâ res ecclesiarum administrarent laici, invenire non potuit Thomassinus: « Quand « et comment ces marguilliers sont devenus ce que nous « les voyons présentement dans nos églises de France, « c'est un détail que je voudrais apprendre de quelqu'un « plus habile que moi ». Sed hoc à manifestâ usurpatione laicæ potestatis initium sumpisse videtur. Vide nostrum *Manuale* (5303-5315).

Quamvis norma à legibus civilibus statuta pro administratione bonorum ecclesiasticorum illegitima sit, quando consensu Ecclesiæ non fulcitur, à parochis tamen addisci debet, cùm obtemperare hujusmodi ordinationibus cogantur.

VII. — De quibusdam aliis parochorum obligationibus.

551. 1° Sacra Congregatio censuit Episcopum cogere posse, ad interessendum congregationi casuum conscientiæ parochos, tàm sæculares quàm regulares, curam animarum exercentes (3 sept. 1650).

Imò proposito dubio « An Episcopus possit compellere « Canonicos confessarios, cæterosque presbyteros Cathe« dralis, sub pœnâ pecuniariâ, ut accedant ad congrega« tionem casuum conscientiæ : — Rescriptum fuit : *posse « compellere omnes sacerdotes sæculares confessarios, etiamsi « sint Canonici; cæteros verò non posse compellere, sed « hortari* ». 26 januarii 1732.

2° Certum est Parochos teneri Synodo interesse, uti constat ex Concil. Trid. (sess. 24, cap. 2, *De ref.*) : « Ratione parochialium aut aliarum sæcularium eccle« siarum, etiam annexarum, debeant illi qui illarum curam « gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse ». — Sub præfatâ lege patet comprehendi parochos etiam ad nutum « amovibiles. Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 3, c. 5, n° 2).

3° « Parochi exercitiis spiritualibus quotannis vacare « debent. » Ita Bened. XIV, Constit. *Ubi primùm*, § 3.

4° Parochus relinquere non potest animarum curam, inconsulto Episcopo. Bened. XIV, Const. *Ex quo*. Vide tamen nostrum *Manuale* (2616, etc.).

5° Debet habere libros in quibus accuratè describantur nomina baptizatorum, matrimonio conjunctorum, et defunctorum. Monetque insuper Rituale Romanum ut parochi alium librum conficiant de statu animarum, in quo consignentur nomina et conditio singulorum parochiæ incolarum.

ART. II.

DE VICARIIS PAROCHIALIBUS ET ALIIS SACERDOTIBUS QUI IN PAROCHIA SACRUM MINISTERIUM EXERCENT.

§ I.

De Vicariis parochialibus.

552. *Vicarii* nomine intelligitur in genere ille qui vicem alterius tenet. Per *vicarios* autem *parochiales* intelligendi sunt qui vicem parochorum implent.

I. — DE VICARIIS QUI AD REGENDAM PAROCHIAM SUO PAROCHO ORBATAM DEPUTANTUR.

553. 1° Ad Episcopum, seu ad eum qui potest instituere concursum, pertinet deputare vicarium ad regendam parochiam suo parocho per mortem orbatam : hæcque deputatio quamprimum fieri debet, ex Bened. XIV Constit. *Cùm illud*, § 16, et ex Concilio Trident. (sess. 24, c. 18), ubi dicitur : « Debeat Episcopus statim habitâ notitiâ vacationis ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in eâ vicarium, cum congruâ ejus arbitrio fructuum portionis assignatione, constituere ».

Hujusmodi vicarii ab Episcopis, etiam sinè causâ, revocari possunt; missam applicare debent pro populo diebus Dominicis et festis de præcepto, ex Const. *Cùm semper*.

2° Si agatur de *œconomo* seu vicario deputando *propter absentiam parochi*, illius nominatio regulariter ad ipsum

parochum spectat, cum approbatione tamen Episcopi, per quem fit congrua assignatio. S. Congr. Episc... 7 dec. 1691.

II. — DE VICARIIS QUI PAROCHO RESIDENTI ET PAROCHIAM ADMINISTRANTI AUXILIANTUR.

554. Diximus supra ad quem pertineat hujusmodi vicariorum nominatio aut revocatio : omninò autem necessaria est Episcopi approbatio, quæ non sit tantùm pro audiendis confessionibus, sed expressè pro vicarii munere. Constat ex Constitut. Bened. XIII et Innoc. XIII.

Item ad Episcopum pertinet assignare congruam dictis vicariis tribuendam, ex Constit. Innocent. XIII, *Apostolici muneris.*

Ex eâdem Constit. : « Si parochi ab Episcopis moniti... « vicarios... assumere neglexerint, poterunt ipsi Episcopi « eos... auctoritate propriâ deputare... » Quæ sanè applicanda sunt imprimis casui quo parochi ab exercitio suarum functionum fuerint interdicti.

555. Quærit. 1° Quamnam jurisdictionem habeant vicarii de quibus hîc agitur?

Resp. Cùm ejusmodi vicarii deputari soleant ut parochum in administratione sacramentorum adjuvent, ex ipsâ eorum deputatione meritò censetur eis concessa facultas omnia sacramenta ministrandi, ac proinde Pœnitentiæ et Matrimonii. Ita communiter.

Si, ab Episcopo tantùm, non verò à parocho, limitaretur generalis deputatio vicariorum, ad validitatem matrimoniorum sufficiens esset ipsorum præsentia, quamvis non ad liceitatem. Ita decisum à S. C. Concil. Ex quâ decisione patet vicarios posse habere et reverà accipere à suis parochis jurisdictionem, quamvis pariter ab Episcopis recipiant.

Idem et propter eamdem rationem videtur esse dicendum, si à parocho tantùm, non autem ab Episcopo limitaretur generalis delegatio vicariorum, casu saltem quo Episcopus, approbando vicarium, simul ipsi jurisdictionem præbet, prout hodie ordinariè contingit, juxta S. Liguor., lib. 6, n° 564 : quâ Episcopali delegatione non impeditur

ea quæ à parocho dimanat, cùm vicarius possit jurisdictionem simul et à parocho et ab Episcopo recipere.

Dicit quidem auctor *Prælect. S. Sulpitii* (nº 228, III) vicarios temporales, juxta disciplinam apud nos vigentem, delegari ab Episcopo cum jurisdictione tantùm pro confessionibus audiendis et pro celebratione missæ : quoad verò cæteras functiones, arbitrio parochi dimitti ut eas sibi reservare possit. Unde, juxta ipsum, invalidi essent actus à vicario peracti absque delegatione parochi, ut puta Matrimonium. Sed immeritò nobis videtur asseri talem disciplinam apud nos generaliter vigere.

Cùm autem delegatus ad generalitatem causarum possit subdelegare ad aliquem particularem casum, sequitur dictos vicarios posse etiam aliquem sacerdotem ad assistendum alicui Matrimonio validè subdelegare. Sed non potest subdelegare pro generalitate causarum.

556. Quærit. 2º Utrum vicarii jurisdictionem erga parochianos possint extra parochiam exercere per se vel per alios?

Resp. 1º Certum est quòd non possint absolvere sacramentaliter parochianos extra parochiam vel parochias pro quibus approbantur, cùm ad hoc sit necessaria approbatio Episcopi loci in quo confessiones audiuntur. Ita decisum à S. Congr. Concil., 19 januar. 1641 et 3 dec. 1707.

2º Quoad alia sacramenta, v. g., quoad Matrimonium, an vicarii possint jurisdictionem exercere extra parochiam erga parochianos, controvertitur : plures negant ; quia ex Clement. *Dudum*, *De sepulturis*, regulares approbati cum jurisdictione delegatâ nullatenus confessiones audire debent, *extra civitates et diœceses* in quibus fuerunt deputati : tempore enim publicationis Clementinarum, nondum approbatio erat requisita ad validitatem sacramenti Pœnitentiæ, sed hâc epochâ sufficiebat, potestas jurisdictionis ; si ergo tunc deficiebat potestas jurisdictionis pro sacramento Pœnitentiæ quando regulares confessiones excipiebant *extra civitates et diœceses* pro quibus delegati fuerant, ergo tunc jurisdictio delegata ad territorium restringebatur ; ergo idem esse debet hodie, proinde generaliter dici debet quòd vicarii jurisdictionem exercere non

valeant extra parochiam, etiam erga parochianos : et in hoc sensu fuisse decisum affirmant Barbosa et Fagnan., apud Lequeux, n° 64.

Multi è contra affirmant pro casibus qui à jure non excipiuntur, inter quos non computandum est Matrimonium : « Ratio est quòd Concilium Trident. exigat tantùm assis« tentiam sacerdotis de licentiâ parochi, et nihil decernat « de loco. Insuper assistentia Matrimonio non est actus « jurisdictionis... Pariter licentia non est propriè dicta de« legatio, sed conditio, quâ positâ, Concilium ipsum dele« gationem confert... Ergo nulla est ratio cur exerceri non « possit extra territorium parochi. » Ita Carrière cum aliis pluribus.

Ad rationes adversariorum responderi potest quòd Clement. *Dudum* dicat quidem regulares non approbatos, nequire extra loca in quibus fuerunt approbati, audire validè et licitè confessiones fidelium locorum pro quibus non fuerunt approbati, si quidem pro iis carebant jurisdictione; sed minimè dicat, extra indicata loca, non posse saltem validè audire confessiones fidelium locorum pro quibus fuerunt approbati. Unde nihil concludendum ex hâc Clement. contra secundam sententiam. Vide nostrum *Manuale*, n° 1524.

In hoc autem opinionum conflictu, prudenter extra necessitatem vicarius se abstinebit ab exercitio prædicto jurisdictionis extra parochiam. Posito tamen quòd eam exercuerit, Matrimonium censendum erit validum juxta sententiam quam S. Liguor. (lib. 1, n° 50) vocat *communissimam*; quia in hoc casu Ecclesia supplere valet jurisdictionem et meritò præsumenda est eam supplere. Imò juxta principia ejusdem S. Liguor. vicarius assistens Matrimonio in præfato casu, aut sacerdotem delegans licitè ageret, saltem si locus non esset existimandi in hoc parochum esse justè invitum.

557. Quærit. 3° An quando parochus accepit ab alio, pro casu determinato, facultatem assistendi Matrimonio eorum qui non sunt ipsius parochiani, suum vicarium delegare valeat ad hujusmodi Matrimonii celebrationem?

Respondet D. Carrière n° 1343) illud pendere à voluntate

parochi contrahentium : vel enim licentiam assistendi præfato Matrimonio præbet, quia parochus delegatus specialem habet rationem ei assistendi, v. g. quia est partium cognatus : et tunc parochus delegatus non valet suum vicarium in vicem suam implendam deputare, ex principio quòd *delegatus non potest subdelegare.* Si verò nullum sit motivum speciale cur parochus potiùs quàm vicarius assistat Matrimonio, sed licentia ideò fuerit data ad vitandas expensas vel alia incommoda, tunc videtur posse deputari vicarium, quia delegans præsumi potest in hoc consentire.

558. Quærit. 4° Quomodo cesset jurisdictio vicariorum?

Resp. Non cessat jurisdictio vicarii parochialis per mortem aut qualemcumque mutationem sui parochi, quia de eo non est idem dicendum ac de Vicario Generali : vicarius enim parochialis non eamdem personam facit cum parocho; alioquin potestatem ordinariam haberet prout habet Vicarius Generalis; atqui tamen vicarius parochialis est solummodo delegatus, et quidem ad *universitatem causarum*; unde ipsius delegatio, cùm sit gratia facta, non expirat morte concedentis. Præterea facultates vicario concessæ, non solùm à parocho, sed ab Ordinario venire solent. Ergo non possunt cessare per solam mortem aut mutationem parochi.

Idem dicendum est pro casu mortis aut mutationis Episcopi propter eamdem rationem.

Vide insuper nostrum *Manuale*, n[is] 490-497.

559. *Nota* : Salutaria Concil. Suessionensis anni 1849 monita ob oculos semper habere deberent vicarii : « Vicarii, inquit Concil. (tit. 15, cap. 2, p. 118), in adjutorium « ministerii parochialis instituti sunt... : quamobrem, non « proprio nomine curam habent animarum, sed tanquam « parochum repræsentantes. Debent igitur cum reve« rentiâ et subjectione erga eum se habere; nihil, ipso « invito, muneris obire nisi ob graves causas aliter ab « Episcopo statutum fuerit. Curent, quantùm fieri potest, « ut uniformem cum Parocho agendi rationem teneant; « nimia enim inter utrumque, quoad sacri ministerii « praxim, discrepantia, in destructionem potiùs vergeret « quàm in ædificationem. Summopere etiam caveant ne

« verbis aut factis parochum in mente fidelium imminuant;
« sed in omnibus modestè, sicut decet, sese gerentes,
« cum diligenti curâ fideli populo salutis adjumenta præ-
« beant. »

§ II.

De aliis sacerdotibus qui in parochiâ sacrum ministerium exercent.

I. — DE CAPELLANIS SEU ELEEMOSYNARIIS.

560. Per Capellanos hîc intelliguntur sacerdotes, qui ad sacrum ministerium exercendum, apud certas et determinatas personas, deputantur, prout illæ opus habent.

Jus habent quoddam parochiale improprium cum quâdam jurisdictione in personas absque territorio, ait Cardinalis De Luca loquens de Capellanis hospitalium.

Jurisdictionem ordinariam saltem propriè dictam non habent Capellani, sed facultates eorum ordinariè ab Episcopis determinantur secundùm indigentiam eorum pro quibus deputantur.

Multiplicis generis sunt Capellani, videlicet : Capellani monialium, Capellani collegiorum aut aliorum Institutorum, Capellani hospitalium aut carcerum, Capellani tandem militum. De singulis est hîc disserendum :

561. — I. *Capellani monialium*: Ex Sacrâ Congregatione Episcoporum et Regularium, debent esse maturæ ætatis nempe 40 annorum. Unde, non obstante quòd moniales, jus habeant nominandi capellanum, potest illum Episcopus ex justâ causâ rejicere, puta si sit junior (S. C. Episcop. in *Bononiensi*, 31 maii 1602 et 29 novembris 1605). Ubi tamen senes de facili non inveniuntur, relinquitur prudentiæ Episcopi, ut etiam juvenes possint admittere, dummodo ornati sint qualitatibus requisitis. Removentur quicumque capellani vitæ dissolutæ, maximè si contrahant amicitias et mittant munera monialibus (S. C. Episc. 14 jan. 1742). Regulares non possunt esse capellani monialium (S. C. Episc. 17 apr. 1604) nisi propter penuriam presbyterorum

sæcularium: Capellani monialium debent esse amovibiles.

Monialium confessarii non possunt eligi ab ipsis monialibus (nisi ex lege fundationis hoc jus habeant, vel consuetudine), sed ab ipso Episcopo loci, pro monialibus sibi subditis. S. C. Episc. et Regul., in *Lauret.*, 20 sept. 1588, etc.

Circa hanc materiam, notandum quòd confessarii monialium cujuscumque communitatis, elapso triennio, declarantur suspensi ab audiendis ipsarum confessionibus, nisi licentiam S. Congr. obtineant. Ita ex pluribus Declarat. S. C.

« Advertit De Alexandro quòd Episcopi, in aliquibus « locis, ratione deficientiæ confessariorum idoneorum « sinant ipsos durare ultra triennium... Advertit (idem) « cum Bordonio (q. 5), quòd aliquando moniales possint « recusare confessarium ab Episcopo deputatum, ex justâ « causâ, nempe si confessarius sit inimicus propinquorum « aliquarum monialium, vel si sit nimis rigidus, etc. » S. Liguor., lib. 6, n° 577.

Nota adhuc « quòd prohibeantur eligi in confessarios « monialium Vicarii Generales; parochi, si cura notabi- « liter læderetur; omnes regulares, ex pluribus decretis « S. C. ap. De Alexandro, cap. 6, § 6; item Canonici « Pœnitentiarii, ex declar. S. C. Conc.; sed eos posse « eligi, si Episcopus aliter judicaret, sentit De Alexandro, « q. 7... » S. Liguor. (*ibid.*).

562. Præter confessarium ordinarium, dari debet monialibus extraordinarius; et hoc quidem *bis* vel ter in anno, imò quater juxta Constit. *Pastoralis* Bened. XIV. De hoc providere debet Episcopus, etiam pro monialibus exemptis si ipsarum superiores eis non concedant: « Quòd si Epis- « copus in hâc re negligens esset..., volumus, inquit Be- « nedictus XIV in dictâ Bullâ, *Majorem Pœnitentiarium*, « statim ac... requisitus fuerit, confessarium extraordina- « rium, ex eorum tamen numero qui ad excipiendas « monialium confessiones ab ipso Ordinario approbati « fuerint, cum omnibus necessariis facultatibus concedere « et deputare. »

In eâdem Bullâ, inquit S. Liguor., sancitur quòd « Mo-

« niales, et si non teneantur extraordinario (confessario) « confiteri, teneantur tamen ei se sistere, ad audienda mo- « nita salutaria. Item quòd Episcopi hoc idem observent « *cum Conservatoriis.* Item quòd in articulo mortis, cuili- « bet moniali postulanti concedatur ab Episcopo confessa- « rius particularis. Item quòd si aliqua monialis renuat « confiteri ordinario, deputetur ei alius ab Episcopo pro « certis viribus. Hortatur autem Pontifex Episcopos ne « sint difficiles ad peculiaribus monialibus extraordina- « rium confessarium aliquando petentibus conceden- « dum. Et eo tempore (confessarius) ordinarius nullius, « neque Abbatissæ neque novitiarum audiat confessio- « nes. » S. Liguor., lib. 6, nº 576.

Cùm moniales non sint exemptæ in Galliâ, solent Episcopi deputare Capellanos cum facultate eadem peragendi ac facit parochus, licet, seclusâ in contrarium consuetudine, ad parochum jure communi pertineat Viaticum et Extremam-Unctionem non exemptis ministrare.

Imò confessarii Conservatoriorum possunt feminas Conservatorio adscriptas, etsi extra monasterium existant, in confessione audire. — Decisum à Sacrâ Congregatione Episcoporum et Regularium 29 junii 1847.

563. « Confessarius et Capellanus quarumcumque monia- « lium, quæ ad chorum sunt professæ (et recitant totum Offi- « cium canonicum, non autem tantùm parvum Officium « Beatæ Mariæ Virginis) aliique omnes et singuli, qui ex « debito tenentur celebrare in ecclesiâ earumdem monia- « lium, dummodo celebrent in ipsarum ecclesiâ, possunt et « debent quotidie dicere missam solemnem aut privatam, « modò hæc sit missa principalis..., conformem officio et « in colore ejusdem officii quod à monialibus in choro « recitatur, licet officium monialium sit etiam inferioris « ritûs (S. R. C., 11 junii 1701)... In casu... debent... « facere omnes commemorationes quas facerent si officium « monalium recitassent; missam autem dicere debent ex « Missali Romano ». Ita De Herdt (*Sacr. Liturg.*, t. 1, p. 1, nº 35). Neque missas proprias Sanctorum monialibus concessas possunt recitare, sed de communi, nisi de iis sit etiam missa propria et non superaddita in Missali

Romano. Vide alia in nostro *Manuali*, n° 1540 *in notâ*.

564. Quærit. Utrum Capellani monialium teneantur ad missam pro eisdem applicandam, diebus festis de præcepto?

Resp. Sacra Congregatio Rituum, circa hoc dubium interrogata ab Archiepiscopo Quebensi, ipsi respondendum censuit : — « Ad IV, *non teneri cùm non sint parochi* ». In eodem sensu decidit S. Congreg. Concilii 2 junii 1860.

565. — II. *Capellani Collegiorum*: Diximus de illorum nominatione supra (270). Ipsorum facultates ab Episcopis determinantur.

III. *Capellani Hospitalium et Carcerum* : De illorum nominatione vide (270). De illorum autem facultatibus, vide nostrum *Manuale* (612) et supra 520.

566.— IV. *Capellani Militum* : Sacra Congregatio Concilii, 6 martii 1694, *negativè* respondit dubiis sequentibus :
« 1° An Capellani cujuscumque exercitûs, sive regulares,
« sive sæculares, possint administrare militibus in præsi-
« diis degentibus sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ et
« Extremæ-Unctionis, sinè speciali facultate Sedis Apos-
« tolicæ, vel licentiâ et approbatione Ordinarii in cujus
« diœcesi exstare contigerit?
« 2° An assistere matrimoniis militum cujuscumque na-
« tionis degentium in præsidiis, cum militaribus feminis,
« sinè dictâ facultate Apostolicâ et præcedenti probatione
« liberi statûs ejusque recognitione coram Ordinario loci,
« et licentiâ parochi sub cujus parochiâ maneant?
« 3° An idem cum militibus degentibus in castris et sta-
« tionibus hybernis vel æstivis?
« 4° An idem cum militibus *in actuali expeditione po-*
« *sitis*?
« 5° An idem cum militibus nubere volentibus cum fe-
« minis non militaribus, sed Italis, originariis loci seu diœ-
« cesis in quâ reperiuntur? »

Eadem decisio fuit repetita 28 junii 1704. Ex his deduci debet quòd Capellani militum in præsidiis sint approbandi ab Ordinariis locorum, nisi facultates speciales à S. Sede obtinuerint.

Dicitur tamen in *Analectis juris pontificii* (janvier 1856, col. 1883) : « La Sacrée Congrégation du Concile... dé-

« cida... qu'ils (*les chapelains militaires*) seraient censés « autorisés pour les sacrements que les simples curés peu« vent administrer..., pour le temps où l'armée est dans « une expédition actuelle, et non quand les troupes sta« tionnent dans les garnisons. De cette décision que prit « une congrégation spéciale de quatre Cardinaux, sous la « date du 10 juillet et du 20 novembre 1690, il résulte que « les aumôniers assistent *validement aux mariages pen« dant... les expéditions militaires*; mais, dans les garni« sons, il faut la permission de l'Ordinaire, et le mariage « est nul sans cela, sauf les Indults particuliers que le « Pontife Romain est libre d'accorder. »

Hæc autem conclusio, quoad matrimonia *in actuali expeditione contracta*, expressè contradicit decisionibus supra memoratis 6 martii 1694 et 28 junii 1704, in quibus dicitur, ad IV^{m}, non posse Capellanos militum, *sinè licentiâ parochi*, *assistere matrimoniis militum in actuali expeditione positorum.*— Attamen, ex præfatis decisionibus, possunt Capellani alia sacramenta conferre militibus *in actuali expeditione positis*.

Ex dictis concludendum est Capellanum Majorem Regium non posse approbare capellanos militum, nisi facultatem ad hoc obtinuerit à S. Sede. Ita fuisse responsum à Sacrâ Congregatione Concilii 22 martii 1687, refertur apud Ferraris, vº *Capellanus militum*, nº 1.

Etiamsi capellani à Sede Apostolicâ habeant facultatem assistendi matrimonio suorum militum, non tamen habent privativè ad contrahentium parochos. Ita decisum à Sacrâ Congregatione Concilii, 29 maii 1683.

Pro Galliâ, vide dicta supra (270). Dicit autem auctor *Prælect. S. Sulpitii* (nº 232) olim in Galliâ inter Episcopos conventum fuisse ut Capellani militum, qui terrâ marique præliantur, jurisdictionem acciperent ab Ordinario loci ubi stabant legiones aut naves. Unde novâ approbatione non indigebant quando in aliam diœcesim Galliæ divertebant : citat *Rituale Lingonense* et Collatorem Andegavensem. Si verò in exteras gentes commeabant, ad Ordinarium loci vel ad Sedem Apostolicam recurrere debebant. — Porrò nobis videtur quòd legitimè dubitari possit an talis

hodie existat concordia inter nostros Antistites; proinde saltem tutius est ut Eleemosynarii militum approbationem ab Ordinariis locorum, per quæ transeunt, semper obtineant, etiam intra Gallici imperii limites: huic opinioni consonat Breve Apostolicum *Quæ superni*, 17 junii 1857, supra citatum (270).

Cùm hujusmodi Breve facultates Majoris Eleemosynarii restringat ad Capellanos militum qui terrâ præliantur, remanet difficultas quoad Capellanos navium, præsertim earum quæ commercium agunt. Usus autem invaluit ut jurisdictionem accipiant ab Ordinario loci unde proficiscuntur, usquedum appulerint ad loca ubi alius Ordinarius degit.

II. — De confessariis.

567. De jurisdictione quâ indigent Confessarii ad absolvendum, de approbatione pluribus ipsorum necessariâ, de casibus sive S. Sedi sive Episcopo reservatis, multa hîc essent dicenda; sed quia hæc omnia addiscuntur in cursu theologico, et est nobis brevitati consulendi necessitas, ea omnia prætermittimus, remittentes lectorem ad nostrum *Manuale*, à nº 1550, ubi legi poterit series plerorumque casuum S. Pontifici reservatorum.

SECTIO SECUNDA.

DE HIERARCHIA ORDINIS.

568. Ordinis Hierarchia est series personarum quæ, juxta varios gradus, potestatem habent Ordinis seu potestatem ex officio res sacras peragendi.

« Ordo seu sacra ordinatio, inquit Ferraris (v° *Ordo*, « art. 1, n° 2), *est sacramentum novæ legis initerabile, quo* « *subjecto capaci, cum impressione caracteris, spiritualis* « *potestas confertur ad sacramentum Eucharistiæ conficien-* « *dum, aut circa illud ministrandum.* »

De fide est existere in Ecclesiâ, jure divino, Hierarchiam Ordinis : « Si quis dixerit, in Ecclesiâ Catholicâ, « non esse Hierarchiam divinâ ordinatione institutam, quæ « constat ex Episcopis, presbyteris et ministris, anathema « sit. » Ita Concil. Trid., can. 2 et 6, sess. 23.

Quinam verò sint illi ministri majoribus vel minoribus ordinibus decorati, eadem S. Synodus, in cap. 2, ejusd. sessionis, nos edocet his verbis : « Non solùm de sacerdo- « tibus sed et de diaconis Sacræ Litteræ apertam mentio- « nem faciunt; et ab ipso Ecclesiæ initio, sequentium ordi- « num atque uniuscujusque propria ministeria, subdiaconi « scilicet, acolythi, exorcistæ, lectoris et ostiarii in usu « fuisse cognoscuntur » : ad quos ordines SS. Conc. dicit non posse ascendere *nisi qui clericali tonsurâ insigniti fuerint* (*ib.*)

« Ordines (ergo) sunt septem : Ostioratus, Lectoratus, « Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus « et Sacerdotium; quod rursus est duplex minus et majus « sive *Episcopatus* : undè quidam octo enumerant. Prima « verò Tonsura non est ordo..., sed tantùm dispositio ad « ordines. » (Apud S. Liguor., lib. 6, n° 734.)

Apud tamen Græcos hodie tantùm numerantur Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi et Lectores. Munera verò quæ apud nos minoribus ordinibus tribuuntur, Græci partim lectoribus dant, partim subdiaconis.

569. In duplicem classem ordines dividuntur, in majores nempe et minores : majores hodie habentur Sacer

dotium, Diaconatus et Subdiaconatus; cæteri verò ut minores reputantur.

Præsentem sectionem dividemus in tria capita: in primo agemus de objecto et facultatibus singulorum ordinum seorsim sumptorum; in secundo, de requisitis ad receptionem vel exercitium ordinum; in tertio, de obligationibus eorum qui ordinibus sunt initiati.

CAPUT I.

DE OBJECTO ET FACULTATIBUS SINGULORUM ORDINUM SEORSIM SUMPTORUM.

ART. I.

DE TONSURA.

570. Per Tonsuram intelligitur « Ritus solemnis ecclesiasticus, consistens in levi detonsione capillorum cum « certis verbis, per ministrum idoneum celebratus, ex « institutione Ecclesiæ, significans masculum baptizatum « à statu laicali in sortem Domini et statum clericalem « transferri ». Ita S. Liguor., lib. 6, nº 735.

Disputatur utrum prima tonsura sit ordo: sat communiter affirmant Canonistæ cum Covarruviâ et Fagnano, etc. Negant econtra communiter Theologi post S. Thomam, et quidem, ut videtur, multò probabiliùs, innixi auctoritate Concilii Trident. (sess. 23, c. 2), ubi dicitur: « Ut qui *jam tonsurâ insigniti essent, per minores ad ma*- « *jores ordines* ascenderent ». Præterea c. 17 ejusd. sess. (*De reform.*) testatur hos solos ordines ab initio fuisse in Ecclesiâ receptos à *Diaconatu ad Ostioratum*. Ergo tonsura non est ordo.

Juxta hanc posteriorem sententiam, Episcopus valet in alienâ Diœcesi tonsuram conferre, sinè Ordinarii licentiâ, quia tonsura sinè Pontificalibus privatim conferri potest.

Juxta Concil. Trid., sess. 23, c. 4, ad primam tonsuram non sunt initiandi qui *sacramentum confirmationis non susceperint*. Sed probabiliùs hoc non requiritur sub gravi peccato.

571. Materia *remota* primæ tonsuræ, secundùm Canonistas, est superpelliceum; *proxima* autem est traditio et

acceptatio ipsius superpellicei; forma verò, illa verba: *Induat te Deus novum hominem*, etc... Secundùm Theologos, cùm tonsura non sit ordo, non constat materiâ et formâ propriè dictâ. Juxta eosdem tamen, abscissio capillorum stat loco materiæ, et locum formæ tenent verba: *Dominus pars*, etc.

572. Per tonsuram fit quis de foro Ecclesiæ, capax redditûs beneficiorum, jurisdictionis ecclesiasticæ, clericaliumque privilegiorum particeps, atque ei confertur potestas canendi officium ecclesiasticum in ecclesiâ: sic enim, post illorum ordinationem, Pontifex clericos alloquitur: « Filii charissimi, animadvertere debetis quòd « hodiè de foro Ecclesiæ facti estis, et privilegia clericalia « sortiti estis. Cavete igitur ne propter culpas vestras illa « perdatis; et habitu honesto, etc. »

Proindè clericis et quidem solis competit facultas standi prope altare inter cancellos ad ministrandum et psallendum: sic enim habet cap. *Ut laici* 1, *De vitâ et honest*... « Ut laici « secus altare, quando sacra mysteria celebrantur, stare vel « sedere inter clericos non præsumant, *sed pars illa*, *quæ* « *cancellis ab altari dividitur*, *tantùm psallentibus pateat* « *clericis*. Ad orandum verò et communicandum, laicis « et feminis (sicut mos est) pateant Sancta Sanctorum ».

Jus habent etiam gestandi vestes clericales, nempe superpelliceum in sacris cæremoniis, et, extra cæremonias sacras, vestem talarem, tonsuram et alia quæ clericis conveniunt. Minimè tamen ad hæc tenentur sub peccato, quando non sunt beneficiati, uti tenet sententia communior; imò ea non possunt deferre quando sunt bigami. Vide S. Liguor., lib. 6, nis 825 et 826.

An autem Episcopus valeat prohibere clerico gestare habitum clericalem, vide expensum in nostro *Manuali*, n° 1674, etc.

Quoad sacras vestes, nota quòd usus albæ, dalmaticæ, pluvialis et similium non permittatur laicis, licet regularibus. S. R. C., 19 mart. 1659, n° 1825, et 11 sept. 1847 n° 4942. Quoad superpelliceum autem, ferè communis habet consuetudo, ut à laicis possit deferri.

De privilegiis clericorum, vide *Manuale*, à n° 1677, etc.

ART. II.

DE MINORIBUS ORDINIBUS.

573. « Disputant inter se viri docti, inquit Devoti (tit. 2, « sect. 2, § 29), num minorum ordinum origo ab ipsis « Apostolis sit repetenda. Affirmant Baronius... et Bellar- « minus...; negant Morinus..., Card. Bona, Amalarius..., « Petrus Lombardus..., D. Thomas. » Vide etiam Benedictum XIV (*De Synod.*, lib. 8, c. 9, n° 1), qui addit graviter peccare qui ordines minores suscipit non ignorans se esse lethali culpâ obstrictum.

574. Ordines minores sunt Ostioratus, Lectoratus, Exorcistatus et Acolythatus.

1° *Ostioratus est ordo quo confertur alicui specialis potestas aperiendi et claudendi januam ecclesiæ, et admittendi dignos excludendique indignos.*

Ostiarii est campanas pulsare, quæ intra ecclesiam sunt custodire, ei qui prædicat aperire librum.

Ad hoc officium referunt Canonistæ quæ in jure dicuntur de officio *Sacristæ*, *Custodis*, *Thesaurarii*, etc. De variis his denominationibus, vide Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 8, c. 9, n^{is} 7 et 8).

575. 2° *Lectoratus est ordo quo confertur alicui specialis potestas legendi psalmos et lectiones ex pulpito in ecclesiâ, ac populum catechizandi seu instruendi in rebus fidei.* Item potest panem et novos fructus benedicere, non autem prædicare. Hodie novorum fructuum benedictio à solis sacerdotibus impertitur.

« Olim apud eos (lectores nempe) sacri codices serva- « bantur, et sæpe, Ethnicis eos postulantibus, ab Episcopis « responsum constat : *Scripturas Lectores habent*. Lege- « bant autem è pulpito, sive suggestu, et antequam initium « lectioni facerent, silentium à Diacono indicebatur verbo : « *Attendamus* ». (Devoti, lib. 1, tit. 2, sect. 2, § 32.)

576. 3° *Exorcistatus est ordo quo alicui confertur specialis potestas ejiciendi dæmonia et exorcizandi catechumenos.* Tenent Suarez et Sanchez contra Philip. omnes fideles posse exorcizare, quamvis hoc magis possint ordi-

nati ad hujusmodi munus ab Ecclesiâ; et ideò hi solùm solemniter illud exercere valent.

« Privatim omnibus quidem licitum est adjurare; so-« lemniter autem tantùm Ecclesiæ ministris ad id consti-« tutis, et cum Episcopi expressâ licentiâ. Ita communiter « Salmant. cum aliis ex Lucâ, 10, 19, et ex Marco, 16... » (S. Liguor. lib. 3, 193, *App.* ad n° IV.) — Quomodo in exorcismis sit procedendum, vide Rituale Roman., *De exorcizandis obsessis à dæmonio.*

577. 4° *Acolythatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni subdiacono inserviendi, accendendo cereos, præparando et porrigendo illi ampullas vini et aquæ.*

Olim acolythi etiam Eucharistiam deferebant.

Acolythus venit à voce græcâ ἀκώλυτος *non exclusus, non prohibitus*, vel à voce ἀκόλουθος *comes.* Dicitur etiam *Ceroferarius* quia ejus munus est cereos ferre.

« Quæstio celebris est an singuli septem ordines sint « sacramenta : adsunt quatuor sententiæ : 1ª *Sententia* « universè affirmat et hanc docet S. Thomas..., quem se-« quuntur Sanchez..., Bellarminus..., Salmantic... 2ª *Sen-« tentia* dicit solùm Sacerdotium esse sacramentum, et sic « tenent Durand..., Cajetan. 3ª *Sententia* dicit esse sacra-« mentum tantùm tres Ordines Majores : ita Navarr., « Sotus, Vasquez... 4ª *Demum sententia* dicit solùm Pres-« byteratum et Diaconatum esse sacramenta : et hanc « tenent Tournely..., Cabassut... » Ita S. Liguor. (lib. 6, n° 736), qui deindè (n° 737) dicit primam sententiam esse probabilem, non verò secundam, tertiam quoque esse probabilem, quartam verò ipsi videri probabiliorem; quod deinde variis argumentis probat.

578. *Ostiarius* ordinatur traditione clavium ecclesiæ : sed sufficit ad validitatem unam clavem tangere; Rubrica tamen plures tangere præscribens est observanda. *Lector* ordinatur traditione libri lectionum; *Exorcista*, libri exorcismorum; *Acolythus*, ampullarum vacuarum, vel saltem unius, et candelabri cum cereo extincto. « An autem ma-« teria Acolythatûs sit traditio urceolorum, vel candelabri? « — Respond. esse utrumque, cum S. Thom., Salm...,

« contra alios ; caracter verò, juxta sententiam affirman-
« tium omnes ordines esse sacramenta, probabiliùs impri-
« matur in porrectione urceolorum, prout proximiùs ad
« sacrificium deserventium, ut Sanch. et Bonac. cum
« Salm. » Ap. S. Lig. lib. 6, nº 745.

ART. III.

DE MAJORIBUS ORDINIBUS.

579. Majores Ordines seu sacri, sunt illi qui conferunt potestatem circa res consecratas ad sacrificium pertinentes, altarisque ministerio irrevocabiliter mancipant, quales sunt Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus et Subdiaconatus.

« Præscribit *Pontificale* ut ordinandi Eucharistiam accipiant; sed hoc non sub mortali...; imò nec sub levi « tenentur communicare initiandi ad ordines minores... « Presbyteri autem veriùs tenentur communicare sub « mortali, cùm ipsi verè celebrent cum Episcopo ». (S. Liguor., lib. 6, nº 801.)

§ I.

De Subdiaconatu.

580. « Subdiaconi... diù fuerunt minorum clericorum « numero, sed postea in Latinâ Ecclesiâ majoribus ad« scripti sunt; quod factum videtur undecimo Ecclesiæ « sæculo, Urbano II Pontifice. » Ita Devoti, lib. 1, tit. 2, sect. 2.

Subdiaconatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni inserviendi Diacono et solemniter canendi Epistolam.

« Ad similitudinem Diaconi et Presbyteri, Subdiaconu « debet continentiam observare, sicut est in sextâ Synodo « constitutum. » Ita cap. *A multis*, *De ætate et qualit.*, etc.

Subdiaconorum munera describuntur in canone *Perlectis* 1, dist. 25, ex S. Isidoro. Vide etiam *Pontificale.*

Apud Græcos materia et forma Subdiaconatûs est manuum impositio; apud Latinos controvertitur an sit calix

cum patenâ, vel Liber Epistolarum : alii dicunt materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patenâ, et formam verba correspondentia : *Videte cujus,* etc... Alii verò dicunt materiam essentialem esse insuper traditionem Libri Epistolarum, quia munus est subdiaconi speciale solemniter Epistolas legere. In praxi S. Liguor. (lib. 6, n° 746) dicit posteriorem hanc sententiam esse sequendam, utpote tutiorem et non improbabilem.

Disputatur pariter an calix et patena, in ordinatione Subdiaconatûs adhibenda, consecrata esse debeant; certò quidem consecrata esse debent ex necessitate præcepti, sed controvertitur an talia esse debeant pro validitate ordinationis. In praxi tenenda est sententia affirmans. S. Liguor. (*ibid.*).

581. Circa pœnitentiam Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo post ordinationem imponendam, dicitur in *Pontificali* : « Ad Subdiaconatum vel Diaconatum (promoti) : « Nocturnum talis diei... dicite... » Cùm verò de sensu horum verborum disputaretur, interrogata S. Rit. Congr. an hæc verba de toto Officio nocturno et Laudibus intelligenda essent, vel de unico Nocturno et quali? Resp., 11 aug. 1860, intelligenda esse de unico Nocturno feriali, vel de primo Dominicæ ut in psalterio, id est 12 psalmorum cum suis Antiphonis de tempore, quem Episcopus designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem vel alterius pro suo arbitrio; ita ut non possit designare Nocturnum officii tribus tantùm psalmis constantem. Si verò Episcopus nihil aliud expresserit quàm quod verba Ponticalis sonant, dicendum est *Nocturnum feriale* correspondens diei in quo peracta fuit ordinatio. Nulla fit mentio de Invitatorio, hymno et lectionibus. Vide *Analecta,* 41 livr., et *Revue des sciences eccl.*, 20 aug. 1861.

§ II.

De Diaconatu.

582. *Diaconatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni immediatè assistendi presbytero et solemniter canendi Evangelium.*

Ejus munus est ministrare ad altare, catechizare, cantare Evangelium, et cum facultate parochi prædicare, baptizare, Eucharistiam dare, sed solùm in necessitate.

Munus prædicandi sinè Episcopi veniâ, etiam à diaconis et presbyteris exerceri nequit.

Quoad munus baptizandi sic dicitur in canone *Diaconus* dist. 93, ex Papâ Gelasio : « Diaconi, absque Episcopo vel ... esbytero, baptizare non audeant, nisi prædictis ordi... ous longiùs constitutis, necessitas compellat. »

Ex præfato autem textu rectè infert Gonet quòd talis ... nissio nequit diacono fieri nisi ob magnam necessita... vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent sacer... : velut dicunt Suarez..., Palaus, Sporer..., nisi adsit ... tudo baptizandorum, aut nisi parochus sit graviter ... ius, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus confes... ous excipiendis aut prædicationi. » S. Liguor., l. 6, ... 3.

...undùm sententiam communiorem et probabiliorem, ... nus baptizans *solemniter sinè commissione*, sive in ... sitate sive extra, incurrit irregularitatem, si illud faciat ... neritate et cum scientiâ, secus si per ignorantiam ... crassam. Vide cap. *Si quis, De cleric. non ord. min.*

...oad Eucharistiæ administrationem, « omnes... con... niunt quòd in necessitate extremâ, absente sacerdote, ... conus poterit et tenebitur Viaticum ministrare adhuc ... è commissione..; Diaconus autem, dum Eucharistiam ... nistrat, debet esse indutus superpelliceo et stolâ ... nsversâ...

...Cum *commissione* verò, communiter dicunt Suar., ... alus, De Lugo, Salmant., etc., sufficere necessita... n gravem, nempè cùm nullus adsit sacerdos, qui com... odè possit ministrare.» (Vide S. Liguor., lib. 6, n° 237.

...ntrovertitur quænam sit materia et forma Diaconatûs : ... dicunt esse solam traditionem libri Evangeliorum ... suâ formâ : *Accipe*, etc. Alii dicunt esse solam impo... em manuum cum formâ : *Accipe Spiritum Sanctum* ... *bur*. Alii tandem dicunt duo præfata esse materiam ... 'ialem. Vide rationes allatas pro respectivis illis sen... s, ap. S. Liguor. (lib. 6, n° 748), qui sic concludit :

cum patenâ, vel Liber Epistolarum : alii dicunt materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patenâ, et formam verba correspondentia : *Videte cujus,* etc... Alii verò dicunt materiam essentialem esse insuper traditionem Libri Epistolarum, quia munus est subdiaconi speciale solemniter Epistolas legere. In praxi S. Liguor. (lib. 6, n° 746) dicit posteriorem hanc sententiam esse sequendam, utpote tutiorem et non improbabilem.

Disputatur pariter an calix et patena, in ordinatione Subdiaconatûs adhibenda, consecrata esse debeant; certò quidem consecrata esse debent ex necessitate præcepti, sed controvertitur an talia esse debeant pro validitate ordinationis. In praxi tenenda est sententia affirmans. S. Liguor. (*ibid.*).

581. Circa pœnitentiam Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo post ordinationem imponendam, dicitur in *Pontificali* : « Ad Subdiaconatum vel Diaconatum (promoti) : « Nocturnum talis diei... dicite... » Cùm verò de sensu horum verborum disputaretur, interrogata S. Rit. Congr. an hæc verba de toto Officio nocturno et Laudibus intelligenda essent, vel de unico Nocturno et quali? Resp., 11 aug. 1860, intelligenda esse de unico Nocturno feriali, vel de primo Dominicæ ut in psalterio, id est 12 psalmorum cum suis Antiphonis de tempore, quem Episcopus designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem vel alterius pro suo arbitrio; ita ut non possit designare Nocturnum officii tribus tantùm psalmis constantem. Si verò Episcopus nihil aliud expresserit quàm quod verba Pontificalis sonant, dicendum est *Nocturnum feriale* correspondens diei in quo peracta fuit ordinatio. Nulla fit mentio de Invitatorio, hymno et lectionibus. Vide *Analecta,* 41 livr., et *Revue des sciences eccl.*, 20 aug. 1861.

§ II.

De Diaconatu.

582. *Diaconatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni immediatè assistendi presbytero et solemniter canendi Evangelium.*

Ejus munus est ministrare ad altare, catechizare, cantare Evangelium, et cum facultate parochi prædicare, baptizare, Eucharistiam dare, sed solùm in necessitate.

Munus prædicandi sinè Episcopi veniâ, etiam à diaconis et presbyteris exerceri nequit.

Quoad munus baptizandi sic dicitur in canone *Diaconus* dist. 93, ex Papâ Gelasio : « Diaconi, absque Episcopo vel « presbytero, baptizare non audeant, nisi prædictis ordi- « nibus longiùs constitutis, necessitas compellat. »

« Ex præfato autem textu rectè infert Gonet quòd talis commissio nequit diacono fieri nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent sacerdotes : velut dicunt Suarez..., Palaus, Sporer..., nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus confessionibus excipiendis aut prædicationi. » S. Liguor., l. 6, n° 116.

Secundùm sententiam communiorem et probabiliorem, diaconus baptizans *solemniter sinè commissione*, sive in necessitate sive extra, incurrit irregularitatem, si illud faciat ex temeritate et cum scientiâ, secus si per ignorantiam etiam crassam. Vide cap. *Si quis*, *De cleric. non ord. min.*

Quoad Eucharistiæ administrationem, « omnes... con- « veniunt quòd in necessitate extremâ, absente sacerdote, « diaconus poterit et tenebitur Viaticum ministrare adhuc « sinè commissione..; Diaconus autem, dum Eucharistiam « ministrat, debet esse indutus superpelliceo et stolâ « transversâ...

« Cum *commissione* verò, communiter dicunt Suar., « Paulus, De Lugo, Salmant., etc., sufficere necessita- « tem gravem, nempè cùm nullus adsit sacerdos, qui com « modè possit ministrare.» (Vide S. Liguor., lib. 6, n° 237.

Controvertitur quænam sit materia et forma Diaconatûs : alii dicunt esse solam traditionem libri Evangeliorum cum suâ formâ : *Accipe*, etc. Alii dicunt esse solam impositionem manuum cum formâ : *Accipe Spiritum Sanctum ad robur*. Alii tandem dicunt duo præfata esse materiam essentialem. Vide rationes allatas pro respectivis illis sententiis, ap. S. Liguor. (lib. 6, n° 748), qui sic concludit :

cum patenâ, vel Liber Epistolarum : alii dicunt materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patenâ, et formam verba correspondentia : *Videte cujus,* etc... Alii verò dicunt materiam essentialem esse insuper traditionem Libri Epistolarum, quia munus est subdiaconi speciale solemniter Epistolas legere. In praxi S. Liguor. (lib. 6, n° 746) dicit posteriorem hanc sententiam esse sequendam, utpote tutiorem et non improbabilem.

Disputatur pariter an calix et patena, in ordinatione Subdiaconatûs adhibenda, consecrata esse debeant; certò quidem consecrata esse debent ex necessitate præcepti, sed controvertitur an talia esse debeant pro validitate ordinationis. In praxi tenenda est sententia affirmans. S. Liguor. (*ibid.*).

581. Circa pœnitentiam Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo post ordinationem imponendam, dicitur in *Pontificali* : « Ad Subdiaconatum vel Diaconatum (promoti) : « Nocturnum talis diei... dicite... » Cùm verò de sensu horum verborum disputaretur, interrogata S. Rit. Congr. an hæc verba de toto Officio nocturno et Laudibus intelligenda essent, vel de unico Nocturno et quali? Resp., 11 aug. 1860, intelligenda esse de unico Nocturno feriali, vel de primo Dominicæ ut in psalterio, id est 12 psalmorum cum suis Antiphonis de tempore, quem Episcopus designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem vel alterius pro suo arbitrio; ita ut non possit designare Nocturnum officii tribus tantùm psalmis constantem. Si verò Episcopus nihil aliud expresserit quàm quod verba Ponticalis sonant, dicendum est *Nocturnum feriale* correspondens diei in quo peracta fuit ordinatio. Nulla fit mentio de Invitatorio, hymno et lectionibus. Vide *Analecta,* 41 livr., et *Revue des sciences eccl.*, 20 aug. 1861.

§ II.

De Diaconatu.

582. *Diaconatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni immediatè assistendi presbytero et solemniter canendi Evangelium.*

Ejus munus est ministrare ad altare, catechizare, cantare Evangelium, et cum facultate parochi prædicare, baptizare, Eucharistiam dare, sed solùm in necessitate.

Munus prædicandi sinè Episcopi veniâ, etiam à diaconis et presbyteris exerceri nequit.

Quoad munus baptizandi sic dicitur in canone *Diaconus* dist. 93, ex Papâ Gelasio : « Diaconi, absque Episcopo vel « presbytero, baptizare non audeant, nisi prædictis ordi- « nibus longiùs constitutis, necessitas compellat. »

« Ex præfato autem textu rectè infert Gonet quòd talis commissio nequit diacono fieri nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent sacerdotes : velut dicunt Suarez..., Palaus, Sporer..., nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus confessionibus excipiendis aut prædicationi. » S. Liguor., l. 6, n° 116.

Secundùm sententiam communiorem et probabiliorem, diaconus baptizans *solemniter sinè commissione*, sive in necessitate sive extra, incurrit irregularitatem, si illud faciat ex temeritate et cum scientiâ, secus si per ignorantiam etiam crassam. Vide cap. *Si quis*, *De cleric. non ord. min.*

Quoad Eucharistiæ administrationem, « omnes... con- « veniunt quòd in necessitate extremâ, absente sacerdote, « diaconus poterit et tenebitur Viaticum ministrare adhuc « sinè commissione..; Diaconus autem, dum Eucharistiam « ministrat, debet esse indutus superpelliceo et stolâ « transversâ...

« Cum *commissione* verò, communiter dicunt Suar., « Paulus, De Lugo, Salmant., etc., sufficere necessita- « tem gravem, nempè cùm nullus adsit sacerdos, qui commodè possit ministrare.» (Vide S. Liguor., lib. 6, n° 237.

Controvertitur quænam sit materia et forma Diaconatûs : alii dicunt esse solam traditionem libri Evangeliorum cum suâ formâ : *Accipe*, etc. Alii dicunt esse solam impositionem manuum cum formâ : *Accipe Spiritum Sanctum ad robur.* Alii tandem dicunt duo præfata esse materiam essentialem. Vide rationes allatas pro respectivis illis sententiis, ap. S. Liguor. (lib. 6, n° 748), qui sic concludit :

cum patenâ, vel Liber Epistolarum : alii dicunt materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patenâ, et formam verba correspondentia : *Videte cujus,* etc... Alii verò dicunt materiam essentialem esse insuper traditionem Libri Epistolarum, quia munus est subdiaconi speciale solemniter Epistolas legere. In praxi S. Liguor. (lib. 6, n° 746) dicit posteriorem hanc sententiam esse sequendam, utpote tutiorem et non improbabilem.

Disputatur pariter an calix et patena, in ordinatione Subdiaconatûs adhibenda, consecrata esse debeant; certò quidem consecrata esse debent ex necessitate præcepti, sed controvertitur an talia esse debeant pro validitate ordinationis. In praxi tenenda est sententia affirmans. S. Liguor. (*ibid.*).

581. Circa pœnitentiam Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo post ordinationem imponendam, dicitur in *Pontificali* : « Ad Subdiaconatum vel Diaconatum (promoti) : « Nocturnum talis diei... dicite... » Cùm verò de sensu horum verborum disputaretur, interrogata S. Rit. Congr. an hæc verba de toto Officio nocturno et Laudibus intelligenda essent, vel de unico Nocturno et quali? Resp., 11 aug. 1860, intelligenda esse de unico Nocturno feriali, vel de primo Dominicæ ut in psalterio, id est 12 psalmorum cum suis Antiphonis de tempore, quem Episcopus designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem vel alterius pro suo arbitrio; ita ut non possit designare Nocturnum officii tribus tantùm psalmis constantem. Si verò Episcopus nihil aliud expresserit quàm quod verba Pontificalis sonant, dicendum est *Nocturnum feriale* correspondens diei in quo peracta fuit ordinatio. Nulla fit mentio de Invitatorio, hymno et lectionibus. Vide *Analecta,* 41 livr., et *Revue des sciences eccl.*, 20 aug. 1861.

§ II.

De Diaconatu.

582. *Diaconatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni immediatè assistendi presbytero et solemniter canendi Evangelium.*

Ejus munus est ministrare ad altare, catechizare, cantare Evangelium, et cum facultate parochi prædicare, baptizare, Eucharistiam dare, sed solùm in necessitate.

Munus prædicandi sinè Episcopi veniâ, etiam à diaconis et presbyteris exerceri nequit.

Quoad munus baptizandi sic dicitur in canone *Diaconus* dist. 93, ex Papâ Gelasio : « Diaconi, absque Episcopo vel « presbytero, baptizare non audeant, nisi prædictis ordi- « nibus longiùs constitutis, necessitas compellat. »

« Ex præfato autem textu rectè infert Gonet quòd talis commissio nequit diacono fieri nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent sacerdotes : velut dicunt Suarez..., Palaus, Sporer..., nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus confessionibus excipiendis aut prædicationi. » S. Liguor., l. 6, nº 116.

Secundùm sententiam communiorem et probabiliorem, diaconus baptizans *solemniter sinè commissione*, sive in necessitate sive extra, incurrit irregularitatem, si illud faciat ex temeritate et cum scientiâ, secus si per ignorantiam etiam crassam. Vide cap. *Si quis, De cleric. non ord. min.*

Quoad Eucharistiæ administrationem, « omnes... con- « veniunt quòd in necessitate extremâ, absente sacerdote, « diaconus poterit et tenebitur Viaticum ministrare adhuc « sinè commissione..; Diaconus autem, dum Eucharistiam « ministrat, debet esse indutus superpelliceo et stolâ « transversâ...

« Cum *commissione* verò, communiter dicunt Suar., « Paulus, De Lugo, Salmant., etc., sufficere necessita- « tem gravem, nempè cùm nullus adsit sacerdos, qui com « modè possit ministrare.» (Vide S. Liguor., lib. 6, nº 237.

Controvertitur quænam sit materia et forma Diaconatûs : alii dicunt esse solam traditionem libri Evangeliorum cum suâ formâ : *Accipe*, etc. Alii dicunt esse solam impositionem manuum cum formâ : *Accipe Spiritum Sanctum ad robur.* Alii tandem dicunt duo præfata esse materiam essentialem. Vide rationes allatas pro respectivis illis sententiis, ap. S. Liguor. (lib. 6, nº 748), qui sic concludit :

cum patenâ, vel Liber Epistolarum : alii dicunt materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patenâ, et formam verba correspondentia : *Videte cujus,* etc... Alii verò dicunt materiam essentialem esse insuper traditionem Libri Epistolarum, quia munus est subdiaconi speciale solemniter Epistolas legere. In praxi S. Liguor. (lib. 6, n° 746) dicit posteriorem hanc sententiam esse sequendam, utpote tutiorem et non improbabilem.

Disputatur pariter an calix et patena, in ordinatione Subdiaconatûs adhibenda, consecrata esse debeant; certò quidem consecrata esse debent ex necessitate præcepti, sed controvertitur an talia esse debeant pro validitate ordinationis. In praxi tenenda est sententia affirmans. S. Liguor. (*ibid.*).

581. Circa pœnitentiam Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo post ordinationem imponendam, dicitur in *Pontificali* : « Ad Subdiaconatum vel Diaconatum (promoti) : « Nocturnum talis diei... dicite... » Cùm verò de sensu horum verborum disputaretur, interrogata S. Rit. Congr. an hæc verba de toto Officio nocturno et Laudibus intelligenda essent, vel de unico Nocturno et quali? Resp., 11 aug. 1860, intelligenda esse de unico Nocturno feriali, vel de primo Dominicæ ut in psalterio, id est 12 psalmorum cum suis Antiphonis de tempore, quem Episcopus designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem vel alterius pro suo arbitrio; ita ut non possit designare Nocturnum officii tribus tantùm psalmis constantem. Si verò Episcopus nihil aliud expresserit quàm quod verba Ponticalis sonant, dicendum est *Nocturnum feriale* correspondens diei in quo peracta fuit ordinatio. Nulla fit mentio de Invitatorio, hymno et lectionibus. Vide *Analecta,* 41 livr., et *Revue des sciences eccl.*, 20 aug. 1861.

§ II.

De Diaconatu.

582. *Diaconatus est ordo quo confertur alicui specialis potestas in missâ solemni immediatè assistendi presbytero et solemniter canendi Evangelium.*

Ejus munus est ministrare ad altare, catechizare, cantare Evangelium, et cum facultate parochi prædicare, baptizare, Eucharistiam dare, sed solùm in necessitate.

Munus prædicandi sinè Episcopi veniâ, etiam à diaconis et presbyteris exerceri nequit.

Quoad munus baptizandi sic dicitur in canone *Diaconus* dist. 93, ex Papâ Gelasio : « Diaconi, absque Episcopo vel « presbytero, baptizare non audeant, nisi prædictis ordi« nibus longiùs constitutis, necessitas compellat. »

« Ex præfato autem textu rectè infert Gonet quòd talis commissio nequit diacono fieri nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent sacerdotes : velut dicunt Suarez..., Palaus, Sporer..., nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus confessionibus excipiendis aut prædicationi. » S. Liguor., l. 6, n° 116.

Secundùm sententiam communiorem et probabiliorem, diaconus baptizans *solemniter sinè commissione*, sive in necessitate sive extra, incurrit irregularitatem, si illud faciat ex temeritate et cum scientiâ, secus si per ignorantiam etiam crassam. Vide cap. *Si quis, De cleric. non ord. min.*

Quoad Eucharistiæ administrationem, « omnes... con« veniunt quòd in necessitate extremâ, absente sacerdote, « diaconus poterit et tenebitur Viaticum ministrare adhuc « sinè commissione..; Diaconus autem, dum Eucharistiam « ministrat, debet esse indutus superpelliceo et stolâ « transversâ...

« Cum *commissione* verò, communiter dicunt Suar., « Paulus, De Lugo, Salmant., etc., sufficere necessita« tem gravem, nempè cùm nullus adsit sacerdos, qui com« modè possit ministrare.» (Vide S. Liguor., lib. 6, n° 237.

Controvertitur quænam sit materia et forma Diaconatûs : alii dicunt esse solam traditionem libri Evangeliorum cum suâ formâ : *Accipe*, etc. Alii dicunt esse solam impositionem manuum cum formâ : *Accipe Spiritum Sanctum ad robur.* Alii tandem dicunt duo præfata esse materiam essentialem. Vide rationes allatas pro respectivis illis sententiis, ap. S. Liguor. (lib. 6, n° 748), qui sic concludit :

« His positis, dico primam sententiam esse probabilem, « secundam probabiliorem, tertiam adhuc probabilem, « et ideò omninò in praxi sequendam utpote spectantem « ad valorem sacramenti. »

Juxta Perronne (*Prælect. Theolog., Tract. De Ordine*, cap. 2, n° 80), « Diaconatum sacramentum esse, commu-« nis et certa est theologorum sententia. »

§ III.

De Presbyteratu.

583. ***Presbyteratus, sive sacerdotium, est ordo, quo confertur alicui specialis potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Christi, absolvendi quoque à peccatis et pascendi subditos** opere **et doctrinâ.***

Sacerdotium Novæ Legis à Christo fuit institutum pridiè ipsius mortis in Cœnâ, simul ac sacramentum Eucharistiæ (Concil. Trident., sess. 22, cap. 1, can. 2, et sess. 23 cap. 1, can. 3.)

Cùm de fide sit Ordinem esse sacramentum, utpote definitum à Concilio Trident. (Sess. 23, can. 3), ubi dicitur « Si quis dixerit Ordinem, sive Sacram Ordinationem, « non esse verè et propriè sacramentum à Christo Domino « institutum... anathema sit. » Illud intelligi saltem debet de Sacerdotio, in quo omnes convenire videntur; proinde de fide est Presbyteratum esse sacramentum. (*De Syn.*, lib. 8, cap. 9, n° 2.)

Non consentiunt tamen DD. in assignandâ materiâ et formâ Presbyteratûs : alii dicunt cum Fagnano ipsius materiam esse solam traditionem instrumentorum ; et formam verba ab Episcopo prolata in hâc traditione: *Accipe potestatem offerendi*, etc...; et probant ex Decreto Eugenii IV ad Armenos, ubi asseritur : « Ordo Presbyteratûs « traditur per calicis cum vino et patenæ cum pane por-« rectionem. »

Alii cum Bellarmino tenent Presbyteratûs duplicem esse materiam essentialem, traditionem videlicet instrumentorum, quâ traditur potestas super Corpus Christi reale cum formâ : *Accipe potestatem*, etc., et impositionem manuum

quâ traditur potestas super Corpus Christi mysticum cum formâ : *Accipe Spiritum Sanctum*, *quorum remiseris peccata*, etc.; et probant tum ex Decreto ad Armenos, tum ex Actib. Apostol., cap. 13, v. 3; tum ex Concil. Trident., sess. 23, can. 4.

Alii tandem dicunt tradi sacerdoti utramque potestatem sacrificandi et absolvendi per solam secundam manuum impositionem. Et probant 1° Ex Concil. Trident. (sess. 14, cap. 3), ubi dicitur quòd ministri Extremæ-Unctionis sunt « aut Episcopi aut Sacerdotes ab ipsis ritè ordinati *per impositionem manuum presbyterii*. » Porrò prima et secunda tantùm impositiones manuum ab Episcopo fiunt cum presbyteris assistentibus, ac proinde solæ dici propriè possunt *impositiones manuum presbyterii*; sed in primâ nihil ab Episcopo dicitur; superest ergo ut secunda sit materia presbyteratûs, et forma oratio correspondens. 2° Græci per solam manuum impositionem ordinantur, et tamen eorum sacerdotes veri sacerdotes habentur; ergo et sola impositio manuum sufficere debet pro Latinis. 3° « Accedit quod advertit Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 8, cap. 10, n° 5), ex « doctissimo Martène, quòd instrumentorum traditio non « priùs inventa est quàm à sæculo VIII vel IX, undè si « priùs sacerdotes per solam impositionem manuum va« lidè ordinabantur, cur non hodiè ? »

Hæc tertia sententia sicut probabilior videtur S. Liguor. (lib. 6, n° 749), sic et nobis. — « Nec obstat, inquit S. « Liguor., quòd Eugenius IV... assignaverit pro materiâ « Presbyteratûs traditionem instrumentorum cum formâ : « *Accipe potestatem*, etc. — Nam sapienter respondet... « Bened. XIV (*De Syn.*, ibid., n° 8)... Eugenium tantùm « ibi locutum fuisse de materiâ et formâ integrali, quam « intendit tradere Armenis qui optabant aggregari Eccle« siæ Latinæ; et ideò non fuit opus eis assignare imposi« tionem manuum : cùm illi juxta ritum Græcorum, quo « priùs ordinabantur, jam eam adhibebant. »

Cùm tamen secunda sententia sit etiam probabilis, juxta S. Liguor., in praxi omnino sequenda est utpotè tutior. « Quapropter, inquit, benè advertit Croix... quòd ordina« tio facta sinè secundâ manuum impositione tota repe-

« tenda est, ut etiam declaravit S. C. apud Bened. XIV
« (*De Syn.*, ibid., n° 13). Ratio, quia qui non accepit po-
« testatem super Corpus Christi verum, nec etiam potuit
« accipere potestatem super Corpus Christi mysticum. Si
« verò ordinatio facta fuit sinè tertiâ manuum impositione,
« hæc tantùm supplenda est. » S. Lig., *ibid.*

Quoad traditionem instrumentorum, vide multas quæstiones praticas, ap. S. Liguor. (*ib.*, nis 750-759).

584. Præcipuæ functiones Presbyteri memorantur in *Pontificali* : « Sacerdotem enim oportet offerre, benedi-
« cere, præesse, prædicare et baptizare. »

De functionibus à sacerdotibus peragendis, vide nostrum *Manuale*, à n° 1713.

585. Quoad missas et preces ordinatis ab Episcopo impositas, etsi plures dicant eas sub gravi esse impositas, attamen multi alii hoc negant, et ad summum ordinatos sub levi tantùm obligari ad eas affirmant. Vid. Ferraris (v° *Ordo*, art. 2, n° 112, etc.); S. Liguor. (lib. 6, n° 829) qui addit : « Ex quibus verbis (*Pontificalis*) rectè infert
« P. Mazzotta... non esse obligationem applicandi prædic-
« tas missas juxta intentionem Episcopi; dum ibi præscri-
« bitur tantùm ut initiati pro se orent...: patet autem quòd
« hujusmodi missæ non priùs dicendæ sint quàm adve-
« niant dies non impediti. » Pro iis ergo accipi potest stipendium.

§ IV.

De Episcopatu.

586. *Episcopatus est ordo quo confertur alicui specialiter potestas confirmandi fideles, ordinandi ministros sacramentorum... necnon consecrandi res ad divinum cultum pertinentes.* Quâ definitione patet quodnam objectum et quænam sint præcipuæ facultates Ordinis Episcopalis.

« Quamvis, inquit Ferraris (v° *Episcopus*, art. 1, n° 42),
« Apostolos omnes à Christo Domino fuisse ordinatos Epis-
« copos sit valdè controversum, ut patet ex pluribus tra-
« ditis à Cardin. Bellarmino, *De Romano Pontifice* (lib. 4.
« cap. 13)... et id (seu opinio affirmans) videatur inferri

« ex verbis Divi Augustini..., *Nemo ignorat*, *Episcopos* « *Ecclesiis Salvatorem instituisse; ipse enim priusquam cœlos ascenderet*, *imponens manus Apostolis*, *instituit eos Episcopos*, *et ordinavit*; tamen communior opinio tenet solum Petrum fuisse immediatè ab ipso Christo Domino Episcopum consecratum (quando illi dixit : *Pasce oves meas*. Idem (vº *Episcopatus*, nº 8.) Bellarminus..., Turrecremata..., Barbosa..., Henriquez..., Fagnan..., et alii « passim... S. Petrus alios Apostolos in Episcopos conse« cravit, ex quibus primi fuerunt filii Zebedei Jacobus e« Joannes, quorum interventu facta fuit consecratio Jacob « Alphæi in Episcopum Hierosolymitanum. Cap. *Porrò* 2 « dist. 66. »

« Inter... (Theologos) communiter convenit veram sa« cramenti rationem participare Episcopatum... Id ess « pariter ex fide affirmat Petrus Soto..., aut saltem no « posse, sinè periculo et gravis erroris notâ, hoc tempor « negari, asserunt Medina et Vasquez. » (Bened. XIV, *D Syn.*, lib. 8, cap. 9, nº II.)

587. Quærit. 1º An Episcopatus sit ordo distinctus et sacramentum distinctum à presbyteratu ?

Resp. Cum S. Liguorio (lib. 6, nº 738) : « Negan« S. Thomas, S. Bonaventura et alii : sed communiù « affirmant Bellarminus, Tournely...: tum quia in ipso tra« ditur distinctus caracter et specialis potestas ad Eucha« ristiam, nempè constituendi hujus sacramenti ministros « tum quia Ordo Episcopatûs confertur per manuum im« positionem et per formam : *Accipe Spiritum Sanctum*, « etc. Nec valet dicere quòd, si Episcopatus esset distinc« tus ordo, posset Episcopus validè saltem ordinari licet « non esset sacerdos; nam respondetur quòd hoc ordina« tione divinâ requiritur, sicut requiritur ut sit baptizatus « qui vult confirmari, aut ordinari. »

Ultrà pergit Perrone in suis *Prælect. theol.* (*tract. De Ord.*, nº 78) dicens quòd « sententia, nunc temporis *com« munis et omnino tenenda*, *est Episcopatum et ordinem « esse specie distinctum à presbyteratu*, *et sacramentum*. » Et in *notâ* (ibid.), de sententiâ oppositâ dicit : « nedum

« probabilis nunc hæc sententia censetur, sed jam à non-
« nullis censurâ notatur. »

Sed, prout observat D. Bouix (*De Episcopo*, tom. 1, p. 98), nondum definita quæstio erat tempore Bened. XIV, prout constat ex Bullâ *In postremo*, 20 octob. 1756, in quâ dicitur § 17 : « Cùm nemo prohibeat disceptare, num Epis-
« copatus sit ordo à presbyteratu distinctus, an caracter
« in Episcopali consecratione impressus differat, vel potiùs
« sit ampliatio quædam caracteris in collatione presbyte-
« ratûs ordinis impressi. » Porrò à tempore Benedicti XIV usque hodiernum diem, nullum emanavit Sedis Apostolicæ Decretum, ex quo deduci valeat unam sententiam potiusquam alteram omninò esse amplectendam.

Potestas autem ordinis æqualis est in omnibus caractere Episcopali insignitis, nec ipse Papa majorem cæteris habet. Ita omnes.

588. Quoad materiam ordinis Episcopalis, pro certo dicendum videtur eam esse impositionem manuum. Nam ex Concil. Trid. (sess. 23, can. 4), frustra non dicitur ab Episcopo in sacrâ ordinatione : *Accipe Spiritum Sanctum.* Porrò hæc verba dicuntur Episcopo consecrando, dum illi manus à consecrante imponuntur, et ut forma haberi debent.

Probabile est etiam ad materiam Episcopatûs pertinere traditionem libri Evangeliorum cum iis verbis : *Accipe Evangelium*, etc. ; quæ ideò tanquam forma partialis habenda sunt. Deducitur præsertim ex Decreto ad Armenos

Episcopus non potest validè ordinari nisi ab alio Episcopo.

Ordo Episcopalis conferri debet die Dominicâ, Natalitii Apostolorum et aliis Festis de præcepto. Ita *Pontificale.*

An autem ad valorem ordinationis Episcopalis exigatu emper trium Episcoporum assistentia, vide dictum in nos tro *Manuali*, n° 1735, etc.

589. Quærit. 1° An possit consecrari Episcopus is qu nondum est presbyter?

Resp. Sat communiter haberi ut certum, saltem in praxi, neminem esse habendum tanquam Episcopum, nisi post receptam ordinationem sacerdotalem. Hoc tamen contro-

vertitur juxta D. Bouix (*De Episc.*, p. 246 et 247), qui citat Bened. XIV (Constit. *In postremo*, 20 octob. 1756, § 10 et 17) et alios.

590. Quærit. 2° Quænam pertineant ad Ordinem Episcopalem?

Respondet Devoti : « Ordinis potestatem... Episcopus « semel acceptam nunquam amittit, eamque alteri dele« gare non potest, ut rectè delegat potestatem jurisdictionis « (Cap. 9, *De consecr. eccles.*). Ab eâ manat regum, sacra« rum virginum (Can. 24, dist. 23, can. 1, § *Ad Episco« pum*, dist. 25), altarium, ecclesiæ consecratio, ejusque « post pollutionem expiatio (Cap. 9, *De consecr. eccles.*, « cap. unicum, *eod.* in 6°), Abbatum benedictio, collatio « ordinum et sacramenti confirmationis (Concil. Trid., « sess. 23, cap. 4), confectio chrismatis et olei infirmorum « (Can. *Perlectis*, dist. 23) ». (Devoti, lib. 1, sect. 1, § 13, etc.)

CAPUT II.

DE REQUISITIS AD RECEPTIONEM VEL EXERCITIUM ORDINUM.

591. Conditiones ad receptionem vel exercitium ordinum requisitæ aliæ sunt *negativæ*, aliæ *positivæ* :

Negativæ sunt exemptiones ab iis quæ receptionem vel exercitium ordinum impedirent, prout immunitas à peccato mortali, vel à censuris aut irregularitatibus aut aliis incapacitatibus.

Positivæ verò sunt eæ quæ requiruntur ad dignam receptionem vel dignum exercitium ordinum.

ART. I.

DE CONDITIONIBUS NEGATIVIS.

592. — 1° Circa immunitatem à peccato mortali, « com« muniter tenent theologi, inquit Lequeux (n° 533), eum « peccare mortaliter qui cum peccati mortalis conscientiâ,

« ad ordines accedit. Idque plures videntur ad tonsuram
« extendere, quia licet probabiliùs sit eam esse cæremo-
« niam ab Ecclesiâ institutam, est tamen solemnis professio
« vitæ Deo mancipatæ, fitque per talem receptionem in-
« juria ordini clericali. Ita Hallier, Habert, Collet, *De Or-
« dine*. Negat Billuart, *De Ordine*, dissert. 3, art. 3. »

2° De censuris dicturi sumus in tertio libro, *De Judiciis*, Superest ergo ut hìc tantùm tractatum de irregularitatibus instituamus. Expendemus : 1° Quid et quotuplex sit irregularitas et quinam sint illius effectus; 2° quomodo incurratur et tollatur irregularitas; 3° quænam sint irregularitates ex delicto; 4° quænam sint irregularitates ex defectu.

§ I.

Quid et quotuplex sit Irregularitas et quinam sint illius effectus.

593. Sat communiter definitur *Irregularitas : Impedimentum canonicum susceptionem ordinum et susceptorum usum impediens.*

1° Dicitur *impedimentum* non pœna, quia irregularitates, etsi privent à receptione vel exercitio ordinum, non tamen privant præcisè ob culpam, cùm sint plures irregularitates quæ à delicto non proveniunt, ut puta pleræque irregularitates ex defectu, sed privant propter indecentiam quæ inesset receptioni vel exercitio ordinum cum talibus defectibus.

2° *Canonicum* : id est canonibus seu decretis Ecclesiæ introductum : Irregularitas enim non incurritur nisi in casibus *jure ecclesiastico* expressis, non verò ultra, nec in dubio. (Cap. *Is qui* 18, *De sent. excomm.*, in 6°.)

Hinc infertur non valere in hâc materiâ argumenta à pari, nec à majori ad minus. Ita communiter. Si tamen dubitetur an irregularitas sit expressa in jure, admittenda est semper ac eam communis sensus DD. et consuetudo firmaverint : quia illi sunt optimi legis interpretes.

3° *Susceptionem ordinum* : quod communiter intelligitur etiam de tonsurâ. Vide S. Liguor., lib. 7, n° 342.

Et 4° *susceptorum usum impediens* : Non tamen irregula-

ritates, solâ autoritate Ecclesiæ institutæ, impediunt receptionem vel exercitium ordinum quoad validitatem, sed quoad liceitatem duntaxat.

594. Quærit. 1° An inter irregularitates recenseri possint ea quæ jure divino impediunt receptionem vel exercitium ordinum, prout defectus baptismi, sexus femineus, peccatum, etc.?

Resp. Generatim dici posse quòd ea, quæ jure divino impediunt receptionem vel exercitium ordinum, non sint propriè irregularitates, cùm talia non sint *impedimenta canonica, sed divina*; cùm tamen ea possint esse etiam impedimenta *canonica*, si nempe Ecclesia specialiter prohibeat recipere vel exercere ordines cum hujusmodi impedimentis juris divini, non videtur cur in eo casu non vocarentur irregularitates. Et reverà inter irregularitates computantur amentia et defectus scientiæ, quæ etiam jure divino impediunt receptionem vel exercitium ordinum.

595. Quærit. 2° Quotuplex sit irregularitas?

Resp. Irregularitates dividi :

1° In *perpetuas* et *temporales* : Perpetuæ eæ sunt quæ solâ dispensatione tolli possunt : uti v. g., irregularitas ex homicidio proveniens; temporales sunt quæ etiam solo temporis lapsu cessare possunt, ut defectus ætatis.

2° *In totales et partiales* : Totales sunt quæ absolutè et totaliter excludunt ab omni ordine, ordinisque usu et beneficio; partiales verò quæ aliquos tantùm ex hujusmodi effectibus producunt. Sic, v. g., ex cap. 11, *De filiis presbyt.*; filius etiam legitimus inhabilis est seu irregularis ad immediatè possidendum beneficium à patre dimissum.

Irregularitates autem quas incurrunt laici habentur semper ut totales; iis tamen exceptis quæ oriuntur ex defectu ætatis vel scientiæ.

Irregularitates verò quas incurrunt clerici habendæ sunt quidem semper ut totales respectu promotionis ad ordines, non autem semper ut tales sunt habendæ relativè ad functiones ordinis jam suscepti, ut patet ex c. 12, *De homicidio*.

3° In irregularitates *ex defectu* et irregularitates *ex delicto*: Istæ incurruntur propter indecentiam propriâ culpâ contractam; illæ oriuntur ex indecentiâ, quæ licet inculpabilis

sit, vel repugnat spiritui Ecclesiæ, vel ejus ministrum in contemptum adducere potest.

596. Quærit. 3° Quinam sint effectus irregularitatum?

Resp. 1° Ex definitione, patet irregularitatem inhabilitare ad ordines recipiendos et impedire legitimum usum susceptorum; unde « graviter peccat, qui in irregularitate « exercet actum ordinis, aut (eos) suscipit... Et sic etiam « peccat graviter irregularis suscipiens primam tonsuram, « sicut Episcopus qui eam illi confert... Notandum quòd « irregularitas nullo modo privet iis actionibus quæ non « requirunt exercitium ordinis, et quas etiam laici exercere « possunt : ut recipere sacramenta et officia canere, sicut « et conferre beneficia : quia hæc spectant ad exercitium « jurisdictionis non ordinis; item matrimonio assistere, « vel licentiam assistendi alteri præbere, dispensare in « votis, absolvere à censuris, dare facultatem audiendi « confessiones... » Ita S. Liguor., lib. 7, n° 342.

Nota adhuc quòd irregularis, etsi graviter peccet sacrorum ordinum munia implendo, nullam tamen propterea censuram vel aliam irregularitatem incurrit.

Attamen qui ante legitimam ætatem, proinde dum est irregularis, subdiaconatum vel alios Sacros Ordines reciperet, incurreret suspensionem Papæ reservatam, uti expressè statutum fuit per Constit. *Cùm ex sacr.*, Pii II. Sed non incurrit eo ipso irregularitatem annexam violationi censuræ sic contractæ, etsi functionem sui ordinis adimpleret in missâ ordinationis, canendo v. g. Epistolam vel Evangelium, aut consecrando cum Episcopo. Ita communiùs et probabiliùs, juxta S. Liguor. (lib. 6, n° 799, *dubit.* 3). Ratio est quia non esset æquum quòd unâ actione morali duplex incurreretur pœna. Ablata est susp. C. *Apost.Sedis.*

Secus esset dicendum de eo qui, jam ante ordinationem ligatus aliquâ censurâ, exerceret in ipsâ ordinationis missâ, functiones ordinis sacri quem recepit, canendo Epistolam, Evangelium, consecrando, etc. ; hic certè fieret irregularis per tale exercitium ordinum susceptorum, quia, uti videbitur infrà, irregularis fit qui aliquâ ligatus censurâ functiones alicujus sacri ordines exercet.

Notandum est autem quòd dicta à S. Liguor. (lib. 7,

n° 170) de excommunicato, etiam irregulari applicanda videantur : « Excommunicatus vitandus, inquit, etiam « licitè sacramenta ministrat quando aliàs grave incom- « modum, puta jacturam famæ vel bonorum timeret : quia « præcepta Ecclesiæ non obligant cum incommodo gravi. »

2° Alter effectus irregularitatum est inhabilitare ad beneficia et officia, ad quorum functiones inhabilis est irregularis : sic habet Conc. Trid. (sess. 14, c. 7, *De ref.*) de homicidio voluntario : « Qui suâ voluntate homicidium per- « petraverit... omni ordine, ac beneficio et *officio* eccle- « siastico perpetuò careat. »

Circa hunc secundum effectum, quæritur an irregularis ipso facto beneficiis ante irregularitatem obtentis privetur?

Resp. Vel irregularitas provenit ex infirmitate sinè culpâ, vel ex delicto.

In primo casu, non solùm irregularis sua beneficia non amittit ipso facto, sed nec iis privari debet à judice (Cap *Ex parte*, *De clerico ægrot.*).

In secundo casu, non privatur quidem ipso facto, u constat ex cap. *Ex litteris*, *De excess... Prælat.*, sed per judicem privari debet, et interim tenetur petere dispensationem; et, si non petat, aut non possit obtinere, tenetur statim, nisi magnâ laboret necessitate, beneficia dimittere, aut saltem in favorem tertii resignare. Ita communiter. Non est tamen fructibus sui beneficii privandus, si munia ipsius per alium impleverit; imò, nisi crimen valdè fuerit grave, non est privandus pensionibus quas possidet.

Sed quid de collatione beneficii factâ in gratiam ejus qui jam est irregularis? Est-ne ipso jure invalida?

Resp. Si agatur de irregularitate partiali, nempe si quis ob aliquem defectum corporalem nequeat fieri sacerdos, tunc communiter tenetur collationem huic factam validam esse et licitam. Ita S. Liguor. (lib. 7, n° 343).

Si verò agatur de irregularitate totali, vel beneficium hujusmodi irregulari collatum est simplex obligans tantùm ad recitationem Horarum, aut ad aliud Officium quod à laicis vel clericis minoribus exerceri potest; et tunc collatio est certè valida. Si verò officium vel beneficium non sit simplex, aut si exigat exercitium ordinis sacri, controver-

titur utrum sit valida hujusmodi collatio dicto irregulari facta.—*Prima* sententia, quæ negat, nititur pluribus juris canonici capitibus à S. Liguor. (*ib.*) indicatis, et præsertim Conc. Trident. (sess. 22, cap. 7, et cap. 4), ubi loquendo de præbendis Canonicorum dicitur : « Nec aliis in posterùm fiat provisio, nisi iis qui jam ætatem et cæteras habilitates integrè habere dignoscuntur; *aliter irrita erit provisio.* » Et ratio est, inquit S. Liguor., « quia beneficium datur propter officium; undè qui inhabilis est ad officium cùm non possit ordinem exercere, est etiam inhabilis ad beneficium. »

In hâc tamen sententiâ, quando non denuntiatur irregularitas, error communis cum titulo colorato præbet jurisdictionem.

Secunda sententia dicit hujusmodi collationem esse solùm irritandam, quia non sunt imponendæ pœnæ nisi sint à jure expressæ : nullibi autem in lege habetur expressum quòd irregularitas hominem reddat incapacem beneficii : canones enim ab adversariis allegati nihil aliud probant, nisi quòd talis collatio sit illicita, non verò quòd sit invalida. Nec etiam dicunt obstare textum modò allatum Conc. Trid., ubi dicitur *irrita* provisio beneficii personæ inhabili facta: quia dicitur irrita pro illicitâ, et persona dicitur inhabilis seu indigna, non verò incapax.

Sic autem concludit S. Liguor. (*ibid.*): « Prima sententia videtur probabilior (quia) communior sententia DD. sic legem (Tridentin.) interpretatur [1]... Sed hoc non obstante, secunda sententia videtur satis probabilis. Hic tamen advertendum quòd, adhuc stante probabilitate hujus sententiæ, nequit irregularis se immittere in possessionem beneficii; quia... nemo cum opinione probabili potest inchoare possessionem rei alienæ. »

§ II.

Quomodo incurratur et tollatur Irregularitas.

597. Jam diximus nunquam incurri irregularitatem nisi in lege expressè habeatur. Undè si jura non supponant

[1] De eâ tamen sententiâ, Stremler (*Des peines ecclésiast.*) dicit : « Cette opinion a peu de pro' abilité. » Vide p. 50.

ipso facto effectum induci, sed requirant ut pœna à judice infligatur, certum est non esse sermonem de irregularitate.

Si quod statuunt esse impedimentum ad ordines suscipiendos vel exercendos peccato vacat, non potest esse censura, sed est irregularitas *ex defectu.*

Hæc verba : *ad ministrandum non accedat : ab altaris ministerio abstineat*, vel *in sacris ordinibus non debet ministrare*, non judicantur inducere irregularitatem : quia suspensioni æquè conveniunt. Econtra sequentes formulæ *nunquam ordinetur*; *non est ordinandus*; *in clerum nullatenus admittatur*, et similes certò exprimunt irregularitatem.

598. Sed quærit. 1° An quis in dubio debeat tanquam irregularem se gerere?

Resp. 1° Si dubitet propter scrupulos ex levibus rationibus, vel si ejus dubium sit negativum seu suspensivum nullas habens rationes pro aut contra, tale dubium nihili est faciendum.

2° Si dubium sit positivum : ante diligentiam ad veritatem inquirendam, quisque debet se gerere ut irregularem, nisi gravis necessitas urgeat, v. g. si occasio occurrat recipiendi Ordines aut beneficium. Post verò diligentiam, si dubium remaneat : vel dubium est juris, si nempe dubitetur an irregularitas exprimatur, necne, in lege, et tunc dubitans potest se habere ut non irregularis, quia lex dubia non obligat : ita communiter; vel dubium est facti, an videlicet patraverit crimen irregularitatem inducens; et tunc iterum distinguendum est : aut enim quæstio est de criminibus præter homicidium, aut de homicidio agitur : si priùs, quidquid dixerint Concina, Tourn., Habert, etc., sententia communis et verior tenet talem dubitantem non debere in illis casibus tanquam irregularem se reputare : quia *odia sunt restringenda*; si posteriùs, nempe si quis dubitet an patraverit homicidium, tunc adsunt tres sententiæ : « Sed veriùs, inquit S. Liguor., lib. 7, n° 347, « tenendum cum communi, hunc in utroque foro (externo « scilicet et interno) judicandum esse irregularem »; et probatur ex cap. *Significasti*, cap. *Ad audientiam*, et cap. penultimo *De Homicidio*, ubi data ratio, quòd pars tutior est eligenda, de utroque foro intelligenda est.

Sed hîc notandum est : Quòd hoc procedat casu quo aliquis certus est de homicidio; et solùm dubitat an ipse suâ actione fuerit causa illius; secus si dubitet de ipso homicidio. Unde si medicus aperuit venam prægnanti ut abortus sequeretur, sed postea non constet de abortu secuto, non est censendus irregularis. Sic etiam non habendus est irregularis, si dubitetur an fœtus fuerit, necne, animatus : capite 2, *De Homicidio*. Secus verò dicendum, si media adhibita ad abortum fuerint adeò efficacia ut ex eis communiter sequatur effectus, quia tunc præsumptio fit ex communiter contingentibus.

599. Quærit. 2° Quale debeat esse peccatum quando irregularitas venit ex delicto?

Resp. Debet esse *mortale*, *externum* et *consummatum*.

1° *Mortale* : Constat ex cap. 5, *De Pœnis*, in 6°, in quo dicitur *pœnam esse metiendam ex culpâ*.

2° *Externum* : Quia Ecclesia non fert leges nisi de iis de quibus potest judicare. (Cap. *Consuluit* 2, q. 3.)

3° *Consummatum* : Quia odiosa sunt strictè intelligenda. Ita communiter.

600. Quærit. 3° An ad incurrendam irregularitatem *ex delicto* requiratur scientia legis ecclesiasticæ peccatum vetantis, et pariter scientia irregularitatis prohibitioni annexæ? — Certum est quòd ad incurrendam irregularitatem *ex defectu*, minimè requiritur scientia legis aut irregularitatis.

Resp. 1° Quoad *scientiam legis ecclesiasticæ*, duplex est sententia : *Prima* negat : quia qui vult peccatum, implicitè vult pœnam quæ huic inuritur. *Secunda* sententia affirmat, et vocatur à S. Liguor. *communissima et probabilior* : probatur ex cap. *Proposuisti*, dist. 82, ubi Innocent. I declarat deponendos non esse quosdam clericos incontinentes, prout statutum fuerat à Papâ Siricio, eò quòd illius Pontificis dispositionem ignoraverint. Ergo, etc.

Circa tamen homicidium, etsi S. Liguor. non audeat reprobare hanc secundam sententiam, ipse tamen putat primam esse tenendam, ob indecentiam quæ reperiretur in eo quòd talis homicida altare conscenderet; undè Concil. Trident. (sess. 14, c. 7) dicit talem ab altari debere avelli.

2° Quoad *scientiam irregularitatis*, duplex etiam est sententia : *Prima* negat hanc scientiam esse requisitam ad incurrendam irregularitatem ; quia irregularitas, aut non est pœna, aut saltem non est pœna medicinalis, prout sunt censuræ ; porrò ut pœnæ præter medicinales incurrantur, non requiritur earum cognitio. Ergo, etc. Hæc prima sententia vocatur à S. Liguor., *valde probabilior* (*ib.*, n° 351).

Secunda sententia, quam idem Sanctus *satis probabilem* nuncupat, affirmat notitiam irregularitatis requiri ad illam incurrendam ; quia licet non requiratur scientia pœnæ, ut ipsa incurratur quando est ordinaria, et talis ut ex naturâ ipsius criminis aliquo modo prævideri possit, tamen illa scientia requiritur, quando pœna est extraordinaria et talis ut nec in confuso prævideri potuerit ; et hujusmodi utique est pœna irregularitatis. Ergo, etc.

601. Quærit. 4° Quotuplici modo tollantur irregularitates ?

Resp. Eas tolli posse quatuor modis : 1° *Per cessationem causæ* : si, v. g., irregularitas proveniat ex defectu ætatis, scientiæ, bonæ famæ.

2° *Per Baptismum,* si irregularitas sit ex delicto, etsi delictum esset homicidium; secus si irregularitas sit ex defectu, v. g., si proveniat ex bigamiâ ; attamen irregularitas ex defectu famæ tollitur quoque per Baptismum si sit facti, modò emendatio, ordinariè saltem, per triennium perseveret. Si verò sit juris, non tollitur nisi per dispensationem, quamvis Bonacina teneat hanc etiam tolli per Baptismum.

3° *Per professionem religiosam in Religione approbatâ* : Non tamen quoad prælaturas religionis.

602. — 4° *Per dispensationem*, non verò per absolutionem. Dispensatio autem hâc vel simili formâ dari potest : *Dispenso tecum in irregularitate, quam ob hanc vel illas causas, incurristi.*

Illa dispensatio dari potest 1° à Papâ, etiam sinè causâ, saltem validè quamvis illicitè.

2° Cum causâ ab Episcopo dari potest dispensatio super irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, modò delictum non sit deductum ad forum contentiosum.

Si delictum esset publicum, sed populus ignoraret indè nasci irregularitatem, putat Collet posse tunc Episcopum dispensare; id econtra fieri non posse ab Episcopo, probabiliùs tenetur ex Bened. XIV; quia Conc. Trident. non loquitur de irregularitatibus occultis, sed de irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, et quia error juris præsumi non debet.

Non autem potest dispensatio dari ab Episcopo si irregularitas proveniat ex homicidio directè et in se volito, etsi occulto. —(Concil. Trid., sess. 24, c. 6.)

In quibus casibus Episcopus potest aliis dispensationem concedere, etiam secum dispensare valet, alium ad hoc delegando.

Dispensare potest Episcopus super defectu natalium, quoad receptionem ordinum minorum duntaxat. Idem valent Capitulum et Vicarius Capitularis, Sede vacante. Sed Vicarius Generalis indiget speciali ad hoc delegatione.

Solus autem Papa (et qui ab eo accipit hoc privilegium) potest dispensare super aliis irregularitatibus ex defectu.

An autem Episcopus possit dispensare in irregularitatibus (et suspensionibus) occultis cum suo subdito in alienâ diœcesi exstante. Vide decisum in nostro *Manuali*, n° 1777.

Haud posse Episcopos dispensare super irregularitatibus cum peregrinis declaratum fuit à Gregor. XIII, etiamsi Prætores vel medici ibidem exercerent.

Si tamen peregrini alicubi essent cum animo manendi per majorem anni partem, juxta plurium sententiam, cum iis tunc posset ab Ordinariis dispensari super irregularitatibus, votis et aliis.

Quid valeant Prælati regulares circa dispensationem irregularitatum, vide *ib.*, n° 1779.

Juxta S. Congr. Concilii, *occultum* censeri non deberet quod probari posset per duos aut tres testes: undè, ait Stremler (*Des peines ecclés.*, p. 52-59), Episcopus non potest dispensare circa irregularitates provenientes ex delicto quod potest probari coram Judice ecclesiastico. Attamen auctores communiter dicunt, apud S. Liguor. (lib. 6, 593), quòd *occultum* id sit quod non est notorium, et aliquâ ter-

giversatione potest celari, etsi per aliquos testes posset probari; crimen verò publicum, quando scitur à majore parte oppidi, viciniæ vel collegii, modò saltem ibi sint decem personæ.

Ita strictè interpretanda est dispensatio super irregularitatibus, ut qui est dispensatus pro diaconatu, non sit dispensatus pro sacerdotio. Imò dispensatus pro ordinibus in genere, sit duntaxat dispensatus pro minoribus ordinibus, nisi jam iis fuisset initiatus; et qui est dispensatus pro sacris ordinibus, non sit censendus dispensatus pro Prælaturis; et qui pro beneficiis simplicibus, non sit dispensatus pro beneficiis ad curam animarum obligantibus, vel pro Canonicatibus aut Dignitatibus. Uno verbo, extendi non debet dicta dispensatio de casu in casum non comprehensum in verbis dispensationis. Vide cap. *Innotuit* 20, *De Electione*, etc., et Concil. Remense anni 1857, p. 70.

§ III.

Quænam sint irregularitates ex delicto.

603. Sex recensentur, provenientes :

I. *Ex iteratione baptismi, aut ipsius collatione ab hæretico declarato peractâ.* Et quidem primùm ob baptismum seriò et scienter iteratum fit irregularis tàm rebaptizans, ut constat cap. *Ex litter.*, 2, *De Apostatis*, sic communiter interpretatum, quàm rebaptizatus, ut probatur c. 65, dist. 50. Sed probabiliùs requiritur ut rebaptizatio fiat modo solemni.

Non incurritur irregularitas in casu rebaptizationis conditionalis, ob prudens dubium de validitate prioris baptismi. An autem incurratur, si id fiat ob dubium non sat prudens, controvertitur. Sed de eo et quibusdam aliis vide nostrum *Manuale*, n[is] 1786 et 1787.

Etiam irregularis est qui scienter ab hæretico declarato baptizatur extra casum necessitatis. Cap. *Ventum est*, 18, causa 1, q. 1.

604. II. *Ex violatione censuræ* fit irregularis clericus censurâ innodatus, qui temerè et solemniter exercet, sinè justâ necessitate, actus ordinis sacri quem habet, etsi invalidè exerceat, et licet sit toleratus, modò à censurâ id

ipsi prohibitum sit et culpabiliter agat. Ita communiter ex cap. *Si celebret*, *De clerico excomm.*

Non incurrit hanc irregularitatem qui functiones sui ordinis exercet, ab aliis requisitus, si sit toleratus : quia tunc licitè potest eas exercere, ex Bullâ *Ad evitanda scandala*.

Controvertitur utrum irregularitas contrahatur, ob violationem censuræ ad tempus determinatum illatæ. De quo et aliis pluribus vide nostrum *Manuale*, n^is^ 1789-1797.

Etsi duplicem irregularitatem non incurrat qui sacros ordines exercet, duplici censurâ ligatus; id tamen exprimi debet in petitione dispensationis. Non concordant auctores num multiplicem incurrant irregularitatem, qui unâ censurâ ligati pluries sacros ordines exercent.

605. III. *Ex ordinis sacri*, *quem non habent*, *exercitio*, irregularis evadit clericus, seriò, scienter, temerè ac solemniter ministrans in hujusmodi ordine. Id eruitur, cap. 1 et 2, *De clerico non ordin. ministr.* Sed irregularis fit tantùm quoad ordines non susceptos; suspensus tamen evadit, per biennium ab ordine proximè suscepto. Probabiliùs hujusmodi irregularitas à laico non incurritur. Vide alia in *Manuali*, n^is^ 1789-1803. Ablata est susp. C. *Ap. Sed.*

606. IV. *Ex malâ susceptione ordinum* fit irregularis : 1° qui furtivè, sinè approbatione Episcopi, ordinem recipit : c. 1, *De eo, qui furtivè*; 2° qui sinè dispensatione, eodem die, accipit plures ordines quorum unus est sacer : cap. 2 et 3, *eod.*; 3° qui post matrimonium contractum ordinem sacrum, renitente uxore, recipit : Extrav. *Antiquæ*, *De voto*.

In hâc irregularitate dispensare nequit Episcopus, si crimen fuerit publicum, et ipse ante ordinationem præceperit, ut mos est, sub pœnâ excommunicationis, neminem furtivè accedere. Cap. 1, *eod.* Alia invenientur in *Manuali*, n^is^ 1804, etc.

607. V. *Ex hæresis delicto.* « Jure Decretalium, in« quit Card. Soglia (*Inst. jur. priv.*, § 69), non hæretici « modò alieni à canone sunt (seu irregulares), verùm etiam « illi qui cum hæreticis aliquo modo conjuncti sunt; quo-

« rum triplex genus est : primum est eorum qui hæreticis « in crimine hæresis consortes et participes sunt; alterum « eorum est qui, quanquam pravis erroribus non adhæ- « reant, tamen errantibus favent, eosdem auxilio et ope « juvando; et fautores in jure vocantur : cap. 2, *De hæret.*, « in 6°; tertium genus eorum est qui... hæreticis... com- « munione sanguinis conjuncti sunt, videlicet... filii... « Hæretici verò, etiamsi ad catholicam fidem redierint, « non idcirco irregularitate solvuntur. » In eâ irregularitate Episcopi possunt dispensare quando est occulta.

608. VI. *Ex homicidio vel mutilatione.* Homicidium dividi potest in *necessarium*, *voluntarium* et *casuale*.

Necessarium seu justum vocatur illud quod contingit ex quâdam necessitate vitam suam vel justitiam conservandi; nempè si agatur de necessariâ defensione.

Voluntarium, quod etiam injustum vocatur, est illud quod contra æquitatis regulas intenditur directè in se, vel indirectè in causâ quæ tamen inseparabiliter et proximè sit cum eo conjuncta, v. g., lethaliter vulnerando, mortiferum venenum propinando, etc.

Casuale est illud quod in se non est volitum, sed ad summum in causâ quæ cum effectu non itâ proximè sit conjuncta : unde duplex est, *mere casuale* quod nec in se nec in causâ fuit culpabiliter volitum, v. g., si quis omnino nesciens et sinè suâ culpâ propinaret cibum et potum venenatum; et *casuale mixtum* quando culpabiliter, saltem in causâ fuit volitum, non adhibendo diligentiam necessariam ad illud præcavendum, v. g., si quis sinè sufficienti cautione projiciat lapidem quæ hominem occidat.

Quæ in præsenti puncto dicturi sumus de homicidio, applicanda sunt etiam mutilationi, quæ pariter dividitur in voluntariam et casualem.

609. Propositio 1. — *Homicidium voluntarium gravissimam inducit irregularitatem.*

Constat ex cap. 4, dist. 50, et Concil. Trident. (sess. 14, c. 7), ubi dicitur : « Qui suâ voluntate homicidium perpe- « traverit, etiamsi crimen id, nec ordine judiciario proba- « tum, nec aliâ ratione publicum, sed occultum fuerit, « nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit; nec

« illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non « habeant animarum, conferri liceat »; etc.

610. — Propositio 2. *Homicidii voluntarii rei sunt omnes qui, actione sive physicâ sive morali, proximi mortem directè intendunt et procurant.*

Constat ex regulâ juris : « *Is damnum* dat, non solùm « qui per se agit, sed *et qui jubet.* » Undè irregulares fiunt qui voluntariè cooperantur ad homicidium, vel ut illud celeriùs, audaciùs aut securiùs fiat : prout mandantes, consulentes, si reverà mandatum vel consilium in occisionem influxerit : ex cap. *Si quis viduam*, et cap. 8, dist. 50, cap. *Significasti* 18, *De homicidio*, et cap. 23, *De Pœnitentiâ*, dist. 1.

Omnes qui se ad homicidium excitant, quamvis unus solus occidat, irregulares fiunt : uti omnes qui præliantur in bello injusto, si aliquis in eo occidatur, etsi hoc non intendant alii : sed tunc respectu illorum homicidium erit casuale mixtum. Item omnes qui ministrant arma aut pecunias ad homicidium vel bellum injustum.

Veriùs irregularis fit homicida etsi, ante mortem occisi, facti sui pœniteat.

Qui consuluit homicidium, casu quo consilium falsitate fuerit innixum aut datum auctoritativo modo, si illud revocet et falsitatem ejus patefaciat, non fit irregularis : quia tunc causam impulsivam totam revocat; secus si consulens insinuavit motivum vel modum occidendi : quia motivum vel notitia modi semper influere pergunt. Hæc quæstio tamen controvertitur.

Disputatur an incurrat irregularitatem is qui primus lethaliter percussit, si alii postmodum peremerint. De quo vide *Manuale*, n° 1821.

Quærit. An irregularis habendus sit mandans aut consulens, in dubio an mandatum vel consilium fuerit, vel ne, causa efficax homicidii ?

Resp. Communiorem DD. sententiam affirmare : quia in dubio præsumitur mandatum vel consilium suum effectum produxisse usquedum contrarium probetur. Præterea ex cap. *Ad audientiam*, in dubio homicidii, tutior pars est

eligenda. Est tamen alia sententia negans quæ S. Liguorio (lib. 7, 371) improbabilis non videtur; ratio quia irregularitas non incurritur nisi sit expressa in jure; jura autem loquuntur de iis qui certè sunt causa homicidii, mandando vel consulendo, vel qui dubiè homicidium committunt; non autem de iis qui tantum dubiè ad illud concurrunt.

611. Propositio 3.—*Non incurritur irregularitas propter homicidium merè casuale; propter homicidium verò casuale mixtum quod sit mortaliter culpabile, incurritur.*

Propositio constat ex Clem. *Si furiosus*, *De homicidio*, cap. *Presbyterum* 7, et cap. *Joannes* 23, *De homicidio*; et ut certum communiter habetur. Ratio est quòd pœna gravis qualis est irregularitas, non debet infligi nisi ob grave delictum.

Qui dat operam rei licitæ, debitam adhibendo diligentiam ne homicidium sequatur, ille non incurrit irregularitatem si mors accidat.

Ita communiter. Et patet ex cap. *Is qui*, c. *Sæpe*, c. *Si duo fratres*, dist. 50, etc.; secus si diligentiam sufficientem omitteret, ut colligi potest ex cap. *Dilectus* et cap. ultimo, *De homicidio*. Tunc enim homicidium indirectè volitum esset in causâ.

Non requiritur tamen diligentia summa, sed sufficiens: illa nempe quam vir prudens juxta rei qualitatem adhibet. Unde irregularitas non oritur nisi ex negligentiâ quæ ad peccatum mortale pertingat.

Vide varios casus quibus regula applicari valet, in *Manuali*, n° 1826, etc.

612. Quærit. 1° An irregularis fiat qui dat operam rei illicitæ, si ex eâ mors alterius sequatur?

Resp. Vel res est illicita quia est periculosa, vel talis est ob aliam causam. Si *priùs*: duplex est sententia probabilis; *prima* affirmat cum Suar. et aliis ex cap. *Tua nos* 9, *De homicidio*; — *secunda*, quam probabiliorem S. Liguorius vocat (*ibid.*, n° 387), dicit quòd si opus sit ita periculosum ut ex eo frequenter mors sequatur (ut admovere ignem bombardæ ubi est frequentia hominum, aut pugnare in

bello, etc.), tunc incurritur irregularitas, quamvis omnis adhibeatur diligentia ne mors sequatur ; secus si opus rarò sit mortis inductivum et debita diligentia adhibeatur : tunc enim homicidium nec in se nec in causâ est volitum.

Ad textum cap. *Tua nos*, ubi irregularis declaratur monachus, licet peritus, incidens apostema cujusdam mulieris quæ ex suâ incuriâ postea decessit, respondetur casum illum specialem esse in jure, et non esse extendendum ad alios.

Ex hâc sententiâ inferunt Salm. cum aliis, non esse irregularem clericum si, ipso torneamenta vel ferarum venationem exercente, mors alicujus contingeret; nisi negligentiam committeret ad mortale pertinentem.

Si *posteriùs*, si res nempe non est illicita quia est periculosa, sed ob aliam causam : tunc qui rei hujusmodi vacat, peccat quidem, sed juxta communem sententiam non incurrit irregularitatem, modò sufficientem diligentiam adhibuerit : v. g., si dum quis cædit arborem in fundo alieno, merè fortuito homo aliquis occidatur. Ita communissimè DD., et colligitur ex Clement. unicâ, *De homicidio*, ubi ideò exercens opus licitum excusatur : quia *homicidium* non est voluntarium ; unde semper ac homicidium est omnino involuntarium, non oritur irregularitas, quamvis rei illicitæ vacetur.

613. Quærit. 2° An irregularis fiat qui alterum mutilat aut occidit, ad necessariam suî vel alterius innocentis defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Resp. Negativè ; et illud ut certum habetur pro casu suæ defensionis : ex cap. *Significasti* 18, § fin., *De homicidio* ; et ex Clem. *Si furiosus*, eodem tit. Et pro defensione innocentis verisimiliùs deducitur ex cap. *Ex litteris*, *De homicidio*.

Nec obstat Concil. Trid. (sess. 14, c. 7), ubi dicitur de eo qui occidisset « *casu*, *vel vim vi repellendo*, *ut se à* « *morte defenderet*, *quòd jure quodammodo dispensatio de-* « *beatur* »; nam communiter intelligitur hic textus de eo qui moderamen in suî defensione non servasset.

Hâc tamen occurrentiâ, homicidium reputatur *casuale*, et ideò Episcopus, si crimen sit occultum, potest in hâc

irregularitate dispensare. — Valdè autem probabiliter censent plures quòd si quis alterum provocet verbis aut facto, prævidens se facillimè aggrediendum, fiat irregularis, si postmodùm, ob suî defensionem, aggressorem occidat; quia tunc dat operam rei illicitæ proximè periculosæ; secus verò si non prævideat. Idem est dicendum de eo qui accedit ad uxorem alterius, prævidendo periculum esse ne occidat maritum aggressorem.

An idem sit dicendum de eo qui alterum occidit aut mutilat, ob defensionem libertatis, honoris, pudicitiæ vel bonorum temporalium, expenditur in *Manuali*, nº 1832, etc.

Juxta sententiam, quæ à S. Liguor. (*ib.*, nº 394) probabilior dicitur, homicidium in repentinâ rixâ patratum, haberi debet ut voluntarium et non casuale : quia homicida « suâ voluntate et ex proposito occidit, et non ex casu ». Vide Conc. Trident., sess. 17, cap. 7. Secus tamen sentiunt Salmantic. et quidam alii; quia non censeri debet voluntarium homicidium, sed *casuale tantùm mixtum*, quando *subitò*, quasi absque déliberatione, in alium insilit homicida.

614. Propositio 4. — *Incurritur etiam irregularitas ob mutilationem membri.*

Ita cap. *Significasti*, *De homicidio*, et Clement. *Si furiosus*, eodem titulo.

Quidam cum Suar. dicunt nomine *membri* esse intelligendum non solùm oculum, manum, etc., sed etiam nasum, digitos et auriculam, quia per eorum abscissionem aufertur corporis integritas; sed probabiliùs, inquit S. Liguor., communissimè DD. tenent nomine *membri* venire tantùm partes illas corporis quæ proprium officium habent ab aliis divisum, ut oculus ad videndum, manus ad agendum, pes ad ambulandum, etc. Undè irregularitatem non incurrit qui amputaret auriculam : quia, eâ ablatâ, non tollitur omne officium audiendi; nec qui dentes evelleret, nec qui auferret alteri digitum : nisi sibi, extra casum infirmitatis vel necessitatis, digitum vel partem digiti amputaret : quia cap. *Qui partem* 6, dist. 55, expressè declarat in hoc adesse irregularitatem. Item irregularis est qui suâ

culpâ gravi fit eunuchus : cap. *Ex parte* 3, *De corpore vitiato.*

Nec etiam fit irregularis sacerdos jubens fieri abscissionem membri præscriptam à medico, modò ipse non exsequatur. Imò valdè probabiliter eximeretur ab irregularitate qui adjuvaret mutilantem congruè ægrotum.

615. Irregularitas ex homicidio vel mutilatione proveniens tollitur per Baptismum : ex cap. *Si quis*, dist. 50: et per dispensationem S. Pontificis, qui dispensare potest etiam in irregularitate ex homicidio voluntario, licet ordinariè non deceat, et sic intelligi debet c. *Minor.*, dist. 50.

Episcopi possunt quidem dispensare in omni irregularitate *ex delicto occulto* proveniente etiam *ex delicto occulto* mutilationis voluntariæ, aut homicidii casualis mixti, ut constat ex Concil. Trident. (sess. 24, c. 6); sed ex eodem Concil. (*ib.*) excipi debet ea quæ oritur ex homicidio voluntario, etsi delictum probari nequeat in judicio, quidquid in contrarium dicant nonnulli, ap. S. Liguor. (*ib.*, nº 392). Potest tamen Episcopus dipensare cum homicidâ occulto ut ministret in sacris, si magna urgeat necessitas, et ad Papam recurri non possit. Vide alios casus in *Manuali*, nº 1841, etc.

§ IV.

De irregularitatibus ex defectu.

Octo species irregularitatum ex defectu recensentur.

616. I. Ex defectu animæ : Irregulares ex defectu animæ censentur : amentes, phrenetici, arreptitii, epileptici, illiterati, neophyti.

1º *Amentes* et *phrenetici* : ex cap. *Maritum* 2, dist. 33 Si tali defectu laborans jam ordinatus est, cessante defectu per diurnum tempus, judicio Episcopi poterit ordines susceptos exercere ; si verò nondum sit ordinatus, nunquam ei licebit ordines suscipere casu quo amentia orta fuisset ex causâ permanenti, fundatâ in læsione organorum. Sufficit semel insanivisse ; secus tamen si amentia provenerit ex accidente : v. g., ex vi febris, vulneris ; et postea cessaverit.

2º *Arreptitii* seu *dæmoniaci et epileptici.* : De ipsis pariter

distinguendum inter nondum ordinatos et jam ordinibus insignitos : priores enim veluti perpetuò irregulares habendi sunt. Ita communiter, ex totâ distinct. 33. Vide in *Manuali* de quibusdam casibus, n° 1847, etc.

Si de jam ordinatis quæstio instituatur, cap. *Communiter*, dist. 33, dicit quidem : « Qui (epileptici) et ips « (obsessi) tamdiù erunt ab officii sui ordine et loco suspensi « quousque *unius anni spatio* per discretionem Episcopi « inveniantur ab incursu dæmonis liberati »; sed illud spatium *unius anni* Suarez dicit non esse in usu, et nunc esse relictum prudentûm judicio. Undè si rarò, v. g. semel in mense, aliquis cadat, nec spumet, poterit privatim celebrare, adjuncto sacerdote jejuno, qui missam possit, adveniente morbo, perficere.

3° *Illiterati:* non concordant DD. quid hic sit intelligendum per illiteratos. Tales tamen reputandi sunt, juxta S. Liguor., lib. 6, n° 790, qui linguam latinam saltem non intelligunt. Vide *Manuale*, n° 1851, etc.

In his tribus modò expositis irregularitatibus nec etiam Papa valet dispensare, quia hujusmodi inhabiles sunt jure divino, tàm ad suscipiendum quàm ad exercendum ordinem : cessante defectu, si agatur de illiteratis, cessat omninò irregularitas. Si verò de aliis agatur, cessante defectu ante ordinationem, non potest dispensare Episcopus, quia dispensare non valet in irregularitatibus ex defectu, nisi in duobus casibus de quibus infra; sed posset solvere dubia de iis exorta, vel in iis dispensare.

4° *Neophyti* seu recenter conversi, ex cap. 2, 3, 4, 5, distinct. 61. Juxta Toletum et alios, post decennium neophytus desinit esse irregularis : imò anteà, si Episcopus judicet illum benè moribus profecisse. Non tamen propriè irregulares sunt qui nondum sunt confirmati...

617. — II. *Ex defectu corporis.* Non exstitisse hanc irregularitatem ante quintum sæculum, dicit et probat Collet (*Curs. compl.*, t. 17, col. 234).

Duplici autem ex capite procedit illa irregularitas : vel quia impedit congruum ordinis exercitium, vel quia inducit notabilem indecentiam et horrorem ingerit.

Hinc ex primo capite irregularis est :

1° *Cæcus*, qui nempe omnino visu caret : cap. ult., dist. 55... Si jam sit sacerdos, poterit à S. Pontifice obtinere dispensationem, si constet posse non errare.

Si cuidam desit solùm visus oculi dextri, non est irregularis; secus si sinistri, nisi oculus dexter aptus esset ad legendum canonem sinè magnâ deformitate.

2° *Surdus* : ex can. 7 Apost. Si tamen surditas superveniat, sacerdotio suscepto, non interdicitur sacerdoti celebratio missæ. Communiter docent DD. surdastrum, seu difficulter audientem non esse irregularem.

3° *Mutus* qui non possit loqui, aut verba integra proferre, ita ut nullam possit vocem pronuntiare, quin aliquid omittat, vel nisi cum magnâ difficultate, et idem dici Holzm. de eo qui loquelam penitùs præcipitem habet. Blæsi verò sive balbutientes, aut carentes dentibus, non sunt irregulares, nisi afferant causam risûs aut contemptûs.

4° *Claudus* qui sinè baculo nequit ire ad altare, ex cap. *Nullus Episcopus*, 57, *De Cens.*, dist. 1. Si baculo non indigeat, minimè est irregularis : cap. *Si quis* 19, dist. 55; sicut nec etiam qui habet crura distorta, si in hoc non esset magna difformitas. Irregularis autem est qui indiget pede ligneo, quia in hoc adest magna difformitas. Attamen juxta quosdam, si talis defectus non esset magnus et indecentia reparari valeret, permitti posset celebratio : et in dubio standum judicio Episcopi.

5° Qui caret manu, aut digitis omnibus, aut pollice, irregularis est ex cap. ult. *de corpore vitiato.* Idem dicunt plures, de eo qui caret indice, vel parte pollicis, aut indicis, vel qui habet eos ita debiles ut nequeat hostiam elevare aut frangere. Qui caret tribus posterioribus digitis, etiam est irregularis; non verò si careat tantùm uno digito minori, aut etiam duobus; aut si habeat sex digitos : sextus autem digitus posset abscindi, sinè periculo irregularitatis, et abesset periculum vitæ.

Carens indice potest obtinere dispensationem. Si quis autem jam ordinatus haberet pollicem impeditum, v. g., podagrâ, in casu gravissimæ necessitatis probabiliter posset Eucharistiam ministrare posterioribus digitis. Ita communiter.

6° *Morbus*, non qualiscumque, sed qui exercitium ordinis impediat vel notabile scandalum sive indecentiam afferat : v. g., febris continua, non autem quartana, aut levis; paralysis, aut talis manuum debilitas ut sit periculum effundendi calicem, prout contingit in eo qui manus admodum tremulas habet ; item tussis qui periculosam reddere communionem.

Item irregularis est abstemius qui vinum nequit sumere nisi cum periculo evomendi. S. Liguor., lib. 7, 409.

Ex secundo capite irregulares sunt :

1° Ii quibus deest aliquod membrum (Cap. *Presbyterum*, *De cleric. ægr.*), nempe qui carent naso (Cap. penult., *De corp. vitiat.*), vel habent nimis deformem, valdè demissum aut promissum.

Item si alicui est erutus oculus sive dexter sive sinister, nisi per oculum vitreum reparetur illa deformitas, item qui caret auriculis, nisi capillis aut alio modo defectus occultetur.

2° *Leprosi* : ex cap. *Tua nos, De cleric. ægrot.* Si tamen abesset scandalum, leprosus posset celebrare in loco privato. Sic pariter irregulares sunt qui laborant morbo gallico qui foris appareat ; aut qui habent faciem ex alio morbo valdè maculatam, aut ex quâcumque causâ valdè deformatam.

3° *Monstruosi* : prout habendi sunt qui gibbam valdè enormem habent, ita ut nequeant recto capite stare ; pygmæi, ita breves ut ad risum moveant, præsertim si habeant caput valdè ingens, vel si non possint brachia extendere ad altaris ministerium.

Circa hæc omnia nota quòd si illi defectus accidant ante receptionem ordinum, irregularem reddunt quoad omnes ordines recipiendos : quia cùm omnes ordines sacerdotium respiciant, exclusus à sacerdotio, ab aliis etiam ordinibus repellitur ; si verò illi defectus superveniant ordinibus susceptis, sacerdos non impeditur exercere illos ordines quos valet implere sinè indecentiâ : sacerdos claudus, v. g., potest confessiones excipere ; sic pariter cæcus, et etiam Evangelium cantare (Cap. 7, *De Cleric. ægrot.*).

In hâc irregularitate solus Papa potest dispensare ; Epi-

copi duntaxat possunt declarare in dubio an defectus magnam vel levem afferat indecentiam.

618.—III. *Ex defectu natalium.* Irregulares sunt omnes illegitimi, etiam occulti : ita cap. 1, et fin. *De filiis Presbyter.*

Triplici modo hujusmodi irregulares legitimantur :

1° *Per subsequens matrimonium* : modò tempore conceptionis parentes potuerint validè contrahere ; undè si, mortuâ conjuge, adulter ducat mulierem ex quâ filium habuit, iste manebit illegitimus : ex cap. *Tanta, Qui filii sint legitimi.*

Filii nati ex matrimonio, irrito quidem ob occultum impedimentum, sed bonâ fide existimato valido saltem ab uno ex contrahentibus, tanquam legitimi, juxta sententiam communem haberi debent, ex cap. *Cùm inter* 2, *Qui filii sint legit.* : modò tamen factæ fuerint denuntiationes, aut saltem in eis dispensatum fuerit, et coram parocho et testibus requisitis celebratum fuerit ; hoc locum non habet quando ambo contrahentes, tempore celebrationis matrimonii, erant in malâ fide. Cap. *Cùm inhibitio* 3, § *Si quis, De cland. despons.*

Vide plures alios casus in *Manuali*, nis 1871, etc.

2° *Per professionem religiosam solemnem*, ut colligitur ex cap. 1, *De filiis presbyt.* Sed advertendum est quòd irregularitas *quoad ordines* tantùm tollatur in hoc casu, non verò quoad dignitates, etiam in Religione, v. g., Abbatias, Prioratus, etc.

Aliæ irregularitates non auferuntur per professionem religiosam ; sed Prælati regulares ex privilegio à SS. Pontificibus ipsis concesso, possunt dispensare cum suis subditis, pluribus in casibus.

3° *Per dispensationem pontificiam* : Papa non solùm potest illegitimis dispensationem concedere, sed etiam ipsam legitimationem quæ irregularitatem aufert quoad omnes effectus. Ita communiter.

Episcopus verò potest cum illegitimo dispensare tantùm ad ordines minores et ad beneficium simplex : ex cap. 1 et 2, *De filiis presbyt.*, in 6°, etsi illegitimitas esset occulta.

Idem dicendum est de Capitulo, Sede vacante; et idem proinde de Vicario capitulari.

Quærit. An expositi, quorum parentes ignorantur, habendi sint ut illegitimi?

Resp. Duplicem adesse sententiam : unam affirmantem, quia vehementes sunt conjecturæ expositos esse illegitimos cùm legitimi non soleant exponi; alteram negantem, quia illegitimi non sunt habendi nisi ii quos constat tales esse : quod hìc non contingit, cùm sæpè etiam conjugati filios suos exponant. S. Liguor. (lib. 7, n° 431) vocat probabiliorem hanc secundam sententiam, et affert declarat. Gregor. XIV anni 1590, in gratiam Confraternitatis pro expositis, ubi dicit eos non esse reputandos illegitimos, nisi tales probentur.

Nota quòd quilibet præsumendus sit legitimus donec contrarium probetur; neque quis tenetur credere ipsimet matri, sub juramento asserenti, etiam in fine vitæ, nisi rationibus convincat, vel pater etiam asserat. In hoc sensu pronuntiavit S. Congr. Concil., 27 jun. 1857.

619. — IV. *Ex defectu ætatis.* Irregulares sunt qui non habent ætatem à sacris canonibus requisitam ad ordines recipiendos. Prob. ex Conc. Trid., sess. 23, cap. 12, *De ref.*; et Clement. ultimâ, *De ætate et qualit. ordin.*

Porrò ætas à canonibus requisita est pro primâ tonsurâ, ut saltem sit septennis et polleat usu rationis (Bened. XIV, Bulla *Inter sollicitas*, anni 1745, § 19); pro ordinibus minoribus nulla in jure assignatur ætas : solent tamen conferri, ait idem Bened. XIV (*ib.*), ab anno 7 ad 14; pro Subdiaconatu statuitur annus 22; pro Diaconatu 23; pro Sacerdotio 25. Ita in Concil. Tridentin. (sess. 23, cap. 12): sufficit autem ut annus præscriptus sit inceptus, ut colligitur ex eod. Concil. (sess. 24, c. 12); pro Episcopatu verò requiritur annus 30, et quidem completus; ex Concordato autem inter Leonem X et Franciscum I inito, sufficiebat annus 27, sed ex lege organicâ (art. 14) annus 30 requiritur.

Irregularitas orta ex defectu ætatis cessat quidem, adveniente ætate requisitâ : unde ordinatus, completâ ætate, statim potest ordines exercere; attamen qui ante legitimam ætatem scienter ordinatur sinè dispensatione,

incurrit ipso facto perpetuam suspensionem Papæ reservatam ab exercitio ordinis suscepti, à quâ absolvere non possunt Episcopi, nisi sit occultè contracta (Concil. Trid. sess. 24, c. 6) : proinde taliter ordinatus non potest ordinem susceptum exercere sinè absolutione, etiam postquam ætatem compleverit ; et si exerceat, irregularis fit : sic ordinatus, completâ ætate, potest ordinem susceptum exercere ; si verò antea exerceret, peccaret quidem, sed non incurreret irregularitatem. Suspensio fuit ablata *C. Ap. Sed.*

Episcopus autem ordinans scienter aliquem, ante ipsius legitimam ætatem, suspenditur à collatione omnium ordinum. Ita communiter ex cap. *Vel non est compos*, 14, *De temp. ordin.* — Sed hæc suspensio est ferendæ sententiæ.

Nota quòd ætas computanda sit à die nativitatis, non verò baptismi, uti constat ex cap. 3 et aliis, dist. 77.

Certum est quòd, ætate non completâ, Episcopi nullo modo possint in hâc irregularitate dispensare, etiam ad exercendum ordines ante ætatem susceptos.

620. —V. *Ex defectu sacramenti seu ex bigamiâ.* Bigamia in eo consistit quòd quis cum duabus vel pluribus uxoribus matrimonium contrahat, sive ante sive post baptismum ; tunc adest irregularitas ex defectu sacramenti : quia is, qui duas duxit uxores, non potest aptè significare unionem Christi cum Ecclesiâ unicâ ejus sponsâ. Constat ex toto titulo *De Bigamiâ*; et infertur ex his Apostoli verbis, 1 ad Timoth., c. 3, v. 3 : « Oportet Episcopum unius « uxoris esse virum ».

Non fit irregularis conjugatus aut sacerdos adulterium committens cum aliis.

Triplex distinguitur bigamia, *vera* nempe, *interpretativa* et *similitudinaria.*

Vera est quando quis cum duabus successivè verum contraxit matrimonium, modò utrumque fuerit consummatum, et quidem saltem probabiliter per utriusque seminis commixtionem.

Interpretativa dicitur de eo qui, quâdam juris interpretatione seu fictione, censetur duas habuisse uxores, quam-

vis reverà non habuerit : hocque quadrupliciter contingere potest :

Primus modus, quando quis viduam jam cognitam ducit, etsi invalidè : cap. *A nobis*, ult., *De Bigamiâ*, quamvis non cognoverit.

Secundus modus, quando quis ducit mulierem ab alio corruptam, etsi bonâ fide putasset virginem, et quamvis ipse eam non cognoverit. Ita communis et verior sententia, ex cap. ultimo, dist. 51. Secus esset si quis duceret mulierem à se priùs cognitam.

Tertius modus est, quando quis, etiam penitùs ignorans, cognoscit uxorem postquam illa adulterium commiserit : ex cap. *Si cujus* 11, et cap. *Si laici* 12, dist. 34 : etsi adulterium fuerit occultum et solummodo materiale, ut dicunt Tourn., Elbel, etc.; sed alii contradicunt.

Quartus modus est, quando quis duo contrahit et consummat matrimonia, unum validum et alterum invalidum : ex cap. *Nuper*, *De Bigam.* — Quid si duo matrimonia fuissent invalida ? — Contrahens essetne irregularis ? — De hoc disputatur.

Nota ex Collet (*Curs. compl.*, tom. 17, col. 258), quòd « nusquam ex matrimonio juris (seu validi), aut facti (seu « invalidi) nascitur bigamia vera vel interpretativa nisi ad « copulam ventum sit; undè qui legitimo matrimonio « accipit virginem quam non cognoscit, eâque mortuâ, « ducit alteram quam cognoscit, non est bigamus; sicut « nec ille qui duceret uxorem alterius, nec ab eo nec ab « alio cognitam; quia nec ipse, nec illa, carnem suam « divisit in plures. Cap. 5, *De Bigamiâ.* »

Bigamia similitudinaria est illa quæ contrahitur ex attentatione matrimonii, quamvis invalidi, post votum solemne Religionis vel susceptionem Ordinis Sacri : communiter ad hoc requirunt DD. quòd matrimonium attentatum, etiam consummatum fuerit; quod deducitur ex verbis : *Si posteà uxori fuerit sociatus*. Cap. *Monacho* 32, c. 27, q. 1.

Irregularitas ex Bigamiâ proveniens tollitur : non quidem per Baptismum : cap. ***Si qui viduam*, 13, D. 34; sed** dispensationem S. pontificis, non obstante in-

stitutione apostolicâ (1 ad Timoth., cap. 3, v. 3 et 18) : quia Apostolus jure humano, non divino, hanc instituit.

In Bigamiâ verâ et interpretativâ Episcopi dispensare non valent, neque ad Sacros Ordines suscipiendos, neque ad ministrandum in eis, neque ad beneficia iis annexa : probat. ex cap. *Super eo*, *De Bigam.*

In Bigamiâ *similitudinariâ*, Episcopi possunt dispensare tiam ad ordines sacros suscipiendos et ministrandos, ex ap. *Sanè* 4, *De cleric. conjug.* Et hoc currit etiamsi crimen fuerit publicum : quia hæc irregularitas non provenit ex delicto, sed ex defectu.

621. — VI. *Ex defectu bonæ famæ* : Hæc irregularitas potiùs ex defectu quâm ex delicto vocari debet, cùm infamia non sit aliud quàm defectus bonæ famæ, et incurratur in quibusdam casibus ubi non est delictum proprium.

Duplex distinguitur infamia : alia *juris*, altera *facti.*

« Infamia *juris* ea est, inquit Collet (*Curs. compl.*, tom. « 17, col. 251), quæ contrahitur, seu per sententiam judi- « cis declaratoriam aut definitivam, seu per juridicam rei « confessionem...; infamia verò *facti*, ea est quæ contra- « hitur ipso facto, et antè quamlibet sententiam; et hæc « duplex distinguenda videtur : alia est *legalis*, alia *popu-* « *laris* : infamia *legalis facti* ea est quæ oritur ex solo « facto, sed cui annexa est (per legem) infamia...; infamia « *popularis* ea est quæ incurritur ob crimen quod, licet « infamiâ non notetur in jure, tale tamen est ut, ex pru- « dentûm et bonorum æstimatione, boni nominis amis- « sionem pariat. »

Propositio. — *Omnes infames, sive juris etiam civilis, sive facti, irregulares sunt habendi.*

Propositio constat ex cap. *Infames* 6, q. 1 : in quo enumerantur « omnes quos *sæculi* aut *Ecclesiæ* leges *infames* « pronuntiant ».

Bonacina tamen cum Azor dicit infamiam *facti* inducere quidem irregularitatem ad non suscipiendos ordines, non verò ad non ministrandum in susceptis; *infamiam* verò juris ad utrumque.

Dictum fuit *etiam civilis* : quia omnis infamia civilis habetur ut ecclesiastica, modò reverà proveniat ex crimine.

Porrò infames sunt, ex nostro Codice pœnali, qui sequentibus pœnis plectuntur : « Art. 7. Les peines afflictives « et infamantes sont : 1° la mort; 2° les travaux forcés à « perpétuité; 3° la déportation ; 4° les travaux forcés à « temps; 5° la détention; 6° la réclusion. — Art. 8. Les « peines infamantes sont : 1° le bannissement; 2° la dé« gradation civique. »

Olim in Galliâ infames reputabantur qui erant *décrétés de prise de corps pour un crime dont on ne se justifiait pas* ; sed res aliter se habet sub hodiernâ legislatione.

« Ad incurrendam hanc irregularitatem (ex defectu « bonæ famæ, requiritur, inquit S. Liguor., lib. 7, n° 363, « ut crimen cui annexa est infamia, sit notorium notorie« tate facti, vel juris; — *facti* per publicam famam..; re« quiritur... ut factum... sit ita evidens majori parti viciniæ « seu collegii (ubi ad minus sint decem), ut nullâ possit « tergiversatione celari. Item, ait Viva..., requiri... ut « crimen sit qualificatum, ut hæresis, parricidium, etc., « vel continuatum, ut concubinatus. » Idem exigere videntur Ferraris, v° *Irregularitas*, n° 11, *Sexto*; et Devoti; —econtra Reiffenstuel, lib. 2, tit. 20, n^is^ 31 et 36; Lequeux, n° 499, putant infamiam oriri posse ex omni peccato mortali; citant cap. *Illi qui* 6, q. 1 : quod reverà id dicere videtur.

« Juris (infamia, pergit S. Liguor., *ibid.*) habetur per « confessionem rei, vel per sententiam judicis, saltem cri« minis declaratoriam.

« Crimina autem, quibus de jure annexa est infamia, « sunt : homicidium, perjurium factum in judicio, hære« sis, simonia, sodomia, crimen læsæ majestatis, adul« terium, proditio, rapina, lenocinium, exercitium usu« rarum, invasio Cardinalium vel Episcoporum : item « raptus mulierum seu ad illum cooperatio, duellum (non « tantùm duellantes, sed ipsorum patrini, ex Concilio « Trid., sess. 25, cap. 19), paratio armorum contra pa« rentes, etc. »; addictio ad pœnitentiam publicam. Cap. *Maritum*, dist. 33.

« Item exercitium histrionis cum turpibus repræsenta« tionibus, ita ut non fiat sinè peccato mortali; non autem

« Macellatoris, Carnificis [1], Lictoris et similis generis, cùm « hæc officia benè exerceri possunt sinè peccato. » Ita S. Liguor. (loco citato). Plures tamen alii secus sentiunt : vide Ferraris (vº *Irregularitas*, nº 12, in fine). Sed ab iis sicut ab officio tabernariorum se abstinere debent clerici ; et si non desistant tertiò moniti, vel si reassumant, privilegium clericale amittunt, ex cap. *Diœcesanis* 1, lib. 3 Clement.

Incurri potest hæc irregularitas etiam ob infamiam alterius, « prout incurrunt filii eorum qui damnati sunt ob « delictum læsæ majestatis, filii nati ex matre meretrice..., « filii hæreticorum (licet hoc neget Viva..., sicut negat « etiam de filiis illegitimorum), et etiam nepotes per viam « masculinam ab iis descendentes ; modò tamen sit noto- « rium parentes fuisse hæreticos et in hæresi decessisse [2]. « Ut autem omnes hi irregularitatem contrahant, opus est « ut nati sint post delictum. » — (S. Liguor., lib. 7, nº 363.)

Irregularitas ex infamiâ proveniens tollitur, si sit infamia *facti*, per Baptismum vel per notoriam emendationem, sinè dispensatione.

Ita colligitur ex cap. *Si duo*, causa 35, q. 6, modò emendatio, generatim loquendo, saltem per triennium duraverit. Si verò sit *juris*, non tollitur nisi per dispensationem : attamen Bonacina tenet hanc etiam tolli per baptismum, et Salmant. hoc non improbabile putant.

« Episcopus, pergit idem S. Liguor. (*ibid.*), non potest « dispensare, ut infamis infamiâ facti ad sacros ordines « ascendat : potest tamen ut in susceptis ministret, si cri- « mina sint minora adulterio, et reus egerit pœnitentiam. « Si verò infamia sit per sententiam judicis, potest ab illo

[1] Mores nostri non sinerent ad ordines admitti carnifices ; sed aliundè, ex defectu lenitatis sunt irregulares.

[2] Vide caput *Statutum* 15, *De hæreticis*. Sic habet Clemens VIII in suâ Constit. *Cùm ex injuncto*, 6 oct. 1593 : « Præcipimus... supra « dictas personas quascumque ab hæreticis per paternam lineam ultra « secundum, et per maternam, ultra primum gradum, vel à Judæis « originem trahentes, à sacris ordinibus in posterùm minimè excludas. »

« irregularitas tolli per aliam sententiam quâ reo fama res-
« tituatur...

« Irregularitas ob crimen parentum, vel ob officium « infame tollitur per ingressum in Religionem... »

Regulares ex privilegio Pii IV et S. Pii V possunt dispensare cum suis subditis in hâc irregularitate, sive contractâ ante ingressum in Religionem, sive post : item sive infamia fuerit *juris* sive *facti*, nullâ exceptâ.

Nota quòd collatio beneficii ei facta qui infamis est infamiâ facti, est quidem illicita, prout etiam illicita est ejus electio et præsentatio; sed non est pleno jure nulla, sicuti est quando fuit facta infami infamiâ juris : est enim tantùm à judice irritanda.

622. — VII. *Ex defectu libertatis.* Defectu libertatis irregulares sunt :

1° Servi propriè dicti donec consequantur plenam libertatem. Cap. 1, distinct. 54. De quo vide *Manuale*, n° 1924.

2° Conjugati, nisi uxores consentiant et castitatem voveant : cap. *Conjugatus, De convers. conjug.* : non autem tenentur Religionem ingredi, nisi vir assumeretur ad Episcopatum. Volunt tamen quidam ut Religionem profiteantur præsertim si sint juvenes; sed cap. *Conjugatus* non loquitur nisi de continentiæ professione. — Disputatur verò utrum, post mortem conjugis ad ordines sacros promoti, mulier, quæ simplex votum castitatis emisit, possit validè ad novas nuptias convolare. — Sententia negans habetur ut communior et probabilior à S. Liguor. (lib. 6, n° 812, *dub.* 2).

3° Curiales, id est Curiæ sæculari obligati, facto jura- « mento, vel stipendio : ut judices, advocati, etc., quan- « diù talia officia habent (in cap. 1, 2 et 3, dist. 51, et cap. « unico, *De Oblig. ad rat...*). Excipe tamen, nisi habeant « specialem dispensationem Papæ (aut tacitam concessio- « nem, aut adsit consuetudo), ut quidam clerici in aulis « principum, in causis civilibus, non autem criminalibus « occupati. » S. Liguor., lib. 7, n° 456. Talem in Galliâ existere consuetudinem plurimi contendunt.

4° Milites, saltem quando juramento tenentur : item thesaurarii et depositarii publici, et qui rempublicam admi-

nistrant; item apparitores et similes qui sæva, turpia exercuerunt.

« Certum est illicitum esse clericis exercere officium « tutoris, curatoris (nisi ad id cogantur, ut in Galliâ, à « lege civili), aut procuratoris pupillorum, et qualecumque « aliud officium publici ministerii, ex quo teneantur rationes reddere de justitiâ vel de bonis administratis. Ta- « men... si à clerico suspiciatur administratio post ordi- « nationem, non incurritur irregularitas, cùm hæc non « inveniatur expressa in jure...

« Ut clericus qui hujusmodi officia exercuerit, possit « ordinari, sufficit quòd, depositâ administratione, ido- « neam fidejussionem de gestis præbeat; imò... quòd « reddat rationes, et administrationem deponat, etiamsi « debita non solveret... » (S. Liguor., lib. 3, 838.)

Administratores autem locorum piorum, aut viduarum, aut pupillorum indigentium, qui causâ pietatis tale onus susceperunt, ordinari possunt, etiam ante redditas rationes : ex cap. 1, *Ne clerici*, c. 6, q. 1, et cap. *Pervenit*, causa 2, q. 3.

Non licet clericis procurationem gerere personæ privatæ sæcularis non miserabilis, cum obligatione reddendi rationes, ut habetur ex cap. *Sed nec* 4, *Ne clerici, vel mon...* Non tamen dicitur quòd tunc clericus fiat irregularis.

Quidam apud Collet (*Curs. compl.*, tom. 17, col. 249) excipiunt si « jàm ipsis actio seu lis mota fuerit, aut subsit « suspicio doli ». Alii dicunt quòd tunc irregularitas per Episcopum possit relaxari.

Notat (autem) Bened. XIV *Quæst. canon.* 449, S. Congr. Concil. declarasse eum, qui solvendis creditoribus impar, cessit bonis suis, non esse ordinandum: partim, ut videtur, propter quamdam infamiam, partim quia si redierit ad pinguiorem fortunam, erit obnoxius reddendis ratiociniis.

628. — VIII. *Ex defectu lenitatis*: Duplici modo contrahitur irregularitas ex defectu *lenitatis*; qui modi explanantur in propositionibus sequentibus :

PROPOSITIO 1. *Irregulares sunt ex defectu lenitatis, qui manu propriâ in bello justo offensivo occidunt vel mutilant.*

Probatur ex cap. *Petitio tua, De homicidio voluntario*: quia Ecclesia abhorret à sanguine.

Dicitur 1° *Qui propriâ manu occidunt vel mutilant*: undè irregularis non esset clericus exhortans ad fortiter pugnandum in bello justo etiam offensivo ; secus tamen si ad occidendum hunc vel illum in particulari, licet probabiliter in hoc contradicant Salmant., ap. S. Liguor., lib. 7, n° 460: quia cap. *Petitio tua, De homicidio*, loquitur tantùm de *occidente* vel *mutilante*, non verò de exhortante. Idem est dicendum de duce exercitûs, tubicine, etc., sed addit S. Liguor. (lib. 7, 459), *Clericus in sacris vel beneficiatus* militans in bello, fit irregularis, si aliquando sclopum adhibuerit in aliquo conflictu, etsi juraret nullum læsisse.

Dicitur 2° *In bello justo*; nam, si bellum esset evidenter injustum, non tantùm qui propriâ manu occiderent vel mutilarent essent irregulares, sed omnis exercitus et quicumque huic fuisset cooperatus : sed illa irregularitas est *ex delicto*.

Dicitur 3° *In bello offensivo* : si enim bellum esset merè *defensivum*, non fieret irregularis, etiam qui occideret : ex cap. 2, *De Immunit. eccles.*, et Clement. unica, *De homicidio*. Dicitur *merè defensivum* : nam si ad prælium sponte milites venirent animo præliandi, bellum non esset merè defensivum, et incurreretur irregularitas.

A fortiori non fit irregularis qui mutilat vel occidit in defensionem inculpatam honoris, vitæ, castitatis, et etiam proximi, cum de iis sileat jus irregularitatem constituens.

Propositio 2. — *Irregulares fiunt qui, in judicio justo, ad mortem vel mutilationem cooperantur voluntariè, activè, efficaciter et proximè, per actionem ex naturâ suâ ad id ordinatam.*

Probatur ex Clement. unicâ, *Si furiosus, De homic.*, etc., cap. *Clericis*, cap. *Sententiam, Ne clerici vel mon.*, et cap. *Ex litteris, De excess. Prælat*, etc.

Dicitur 1° *In judicio justo* : si enim manifestè injustum esset judicium, irregulares ex delicto fierent qui modo enuntiato cooperarentur ad mortem aut mutilationem.

Dicitur 2° *ad mortem aut mutilationem* : non enim sufficeret verberatio etiam usque ad sanguinem.

Dicitur 3° *Qui cooperantur* : irregulares enim fiunt omnes qui ad sententiam sanguinis concurrunt, nempè :

1° Judices eorumque assessores, non autem domini temporales, etiam ecclesiastici, aliis committentes hujusmodi causas : cap. ult., *Ne clerici vel mon.*, in 6°, nisi ipsimet juberent ut judex aliquem determinatum ad mortem damnaret, vel sententiam exsequi facerent.

2° Testes voluntarii seu liberè se offerentes ad testificandum contra reum, etsi protestentur se non intendere sententiam sanguinis. Si verò coacti sint ad ferendum testimonium (prout in Galliâ fieri solet), excusantur ab irregularitate; judices verò et alii ministri justitiæ non habentur ut *coacti*, cùm saltem voluntariè officium suum susceperunt.

3° Item irregulares fiunt accusatores vel denuntiatores petentes vindictam, si agatur de crimine digno sententiâ sanguinis. In Galliâ autem officium accusatoris impleri nequit nisi à Procuratore publico (seu Imperiali). Clerici autem in sacris aut beneficiati, si accusent sinè justâ causâ ; aut si, cum causâ sufficienti, accusent sinè protestatione quòd non intendant pœnam sanguinis, præter irregularitatem quam incurrunt, peccant mortaliter.

Minimè tamen irregularis efficitur accusator, sive laicus sive clericus, qui accusat ad præcavendum aut resarciendum proprium damnum, factâ præfatâ protestatione, etsi hæc sincerè non fieret, modò ante sententiam fiat C. *Prælatis*, *De homicid.*, in 6°. Hujusmodi protestatio suffragatur tantùm in causâ propriâ, non alienorum, nisi sint propinqui usque ad quartum gradum, vel nisi sit causa propriæ ecclesiæ.

Item irregulares fiunt : notarius sententiam scribens quod tamen à quibusdam negatur ; ministri exsequentes ; lictores reum comprehendentes, etc. (S. Liguor., lib. 7, n° 461). — An verò *jurati* (in Galliâ) fiant irregulares disputatur : sed cùm *jurati* ex art. 396, *Code d'Instruct. criminelle*, nequeant se abstinere, de iis est pronuntiandum sicut de testibus.

Dicitur 4° *Voluntariè seu scienter et liberè* : undè furiosus, infans, dormiens, ebrius, etc., si occidant, non fiunt irregulares. — Clement. unica, *De homicidio.*

Dicitur 5° *Efficaciter* : undè assistens supplicio non fit irregularis, si suâ præsentiâ in illud non influat. Ita communissimè. Attamen cap. *Sententiam, Ne clerici vel monachi*, vetatur clericis interesse hujusmodi suppliciis.

Dicitur 6° *Proximè*: undè irregulares non fiunt qui gladios faciunt aut vendunt; legislatores leges capitales condentes.

Dicitur 7° *Per actionem ex naturâ suâ* : undè judices ecclesiastici degradatum tradentes brachio sæculari, non fiunt irregulares.

Ex cap. *Sententia sanguinis, Ne cler. vel mon.*, vetitum est clericis in sacris constitutis, vel beneficiariis et omnibus regularibus, se intromittere in causam sanguinis, judicando, testificando, exsequendo, etc., ideòque mortaliter peccant, si quomodolibet ad exsecutionem hujusmodi sententiæ adjuvent.

Veriùs Episcopi, in hâc irregularitate, licet fuerit occulta, non possunt dispensare : quia Concil. Trident. loquitur tantùm de irregularitate *ex delicto occulto.*

Irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur ex occisione et mutilatione antè baptismum commissis; quia jura de solis baptizatis loquuntur : cap. 8 et 61, dist. 50. Ita communiter. Vide alia in *Manuali*, nis 1932-1953.

ART. II.

DE CONDITIONIBUS POSITIVIS AD DIGNAM RECEPTIONEM VEL DIGNUM EXERCITIUM ORDINUM.

624. Non tantùm à vitiis aut variis impedimentis immunes esse debent qui cupiunt ad ordines promoveri, sed etiam plures alias adimplere debent conditiones, sive internas sive externas.

1. Conditiones internæ sunt præsertim vocatio divina, vitæ probitas seu sanctitas præcellens, recta intentio.

1° *Vocatio divina* : Quàm necessaria sit hujusmodi vocatio patet ex SS. PP. et ex ipsis Scripturis divinis : dicit

enim Apostolus ad Hebræos, cap. 5, v. 4 : « *Nec quisquam « sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam « Aaron*, etc. » Vide insuper S. Joann., c. 15, v. 16 : « *Non vos me elegistis?* » etc.

Anno 1829, aug. 27, Sacra Pœnitentiaria respondit non esse cogendum ad suscipiendos ordines clericum, qui, licet à suis superioribus electus, et à suo confessario dignus judicatus sacro ministerio, obtemperare illorum monitis renuit, causâ humilitatis, vel timore periculorum; nec etiam cogendum censuit diaconum ad suscipiendum presbyteratûs ordinem, *etsi à superioribus eligatur tanquam aptissimus, et à confessario dignus judicetur.*

2° *Vitæ probitas seu sanctitas præcellens :* Non solùm status gratiæ requiritur in eo qui vult ad ordines ascendere, sed insuper necesse est ut in gratiâ sit jam probatus; unde habituatus alicui vitio, præsertim turpi, etsi sufficienter dispositus ad recipiendam absolutionem, non ideò esset dispositus ad ordines recipiendos. Vide hoc multiplici argumento probatum à S. Liguor. (lib. 6, n[is] 64-77).

Quapropter Concil. Trident., ordinantes alloquens (sess. 23, c. 12), sic ait : « Sciant Episcopi debere ad hos ordines « assumi dignos duntaxat et quorum probata vita senec« tus sit » ; juxta illud (Sap., c. 4, v. 9.), *Ætas senectutis vita immaculata.* Hinc Apostolus (1 Tim., 3) prohibet ordinari neophytos, id est (ut explicat D. Thomas), qui non solùm ætate neophyti sunt, sed et qui neophyti sunt perfectione. Quapropter idem S. Doctor... (*Suppl.*, q. 35, art. 1, ad 3) ait : *ad idoneam exsecutionem ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens.*

3° *Recta intentio :* « Nimirum, inquit S. Liguor. (lib. « 6, n° 802), desiderium vacandi divinæ gloriæ et saluti « animarum, non autem, ut ait D. Bernardus (*Declam. « in Evang. Ecce nos*, etc.), *honorem quærendi proprium, « aut corporis voluptatem; quæ sua sunt, non quæ J. C.* »

II. Quoad *conditiones externas*, quinque potissimùm requiruntur in promovendis ad ordines, nempe :

625. — I. *Ordinatio fieri debet à proprio Episcopo.* Regulariter Episcopus tenetur suos subditos per se ordinare, nisi sit impeditus ex causâ justâ : ut constat Trident.

(sess. 23, cap. 3). Nullus Episcopus debet alterius subditos ordinare sinè expressâ illius licentiâ : præsumpta tamen ratihabitio, non de futuro sed de præsenti, probabiliter potest admitti, juxta S. Liguor. et alios, saltem sinè gravi culpâ (lib. 6, n° 789).

626. Quærit. 1° Quisnam sit proprius Episcopus quoad susceptionem ordinum ?

Resp. Quadruplici modo Episcopum posse esse proprium quoad ordines conferendos : 1° ratione *originis*, 2° *domicilii*, 3° *beneficii*, 4° *commensalitatis.*

Pro tribus prioribus modis, probat. ex cap. *Cùm nullus* 3. *De temporib. ord.*, in 6°.

Pro posteriori modo, probatur ex Concil. Trident. (sess. 23, c. 9, *De ref.*). Hæc omnia plenè confirmantur et explicantur ab Innocentio XII, in Constit. *Speculatores.*

Præfatam disciplinam circa Episcopum proprium quoad ordinationem, observatam fuisse etiam in Galliâ, constat ex Collatore Andegav. (*Confér. de mai*, 1709, q. 3) ubi legitur : « En France... l'Évêque du lieu de la naissance... « ne passe pas seul pour le propre Évêque, par rapport à « l'ordination ; et l'on n'a point donné l'exclusion à « l'Évêque du bénéfice, ni à celui du domicile »: quod deinde probat multis Conciliis Provincialibus et synodalibus statutis.

Quædam hic notanda sunt :

1° Quoad *Episcopum originis* : talis non est habendus Episcopus loci in quo quis natus est accidentaliter : v. g., occasione itineris, dum pater ejus alibi habebat domicilium : quia tunc proprius Episcopus est originis Patris, ut constat ex Constit. modò citatâ Innoc. XII *Speculatores*, § 4, nisi pater posteà in loco ubi initiandus natus est, contraxerit domicilium (*ib.*, § 5).

Non est ergo hodiè ampliùs attendendus Episcopus loci ubi quis baptizatus fuit, nisi tamen agatur de Judæis, Turcis et Paganis, qui ordinandi sunt ab Episcopo loci in quo fuerunt baptizati, ut constat ex Constitutione *Cupientes* Pauli III, anno 1542.

Quoad expositos, ut originis haberi debet Episcopus loci ubi facta fuit expositio, vel loci nativitatis si sciatur.

Ex Jure Romano ab Ecclesiâ admisso, domicilium in quo paternus avus natus est, potest esse domicilium originis nepotis, modò iste conceptus saltem fuerit, avo adhuc vivente.

2° Ut Episcopus legitimè aliquem ordinare possit ratione domicilii, requiritur ut ordinandus, alibi natus, domicilium ità stabiliter in diœcesi hujus Episcopi statuerit, « ut vel per decennium saltem in eâ habitando, vel majorem rerum ac bonorum suorum partem cum instructis ædibus in locum hujusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuò ibidem permanendi animum demonstraverit » (quasi-domicilium ergo non sufficit ad ordines alicubi recipiendos) ; « et nihilominus ulterius utroque casu, se verè et realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet. » Ita Constit. Innoc. XII modò citata, § 5.

Additur in eâdem Constit. (§ 6) : « Si quis tamen à propriæ originis loco in eâ ætate discesserit quâ potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii suæ originis testimoniales litteras... afferre debebit, ac de illis expressa... mentio in susceptorum ordinum litteris facienda est. »

Quando autem quis duplex domicilium habet, duplex est ejusdem Episcopus domicilii.

3° Ut quis possit ordinari titulo beneficii, requiritur ut beneficium *actu* possideat, quod *de se*, detractis oneribus, sufficiat ad congruam ipsius sustentationem sinè supplemento patrimonii.

4° Initiatus tonsurâ vel minoribus à proprio Episcopo, non potest ulteriùs ordinari ab alio, titulo beneficii, nisi exhibitis priùs litteris testimonialibus Episcopi, tàm originis quàm domicilii, super suis natalibus, ætate et moribus (Constit. *Speculatores*, § 3).

Item ordinans titulo familiaritatis debet exigere litteras testimoniales Episcopi originis et domicilii.

5° *Episcopus originis* sive domicilii potest à suis subditis, etiam cum suâ dimissoriâ ab alieno Episcopo ordinatis, petere ut intra aliquod tempus exhibeant ordinum suscep-

torum testimoniales, in quibus inseratur observata esse quæ in hâc Bullâ (*Speculatores*) præscribuntur; aliàs potest eos suspendere ab exercitio suscepti ordinis.

6° Qui in unâ diœcesi est natus, in alterâ habet domicilium, in tertiâ beneficium, à quovis trium illorum Episcoporum potest ordines vel dimissorias accipere. Dummodò non in fraudem fiat, prout adjecit S. Congr. Conc. in *Fundanâ*, 27 febr. 1666; aut nisi adscriptus fuerit Ecclesiæ, vel obtinuerit beneficium cujus servitium exigit personalem residentiam.

7° Episcopus ordines conferens alienis, sinè proprii Episcopi licentiâ, suspenditur per annum à collatione ordinum sic collatorum, vel à collatione tonsuræ, si tonsura tantùm fuerit data; — ordinati verò suspenduntur, quoadusque cum eis dispensetur per proprium Episcopum, et si censuram violent, irregulares fiunt; possunt insuper privari suis beneficiis. Ablata cens, quoad ordinatos. C. *Ap. Sed.*

Scienter ordinatus cum falsis dimissoriis, incurrit ipso facto suspensionem Papæ reservatam. Item ablata C. *Ap. Sed.*

627. Quærit. 2° Quis valeat litteras dimissoriales concedere?

Resp. Ultra Romanum Pontificem, qui has litteras potest omnibus concedere, quilibet Episcopus, licet extra diœcesim existens, modò fuerit confirmatus et canonicè possessionem diœcesis inierit, potest etiam easdem concedere, suis tamen subditis: sive is sit Episcopus originis, sive domicilii, sive beneficii, textu expresso, cap. *Cùm nullus* 3, *De temp. ordin.*, in 6°. Potest etiam Episcopus dimissorias concedere suo familiari triennali.

Dimissoriæ ab Episcopo concessæ non expirant per ipsius mortem, sed tantùm per earum revocationem, vel elapso tempore pro quo concessæ fuêre. Secundùm usum in Galliâ vigentem, eæ durant per annum.

Quærit. 3° Quid exprimi debeat in litteris testimonialibus pro ordinibus suscipiendis?

Resp. Duplicis generis esse litteras testimoniales: alias nempe quæ clericis iter facturis conceduntur, in quibus exprimitur quidem eos esse bonis moribus nullâque censurâ esse irretitos, sed in iis nihil dicitur de eorum idonei-

hate ad suscipiendos ordines quibus carent; alias e contrà in quibus insuper exprimitur illas dari intuitu ordinum recipiendorum ab impetrantibus : porrò quando de jure requiruntur litteræ testimoniales ut quis valeat ordinari, necessariæ sunt posterioris speciei, ex S. C. C. 8 Aug. 1733. Episcopus vero ordinans « etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque ordinarii ejus loci litteris testimonialibus, suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso jure » incurrit ex const. *Apost. Sedis.*

An Episcopus possit aliquando ordinationem et dimissorias subdito recusare, vide *Manuale*, n[is] 1987, etc.

A quonam regulares ordines et litteras dimissoriales recipere debeant, vide in nostro *Manuali*, n[is] 1990, etc.

628. — II. *Necessarius est titulus in promovendis ad ordines.* Per titulum intelligitur propriè Ecclesia cui ordinatus, etiam prioribus sæculis ascribebatur, in quâ sustentationem habebat, quæque beneficium debuit esse post eorum institutionem.

In defectu tituli hujusmodi, admissus fuit sæculis Ecclesiæ posterioribus, titulus patrimonii pro sæcularibus, et pro religiosis titulus paupertatis. Unde hæc statuuntur :

Ad legitimam sacrorum ordinum susceptionem requiritur canonicus sustentationis titulus, nempè beneficium pacificè possessum, vel in ejus defectu patrimonium sufficiens ad honestam sustentationem, aut paupertas religiosa.

Ita communiter ex *Pontificali Romano*, de ordin. subdiaconi, et ex Trident. (sess. 21, c. 2), ubi datur ratio hujus dispositionis, videlicet : ne *cogantur clerici cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere.*

Ad Episcopum pertinet determinare quid requiratur ad sufficientiam beneficii. De quo vide *Manuale*, n. 2001, etc.

Ordinatus ad titulum beneficii nequit illud resignare, « nisi factâ mentione quòd ad illius beneficii titulum sit « promotus ; neque ea resignatio admittatur nisi constito « quòd aliunde vivere commodè possit, et aliter facta « resignatio nulla sit. » (Concil. Trident., sess. 21, cap. 2.)

« Ordinarius qui admisit resignationem factam ab ali-

« quo presbytero, qui nihil aliud præter illud beneficium « habebat, undè commodè sustentari possit, tenetur eum « alere. » S. C. Conc.

Quoad titulum *patrimonii* vel *pensionis*, observandum est: 1° quòd sic ordinari nequeunt, « nisi illi quos Episco- « pus judicaverit assumendos pro *necessitate* vel *commodi-* « *tate* Ecclesiarum suarum; eo quoque priùs perspecto, « patrimonium illud vel pensionem verè ab iis obtineri, « taliaque esse quæ eis ad vitam sustentandam satis sint. » (Conc. Trid., sess. 21, cap. 2.) — Non potest quis ordinari ad titulum propriæ industriæ.

Patrimonium illud vel pensio, sinè licentiâ Episcopi, alienari aut extingui, vel remitti nullatenus potest, etiamsi beneficium sufficiens postea sic ordinatus obtinuerit, nisi hoc beneficium titulo patrimonii subrogatus ab Episcopo fuerit, vel aliundè habeat unde vivere possit. Colligitur ex Conc. Trident. (*ibid.*), et firmatur variis Decis. S. Congr.

Quoad *titulum paupertatis religiosæ*, dicendum quòd soli verè *professi* possint hocce titulo ordinari : unde novitii et qui non sunt propriè religiosi professi, nequeunt ordinari sinè titulo beneficii, vel patrimonii aut pensionis : constat ex *Pontificali*, etc.

Excipiendi sunt tamen scholastici et Patres formati Societatis Jesu, qui, absque titulo, de licentiâ Generalis Præpositi ordinari possunt, licet sola vota simplicia emiserint, quibusque, si à Societate dimittantur, nulla debentur alimenta nec à Societate, nec ab Episcopo à quo ad sacros ordines fuerunt promoti.

629. Quærit. 1° An in Galliâ et Belgio Episcopis liceat ordinare sæculares absque titulo canonico?

Resp. Invaluit apud nos, prout etiam in Belgio, consuetudo admittendi ad ordines absque titulo aut patrimonio. Tolerata videtur à S. Sede. Vide nostrum *Manuale*, n[is] 2009, etc.

In art. 26 Legis Organicæ dicitur : « Ils ne pourront (les « Évêques) ordonner aucun ecclésiastique, s'il ne justifie « d'une propriété produisant au moins un revenu annuel « de 300 fr. » Sed hic articulus fuit revocatus per artic. 2 decreti 28 febr. 1810.

630. Quærit. 2° Quas pœnas incurrant tàm ordinantes quàm ordinati absque vero titulo ?

Resp. 1° Scienter Ordinantes, vel dimissorias concedentes sinè titulo *certo,* ipsorumque Successores, etiam Capitulum, Sede vacante, sic ordinatis providere tenentur donec obtineant beneficia ecclesiastica sufficientia. Cap. *Cum secundum*, 10, *De Præb.*; cap. *Recipimus*, *De ætat. et qual. ordin.* Suspensionem vero per triennium a collatione ordinum incurrunt, ex Const. *Apost. Sedis*, aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii, cum pacto ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta. Ad nihil autem tenentur Ordinantes: 1° si debitam diligentiam adhibuerint ut verus esset titulus; 2° si clericus possit aliundè vivere etiam ex honestis laboribus, vel si habeat patrem divitem.

Resp. 2° Pœnâ suspensionis feriuntur clerici sinè titulo vero ordinati, juxta saltem probabiliorem sententiam : de quo vide nostrum *Manuale*, n° 2018. Ablata est censura.

Clerici titulum post ordinationem alienantes graviter quidem peccant, censuram tamen non incurrunt, quia de eo jus omninò silet.

631. — III. *De necessitate Ordines recipiendi ordinatè et non per saltum* : Inferior ordo ante superiorem recipiendus est; aliàs non solùm graviter peccatur, sed etiam incurritur suspensio ab exercitio ordinis suscepti, si sit sacer, quousque Episcopus dispenset : ex cap. unico, *De cleric. per saltum ord.*, et Conc. Trid., sess. 23, c. 14, in fine. Si autem minores ordines ante tonsuram reciperentur, adhuc mortaliter peccaretur, sed tunc non incurritur suspensio. De dictâ suspens. silet C. *Ap. Sed.*

« Si verò quis reciperet Episcopatum ante sacerdotium, « invalidè susciperet, ut docent Suar., Sanch. et alii com« muniter. Si autem quis susciperet sacerdotium ante alios « ordines, posset quidem Episcopus fieri et validè hic « suum munus exerceret, non tamen licitè, ante suscep« tionem ordinis omissi. » S. Liguor., lib. 4, n° 793.

« Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Epis« copus ex legitimâ causâ possit dispensare », ait Trident., sess., 24, c. 14, in fine.

Si ministraverint, irregulares effecti sunt.

632. — IV. *De loco et statis ordinationum diebus ac de interstitiis.* — *Circa locum* : 1° Episcopo licet ordines conferre tantùm in propriâ diœcesi, nisi licentiam habeat Ordinarii, vel Abbatis exempti.

2° In Cathedrali Ecclesiâ, vocatis præsentibus Canonicis, ordinationes sacrorum ordinum publicè celebrandæ sunt. Si autem in alio diœcesis loco peragantur, dignior, quantùm fieri poterit, ecclesia adeatur, et adsit clerus loci. (Trid., sess. 23, c. 8, *De Reform.*)

633. *Circa statos ordinationum dies* : 1° Prima tonsura conferri potest, quocumque die, horâ et loco. Vide *Pontificale.*

2° Si ordines minores conferantur uni aut duobus aut saltem paucis, non per modum generalis ordinationis, conferri possunt singulis dominicis et diebus festivis (etiam suppressis) de præcepto, sed in mane tantùm. Ita ex Urbano VIII, Congr. Conc., et S. C. Rit., 12 nov. 1851.

3° Si minores ordines per modum generalis ordinationis conferantur, iisdem diebus conferri debent ac solent majores ordines. Non requiritur ut Ordinans et ordinati sint jejuni. Conferri possunt extra *missarum solemnia.* Ita *Pontificale.*

Si ordinatio fieri vel perfici non possit sabbato, inquit S. Liguor., lib. 6, n° 796, continuari potest die Dominicâ sequenti, modò servetur jejunium ecclesiasticum, non tamen naturale, id est, nullâ cœnâ factâ, tàm ex parte ordinantis quàm ex parte initiandi.

4° Ordines majores conferendi sunt solummodo Sabbatis Quatuor Temporum, Sabbato ante Dominicam Passionis et Sabbato Sancto, nisi obtenta fuerit à S. Sede licentia illos extra tempora à jure præscripta conferendi.

Intra missarum solemnia, quæ ab ipso Ordinante celebrari debent, conferendi sunt præfati ordines majores. Ita *Pontificale.* Si secus fiat, tàm Ordinans quàm ordinati graviter peccant, gravique pœnâ plecti possunt, sed nullam pœnam ipso facto incurrunt.

Quando fit ordinatio extra tempora à jure præscripta, legi debet Mandatum Apostolicum vi cujus fit ordinatio. Ita *Pontificale.*

5° Duo ordines sacri, eodem die, conferri nequeunt. (Conc. Trid., sess. 23, c. 13, *De reform.*) — Eâdem die conferri non possunt ordines minores et subdiaconatus, nisi adesset consuetudo, quam probare Episcopo incumbit ut pœnis non subjaceat.

6° Episcopi consecratio fieri potest quâvis die Dominicâ, ex cap. *Ordinationis*, et cap. *Quod die*, dist. 75. Diana addit, ex *Pontificali*, posse etiam fieri in Natalitiis Apostolorum. De aliis diebus festivis controvertitur.

7° Ordines conferri possunt extra tempora à jure præscripta, ex privilegio S. Pontificis; talique privilegio gaudent regulares; proinde absque indulto novo tutè possunt ordinari extra tempora à jure determinata; nititur hoc privilegium concessione factâ à Bened. XIII; sed ordinatio probabiliùs fieri debet diebus festivis de præcepto. Sed de hoc vide *Manuale*, n° 2033.

634. *Circa interstitia:* 1° Etsi jure inter minores ordines servanda sint interstitia, tamen non fuit determinatum quanta illa esse debeant : quidam putant sufficere intervallum de unâ ordinatione ad aliam ; alii dicunt sufficere de uno festo ad aliud.

Conveniunt DD. levem sufficere causam ut Episcopus in hoc dispensare valeat : imò observari potest generalis consuetudo illos ordines eodem die conferendi, probabiliùs tonsuram simul cum aliquo minori ordine conferri potest, quia tonsura non est ordo.

2° Inter postremum minorem ordinem et subdiaconatum, annus interponi debet, *nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat.* Concil. Trid., sess. 23, c. 11.

3° Inter subdiaconatum et diaconatum, annus item interfluere debet, *nisi aliud Episcopo videatur.* (Trident., sess. 23, c. 13.)

4° Inter Diaconatum et Presbyteratum, annus pariter est interponendus, *nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem, aliud Episcopo videretur.* (Trid., *ib.*, c. 14.)

Potest autem Episcopus in interstitiis dispensare, ex causis modò gravioribus modò levioribus, prout colligi potest ex verbis supra relatis Conc. Trident. ; sed dispen-

sare tantùm potest cum suis subditis, non cum alienis.

Dispensare cum regularibus ad Episcopum pertinet, non verò ad eorum Prælatos; quorum tamen judicio stare tenetur Episcopus, si Prælati asserant adesse justam causam omittendorum interstitiorum. Idem possunt Vicarius Generalis et, Sede vacante, Vicarius Capitularis.

Nota quòd adesse meritò censeatur *Ecclesiæ necessitas*, quoad omittenda interstitia, quando deest sufficiens presbyterorum numerus; *utilitas* autem, quando presbyteri jam ordinati, etsi numero sufficientes, parùm tamen idonei sunt, dum promovendus vir est præstantis doctrinæ et maturæ ætatis.

635. Quærit. Quasnam pœnas incurrant tàm Episcopus ordinans quàm ordinati, non observantes locum et tempus ordinationis, aut interstitia à jure præscripta?

Resp. 1° Episcopum, qui in diœcesi alienâ ordines confert, ipso facto suspensionem ab exercitio pontificalium incurrere; ordinatum verò suspensione ab exercitio ordinis suscepti ipso pariter facto constringi (Trid., sess. 6, c. 5). Hoc tamen rectè dicunt Salmant. cum Bonac., etc., non intelligi de collatione primæ tonsuræ, cùm hæc sinè pontificalibus conferatur. Idem asserit Phillipps (*Droit ecclés.*, tom. 1, p. 469) et Hallier (*Cursus complet.*, tom. 24, col. 1381) de minoribus ordinibus.

Resp. 2° Qui ordines, extra tempora à jure præscripta, sinè licentiâ S. Pontificis confert, suspensionem ferendæ sententiæ à collatione ordinum sic collatorum simul et superiorum incurrit. Cap. *Sanè*, *De temp. et qual. ord.*

Clericus *scienter* ad sacros ordines promotus extra tempora, sinè debitâ dispensatione, ipso facto fit suspensus; et si ministret, irregularis efficitur : à quibus pœnis absolvere vel in eis dispensare posset Episcopus, si delictum sit occultum; si verò sit publicum, an tunc sit recurrendum ad Sed. Apost. controvertitur. Ablata est susp. C. *Ap. Sed.*

Resp. 3° Qui duos ordines sacros confert eâdem die, etiam regularibus, suspensionem à collatione ordinum incurrit. Sed disputatur an hæc suspensio sit latæ vel ferendæ sententiæ. De eâ silet C. *Ap. Sed.*

Qui recipit duos ordines sacros, eodem die,

diebus continuatis extra tempora, sinè licentiâ, suspensus est ab ultimo; et plures DD. sustinent eum esse quoad utrumque suspensum. Suspensio hæc S. Pontifici reservatur. Ablata est susp. C. *Ap. Sedis.*

Qui, eâdem die, quatuor minores ordines simul cum subdiaconatu susciperet, peccaret quidem graviter, nisi adesset consuetudo in contrarium; sed probabiliùs suspensionem non incurreret, quia de eo jura silent. Irregularis tamen fieret quoad superiores ordines suscipiendos: ex cap. 2, *De eo qui furt.*

Conferens, eâdem die, ordines minores et subdiaconatum, nullas pœnas incurrit ipso facto.

Non observans interstitia, peccat quidem graviter, sed probabiliùs suspensionem non incurrit.

636. — V. *De examine et proclamationibus ordinandorum.* I. *Quoad examen* : 1° Certum est Episcopum, antequam subditos suos ordinet, teneri, per se vel per alios, diligenter eos examinare, non tantùm circa doctrinam, sed etiam quoad genus, personam, ætatem, mores et fidem, nisi sint saltem licentiati, vel nisi aliunde sit certus de illorum idoneitate per propriam notitiam vel communem opinionem.

2° Examen illud peragere debet non solus, sed sibi adscitis ad id peritis et idoneis viris, ut vult Conc. Trident. (sess. 23, c. 7). — Ad idem examen tenetur Episcopus, etiam casu quo per semetipsum subditos non ordinat, sed ad alium Episcopum eos dimittit ordinandos.

3° Quando verò Episcopus ordinat subditos alienos nientes cum debitis dimissoriis, ad præfatum examen on tenetur, quia ordinandi supponuntur sufficienter examinati et approbati; posset tamen eos iterùm examini subjicere.

4° Certè, si velit, Episcopus potest religiosos, antequam illos ordinet, examinare (Conc. Trid., sess. 23, c. 12); sed potest etiam eos sinè examine ordinare, acquiescendo testimonio suorum Prælatorum.

637. Quærit. Qualis scientia requiratur ad susceptionem ordinum ?

Resp. 1° Promovendi ad primam tonsuram fidei docu-

menta edocti esse debent, et scire legere et scribere. (Trid., sess. 23, c. 4, *De ref.*)

2° Initiandi ad minores ordines saltem linguam latinam intelligere debent. (Trid., sess. 23, c. 11, *De ref.)*

3° Ad subdiaconatum et diaconatum assumendi debent in litteris et in iis quæ ad ordinem exercendum pertinent esse instructi (Trid., *ib.*, c. 13). Licitè autem potest ordinari subdiaconus, vel admitti ad beneficia, licet adhuc nesciat ordinare suum officium, si probabiliter præsumi potest de brevi ipsum instructum iri, et promittit.

4° Pro initiandis ad sacerdotium, vult Conc. Trident., *ib.*, c. 14 et 25, *ut ipsi, ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium ad salutem, ac ad administranda sacramenta, diligenti examine... idonei comprobentur.*

Circa hæc adverte « quòd esto Episcopus licitè possit « petentes ordinare, si eam afferant scientiam quam Tri« dent. requirit, per hoc tamen non ideò ei prohibetur « quominus majorem exigat scientiam à suis subditis, « maximè si illi ordinentur ad ecclesiam amplæ civitatis : « quia Concilium... non prohibuit, quin Episcopi majo« rem scientiam requirant, nisi necessitas loci aliud om« ninò postularet. » S. Liguor., lib. 6, n° 792.

Benigniùs agendum est cum iis qui Religionem professi sunt vitæ contemplativæ, ut sunt Camaldulenses, Carthusiani et similes.

« Commune est inter DD. sufficere quòd isti sciant le« gere (seu intelligere) linguam latinam et canere, ac ea « quæ pertinent ad sacrificium...

« Difficultas an idem dici valeat pro religiosis... qui « sunt ad vitam activam destinati? Negant Ledesma..; « sed communissimè affirmant Salmant... Ratio quia si « alia (necessaria) ignorent, possunt postea ex suis ea ad« discere. » S. Liguor., lib. 6, n° 791.

638. — II. *Quoad proclamationes ordinandorum*, hæc statuit Trident., sess. 23, c. 5, *De ref.* : « Qui ad singulos « majores (ordines) erunt assumendi, per mensem ante « ordinationem, Episcopum adeant, qui parocho aut alteri « cui magis expedire videbitur, committat ut, nominibus « ac desiderio eorum qui volunt promoveri publicè in

« ecclesiâ propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, « ætate, moribus et vitâ à fide dignis diligenter inquirat : « et litteras testimoniales ipsam inquisitionem factam con« tinentes ad ipsum Episcopum quamprimùm transmit« tat. » Vide insuper *Manuale*, n[is] 2052, etc.

CAPUT III.

DE OBLIGATIONIBUS CLERICORUM.

639. « Nihil est quòd alios magis ad pietatem et Dei « cultum assiduè instruat quàm eorum vita et exemplum « qui se divino ministerio dedicârunt; cùm enim à rebus « sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos « tanquam in speculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iis« que sumunt quod imitentur : quapropter sic decet om« nino clericos, in sortem Domini vocatos, vitam mores« que suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, « sermone, aliisque omnibus rebus, nihil nisi grave, mo« deratum ac religione plenum præ se ferant; levia etiam « delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum « actiones cunctis afferant venerationem. » Trid., sess. 22, cap. 1, *De ref.*

Notandum autem leges, aliquid clericis præcipientes vel prohibentes, intelligendas esse potissimùm de clericis in sacris constitutis vel beneficium possidentibus; quoad cæteros verò clericos : vel ad eos hujusmodi leges non pertinent, vel saltem eos sub gravi non solent obligare, nec nisi sub pœnis ab iisdem determinatis.

ART. I.

DE VITANDIS A CLERICIS.

§ I.

Professiones, artes et actiones à clericis vitandæ.

640. — I. Officia quæ clericis prohibentur, sunt judicis in causâ sanguinis, advocatorum, tabellionum seu nota-

riorum, tutoris, curatoris aut procuratoris pupillorum; et qualecumque officium ministerii publici ex quo teneantur rationes reddere de justitiâ vel de bonis administratis. « Nemo militans Deo », inquit Apostolus, « implicat se « negotiis sæcularibus. » (2 ad Timotheum, cap. 3, v. 4.)

Possunt tamen esse administratores locorum piorum, aut viduæ aut pupilli indigentis: ex cap. *Pervenit* 1, c. 21, q. 1; ac cap. *Indicatum* 5, dist. 90.

Illicitum verò est clericis procurationem gerere personæ sæcularis privatæ non miserabilis, cum obligatione rationes reddendi: cap. *Sed nec* 4, *Ne clerici vel mon.*

Consuetudine autem inductum fuit, ut clerici officio Cancellarii, Consiliarii, imò et judicis in causis civilibus fungi possint.

Auctor verò *Prælect. S. Sulpitii*, n° 320, « *non arbitra-* « *tur contrarium esse disciplinæ ecclesiasticæ...*, si clerici « comitiis municipiorum, aut provinciæ interfuerint, modò « non assumant gestionem rerum temporalium, nec cæte- « roquin desint officiis propriis sui statûs. »

Etsi, ut diximus, officium advocatorum clericis prohibeatur, ipsis tamen advocare licet pro Ecclesiâ, vel pro personis conjunctis intra quartum gradum, aut pro miserabilibus personis, orphanis nempe et viduis qui defensorem non invenirent.

Clerici autem in minoribus licitè possunt, in quocumque foro, causas civiles tueri, et etiam reis in criminalibus patrocinari. Monachis permissum est, ex licentiâ Prælati, causas tueri monasterii.

Olim clerici in judicio (secus extra judicium), non poterant jurare laicorum more, sed nunc et ipsi jurant *de calumniâ*, modò cum veniâ S. Pontificis si Episcopi sint; cum veniâ autem proprii Antistitis, si sint clerici inferiores. — Hoc inter clericos et laicos discrimen est quòd isti tactis, illi verò propositis evangeliis jurant.

641. — II. *Quoad artes*: prohibentur macellariorum, tabernariorum, joculatorum, quorum etiam ludis interesse vetantur. (Clement. *Diœcesanis*, *De vitâ et honestate clericorum.*)

Item medicorum aut chirurgorum, ubi opus est incisione

aut adustione, nisi erga pauperes aut propinquos, aut in necessitate (S. Liguor., lib. 4, n° 189): « Nec ullam chirur « giæ artem, subdiaconus, diaconus vel sacerdos exercea « quæ adustionem vel incisionem inducat. » Ita Concil Lateran. III (cap. *Sententiam* 9, *Ne clerici*). Veriùs est, in illo canone non comprehendi beneficiarios qui in sacris non essent: nec proprié in illam legem offendit qui consulit ut membrum abscindatur, imò qui opem præstat abscindenti.

Exercitium medicinæ, ubi incisione aut adustione non est opus, in jure canonico non vetatur, benè tamen à jure naturali ei qui satis non est peritus.

Studium tamen medicinæ, uti etiam juris civilis, prohibitum fuit primùm ab Alexandro II, in Concilio Turonensi (cap. *Magnoperè*, *Ne clerici*, etc.); deinde hæc prohibitio per Honorium III (cap. *Super speculatore*, *Ne clerici vel monachi*), extensa fuit ad omnes Archidiaconos, Decanos, Præpositos, cantores, presbyteros, sub pœnâ excommun. (suppr. C. *Apost. Sedis*); in quâ tamen comprehendi non censentur clerici diacono inferiores, nec ii qui hujusmodi scientiis privatim et non publicè in Universitatibus vacant.

In exercitio autem medicinæ, cavendum est ut non offendatur in leges civiles illud prohibentes. Lex enim 19 ventosi an. XI, sic decernit: « Art. 23. Six mois après la publication de la présente loi, tout individu qui continuerait « d'exercer la médecine ou la chirurgie, ou de pratiquer « l'art des accouchements, sans avoir le diplôme de réception, sera poursuivi et condamné à une amende pécuniaire envers les hospices. »

Idem est dicendum de exercitio pharmaciæ: hæc enim habet lex 2 germinalis an. XI (11 apr. 1803): « Art. 25. « Nul ne pourra préparer, vendre ni débiter aucun médicament, s'il n'est reçu suivant les formes voulues...

« ...Art. 35. Tout débit au poids médicinal, toute distribution de drogues (etiam gratuita) et préparations « médicamenteuses sont sévèrement prohibés. »

Non autem censentur medicinam exercere parochi consilia et auxilia parochianis suis ægrotantibus præbentes: « pourvu », inquit decisio Consil. Statûs (30 sept. 1805) ap-

probata à Napoleone, « qu'il ne s'agisse d'aucun accident « qui intéresse la santé publique, qu'ils ne signent ni « ordonnances, ni consultations, et que leurs visites soien « gratuites..; puisqu'ils ne font que ce qui est permis à la « charité de tous les citoyens. »

642. — III. *Actiones* clericis prohibitæ sunt : 1° *armorum gestatio :* « Clerici arma portantes et usurarii excom« municentur ». Ita cap. *Clerici*, *De vitâ et honest. cleric.* Exhinc infert Abbas peccare mortaliter clericos arma prohibita deferentes. Excipitur tamen casus quo clericus justam haberet causam timendi : v. g. si iter faceret per loca latronibus infestata : *quia vim vi repellere omnia jura permittunt.* — Hodie tamen non videtur de se *sub gravi* clericis vetitum ne arma deferant : id non esset grave nisi ex adjunctis, v. g., ob scandalum aut alia hujusmodi : et hoc deduci posse videtur ex iis quæ S. Liguor. dicit de venatione, lib. 3, n° 606.

2° *Participatio exsecutioni sententiæ sanguinis* : sic enim ait Conc. Later. III (cap. *Sententiam*, *Ne clerici*, etc.) : « Sententiam sanguinis nullus clericus dictet aut proferat; « sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, « intersit. Nec quisquam clericus litteras dictet aut scribat « pro vindictâ sanguinis destinandas. »

« Hic canon (quoad assistentiam suppliciis) vel est abro« gatus (inquit S. Liguor., lib. 7, n° 463), vel tantùm ve« nialiter obligat. »

3° *Negotiatio :* « Sub interminatione anathematis, pro« hibemus ne monachi, vel clerici causâ lucri negotientur, « et ne monachi vel clerici à clericis vel laicis suo nomine « firmas (*fermes*) habeant ». Ita Alexand. III, cap. *Secundùm* 6, *Ne clerici.*

Per negotiationem autem à canonibus vetitam, intelligitur *actus quo quis rem sibi comparat eo animo ut, integram et non mutatam cariùs vendendo vel permutando, lucretur.* Communiter docetur negotiationem prohiberi tantùm clericis in sacris constitutis, vel beneficiatis et religiosis *professis*, qui omnes peccant mortaliter si multam negotiationi dent operam, et incidunt in suspensionem et excommunicationem latæ sententiæ ; non verò peccaret gra-

viter clericus bis vel ter exercens negotiationem non turpem, nec in magnâ quantitate: quia jura loquuntur *de exercente*; nec eum etiam peccare graviter tenent probabiliter quidam ap. S. Liguor., etiamsi semel in materiâ gravi negotietur. Suppressæ sunt dictæ censuræ (*C. Ap. Sed.*); remanent verò contra missionarios mercaturæ operam dantes. (Cf. App. nº VI.)

Ex Bullâ Bened. XIV *Apostolicæ*, pœnæ clericis illicitè negotiantibus inflictæ, extenduntur etiam *ad clericos illicitè* (verba Bullæ), *sub alieno laici nomine, quomodolibet negotiantes, perinde ac si per seipsos, ac propriè eorum nomine negotia ipsa illicita exercerent.*

Juxtà *Analecta jur. pontif.* (mars 1857, 19ᵉ livr.), proposita fuit sequens quæstio S. C. Episcop. et Regul.: « Est-il licite aux ecclésiastiques, élevés aux ordres ma- « jeurs et possesseurs de bénéfices, d'acquérir les actions « de la banque en commandite [1], de *N*... dans le cas... ? » Et responsum fuit: *Non licere.*

Quoad negotia à laicis incepta, si ad clericum quovis titulo deferantur, statim sunt dimittenda, juxtà Bullam *Apostolicæ* modò citatam; si autem dimitti non possint sinè detrimento, permittitur continuatio, sed solùm ad tempus, et per interpositam laici personam, de licentiâ tamen S.Congr.Concilii intra Italiam, aut Ordinarii extra Italiam.

Item in gravi propriâ vel suorum necessitate, pro servandâ statûs decentiâ, non est illicitum clerico negotiari.

Item, positis ponendis licet eis negotiari propter curam pupillorum aut viduarum.

Non solùm clericis negotiatio prohibetur, sed juxta Concil. Chalced. (Cap. *Pervenit*, causa 21, q. 3), certum est ipsis et religiosis illicitum esse conducere agros alienos ad vendendos fructus, quod quædam negotiationis species videtur. Non tamen illicitum est clerico emere agrum cum

1. « La Société *en commandite* se contracte entre un ou plusieurs « associés responsables et solidaires, et un ou plusieurs associés simples bailleurs de fonds, que l'on nomme *commanditaires*... » (Art. 23, *Code de Comm.*)

« L'associé *commanditaire* n'est passible des pertes que jusqu'à con- « currence des fonds qu'il a mis ou dû mettre en société. » (Art. 26, *Code de Comm.*)

fructibus jam maturis, et illos vendere : quia tunc fructus proprii agri venduntur.

Juxta sententiam communem, licitum est clerico pecora vel porcos emere ut vendat saginatos, vel ut fœtibus, lacte, lanâ lucrum faciat, modò in prædiis propriis animalia alantur; si verò ad hoc conducerentur prædia aliena, hoc illicitum esset, ex præfato Concilio Chalcedonensi, nisi alicubi vigeret contraria consuetudo.

Non autem peccat clericus qui id, quod ad proprios usus emerat, postea, vel quia non indiget vel mutato consilio, cariùs vendit.

Item licet clericis emere ferrum ad vendendos gladios, lanas ad vendendum pannum, modò ipsi ea conficiant, non verò per operarios conductos.

§ II.

Oblectamenta clericis prohibita.

643. 1° *Venatio*, de quâ sic habet, cap. 1, *De clerico venatore :* « Episcopum, presbyterum aut diaconum canes « aut accipitres aut hujusmodi ad venandum habere non « licet : quòd si quis talium personarum in hâc voluptate « sæpius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensi- « bus à communione; si presbyter, duobus ; si Diaconus « ab omni officio suspendatur ». Cap. 2 ejusdem tituli prohibitionem extendit ad omnes servos Dei, id est ad omnes clericos et religiosos. Vide Concil. Trident., sess. 24, cap. 12.

Duplex est genus venationis, una *clamorosa*, alia *quieta*: illa magno armorum, canum, accipitrum apparatu et tumultu exercetur, ut apri, cervi et majores feræ capiantur; altera solis laqueis et retibus, aut etiam armis, sed paucis adhibitis canibus, ad occidendum lepores, vulpes aliasve minores feras, sinè ullo strepitu instituitur.

Juxta communiorem sententiam, sola venatio clamorosa clericis est interdicta, et deduci posse videtur ex Concil Trident. (sess. 24, cap. 1) Canonicis præscribente « ut al « *illicitis venationibus*, *aucupiis*, *choreis*, etc., abstineant ». Unde à Concilio non omnes venationes illicitæ supponun-

tur; ergo saltem *quietæ* licitæ sunt. Licet hæc sententia S. Liguorii communior sit, « opposita tamen, inquit Bened. « XIV (*De Synodo*, lib. 11, cap. 10, nº 9), videtur certè juri « conformior: si quidem allegati canones à venatione cle- « ricos arcent, quæ non armis, sed solis avibus venatoriis, « puta falcone aut accipitre, ac propterea sinè ullo... stre « pitu exercetur, uti illos legenti est manifestum ». Ita Benedictus XIV.

Quidquid de his sit, venatio, etiam clamorosa, juxta S. Liguor. (lib. 6, nº 606), non vetatur sub gravi, nisi sit frequens, et insuper sit cum scandalo, vel magnis impensis. Ita Lessius cum aliis multis. Imò, juxta Layman, talis venatio omni culpâ vacat, si sit rara, moderata, vel fiat causâ necessitatis vel exercitii.

Speciali capite clericis prohibetur venatio quæ armis fit: cùm iis illicitum sit arma deferre. *Piscatio* autem nullo canone interdicitur.

644. — 2° *Tabernarum frequentatio*: ut constat ex cap. *Clerici, De vitâ et honest.*, desumpto ex Concil. Later. IV, ubi Innocentius III sic decernit: « Clerici... tabernas prorsus evitent, nisi fortè causâ necessitatis in itinere constituti. »

Tabernarum nomine intelligitur locus ubi cuicumque adventanti, vinum, liquores, cibi, etc., venduntur, ibique sumuntur. Ita communiter.

Præter mortale peccatum quod clerici committunt, manducando vel bibendo in tabernis extra casus à lege exceptos, suspensionem insuper in plerisque diœcesibus incurrunt ipso facto.

645. — 3° *Alearum ludi*: sic enim habent can. 41 et 42 Apostolorum: « Episcopus aut presbyter aut diaconus qui aleæ indulget, vel desinito vel deponitor. »

« Subdiaconus, cantor, lector qui consimilia facit, vel « desinito vel à communione sejungitor; similiter etiam « laicus. » Communiter autem dicunt DD. quoad laicos, huic canoni consuetudine derogatum fuisse, prout etiam quoad clericos in sacris non constitutos et non beneficiatos.

Per aleam autem intelligitur ludus qui soli fortunæ innititur.

S. Liguor. (lib. 3, nº 899, etc.) dicit 1° non peccare graviter clericos qui raró, moderatè et privatim sinè scandalo aleis ludunt. Imò probabiliter, nec venialiter peccare, si, recreationis causâ, ludant in loco ubi præfati canones non rigidè observantur; secus, si frequenter et per longum tempus, etsi in parvâ quantitate. Ita communissimè. Neque consuetudo id excusare potest: quia Pontifex (cap. *Inter dilectos, De vitâ et honest.*, etc.) illam vocat *corruptelam*, proinde omni tempore reprobandam.

Qualis frequentia ludi habenda sit ut mortalis, Bordonius putat esse ludere semel in hebdomadâ; sed Roncaglia meritò id judicat nimis rigidum.

Dicit 2° S. Lig. *(ib.)* sententias quæ damnant de mortali clericos aleis ludentes, non procedere in ludis chartarum quæ non sunt merè sortis, nisi alicubi esset specialis prohibitio, aut adesset scandalum; secus si essent meræ fortunæ.

Non tantùm aleis ludere prohibetur, sed etiam assistere ludentibus, communiter tamen hujusmodi assistentia non habetur de se ut culpa gravis, nisi esset causa ludi mortalis, vel negligeretur lusorum correctio, etc.

Quoad ludos permissos, parùm decet clericos iis in publico ludere.

646. 4° *Choreæ*, *spectacula:* « Non oportet ministros « altaris spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut in « scenis exhibentur, interesse. » Ita cap. *Non oportet* 27, *De consecrat.*, dist. 5. Cap. verò *Clerici, De vitâ et honest.*, sic habet: « Clerici... mimis, joculatoribus et histrionibus « non intendant ».

Tandem Concil. Trident. (sess. 22, cap. 1, *De ref.*): « Quæ aliàs à SS. Pontificibus et à sacris canonibus de... « comessationibus, *choreis*, aleis, lusibus, etc., sancita « fuerunt, eadem in posterùm, iisdem pœnis, vel majori- « bus arbitrio Ordinarii imponendis, observentur ».

Ratio cur hæc clericis sint prohibita est, quia talia agere aut spectare nequeunt absque populorum scandalo et proprio peccandi periculo, præsertim contra castitatem quam tanto studio colere debent.

§ III.

Prohibita clericis ob scandalum quod inde oriri posset.

647. I. Clericis prohibetur *cohabitatio cum mulieribus*, etc. Sic generatim habet canon *Hospitiolum*, 17, dist. 32 ex S. Hieronymo desumptus : « Hospitiolum tuum , aut « rarò , aut nunquam mulierum pedes terant... Femina « conscientiam secum pariter habitantis exurit : feminæ « nomen tuum noverint, vultum nesciant. »

De hâc cohabitatione primùm Magna Synodus Nicæna sic statuit : « Interdixit per omnia Magna Synodus non « Episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui om- « nino qui in clero est, licere *subintroductam*[1] habere « mulierem, nisi fortè aut matrem aut sororem aut ami- « tam, vel eas tantùm personas, quæ suspicionem effu- « giant »

Ad quasdam alias personas licentiam extendit Concil. Carthag. III, anni 397 : sic enim dicitur in canone 17 : « Ut cum omnibus omninò clericis extraneæ feminæ non « cohabitent; sed solæ matres, aviæ et materteræ, amitæ, « sorores et filiæ fratrum aut sororum, et quæcumque ex « familiâ, domesticâ necessitate, etiam antequam ordina- « rentur, jam cum eis habitabant; vel si filii eorum, jam « ordinatis parentibus, uxores acciperent, aut servis non « habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere neces- « sitas fuerit ».

Præfatæ licentiæ revocatæ fuêre, etiam quoad matrem et sororem, à variis Conciliis particularibus. Sed Innoc. III disciplinam Nicænam restituit his verbis : « Cum clericis « quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de « illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil « permittit sævi criminis suspicari ». (Cap. *A nobis*, 9, *De cohabit. cler. et mulier.*) — Hanc Innocentii III Decretalem pro lege universali habendam tenent DD. communiter. Unde communiter dicitur :

[1] De significatione hujus vocis, vide Bened. XIV, *De Syn. Diœcesanâ*, lib. 11, cap. 4, nis 4-5; et Collat. Andeg., *Sur les États*.

1° Clerico licitum esse, regulariter loquendo, habitar cum feminis sibi in 1° et 2° consanguinitatis gradu con junctis, nempe cum matre, aviâ, amitâ, materterâ, sorore nepte.

2° Idem dicendum est de cohabitatione cum affinibus in primo gradu, videlicet cum novercâ, nuru et uxore fra tris defuncti, insuper cum affinibus in secundo gradu quando alter alteri reverentiam debet, v. g., cum uxor patrui, vel avunculi defuncti, etc. : ratio est quia illa omnes sunt personæ in quibus, prout vult Innoc. III *naturale fœdus nihil permittit sævi criminis suspicari.*

3° Quando clericus licitè habitat cum prædictis sibi con junctis, etiam ipsi licet habitare cum earumdem ancillis e pedissequis... : permittendo enim cohabitationem cum prioribus, canones etiam cum posterioribus eamdem per mittere debent, cùm priores posterioribus indigeant.

Omnia hæc intelligenda sunt semper cum hâc limita tione quòd non adsit periculum vel scandalum. « Inhiben « dum est, ait cap. *Inhibendum*, *De cohabit. cleric.*, etc., u « nullus sacerdos feminas, de quibus suspicio esse potest « retineat : *sed neque illas quas canones concedunt*, matrem « amitam et sororem ».

4° Non prohibentur clerici, etiam extraneas feminas sibi assumere, modò sint provectioris ætatis, honestæ famæ et extra suspicionem. Est enim communis interpretatio Decretalis Innocentii III quòd renovaverit disciplinam à Concil. Nicæno statutam : porrò à Concilio Nicæno permissum est clericis ut possint secum habere mulieres quæ *suspicionem effugiant*. Ergo, etc.

Quærit. 1° Cujus ætatis esse debeant ancillæ clericorum ipsis consanguinitatis aut affinitatis vinculo non conjunctæ?

Resp. Id à jure communi non fuisse mathematicè determinatum; unde est in hoc recurrendum vel ad propriæ diœcesis statuta, vel ad consuetudinem.

Quærit. 2° An possit Episcopus prohibere ne sui clerici cum ullâ feminâ omnino cohabitent?

Resp. Negativè; quia Episcopi non possunt tollere facultatem à jure communi concessam. Hinc deceptos putat Benedict. XIV (*De Syn.*, lib. 11, cap. 4, n° 7) aliquot Epis-

copos qui se juri communi institisse existimârunt inhibendo clericis, ne *cum ullâ prorsus feminâ*, licet arctissimo sibi *consanguinitatis nexu obstrictâ, cohabitarent*.

« Non propterea tamen, pergit doctissimus Pontifex, « Constitutionem improbamus, quâ Episcopus omnem cum « mulieribus cohabitationem clericis interdicat, nisi ipse « priùs earumdem qualitatibus examinatis, illam pravâ « suspicione vacare compererit. » (*De Syn.*, ib., ubi legi potest Statutum S. Caroli Borromæi in eodem sensu, et quid ipsemet Benedictus XIV statuerit dum esset Bononiensis Archipræsul.)

Quoad pœnas latas contra clericos cum mulieribus contra vetitum commorantes, vide nostrum *Manuale*, n[is] 559, 6259, 6265.

648. II. *Luxus sæcularis*. De luxu à clericis vitando innumeri canones loquuntur, prout cap. *Clerici* 15, *De vitâ et honestate*; cap. *Clericus* 8, dist. 41; cap. *Episcopus*, 7, *ib.*, Trid. sess. 22, cap. 1, *De ref.*

Vitandus tamen abjectus sordidusque habitus; tenendaque est regula à S. Ambrosio tradita (*De offic.*, lib. 1): « Honestati et necessitati nihil desit: nihil accedat nitoris ».

Omittuntur plura alia quæ vitam honestatemque clericorum commaculant, quæque propterea sunt etiam ab ipsis sedulò fugienda.

ART. II.

DE IIS QUÆ A CLERICIS SUNT PRÆSTANDA.

649. Jure divino forma omnium virtutum elucere debet in clericis: cùm, juxta Christum, sint *lux mundi* (S. Matth., c. 5, v. 14); juxta Principem Apostolorum, debeant esse *forma gregis* (1 Petr., c. 5, v. 3); et juxta S. Paulum esse *exemplum fidelium* in omnibus bonis operibus (1 Timoth., c. 4, v. 12; Tit., c. 2, v. 7).

Jure verò positivo, ad multa astringuntur, sed potissimùm ad tria: videlicet ad *delationem habitûs clericalis*, ad *continentiam et Horarum recitationem*. De duobus duntaxat prioribus sermonem faciemus; de Horarum verò recitatione vide nostrum *Manuale*, t. 3

§ I.

De habitu et tonsurâ clericali.

650. — I. *De habitu clericali.* Quinque prioribus Ecclesiæ sæculis, discrepasse non videtur à laicali clericalis habitus : sic enim, anno 428, Papa Cœlestinus I, scribendo ad Episcopos provinciæ Viennensis et Narbonensis, quosdam sacerdotes arguebat, qui, relicto habitu communi, *pallium* assumpserant philosophis proprium: « Dis- « cernendi à plebe vel cæteris sumus *doctrinâ*, non *veste;* « *conversatione*, *non habitu; mentis puritate*, *non cultu* ».

Mox tamen cœperunt clerici à laicis discerni exteriori corporis cultu; etenim S. Gregor. Turonensis, qui sæculo VI vixit, eam mutationem in vestibus clericorum innuit, in suâ Francorum historiâ, lib. 3, c. 14, inquiens: « Merevechus tonsuratus est, mutatâque veste, quâ cleri- « cis uti mos est, presbyter ordinatur ».

Idem potest colligi pro Ecclesiâ Orientali ex Synodo Trullanâ anni 688 : « Nullus eorum qui in cleri catalogum « relati sunt, vestem sibi non convenientem induat...; « sed utatur vestibus quæ eis, qui in clerum relati sunt, « attributæ fuêre. » (Can. 27.)

Nondum tamen, juxta Thomassinum, colore, sed formâ tantùm discrepabant à laicalibus habitus clericales. Isti enim erant oblongi, ad talos usque ferè producti, ut deduci posse videtur ex variis Conciliis : siquidem vocantur *tunica sacerdotalis* à Synodo Romanâ anni 743, *casula* à Synodo Leptinensi [1] ejusdem anni : quæ utræque erant vestes talares.

In capitulis Martini Bracar, canone penultimo, distinct. 23, jubentur clerici : *Secundùm Aaron, talarem vestem induere.*

A tempore autem Concilii Tridentini, Provincialia Concilia ferè omnia « clericos adegerunt ad gestandam ves- « tem talarem, et quidem *nigri coloris*, ad quem, ut Tho-

[1] *Leptines*, seu *Liptines* : « Maison royale en Hainault », juxta *Dictionnaire des sciences ecclésiastiques*, de Richard.

« massinus observat, non erant antea certâ lege adstricti; « sed poterant, alio quolibet modo, decenti et modesto « uti. — S. Carolus Borromæus, in suo Concilio Provin« ciali Mediolanensi I..., ait : *In omni vestitu color tantùm « niger adhibeatur* : Externa vestis simplex ac talaris « erit. » — Ita Benedictus XIV, *De Synodo*, lib. 11, c. 8, nº 3.

Habitûs clericalis formam non omnino determinavit jus commune; sed in cap. *Clerici* 15, *De vitâ et honestate*, etc., dicitur tantùm : « Clerici... clausa deferant desuper indu« menta, nimiâ brevitate vel longitudine non notanda ».

Concilium verò Tridentinum (sess. 14, cap. 6) ait ad Episcopum pertinere ipsius formam assignare : vult enim ut clerici deferant « honestum habitum clericalem, illorum « ordini ac dignitati congruentem, et juxta ipsius Episcopi « ordinationem et mandatum ».

Non debent tamen Episcopi formam vestis clericalis decentem, consuetudine generaliter receptam, sinè justâ causâ immutare. Sed non est improbandus Episcopus qui, ea quæ Prælatitiæ Dignitati propria sunt (caudam, v. g., in veste talari), clericis non prælatis vetaret (*ib.*). De quo legendus est canon 2 Concilii Toletani anni 1224, ubi dicitur : « Nullus clericus supertunicale, vel tabardum de« ferat ita longum quòd si ad pedes contingat, nullatenus « tamen per terram trahatur; cùm hæc non honestas, sed « superfluitas et indecentia censeatur ».

Quærit. 1° Quasnam pœnas incurrant clerici vestem talarem juxta formam ab Episcopo præscriptam non deferentes?

Resp. Episcopum posse clericos, per suspensionis pœnam, imò per officiorum et beneficiorum privationem, si semel correpti non obtemperaverint, adigere ad servandas suas circa clericalem habitum ordinationes. Illud constat ex Concilio Tridentino (sess. 14, c. 6), ubi dicitur: « Omnes ecclesiasticæ personæ, quantumcumque exemp« tæ, quæ aut in sacris fuerint..., aut... officia aut bene« ficia... obtinuerint, si, postquam ab Episcopo suo, « etiam per edictum publicum, moniti fuerint, honestum « habitum clericalem, illorum ordini et dignitati con-

« gruentem, et juxta ipsius Episcopi ordinationem et « mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordi- « nibus, ac officio et beneficio... ; necnon, si semel cor- « repti, denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem « officiorum et beneficiorum hujusmodi coerceri possint « ac debeant, Constitutionem Clementis V, in Concilio « Viennensi editam, quæ incipit *Quoniam*, innovando et « ampliando ».

Cavendum tamen est à nimio rigore, præsertim à censuris *ipso facto* decernendis. Unde Sacra Congregatio Concilii, in causâ *Spoletanâ*, 16 januarii 1764, declaravit: « Ab Edicto Episcopi delendas esse contra inobedientes « videlicet quoad sacerdotes, pœnas suspensionis ipso « facto incurrendæ ; quoad clericos, pœnam quòd non « possint promoveri ad Ordines sacros, nec admitti ad « beneficia... ; et loco prædictarum pœnarum mulctandos « esse... et in subsidium pœnâ suspensionis et interdicti « ferendæ sententiæ ».

Quærit. 2° An graviter peccent clerici habitum clericalem non deferentes ?

Resp. 1° Juxta sententiam communiorem, non peccant, etiam venialiter, clerici minores, sed privilegium fori amittunt, si tonsuram et vestem clericalem gestare negligant.

2° Constituti verò in ordinibus sacris, aut beneficiati certè peccant graviter : uti potest colligi ex verbis Concilii Tridentini modò relatis et multis aliis.

Limitant tamen DD. et quidem probabilissimè : 1° si id fiat ad breve tempus : nisi quis ideò habitum dimitteret vel occultaret ad alios decipiendos, vel ut liberè per plateas deambularet.

Limitant 2°, si adsit justa causa, v. g., ad vitandam mortem, vel grave damnum.

Limitant 3°, si sit in itinere, modò habitus sit decens; sed, etiam in itinere, non debet sacerdos celebrare sinè veste talari.

651. — II. *De tonsurâ.* « Tonsura clericorum antiquitùs « fiebat raso desuper capite in modum spheræ, et inferiùs « quoque : ita ut, patentibus auribus, sola capillorum

« corona circa caput remaneret (Can. *Prohibitæ* et can. « penult., dist. 23), ad eum videlicet modum quo hodie « monachi regulares capita sua radere consueverunt...

« Tractu... temporis introductum fuit, atque hodie ab « Ecclesiâ generaliter receptum ut, memoratâ coronâ ca- « pillorum à monachis aliisque regularibus, necnon à « Romano Pontifice retentâ [1], reliqui sæculares, loco ejus- « dem coronæ, solummodo circulum aliquem modicum in « superiore parte capitis abrasum gerant. Et de tali coronâ « procedit textus in cap. *Clerici* 15, huj. tit., ubi, loquendo « de clericis sæcularibus, dicitur : coronam et tonsuram « habeant congruentem. » — Ita Reiffenstuel, lib. 3, tit. 1, nis 85 et 86.

Obligatio tonsuram servandi restituta fuit à Concilio Lateranensi V, sub Leone X. Sic enim legitur in sessione 9: « Clerici in sacris constituti, (nec) barbam nec comam « nutriant, *sed tonsuram ferant.* Si quis contra fecerit, « excommunicationem incurrat. » Jam præiverant Concilia Romana sub Zachariâ et Gregorio XI, in quibus dicebatur : « Si quis ex clericis comam relaxaverit, ana- « thema sit ».

Controvertitur utrum sub gravi tonsuram gestare teneantur clerici, etiam in sacris constituti : plures hanc obligationem assimilare videntur obligationi vestem talarem deferendi : probabiliter tamen, juxta S. Liguorium (lib. 6, n° 826), faciliùs mortaliter peccaretur non deferendo habitum, quàm coronam non gestando. Quis enim, ait Croix, de mortali arguet sacerdotem si per sex aut octo hebdomadas coronam non deferat, etiamsi nullum de eâ vestigium appareat ?

Circa coronæ amplitudinem, hæc habet Benedictus XIV (*Institutio* 96, n° 12) : « Corona clerici, qui nondum sa- « cerdotio initiatus fuit, sacræ Particulæ comparari debet. « Corona sacerdotis divinæ Hostiæ similis decernitur; « tandem corona Episcopi et Cardinalis ejusdem Hostiæ « amplitudinem tantisper debet excedere. »

[1] Sed hodie à Romano Pontifice hujusmodi corona non retinetur.

Quoad usum pileoli vel comæ fictitiæ, vide *Manuale* 3688-3693).

§ II.

De obligatione cœlibatûs.

652. Ætate SS. Epiphanii et Hieronymi, in utrâque Ecclesiâ Orientali et Occidentali, vigebat, et verisimiliùs, etiam à primordiis, viguit lex cælibatûs ecclesiastici, ipsosmet subdiaconos obligans.

Sic enim habet S. Epiphanius, *adversùs hæreses* (*Hæres.* 59, IV): « Qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat « operam, tametsi unius sit uxoris vir, nequaquam tamen « ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi aut *Hypodiaconi* ordi- « nem admittit (Ecclesia); sed eum duntaxat qui ab unius « uxoris consuetudine sese continuerit, aut eâ sit orbatus; « quod in illis præcipuè fit, ubi ecclesiastici canones ac- « curatè servantur ». Ergo tunc ecclesiastici canones continentiam etiam subdiaconis præcipiebant; nam per *Hypodiaconos*, subdiaconi sunt intelligendi.

Sanctus autem Hieronymus adversùs Vigilantium sic loquitur : « Pro nefas ! Episcopos sui sceleris dicitur ha- « bere consortes, si tamen Episcopi nominandi sunt qui « non ordinant diaconos, nisi priùs uxores duxerint... « Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quid Ægypti et Sedis « Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut « continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desis- tunt. »

Legem cælibatûs longè ante hos Sanctos viguisse, saltem quoad diaconos et superiores ordines, clarè constat ex Concilio Carthaginensi II anni 257, sancti Cypriani ætate, in quo dicitur, can. 2 : « Episcopos, Presbyteros et Dia- « conos ita placuit, ut condecet Sacrosanctos Antistites.., « continentes esse in omnibus.. : ut quod Apostoli docue- « runt et ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodia- « mus ».

Non tamen adamussim hæc lex ubique fuit observata : clerici enim matrimonio conjuncti, etiam ad sacerdotium admissi fuêre, nunquam tamen ad Episcopatum.

Hæc legis cælibatûs relaxatio invaluit præsertim in Ecclesiâ Orientali; severior autem permansit Occidentalis Ecclesia : et quamvis S. Gregorius Magnus à subdiaconis Siciliæ, sinè voto cælibatûs ordinatis, exigere noluerit ut nihilominus continentiam servarent, attamen ipsemet decrevit ut nullus in posterùm clericus ad subdiaconatum promoveretur, nisi priùs emisso voto castitatis : « Nullum « facere subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui vic« turum castè promiserit, quia nullus ad ministerium al« taris accedere debet, nisi hujus castitas ante susceptum « ministerium fuerit probata ». (Dist. 28, cap. 1.)

Quam disciplinam postea relaxatam, S. Gregorius VII denuò, anno 1074, in Concilio Romano confirmavit, ac strenuè ipsius exsecutionem promovit.

Non tamen omnino constat ex tunc matrimonium à clericis in sacris contractum, habitum fuisse ut prorsus nullum. Sed tale certè declaratum fuit à Concilio Lateranensi IV, et demùm à Concilio Tridentino (sess. 14, can. 9), his verbis : « Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus « constitutos, vel regulares, castitatem solemniter profes« sos, posse matrimonium contrahere, contractumque « validum esse, non obstante lege ecclesiasticâ vel voto..., « anathema sit ».

Etsi lex cælibatûs sit juris ecclesiastici, fundamentum tamen habet in Scripturâ, ut sequentibus patet : dicitur enim in Epistolâ 1ª ad Timotheum (cap. 3, v. 2) : « Opor« tet Episcopum esse pudicum »; et *ibid.*, v. 8 : Diaconos « similiter pudicos »; et *ibid.*, cap. 5, v. 22 : « Teipsum « castum custodi ». Fundatur item exemplo Christi, S Joannis, S. Pauli et cæterorum Apostolorum.

Sed quidquid nonnulli dixerint, illa lex non est tamen propriè de jure divino, ut communiter (præciso voto) sentiunt Doctores. Ideòque in eâ dispensare potest Ecclesia, prout reverà sæpè dispensavit : nempe tempore Mariæ Anglorum Reginæ, et post Concordatum 1801, inter Pium VII et Napoleonem I initum.

Sed quæritur utrum obligatio cælibatûs sit immediatè ex præcepto Ecclesiæ, vel mediatè per votum ordinatorum?

Resp. Duas esse sententias, quæ ambæ probabiles dicuntur à sancto Liguorio, lib. 6, nº 308.

Probabilior tamen et communior sententia, juxta eumdem Sanctum, ea est quæ tenet cælibatûs obligationem oriri ex voto, quia illud est expressum in jure, cap. *Cùm olim*, *De clerico conjug.*, ubi dicitur: « Non igitur attendentes quòd Orientalis Ecclesia votum continentiæ non « admisit ». Ergo admisit Occidentalis Ecclesia. Vide in *Manuali* solutionem quorumdam casuum, nis 2124, etc.

SECTIO TERTIA.

DE PERSONIS VEL AD NEUTRAM HIERARCHIAM PERTINENTIBUS, VEL PERTINENTIBUS QUIDEM, SED EXTRA HAS HIERARCHIAS CONSIDERATIS.

653. Illæ personæ sunt præsertim qui ad varias Clericorum Scholas, Universitates, Seminaria, Collegia, Capitula pertinent; iisque etiam accensendi sunt regulares et laici. Quantumvis fuerit utile de iis omnibus exponere ecclesiasticas sanctiones, cogimur, causâ brevitatis, ea omittere et remittere lectorem ad *Manuale*, nis 2129, etc. Sed, quoad regulares, vide in hac 4ª edit. *Supplementum* in fine t. II.

INDEX

MATERIARUM IN HOC VOLUMINE COMPREHENSARUM.

POITIERS. — TYPOGRAPHIE OUDIN ET Cie.